

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI
MƏDƏNİYYƏT VƏ TURİZM NAZİRLİYİ

M.F.AXUNDOV ADINA
AZƏRBAYCAN MİLLİ KİTABXANASI

Əlamətdar və tarixi günlər təqvimi
2010

Respublikanın kütləvi və ixtisaslaşdırılmış
kitabxanaları, Mərkəzləşdirilmiş Kitabxana
Sistemləri üçün

BAKİ – 2009

REDAKSIYA HEYƏTİ:

Baş redaktor:

K.Tahirov,

tarix elmləri namizədi

Baş redaktorun müavini:

F. Məmmədov,

pedoqoji elmlər namizədi

Redaktor:

D.Bayramov

Məsul katib:

N.Alısova

Əlamətdar və tarixi günlər təqvimi - 2010 /baş red. K.M.Tahirov; M.F.Axundov adına Azərbaycan Milli Kitabxanası.- B., 2009.- 435 s.



1 yanvar
Gün çıxır
06:26
Gün batır
17:25
31 yanvar
Gün çıxır
06:18
Gün batır
17:57

Yanvar



22 dekabr-
20 yanvar

Oğlaq bürcü-
nün ünsürü
torpaq, planeti
Saturn, düşərli
günü çərşənbə
axşamı, şənbə,
düşərsiz günü
bazar ertəsi,
cümə xşamı,

2010

1-2. Yeni il bayramı
20. Ümumxalq Hüzən Günü
29. Gömrük İşçiləri Günü

Əlamətdar və
tarixi günlər

C	1
Ş	2
B	3
Be	4
Ça	5
Ç	6
Ca	7
C	8
Ş	9
B	10
Be	11
Ça	12
Ç	13
Ca	14
C	15
Ş	16
B	17
Be	18
Ça	19
Ç	20
Ca	21
C	22
Ş	23
B	24
Be	25
Ça	26
Ç	27
Ca	28
C	29
Ş	30
B	31

Ümumxalq Hüzən Günü



1990-cı il yanvarın 20-də Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü pozmaq cəhdlərinə etiraz əlaməti olaraq küçələrə çıxmış dinc əhaliyə divan tutmaq məqsədilə Bakıya və respublikanın digər rayonlarına sovet hərbi hissələri yeridildi.

Görünməmiş qəddarlıqla keçirilən cəza tədbirləri nəticəsində heç bir günahı olmayan 133 dinc sakin öldürüldü, 744 nəfər yaralandı, 841 nəfər qanunsuz həbs olundu. Həlak olanların arasında qadınlar, uşaqlar və qocalar olmuşdur. Bu hadisə sovet rejiminin törətdiyi ən qanlı faciələrdən biri və dinc əhaliyə qarşı yönəlməmiş və həmişə bir cinayət hadisəsi idi.



Milli ədəbiyyat

Nasir Mahmudov Emin Qasıməli oğlunun (01.01.1925) anadan olmasının **85** illiyi

Şair Hüseynov Tahir İsmayıl oğlunun (01.01.1930 – 08.05.1993) anadan olmasının **80** illiyi

Şair, publisist Əlizadə Əli Vəli oğlunun (01.01.1940) anadan olmasının **70** illiyi

Şair, tərcüməçi Əlizadə Fazil İbad oğlunun (01.01.1945) anadan olmasının **65** illiyi

Nasir Hacıyev Yusif Məhəmməd oğlunun (05.01.1925) anadan olmasının **85** illiyi

Əməkdar mədəniyyət işçisi, ədəbiyyatşünas Sultanov Məmmədəğa Sultan oğlunun (05.01.1910 – 19.01.1991) anadan olmasının **100** illiyi

Nasir, publisist Adil Qüdrət oğlunun (06.01.1950) anadan olmasının **60** illiyi

Nasir Dərgahov Faiq Feyruz oğlunun (09.01.1930) anadan olmasının **80** illiyi

Şairə Məmmədova Firuzə Nurəddin qızının (10.01.1940) anadan olmasının **70** illiyi

Şair Ağəliyev Əlisoltan (Əlisoltan) Camal oğlunun (12.01.1925 – 24.11.1982) anadan olmasının **85** illiyi

Tənqidçi, ədəbiyyatşünas Quliyev Kamil Hətəm oğlunun (17.01.1940) anadan olmasının **70** illiyi

Nasir Zeynalov Eyvaz Mahmud oğlunun (18.01.1950) anadan olmasının **60** illiyi

Xalq şairi Yaqubov Zəlimxan Yusif oğlunun (Zəlimxan Yaqub) (21.01.1950) anadan olmasının **60** illiyi

Şair, dramaturq Məmmədov Cahangir Atakişi oğlunun (23.01.1935) anadan olmasının **75** illiyi

Şair, dramaturq Babayev Adil Qafar oğlunun (28.01.1925-19.08.1977) anadan olmasının **85** illiyi



Xarici ədəbiyyat

Alman filoloqu Qrimm Yakovun (Qrimm qardaşları) (04.01.1785 – 20.09.1863) anadan olmasının **225** illiyi

Özbək Xalq yazıçısı Musa Daşmöhəmmədovun (Aybək) (10.01.1905 – 01.07.1968) anadan olmasının **105** illiyi

Rumın şairi Eminesku Mixayın (15.01.1850 – 15.06.1889) anadan olmasının **160** illiyi

Rus yazıçısı, diplomat Qriboyedov Aleksandr Sergeyeviçin (15.01.1795 – 11.02.1829) anadan olmasının **215** illiyi

Rus yazıçısı Çexov Anton Pavloviçin (29.01.1860 – 2 (15).07.1904) anadan olmasının **150** illiyi



Tarixi günlər

Yeni il bayramı (01.01.)

Azərbaycanın müstəqilliyi Versal konfransının Ali Şurasında tanınmışdır (01.11.1920)

Ümumxalq Hüzn Günü (20.01. 1990)

Gömrük İşçiləri Günü (29.01.1992)



Milli Qəhrəmanlar

Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Abbasov Mehdi Yusif oğlunun

(01.01.1960 - 13.01.1992) anadan olmasının **50** illiyi

Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Yusifov Naiq Nəsir oğlunun

(05.01.1970 – 24.03.1992) anadan olmasının **40** illiyi

Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Çobanov Şamoy Məhyəddin oğlunun

(19.01.1965 – 19.08.1990) anadan olmasının **45** illiyi

Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Şahbazov Fəxrəddin İbrahim oğlunun

(22.01.1950 – 20.11.1991) anadan olmasının **60** illiyi

Sovet İttifaqı Qəhrəmanı, Tank qoşunları qvardiya general mayoru

Aslanov Həzi Əhəd oğlunun (22.01.1910 – 24.01.1945) anadan

olmasının **100** illiyi



Tarix

Maarif xadimi, tarixçi Qasimov Qasım Səfər oğlunun (18.01.1925 –

02.11.1991) anadan olmasının **85** illiyi



Mədəniyyət. Maarif. Təhsil

Maarif xadimi, şərqşünas-tərcüməçi Əfəndizadə Muxtar İsmayıl

oğlunun (01.01.1880 – 17.10.1975) anadan olmasının **130** illiyi

Pedaqoq, tədqiqatçı, publisist Xəlilov Əjdər Nəcəfqulu oğlunun

(Əjdər Xəlili) (10.01.1935) anadan olmasının **75** illiyi

Mətnşünas, filoloq Şərifov Kamandar Kazım oğlunun (20.01.1940)

anadan olmasının **70** illiyi

Respublikanın ali elmi idarəsi Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının təsis edilməsinin (23.01.1945) **65** illiyi



Riyaziyyat. Fizika

Rus riyaziyyatçısı, yazıçı və publisist Kovalevskaya Sofya

Vasilyevnanın (15.01.1850 – 10.02.1891) anadan olmasının **160** illiyi



Biologiya. Kimya

Əməkdar elm xadimi, professor biolog Qasimov Nemət Abbasəli oğlunun (27.01.1940) anadan olmasının **70** illiyi

Kimyaçı alim Zülfüqarlı Cümşüd İsmayıl oğlunun (30.01.1905) anadan olmasının **105** illiyi



Neft

Neftçi alim, Əməkdar ixtiraçı Seyid Rza Mirkərim oğlunun (12.01.1925) anadan olmasının **85** illiyi



Fəlsəfə

Alman filosofu Şelling Fridrix Vilhelm Yozefin (27.01.1775 – 20.08.1854) anadan olmasının **235** illiyi

Fransız materialist filosofu Helvetsi Klod Adrianın (31.01.1715– 26.12.1771) anadan olmasının **295** illiyi



Teatr. Kino

Aktyor Rzayev Səməndər Mənsim oğlunun (02.01.1945-27.03.1986) anadan olmasının **65** illiyi

Xalq artisti Bədirbəyli Leyla Ağalar qızının (08.01.1920 – 23.11.1999) anadan olmasının **90** illiyi

Xalq artisti Şirye Vera Karlovnanın (31.01.1915) anadan olmasının **95** illiyi



Musiqi

Azərbaycan və SSRİ-nin Xalq artisti, rus bəstəkarı, dirijor Qliyer Reynqold Moritseviçin (11.01.1875-23.06.1956) anadan olmasının **135** illiyi



İdman

İdman xadimi, Futbol üzrə Ümumittifaq və Beynəlxalq dərəcəli hakim Bəhramov Tofiq Bəhram oğlunun (29.01.1925-12.10.1993) anadan olmasının **85** illiyi

Şərq Təqvimi (Pələng ili)



Çox qədim zamanlardan başlayaraq insanlar vaxtı ölçmək üçün təbiətdəki "saatlardan" - dövrü (periodik) təbiət hadisələrindən istifadə etməyi öyrəniblər: Yerin öz oxu ətrafında fırlanması nəticəsində baş verən gecə-gündüz hadisəsi, Ayın Yer ətrafında fırlanması nəticəsində 29,53 günlük dövrlə (periodla) təkrarlanan Ay fazaları və nəhayət, Yer kürəsinin Günəşin ətrafında fırlanması nəticəsində 365,24 günlük dövrlə təkrarlanan il mövsümləri.

Qədim Çində gün, ay, il dövrlərindən başqa, uzunluğu 60 ilə bərabər

olan dövrdən də istifadə etmişlər. İmperator Xuan-dinin (b.e. əvvəl 26-cı əsr) vaxtında "gançji" ("gövdə və budaqlar") prinsipinə əsaslanan dövrü il sayma sistemi tətbiq olunmuşdu: hər ilə növbəylə 12 heyvandan - siçan, inək, pələng, dovşan, əjdaha, ilan, at, qoyun, meymun, toyuq, it, donuz və beş əsas təbii ünsürdən - od, torpaq, metal, su və ağacdan birinin adı verilirdi. Nəticədə hər 60 ildən bir təkrarlanan il dövrləri alınır.

Dövr daxilində illəri heyvan rəngini dəyişməklə də adlandırırdılar: 60 illik dövrün, məsələn, əjdaha illəri olan 5-ci, 17-ci, 29-cu, 41-ci və 53-cü illəri, uyğun olaraq, ağ əjdaha, qara əjdaha, göy əjdaha, qırmızı əjdaha və sarı əjdaha ili adlanırdı.

Belə dövrü təqvim Çində 1911-ci ilədək tətbiq

olunurdu və Cin tarixinin il hesabı sülalənin dəyişdiyi vaxtdan başlayırdı.

60 illik dövrü təqvimin istifadə olunmasının təcrübə əsaslarına da söykəndiyini də ehtimal edirlər. Belə ki, ağac həlqələrinin qalınlığının paylanmasında da 60 illik dövrilik olması üzə çıxarılıb. Bu isə təbiətdə belə dövriliyin olması deməkdir. Günəş aktivliyində 60 illik dövrilik yoxdur, amma qeofiziki indekslərdə bu dövrilik izlənilib.

Şərq Çin ulduz falına görə 2010-cu il Pələng ilidir.

Pələng-yola getməyən, bədrəftardır. İntizamsızdır, tez qızıışandır. Həmişə rütbəcə özündən böyük olana qarşı çıxır.

Bədbəxtlikdən bütün rəislər kimi Pələng də ona göstərilən etimada həmişə layiq olmur. İşdə və ya məhəbbətdə, habelə müharibədə Pələng "İrəli!"

deyə qışqırdıqda adamlar hərəkət etməzdən əvvəl gərək yaxşı-yaxşı fikirləşsinslər və hətta ətəyindən tutub onu saxlasınlar. Pələng başqalarını fəlakətə sala bilər. Risqə getməyə, hətta sərsəm, dərk edilməmiş hərəkətlər etməyə həvəsi vardır.

Onun cazibəsinə müqavimət göstərmək çətinidir. Təbii, hakimiyyət ona müəyyən nüfuz qazandırmışdır. O, itaət etməyi xoşlamır, lakin başqalarını itaətə vadar edir. Ona hörmət bəsləyirlər. Heç kim həqiqəti üzünə demə-

yə cəsarət etmir. Hətta onu məhv etməyə cəsarət göstərdikdə də hörmət və pərəstiş edirlər.

Hərəkət etməzdən əvvəl fikirləşsə, ehtiyatlı olmaq haqqında məsləhətlərə qulaq assa, böyük müvəffəqiyyət qazana bilər. Təbiətdən dəyişkən və sərt olan, tez qızıxan Pələng işin xatirinə özünü qurban verməyə qadirdir. İnadcıl və tərsdir, davakar və xırdaçıdır, buna görə də tez-tez münafişəyə düşür. Xırda işlərdə xudpəşənddir, böyük işlərdə təmənnaş ola bilər. Dar

düşüncəlidir, heç kimə ürək qızdırmır.

Pələng həmişə qabağa cumur, mövcud hakimiyyətə, tabeçiliyə və mühafizəkar ağıl sahiblərinə nifrət bəsləyir. Nə qədər qərribə olsa da, bəzən mühüm qərar qəbul etməzdən əvvəl o qədər götür-qoy edir ki, axırda işdən keçmiş olur. Pələng qoşun başçısı və ya müəssisə rəhbəri ola bilər. O, hətta təhlükəli cani də ola bilər. Cəsarət tələb edən bütün fəaliyyət növlərini sevə bilər.

Ədəbiyyat

Pələng: (güc və qüvvət)
//Ulduz falları: Ensi-

klopediya lüğəti.-B.,
1991.-S.59.

İnternetdə

www.astro.aznet.org
www.bakllar.az
www.xazar.com

www.google.az
www.rambler.ru

Nailə Alişova

50 illiyi

Mehdi Abbasov 1960-1992

Milli
Qəhrəman



Mehdi Yusif oğlu Abbasov 1960-cı il yanvar ayının 1-də Qərbi Azərbaycanın Amasiya rayonunun Yeniyol kəndində anadan olmuşdur. 1966-cı ildə Yeniyol kənd orta məktəbinə getmiş, 1976-cı ildə oranı bitirmişdir. 1977-ci ildə Mehдинin ailəsi erməni daşnaklarının təzyiqi altında öz doğma yurdlarından köçməyə məcbur olmuşdur. Mehdi valideynləri ilə birlikdə Qazaxıstan Respublikası Tülkübas rayonunun Kulan kəndinə gəlmişdir. 1977-1978-ci illərdə

kənddəki Kuybişev adına sovxozda traktorçu işləmişdir. Mehdi 1980-ci ildə sənədlərini Çimkənd Pedaqoji İnstitutunun hazırlıq şöbəsinə vermişdir. Bir il burada təhsil aldıqdan sonra isə Karaqanda Pedaqoji İnstitutuna daxil olmuşdur. O, 1985-ci ildə İbtidai-hərbi hazırlıq və bədən tərbiyəsi müəllimi ixtisasına yiyələnərək, Tülkübas rayonunun Miçurin kəndindəki Qaqarin adına məktəbdə müəllim işləməyə başlayır. O, elə həmin ildə klassik güləş üzrə idman normasını yerinə yetirərək “SSRİ idman ustası” adını alır. Çox keçmir ki, Mehdi peşəsini dəyişir. O, 1989-cu ilin noyabr ayında Qazaxıstan KP Tülkübas Rayon Komitəsinin qərarı ilə daxili işlər orqanlarında işləməyə göndərilmişdir.

1989-1990-cı illərdə SSRİ DİN-nin Stavropol Ali Kurslarının müdavimi olmuşdur, sonra Enbəyşin RDİŞ-də sahə müvəkkili vəzifəsində xidmətini davam etdirmişdir.

Azərbaycanın başı üstünü qara buludlar alanda Mehdi öz soydaşlarının harayına çatmağa tələsir. 15 ildən artıq yaşadığı, ali təhsil aldığı, adamlarına, adət-ənənələrinə uyğunlaşdığı Qazaxıstan ona qəfəs kimi görünürdü. O, Stavropolda təhsil alarkən, Yessentuki şəhərində təcrübə zamanı Azərbaycan Daxili İşlər nazirinin müavini Ramiz Məmmədovla tanış olmuşdu. Nazir müavini onun qayğıkeş, qorxmaz və Vətənə sadıq bir oğul olduğunu görərək, ona Azərbaycanda xidmət etməyi təklif etmişdi. Lakin Çimkənd vilayətindəki

Enbəyşin Rayon DİŞ-də Mehдинin getməsinə mane olurdular. Nəhayət, uzun yazışmalardan sonra Mehdi 1991-ci il iyun ayının 28-də Azərbaycan Respublikası DİN-in sərəncamına göndərildi. Bir aydan sonra baş leytenant rütbəsində rota komandiri kimi DİN-in XTMD-də xidmətə başladı.

O, ilk günlərdən qaynar bölgələrə getmək, döyüşlərdə fəal iştirak etmək istəyirdi. Bu fikrindən, inadından dönmürdü. Ağdam, Goranboy, Füzuli rayonlarında keçirilən döyüş əməliyyatlarında fəal iştirak edərək o, erməni silahlı birləşmələrinə sarsıdıcı zərbələr vururdu.

1991-ci il... Sentyabr ayı... Goranboy rayonu... O, vertolyotla növbəti

əməliyyatdan qayıdırdı. Ermənilər onları güclü atəşə tutdular. Pilot başqa çıxış yolu görmədiyi üçün vertolyotu düşmən əhatəsində yerə endirdi. Bu, son dərəcə təhlükəli idi. Mehdi çoxlu erməni quldurunu məhv edərək, dəstəsini təhlükəsiz yerə çatdırdı.

“Mixaylo” ləqəbli Mehdi, döyüşlərdə göstərdiyi şücaətə görə 4 dəfə DİN-in mükafatına layiq görülmüşdü. Onun son döyüşü 13 yanvar 1992-ci ildə oldu. Məlikcan postu ətrafında qızgın döyüşlər gedirdi. Mehdi həmişə olduğu kimi yenə də ön xəttə vuruşurdu. Bu ölüm-dirim mübarizəsində snayper gülləsi onu başından ağır yaraladı. Döyüş dostu onu, çətin-

liklə də olsa, təhlükəli zonadan çıxarda bildi. Lakin güllə öz işini görmüşdü. Həmin gün o, əbədi olaraq gözlərini yumdu.

Subay idi.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 6 iyun 1992-ci il tarixli 831 sayılı Fərmanı ilə baş leytenant Abbasov Mehdi Yusif oğluna ölümündən sonra “Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı” adı verilmişdir.

Bakının Şəhidlər Xiyabanında dəfn edilmişdir. İsmayilli rayonunun keçmiş Ruşan kəndi indi cəsur döyüşçünün şərəfinə Mehdi kənd adlanır. İsmayilli rayonunun mərkəzi küçələrindən birinə onun adı verilmişdir.

Ədəbiyyat

Azərbaycan Respublikası Daxili işlər orqanlarının bir qrup əməkdaşına Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı adı verilməsi haqqında: Abbasov Mehdi Yusif oğlu-XTMD rota komandiri, milis baş leytenantı- [Azərbaycan Respublikasının suverenliyi və ərazi bütövlüyünün

qorunmasında, dinc əhəlinin təhlükəsizliyinin təmin edilməsində göstərdiyi şəxsi igidlik və şücaətə görə]: Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı, 6 iyun 1992-ci il //Azərbaycan Respublikası Ali Sovetinin Məlumatı.-1992.-№13.-S.24.-(Ölümündən sonra).

Əsgərov, V Abbasov Mehdi Yusif oğlu /V.Əsgərov //Azərbaycanın Milli Qəhrəmanları.-B.: Respublika xatirə kitabı redaksiyası, 2005.-S.8-9. Ənsər, B.Ölməzlik /B.Ənsər //Ağrıdağlı qəhrəmanlar.-B., 2004.-S.7-11.

Saqibə Mehrəliyeva

65 illiyi

Səməndər Rzayev
1945-1986

Aktyor



Görkəmli aktyor Səməndər Mənsim oğlu Rzayev 1945-ci il yanvarın 2-də Ağsu rayonunda anadan olmuşdur. Aktyorluqla hələ məktəbdə oxuduğu vaxtdan rayondakı dram dərnəyində məşğul olmağa başlayıb.

1964-1968-ci illərdə Azərbaycan Dövlət Teatr İnstitutunun aktyorluq fakültəsində təhsil almışdır. Onun ilk sənət müəllimləri Rza Təhmasib, Mehdi Məmmədov, Ədil İsgəndərov və başqaları olmuşdur.

Hələ tələbəliyin ilk kurslarından televiziya

kı çıxışları ilə qiraət ustası kimi sevilib. Klassik Azərbaycan şairlərinin demək olar ki, hamısından nümunələr söyləyib. Ömrünün sonunadək radi onun "Bulaq" folklor toplusunun Bulaq Dədəsi olub.

1967-ci ildən çalışdığı Milli Dram Teatrının səhnəsində çox sayda obrazlar yaradıb. Onun istedadı Milli Dram Teatrında Şeksprin "Hamlet" faciəsini tamaşaya qoymağa hazırlaşan baş rejissor Tofiq Kazımovun diqqətindən yayınmayıb. Rejissor onu Horatsio roluna dəvət edib.

Son kurs tələbəsi Səməndər elə ilk rolundan kollektivin, teatr ictimaiyyətinin və tənqidçilərin nəzərini cəlb edib. O, institutu bitirməmiş teatr yaradıcı heyətinin üzvü olub. Tez bir zamanda repertuardakı ən mürəkkəb janrlı tamaşalarda

əsas ifaçıya çevrilən Səməndər Rzayevin istedadında "ölçü", "hədd" yox idi. O, hər tipli personajı asanlıqla özünün yaradıcılıq üslubuna uyğunlaşdırırdı.

Milli və dünya klassiklərindən Hüseyn Cavidin "Xəyyam" (Xacə Nazim), "Knyaz" (Knyaz), "İblis" (İbn Yəmin), Mirzə Fətəli Axundzadənin "Müsyö Jordan və dərviş Məstəlişah" (Hatəmxan ağa), Səməd Vurğunun "Vaqif" (Vaqif), "İnsan" (Valentin), Mirzə Cəlil Məmmədquluzadənin "Dəli yığıncağı" (Fazil Küleyini), Cəfər Cabbarlının "Aydın" (Balaxan) pyeslərinin tamaşalarında müxtəlif xarakterli rollarda çıxış edib.

Aktyor "Uşaqlığın son gecəsi", "Babamın babasının babası", "Od içində", "Babək", "Bəyin oğurlanması" və digər bə

dii filmlərdə epizodik və aparıcı obrazlara çəkilib.

Səməndər Rzayevin qiraət ustası kimi televiziya-da, əsasən isə radioda çoxlu lent yazıları qalib. Səhnədə baş verə biləcək hər hansı gözlənilməz hadisə anında yüksək peşəkarlıqla improvizə edirdi. Xırda bir detaldan, adi bir deyim tərzindən yüksək, koloritli xarakter yaratmaq səviyyəsində bəhrələniirdi. Onun son dərəcə yüksək və əlvan çeşidli səhnə texnikası vardı.

Səməndər Rzayev 1974-cü ildə Əməkdar artist, 1980-cı ildə isə Dövlət mükafatı laureatı adına layiq görülmüşdür.

Ağazadə, A. Səhnəmizin Səməndərini anarkən...Bu gün onu unuduruqsa, sabah da bizi unudacaqlar //A.Ağazadə //Azərbaycan.-2000.-2 noyabr.- S.6.

Aslanbəyli, E. “Bulaq” Dədə: Görəsən,

Мирза, М. О том, что на роду написано

Səməndər Rzayev çox rejissorlarla işləyib. Tofiq Tağızadə, Arif Babayev, Həsən Seyidbəyli, Tofiq İsmayılov, Vaqif Mustafayev Səməndəri böyük məmuniyyətlə filmlərinə dəvət edirdilər. Ancaq Səməndər Rzayev çox vaxt filmlərdən imtina edirdi. Çünki çox məşğul idi. Teatrda işləyirdi. Televiziya filmlərində, tamaşalarında oynayırdı, “Bulaq” verilişinin isə daimi aparıcılarından idi. Şakir Şəkəroviç (“Evləri köndələn yar”) hər dəfə televiziya ekranında görünəndə qəlbimizdə sevinc dolu bir dünya yaranırdı. Bazar günü axşamlar evə tələsir-

dik ki, “Bulaq” verilişində bu böyük sənətkarın bulaq kimi təmiz və şəffaf səsinə dinləyək.

Və günlərin birində “Həyatın dibində” tamaşasına xəstə vəziyyətdə gəlmişdi. Xəstəxanada idi. Buna baxmayaraq, pərəstişkarlarını nigaran qoymaq istəməmişdi. Həmin axşam Səməndər teatrda ən ağır və ən çətin gününü yaşayırdı. Bu soyuq səhnədə xəstə aktyorun son oyunu idi...

Xalqımızın görkəmli və sevimli aktyoru Səməndər Rzayev 27 mart 1986-cı ildə dünyasını dəyişmişdir.

Ədəbiyyat

Səməndər Rzayevi o dünyada da bu adla çağıran varmı? /E.Aslanbəyli //Xalq cəbhəsi.-2003.-6 noyabr.- S.13.

Əbdülrəhmanlı, N. Sənətkar ömrü yaşadı... /N.Əbdülrəhmanlı //Yeni

filmlər.-1990.-1.-S.10-11.

Əliyev, A. Kral aktyor /A.Əliyev //Ədəbiyyat və incəsənət.-1990.-5 oktyabr.- S.5.

Rus dilində

/М. Мирза //Гюнай.-1995.-14 января.- С.5

İnternetdə

www.wikipedia.org

Samirə Eminova

100 illiyi

Məmmədağa Sultanov 1910-1991

Ədəbiyyatşünas



Görkəmli ədəbiyyatşünas alim, tərcüməçi, şair Məmmədağa Sultan oğlu Sultanov 1910-cu il yanvarın 5-də Cənubi Azərbaycanın Ərdəbil şəhərində anadan olmuşdur. Kiçik yaşlarında ikən ailəliklə Bakıya köçmüşlər. İbtidai məktəbi qurtardıqdan sonra fərdi təhsil almışdır. 1932-1933-cü illərdə "Hücum" jurnalının məsul katibi olmuşdur. Kürdəmir Rayon MTS siyasi şöbəsinin orqanı "Bolşevik" qəzetinin redaktoru (1933-1935), Məsəllə rayon qəzetinin re-

daktoru (1935-1936), "Gənc işçi" qəzetinin redaktoru (1936-1937), "Kommunist" qəzeti redaksiyasında elm və mədəniyyət şöbəsinin müdiri (1937-1938) vəzifəsində çalışmışdır. 1939-cu ildə Mühəndis və Təsərrüfatçıların ixtisasını artıran İnstitutun Dil və Ədəbiyyat kafedrasının müdiri, 1939-1941-ci illərdə ADU-nun aspirantı olmuş və Universitetdə müəllim işləmişdir. İkinci Dünya müharibəsi dövründə Zaqafqaziya cəbhəsi siyasi idarəsinin tərcüməçisi və siyasi təlimatçısı kimi Sovet ordusu tərkibində 1941-1942-ci ildə Təbrizdə, 1942-1945-ci ildə isə Qafqazda olmuşdur. Sultanov 1945-1950-ci illərdə Azərbaycan EA Nizami adına Dil və ədəbiyyat İnstitutu Əlyazmalar şöbəsinin müdiri, 1950-1972-ci illərdə

AMEA Əlyazmalar fondunun direktoru, 1972-1976-cı illərdə şöbə müdiri, 1976-1981-ci illərdə AMEA Yaxın və Orta Şərq Xalqları İnstitutunun Şərq ölkələri ilə ədəbi əlaqələr şöbəsinin müdiri, 1982-ci ildə AMEA Respublika Əlyazmalar İnstitutunda baş elmi işçi olmuşdur. Ədəbi fəaliyyətə 1926-cı ildə "Gənc işçi" qəzetində çap etdirdiyi "Sənət məktəbi" adlı ilk şeiri ilə başlamışdır. 1959-cu ildən Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü olmuşdur. Məmmədağa Sultanov 1967-ci ildə Azərbaycanın Əməkdar mədəniyyət işçisi, 1948-ci ildə filologiya elmləri namizədi olmuş, 1982-ci ildə baş elmi işçi kimi çalışmış, müharibə və əmək veteranı olmuşdur. Klassik ədəbiyyatdan etdiyi poetik tərcümələr onun yaradıcılığında

başlıca yer tutmuşdur. 1980-ci ildə “Kəlilə və Dimnə” kitabındakı şeirləri, Füzulinin, Nəsiminin və digər klassiklərin fars dilində yazdığı şeirləri poetik tərcümə etmişdir. Həmçinin külli miqdarda kitabları bir mətnşünas kimi tərcümə və tərtib edib, elmi məqalələr yazmışdır. Rudəki, Cami,

Əbu Əli Sina, Sədrəddin Ayni kimi sənətkarların yubileyində məruzələrlə çıxış etmişdir. O, 1954-cü ildə Daşkənddə ümumittifaq Şərqşünaslar konfransında, 1960-cı ildə isə Moskvada Beynəlxalq Şərqşünaslar Konqresində nümayəndə olmuşdur. Görkəmli alim fəal ictimai iş aparmışdır: işlədiyi

elmi tədqiqat institutlarında yerli həmkarlar ittifaqının sədri, ilk partiya təşkilatının katibi olmuşdur. Xidmətlərinə görə 7 medalla təltif edilmişdir.

Ədəbiyyatşünas alim Məmmədağa Sultanov 1991-ci il yanvarın 19-da Bakıda vəfat etmişdir.

Ədəbiyyat

Əhmədov, T. Məmmədağa Sultanov /T. Əhmədov //XX əsr

Azərbaycan yazıçıları.- B.: Nurlar, 2004.- S. 575.

Adilə Abdullayeva

Leyla Bədirbəyli 1920-1999

Aktrisa



Azərbaycan Respublikasının Xalq artisti Leyla Ağalar qızı Bədirbəyli 1920-ci il yanvar ayının 8-də Bakı şəhərində dünyaya göz açmışdır. O, səhnəyə çox gənc yaşlarından çıxmışdır. Heç 16 yaşı tamam olmamışdı, amma Filarmoniyada solist kimi çalışırdı. Şəxsən Leyla üçün rəqslər qoyulurdu. O, 1937-1942-ci illərdə Azərbaycan Dövlət Filarmoniyası Mahnı və Rəqs Ansamblının solisti olmuş, 1952-ci ildə Azərbaycan Dövlət Teatr İn-

stitutunu bitirmiş, 1942-1975-ci illərdə Azərbaycan Dram Teatrında fəaliyyət göstərmişdir. Bu müddət ərzində aktrisa bir sıra maraqlı obrazlar yaratmışdır. Bunlara misal olaraq V.Şekspirin “Otello” dramında Dezdemonə, Cəfər Cabbarlının dramlarında Sara, Almaz, Fırəngiz, Solmaz, İ.Səfərlinin “Göz həkimi”ndə Nərminə, S. Rəhmanın “Yalan” əsərində Şəlalə, L.Tolstoyun “Canlı meyit”ndə Liza, İ.Əfəndiyevin “Mahnı dağlarda qaldı” dramında Fəxrəndə və s. göstərmək olar.

Aktrisa kino sahəsində də özünü sınayaraq bir neçə filmə çəkilməmişdir. Onun “Səbuhi”, “Arşın mal alan”, “Fətəli xan”, “Dəli Kür”, “Sevil” və s. filmlərdə yaratdığı obrazlar həmişəlik tamaşa-

çıların yaddaşına həkk olunmuşdur.

1945-ci ildə “Arşın mal alan” filmi çəkilməyə başlayan zaman Gülçöhrə rolunu ifa etmək istəyən 100-dən artıq namizəd var idi. Onların hər biri sınaq çəkilişlərində olmuşdu, ancaq Leyla Bədirbəyli heç bir sınaq çəkilişlərində olmamışdır. O, Üzeyir bəyin dəvəti və təşəbbüsü ilə filmə çəkilməmişdir.

İncəsənət sahəsindəki xidmətlərinə görə ona 1949-cu ildə Azərbaycan Respublikasının Əməkdar artisti, 1959-cu ildə Xalq artisti adı verilmiş, keçmiş SSRİ (1946) və Azərbaycan SSR (1972) Dövlət mükafatları laureatına layiq görülmüşdür. O, “Şərəf nişanı” ordeni və medallarla da təltif edilmişdir.

Həyat ona hər şeyi nəsis etmişdi. Güzəllik, ailə

səadəti, sənət uğuru. Onun xoşbəxt ailə həyatı var idi. Onu sevən və sevilən həyat yoldaşı, 2 övladı və nəvələri. Ürəyində heç bir arzusu qalmamışdı. Qadınlar arasında birinci “İstiqlal” ordenini Leyla Bədirbəyli almışdı. Lakin ailədə hər şey öz axarı ilə getdiyi

zaman ailədə faciə baş verir. 1995-ci ildə həyat yoldaşı Kamil xarici ölkədə yol qəzasına düşür. Heç bir il keçməmiş böyük qızı Lalə xanımı məşin vurur. Ər və övlad itkisindən sonra o, özünə qapanır. Evdən çölə çıxır. Bu iki ölümdən sonra o özü də tədricən ölməyə

başlayır. Hər şeyin bir sonu olduğu kimi, bu ağrıların da sonu çatır.

Böyük sənətkar, istedadlı aktrisa Leyla Bədirbəyli 1999-cu il noyabrın 23-də vəfat etmişdir.

Ədəbiyyat

Bədirbəyli, L. Ömrünün nağılları /L.Bədirbəyli.-B.: Gənclik, 1998 .- 72 c.

Adil, B. Leyla Bədirbəyli /B.Adil.– B., 1970.- 82 s.

Bədirbəyli Leyla //Azərbaycan Sovet En-

siklopediyası: 10 cildə. - B.: ASE, 1978.– C. 2.- S. 137.

Rəhimli, İ Leyla Bədirbəyli(8.1.1920-3.11.1999) /İlham Rəhimli //Azərbaycan teatr tarixi.- B.: Çarşıoğlu, 2005.- S. 345-347.

Mükərrəmoğlu, M. Salnaməyə dönmüş ömür: /M.Mükərrəmoğlu //Xalq qəzeti.- 2007.- 9 yanvar.- S. 7.

Rus dilində

Вечер памяти великой актрисы: [В Азерб. Гос. Акад. Нац. Театре посвящен. 80-летию со дня рожд.

Лейлы Бадирбейли] //Бакинский рабочий.- 2000.- 12 января.- С. 8.

Мадатова, А. В Аз-драме прошел вечер

памяти Лейлы Бадирбейли /А. Мадатова //Зеркало.-2000.-12 января.- С. 6.

İnternetdə

www.wikipedia.org

Səmayə Quliyeva



Əjdər Nəcəfqulu oğlu Xəlilov 1935-ci il yanvar ayının 10-da Əli-Bayramlı (indiki Şirvan) rayonunun Qarabağlı kəndində anadan olmuşdur. 1950-ci ildə Qarabağlı kəndindəki yeddiillik məktəbi tərifnamə ilə, 1955-ci ildə isə Bakı Redaqoji məktəbini bitirib Azərbaycan Pedaqoji İnstitutunun (indiki ADPU) Təbiyyat-kimya fakültəsinə daxil olmuşdur.

1960-cı ilin fevral ayında AMEA-nın Kimya Institutuna (indiki Kimya Problemləri İnstitutu) baş

laborant vəzifəsinə işə qəbul olunmuşdur

1962-ci ilin dekabrında institutun nəzdində əyani aspiranturaya daxil olub, professor (sonralar akademik) H.B. Şahtaxtinskiyin rəhbərliyi ilə "Az alumitli süxurlardan turşu üsulu ilə alüminium duzlarının alınması şəraitinin tədqiqi" mövzusunda dissertasiya işi götürmüş, 1967-ci ildə dissertasiya işini başa çatdırıb, Kimya İnstitutunun Elmi Şurasının iclasında dissertasiya müdafiə edib, kimya elmləri namizədi alimlik dərəcəsi almışdır.

41 ildən artıqdır ki, Kimya fakültəsində yorulmadan elmi-pedaqoji fəaliyyət göstərir, yüksək ixtisaslı kimyaçı kadrların hazırlanmasında öz səyini və əməyini əsirgəmir.

32 adda kitabı, kitabça, tədris, tədris-metodik vəsaitləri çap olunmuşdur, 3 proqramı, 800-ə qədər qə-

zet məqalələri nəşr edilmişdir. Bundan əlavə, keçən dövrdə həmçinin elmi, elmi-metodik, elmi-tarixi, elmi-kütləvi və publisistik janrda yazılmış 250-dək əsərlərini (jurnal məqalələri) də nəşr etdirmişdir.

2002-ci ildə elmi biliklərin (kimyanın) təbliği sahəsindəki xidmətlərinə görə Akademik Y.Məmmədəliyev adına mükafata layiq görülmüşdür.

Elmi-pedaqoji sahədə qazandığı nailiyyətlərə görə 2008-ci ildə Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyinin "Qabaqcıl təhsil işçisi" döş nişanı ilə təltif olunmuşur. 2009-cu ilin əvvəllərində Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyinin "Kimya məktəbdə" (Elmi-nəzəri və metodik məcmuə) jurnalı redaksiya heyətinin tərkibinə daxil edilmişdir.

Ədəbiyyat

Azərbaycanın mineral sərvətləri, onların tətbiqi və emalı /Ə.Xəlilov.- B.: Elm, 2000.- 129 s.

Görkəmli alimlərin həyatından və müdrik fikirlərindən səhifələr /Ə.Xəlilov.- B.: ADPU-nun nəşri, 2003.- 136 s.

Kimya tarixinə dair materiallar /Ə.Xəlilov, Ə. Əzizov.- B.: BDU-nun nəşriyyatı, 1999.- 273 s.

Kimya tədrisi üsulu praktikumu /Ə.Xəlilov, Ə. Əzizov.-B.:BDU-nun nəşri, 2008.- 184 s.

Kimyanın tədrisində görkəmli alimlərin həyat-yaradıcılığına dair materialların öyrədilməsi /Ə.Xəlilov, Ə. Əzizov.- B.: BDU-nun nəşriyyatı, 2000.- 113 s.

KTM-in tədrisində tələbələrin fəal təlim metodları və yeni pedaqoji texnologiyalarla tanış edilməsi üçün materiallar (tərtibat-toplu) /Ə.Xəlilov.-B.: ADPU-nun nəşriyyatı, 2009.- 175 s.

Müdriklər qadın, ana və eşq-məhəbbət haqqın-

da /Ə.Xəlilov, R.Əjdəroğlu.- B.: "Nərgiz" nəşriyyatı, 2006.- 186 s.

Nizami "Xəmsə"ində kimya və mineralogiya anlayışlarından istifadə /Ə.Xəlilov, R.Əjdəroğlu.- B.: "Araz", 2001.- 214 s.

Nobel mükafatı laureatı görkəmli kimyaçılar.-B.: "Nərgiz", 2003.- 187 s.

Baybala Ələsgərov

Mixay Eminesku 1850-1889

Rumın
yazıçısı



Rumın ədəbiyyatının klassiklərindən olan Mixay Eminesku 1850-ci il yanvar ayının 15-də Botoşan şəhərinin İpeteşt kəndində anadan olmuşdur. O, çox erkən yaşlarından dünyanı dərk etməyə, onu anlamağa başlamışdır. Mixay atasının zəngin kitabxanası olduğu üçün kitabların əhatəsində böyümüşdür. Bu cür mütləliyin sayəsində erkən yaşlarından bədii yaradıcılığa başlamışdır. Şair ilk iki ibtidai sinfi evdə hazırlamışdır.

Elə ona görə də Çernovtsıda birbaşa üçüncü sinfə daxil olmuşdur.

Emineskunun ilk qələm təcrübəsi kimi yazdığı nümunələri 1864-1865-ci illərə aid etmək olar. Onun ilk şeiri "Familiya" jurnalında işıq üzü görmüşdür. 1866-cı ildə jurnalda şairin "Kaş mən də" şeiri nəşr olunmuş və bu əsər şairə məşhurluq gətirmişdir. 1866-cı ildən 1869-cu ilədək "Familiya" jurnalının səhifələrində Emineskunun bir sıra seirləri dərc olunmuşdur.

Dünyagörüşünü mükəmməlləşdirmək üçün atası ona təhsilini davam etdirməyi məsləhət görmüş və o, Vyana universitetinə daxil olmuşdur.

Bu dövrdə şair qələmini nəsr sahəsində də sınamışdır. Onun ilk nəsr əsəri "Vəhşiləmiş ruh" romanı olmuşdur.

Yazıçı "Yazıq Dionis", "Mənim kölgəm" kimi ciddi nəsr əsərləri ilə yanaşı, uşaqların və böyüklərin çox sevdiyi "Göz yaşından yaranmış Fet Frimos", "Hind nağılı" nağıllarını da yazmışdır.

Eminesku bədii yaradıcılıqla yanaşı, eyni zamanda ictimai-siyasi fəaliyyətlə də məşğul olmuş və o "Timpul" qəzetində işlədiyi müddətdə bir sıra publisistik məqalələr yazmışdır.

1869-cu ildə Vyanada tətillər baş vermiş və bu hadisələrə şair daha ciddi yanaşaraq "Mələk və iblis", "İmperator və proletar" poemalarını yazaraq xalqın mübarizəsini əks etdirmişdir.

1874-cü ildə Mixay Eminesku vətənə dönərək Yaş şəhərində mərkəzi kitabxanada müdir vəzifəsində çalışmışdır. Bu dövrü şair ömrünün ən xoşbəxt çağları hesab

etmişdir. Lakin bu xöş-bəxtlik uzun sürməmişdir. Daxili intriqalar nəticəsində o vəzifəsindən uzaqlaşdırılmışdır.

Eminesku yaradıcılığının zirvəsini “Luçaferul” (“Dan ulduzu”) poeması təşkil edir. Bu əsər üzərində şair fasilələrlə sək-

kiz il işləmişdir. Folklor materialları əsasında yaranan bu əsər fəlsəfi nöqtəyi-nəzərdən çox zəngindir.

1872-ci ildə onun həyatında və yaradıcılığında dönüş baş verir. O, lirikanın yeni mərhələsinə

qədəm qoyur və bir sıra lirik şeirlər yazır.

1889-cu il iyun ayının 17-də Eminesku dünyasını dəyişmiş və Belu qəbiristanlığında dəfn edilmişdir. Vəfatından sonra da şairin yaradıcılığına maraq sönməmişdir.

Ədəbiyyat

Ulduzlardan pay istəmə: şeirlər və poemalar /M. Eminesku; tərc. F.Hacıyeva.– B.: Səda, 2001.– 123 s.

Eminesku Mixail (Mixay) Azərbaycan Sovet Ensiklopediyası: 10 c.-də.– B.: ASE, 1980.– C.4.–S. 57-58.

Faiq, S. M.Emineskunun 150 illiyi qeyd olundu: Yazıçılar Birliyində: [Rumıniya-Moldova ədəbiyyatının klassiki M. Eminesku] /S.Faiq //Ədəbiyyat qəzeti.- 2000.- 14 yanvar.- S.1.

Kitab rəfi: Mixay Emineskunun “Ulduzlardan pay istəmə” adlı kitabının

nəşri haqqında məlumat //Azərbaycan.- 2001.- № 6. – S. 189.

Yoloğlu, G. İkiyə bölünmüş xalqın vahid klassiki: M. Eminesku-150: [Rumın ədəbiyyatının klassiki] /G.Yoloğlu //Ədəbiyyat qəzeti.- 2000.- 7 yanvar.- S. 1.

Rus dilində

Попович, К.Ф. Михаил Эминеску: Жизнь и творчество /К.Ф. Попо-

вич.- Кишинев: Лит. артистикэ, 1982.- 438 с.

İnternetdə

www.google.az

Səmayə Quliyeva

*Aleksandr Sergeyeviç
Qriboyedov
1795-1829*

Rus yazıçısı



Rus yazıçısı, diplomat Aleksandr Sergeyeviç Qriboyedov 1795-ci il yanvar ayının 15-də Moskva şəhərində zəngin bir dvoryan ailəsində anadan olmuşdur. O zamankı kübar tərbiyə üsuluna uyğun olaraq o, məktəbə qədər əsaslı ev tərbiyəsi görmüş, evdə universitet professorlarından və əcnəbi müəllimlərdən müntəzəm dərslər almış, fransız, ingilis, alman, latın və slavyan dillərini öyrənmişdir. 1806-cı ildə Moskva Universitetinə qəbul edilmişdir. O, 1808-ci ildə Üni-

versitetin Fəlsəfə fakültəsinin ədəbiyyat şöbəsini, 1810-cu ildə isə hüquq şöbəsini bitirmişdir.

Bu illərdə Moskva Universitetində əksəriyyəti yaxın gələcəyin dekabristləri olan bir çox azad fikirli, işıqlı, sərbəst düşüncəli gənclər- İ.D.Yakuşkin, N.İ.Turgenev, S.P.Trubetskoy, A.Muravyov, N.Muravyov, P.Q. Koxovski, A.İ. Yakuboviç, A.P.Yuşnevski, F.İ.Şaxovski, İ.A.Polevoy və başqaları təhsil alırdı. Qabaqcıl gənclik qadağan edilmiş ədəbiyyatla gizlicə tanış olur, xüsusən XVIII əsrin görkəmli müəllimlərinin əsərlərinə dərin rəğbət bəsləyir, yalnız müəllimlərindən deyil, radişşevlərdən də dərslər alırdılar.

Universitetin Təbiət-riyaziyyat şöbəsində Qriboyedov elmlər doktoru

hüququnu almaq üçün imtahanlara hazırlaşdı, lakin 1812-ci ildə Napoleon ordularının Rusiyaya basqını buna mane oldu. Müharibə başlanmaz gənc vətənpərvər alim 17 yaşında ikən könüllü olaraq orduya getmişdir.

1814-cü ildə ordu sıralarında ikən “Vestnik Yevropi” jurnalında “Brest Litovskidən məktub” və “Ehtiyat süvarilər” sərlövhəli iki məqaləsi çap edilmişdir. Bunlar müəllifin mətbuatda ilk çıxışı idi.

1816-cı ildə Qriboyedov hərbi xidmətdən istefaya çıxmış, 1817-ci ildə Peterburqda Dövlət Xarici İşlər Kollegiyasında qulluğa təyin edilmişdir. Bu vaxt A.S.Puşkin, V.K.Küxelbeker və bir sıra başqa yazıçılarla yaxından tanış olmuş, “Sın oteçestva”

jurnalında bir neçə şeirini nəşr etdirmişdir.

1818-ci ilin iyul ayında Qriboyedov İrandakı rus diplomatik nümayəndəliyinin katibi vəzifəsinə təyin edilir. Burada o, “Ağıldan bəla” komediyasını yazmağa başlayır.

1821-ci ildə Qriboyedov İrandan geri çağrılaraq Tiflisə göndərilir. Burada o, general A.Yermolovun xarici işlər üzrə katibi vəzifəsinə təyin edilir. Tiflisdə olarkən Qriboyedov ədəbiyyata və musiqiyə çox vaxt sərf edir, eyni zamanda gürcü şairi N.Çavçavadze ilə tanış olur.

1825-ci ildə o, dekabristlərin işinə görə həbs

edilir, lakin qəsdə iştirakı sübut edilmədiyindən azad edilərək Qafqaza göndərilir. Burada rus-türk, rus-İran diplomatik siyasına rəhbərlik edir. 1828-ci ildə “Türkmənçay müqaviləsi”nin bağlanması iştirak etmiş, sonra İrana səfir təyin olunmuşdur. İranda Rusiyanın nüfuzunun artmasından narazı olan siyasi diplomatıyanın agentlərinin təhriki ilə Tehranda 1829-cu il fevralın 11-də dini fanatiklər tərəfindən öldürülmüş, Tiflisdə dəfn edilmişdir.

Rus ədəbiyyatı tarixində Qriboyedovun xidmətləri böyükdür. İlk komediyaları “Gənc ər-arvad”, “Tə-

ləbə” və s. olmuşdur. Yazıcıya ədəbi şöhrət qazandıran əsər dekabrist ideyaları ilə bağlı olan, 1824-cü ildə yazdığı “Ağıldan bəla” komediyasıdır.

Qriboyedov diplomatik danışıqlarda ona tərcüməçilik edən A.A.Bakıxanovla, habelə Azərbaycan şairlərindən Mirzəcan Mədətov, Fazil xan Şeyda ilə tanış olmuşdur. Qafqaza həsr olunmuş “Gürcü gecəsi”, “Qəlyançı” və s. əsərləri var. Yazıcı Azərbaycanın bir çox yerlərini gəzmiş, “Yol qeydləri”ndə və məktublarında bu haqda maraqlı məlumatlar vermişdir.

Ədəbiyyat

Ağıldan bəla: Pyes /A.S. Qribayedov.– B.: Avrasiya Press, 2006.– 157 s.

Qriboyedov Aleksandr Sergeyeviç //Azərbaycan Sovet Ensiklopediyası: 10

c.-də.-B.: ASE, 1979.-C.3.- S. 238.

Rus dilində

Сочинение: в 2-х т. /А. С.Грибоедов.– М., 1971.

Грибоедов Александр Сергеевич //Большая энциклопедия: 62 т-

х.- М.: Терра, 2006.- Т. 13.- С. 472.

Рзаев, А. От ума ли горе? Некоторые неизвестные штрихи к портрету А.Грибоедова:

[Роль армян, виновных в гибели Грибоедова] /А. Рзаев //Бакинский рабочий.-1999.-26-27 февраля.- С. 2.

İnternetdə

www.google.az

Səmayə Quliyeva

Azərbaycan xalqının Milli

Azadlıq mübarizəsi



1990-cı il yanvarın 20-də Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü pozmaq cəhdlərinə, keçmiş SSRİ rəhbərliyinin Azərbaycanla bağlı apardığı qərəzli siyasətə yerli rəhbərliyin xalqımızın mənafeyinə zidd mövqedə durmasına qarşı etiraz əlaməti olaraq küçələrə çıxmış dinc əhaliyə divan tutmaq məqsədilə Bakıya və Respublikanın digər rayonlarına sovet hərbi hissələri yeridildi. Dinc əhalini kütləvi etiraz çıxışlarının ağır hərbi texnikanın köməyi ilə vəhşicəsinə dağıdılması təkcə süquta uğramaqda olan sovet siyasi sisteminin qorunması cəhdi kimi deyil, həm də azərbaycanlıların tarixi

torpaqlarından sıxışdırılıb çıxarılması ilə bağlı çar Rusiyasının əsrlərlə apardığı məqsədyönlü siyasətin yeni şəraitdə davamı idi.

1988-ci ildə azərbaycanlıların Ermənistanda və Dağlıq Qarabağda etnik təmizləməyə məruz qaldığı erməni millətçilərinin Azərbaycana qarşı ərazi iddiaları ilə çıxış etdiyi bir vaxtda başda M.Qorbaçov olmaqla sovet rəhbərliyi Azərbaycan xalqının üzləşdiyi təhlükələrə və faciələrə münasibətdə seyrçi mövqe tuturdu. Bu isə ərazi bütövlüyünü itirmək təhlükəsi ilə üzləşmiş Azərbaycan xalqının etirazına səbəb olurdu. Sovet rəhbərliyi isə xalqın bu haqlı tələbinə əməl etmək əvəzinə, 1990-cı il yanvarın 20-də Azərbaycana hərbi qoşun hissələri yeritdi və qanlı faciə törətdi. Görünməmiş qəddarlıqla keçirilən cəza tədbirləri nəticəsində heç

bir günahı olmayan 133 dinc sakin öldürüldü, 744 nəfər yaralandı, 841 nəfər qanunsuz həbs edildi. Həlak olanların arasında qadınlar, uşaqlar və qocalar olmuşdu. Bu hadisə sovet rejiminin törətdiyi ən qanlı faciələrdən biri və dinc əhaliyə qarşı yönəlmiş vəhşi bir cinayət hadisəsi idi.

Həmin dövrdə xalqımıza ən böyük mənəvi dəstəyi Moskvada yaşayan və M.Qorbaçovun təqib və təzyiqləri ilə üzləşən ümummilli lider Heydər Əliyev verdi. Bu görkəmli şəxsiyyət hər an təhlükə ilə üzləşə biləcəyinə baxmayaraq 1990-cı il yanvarın 21-də Azərbaycanın Moskvadakı daimi nümayəndəliyinin binasına gəldi və törədilmiş faciə ilə bağlı çox ciddi bəyanat verdi. 20 Yanvar faciəsində əli olan Azərbaycan və sovet rəhbərliyini ifşa etdi, onların xalqımız qarşısında tarixi məsuliyyət

yət daşıdıqlarını vur-
ğuladı.

Təəssüf ki, 20 Yanvar faciəsindən sonrakı dövrdə Azərbaycanda hakimiyyətə gələn qüvvələr bu hadisəyə siyasi-hüquqi qiymət vermədilər. Yalnız Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə o zaman Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin 1990-cı il 21 noyabr tarixli qərarı ilə 20 Yanvar faciəsinə siyasi qiymət verildi. Ali Məclisin həmin qərarı ilə 20 Yanvar faciəsi Azərbaycanın suveren hüquqlarına, respublikada gedən demokratik proseslərə qəsd kimi qiymətləndirildi. Eyni zamanda Azərbaycan SSR Ali Sovetindən xahiş edildi ki, 20 Yanvar günü hər il Azərbaycanda Milli matəm günü kimi qeyd edilsin.

1993-cü ildə ulu öndər Heydər Əliyevin yenidən siyasi hakimiyyətə qayıdışından sonra 20 Yanvar hadisəsinin baş verməsi səbəblərinin araşdırılması və onu törədənlərin məsuliyyətə cəlb olunması məsələsi istiqamətində mühüm addımlar atıldı. Ümummilli liderin 1994-cü il yanvarın 5-də 20 Yanvar faciəsinin 4-cü ildönümünün keçirilməsi

ilə bağlı verdiyi fərmanda Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinə faciəyə tam və əsaslandırılmış siyasi-hüquqi qiymət verilməsi tövsiyə olundu. Milli Məclis 1994-cü il martın 29-da 1990-cu il yanvarın 20-də Bakıda törədilmiş faciəli hadisələr haqqında qərar qəbul etdi. Bununla da Prezident Heydər Əliyevin təşəbbüsü və təkidi nəticəsində 20 Yanvar faciəsinə dövlət səviyyəsində hüquqi-siyasi qiymət verildi.

1993-cü ildən başlayaraq 20 Yanvar faciəsinin xalqımızın tarixindəki yeri və rolu bu faciənin əbədləşdirilməsi və bütün dünya ictimaiyyətinə çatdırılması yönündə mühüm işlər görülmüşdür. Bakı şəhərinin ən hündür yerində yerləşən Şəhidlər Xiyabanında Azərbaycanın azadlığı uğrunda mübarizədə şəhid olanların xatirəsinə ucaldılmış möhtəşəm “Əbədi məşəl” abidə kompleksi də ümummilli lider Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə tikilmişdir və 2000-ci il yanvarın 17-də imzaladığı Fərmanla 1990-çı il Yanvar faciəsi zamanı şəhid olanlara “20 Yanvar Şəhidi” fəxri adı verilmişdir.

20 Yanvar hadisəsi xalqımızın yaddaşına qanlı faciə kimi daxil olsa da bütövlükdə milli tariximizin ən şanlı və qəhrəmanlıq səhifələrindən birini təşkil edir. Məhz 20 Yanvardan başlayaraq, Azərbaycan xalqı SSRİ-nin tərkibində ədaləti bərpa etməyin qeyri-mümkünlüyü və milli haqlarımıza obyektiv yanaşma nümayiş olunacağına öz inamını birdəfəlik itirdi. O zamana qədər “ədalətli” SSRİ və qətiyyətli ölkə rəhbəri uğrunda aparılan mübarizə müstəqil dövlətçilik mübarizəsi ilə əvəz olundu. Odur ki, 20 Yanvar Azərbaycan xalqının milli müstəqillik mübarizəsinin başlanması və xalq hərəkətinin qəhrəmanlıq səhifəsi kimi qəbul etmək lazımdır. Bu hadisə xalqımızın dövlət müstəqilliyi uğrunda mübarizəsinin tarixi dönüş məqamı olmuşdur. Xalqımız 1990-cı ilin 20 Yanvarında hərbi, siyasi və mənəvi təcavüzə məruz qalsa da, tarixi qəhrəmanlıq ənənələrinə sadıq qaldığını, çətinliklərlə üzləşməsinə baxmayaraq, azadlıq və müstəqillik uğrunda sarsılmaz mübarizə

apardığını bütün dünyaya nümayiş etdirdi.

Ədəbiyyat

Balayev, A. 20 Yanvar hadisələri: sənədlər, mövqelər, şərhlər (1990-2000) /A. Balayev.- B.: Çayıoğlu, 2000 .- 241 s.

Novruzov, R. Genosid...I kitab /R.Novruzov.-B.: Adilov, 2006.- 472 s.

Rəhimli, İ. Efirin göz yaşları /İ.Rəhimli; red. Vəfadar Əliyev.-B.: Şirvan nəşr, 2003.- 167 s.

20 Yanvar Azərbaycan da xalq hərəkətindən milli azadlıq mübarizəsinə keçidin dönüş məqamı oldu

//Zaman.-2008.-19-21 yanvar.- S.2.

20 Yanvar faciəsinə gədən yol haradan başlanır //Zaman.-2008.-19-21 yanvar.- S.4-5.

Rus dilində

Рзаева,О. Трагические события 20 Января 1990 года глазами женщин Азербайджана /О.Рзаева.- Б., 2003. - 88 с.

Черный Январь. Баку-1990: Документы и материалы.- Б.: Азернешр, 1990.- 285 с.

Юсифи. 1990. Я голову поднял.../Юсифи.- Б.: Дом сказки, 2002.- 32 с.

İnternetdə

www.azadliq.org
www.azerbaijan.az

www.bizimasr.media-az.com
www.google.az

www.january20.net
www.tradition.aznet.org

Nailə Alışova

Zəlimxan Yaqub 1950

Şair



Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü, Xalq şairi Zəlimxan Yusif oğlu Yaqubov 1950-ci il yanvarın 21-də Gürcüstanın Bolnisi rayonunun Kəpənəkçi (indiki Kvemo-Bolnisi) kəndində anadan olmuşdur. Orta məktəbi həmin kənddə bitirəndən sonra o, 1967-ci ildə Bakıya gəlmiş, ADU-nun Kitabxanaçılıq fakültəsində təhsil almışdır. İlk şeiri “Meşəbəyi”ni orta məktəbdə oxuyarkən yazmışdır. Ədəbi fəaliyyətə 1966-cı ildə “Qələbə bayrağı” rayon qəzetində çap etdirdiyi “Şota Rustaveli-

yə” adlı ilk şeiri ilə başlamışdır. O vaxtdan fəal yaradıcılıqla məşğul olur. 1968-ci ildən Bakı ədəbi mühitində bir şair kimi formalaşmışdır. Bakıda ilk illər əmək fəaliyyətinə “Azərkitab” sistemində kitab dükanlarında satıcı, baş satıcı, şöbə müdiri, mağaza müdiri kimi başlamışdır. O, 1975-1982-ci illərdə Azərbaycan Kitabsevərlər Cəmiyyətində redaktor və təbliğat şöbəsinin müdiri, 1982-1992-ci illərdə “Yazıçı” nəşriyyatında redaktor və poeziya şöbəsinin müdiri vəzifəsində çalışmışdır. 1987-ci ildə Ağdam Dövlət Dram Teatrında “Aşıq Ələsgər” adlı mənzum pyesi müvəffəqiyyətlə tamaşaya qoyulmuşdur. 1994-cü ildən Respublika Prezidenti yanında Əfv və Bağışlama Komissiyasının üzvü, Azərbaycan-Türkiyə və Azərbaycan-Gürcüstan

parlamentlərarası komissiyasının üzvü olmuşdur.

1995 və 2000-ci ildə Milli Məclisin deputatı seçilmişdir.

Azərbaycan nümayəndə heyətinin tərkibində Çin, Səudiyyə Ərəbistanı, Almaniya, İran, İraq və Türkiyədə, Məhəmməd Füzulinin anadan olmasının 500 illiyi münasibəti ilə İraqda-Kərbəlada, “Mannas” dastanının 1000 illiyi münasibətilə Qırğızıstanda, Bışkəkdə olmuşdur. 1992-1995-ci illərdə sərbəst bədii yaradıcılıqla məşğul olmuşdur. “Könlümün səsi”, “Yolum eldən başlanıb”, “Od aldığım ocaqlar”, “Biz bir eşqin butasıyıq”, “Şair harayı”, “Bir əlim torpaqda, bir əlim haqda”, “Bu yaşıl ağacın altı bizimdir”, “Söz camı”(gürcü dilində), “Şairin taleyi” (fransız dilində) adlı kitabları böyük tirajla nəşr edilmişdir.

1995-ci ildə “Məmməd Araz” ədəbi mükafatı, “Şair harayı”, “Vətən yaraları”, “Sizi qınamıram” və “Ziyarətin qəbul olsun” kitabına görə H.Z. Tağıyev adına mükafatla, anadan olmasının 50 illiyi

münasibətilə 2000-ci ildə Azərbaycan Respublikasının “Şöhrət” və Gürcüstan Respublikasının “Şərəf” ordenləri ilə təltif olunmuşdur.

29 avqust 2008-ci il tarixində, Azərbaycan Dövlət

Musiqili Komediya Teatrında keçirilən Azərbaycan Aşıqlarının V Qurultayında Xalq şairi Zəlimxan Yaqub Azərbaycan Aşıqlar Birliyinin sədri seçilib.

Ədəbiyyat

Seçilmiş əsərləri: 2 cildə /Z.Yaqub; ön söz Azər Turan.- B.: Şərq-Qərb, 2006; C.1. Şeirlər, poemalar.-246 s.; C. 2. Şeirlər, poemalar.- 287 s.

Böyük ömrün dastanı (II nəşri) /Z.Yaqub.- B.: Yeni nəşrlər evi, 2004.- 320 s.

Ədəbiyyat dastanı: (Heydər Əliyevə həsr olunmuş poemalar) /Z.Yaqub.- B.: Pedaqogika, 2008.- 263 s.

Qayıdaq əvvəlki xatirələrə: (şeirlər) /Z.Yaqub.- B.: Gənclik, 2004.- 181 s.

Xəlilov, Ə. Olimpə gedən yolda: (Xalq şairi Zəlimxan Yaqub) /Ə. Xəlilov; elmi red. N.

Cəfərov.- B.: Azərbaycan Universiteti Nəşriyyatı, 2005.- 173 s.

Zəlimxan Yaqubdan yazılanlar: (Məqalələr toplusu) /red. Bağirov A.- B.: Vətən, 2004.- 400 s.

Zəlimxan Yusif oğlu Yaqubluya (Zəlimxan Yaquba) “Xalq şairi” fəxri adının verilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı //Azərbaycan.- 2005.- 20 yanvar.- S. 1.

“Ay işığı”ndan aldığım qüvvət: (Şairin “Ay işığı” adlı ədəbi məclisdə iştirak etməsi haqqında) //Ədə-

biyyat qəzeti.- 2007.- 16 fevral.- S. 5.

Cəfərli, N. Bütün zamanların şairi /N.Cəfərli //Şərq.-2006.-30 sentyabr.- S. 10.

Ədəbiyyat pambıq planı deyil: (Xalq şairi Zəlimxan Yaqubla müsahibə) //Yeni Azərbaycan.- 2007.- 1 mart.- S. 7-8.

Hüseynoğlu, S. Dedilər məclisdə bədnəzər olar... /S.Hüseynoğlu //Ədəbiyyat qəzeti.- 2007.- 16 noyabr.- S. 5.

Hüseynoğlu, S. Vergi nə saraydan, nə şahdan gəlir /S.Hüseynoğlu //Ədəbiyyat qəzeti.- 2006.- 8 dekabr.- S. 4.

İnternetdə

www.adam.az
www.almaqezeti.com

www.olaylar.az
www.ria.az.medeniyyet

www.wikipedia.org

Adilə Abdullayeva

Həzi Aslanov 1910-1945

Hərbi xadim



Azərbaycan hərbi tarixinə Həzi Əhəd oğlu Aslanov cəsur döyüşçü, görkəmli sərkərdə, iki dəfə Sovet İttifaqı Qəhrəmanı adına layiq görülmüş ilk azərbaycanlı, tank qoşunlarının tətbiqinin yeni üsul və metodlarını yaratmış şəxs kimi daxil olmuşdur.

Həzi Aslanov 1910-cu il yanvarın 2-də Lənkəran şəhərində anadan olmuşdur. Uşaqlıqdan hərbi sənətinə böyük maraq göstərən Həzi 1924-cü ildə Azərbaycan komandirlər

məktəbinə daxil olur. Təhsil illərində bilik və bacarığı ilə seçilən Həzi kursda birinci olmuşdur. Nəzəri və praktiki məşğələlərdə daim qabaqcıl olan Həzi SSRİ-nin Leninqrad (indiki Sankt-Peterburq) şəhərinə göndərilir və orada təhsilini davam etdirir. O dövrdə sovet qoşunlarının ən müasir tankları sayılan BT-5 və BT-7, T-26 tanklarını mükəmməl öyrənən Aslanov 1930-cu ildə təyinatını SSRİ-nin Qərb hərbi dairələrindən birinin tank hissələrinə alır.

SSRİ-nin Avropa ilə həmsərhəd bölgələri Qərb hərbi dairəsinə daxil idi. Bu istiqamət ən təhlükəli hesab olunur, burada yerləşən hərbi hissələrə ən yaxşı zabitlər göndərilirdi. Aslanovun komandirlik etdiyi hərbi hissələr daim

öz döyüş hazırlığının səviyyəsi ilə seçilirdi.

1941-ci ildə faşist Almaniyasının qoşunları SSRİ-yə hücum edəndə ilk zərbə Qərb hərbi dairələrinə vuruldu. SSRİ-nin siyasi və hərbi rəhbərliyinin səhvləri ucbatından sovet hərbi hissələri ağır vəziyyətə düşdü, bir çox yerlərdə almanlar tərəfindən mühasirəyə alındı. Hərbi aviasiya və tank hissələri sarıdan korluq çəkən sovet qoşunları ağır döyüşlərdə geri çəkilməli oldu.

H.Aslanov müharibənin ilk günlərindən başlayaraq döyüşlərdə iştirak etmiş, dəfələrlə fərqlənmiş, medallarla təltif edilmişdir. 1941-ci ilin yayında müharibəni kapitan rütbəsində qarşılayan Aslanova artıq 1941-ci ilin sonuna podpolkovnik rüt-

bəsi verilmişdir. Moskva ətrafında aparılan döyüşlərdə Aslanov ilk ordeninə layiq görülmüşdür. Belə ki, onun komandirlik etdiyi tank taboru almanların mühasirəsinə düşmüş iri sovet hərbi birləşməsini mühasirədən çıxarmışdır. Mühasirəni yararkən Aslanovun taboru düşməne sarsıdıcı zərbələr vurmuşdur. O, həmçinin artıq partlamaq üçün hazırlanmış 50 avtomaşın mərmii və sursatı mühasirədən çıxarmağa nail olmuşdur. Bu igidliyinə görə Həzi Aslanov “Qırmızı Ulduz” ordeni ilə təltif edilmişdir.

1942-ci ilin ağır döyüşlərində yüksək hərbi qabiliyyəti ilə fərqlənən Aslanov 55-ci tank alayının komandiri təyin edilir, Rostov və Taqanroqda göstərdiyi şücaətlərə görə yeni orden və medallarla təltif olunur. Aslanovun sərkərdəlik məharətini görən ali komandanlıq onu öz hissəsi ilə müharibənin ən ağır nöqtəsinə – Stalinqrad şəhərinə göndərir.

1943-cü ilin yayında Rusiyanın bu şəhəri uğrunda ağır döyüşlər başlanır. Almanlar təşəbbüsü ələ keçirməyə, sovet qoşunları isə düşmən müqavimətini qırıb irəliləməyə

çalışırlar. Ən dəhşətli toqquşma Kursk yaxınlığında yerləşən Proxorovka kəndi yanında baş verir. Burada hər iki tərəfdən 1200 tank üz-üzə gəlir. Uzaq və yaxın məsafələrdən bir-birlərinə atəş açan tankçılar mərmiləri qurtardıqda tanklarını düşmən tankına çırpırmışlar. Kursk döyüşlərində Həzi sonralar “Aslanov fəndi” adını almış fəndini tətbiq etməyə başlayır. Belə ki, o, tankların tamamilə yeni düzülüş və döyüş formasını təklif edir və bu üsulun tətbiqi düşmən üzərində qələbə qazandırır. İndiyədək hərbi məktəblər və akademiyalarda “Aslanov fəndi” adlanan həmin üsulu gələcək zabitlərə öyrədirlər.

Mahir sərkərdəlik qabiliyyətinə görə Aslanov SSRİ-nin paytaxtı Moskva şəhərinə göndərilir və orada Zirehli Tank Qoşunları Akademiyasını uğurla bitirir. Beləliklə, artıq polkovnik Aslanova iri tank birləşmələrinə komandanlıq etmək hüququ verilir.

1944-cü il döyüşlərində polkovnik Həzi Aslanov 35-ci qvardiya tank briqadasının komandiri vəzifəsində Belorusiya

(indiki Belarus) şəhərini işğalçılardan azad etmişdir. Bu döyüşlərdə Həzinin briqadası düşməne sarsıdıcı zərbələr vurur, böyük sayda hərbi texnika və ləvazimat qənimət götürür. Buna görə ona tank qoşunları qvardiya general-mayoru rütbəsi verilir. Həm sovet sərkərdələri, həm də almanlar o zaman onu “cinah zərbələrinin ustası” adlandırmışdılar.

1944-cü il iyunun 23-30-da məhz Aslanovun briqadası ilk olaraq Berezina çayını keçmiş və Pleshen şəhərini, eləcə də 508 digər yaşayış məntəqəsini düşməndən azad etmişdir. Bu döyüşlərdə fərqlənən Həzi Aslanov ikinci dəfə Sovet İttifaqı Qəhrəmanı adına təqdim olunmuş və sənədləri rəhbərliyə göndərilmişdir.

Belorusiya tam azad ediləndən sonra Aslanov briqadası ilə Pribaltikaya göndərilir. Onun briqadası İ.X.Baqramyanın tabeliyinə verilir. Əslən Azərbaycandan olan, Şəmkirin Çardaqlı kəndində böyüyüb boya-başa çatmış bu nankor erməni generalı azərbaycanlılara həmişə xor baxmış, bacarıqlı azərbaycanlılara qısqanc-

lıq və paxıllıqla yanaşmışdır. Bu zaman döyüşlər Litva, Latviya, Estoniya ərazilərində gedirdi. Bu döyüşlərdə Aslanovun briqadası xüsusilə fərqlənmişdir.

1945-ci il yanvarın 24-də Mitava (indiki Yelqava) şəhəri yaxınlığında Həzi Aslanov ağır yaralı elan olunur: guya onun yanında top mərmisi partlamışdır. Müharibə iştirakçıları bilirlər ki, insanın yanında top mərmisi partlayanda partlayış dalgası və yüzrlərlə qəlpə onun bədənini tanınmaz hala salır. Yaralanan anda Aslanovun əynində olmuş gödəkçə Azərbaycan tari-

xi Muzeyində qorunur və həmin gödəkçənin yalnız ürək nahiyyəsində cəmi bir dəlik vardır. Aslanovun müəmmalı şəkildə yaralanmasının səbəbləri indiyədək araşdırılmayıb.

Tibbi sənədlərdən aydın olur ki, Aslanovun yarası ölümcül deyilmiş və ona vaxtında yardım göstərilseydi, həyatını xilas etmək olarmış. Lakin Aslanova adicə sargı qoyulur, cərrahi əməliyyat isə qeyri-müəyyən, daha doğrusu, gülünc səbəblərdən ləngidilir. Nəticədə Həzi Aslanov qan itkisindən keçirir. Həzi Aslanova ikinci dəfə Sovet İttifaqı Qəhrəmanı adının veril-

məsi haqqında təqdimat sənədləri isə naməlum səbəbdən itirilir. Yalnız 1991-ci ildə, ölümündən 46 il sonra xalqımızın igid oğluna ikinci dəfə Sovet İttifaqı Qəhrəmanı adı verildi.

Müharibə illərində general-mayor Həzi Aslanov “Lenin”, 3 dəfə Qırmızı Bayraq, 2 dəfə “Suворov”, “Aleksandr Nevski”, “1-ci dərəcəli Vətən müharibəsi”, 2 dəfə “Qırmızı Ulduz” ordenləri, “Sovet İttifaqı Qəhrəmanı” medalı ilə təltif edilmişdir.

Həzi Aslanov Bakıda, Şəhidlər Xiyabanında dəfn edilmişdir.

Ədəbiyyat

Azərbaycanın qızıl ulduzları /tərt. ed. H.Cəbiyev.- B.: Azərnəşr, 1975.- 147 s.

Həzi Aslanov //Azərbaycan Sovet Ensiklopediyası: on cildə /baş red.

Багиров, М. Путь генерала: Историко-биограф. очерк о генерале Ази Асланове /М. Багиров; предисл. А. Кур-

С.Қулиев.- Б.: Azərbaycan Ensiklopediyasının baş red-sı, 1976.- С. I.- S. 437.

Əhmədov, S. Azərbaycan tarixindən yüz şəxsiyyət /Səbuhi Əhmədov;

Rus dilində

ков.- Б.: Язычы, 1988.- 179 с.

Касумова, Р.Б. Возвращение героя... Генерал А.Асланов в воспомина-

red. İ.Qasımzadə.- B.: Ayna Mətbu Evi, 2006.- 267 s.

ниях и документах /Р. Касумова.-Волгоград: Перемена, 2003.- 73 с.

Məmməd Məmmədov

65 illiyi *Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası* 1945



Azərbaycan dünyanın ən qədim elm və mədəniyyət mərkəzlərindən biridir. Azərbaycan elminin, onun intellektual dəyərlərinin milli sərvət kimi qəbul edilməsində Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin (1918-1920) mühüm rolu olmuşdur. Bakı Universitetinin yaradılması, azərbaycanlı tələbələrin Avropa ali məktəblərinə göndərilməsi, milli dilin, mədəniyyətin inkişarı bütövlükdə Azərbaycan elminin inkişafına mühüm təsir göstərən amillərdən olmuşdur.

1920-ci ilin əvvəllərində respublikada elmi tədqiqatlar, əsasən, Bakı Universitetində mərkəzləşmişdi. 1920-1922-ci illərdə burada humanitar, tibb və təbiyyat bölmələrindən ibarət elmi assosiasiya təşkil edilmiş və fəaliyyət göstərmişdir. Assosiasiya müxtəlif elm sahələri üzrə problemlərin tədqiqi, elmi kadrların hazırlanması və inkişafı işinə hərtərəfli yardım göstərməyi qarşısına məqsəd qoymuşdu. 1921-ci ilin axırlarında universitet nəzdində Təbiətşünaslar və Həkimlər Cəmiyyəti, bir qədər sonra isə Şərqşünaslar Cəmiyyəti yaradıldı. 1920-ci ildə texniki təhsil verən ali məktəb – Bakı Politeknik İnstitutu fəaliyyətə başladı. Burada texnika, iqtisadiyyat elmləri və aqrokimya sahəsində elmi tədqiqatlar aparılırdı.

1932-ci ildə Azərbaycan DETİ əsasında SSRİ Elmlər Akademiyası Zaqafqaziya filialının Azərbaycan şöbəsi təşkil edildi. Şöbəyə Ruhulla Axundov rəhbərlik edirdi. Şöbədə 11 bölmə və bir neçə komissiya fəaliyyət göstərirdi. Bir sıra məşhur alimlər – Bəkir Çobanzadə, Musa Əfəndiyev, Vəli Xulufu, İ.M.Qubkin, N.Y.Marr, A.Məmmədov, Salman Mümtaz, A.Tağızadə, İ.Q.Yesman və başqaları burada elmi tədqiqat işləri aparırdılar.

1935-ci ilin oktyabrında şöbə SSRİ EA Azərbaycan filialına çevrildi. Filialın nəzdində mövcud bölmələr əsasında Kimya, Botanika, Zoologiya, Tarix, Etnoqrafiya və Arxeologiya, Dil və Ədəbiyyat Elmi Tədqiqat institutları, habelə Energetika, Fizika, Geologiya, Torpaqşünaslıq sektorları yaradıldı.

SSRİ Xalq Komissarları Sovetinin 1945-ci il 23 yanvar tarixli Qərarı ilə filial Azərbaycan EA-na çevrildi. Bu vaxt akademiyanın 4 bölməsi, 16 elmi tədqiqat institutu, elmi tədqiqat şöbəsi, 3 muzeyi, Mərkəzi Elmi Kitabxanası, Naxçıvan, Gəncə, Xankəndi və Qubada elmi bazaları var idi. Həmin il Azərbaycan EA-na 15 həqiqi üzv seçildi. 1945-ci il martın 31-də akademiyanın həqiqi üzvlərinin ilk ümumi iclasında Mirəsədulla Mirqasımov EA-nın prezidenti seçildi. Sonrakı illərdə Yusuf Məmmədaliyev (1947-1950, 1958-1961), Musa Əliyev (1950-1958), Zəhid Xəlilov (1961-1967), Rüstəm İsmayılov (1967-1970), Həsən Abdullayev (1970-1983), Eldar Salayev (1983-1997), Fərəməz Maqsudov (1997-2000) akademiyanın prezidenti olmuşlar. 2001-ci ildən AMEA-nın prezidenti Mahmud Kərimovdur.

Hazırda AMEA-nın 6 bölməsi var: fizika-riyaziyyat və texnika elmləri (Fizika İnstitutu, Riyaziyyat və Mexanika İnstitutu, Kibernetika İnstitutu, Radiasiya Problemləri İnsti-

tutu, İnformasiya Texnologiyaları İnstitutu, Şamaxı Astrofizika Rəsədxanası); kimya elmləri (Neft Kimya Prosesləri İnstitutu, Kimya Problemləri İnstitutu, Aşqarlar Kimyası İnstitutu, Polimer Materialları İnstitutu); yer elmləri (Geologiya İnstitutu, Coğrafiya İnstitutu, Təbiət Tarixi Muzeyi); biologiya elmləri (Botanika İnstitutu, Zoologiya İnstitutu, Torpaqşünaslıq və Aqrokimya İnstitutu, Fiziologiya İnstitutu, Genetik Ehtiyatlar İnstitutu, Mikrobiologiya İnstitutu, Mərkəzi Nəbatat bağı, Mərdəkan Dendrarisi); humanitar və ictimai elmlər (Tarix İnstitutu, Arxeologiya və Etnoqrafiya İnstitutu, Şərqşünaslıq İnstitutu, Fəlsəfə və Siyasi-Hüquqi Tədqiqatlar İnstitutu, İqtisadiyyat İnstitutu, Ədəbiyyat İnstitutu, Dilçilik İnstitutu, Memarlıq və İncəsənət İnstitutu, Əlyazmalar İnstitutu, Folklor İnstitutu, İnsan Hüquqları üzrə Elmi Tədqiqat İnstitutu, Azərbaycan Tarixi Muzeyi, Nizami adına Azərbaycan Ədəbiyyatı muzeyi, H.Cavidin ev-muzeyi); Naxçıvan bölməsi (Tarix İnstitutu, Etnoqrafiya və Ar-

xeologiya İnstitutu, İncəsənət, Dil və Ədəbiyyat İnstitutu, Təbii Ehtiyatlar İnstitutu, Bioresurslar İnstitutu, Əlyazmalar İnstitutu, Batabat Astrofizika Rəsədxanası).

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin 12 yanvar 2004-cü il tarixli Sərəncamı ilə Azərbaycan Ensiklopediyası AMEA tabeliyinə verilmiş və 5 may 2004-cü il tarixli digər Sərəncamına əsasən "Azərbaycan Milli Ensiklopediyası" Elmi Mərkəzi yaradılmışdır.

AMEA-nın Gəncə, Şəki və Lənkəran regional elmi mərkəzləri, Respublika Seysmoloji Xidmət Mərkəzi və Texniki Estetika İnstitutu fəaliyyət göstərir. Akademiyanın əsaslı kitabxanası var. Ümumiyyətlə, akademiyanın 66 təşkilatı, o cümlədən 48 elmi tədqiqat, 10 konstruktor-texnologiya müəssisəsi vardır.

AMEA xarici ölkələrin elmi müəssisələri ilə müntəzəm əlaqə saxlayır, elmin müasir problemlərinə və elmin təşkilinə dair əcnəbi alimlərlə fikir mübadiləsi aparır. Akademiyanın alimləri beynəlxalq elmi qurultay, konqres və simpoziumlarda elm və

texnikanın aktual problemlərinə dair məruzələrlə çıxış edirlər.

Müstəqil Azərbaycan dövlətinə Heydər Əliyevin rəhbərliyi dövründə ölkədə elmin inkişafı, elmi-texniki potensialın güclənməsi, yüksək ixtisaslı elmi kadrların hazırlanması, cəmiyyətdə elmi işçilərin nüfuzunun artırılması sahəsində önəmli tədbirlər həyata keçirilmişdir. Prezident Heydər Əliyevin 2001-ci il 15 may tarixli Fərmanı ilə Azərbaycan Elmlər Akademiyasına “Milli Elmlər Akademiyası” statusu ve-

rilmişdir. Bu tarixi fərman Azərbaycanda fundamental elmin əldə etdiyi nailiyyətləri, Azərbaycanın sosial-iqtisadi, mədəni və mənəvi təşəkkülündə elmin rolunu, ölkənin ictimai-siyasi həyatında nüfuzunu və akademik elmin suveren Azərbaycan dövlətinin tərəqqisinin təminatçısı olduğunu bir daha təsdiqləyir. Heydər Əliyevin 4 yanvar 2003-cü il tarixli Fərmanı ilə AMEA-ya müstəqil dövlətimizin elmi və elmi-texniki siyasətini həyata keçirən ali dövlət orqanı statusu vermiş oldu, onun

Nizamnaməsinə dövlət sənədi, onun prezidentinə ali icra hakimiyyəti üzvü səlahiyyəti verildi. Beləliklə, AMEA-nın hərtərəfli inkişafı üçün hüquqi zəmin yarandı. Akademiyanın fəaliyyət dairəsi genişləndi, səlahiyyətləri artdı və qarşısına məsul dövlət vəzifələri qoyuldu. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev elm, təhsil və mədəniyyət sahəsində Heydər Əliyev strategiyasını, proqramını və qayğıkeşliyini ardıcıl davam etdirir.

Ədəbiyyat

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası-60.- B.: Elm, 2005.- 149 s.

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası //Azərbaycan Milli Ensiklopediyası.- B.: “Azərbay-

can Milli Ensiklopediyası” Elmi Mərkəzi, 2007.- S. 549-551.

Rus dilində

Академия Наук Азербайджанской ССР

(1935- 1975).- Б.: Наука, 1975.- 247 с.

İnternetdə

www.science.az

Məmməd Məmmədov



Nemət Abbasəli oğlu Qasimov 1940-cı il yanvar ayının 27-də Naxçıvan Muxtar Respublikasının Babək rayonunun Didivar kəndində anadan olub.

1963-cü ildə ADU-nun Biologiya fakültəsini fərqlənmə diplomu ilə bitirib.

N.A.Qasimov 1963-1966-cı illərdə ADU-nun "Bitki fiziologiyası" kafedrasının aspirantı olub.

O, 1967-ci ildə Azərbaycan Respublikası EA-da "Bitkilərin çox zəif şüalanmasının normal və mühitin bəzi amillərinin

dəyişilməsi şəraitində müqayisəli tədqiqi" mövzusunda namizədlik, 1975-ci ildə ADU-da "Duzların bitki orqanizminə təsir mexanizminin fizioloji-biofiziki aspektinin tədqiqi" mövzusunda doktorluq dissertasiyası müdafiə etmişdir.

1980-ci ildən professordur.

Professor N.A.Qasimov xlor ionunun bitkiyə daxil olmasının kinetik qanunauyğunluqları və bitkilərin duzla intoksikasiyasının "Enerji aclığı" konsepsiyasının müəllifidir və bu barədə 1975-ci ildə Leninqradda (İndiki Sankt-Peterburqda) keçirilən XII Beynəlxalq Botanika konqresində məruzə ilə keçmiş SSRİ-ni təmsil etmişdir.

O, Azərbaycan EA-nın Botanika İnstitutunda elmi işçi, BDU-nun Bio-

logiya fakültəsinin dekanı (1978-1988-ci illər) vəzifəsində çalışmışdır. Hal-hazırda BDU-nun "Bitki fiziologiyası" kafedrasının müdürüdür.

Professor N.A.Qasimovun rəhbərlik etdiyi "Bitki fiziologiyası" kafedrasının beynəlxalq əlaqələri getdikcə genişlənir. Belə ki, 1981-1982-ci illərdə ABŞ-ın Oklaxoma (Prof. G.Todd), İllinoys (prof. M.Starzik), Montana (prof. M.Çessin) ştatlarında olan professorlar "Bitki fiziologiyası" kafedrasında 4 ay müddətində elmi-pedaqoji eza miyyətdə olmuş, müəllim və tələbələrlə görüşlər keçirmişlər. Belə qarşılıqlı əlaqələr sayəsində BDU ilə Şimali İllinoys Universiteti arasında Beynəlxalq müqavilə bağlanmış və bu müqaviləyə müvafiq olaraq professor N.A.Qasimov 1991-ci ildə

ABŞ-ın Şimali İllinoys Universitetinə dəvət olunmuşdur. Həmin Universitetdə professor N.A. Qasımov 40 gün müddətində elmi-pedaqoji ezamiyyətdə olmuş, professor-müəllim və tələbələrle görüşlər keçirmiş, universitetin elmi seminarlarında “Düz tənəffüsü” mövzusunda geniş məruzə ilə çıxış etmişdir. Onun Qazaxıstan, Ukrayna, Rusiya, Özbəkistan, Türkiyə, Bolqarıstan və digər ölkələrdə 100-dən çox elmi əsəri, dərslik və monoqrafiyaları çap edilmişdir.

O, Daşkənd (1969), Leningrad (1973-1975), Alma-Ata (1974), Çerkassk (1977), ABŞ, (1991), İstanbul (1999-2000) və digər şəhərlərdə keçirilmiş Beynəlxalq el-

mi konfransların iştirakçısı olub.

Professor N.A.Qasımov 7 dissertasiya işinə elmi rəhbərlik etmiş, onlarla dissertasiya işinin rəsmi opponenti olmuşdur. Hazırda onun rəhbərliyi ilə 4 nəfər (bunlardan 3 nəfəri İran İslam Respublikasındandır) dissertasiya mövzuları üzərində tədqiqatlarını davam etdirirlər.

Professor N.A.Qasımov BDU-nun və biologiya fakültəsinin Elmi Şuralarının, “Bakı Universitetinin Xəbərləri” elmi jurnalının redaksiya heyətinin üzvüdür.

Professor N.A.Qasımov ABŞ-ın İllinoys EAnın həqiqi üzvü (1986) seçilmişdir. O, İngiltərə-Kembric Beynəlxalq Bioqrafiya Mərkəzinin

Direktorunun Avropa üzrə nümayəndəsi (1998), ABŞ-ın Bioqrafiya İnstitutunun səlahiyyətli nümayəndəsidir (1998).

Professor N.A.Qasımov “Qızıl heykəl” (ABŞ Bioqrafiya İnstitutu – 1998), “Qızıl ulduz” (İngiltərə-Kembric BBM-1998), “XX əsrin 2000 görkəmli adamı” diplomu və gümüş medalı (1997), Kembric BBM Baş Direktorunun Avropa üzrə səlahiyyətli nümayəndəsinin diplomu və gümüş medalı (1998) ilə təltif edilmişdir.

Professor N.A.Qasımov 2000-ci ildə Azərbaycan Respublikasının “Əməkdar elm xadimi” fəxri adına layiq görülmüşdür.

Ədəbiyyat

Bitki fiziologiyası: (dərslik). 2-ci nəşr /N.Qasımov.- B.: BDU-nun nəşri, 2008.- 484 s.

Bitki fiziologiyasından praktikum /N.Qasımov.- B.: BDU-nun nəşri, 2006.- 181 s.

Fotosintez.: iki hissədə /N.Qasımov.- B.: BDU-nun nəşri, 1982.- hissə I.- 86 s.; hissə II.- 110 s.

Rus dilində

Физиолого-биофизические аспекты механизма действия солей на

растительный организм /Н.Касумов.-Б.: ЭЛМ, 1983.- 144 с.

Bəybala Ələsgərov

Adil Babayev 1925-1977

Şair



Şair, dramaturq Adil Qafar oğlu Babayev 1925-ci il yanvarın 28-də Naxçıvan şəhərində anadan olmuşdur. 1931-1938-ci illərdə orada 1 saylı orta məktəbin yedinci sinfini bitirmiş, Tiflis şəhərində M.F. Axundov adına orta məktəbdə təhsilini davam etdirmişdir. “Şərq qapısı” qəzeti redaksiyasında əvvəl korrektor, sonra ədəbiyyat və incəsənət şöbəsinin müdiri işləmişdir.

1943-cü ildə Tiflisdə A.S.Puşkin adına ikiillik Müəllimlər İnstitutunun ədəbiyyat fakültəsinə daxil olmuşdur. Eyni zamanda “Sovet Gürcüstanı” qəzeti redaksiyasında ədəbiyyat şöbəsinə rəhbərlik etmişdir.

Ədəbi yaradıcılığa 1939-cu ildən başlamışdır. İlk şeirləri Tiflisdə “Gənc nəsil” məcmuəsində və “Sovet Gürcüstanı” qəzetində çıxmışdır.

1941-1945-ci illərdə “Əmək igidliyinə görə” medalına layiq görülmüşdür.

1945-1947-ci illərdə “Kommunist” qəzetində ədəbi işçi və tərcüməçi, 1947-1949-cu illərdə “İnqilab və mədəniyyət” jurnalında poeziya şöbəsinin müdiri olmuşdur.

1950-ci ildə Azərbaycan Dövlət İncəsənət Institu-

tunun Teatrşünaslıq fakültəsini bitirmiş, sonra bir müddət Azərbaycan Dövlət Nəşriyyatında bədii ədəbiyyat şöbəsinin redaktoru işləmişdir.

1956-1958-ci illərdə Azərbaycan Elmlər Akademiyasının İncəsənət və Layihə İnstitutunun aspiranturasında təhsil almışdır. O, teatrşünas kimi teatr sənəti ilə sıx bağlı olmuş, 1959-cu ildə “M.Əzizbəyov adına teatr”, 1974-cü ildə “Şərəfli yol” monoqrafiyalarını, ədəbiyyatşünaslıq, dramaturgiya və kino sənəti problemlərinə dair çoxlu məqalələrini qələmə almaqla milli teatrın inkişafına kömək etmişdir.

1956-1964-cü illərdə M.Əzizbəyov adına Azərbaycan Dövlət Akademik Dram Teatrının ədəbi hissə müdiri olmuşdur. Daha

sonra “Ədəbiyyat və incəsənət” qəzeti redaksiyasında Tənqid şöbəsinin müdiri, məsul katib və baş redaktorun müavini vəzifələrində işləmişdir.

1971-ci ilin avqust ayından ömrünün son gününədək Azərbaycan Yazıçılar İttifaqında (indiki Azərbaycan Yazıçılar Birliyi) bədii tərcümə üzrə məsləhətçi olmuşdur. Onun bədii yaradıcılığı çoxcəhətlidir: “Dağlar qızı”, “Yarımqıq portret”, “Mənim məhəbbətim”, “Qız görüşə tələsir” pyesləri

İtirdiklərimdən tapdıqlarım: Şeirlər, pyeslər, hekayələr, qəzəllər /A.Babayev.-B.: Təhsil NPM, 2007.-215 s.

Pyeslər /A.Babayev.-B.: Yazıçı,1984. – 253 s.

Бабаев, А.К. Слушай озан! Монолог: Дети играют..! /А.К.Бабаев //Литературный Азербай-

тəməşəyə qoyulmuş, əsərləri xarici dillərə tərcümə olunmuşdur. “Lütfəli Abdullayev” (1966), “Leyla Bədirbəyli” (1970), “Ağahüseyn Cavadov” (1976) və başqa teatr xadimlərinə həsr olunmuş kitabçaların müəllifidir.

Onun yaradıcılığında tərcümə xüsusi yer tutur. Dünya və başqa xalqların ədəbiyyatından çoxlu tərcümələr etmişdir. Onun tərcümə etdiyi V.Vinnikov və Y.Osnosun “Ağ şənə güllə” (1959), Sao – Yuynanın “Tufan”

Ədəbiyyat

Təzədən doğulur şair
ölən gün /A.Babayev.- B.: Gənclik,1981.–202 s.

Türksoyun birlik səsi:
Monoqrafiya /A.Babayev.- B.: Təhsil, 2006.–345 s.

Rus dilində

джан. – 1987.- № 12.-
С.80-81.

Памяти поэта и драматурга: /Литературный
вечер, посвященный па-

İnternetdə

(1959), Ş.Miloravanın “Tbilisi haqqında mahnı” (1961), N.Dumbadzenin “Darıxma ana” (1972), M.Petrieskunun “Ölümü görmüş insan” (1973) pyesləri təməşəyə qoyulmuşdur.

1977-ci il avqustun 19-da Bakıda vəfat etmişdir.

Xatirəsini əbədləşdirmək üçün Naxçıvan Mərkəzi Uşaq Kitabxanasına və Bakı küçələrindən birinə onun adı verilmişdir.

Həşimli, H. Şair! Nə incədir rübabın sənin!
/H.Həşimli //Azərbaycan.-2005.-№ 1.- S.179–183.

мяти Адыля Бабаева
//Бакинский рабочий.–
1979.- 21 марта.– С.4.

www.bizimasr.media.az.

www.wikipedia.org

Samirə Eminova

150 illiyi

Anton Pavloviç Çexov 1860-1904

Rus yazıçısı



Rus yazıçısı Anton Pavloviç Çexov 1860-cı il yanvarın 29-da Taqanroq şəhərində anadan olmuşdur.

1884-cü ildə Moskva Universitetinin Tibb fakültəsini bitirmiş və bir müddət həkimlik etmişdir. İlk əsərləri 1880-ci ildən Moskva və Peterburq jurnallarında dərc olunmuşdur (əsasən, Antoşa Çexonte ləqəbi ilə). “Melpomenanın nağılları” adlı ilk hekayələr kitabı 1884-cü ildə çapdan çıxmışdır.

1892-ci ildə Melixovo (Moskva yaxınlığında) malikanəsini almış və burada yaşamış, ictimai fəaliyyət göstərmiş, kəndlilərə tibbi yardım etmişdir. Ağır xəstələnən (vərəm) Çexov 1898-ci ildə Yaltaya köçmüş, burada L.N.Tolstoy, M.Qorki, İ.A.Bunin, A.İ.Kuprin və İ.İ.Levitanla görüşüb yaxınlaşmışdır.

1904-cü ildə arvadı – Moskva Bədaye Teatrının aktrisası O.L.Knipper-Çexova ilə birlikdə Badenveyler kurortuna müalicəyə getmiş, orada da ölmüşdür.

Yaradıcılığında demokratik dünyagörüşü, o dövr rus həyatının bir sıra səciyyəvi cəhətləri bədii əksini tapmışdır. İlk hekayələrində mülkədarların, kapitalistlərin və çar məmurlarının mənəvi naqisliyi (“Məmurun ölümü”,

“Albion qızı”, “Maska”, “Yoğun və nazik” və s.) irtica və despotizm (“Buqələmun”, “Unter Prişibeyev” və s.) satira atəşinə tutulurdu. “Dərd”, “Vanka” və s. hekayələrində zəhmətkeşlərə rəğbət, “Çöl” (1888) povestində vətən təbiətinə məftunluq, sadə insanların daxili gözəlliyi əks olunmuşdur.

“Üç il” (1895), “Mujiklər”(1897), “Yarğanda” (1900) povestlərində həyatın acısı bütün çılpalığı və sərtliyi ilə göstərilmişdir.

Çexovun yaradıcılığı özünəməxsus sənətkarlıq xüsusiyyətləri ilə seçilir. Bir yazıçı kimi Çexov üçün təmkinli, lakonik, yığcam təhkiyə üslubi səciyyəvidir. O, əsas diqqəti qəhrəmanın daxili aləminə yönəldirdi. Çexovun əsərlərində, adətən, gərgin süjet, konflikt yoxdur.

Onun bir çox əsərlərinin drammatizmi məhz ondadır ki, heç bir şey baş vermir, hər şey köhnə qaydasında qalır. Çexov faciəvilikə qeyri-adi, fəvqəladə deyil, adi hərgünkü bir hadisə kimi yanaşırdı. Çexovun özünəməxsus yumoru da bununla bağlıdır. Onun gülüşü lirik təbəssümü, ciddi istehza və satiranı birləşdirən tragikomik gülüşdür.

Çexov yaradıcılığının rus və dünya, xüsusilə Avropa ədəbiyyatında tənqidi realizmin inkişafında mühüm rolu olmuşdur. Əsərləri dünya xalq-

Seçilmiş əsərləri /A.P. Çexov; ön sözün müəll. R.Quliyeva.- B.: Öndər, 2005.- 431 s.

Собрание сочинений: В 8-х т. /А.П.Чехов; под общ. ред. М.П.Еремينا.- М.: Современник.- Т. 1-8, 1986.

www.antonchehov.ru
www.chehov.niv.ru

ları dillərinə tərcümə edilmiş, pyesləri bir çox ölkələrin teatrlarında tamaşaya qoyulmuş, dəfələrlə ekranlaşdırılmışdır.

1904-cü il iyulun 15-də Almaniyanın Badenveyler şəhərində vəfat etmiş, Moskvada dəfn olunmuşdur.

Çexov 1888-ci ildə Bakıda olmuş, əsərləri hələ inqibaldan əvvəl Azərbaycanda da yayılmış, Azərbaycan dilinə tərcümə olunmuş, bəzi pyesləri ("Albalı bağı" ("Gülənər bağı" adı ilə), "Ayı", "Qız istəmək" Azərbaycan səhnəsində oynanılmışdı. Ya-

Ədəbiyyat

Seçilmiş əsərləri: Pyeslər /A.P.Çexov.- B.: Avrasiya Press, 2006.- 317 s.

Brednikov, G. Çexov: (Həyat və yaradıcılığı) /G.

Rus dilində

Гусейнова, А. А.П. Чехов и Азербайджан.- Б.: Язычы, 1991.- 99 с.

Кулешов, В.И. Жизнь и творчество А.П. Чехова.- М.: Дет. лит., 1985.-175 с.

İnternetdə

radıcılığı realist-demokratik Azərbaycan ədəbiyyatına təsir göstərmişdir. Əsərləri dəfələrlə Azərbaycan dilində nəşr edilmiş, pyesləri tamaşaya qoyulmuşdur. Azərbaycanla ədəbi əlaqələrinə dair dissertasiya və elmi məqalələr yazılmışdır. Adına şəhər, rayon var. Taqanroqda, Moskvada, Melixovda, Luka kəndində (Sumı vilayəti) və Yaltada muzeyləri yaradılmış, Taqanroqda və Yaltada abidəsi ucaldılmışdır. Bakıda adına küçə var.

Brednikov; tərc. ed. Z.Balayev; red. Ş.Quliyeva.- B.: Gənclik, 1983.- 520 s.

Поэтический мир Чехова /ред. Д.Н.Катаев.- М.: Современник, 1987.- 137 с.

Məmməd Məmmədov

Gömrük İşçiləri Günü 1992



Azərbaycan hökuməti öz dövlət müstəqilliyini bərpa etdikdən az sonra 1992-ci il yanvarın 29-da müstəqil gömrük sisteminin əsasını qoydu.

Gömrük dövlət xəzinəsini gəlirlə təmin edən ən mühüm dövlət qurumlarından biridir. Gömrük sistemi həm də ölkəyə qeyri-qanuni yolla müxtəlif malların gətirilməsinin, habelə ölkənin ən mühüm strateji sərvətlərinin aparılmasının qarşısını alır.

Azərbaycanda gömrük sisteminin təşkili tarixi çox qədimdir. Tarix boyu

mövcud olmuş bütün Azərbaycan dövlətlərində gömrük xidmətilə məşğul olan xüsusi təsisatlar fəaliyyət göstərmişlər. Lakin gömrük sisteminin elmi-hüquqi əsaslarla təşkili ilk dəfə Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti dövründə olmuşdur. Azərbaycan ərazisini qeyri-qanuni ticarətdən və qaçaqmalçılıqdan qorumaq məqsədilə hökumətin 1918-ci il 12 iyul tarixli Qərarı ilə Qazax qəzasının Salahlı və Şıxlı kəndlərində, Poylu dəmir yolu stansiyasında ilk gömrük postları yaradılmışdı. Azərbaycan hökuməti gömrük sisteminin fəaliyyətinə başlanmasını təmin edən sənədi 1918-ci il avqustun 10-da qəbul etmişdi.

Azərbaycan parlamentinin 1918-ci il 18 avqust tarixli Qanununa əsasən,

qaçaqmalçılıqla mübarizə, ölkənin ərazisini qeyri-qanuni ticarətdən qorumaq məqsədilə Azərbaycanın sərhədlərində 99 gömrük postu yaradılmışdı və burada 992 gömrük işçisi keşik çəkirdi.

Aprel işğalı digər sahələrdə olduğu kimi, gömrük sistemində də işlərin başa çatdırılmasına imkan vermədi. SSRİ dövründə Azərbaycanda gömrük sistemi mövcud olmamışdır. Bu yalnız ittifaq orqanları tərəfindən həyata keçirilirdi.

Ümummilli lider Heydər Əliyevin müstəqil Azərbaycan dövlətinin qurulması və daha da inkişaf etməsi, dünya dövlətləri arasında öz layiqli yerini tutması naminə həyata keçirdiyi və bu gün Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab

İlham Əliyev tərəfindən müvəffəqiyyətlə davam etdirilən, zəngin dövlətçilik ənənələrinə söykənən uğurlu daxili və xarici siyasəti nəticəsində Azərbaycan Respublikasının beynəlxalq əlaqələri, dünyanın bir çox ölkələri ilə siyasi və iqtisadi əməkdaşlığı daha da genişlənir. Beynəlxalq iqtisadi-ticari, mədəni, elmi-texniki əlaqələrin genişlənməsi isə öz növbəsində gömrük işinin inkişafına müsbət təsirini göstərməkdədir. Bu mənada, düzgün aparılan gömrük işi hər bir ölkədə olduğu kimi, Azərbaycan Respublikasında da həyata keçirilməkdə olan iqtisadi islahatlara təkan verir, onu stimullaşdırır, istehsal və istehlak bazarında əlverişli şərait yaradır, iqtisadiyyatı xarici rəqabətin mənfi təsirindən qoruyur və onun dünya təsərrüfatına integrasiyasına əlverişli

şərait yaradır. Son dörd il ərzində regional inkişaf proqramının uğurlu icrası ölkəmizin simasını bütövləndirən, özəl sektorun, sahibkarlığın inkişafına əlverişli şərait yaradılmış, özəl sektorun ümumi daxili məhsulda payı xeyli yüksəlmiş, 650 min iş yeri açılmışdır. Büdcə xərclərinin daim artması inkişafımızın dinamikasını aydın göstərir. Bakı-Tbilisi-Ceyhan neft kəmərinin işə düşməsi, Bakı-Tbilisi-Ərzurum qaz kəmərinin reallaşması böyük tarixi hadisə, ümummilli lider Heydər Əliyevin neft strategiyasının tətbiqi, Azərbaycan Respublikasının müstəqil ölkə kimi yaşamasını əsrlər boyu təmin edən mühüm amildir.

Bu gün böyük iftixar hissi ilə qeyd etmək lazımdır ki, əsas ümummilli lider Heydər Əliyev tərəfindən qoyulmuş,

Ədəbiyyat

Azərbaycan gömrüyü mədəni irsin keşiyində /tərt. və red. D. Vahabova.-B.: Elm, 2007.-187 s.

Qocayev, Ə. Gömrük İşçiləri Günü //Bayramlar

və tarixi günlər /Ə. Qocayev.- B.: Altun kitab, 2006.- S. 74-76.

Əliyev, A. Respublikanın iqtisadi inkişafı gömrük siyasəti ilə bila-

onun gündəlik diqqət və qayğısı sayəsində dövlət müstəqilliyimizin əsas atributlarından biri olmuş gömrük xidməti cənab Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi altında daha da inkişaf etmiş və möhkəmlənmiş, ölkədə aparılan məqsədyönlü iqtisadi islahatların həyata keçirilməsində çoxfunksiyalı kompleksə çevrilmişdir. İlham Əliyev Respublika Prezidenti seçildiyi ilk günlərdən gömrük orqanlarının fəaliyyətinə böyük diqqət yetirir. Ölkə başçısının beynəlxalq görüşləri, xarici səfərləri zamanı aparılan danışıqlarda bir qayda olaraq gömrük problemlərinə də toxunulur. Ümummilli liderimiz Heydər Əliyevin Sərəncamı ilə “29 Yanvar Gömrük İşçilərinin Peşə Bayramı Günü” elan olunmuşdur.

vasitə bağlıdır /A.Əliyev //Respublika.-2006.-25 may.-S.4.

Saqibə Mehrəliyeva



1 fevral
Gün çıxır
07:17
Gün batır
17:58
28 fevral
Gün çıxır
07:46
Gün batır
18:32

2010

2. Gənclər günü
11. Vergilər Nazirliyi yaradılıb
21. Beynəlxalq ana dili Günü
26. Xocalı soyqırımı Günü

Əlamətdar və tarixi günlər

Əsrin faciəsi



Be	1
Ça	2
Ç	3
Ca	4
C	5
Ş	6
B	7
Be	8
Ça	9
Ç	10
Ca	11
C	12
Ş	13
B	14
Be	15
Ça	16
Ç	17
Ca	18
C	19
Ş	20
B	21
Be	22
Ça	23
Ç	24
Ca	25
C	26
Ş	27
B	28

1992-ci il fevralın 26-da Ermənistan hərbi birləşmələri 7 min əhalisi olan Xocalı şəhərində genosid aktı həyata keçirdi. Ermənistan hərbi birləşmələrinin şəhərə hücumu zamanı burada yalnız 3 minə yaxın insan qalmışdı. Çünki, mühasirədə qaldığı 4 aydan artıq zaman ərzində blokadada olduğu üçün əhalinin xeyli hissəsi şəhərdən çıxmaq məcburiyyətində qalmışdı. Xocalı soyqırımı zamanı 613 nəfər öldürüldü, 1000 nəfər müxtəlif yaşlı dinc sakin aldığı güllə yarısından əlil oldu. 106 nəfər qadın, 63 azyaşlı uşaq, 70 qoca öldürüldü. 8 ailə tamamilə məhv edildi, 25 uşaq hər iki valideynini, 130 nəfər valideynlərindən birini itirdi. Faciə baş verən gecə 1275 nəfər dinc sakin girov götürüldü, onların 150-sinin taleyi indi də məlum deyil. Cinayət cəzasız qalmamalıdır. Ermənistanın hərbi-siyasi təcravüzü dünya ictimaiyyəti tərəfindən ittiham edilməlidir. Beynəlxalq təşkilatlar, dünya dövlətlərinin parlamentləri Ermənistan Respublikasının Azərbaycan torpaqlarında törətdiyi hərbi cinayətə - Xocalı soyqırımına, əsl soyqırım hadisəsi kimi beynəlxalq siyasi-hüquqi qiymət verməlidirlər.

Fevral



21 yanvar-
18 fevral

Dolça Nisarı
havadır. Saturn və
uranın
himayəsindədir.
Gününün Dolça
bürcündən keçdiyi
dövrə doğulanlar
xaraktercə
emosional,
təbiətcə həssas
olurlar.



Milli ədəbiyyat

Publisist, nasir İbrahimov Nazim Sadiq oğlunun (01.02.1935) anadan olmasının **75** illiyi

Şair Ənsərov Bilal Əhməd oğlunun (10.02.1935) anadan olmasının **75** illiyi

Şair, publisist Müzəffər Dirəfşi Məmmədəli oğlunun (10.02.1925) anadan olmasının **85** illiyi

Ədəbiyyatşünas, tənqidçi Mirəhmədov Əziz Mirfeyzulla oğlunun (11.02.1920 – 30.09.2002) anadan olmasının **90** illiyi

Publisist, xeyriyyəçi Hacı Fərhad Mirzə Əhməd Əli oğlunun (11.02.1950) anadan olmasının **60** illiyi

Ədəbiyyatşünas, tərcüməçi, mətnşünas, filologiya elmləri namizədi Rəhimov Əbülfəz Haşım oğlunun (11.02.1930) anadan olmasının **80** illiyi

Professor, filoloq Ağazadə Nəzakət Həsən qızının (13.02.1910-1979) anadan olmasının **100** illiyi

Nasir, tərcüməçi İmanov Rafiq Şamil oğlunun (13.02.1940) anadan olmasının **70** illiyi

Nasir, publisist Mehdiyev İntiqam Alı oğlunun (14.02.1945) anadan olmasının **65** illiyi

Şair, tərcüməçi Hüseynov Qəni Hüseynqulu oğlunun (16.02.1920) anadan olmasının **90** illiyi

Dövlət mükafatı laureatı, professor, dilçi-filoloq Abdullayev Ələvsət Zakir oğlunun (17.02.1920-1993) anadan olmasının **90** illiyi



Tarixi günlər

Gənclər Günü (02.1997)

Yevlax rayonunun yaranmasının (05.02.1935) **75** illiyi

Zərdab rayonunun yaranmasının (05.02.1935) **75** illiyi

Ermənilər Bakıda azərbaycanlıların soyqırımını törətmişlər (6-9.02.1905)

Vergilər Nazirliyi yaradılıb (11.02.2000)

Neftçala rayonunun yaranmasının (11.02.1940) **70** illiyi

Beynəlxalq Ana Dili Günü (21.02.1999)

Xocalı soyqırımını günü (26.02.1992)



Milli Qəhrəmanlar

Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Seyidov Mirəsgər Mirabdulla oğlunun (06.02.1970) anadan olmasının **40** illiyi

Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Babayev Nazim Abbas oğlunun (07.02.1975 – 15.03.1995) anadan olmasının **35** illiyi

Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Quliyev Nazim Qabil oğlunun (07.02.1965 – 09.03.1992) anadan olmasının **45** illiyi

Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Məmmədov Əli Hüseyn oğlunun (11.08.1955 – 01.10.1992) anadan olmasının **55** illiyi

Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Məmmədov Xanoğlu Sadiq oğlunun (13.02.1975 – 15.03.1995) anadan olmasının **35** illiyi

Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Məmmədov Elşad Ramiz oğlunun (14.02.1975 – 17.03.1995) anadan olmasının **35** illiyi

Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Rəfiyev Faiq Qəzənfər oğlunun (22.02.1955 – 10.01.1992) anadan olmasının **55** illiyi

Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Həsənov Tahir Tofiq oğlunun (22.02.1970 – 02.09.1992) anadan olmasının **40** illiyi



Siyasət. Hərbi iş

Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin görkəmli dövlət xadimi Hacinski Məmməd Həsən Cəfərqulu oğlunun (03.03.1875 – 09.02.1931) anadan olmasının **135** illiyi

Almaniya və Beynəlxalq Fəhlə Hərəkatı xadimi Bebel Avqustun (22.02.1840 – 13.08.1913) anadan olmasının **170** illiyi

Hüquq mühafizə orqanı işçisi, general-polkovnik Abbasov Namiq Rəşid oğlunun (22.02.1940) anadan olmasının **70** illiyi

Dövlət xadimi Rasizadə Artur Tahir oğlunun (26.02.1935) anadan olmasının **75** illiyi



Kimya.Biologiya

Əməkdar elm xadimi, professor, genetik-seleksiyaçı Mustafayev İmam Daşdəmir oğlunun (25.02.1910 – 10.03.1997) anadan olmasının **100** illiyi



Fəlsəfə

Professor, fəlsəfəşünas Nəcəfov Adil Yusif oğlunun (12.02.1925 – 09.10.1989) anadan olmasının **85** illiyi

Şərqsünas, dilçi Şirəliyev Şulan İsmayıl oğlunun (20.02.1935) anadan olmasının **75** illiyi



Teatr.Kino

Xalq artisti, Azərbaycan Respublikasının Rusiya Federasiyasındakı

fövqəladə və səlahiyyətli səfiri, bəstəkar Polad Bülbüloğlunun (04.02.1945) anadan olmasının **65** illiyi

Əməkdar artist, müğənni Həsənova Rəhilənin (09.02.1925 – 28.02.2004) anadan olmasının **85** illiyi

Xalq artisti, dirijor Rzayev Nazim Əsədulla oğlunun (14.02.1925) anadan olmasının **85** illiyi

Azərbaycan Dövlət Televiziyasının ilk diktorlarından biri olan Gözəlova-Ağamirova Tamara Cəfər qızının (14. 02.1940) anadan olmasının **70** illiyi

Xalq artisti, aktyor Möhləvi Səməd Məmməd oğlunun (20.02.1900 – 03.02.1962) anadan olmasının **110** illiyi



Musiqi.Opera.Balet

Xalq artisti, xanəndə Məmmədov Əlibaba Balaəhməd oğlunun (05.02.1930) anadan olmasının **80** illiyi

Xalq artisti, xanəndə Abdullayev Ağaxan Minəxan oğlunun (06.02.1950) anadan olmasının **60** illiyi

Polyak bəstəkarı, pianoçu Şopen Friderik Frantsişekin (22.02.1810 – 17.10.1849) anadan olmasının **200** illiyi

Alman bəstəkarı Hendel Georq Fridrixin (23.02.1685 – 14.04.1759) anadan olmasının **325** illiyi

Musiqişünas, sənətsünaslıq doktoru, professor Məmmədova Rənanın (27.02.1950) anadan olmasının **60** illiyi



Rəssamlıq. Heykəltəraşlıq

Rus rəssamı Pasternak Boris Leonidoviçin (10.02.1890 – 30.05.1960) anadan olmasının **120** illiyi

İşğal
1988

1988-ci ilin fevral ayından Ermənistanın Azərbaycana təcavüzü, Azərbaycan torpaqlarının qəsbkar erməni silahlı qüvvələri tərəfindən işğalına başlanılmışdır.

Ermənistan Respublikasının hərbi təcavüzü nəticəsində Azərbaycan ərazilərinin 20 faizi işğal edilmiş, 20 mindən çox insan qətlə yetirilmiş, 50 mindən artıq adam yaralanmış və şikəst olmuşdur. Bir milyondan artıq insan 15 ildən çoxdur ki, qaçqın və məcburi köçkün şəraitində yaşayaraq Ermənistanın azərbaycanlılara qarşı etnik təmizləmə və soyqırımı siyasətinin qurbanı olmuş,

elementar insan haqlarından məhrum edilmişdir.

İşğal nəticəsində 900-dən artıq yaşayış məntəqəsi talan edilmiş, yandırılmış və dağıdılmış, 6 min sənaye, kənd təsərrüfatı müəssisəsi və digər obyektlər məhv edilmiş, ümumi yaşayış sahəsi 9 mln kv. km²-dən artıq olan 150 yaşayış binası dağıdılmış, 4366 sosial – mədəni obyekt, eyni zamanda 695 tibb ocağı məhv edilmişdir. İşğal edilmiş ərazilərdə kənd təsərrüfatı sahəsi, su təsərrüfatı, hidrotexniki qurğular bütün nəqliyyat və kommunikasiya xətləri tam sıradan çıxarılmışdır. Dağıntılar nəticəsində iqtisadiyyata 60 milyard ABŞ dollarından artıq ziyan dəymişdir.

Hərbi təcavüz zamanı ələ keçirilmiş Azərbaycan ərazilərində 927 kitabxana, 464 tarixi abidə və muzey, 100-dən çox arxeoloji abidə, 6 Dövlət

teatrı və konsert studiyası dağıdılmışdır. Talan edilmiş muzeylərdən 40 mindən çox qiymətli əşya və nadir eksponat oğurlanmışdır. Belə ki, Kəlbəcər Tarix Diyarşünaslıq muzeyi yerlə yeksan olunduqdan sonra muzeyin ekspozisiyasına daxil olan nadir qızıl və gümüş zinət əşyaları, ötən əsrlərdə toxunmuş xalçalar Ermənistana daşınmışdır. Şuşadakı Tarix muzeyinin, Ağdamdakı Çörək muzeyinin, Zəngilandakı Daş Abidələr muzeyinin də taleyi belə olmuşdur. Oğurlanmış və məhv edilmiş bu tarixi-mədəni sərvətlərin dəyərini müəyyənəşdirmək pulla qiymətləndirmək mümkün deyildir. Bir sözlə Ermənistan Respublikası "Hərbi münaqişələr zamanı mədəni sərvətlərin qorunması haqqında" HAAQA Konvensiyasının və "Mədəni sərvətlərin qeyri-qanuni dövriyyəsi haqqında"

Paris Konvensiyasının müddəalarını kobudcasına pozaraq Azərbaycanın mədəni sərvətlərini tala-maqla məşğuldur.

Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Təhlükəsizlik

Şurasının 1993-cü ildə qəbul edilmiş 822, 853, 874, 884 sayılı Qətnamələrində Azərbaycan Respublikasının ərazi bütövlüyünün tanınmasına və işğal olunmuş Azərbaycan

ərazilərinin qeyd-şərtsiz azad edilməsi tələblərinə baxmayaraq Ermənistan Respublikası bu gün də işğalçılıq siyasətini davam etdirir.

İnternetdə

www.azerigenocide.org/
www.khojaly.net/

www.khojaly.org/

Nailə Alişova

Qan yaddaşımız !

Azərbaycanın **1988-1994-cü** illərdə işğal edilmiş əraziləri: Cəmi: 13, 110 kv.km. olmuşdur.

Keçmiş Dağlıq Qarabağın (Şuşa, Xankəndi, Xocalı, Əsgəran, Xocavənd, Ağdərə, Hadrut): işğal tarixi- **1988-1993-cü illər** (sah: 4400 kv.km.) olmuşdur.

1991-ci il 26 dekabr Xankəndinin işğalı (sahəsi-926 kv.km, əhalisi-57000)

1992-ci il 26 fevral Xocalının işğalı (sahəsi-970 kv.km, əhalisi-1300)

1992-ci il 8 may Şuşanın işğalı (sahəsi-289 kv.km, əhalisi-28000)

1992-ci il 18 may Laçının işğalı (sahəsi-1875 kv.km, əhalisi-28000)

1992-ci il 2 oktyabr Xocavəndin işğalı (sahəsi-1458 kv.km, əhalisi-11000)

1993-cü il 3-4 aprel Kəlbəcərin işğalı (sahəsi-1936 kv.km, əhalisi-62000)

1993-cü il 7 iyul Ağdərənin işğalı (sahəsi-1700 kv.km, əhalisi-47000)

1993-cü il 23 iyul Ağdamın işğalı (sahəsi-1094 kv.km, əhalisi-161000)

1993-cü il 23 avqust Cəbrayılın işğalı (sahəsi-1050 kv.km, əhalisi-57000)

1993-cü il 23 avqust Füzulinin işğalı (sahəsi-1112 kv.km, əhalisi-110000)

1993-cü il 31 avqust Qubadlının işğalı (sahəsi-826 kv.km, əhalisi-38000)

1993-cü il 29 oktyabr Zəngilanın işğalı (sahəsi-707 kv.km, əhalisi-42000)

Bu tarixlər bizdə intiqam almaq, Vətən torpaqlarını murdar erməni tapdağından xilas etmək üçün tarixi yaddaş olmalıdır.

Gənclər Günü 1997



Bizim bugünkü gəncliyimiz sağlam düşüncəli gənclikdir, vətənpərvər gənclikdir, xalqını, millətini sevən gənclikdir... Gənclərimiz mükəmməl təhsil almalı, həyatı dərinlən öyrənməli, dünyada gedən prosesləri bilməlidir. Lazımi fəaliyyət göstərərək, öz xalqına, dövlətinə xidmət etməlidir.

Heydər Əliyev, ümummilli lider

Azərbaycanın tarixinə nəzər salsaq, onun hər mərhələsində gənclərimizin özünəməxsus rol oynadığının şahidi olarıq. Respublikamızın inkişafında gənclərimizin əvəzsiz xidmətləri var. Gənclər bu gün ölkə əhalisinin 35%-ə qədərini təşkil edir. Gəncliyin inkişafı - cəmiyyətin inkişafı, xalqın elmi-texniki, ziyalı potensialının yüksəlişi, tərəqqisi deməkdir. Son illər Azərbaycanda gedən hüquqi, demokratik dövlət quruculuğu prosesində

gənclərin böyük rolu danılmazdır. Azərbaycan gəncliyi bu gün cəmiyyətin inkişafında fəal sosial təbəqə kimi iştirak edir və öz sözünü deyir. Ümummilli liderimiz Heydər Əliyev hakimiyyətdə olduğu dövrdə cəmiyyətin bütün təbəqələrinə diqqət və qayğı göstərmiş, elə cəmiyyətin aparıcı qüvvələrindən olan gənclər də onun diqqətindən kənarda qalmamışdır. 1993-cü ildə xalqın istəyi ilə hakimiyyətə qayıdan Heydər Əliyevin diqqət yetirdiyi mühüm istiqamətlərdən biri də gənclərlə iş ol-

muşdur. Həyata keçirilən gənclər siyasətinin başlıca məqsədi milli dəyərlərə söykənən, vətəninə, xalqına bağlı olan, müasir düşüncəli gənc nəslin formalaşdırılması, bu gəncliyin potensialından dövlətin inkişafı naminə istifadə edilməsidir. Hələ ümummilli liderimiz Heydər Əliyevin 1970-1980-ci illərdə respublikaya rəhbərlik etdiyi dövrdə yüzlərlə yeni tədris ocaqları, gənclik mərkəzləri, hərbi məktəblər açılmış, minlərlə azərbaycanlı gənc keçmiş SSRİ-nin nüfuzlu ali məktəblərində təhsil

almış, müasir ixtisaslara yiyələnmişdir. Heydər Əliyevin şəxsi təşəbbüsü və qayğısı sayəsində o zamanlar Sovetlər İttifaqının 50-dən artıq iri şəhərinin 170 nüfuzlu ali məktəbində bütövlükdə 80-dək sahəni əhatə edən 150 ixtisas üzrə 15 mindən çox azərbaycanlı gəncin ali təhsil almasına, yüksək ixtisaslı mütəxəssis kimi hazırlanmasına imkan və şərait yaradılmışdır.

1994-cü ildə Gənclər və İdman Nazirliyinin yaradılması, 1996, 1999 və 2003-cü illərdə Azərbaycan gənclərinin forumlarının keçirilməsi, 1997-ci ildə fevralın 2-nin Gənclər Günü kimi təsis edilməsi bu sahədə həyata keçirilən ən önəmli hadisələrdir.

6 dekabr 1999-cu il tarixli “Azərbaycan Respublikasının istedadlı gənc yazıçılarına dövlət qayğısının artırılması” haqqında Fərman, 4 avqust 2003-cü il tarixli “Dövlət ali və orta ixtisas təhsil müəssisələrində ödənişli formada təhsil alan məcburi köçkünlərin təhsil haqqını ödəməkdən azad edilməsi barədə” Sərəncam və digər bu kimi

sənədlər gəncləri yeni uğurlara səsləmişdir.

2002-2003-cü illərdə qəbul olunmuş “Gənc istedadlar üçün xüsusi təqaüdün təyin edilməsi haqqında”, “Bədən tərbiyəsi və idman haqqında”, “Azərbaycanın gənc istedadlarına dövlət qayğısı haqqında”, “Dövlət gənclər siyasəti haqqında” sənədlərin gənclərin həyatında xüsusi əhəmiyyəti olmuşdur.

Əsasını ümummilli liderimiz Heydər Əliyevin qoyduğu gənclər siyasəti bu gün onun layiqli davamçısı, Azərbaycan Respublikası Prezidenti İlham Əliyev tərəfindən uğurla davam etdirilərək mahiyyət və keyfiyyətə yeni mərhələyə qədəm qoyub. Gənclər və İdman Nazirliyi aidiyyəti dövlət orqanları ilə birlikdə “İstedadlı yeniyetmələrin və yaradıcı gənclərin sosial, iqtisadi və digər problemlərinin həllinə yönəlmiş, onların öz qabiliyyətlərini inkişaf etdirmələrinə kömək edən Dövlət Proqramı”, “Ordu-dan tərxis olunmuş gənclərin məşğulluğu ilə bağlı” dövlət proqramları hazırlanmış və ölkə başçısının fərmanları ilə təs-

diq edilmişdir. Bu qanunlar, fərman, sərəncam və dövlət proqramları gənc nəslin mütəşəkkil qüvvə kimi formalaşmasına, mənaəvi cəhətdən yetkinləşməsinə, sosial problemlərinin həllinə, faydalı məşğulluğunun artmasına, habelə idmanın kütləviləşməsinə əsaslı təsir göstərmişdir. Dövlət başçısının fərmanı ilə 2007-ci il Gənclər ili elan olunmuşdu. Bununla bağlı hazırlanmış proqram çərçivəsində gənclərin mənafeyinə xidmət edən bir sıra tədbirlər həyata keçirilmişdir.

Hal-hazırda Azərbaycan Respublikasında 40-dək uşaq, 80-dək gənclər təşkilatı fəaliyyət göstərir. Gənclər və İdman Nazirliyi bütün uşaq və gənclər təşkilatları ilə sıx əlaqə qurmuş, onların fəaliyyətinin konstruktiv istiqamətə yönəldilməsi, proqram və layihələrinin maliyyələşdirilməsi sahəsində xeyli iş görmüşdür. Dövlət başçısı gəncləri aparıcı qüvvəyə çevirmək və onların sosial – iqtisadi problemlərinin həllini təmin etmək məqsədilə 2005-2009-cu illəri əhatə edən “Azərbaycan gəncliyi” Dövlət Proqramını

təsdiq etmişdir. Dövlət quruculuğunda gənclərin iştirakına şərait yaradılması, gənc ailələrə kömək göstərilməsi, qaçqın və məcburi köçkün ailələrindən olan yeniyetmə və gənclərin hüquqlarının qorunması, sosial problemlərin həlli, gənclərin hərbi vətənpərvərlik tərbiyəsi dövlət proqramının əsasını təşkil edir. Bu gün möhtərəm Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə təhsil ocaqlarında yüksək standartlara uyğun maddi – texniki bazanın yaradılması, müasir tədris

prosesinin tətbiq edilməsi üçün təxirəsalınmaz tədbirlər həyata keçirilir. Dövlət vəsaiti hesabına və Heydər Əliyev Fondunun dəstəyi ilə müasir tələblərə cavab verən məktəblər tikilir, tədris müəssisələri yeni avadanlıqlarla, kompyuterlərlə təchiz edilir. Cənab Prezidentin gənclər siyasətində idmanın inkişaf etdirilməsi və onun kütləviliyinin artırılması mühüm yer tutur. Ölkə başçısının ardıcıl söyləri sayəsində Azərbaycan dünyanın qabaqcıl idman ölkəsinə çevrilib.

Bakıda Dünya və Avropa birinciliklərinin keçirilməsi ölkəmizin idman şöhrətindən, müxtəlif yarışlarda qazanılan çoxsaylı mükafatlar isə gəncliyə qayğıdan, onlar üçün yaradılmış gözəl şəraitdən soraq verir. Azərbaycan gəncləri də dövlətimiz tərəfindən onlara yaradılan bu şəraiti yüksək qiymətləndirərək daha məsuliyyətli çalışır, daha çox uğurlar qazanaraq respublikanın bayrağını dünyaya tanıtdırırlar.

Ədəbiyyat

Azərbaycan gəncliyi doğma vətəninə, dövlətinə sədaqətlə xidmət etməyə daim hazırdır: 2 fevral- Gənclər Günüdür //Azərbaycan.- 2006.- 2 fevral.- S. 1.

Elmanoğlu, S. Gənclərin sosial müdafiəsi dövlətin iqtisadi siya-

sətinin strateji xəttidir //S.Elmanoğlu //Azərbaycan.-2008.- 2 fevral.- S. 5.

Gənclər bundan sonra da dövlətimizin başçısının daxili və xarici siyasətini dəstəkləyəcəklər: [Daxili İşlər Nazirliyinin Polis Akademiyasında 2 fevral Azərbaycan Gəncləri Gü-

nü münasibətilə keçirilən tədbir haqqında] //Azərbaycan.-2008.-1 fevral.- S. 6.

Hacıəliyev, E. Azərbaycanda gənclər siyasəti uğurla davam etdirilir /E. Hacıəliyev //Azərbaycan.- 2006.- 12 fevral.- S. 3.

İnternetdə

www.anspress.com
www.azadinform.az
www.azeriadedbiyyati.azeriblog.com
www.bakunights.net

www.directory.com.az
www.for.az
www.inter.az
www.yap.org.az
www.yeniazərbaycan.com
www.mct.gov.az

www.peak.az

Adilə Abdullayeva

35 illiyi

Nazim Babayev
1975-1995

Milli
Qəhrəman



Nazim Abbas oğlu Babayev 1975-ci il fevral ayının 7-də Salyan rayonunun Aydıngün kəndində anadan olub. 1992-ci ildə Aydıngün kənd orta məktəbini bitirib. Bir müddət sovxozda çalışıb. 1993-cü ilin aprel ayında Nazim Milli Ordu sıralarına çağırılıb. Hərbi təlimlərdə iştirak edən N.Babayev torpaqlarımızın müdafiəsi uğrunda gedən döyüşlərdə yaxından iştirak etmək üçün

cəbhəyə yollanıb. O, Füzuli, Tərtər bölgələrində vuruşurdu. 1994-cü ilin mayında Ermənistanla Azərbaycan arasında atəşkəs elan olunanda əsgərlərimiz sevindilər. Torpaqlarımızın bir hissəsini itirsək də, bizə güc, qüvvə toplamaq lazım idi. 1995-ci ilin mart ayı... Dövlətçiliyimiz yeni təhlükə qarşısında idi. Ölkə həyəcanlı günlərini yaşayırdı. Dövlətçiliyimizə zərbə endirmək istəyən qüvvələr yenə fəallaşmışdı. Yağı düşmən bir yanda qalmışdı, biz isə öz-özümüzə qənim kəsildik. Milli Ordumuzun mətin iradəsi sayəsində gündəngünə qaynayıb daşan təhlükə sovuşduruldu. Dövlət çevrilişinə cəhd edən qüvvələrin zərərsizləşdirilməsində Nazim Baba-

yevin də böyük xidmətləri oldu. Erməni təcavüzkarlarının güllələri altından salamat çıxan N.Babayev, təəssüf ki, öz soydaşlarımızın atdığı güllənin qurbanı oldu. O, 15 mart 1995-ci il tarixdə gözələrini əbədi yumdu.

Subay idi.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 4 aprel 1995-ci il tarixli 307 sayılı Fərmanı ilə Babayev Nazim Abbas oğluna ölümündən sonra "Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı" adı verilmişdir.

Qaraçala kənd Şəhidlər xiyabanında dəfn edilmişdir.

Salyan şəhərindəki küçələrdən biri onun adını daşıyır. Salyan şəhər parkında büstü qoyulmuşdur.

Ədəbiyyat

Azərbaycan Respublikasının hərbi qulluqçularının və polis işçilərinin bir qrupuna “Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı” adı verilməsi haqqında: [Babayev Nazim Abbas oğlu-Müdafiə Nazirliyi, çavuş – Azərbaycan Respublikasının Konstitutsiya, dövlət quruluşunun müdafiəsi, onun müstəqilliyinin qorunub saxlanması və dövlət çevrilişi cəhdinin qarşısının alınması za-

manı şəxsi qəhrəmanlıq və şücaət göstərdiyinə görə]: Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı, 4 aprel 1995-ci il //Azərbaycan.-1995.-5 aprel.-S.1.- (Ölümündən sonra).

Əsgərov, V. Babayev Nazim Abbas oğlu /V. Əsgərov //Azərbaycanın Milli Qəhrəmanları.-B.: Respublika xatirə kitabı redaksiyası, 2005.-S.32.

Cavadov, S. Salyan şəhərində Milli Qəhrəman N. Babayev adına park salınmışdır /S.Cavadov //Azərbaycan.- 2007.-30 mart.-S.3

Əsgərov, V. Babayev Nazim Abbas oğlu /V. Əsgərov //Azərbaycanın Milli Qəhrəmanları.-B., 2005.-S.32.

Ənsər, B. Azmış güllənin qurbanı /B. Ənsər //Ağrıdağlı qəhrəmanlar.-B., 2004.-S.75-77.

Saqibə Mehrəliyeva

Gənclərin ordu sıralarında hazırlanması sahəsində görülən işlərdən biri də onların vətənpərvərlik tərbiyəsinin inkişaf etdirilməsidir. Bu sahədə müharibə qəhrəmanlarının həyatı, keçdikləri döyüşlərin işıqlandırılması, gənc nəslə çatdırılması mühüm əhəmiyyət kəsb edir...

Heydər Əliyev, ümummilli lider

45 illiyi

Nazim Quliyev
1965 -1992

Milli
Qəhrəman



Nazim Qabil oğlu Quliyev 1965-ci il fevral ayının 7-də Beyləqan rayonunda Örənqala kəndində anadan olmuşdur. 1982-ci ildə kənd orta məktəbini bitirdikdən sonra hərbi xidmətə çağırılmışdır. Xidmətini başa vurduqdan sonra doğma yurda qayıdır və 2 sayılı şərab zavoduna işə qəbul olunur. 1988-ci ildə ermənilərin soydaşlarımıza

qarşı törətdikləri vəhşiliklərlə barışa bilməyən Nazim könüllü müdafiə dəstələrindən birinin tərkibində döyüşlərə atılır. Nazim 1991-ci ildə Füzuli rayonunda Polis şöbəsində təşkil olunan post-patrul rotasına polis nəfəri kimi işə qəbul olunur. Füzuli rayonunda rəşadətlə vuruşan Nazim onlarla yaralını, dinc sakini təhlükəsiz əraziyə çıxara bilmişdi. O, Cuvarlı, Tuğ, Məlikcan, Arış, Divanalar kəndlərində rəşadətlə vuruşmuşdu. 9 yanvar 1992-ci il Köşbək kəndi uğrunda ağır döyüşlər getdiyi zaman 7 əsgərimiz mühasirədə qalmışdı. Nazim idarə etdiyi BTR-lə düşmənin üzərinə yerimiş

ilk həmlədə düşmənin iki əsas döyüş nöqtəsi susdurulmuşdur. Mühasirədə qalmış əsgərlərimizi və hərbi texnikanı azad etmək mümkün olmuşdur. Lakin düşmən gülləsi igid döyüşçüdən yan keçmir və Nazim bu döyüşdə 27 yaşında həlak olur. Subay idi. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 8 oktyabr 1992-ci il tarixli 264 sayılı fərmanı ilə Quliyev Nazim Qabil oğlu ölümündən sonra “Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı” adına layiq görülmüşdür. Füzuli rayonunda dəfn edilmişdir. Yuxarı Yağlavənd və Örənqala məktəbləri onun adını daşıyır.

Ədəbiyyat

Azərbaycan Respublikası Daxili İşlər Orqanla-

rının bir qrup əməkdaşına “Azərbaycanın Milli Qəh-

rəmanı” adı verilməsi haqqında: [Quliyev Na-

zim Qabil oğlu-polis star-şinası–Azərbaycan Respublikasının suverenliyi və ərazi bütövlüyünün qorunmasında, dinc əhalinin təhlükəsizliyinin təmin edilməsində göstərdiyi şəxsi igidlik və şücaətə görə]: Azərbaycan Res-

publikası Prezidentinin Fərmanı, 8 oktyabr 1992-ci il //Azərbaycan.- 1992.- 9 oktyabr.- S.1.- (Ölümündən sonra)

Əsgərov, V. Quliyev Nazim Qabil oğlu /V. Əsgərov //Azərbaycanın

Milli Qəhrəmanları.- B., 2005.-S. 124.

Quliyev Nazim Qabil oğlu //Azərbaycanın Milli Qəhrəmanları: Biblioqrafiya /tərt. ed. H. Həmidova; M.F.Axundov adına Azərbaycan Milli Kitabxanası.-B., 2008.- S. 125.

Adilə Abdullayeva

Vətənə, insanların xilasına, ülvî hisslərə görə malından, canından keçən insanlar əslində Allahın razılığını əldə etməyə can atırlar. Və bu fədakarlığın zirvəsi şəhadətdir, ilahi dəyərlər uğrunda canından keçməkdir. Mübarək dinimiz şəhidliyi ölüm hesab edənlərin doğru yolda olmadığını vurğulayır və **“Qurani-Kərim”in “Ali-İmran” surəsinin 169-cu ayəsində belə buyurulur: “Allah yolunda öldürülənləri əsla ölü zənn etmə, əksinə (onlar) diridirlər və onlara Rəbbləri yanında ruzi verilir”.**



Əziz Mirfeyzulla oğlu Mirəhmədov 1920-ci il fevral ayının 11-də Bakı şəhərində anadan olmuşdur. 25 saylı şəhər orta məktəbini bitirib. API-nin Dil və Ədəbiyyat fakültəsində və ADU-nun Filologiya fakültəsində ali təhsil almışdır.

O, əmək fəaliyyətinə Respublika Uşaq bədii tərbiyəsi evində Ədəbiyyat şöbəsinin müdiri kimi başlamışdır. Sonra Mərdəkan qəsəbəsində - 156 saylı orta məktəbdə müəlim işləmişdir.

SSRİ EA Azərbaycan filialının Nizami adına Dil və Ədəbiyyat institutunda

laborant, elmi arxivin müdiri, müəyyən fasilələrlə həmin institutda kiçik elmi işçi, baş elmi işçi işləmişdir. ADU-nun baş müəllimi, Azərnəşrdə baş redaktor, Azərbaycan EA Nizami adına Azərbaycan Ədəbiyyatı Muzeyinin direktoru olmuş, sonra partiya işinə irəli çəkilmişdir.

Azərbaycan EA Nizami adına Dil və Ədəbiyyat İnstitutunda direktor müavini, direktor olmuş, mətnşünaslıq şöbəsinin müdiri kimi çalışmışdır. 1955-ci ildə “M.Ə.Sabirin həyatı və yaradıcılığı” mövzusunda namizədlik, 1976-cı ildə “C.Məmməd-quluzadə (Molla Nəsrəddin) və XX əsrin əvvəllərində “Azərbaycan dövrü mətbuatı məsələləri” mövzusunda doktorluq dissertasiyaları müdafiə etmişdir.

Azərbaycan EA Ədəbiyyat dil və incəsənət

bölməsinin akademik katibinin müavini, “Dünya ədəbiyyatının inkişaf qanunauyğunluqları” Respublika problem şurasının, Doktorluq və namizədlik üzrə ixtisaslaşmış şuranın sədri olmuşdur. Azərbaycan EA Terminologiya Komitəsinin sədr müavini, “Azərbaycan EA xəbərlər (Ədəbiyyat, dil və incəsənət seriyası)” jurnalının, “Nizami” almanaxının, “Klassik Azərbaycan ədəbiyyatı kitabxanası” baş redaksiyasının, “Azərbaycan Ensiklopediyası” elmi redaksiya şurasının üzvü olmuşdur. “Molla Nəsrəddin” jurnalının transliterasiya olunmuş 12 cildlik nəşrinin elmi rəhbəri və müqəddiməsinin müəllifi olmuşdur. Xidmətlərinə görə Azərbaycan Ali Soveti Rəyasət Heyətinin Fəxri Fərmanı və üç medalla təltif edilmişdir.

2002-ci il sentyabrın 30-da vəfat etmişdir.

Ədəbiyyat

Azərbaycan ədəbiyyatına dair tədqiqlər (XIX-XX əsrlər): Məcmuə /Ə. Mirəhmədov.- B.: Maarif, 1983.-364 s.

Azərbaycan Molla Nəsrəddini /Ə. Mirəhmədov; red. N. Qasımzadə.- B.: Yazıçı, 1980.-430 s.

Ədəbiyyatşünaslıq: Ensiklopedik lüğət /Ə. Mirəhmədov.- B.: Azərbaycan En-sı, 1998.-239 s.

Ədəbiyyatşünaslıq terminləri lüğəti /tərt. Ə. Mirəhmədov.-B.: Maarif, 1988.-266 s.

Əsgərli, Z. Alim ömrü /Z.Əsgərli.-B., 2000.

Əhmədov, T. Əziz Mirəhmədov /T.Əhmədov //XX əsr Azərbaycan yazıçıları: Ensiklopedik məlumat kitabı.-B.: "Nurlar" Nəşriyyat Poliqrafiya Mərkəzi, 2004.- S. 298.

Rus dilində

Мирахмедов, А. Книга советского азербай-

джана: популяр. очерк /А.Мирахмедов, Г.Гаса-

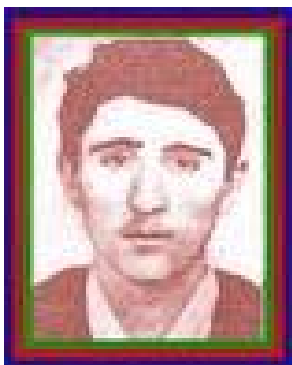
нов.-Б.: Азернешр, 1975.- 82 с.

İnternetdə

www.bizimasr.media-az.com

www.xalqqazeti.com
www.science.az

Nailə Alişova

Elşad Məmmədov
*1975-1995**Milli*
Qəhrəman

Elşad Ramiz oğlu Məmmədov 1975-ci il 14 fevralda Xanlar (indiki Göygöl) rayonunun Haçaqaya kəndində dünyaya göz açmışdır. 1990-cı ildə kənd natamam orta məktəbini bitirdikdən sonra, 99 sayılı Xanlar rayon texniki-peşə məktəbində təhsilini davam etdirmişdir.

1993-cü ilin avqust ayında Xanlar rayon Hərbi Komissarlığı tərə-

findən Milli Orduya çağrılaraq, 6 ay hərbi təlim keçir. Sonra isə Qarabağa-döyüş bölgələrinə yollanır. İlk döyüşü Tərtər bölgəsində başlayır. Ağdərə ərazisinin düşməndən təmizlənməsi uğrunda gedən qanlı döyüşlərdə rəşadətlə vuruşur. E.Məmmədovun son döyüşü isə 1995-ci ilin mart ayında olur. Bakının 8-ci kilometr qəsəbəsində cəmləşən keçmiş Xüsusi Təyinatlı Polis Dəstəsinə silahı təhvil verib, təslim olmaq əmri verilmişdi. Lakin bu əmrə tabe olmayan dəstə atəş açaraq qan tökdü. Həmin gün Elşad Məmmədov da vətən qarşısında öz şərəfli borcunu yerinə yetirirdi.

17 mart 1995-ci ildə dövlət çevrilişi cəhdinin qarşısının alınmasında rəşadət göstərən Elşad qardaş gülləsinə tuş gəldi...

Subay idi.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 4 aprel 1995-ci il tarixli 307 sayılı Fərmanı ilə Məmmədov Elşad Ramiz oğluna ölümündən sonra "Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı" adı verilmişdir.

Xanlar rayonunun Qırıqlı kəndində dəfn edilmişdir.

Haçaqaya kənd natamam orta məktəbi onun adını daşıyır. Daşkəsən yolu üstündə büstü qoyulmuşdur.

Ədəbiyyat

Azərbaycan Respublikasının hərbi qulluqçularının və polis işçilərinin bir qrupuna "Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı" adı verilməsi haqqında: Məmmədov Elşad Ramiz oğlu-Müdafiə Nazirliyi, sırası-Azərbaycan Respublikasının Konstitutsiya, dövlət quruluşunun

müdafiəsi, onun müstəqilliyinin qorunub saxlanması və dövlət çevrilişi cəhdinin qarşısının alınması zamanı şəxsi qəhrəmanlıq və şücaət göstərdiyinə görə: Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı, 4 aprel 1995-ci il //Azərbaycan.-

1995.-5 aprel.-S.1.-(Ölümündən sonra).

Əsgərov, V. Məmmədov Elşad Ramiz oğlu /V.Əsgərov //Azərbaycanın Milli Qəhrəmanları.-B.: Respublika xatirə kitabı redaksiyası, 2005.-S.140.

Saqibə Mehrəliyeva

Qatil gülləsinə qurban gedirkən
Gözünü sabaha dikdi şəhidlər.
Üç rəngli bayrağı öz qanlarıyla
Vətən torpağına çəkdi şəhidlər.

Zalim öyünməsin zülmələriylə,
Min bir böhtanıylə, min bir şəriylə.
Həqiqət uğrunda ölümləriylə
Ölümü kamına çəkdi şəhidlər.

İnsan insan olur öz hünəriylə,
Millət millət olur xeyri, şəriylə
Torpağın bağrına cəsədləriylə,
Azadlıq tumunu əkdik şəhidlər.

Bəxtiyar Vahabzadə, Xalq şairi

70 illiyi

Tamara
Gözəlova-Ağamirova
1940

Kitabxanaçı

Azərbaycan Dövlət Televiziya-sının ilk diktorlarından biri olan Tamara Cəfər qızı Gözəlova-Ağamirova 1940-cı il 14 fevralda Bakıda qulluqçu ailəsində anadan olmuşdur.

İlk təhsilini 1947-ci ildə 190 sayılı orta məktəbdə almışdır. Hələ 1954-cü ildə 8-ci sinifdə oxuyarkən Tamara görkəmli kinorejissor Hüseyn Seyidzadənin “O olmasın, bu olsun” filmində əsas

rollardan biri olan Gülnaz rolunda çəkilmək üçün dəvət almış və qəbul etmişdir. 14 yaşlı Tamara Gözəlova bu filmə Azərbaycan kino və teatr səhnəsinin görkəmli nümayəndələri, korifey sənətkarları olan Ağasadıq Gəraybəyli, Barat Şəkinskaya, Münəvvər Kələntərli, Əliağa Ağayev, Mustafa Mərdanov, Mövsüm Sənani, Lütfuli Abdullayevlə bir səhnəni paylaşmışdır. Hətta məşhur hind aktyoru və rejissoru 1956-cı ildə keçirilən festivalda iştirak etmək üçün Bakıya gələrkən Tamara xanımı tanımış və onu aktrisa kimi Hindistana film çəkilişlərinə dəvət etmişdir, lakin Tamara xanım razılıq verməmişdir. Ümumiyyətlə, “O olmasın, bu olsun” filmin-

dən sonra Tamara xanıma digər filmlərdə çəkilmək üçün Misir, Tacikistan, Gürcüstan, Özbəkistan kimi ölkələrdən təkliflər gəlmişdi.

Bundan sonra Tamara Gözəlova 1955-ci ildə radioda keçirilən diktor müsabiqəsində qalib gələrək 1956-cı il may ayının birində açılışı olmuş Azərbaycan Dövlət Televiziya-sının ilk diktoru kimi çıxış etmişdir. Sənətçilərin diqqətini cəlb edən istedadlı gənc 1959-cu ilə qədər televiziya da diktor kimi fəaliyyət göstərmiş. 1959-cu ilin yayında ali məktəblərə tələbə qəbulu üçün keçirilən imtahanlarda uğur qazanmış, Azərbaycan Dövlət Universitetinin Şərqsünaslıq fakültəsinin nəzdində olan Kitab-



xanaçılıq şöbəsinə təhsil

almışdır.

1965-ci ildə Universiteti müvəffəqiyyətlə bitirən Tamara xanım elə həmin ildən M.F.Axundov adına Azərbaycan Dövlət Kitabxanasında işə düzəlmişdir.

Hazırda 1980-ci ildən Milli Kitabxananın Nəşriyyat şöbəsinə şöbə müdiri kimi fəaliyyət göstərir.

Tamara xanım Milli Kitabxanada nəşr olunmuş bütün materialların nəşriyyat redaktoru kimi böyük peşəkarlıq göstərərək əzmlə çalışır. Çalışqanlıq, düzgünlük, dəqiqlik, qərəzsizlik, mehribanlıq və xeyirxahlıq kimi gözəl insani xüsusiyyətlərinə görə kollektivin hörmətini qazanmışdır.

Ədəbiyyat

Əlizadə, Y.M. Tamara Gözəlova: 1956-cı ildə televiziya diktoru /Y.M. Əlizadə /Azərbaycan efiri:

tarix və müasirlik.- B.: Nurlan, 2006.- S.149-150.

Kazımzadə, A. Tamara Gözəlova: (O olmasın, bu olsun) /A. Kazımzadə

/Üzeyir Hacıbəyov və kino.-B.: Nağıl evi, 2005.- S.101-102.

Rus dilində

Говорит и показывает Баку //World of Azerbaijan.- 2005.- С. 78-85.

Исмаилова, Н. Она была лицом нации /Н.

Исмаилова //Passage.- 2003.- № 1.- С. 53-58.

Исмаилова, Н. Ее выход в открытой космос / Н. Исмаилова //Не-

деля.-2001.- 28 декабря.- С.24-25.

Adilə Abdullayeva

200 illiyi

*Friderik Frantsişek**Şopen**1810-1849**Polşa**bəstəkarı*

Polyak bəstəkarı, musiqiçi pianoçu, dünya klassik sənətinin zirvəsi Şopen Friderik Frantsişek 1810-cu il fevral ayının 22-də Varşavada (Jel-yazova-Volya) anadan olmuşdur. O, kiçik yaşlarından fortepianoda çalmağı öyrənmişdir. Onun ilk musiqi müəllimləri V.Javni və Y. Elsner olmuşlar. Friderik 1826-1829-cu illərdə Varşavada baş musiqi məktəbində oxumuşdur. 7 yaşından konsertlərdə çıxış etmiş, öz əsərlərini çalmışdır. 8 yaşından onu “Polşa Motsartı” adlandırmışlar. Şopenin bəstəkar və

pianoçu kimi formalaşmasında 1830-cu ilin noyabrınadək Polşa dövrü əsas rol oynamışdır. 1830-1831-ci illərdə baş verən Polşa üsyanı və onun faciəvi aqibəti, Şopenin keçirdiyi ağır həyəcanlar məşhur do minor “İnqilabi etüd”ndə və s. əsərlərində əksini tapmışdır. 1837-1839-cu illərdə yazdığı məşhur “Matəm marşı” (si-bemol minor sonatasının 3-cü hissəsi) Şopen yaradıcılığının faciəvi zirvəsidir. Böyük hüzn və dərin lirizm ilə yoğrulmuş bu əsər dünyanın bütün rəsmi matəm mərasimlərində çalınır.

Məşhur bəstəkar 1831-ci ilin payızından Parisdə yaşasa da, ömrünün son günlərində Polşa ilə bağlı olmuşdur. Friderik Şopen uğurlu konsert çıxışlarına 1832-ci ildə Parisdə başlamış, A. Mitskeviçlə, Fransa və başqa ölkələrin görkəmli ədəbiy-

yat və incəsənət xadimləri ilə (F.List, H.Berlioz, V. Bellini, V. Hüqo, C. Meyerber, H. Heyne, A.Lamartin, A.de Müsse, E.Delakrua) dostluq etmişdir. 1838-ci ildə Jorj Sandla yaxından tanış olmuş, onunla birlikdə Balear adalarına səyahətə çıxarkən ağır ciyər xəstəliyinə tutulmuşdu. Buna baxmayaraq, gərgin yaradıcılıq fəaliyyətini davam etdirmiş, 1837-1846-cı illərdə konsert proqramları ilə çıxış etmişdir. Demək olar ki, yalnız fortepiano üçün bəstələmişdir. O, yeni fortepiano yazısı və ifaçılıq üslubu, fortepiano balladası janrı yaratmışdır. Şopen Friderik Frantsişek 1829-1830-cu illərdə fortepiano ilə orkestr üçün 2 konsertin, 1829-cu ildə fortepiano triosu, 1846-cı ildə violonçel və fortepiano üçün sonata, 1828, 1839, 1844-cü ildə fortepiano üçün 3

sonatanın, 1841-ci ildə fantaziya və konsert al-qrosu, 4 ballada, 4 skersso, 4 eksprompt, 16 polonez, 58 mazurka, 17 vals, 21 noktürn, 24 prelüd, 27 etüd, barkarola, beşik nəğmələri, rondo, variasiyalar, mahnılar və s. müəllifidir.

Şopen adətən qış aylarını Parisdə, yayı isə Noandə Jorj Sandın malikanəsində keçirirdi. 1847-ci ildə Jorjla münasibətlərinin pozulması Şopenin səhhətinə pis təsir göstərmiş, onun ölümünü yaxınlaşdırmışdır.

Görkəmli bəstəkar, 1849-cu il oktyabrın 17-də Parisdə vəfat etmiş, və Per-Laşez qəbiristanlığında dəfn olunmuşdur. 1927-ci ildən Varşavada pianoçuların Şopen adına beynəlxalq müsabiqəsi keçirilir.

Ədəbiyyat

Баллада № 1: для ф-п.- М.: Музыка, 1987.- 23 с.

Валс №7: для ф-п /Шопен Ф.Ф.-М.: Музыка, 1982.- 7 с.

Избранные песни: для голоса в сопровожд. ф-п /Шопен Ф.Ф.-М.: Музыка, 1985.- 30 с.

Интродукции и полонез для виолончели и ф-п. Соч.3./Шопен Ф. Ф. - М.: Музыка, 1978.-

27 с.

Колыбельная.Соч.57. - М.: Музыка, 1974.-

52 с.

Концерт № 1: Для ф-п с орк. /Шопен Ф.Ф.- М.: Музыка, 1980.-111 с.

Мазурки для ф-п. Соч.6-63. /Шопен Ф.Ф.- Варшава, 1984.- 143 с.

Ноктюрны для ф-п. /Шопен Ф.Ф.-Киев: Муз. Украина.-1985.- 111 с.

Песни для голоса в сопр. ф-п /Шопен Ф.Ф.- М.: Музыка, 1980.- 62 с.

Соната № 3: для ф-п. /Шопен Ф.Ф.- М.: Музыка, 1985.- 47 с.

Экосезы. Соч.72 № 3 для ф-п /Шопен Ф.Ф.- М.: Музыка, 1980.- 7 с.

Письма. В.2-х т. /Шопен Ф.Ф.- М.: Музыка, 1982.- Т.1.- 464 с.; Т.2, 1984.- 461 с.

İnternetdə

www.azerbaijan.news.az
www.musigi-dunya.az

www.movqe-az.com
www.newsazerbaijan.ru

Adilə Abdullayeva

40 illiyi

Tahir Həsənov 1970 – 1992

Milli
Qəhrəman



Tahir Tofiq oğlu Həsənov 1970-ci il 22 fevralda Bakı şəhərində doğulmuşdur. 1987-ci ildə Nəsimi rayonundakı 23 sayılı orta məktəbi bitirmişdir.

1988-ci ildə hərbi xidmətə çağırılmışdır. 1990-cı ildə ordudan tərxis olunmuş, sənədlərini Bakı Dövlət Universitetinə vermiş və tarix fakültəsinə daxil olmuşdur.

Torpaqlarımızın bir hissəsinin erməni qəsb-

karları tərəfindən işğal edilməsi, soydaşlarımızın öz dədə-baba yurdlarından qovulması Tahir üçün ağır dərd idi. Ailənin yeganə övladı olmasına baxmayaraq o, universitetin ikinci kursundan könüllü olaraq Vətənin müdafiəsinə qalxan igidlərin sırasına qoşulmuşdur.

Tahir Həsənovu, desant alayında xidmət etməsini, yüksək fiziki peşə hazırlığını nəzərə alaraq, kəşfiyyat qrupuna komandir təyin edirlər. Cəsur komandir Yuxarı Qarabağda, Ağdərə, Başkənd, Meşəli, Çıldiran əməliyyatlarında torpaqlarımızın müdafiəsində fəal iştirak edərək, mərdliklə vuruşmuşdur.

1992-ci il... Sentyabrın 2-i... O, Çıldiran yüksəkliyində aparılan

üçürlü əməliyyatdan dönrəkən öz dəstəsi ilə, sayca qat-qat üstün olan düşmənlə döyüşə girməli olur. Kəşfiyyatçılarımız son nəfəslərindək vuruşurlar. Düşmənin onları əsir götürmək niyyəti baş tutmur. O, son anda özünü qumbara ilə partladaraq, özü ilə bərabər neçə-neçə erməni quldurunu məhv etmişdir.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 19 oktyabr 1992-ci il tarixli 273 sayılı Fərmanı ilə Həsənov Tahir Tofiq oğlu ölümündən sonra “Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı” adına layiq görülmüşdür.

Bakı şəhərinin Şəhidlər Xiyabanında dəfn edilmişdir. Təhsil aldığı 23 sayılı orta məktəb onun adını daşıyır.

Ədəbiyyat

Azərbaycan Respublikası Daxili işlər orqanlarının əməkdaşlarına “Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı” adı verilməsi haqqında: /Həsənov Tahir Tofiq oğlu – polis serjantı – Azərbaycan Respublikasının suverenliyinin və ərazi bütövlüyünün qorunmasında, dinc əhalinin təhlükəsizliyinin təmin edilməsində göstərdiyi şəxsi

igidliyə və şücaətə görə/ Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı, 19 oktyabr 1992-ci il //Azərbaycan Respublikası Ali Sovetinin Məlumatı.-1992.- № 20.- S.18.- (Ölümündən sonra).

Əsgərov, V. Azərbaycanın Milli qəhrəmanları /V.Əsgərov.-B.: Respub-

lika Xatirə Kitabı Redaksiyası, 2005.-251 s.

İsmaylov, İ. Həsənov Tahir Tofiq oğlu: (1970-1992) /İ.İsmaylov //Nəsimi rayonunun şəhidləri.-B., 1997.- S. 12-13.

Zeynalov, R. Həsənov Tahir Tofiq oğlu: (1970-1992) /R.Zeynalov /Azərbaycanın Milli Qəhrəmanları.- B., 1996. - S.63.

Samirə Eminova

Bu gün “Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı” adının təsis edilməsindən 17 il ötür. Bu ada, əsasən, Birinci Qarabağ müharibəsinin iştirakçıları layiq görülüb. Döyüşdə və xidmətdə göstərdikləri şücaətə görə 209 nəfər Milli Qəhrəman adına layiq görülüb. Qeyd edək ki, onlardan yalnız 19-u həyatdadır. İlk “Milli Qəhrəman” adı ilə 1993-ci ildə 11 nəfər təltif olunub. Ümumilikdə isə “Milli Qəhrəman” adı ilə təltif olunan bu şəxslər arasında Birinci Qarabağ müharibəsində iştirak etməyənlər də var. Məsələn, 1999-cü ildə Qobustan həbsxanasında baş verən qiyamın yatırılmasında iştirak edən ədliyyə zabitləri Rövşən Rzayev və Mixail Slesaryov da “Milli Qəhrəman” adına layiq görülüb. Qeyd edək ki, qiyamın yatırılması zamanı əməliyyat tapşırığını yerinə yetirən zaman şəhid olan Rövşən Rzayev xüsusi qəhrəmanlığına görə bu adla təltif olunub. Bundan başqa, 1994-cü ildə Bakı Metropoliteninin “Ulduz” və “Əzizbəyov” metrostansiyaları arasında baş verən partlayış zamanı əhalinin hadisə ərazisindən çıxarılması zamanı həlak olan C.Naxçıvanski adına Hərbi Məktəbin müəllimi Çingiz Babayevə də “Milli Qəhrəman” adı verilib. Qeyd edək ki, “Milli Qəhrəman adı haqqında” qanuna əsasən, xidmət zamanı xüsusi qəhrəmanlıq göstərmiş şəxsə onun komandanlığının və səlahiyyətində olan şəxsin təqdimatı əsasında ad verilə bilər.

Milli Qəhrəmanlara verilən təqaüdün məbləği isə 600 manat məbləğindədir.

Georq Fridrix Hendel 1685-1759

325 illiyi

Bəstəkar



Alman bəstəkarı Georq Fridrix Hendel 1685-ci il fevral ayının 23-də Halledə anadan olmuşdur. O, musiqi təhsilini bəstəkar və orqançalan F.Saxaudan almış, 1702-1703-cü illərdə Hal-

Hendel Georq Fridrix //Azərbaycan Sovet En-

Белоненко, А.С. Георг Гендель. Краткий очерк жизни и творчества.- Л.: Музыка, 1971.- 80 с.

ledə orqançalan, 1703-1706-cı illərdə isə Hamburq opera teatrında skripkaçı, kapelmeyster və bəstəkar kimi fəaliyyət göstərmişdir. Bəstəkar 1706-1710-cu illərdə İtaliyada yaşamış, Hannoverdə dirijorluq etmiş, 1712-ci ildə İngiltərəyə köçmüşdür.

Hendel musiqi tarixinə operaların, demokratik musiqi üslubuna, monumental həcmə malik klassik oratoriya tipinin görkəmli yaradıcısı kimi daxil olmuşdur. O, 46

Ədəbiyyat

siklopediyası:- B.: ASE, 1987.- C.10. -S. 174.

Rus dilində

Гендель Георг Фридрих //Краткий музыкальный словарь для учащихся.- Л.: Музыка, 1989.- С. 68-69.

opera ("Aqrippina", "Rinaldo", "Yuli Sezar" və s.), 32 oratoriya, kantatlar, orkestr yaxud ansambl müşayiəti ilə 12 orqan konserti, 12 konçerto grosso, orkestr üçün 5 konsert, müxtəlif alətlər üçün sonatalar, trio və s. müəllifidir.

Görkəmli bəstəkar G.F.Hendel 1759-cu il aprel ayının 14-də London şəhərində vəfat etmişdir.

Гендель Георг Фридрих //Музыкальная энциклопедия.- М.: Советская энциклопедия, 1973.- Т. 1.-С. 951-958.

Səmayə Quliyeva



Görkəmli genetik və seleksiyaçı alim, dövlət xadimi İmam Daşdəmir oğlu Mustafayev 1910-cu il fevral ayının 25-də Qax rayonunda anadan olmuşdur. Kiçik yaşlarından valideynlərini itirən alim böyük qardaşının himayəsində böyümüşdür. 1922-ci ildə məscid nəzdindəki məktəbi bitirəndən sonra Zaqatala Kənd Təsərrüfatı Texnikumuna daxil olmuş və 1928-ci ildə oranı bitirmiş, Balakən rayon torpaq şöbəsinin aqronomluq məntəqəsinin müdiri təyin olunmuşdur. O, 1929-cu ildə Bakı şəhərində Azərbaycan

Kənd Təsərrüfatı İnstitutuna daxil olmuş, sonra institut Gəncə şəhərinə köçürüldüyündən o da buraya gəlmişdir. Tələbə İ.Mustafayev institutun ictimai həyatında fəallıq göstərmiş və institut həmkarlar təşkilatının sədri seçilmişdir.

1932-ci ildə institutu bitirən İmam həm təhsil əlaçısı kimi, həm də elmə olan hədsiz marağına görə genetika, seleksiya və toxumçuluq kafedrasında aspiranturada saxlanmışdır. Aspirant olarkən müxtəlif bitkilərin çətin cücərən toxumlarının sürətlə cücərdilməsi üsulları sahəsində axtarışlar aparmış, 1934-1938-ci illər ərzində AzKTİ istehsalat təcrübəsi bölməsinə rəhbərlik etmişdir. Kamil elmi işçi kimi yetişən gənc alim zootexnika fakültəsinin dekanı, sonra isə Azərbaycan Kənd Təsərrüfatı İnstitutunun

tədris və elmi işlər üzrə direktor müavini kimi məsul vəzifələrə irəli çəkilmişdir. 1938-ci il onun həyatında iki böyük hadisə ilə - IX çağırış Kirovabad (Gəncə) şəhər Sovetinə deputat seçilməsi və kənd təsərrüfatı elmləri namizədi alimlik dərəcəsi almaq üçün K.A.Timiryazev adına Moskva Kənd Təsərrüfatı Akademiyasında "Meyvə bitkiləri toxumlarının cücərmə qabiliyyətini sürətlə təyin etmək metodu" mövzusunda, 1964-cü ildə isə biologiya elmləri doktoru elmi dərəcəsi almaq üçün "Azərbaycan buğdaları və onların seleksiyası və formayaranma prosesində rolu" mövzusunda dissertasiya müdafiə etmişdir. 1938-1940-cı illərdə Kənd Təsərrüfatı İnstitutunda genetika, seleksiya və toxumçuluq kafedrasının rəhbəri, tədris və elmi işlər üzrə direktor

müavini vəzifəsini paralel ifa edən İ.Mustafayev yeni buğda sortları yaratmaq sahəsində də geniş tədqiqat işlərinə başlayır. Onun elmi tədqiqatı yerli buğda, arpa, çovdar və egilopsların toplanması və öyrənilməsinə, yeni məhsuldar sortların yaradılmasına, Azərbaycanın müxtəlif torpaq-iqlim şəraitində buğdalarda forma və növlərin əmələgəlmə prosesinin tədqiqinə həsr olunmuşdur. O, ilk dəfə egilopsların çovdarla çarpazlaşdırılması nəticəsində cinslərarası fertil hibridlər, “Sevinc”, “Cəfəri”, “Zoğal-buğda”, “Arzu” və s. sortlar yetişdirmişdir.

Onun bir sıra elmi əsərləri, o cümlədən monoqrafiyaları var. Kadrların hazırlanmasında da onun xidmətləri böyükdür. O, 70-dən çox aspirant və dissertantın elmi rəhbəri olmuşdur. Kalinin seçki dairəsindən Azərbaycan SSR Ali Sovetinə

deputat seçilmiş, 1947-1950-ci illərdə Azərbaycan SSR Kənd Təsərrüfatı naziri vəzifəsində çalışmışdır. 1949-cu il Azərbaycan K(b)P XVII qurultayının nümayəndəsi, 1950-ci il Azərbaycan K(b)P MK-nın üzvü, 1950-ci il Azərbaycan SSR Elmlər Akademiyasının həqiqi üzvü, 1950-1952-ci illər Azərbaycan SSR Elmlər Akademiyasının katibi, 1951-1952-ci illər “Azərbaycan SSR Elmlər Akademiyasının Məruzələri” jurnalının redaktoru, Bakı şəhər Zəhmətkeş Deputatları Sovetinin deputatı, Azərbaycan SSR Xaçmaz seçki dairəsindən SSRİ Ali Soveti III çağırış İttifaq Sovetinin deputatı, 1951-ci il Azərbaycan K(b)P XVIII qurultayının nümayəndəsi, Azərbaycan K(b)P MK üzvü, 1952-ci il Azərbaycan K(b)P MK katibi, 1954-1959-cu illərdə

AKP MK 1-ci katibi olmuşdur.

İ.Mustafayev SSRİ-nin dünya bitki ehtiyatlarını öyrənən elmi şurasının üzvü, Azərbaycan SSR Elmlər Akademiyası elmi-tarixi Şurası kənd təsərrüfatı bölməsinin sədri olmuşdur.

O, göstərdiyi xidmətlərə görə dövlət tərəfindən 4 orden və 9 medalla təltif edilmişdir. 1988-ci ildə Respublikada elmin inkişafında və elmi kadrlar hazırlanması sahəsindəki xidmətlərinə görə Azərbaycan Respublikası Ali Soveti Rəyasət Heyətinin qərarı ilə ona “Azərbaycan SSR Əməkdar elm xadimi” adı verilmiş, 1995-ci ildə isə anadan olmasının 85 illiyi münasibətilə “Şöhrət” ordeni ilə təltif edilmişdir.

İmam Mustafayev 1997-ci il mart ayının 10-da vəfat etmişdir.

Ədəbiyyat

Azərbaycanın faydalı bitki sərvətləri /İmam Mustafayev, Qasimov Mayis.-B.: Azərənəşr, 1992.- 245 s.

İmam Şamil: tarixi-publisistik очерк /İmam Mustafayev, Sadıq Murtuzayev.- B.: Vətən, 1993.- 240 s.

Həsənov, B. Unudulmaz insan /B.Həsənov //Aydınlıq.-1999.-25 fevral.-S.4.

Hüseynov, R. Ağsaqqalların ağsaqqalı, dahi

insan /R.Hüseynoğlu //Aydınlıq.-1999.- 25 fev- ral.-S.4.	Ayna Mətbu Evi, 2006.- S. 218-220.	(Azərbaycanın elm və mədəniyyət xadimləri).
Əhmədov, S. İmam Mustafayev /Səbuhi Əh- mədov //Azərbaycan tari- xindən yüz şəxsiyyət.- B.:	İmam Daşdəmir oğlu Mustafayev: biblioqrafiya /tərt. Tərlan İmam qızı.- B.: Elm, 2000.-183 s.-	İmam Daşdəmir oğlu Mustafayev: nekroloq //Azərbaycan.- 1997.- 11 mart.-S.2.

Rus dilində

И.Д.Мустафаев: биб- лиография.- Б.: Элм, 1970.- 172 с.	Личная библиотека академика Имам Муста- фаева подарена АН Рес- публики //Бакинский	рабочий.-1999.- 5 ян- варя.-С.3.
--	---	-------------------------------------

İnternetdə

www.google.az

Səmayə Quliyeva

Tariximizin qan yaddaşı 1992

Ərazisi - 0, 936 km²

Əhalisinin sayı – 25 000 nəfər

İşğal tarixi - 26 fevral 1992-ci il



*...Bu hadisələri, onların dərsələrini unutmağa
bizim haqqımız yoxdur.*

Heydər Əliyev, ümummilli lider



25000 əhalisi olan Xocalı Xankəndindən 10 km cənub-şərqdə, Qarabağ silsiləsində və Ağdam-Şuşa, Əsgəran-Xankəndi yollarının üstündə yerləşir. Qarabağdakı yeganə aeroport da Xocalıdır. Ermənilərin

Xocalıya əsas maraqları da Xocalının bu cür strateji mövqedə olması ilə əlaqədardır.

Xocalı əhalinin tarixən məskunlaşdığı yerdir və qədim tarixi abidələr indiyə qədər qalmaqdadır. Xocalının yaxınlığında bizim e. ə. XIV-VII əsrlərə aid edilən Xocalı-Gədəbəy mədəniyyətinin abidələri yerləşir. Burada son bürünc və ilkin dəmir dövrlərinə aid edilən dəfn

abidələri - daş qutular, kurqanlar və nekroloqlar tapılmışdır. Həmçinin burada arxitektura abidələr - dairəvi qəbr (1356-1357-ci illər) və mavzoley (XIV əsr) vardır. Arxeoloji qazıntılar zamanı müxtəlif növ daş, bürünc, sümük, bəzək əşyaları, gildən ev əşyaları və s. tapılmışdır. Tapılmış muncuq dənələrindən birində Assuriya şahı Adadnerarinin (bizim

e.ə. 807-788-ci illər) adı yazılmışdır.

Əhali əsasən üzüm-çülük, heyvandarlıq, arıçılıq və əkinçiliklə məşğul olmuşdur. Şəhərdə toxuculuq fabriki, 2 orta məktəb və 2 natamam orta məktəb var idi.

Son illərdə baş vermiş hadisələrlə əlaqədar olaraq Fərqanədən (Özbəkistan) qaçqın düşmüş 54 məhsəti-türkü ailəsi, həmçinin Ermənistandan və Xankəndindən qovulmuş azərbaycanlıların bəziləri şəhərdə məskunlaşmışdılar.

Erməni silahlı dəstələrinin ilk əsas vəzifəsi Xocalı platsdarmının məhv edilməsi, bu məntəqədən keçən Əsgəran-Xankəndi yolunun boşaldılması, azərbaycanlıların nəzarətində olan aeroportun ələ keçirilməsi idi. Xocalı şəhəri 1991-ci ilin oktyabrından blokadada idi. Oktyabrın 30-dan etibarən şəhərə aparan bütün avtomobil yolları bağlanmış, yeganə nəqliyyat vasitəsi vertolyot qalmışdı. Xocalıya sonuncu vertolyot 1992-ci il yanvar ayının 28-də endi. Şuşa səmasında mülki vertolyotun vurulması, vertolyotun içindəki 40

nəfər azərbaycanlının həlak olmasıyla şəhərlə hava əlaqəsi də kəsildi. Yanvarın 2-dən şəhərə elektrik enerjisi də verilmirdi. Xocalılar ancaq öz qəhrəmanlıqları və şəhər müdafiəçilərinin cəsurluğu sayəsində yaşayır və müdafiə olunurdular. Şəhərin müdafiəsi əsasən avtomat və ov tüfəngləri ilə silahlanmış yerli özünümüdafiə dəstəsi, yerli milis qüvvələri və Milli Ordunun döyüşçülərindən təşkil olunmuşdu.

Fevralın ikinci yarısından başlayaraq Xocalı erməni silahlı dəstələrinin mühasirəsinə alınmışdı və hər gün toplardan, ağır texnikadan atəşlərə, erməni dəstələrinin həmlələrinə məruz qalırdı.

Xocalıya hücumə həzrətlik fevralın 25-də axşam 366-cı alayın hərbi texnikasının döyüş mövqelərinə çıxması ilə başlanılmışdı. Şəhərə hücum toplardan, tanklardan, "Alazan" tipli zenit toplardan 2 saatlıq atəşdən sonra başlandı. Xocalıya üç istiqamətdən hücum aparıldığından əhali Əsgəran istiqamətində qaçmağa məcbur olmuşdu. Tezliklə aydın olmuşdur ki, bu məkrli hiylə imiş.

Naxçıvan kəndi yaxınlığında əhalinin qarşısı erməni silahlı dəstələri tərəfindən kəsilmiş və onlar gülləborana tutulmuşlar. Qarlı aşırımlarda və meşələrdə zəifləmiş, taqətdən düşmüş insanların çox hissəsi məhz Əsgəran-Naxçıvanik düzündə erməni silahlı dəstələri tərəfindən xüsusi qəddarlıqla məhv edilmişdir.

1992-ci il fevralın 25-dən 26-na keçən gecə Ermənistan silahlı qüvvələri Rusiyanın 366-cı motoatıcı alayının iştirakı ilə Xocalı şəhərini işğal edərkən, etnik azərbaycanlılara qarşı baş vermiş bu faciə Dağlıq Qarabağ münaqişəsi zamanı baş vermiş ən dəhşətli hadisələrdən biridir.

Fevralın 25-dən 26-na keçən gecə Ermənistan silahlı qüvvələri SSRİ dövründən Xankəndi (Stepanakert) şəhərində yerləşən 366-cı motoatıcı alayın zirehli texnikası və hərbi heyətinin köməkliyi ilə Xocalı şəhərini işğal etdi. Hücumdan əvvəl, fevralın 25-i axşam şəhər toplardan və ağır artilleriyadan şiddətli atəşə tutuldu. Fevralın 26-ı şəhər saat 5 radələrində Xocalı

tam alova büründü. Mühasirəyə alınan şəhərdə qalmış təqribən 2500 nəfər xocalılı Ağdam rayonunun mərkəzinə çatmaq ümidi ilə şəhəri tərk etdi. Amma bir günün içində yer üzündən silinən şəhəri tərk edən 2500 Xocalı sakindən 613-ü düşmən gülləsinə tuş gəlib qətləmin qurbanı oldu. Bu soyqırımı nəticəsində 63-ü uşaq, 106-sı qadın, 70-i qoca və qarı olmaqla - 613 nəfər Xocalı sakini qətlə yetirildi, 8 ailə tamamilə məhv edildi, 25 uşaq hər iki valideynini, 130 uşaq valideynlərindən birini itirdi. Düşmən gülləsinə tuş gəlib yaralanan 487 nəfərdən 76-sı uşaq idi. 1275 xocalılı əsir, 150 xocalılı itkin düşdü. Dövlətin və əhalinin əmlakına 1 aprel 1992-ci il tarixinə olan qiymətlərlə 5 mlrd. rubl dəyərində ziyan vurulmuşdur.

Bu hadisələr Azərbaycanda “Xocalı soyqırımı”, “Xocalı faciəsi” kimi adlanır. Ermənistanda isə bu əməliyyat “Xocalı döyüşü”, “Xocalı hadisəsi” terminləri ilə ifadə olunur. Qərb və dünya mətbuatı “Xocalı qətləmi” (en. “Khojaly Massacre”, fr.

“Massacre de Khojaly”) terminindən istifadə etməyə üstünlük verir.

Bu hadisələr regiona İran İslam Respublikasının Xarici İşlər naziri Əli Əkbər Vilayətinin vasitəçilik missiyası ilə səfəri günlərinə təsadüf etmişdir. O, fevralın 25-də Azərbaycanın hakimiyyət rəhbərləri ilə görüşmüş və fevralın 27-də Qarabağa, sonra isə Ermənistanla səfər planlaşdırırdı. Bununla əlaqədar olaraq tərəflərin razılığı ilə fevralın 27-dən martın 1-dək üçgünlük atəşkəs elan edilmişdi. Ermənilər ona məhəl qoymadılar və vədlərinə xilaf çıxdılar.

Oxşar vəziyyət fevralın 12-də Avropada Təhlükəsizlik və Əməkdaşlıq Şurasının missiyasının vəziyyətlə tanışlıq və münasibətlərinin təhlili məqsədilə Qarabağa gəldiyi zaman da baş vermişdi. Missiya sonra Yerevana və Bakıya səfər etməli idi. Məhz fevralın 12-də erməni silahlı dəstələri tərəfindən Şuşanın Malibəyli və Quşçular kəndləri qarət edilmiş və yandırılmışdır, təkcə Malibəyлідə 50 nəfər öldürülmüş,

yaralanmış və əsir götürülmüşdür.

Həmin günlərdə Azərbaycan qüvvələri Xocalı sakinlərinin köməyinə çata bilmədi, hətta meyidlərin götürülməsi belə mümkün olmadı. Bu zaman isə ermənilər vertolyotlarla, ağır geyimli xüsusi qruplarla meşələrdə gizlənmiş insanların axtarışını aparır, aşkar edilənləri əsir götürür, işgəncələrə məruz qoyurdular.

Fevralın 28-də tərkibində yerli jurnalistlər də olan qrup 2 vertolyotla azərbaycanlıların həlak olduqları yerə çata bildilər. Gördükləri mənzərə hamını dəhşətə gətirdi - düzənlik cəsədlərlə dolu idi. İkinci vertolyotun havadan mühafizəsinə baxmayaraq, ermənilərin güclü atəşi altında ancaq 4 meyidi götürmək mümkün oldu. Martın 1-də yerli və xarici jurnalistlərin iştirakı ilə hadisə yerində daha da dəhşətli vəziyyət müşahidə olunmuşdur. Meyidlərin skalplarının götürülməsi, qucaqlarının və digər orqanlarının kəsilməsi, gözlərin çıxardılması, ətrafların kəsilməsi, çoxsaylı bıçaq və güllə yaraları, ağır texnika ilə əzilmələr,

yandırılma halları aşkar edilmişdir.

Xocalı soyqırımında iştirak etmiş ermənilərin və onların köməkçilərinin hərəkətləri insan haqlarının kobud pozulması, beynəlxalq hüquqi aktların - Cenevrə konvensiyası, Ümumdünya İnsan

Haqları Bəyannaməsi, vətəndaş və siyasi hüquqlar barədə Beynəlxalq Səzış, fəvqəladə vəziyyətlərdə və hərbi münaqişələrdə zamanı qadınların və uşaqların müdafiəsi Bəyannaməsinə məhəl qoyulmamasıdır.

Azərbaycan Milli Məclisi (Parlament) hər il fevralın 26-nı "Xocalı soyqırımı günü" elan etmişdir. Hər il fevralın 26-da saat 17.00-da Azərbaycan xalqı Xocalı soyqırımının qurbanlarının xatirəsini yad edir.

Ədəbiyyat

Boran, Ə. Xocalı soyqırımı: səbəbləri, həyata keçirilmə üsulları və nəticələri /Ə.Boran.-B.: Azərnəşr, 2008.-224 s.

Xocalı soyqırımı: səbəblərdə, faktlarda və

mətbuatda.-B.: Əbilov, Zeynalov və oğulları, 2006.-192 s.

Məmmədova, H. Xocalı: Şəhidlər və şahidlər /H.Məmmədova.- B.: Yeni nəşrlər evi, 2003.- 97 s.

Seyidzadə, D. Azərbaycan XX əsrin əvvəllərində: müstəqilliyə aparan yollar /D.Seyidzadə.- B., 2004.-127 s.

Rus dilində

Садиг, Д. Ходжалинская трагедия сроку давности не подлежит

/Д. Садиг.- Тула: Граф и К, 2007.- 34 с.

Фонд Гейдара Алиева. Ходжалинский геноцид. - Б., 2006.- 14 с.

İnternetdə

www.azerigenocide.org.
www.human.az

www.chingizmustafayev.com.

www.khojaly.org.
www.nuhun.net.

Nailə Alişova



1 fevral
Gün çıxır
06:43
Gün batır
18:33
28 fevral
Gün çıxır
06:52
Gün batır
20:05

2010

*Əlamətdar və
tarixi günlər*

- 2. Azərbaycanın BMT-yə qəbul olunması günü
- 8. Beynəlxalq Qadınlar Günü
- 10. Milli Teatr Günü
- 12. Daxili qoşunlar Günü
- 20-21. Novruz Bayramı
- 27. Beynəlxalq Teatr Günü
- 28. Milli Təhlükəsizlik Günü
- 31. Azərbaycanlıların Soyqırımı Günü

Mart



19 fevral-
20 mart
*Baliq Nisamı
sudur. Yupiter və
Neptunun
himayəsindədir.
Günəşin Baliqlar
bürcündən keçdiyi
dövrə doğulanlar
inəz intuitivləşmə
olmaqla yanaşı,
daim bir narahatlıq
hissi də keçirirlər.*

Be	1
Ça	2
Ç	3
Ca	4
C	5
Ş	6
B	7
Be	8
Ça	9
Ç	10
Ca	11
C	12
Ş	13
B	14
Be	15
Ça	16
Ç	17
Ca	18
C	19
Ş	20
B	21
Be	22
Ça	23
Ç	24
Ca	25
C	26
Ş	27
B	28
Be	29
Ça	30
Ç	31

Azərbaycanlıların Soyqırımı günü



XIX əsrin əvvəllərindən başlayaraq ermənilər tarixi Azərbaycan torpaqlarında kütləvi şəkildə məskunlaşdırılmağa başlamış, azərbaycanlılar öz qədim torpaqlarından, ata-baba yurdlarından qovulmuş, onların deportasiyası prosesi məqsədyönlü şəkildə həyata keçirilmişdir.

Ötən əsrdə dörd dəfə - 1905-1906, 1918-1920, 1948-1953 və 1988-1989-cu illərdə ermənilərin azərbaycanlılara qarşı törətdikləri soyqırımı və deportasiya siyasəti bu gün özünü Dağlıq Qarabağla bağlı məlum hadisələrdə bürünə verir, həm də onu göstərir ki, ermənilərin xalqımıza olan tarixi münasibəti dəyişməyib.



Milli ədəbiyyat

Şair, publisist, tərcüməçi Mustafayev Dilsuz Murtuza oğlunun (Dilsuz) (01.03.1945) anadan olmasının **65** illiyi

Tərcüməçi, nasir, publisist Ağayev Zeydulla Abdulla oğlunun (02.03.1945) anadan olmasının **65** illiyi

Nasir Əliyev Novruz İbrahim oğlunun (03.03.1930) anadan olmasının **80** illiyi

Şair, ədəbiyyatşünas Cəfərpur İsmayıl Qəhrəman oğlunun (05.03.1925-18.02.1977) anadan olmasının **85** illiyi

Ədəbiyyatşünas, tənqidçi Seyidov Yəhya Qasım oğlunun (06.03.1920 – 04.12.1980) anadan olmasının **90** illiyi

Şair Hüseynov Ələddin Əsəd oğlunun (10.03.1935) anadan olmasının **75** illiyi

Ədəbiyyatşünas, tənqidçi Hacıyev Arif Allahyar oğlunun (13.03.1935 – 15.04.2000) anadan olmasının **75** illiyi

Nasir, dramaturq, tərcüməçi Mehdiyev Ağalar İdris oğlunun (16.03.1950) anadan olmasının **60** illiyi

Nasir, şair, tərcüməçi Rzaquluzadə Mikayıl Manaf oğlunun (17.03.1905 – 10.11.1984) anadan olmasının **105** illiyi

Ədəbiyyatşünas, tənqidçi Əzimli Əbülfəz Tahir oğlunun (17.03.1955) anadan olmasının **55** illiyi

Ədəbiyyatşünas, tənqidçi Məmmədov Məmməd Mahmud oğlunun (20.03.1930) anadan olmasının **80** illiyi

Tənqidçi, ədəbiyyatşünas Ağayev Əkbər Məmməd oğlunun (21.03.1915 – 02.03.1989) anadan olmasının **95** illiyi

Dilçi, filoloq Hüseynzadə Muxtar Hüseyn oğlunun (21.03.1900 – 05.10.1985) anadan olmasının **110** illiyi

Nasir Nəzərli Hacıbaba Hacı Ələsgər oğlunun (22.03.1895 – 28.01.1938) anadan olmasının **115** illiyi

Şair İsmayılov Soltan Məcid oğlunun (22.03.1910) anadan olmasının **100** illiyi

Şair Zamanlı İdris Abbasəli oğlunun (22.03.1930) anadan olmasının **80** illiyi

Xalq yazıçısı, ictimai xadim Rəhimov Süleyman Hüseyn oğlunun (22.03.1900 – 11.10.1983) anadan olmasının **110** illiyi

Nasir, dramaturq Mahmudov Sabit (Sabit Rəhman) Kərim oğlunun (26.03.1910 – 05.12.1970) anadan olmasının **100** illiyi

Əməkdar elm xadimi, ədəbiyyatşünas Şərifzadə Əziz Qurbanəli oğlunun (Əziz Şərif) (28.03.1895 – 01.06.1989) anadan olmasının **115** illiyi

Tənqidçi, ədəbiyyatşünas Hüseynova Sara Heydər qızının (31.03.1935) anadan olmasının **75** illiyi



Tarixi günlər

Azərbaycanın BMT-yə qəbul olunması günü (02.03.1992)

Qızıl Aypara Günü (07.03.2008)

Bədən Tərbiyəsi və İdman Günü (05.03.)

Beynəlxalq Qadınlar Günü (08.03.1910)

Milli Teatr Günü (10.03.1873)

Daxili Qoşunlar Günü (12.03.1995)

Novruz Bayramı (20-21.03.)

Beynəlxalq Poeziya Günü (21.03.)

İrqi ayrı - seçkiliyin (diskriminasiyanın) Ləğv Edilməsi Uğrunda
Beynəlxalq Mübarizə Günü (21.03.1966)

Beynəlxalq Teatr Günü (27.03.1948)

Milli Təhlükəsizlik Orqanları İşçilərinin Peşə Bayramı Günü
(28.03.1997)

Azərbaycanlıların Soyqırımını Günü (31.03.1918)



Milli Qəhrəmanlar

Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Rüstəmov Məzahir İzzət oğlunun
(02.03.1960 – 08.08.1992) anadan olmasının **50** illiyi

Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Mənsurov Bəhrüz Qəhrəman oğlunun
(13.03.1975 – 16.03.1995) anadan olmasının **35** illiyi

Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Qasimov İxtiyar Qasım oğlunun
(22.03.1970 – 14.07.1992) anadan olmasının **40** illiyi

Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Əliyev Əmiraslan Rza oğlunun
(30.08.1960 – 17.03.1995) anadan olmasının **50** illiyi



Hərbi iş

Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin görkəmli dövlət xadimi Məmməd
Həsən Cəfərqulu oğlu Hacınskinin (03.03.1875-09.02.1931) anadan
olmasının **135** illiyi



İqtisadiyyat

İqtisadçı professor Nadirov Asəf Abbasqulu oğlunun (13.03.1930)
anadan olmasının **80** illiyi

Dövlət xadimi və iqtisadçı Vəkilov İlyas Sultan oğlunun (20.03.1905 – 02.06.1987) anadan olmasının **105** illiyi

Əməkdar inşaatçı, dövlət xadimi, Hacıyev Zülfü Saleh oğlunun (22.03.1935 – 20.11.1991) anadan olmasının **75** illiyi

İqtisadçı Əlirzayev Əli Qənbərəli oğlunun (30.03.1945) anadan olmasının **65** illiyi



Neft

Neftçi alim Əmirov Əli Cabbar oğlunun (25.03.1915 – 12.02.1979) anadan olmasının **95** illiyi



Riyaziyyat

Riyaziyyatçı, professor Maqsudov Fərəmz Qəzənfər oğlunun (20.03.1930 - 30.07.2000) anadan olmasının **80** illiyi



Tarix

Tarixçi, professor Məmmədov İsaq Mustafa oğlunun (22.03.1925) anadan olmasının **85** illiyi



Musiqi.Opera. Balet

Fransız bəstəkarı Pavel Moris Jozefin (07.03.1875 – 28.12.1937) anadan olmasının **135** illiyi

SSRİ Xalq artisti, balerina, baletmeyster Almaszadə Qəmər Hacığa qızının (10.03.1915-07.04.2006) anadan olmasının **95** illiyi

Xalq artisti, xanəndə Əkbərov Cənəli Xanəli oğlunun (10.03.1940) anadan olmasının **70** illiyi

Əməkdar artist, pianoçu, bəstəkar Mustafazadə Vaqif Əziz oğlunun (16.03.1940-16.12.1979) anadan olmasının **70** illiyi

Alman bəstəkarı Bax İohan Sebestyanın (21.03.1685 – 28.07.1750) anadan olmasının **335** illiyi

Bəstəkar, musiqişünas, pedaqoq Abbasov Əşrəf Cəlal oğlunun (23.03.1920-1992) anadan olmasının **90** illiyi

Xalq artisti, rəqqas, baletmeyster Abdullayev Əlibaba Abdulla oğlunun (23.03.1915) anadan olmasının **95** illiyi



Teatr. Kino

Xalq artisti, aktyor Bəşir Səfəroğlunun (11.03.1925 – 24.03.1969) anadan olmasının **85** illiyi

Xalq artisti, aktrisa Həmzəyeva Zəroş Mirzəbağır qızının (22.03.1925-05.06.2004) anadan olmasının **85** illiyi

SSRİ Xalq artisti, aktyor Ələkbərov Ələsgər Hacığa oğlunun (26.03.1910 – 31.01.1963) anadan olmasının **100** illiyi

Xalq artisti, aktrisa Məmmədova Şəfiqə Həşim qızının (30.03.1945) anadan olmasının **65** illiyi



Folklör

Aşıq, şair Əhmədov Oruc Vəli oğlunun (19.03.1920- 19.07.1976) anadan olmasının **90** illiyi

Şair, folklorşünas, publisist Rüstənzadə Rüstəm Bayraməli oğlunun (27.03.1930) anadan olmasının **80** illiyi

İdman



İdman xadimi Məmmədov Nizami İmaməli oğlunun (25.03.1940) anadan olmasının **70** illiyi

135 illiyi

*Məmməd Həsən
Hacinski
1875-1931**Dövlət
xadimi*

Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin görkəmli dövlət xadimi Məmməd Həsən Cəfərqulu oğlu Hacinski 1875-ci il 3 mart da Bakıda anadan olmuşdur. 1902-ci ildə Peterburq Texnologiya İnstitutunu bitirmişdir. Bir müddət Şəmsi Əsədullayevin Moskvadakı neftayırma zavodunda mühəndis işləmişdir. Bakıya qayıdan M.H.Hacinski 1908-ci ildə Bakı şəhər idarəsində tikinti şöbəsinə başçılıq etmiş, Bakının abadlaşdırılması və inşaat işlərinin genişlənməsinə səy göstərmişdir; şəhərin

baş planının (1898, müəllifi fon der Nonne) layihəsini təkmilləşdirmişdir. 1909-1910 illərdə Bakı dənizkənarı parkının salınması (tikintisi 1912-ci ildə başa çatdırılmışdır) və dəniz hamamının tikilməsi M.H. Hacinskinin fəaliyyəti ilə bağlıdır. Şəhərsalma və tikinti-inşaat sahəsində görkəmli təşkilatçı kimi tanınmışdır. 1912-ci ildə şəhər idarəsi M.H.Hacinskinin redaktəsi ilə Bakı küçələrinin abadlaşması haqqında kitab buraxmışdır. O, 1913-cü ildə qısa müddətli Bakı şəhər idarəsinin rəisi olmuş, Şirvanşahlar sarayının qorunması və bərpasına dair təşəbbüs irəli sürmüşdür. Həmin təşəbbüsə əsasən 1918-ci ildə memarlar Zivər bəy Əhmədbəyov və Ö. Abuyev Şirvanşahlar sarayının bərpa layihəsini hazırlamaq üçün

elmi-tədqiqat işləri aparmışlar.

M.H.Hacinski Zaqafqaziya Demokratik Federativ Respublikası (ZDFR) hökumətində Ticarət və Sənaye Naziri vəzifəsini icra etmişdir. Seymin Batum konfransında iştirak edən 6 əsas nümayəndəsindən biri olmuş, Məhəmməd Əmin Rəsulzadə ilə birlikdə Azərbaycan tərəfini təmsil etmişdir. ZDFR-in süqutundan sonra (1918, 26 may) M.H.Hacinski mayın 27-də yaradılan Azərbaycan Milli Şurasının üzvü olmuşdu. O, Milli Şuranın Azərbaycanın İstiqlal bəyannaməsini qəbul edən 26 üzvündən biri idi. Hacinski Azərbaycan Parlamentinin üzvü olmuşdur. O, Əlimərdan bəy Topçubaşovun başçılığı ilə Paris sülh konfransında (1919-1920) iştirak edən nümayəndə

heyətinin tərkibinə daxil idi. Paris sülh danışıqları zamanı o, Əlimərdan bəy Topçubaşovla birlikdə ABŞ, Böyük Britaniya, Almaniya, İtaliya, Türkiyə, İran və b. ölkələrin başçıları, dövlət nümayəndələri, diplomatları ilə görüşərək, Azərbaycan xalqının istiqlal mübarizəsi, ölkənin ağır iqtisadi vəziyyəti, zəngin neft ehtiyatı haqqında məlumat vermişlər.

1920-ci il martın 30 - da hökumət istefa verdikdə, Azərbaycan Cümhuriyyəti Parlamenti yeni hökumətin təşkilini M.H.Hacinskiyə tapşırırdı. Azərbaycan Xalq Cüm-

huriyyətinin taleyi üçün son dərəcə məsuliyyətli bir zamanda M.H.Hacinskinin lənglik göstərərək hökuməti təşkil edə bilməməsi hakimiyyət böhranını daha da dərinləşdirmişdi.

Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti devrildikdən sonra Hacinski Azərbaycan Sovet Sosialist Respublikası Ali Xalq Təsərrüfatı Şurasında, Zaqafqaziya Dövlət Plan Komitəsində müxtəlif rəhbər vəzifələrdə çalışmış, Azərbaycan şəhərlərinin abadlaşdırılmasında iştirak etmişdir. Sovet hakimiyyəti dövründə Azərbaycanın başqa görkəmli

ictimai-siyasi xadimləri kimi M.H.Hacinski də represiyaya məruz qalmışdır. L. Beriyanın göstərişi ilə 1930-cu il dekabrın 3-də Tiflisdə Zaqafqaziya Dövlət Siyasi İdarəsi (DSİ) tərəfindən həbs edilərək, ağır işgəncələrə məruz qalan M.H.Hacinski "Azərbaycan Milli Mərkəzinin" işi üzrə ittiham olunmuşdur. 9 fevral 1931 -ci ildə ağır həbsxana həyatına dözməyərək ürək xəstəliyinə və vərəmə tutulan M.H. Hacinski, istintaq sənədlərinə görə, "özünü asmaqla" intihar etmişdir.

Ədəbiyyat

Hacinski Məmməd Həsən Cəfərqulu oğlu //Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti ensiklopediyası. II cildə.-B.: Lider, 2004.- C.I.-S.412-414.

Azərbaycan Demokratik Respublikası: Azərbaycan Hökuməti (1918-1920).- B., 1990.

Azərbaycan tarixi, 7 cildə.- B., 2001.- C. 5.

Elşad, Q. Sibir dərsi /Q.Elşad.- B., 2000.

Qasımlı, M. Azərbaycanın Xarici İşlər Nazirləri /M. Qasımlı, E. Hüseynova.- B., 2003.-97 s.

Rus dilində

Азербайджанская Демократическая Республика. Внешняя политика

(Документы и материалы).-Б., 1998

Saqibə Mehrəliyeva

85 illiyi

İsmayıl Cəfərpur 1925-1977

Ədəbiyyatşünas



Görkəmli ədəbiyyatşünas alim, şair İsmayıl Qəhrəman oğlu Cəfərpur 1925-ci il martın 5-də Cənubi Azərbaycanın Salmas mahalının Sadayan kəndində anadan olmuşdur. 1941-ci ildə Sovet ordusu İran ərazisinə daxil olandan sonra orada milli azadlıq hərəkatı genişlənib. İran xalq partiyası ya-

ranarkən 1942-ci ildə həmin partiyaya daxil olmuş, Salmas şəhərində təbliğat şöbəsində işləmişdir. Cənubi Azərbaycanda demokratik hərəkat dövründə partizan dəstəsinin rəisi, sonra Şahpur şəhərinin hərbi komendantı olmuşdur. İnciləbi fəaliyyətinə görə "21 Azər" medallı ilə təltif edilmişdir. Sonra leytenant rütbəsinə Salmas şəhərinə milis rəisi təyin olunmuşdur İsmayıl 1945-ci ilin axırında Təbriz milis idarəsinin rəisi təyin edilmişdir. Bu dövrdə milis işçiləri ittifaqının sədri seçilmişdir. Şair 1946-cı ildən Şimali Azərbaycanda yaşamağa başlamışdır. 1947-ci ildə stomatologiya məktəbini

Ədəbiyyat

Cənuba məktub: şeirlər və poemalar /İ.Cəfərpur.- B.: Yazıçı, 1985.- 116 s.

Əhmədov, T. İsmayıl Cəfərpur //XX əsr Azərbaycan yazıçıları /T. Əh-

və 1956-cı ildə ADU-nun Şərqşünaslıq fakültəsini bitirmişdir. İsmayıl ədəbi fəaliyyətə 1948-ci ildən başlamışdır. İlk şeirlər məcmuəsi "Qəhrəmanın düşüncələri" 1956-cı ildə Azərnəşrdə çapdan buraxılmışdır. 1956-1958-ci illərdə "Azərbaycan" qəzetinin xüsusi müxbiri olmuş, Moskvada M.Qorki adına Dünya Ədəbiyyatı İnstitutunda təhsil almışdır. Azərbaycan Demokratik partiyasının orqanı olan "Azərbaycan" qəzetində bədii ədəbiyyat şöbəsinin müdiri işləmişdir.

Görkəmli şair 1977-ci il fevralın 18-də Bakıda vəfat etmişdir.

mədov.-B.: Nurlar, 2004.- S. 451-452.

Adilə Abdullayeva

Beynəlxalq Qadınlar Günü 1910

*Qadınlarımızın bayramı, xalqımızın, cəmiyyətin,
ölkəmizin bayramıdır.*

Heydər Əliyev, ümummilli lider



Qadın günü hələ qədim Roma imperiyasında mövcud olmuşdur. Həmin gün matronlar adlanan azad Roma qadınları üçün bayram günü hesab olunurdu. Hətta qul qadınlara da həmin gün istirahət verilir.

Türk etnoslarında Azərbaycanda-Oğuz ellərində qadın, ana müqəddəs sayılmış, ona böyük ehtiram göstərilmişdir. Ana haqqı Tanrı haqqına bərabər tutulmuşdur.

1857-ci il martın 8-də Nyu-York toxucuları şəhərin küçələrində yürüş edərək, aşağı əmək haqqı və pis iş şəraitinə qarşı çıxış etdilər. 1908-ci ildə Amerika Sosialist Parti-

yası fevralın sonuncu bazar gününü Milli qadın Günü elan etdi. 1910-cu ildə qadınların Kopenhagendə keçirilmiş beynəlxalq konfransında Klara Setkinin təşəbbüsü ilə Nyu-York hadisələrini yad etmək məqsədilə 8 martın Beynəlxalq Qadınlar Günü kimi qeyd edilməsi qərara alındı. O vaxtdan etibarən dünyanın bir çox ölkələrində 8 Mart Beynəlxalq Qadınlar Günü kimi bayram edilir. Azərbaycan Respublikasında da 8 Mart Beynəlxalq Qadınlar Günü kimi qeyd olunur. Həmin gün qeyri-iş günüdür.

Bu bayram ilk dəfə 1911-ci ildə Almaniya, Avstriya, İsveçrə və Danimarkada qeyd olunmuşdu.

1914-cü ilə qədər bu bayram müxtəlif ölkələrdə mart ayının ayrı-ayrı günlərində qeyd olunurdu. 1914-cü ildən isə Avstriya, Macarıstan, Niderland, Rusiya, ABŞ, İsveç-

rə və digər ölkələrdə qadınlar günü məhz martın 8-də qeyd olunmağa başladı.

İlk dəfə seçki hüququ qazanan ingilis qadınları oldular.

Rusiyada 1913-cü ildən, Azərbaycanda isə 1917-ci ildən qeyd edilmişdir.

İkinci Dünya müharibəsindən sonra qadınlarla kişilərin hüquq bərabərliyi BMT-nin Nizamnaməsinə təsbit olunmaqla beynəlxalq hüquqi normaya çevrildi. 1948-ci ildə İnsan Hüquqları haqqında Ümumi Bəyannamədə cinsi bərabərlik bir daha əsaslandırıldı. Lakin bu bəyannamə qadınların həyatına nəzərə cəpəcaq bir dəyişiklik gətirmədiyi üçün BMT Baş məclisi 1967-ci ildə Qadınlar barəsində ayrı-seçkiliyin bütün formalarının ləğv edilməsi Bəyannaməsini qəbul etdi. BMT-yə üzv dövlətlər bəyannamələrin

yerinə yetirilməsi ilə bağlı öhdəlik daşımadıqlarından bu bəyannamə də cinslər arasında qarşılıqlı münasibətlərin yeni, daha

ədalətli modelini yarada bilmədi. Nəticədə BMT Baş Məclisi 1979-cu ildə “Qadın Konvensiyası” adlı sənəd qəbul etdi.

Azərbaycan 1995-ci ildə bu sənədi ratifikasiya etdi.

Ədəbiyyat

Əliyev İlham. 8 mart – Beynəlxalq Qadınlar günü münasibətilə Azərbaycan qadınlara təbrik /İlham Əliyev //Azərbaycan.- 2006.- 8 mart.- S.1.

Qocayev, Ə. Beynəlxalq Qadınlar Günü /Ə. Qocayev //Bayramlar və tarixi günlər.-B.: Altun Kitab, 2006.- S. 85-89. Əmiraslanova, Y. 8 Mart Beynəlxalq Qadınlar

Günü münasibətilə Azərbaycan xanımları ilə söhbət /Y.Əmiraslanova //Azərbaycan.-2002.- 10 mart.- S. 6.

Saqibə Mehrəliyeva

Ölkəmizdə 8 milyon 730 min əhalinin 49 faizi kişi, 51 faizi qadındır. Azərbaycan qadınlar və kişilər arasındakı bərabərliyin səviyyəsinə görə, dünyada 61-ci pillədədir. Dünya İqtisadi Forumunun 2008-ci il üçün illik hesabatında bu haqda məlumat verilir. Azərbaycanda qadınlar əsasən təhsil, səhiyyə, mədəniyyət, qeyri-hökumət sektorlarında daha fəal təmsil olunurlar. 125 millət vəkiliindən 14-ü, dövlət qulluğunda çalışanların üçdə biri, təhsil sistemində çalışanların 68,8%-i, səhiyyə sistemində çalışanların 59%-i qadınlardır. Qadınların dövlət orqanlarında fəal iştirakını təmin etmək məqsədilə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti 2000-ci il martın 6-da “Dövlət qadın siyasətinin həyata keçirilməsi haqqında” Fərman verib.

Fərmanda bütün dövlət qurumlarında fəaliyyət növü nəzərə alınmaqla qadınların rəhbər vəzifələrdə kişilərlə bərabər təmsil olunması, Statistika Komitəsinə qadınlar haqqında geniş məlumatların hazırlanması və yayılması, Nazirlər Kabinetinə ölkədə gedən iqtisadi islahatlar çərçivəsində həyata keçirilən işlərdə gender siyasəti tələblərini əsas tutaraq qadınlar üçün kişilərlə bərabər imkanlar yaradılması, qadınların hüquqlarının müdafiəsinin gücləndirilməsi məqsədilə qanunlarda dəyişikliklər və əlavələr edilməsi üçün təkliflər irəli sürülməsi kimi tapşırıqlar verilib.

Dünyada dövlət başçılarından 5 faizi qadınlardır.

İndi dünyada deputatların cəmi 17-18%-i qadındır, nazirliklərin 16%-ni qadınlar idarə edir. Parlament spikerlərinin 10%-i, dövlət başçılarından 5%-i qadınlardır.

Bir neçə il əvvəl qadın naziri olmayan 19 ölkə vardı. İndi belə ölkələrin sayı azalıb, 13-ə düşüb. Ən çox qadın naziri olan ölkə Finlandiyadır, burada nazirlərin yarıdan çoxu qadındır.

Dünyada cəmi 192 prezident var, onun da 9-u qadındır.

Azərbaycanda nazir qadın yoxdur.

95 illiyi

Qəmə r Almaszadə 1915-2006

Balerina

Qəmə r Hacağa qızı Almaszadə 1915-ci il martın 10-da Bakı şəhərində anadan olmuşdur. Q. Almaszadə Tamara ləqəbi ilə də tanınır. Hələ uşaqlıqdan onda baletə həvəs oyanmışdı. Atasından gizli olaraq dostunun məsləhəti ilə özəl balet studiyasına yazılmışdı. Sonralar bu studiya Bakı Xoreoqrafiya Məktəbinə çevrilmişdi.

Səhnə fəaliyyətinə 1929-cu ildən başlamış və 1932-ci ilədək Azərbaycan Dövlət Akademik Opera və Balet Teatrında balet artisti kimi çalışmışdır. O, 1932-1933-cü

illərdə Moskvada Bolşoy Teatr nəzdindəki xoreoqrafiya məktəbində oxumuş, sonralar isə xoreoqrafiya təhsilini Leninqradda (indiki Sankt-Peterburq) davam etdirmişdir. Təhsilini tamamlayaraq Bakıya qayıdan Qəmə r xanım ömrünün sonunadək həyatını Azərbaycan Dövlət Akademik Opera və Balet Teatrı ilə bağlamışdır. O, səhnə fəaliyyətini başa vurduqdan sonra burada baş baletmeyster, balet truppasının bədii rəhbəri, quruluşçu baletmeyster vəzifələrində işləmişdir. İlk peşəkar Azərbaycan balerinası olan Qəmə r xanım Almaszadə milli balet məktəbinin yaranmasında və inkişafında müstəsna rol oynamışdır.

O, Azərbaycan qadınlarının XX əsrdə incəsənət sahəsindəki uğurlarının təməlini qoymuş, musiqi mədəniyyətimizdə

yeni janrın meydana çıxmasına güclü təkan vermişdir. Milli baletimizin təşəkkülündə böyük xidmətlər göstərmiş sənətkarın ifa etdiyi partiyalar təkrar olunmazlığı və yüksək peşəkarlıq səviyyəsinə görə əsil sənət inciləri hesab olunur. Balerinanın Azərbaycan səhnəsində dünya klassiklərinin şah əsərlərində canlandığı rəngarəng, dolğun obrazlar ona şöhrət gətirmişdir. Dövlət Akademik Opera və Balet Teatrının səhnəsində tamaşaya qoyulmuş bir çox əsərin uğuru məhz Qəmə r Almaszadənin verdiyi quruluşla bağlı olmuşdur.

1939-cu ildə Bakı Xoreoqrafiya Məktəbində ilk rəqs dərslərini demişdir. Daha sonra həmin məktəbin direktoru oldu. Görkəmli balet ustası klassik xoreoqrafiya ənənələri ilə Azərbaycan xalq rəqs yaradıcılığı nailiyyətləri

nin ahəngdar vəhdətini yarada bilmişdir. Qəmə Almaszadə uzun illər Bakı Xoreoqrafiya Məktəbində milli kadrların hazırlanması üçün böyük əmək sərf etmiş, Azərbaycan balet sənətinin sirlərini gənc nəsə öyrətmək sahəsində təqdirəlayiq fəaliyyət göstərmişdir. Onun yetirməsi olan bir çox balet artisti sənət aləminin yüksək pillələrinə qalxmış, bu sənətin inkişafına töhfələr vermişlər. Qəmə xanım ölkəmizin hüdudlarından kə-

narda da Azərbaycan mədəniyyətini uğurla təmsil etmişdir. O, bir sıra Şərq ölkələrində professional rəqs ansambllarının təşkil edilməsi üçün təcrübə və bacarığını əsirgəməmişdir.

Görkəmli balet ustasının keçdiyi parlaq və şərəfli sənət yolu daim yüksək qiymətləndirilmişdir.

O, SSRİ Dövlət mükafatı laureatı olmuş, bir sıra orden və medallara layiq görülmüş, müstəqil Azərbaycan Respublikasının

ali mükafatı olan “Şöhrət” ordeni ilə təltif edilmişdir. Prezident İlham Əliyevin Sərəncamı ilə Xalq artisti Qəmə Almaszadənin xatirəsi əbədləşdirilmiş, onun yaşadığı binaya xatirə lövhəsi vurulmuşdur.

Görkəmli balet ustası, SSRİ Xalq artisti, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin fərdi təqaüdçüsü Qəmə Hacığa qızı Almaszadə 2006-cı il aprelin 7-də ömrünün 92-ci ilində vəfat etmişdir.

Q.H.Almaszadənin xatirəsinin əbədləşdirilməsi haqqında: Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı //Azərbaycan.-2007.-6 mart.-S.3.

Rəhimli, İ.Qəmə Almaszadə /İ.Rəhimli //Azərbaycan teatr tarixi.-

Ədəbiyyat

B.: Çarşıoğlu, 2005.-S.567.

Qəmə Almaszadə //Qadınlar Azərbaycanın musiqi həyatında.-B., 2004.-S.30-31. (rus və Azərb. dillərində)

Qəmə Hacığa qızı Almaszadə: Nekroloq. Gör-

kəmli balet ustası, SSRİ Xalq artisti //Azərbaycan.-2006.- 8 aprel.-S.3.

Qəmə Hacığa qızı Almaszadə: Görkəmli balet ustası, SSRİ Xalq artisti //Mədəniyyət.-2006.-15 aprel.-S.2.

Rus dilində

Плетнев, В.Н. Гамар Алмасзаде: (балерина Нар.артистка СССР)

/ В.Н Плетнев.-Б.: Ишыг, 1985.-131 с.

İnternetdə

www.adam.az
www.azeriblog.com

www.azeri.net
www.wikipedia.org

Nailə Alişova

85 illiyi

Bəşir Səfəroğlu 1925-1969

Aktyor

Yoxluğunda bitmədi sənət... Yaradacaqlar bəlkə səndən yaxşı, bəlkə pis. Ancaq sən yarada biləcəyin yaranmayacaq sənsiz!

Rəsul Rza, Xalq şairi



Azərbaycan teatr tarixində unudulmaz, həmişə yaşar sənətkarlardan biri də Bəşir Səfəroğludur. O, elə sənətkarlardandır ki, Azərbaycan Dövlət Musiqili Komediya Teatrında yaratdığı obrazlarla indi də onu sevənlərin xatirində yaşayır və yəqin ki, heç vaxt unudulmayacaq.

Bəşir Səfər oğlu Səfərov 1925-ci il 11 martda Bakıda doğulmuşdur. Yeddiillik təhsilini Bakıda,

132 saylı məktəbin binasında yerləşən 14 saylı məktəbdə almış və ailə vəziyyətinin ağırlığı ilə əlaqədar məktəbdən uzaqlaşmalı olmuşdur. On dörd yaşında Şoferlər klubunun dram dərnəyinə gedib. Kiçik intermediyalarda, birpərdəli məsxərələrin tamaşalarında kiçik rollar oynayıb. İlk dəfə Bəşirdə aktyorluğa həvəs Gənc Tamaşaçılar Teatrında səhnəyə qoyulmuş “Çelyuskinçilər” tamaşasına baxdıqdan sonra yaranmışdır. 1941-ci ilin axırlarında faşistlərlə müharibəyə yollanan Bəşir, 1942-ci ildə hərbdən kontuziyalı qayıtmışdır. Dili tutulmuş və qulaqları çox ağır eşitmişdir. Bir müddət fəhlə, yük maşınının sürücüsü işləmişdir.

Rejissor Niyaz Şərifovun məsləhəti ilə teatra gələn Səfəroğlunu truppaya aktyor qəbul ediblər. Yaradıcılıq ehtirası ilə çırpınan Səfəroğlu ömrünün bu gərgin çağlarında yuxuda bərk həyəcanlanmış və bununla da dili açılmışdır. Həmin vaxtdan Bəşir Səfəroğlunun zəngin aktyorluq tarixçəsi başlamışdır. 1942-ci ildən Azərbaycan Musiqili Komediya Teatrında işləmişdir. Bəşir Səfəroğlu Üzeyir və Zülfüqar Hacıbəyovun klassik operetalarında, əsasən isə çağdaş dramaturq və bəstəkarların musiqili komediyalarında müxtəlif xarakterli, satirik, yumoristik, məzhəkəli rollarda çıxış edib. Aktyorun yaradıcılığında xüsusi yer tutan

əsas rolları aşağıdakılardır: Möhsün (“Beş mənətliq gəlin”), Qaradavoy və Çiko (“Keto və Kote”), Usta Məhərrəm, Qoçu Əsgər və Məşədi İbad (“O olmasın bu olsun”), Uzun və Nəcəf (“Durna”), Qədir və Gülümsərov (“Ulduz”), Ohan yüzbaşı və Hacı Qara (“Xəsis”), Şulu, Muxtar bəy (“Əlli yaşında cavan” və “Evliyə kən subay”), Balaəmi (“Rəisin arvadı”), Qiya (“Tiflis nəğməsi”), Əli Dinməzov (“Bir dəqiqə”), Hacı Kərim (“Hacı Kərimin Aya səyahəti”), Nadir və Azay (“Qızılgül”), Dərçmov (“Səndən mənə yar olmaz”), Firuzbala (“Altı qızın biri Pəri”),

Abdinov, T. Bəşir Səfəroğlu /T.Abdinov.-B.: İşıq, 1986.-60 s.

Rəhimli, İ. Həzin ömrün nağılı: (Xalq artisti Bəşir Səfəroğlunun yaradıcılığı haqqında kövrək düşüncələr) /İ.Rəhimli.-B.: Çarşıoğlu, 2004.-125 s.

www.anspress.com
www.apa.az
www.azeriart.net

Səbrəli (“Bizə bircə xal lazımdır”), Qasiyane (“Tiflis nəğməsi”), 60-cı illərin ortalarında Azərbaycan Dövlət Filarmoniyasında “Gəlməli, görməli, gülməli” miniatür teatrı təşkil olunub. Onun üzvləri Xalq artisti Əliəğa Ağayev, Əməkdar artist Müxlis Cənizadə, aktrisa Ofeliya Abbasova (Məmmədşad) və Bəşir Səfəroğlu idilər. Bu kollektivdə Bəşir Səfəroğlu onlarla satirik obraz yaradıb. 1969-cu ildə rejissor Rauf Kazımovski görkəmli gülüş ustası Bəşir Səfəroğlu haqqında, onun həyat və yaradıcılıq fəaliyyətinə həsr olunmuş eyni adlı

Ədəbiyyat

Bəşir Səfəroğlunun çəkildiyi filmin köhnə lentləri bərpa olunub //Ədəbiyyat qəzeti.- 2006.- 24 fevral.- S. 8.

Xəlilzadə, F. Dərdli ürəyin qəhqəhəsi: Bəşir Səfəroğlu-80 /F.Xəlilzadə

İnternetdə

www.customs.net
www.trend.az.com
www.kinozal.az
www.wikipedia.org

bədii-sənədli televiziya filmi çəkmişdir.

Bəşir Səfəroğlu teatrı, həyatı, insanları sevirdi. Buna görə də filmdə o, təkcə görkəmli bir aktyor kimi deyil, eyni zamanda gözəl insan, qayğıkeş ata, vəfalı dost kimi göstərilib. Sənət uğurlarına görə 29 iyun 1964-cü ildə Bəşir Səfəroğlu Azərbaycan Respublikasının Əməkdar artisti, 25 iyun 1968-ci ildə Xalq artisti fəxri adlarına layiq görülmüşdür. Şöhrətli sənətkar Bəşir Səfəroğlu Bakıda, 44 yaşına yenicə qədəm basanda, 23 mart 1969-cu ildə vəfat etmişdir. Məzarı Bakıdakı Fəxri Xiyabandır.

//Azərbaycan.- 2005.- 11 mart.- S. 8.

Niftəliyev, E. Bəşir Səfəroğlunun qəbrüstü abidəsinin açılışı oldu /E.Niftəliyev //Azərbaycan.- 2005.-10 mart.- S. 8.

Adilə Abdullayeva

Daxili Qoşunlar Günü

1995



1991-ci ildə vətəndaşların hüquq və mənafelərinin cinayətkar qəsdlərdən qorunmasını gücləndirmək, ictimai asayişini möhkəmləndirmək, dövlət obyektlərinin, islah-əmək müəssisələrinin mühafizəsini təmin etmək məqsədilə SSRİ DİN daxili qoşunlarının respublika ərazisində yerləşən hissələrinin bazasında Azərbaycan Respublikası DİN-in daxili qoşunları yaradılmışdır.

Ümummilli lider Heydər Əliyevin 1995-ci il martın 9-da imzaladığı Fərmanla Azərbaycan Respublikası Daxili Qoşunlarının ölkəmizin müstəqilliyi, ərazi bütövlüyü uğrunda erməni işğal-

çılarına qarşı döyüşə başladıkları gün - martın 12-si Daxili Qoşunlar Günü elan olunmuşdur. Daxili qoşunlar şəxsiyyətin, cəmiyyətin və dövlətin mənafeyini, vətəndaşların konstitusiyaya hüquqlarını və azadlıqlarını cinayətkar qəsdlərdən qoruyan, mühüm dövlət obyektlərinin, kommunikasiya qurğularının mühafizəsini həyata keçirən, ictimai asayişin mühafizəsində, kütləvi tədbirlər keçirilərkən ictimai təhlükəsizliyin təmin olunmasında, kütləvi iğtişəşlərin qarşısının alınmasında iştirak edən, habelə qanunvericiliklə müəyyən edilmiş digər vəzifələri yerinə yetirən Azərbaycan Respublikası DİN-in vahid sisteminin mühüm struktur hissələrindən biridir. Daxili qoşunlar mühüm dövlət obyektlərinin və xüsusi yüklərin mühafizəsi üzrə

hərbi hissələrdən və bölmələrdən: motorlaşdırılmış su, hava hərbi hissələrindən və bölmələrindən: əməliyyat təyinatlı hərbi hissələrdən və bölmələrdən: hərbi tədris müəssisələrindən: idarəetmə orqanlarından və müəssisələrindən, habelə daxili qoşunların fəaliyyətinin təmin edilməsi üzrə xüsusi bölmələrdən (tikinti, rabitə və s.) ibarətdir. Vətəndaşların daxili qoşunlarda hərbi xidmətə və toplanışlara çağırılmasını, fəvqəladə hallarda daxili qoşunlar öz vəzifələrini yerinə yetirərkən onların şəxsi heyətinin və texnikasının daşınması üçün hərbi nəqliyyat təyyarələrinin verilməsini, daxili qoşunların zabıt kadrlarının hazırlanmasına və ixtisasının artırılmasına yardımını Azərbaycan Respublikasının Müdafiə Nazirliyi təmin edir. Daxili qo-

şunların hərbi qulluqçuları könüllülük qaydasında müqavilə üzrə, habelə Azərbaycan Respublikası vətəndaşlarının hərbi xidmətə çağırışı əsasında komplektləşdirilir. Daxili qoşunların komandanı eyni zamanda Azərbaycan Respublikası daxili işlər nazirinin müavini və daxili qoşunların şəxsi heyətinin birbaşa rəisidir.

Bu gün Azərbaycan Daxili Qoşunları yüksək nizam-intizama və hazırlığa malik bir qurumdur. Bu da qarşımıza qoyulan bütün tapşırıqları yerinə

yetirməyə imkan verir. Azərbaycan Prezidenti, həm də xarici ölkələrin yüksək rütbəli ekspertləri Daxili Qoşunların hazırlığını yüksək qiymətləndirir. Daxili Qoşunlar ən müasir silah, texnika və xüsusi vasitələrlə təchiz olunub. Daxili Qoşunların şəxsi heyətinə xidmət üçün müvafiq şərait yaradılıb.

Müstəqilliyimizlə yaşıd olan Daxili Qoşunlar ölkəmizin ictimai-siyasi həyatında baş verən bütün proseslərin bilavasitə iştirakçısı olmuş, ciddi sı-

naq və çətinliklərdən dəyanətlə çıxmışdır. Azərbaycanın ərazi bütövlüyü uğrunda döyüşlərdə Daxili Qoşunların əsgərləri qəhrəmanlıq nümunələri göstərmişlər.

Ümumiyyətlə, döyüş əməliyyatları aparılan müddətdə Daxili Qoşunların şəxsi heyətindən 496 nəfər həlak olmuş, 1166 nəfər yaralanmış, 268 nəfər itkin düşmüşdür. Həlak olan igid oğulların bir çoxunun adı əbədləşdirilmişdir.

Ədəbiyyat

Daxili Qoşunlar //Azərbaycan Milli Ensiklopediyası /red. heyətinin sədri İlham Əliyev.- B.: Azərbaycan Milli Ensiklopediyası Elmi mərkəzi.- 2007.- S. 367.

Əliyərli, T. Azərbaycan daxili işlər orqanlarının tarixi /T. Əliyərli, İ.Behbudov.- B.: Araz, 2003.- 405 s.

Məlikov, K. Daxili qoşunların maddi-texniki ba-

zası genişlənir /K.Məlikov //Xalq qəzeti.- 2007.- 27 sentyabr.-S. 4.

Məmməd Məmmədov

Bəhruz Mənsurov 1975 - 1995

Milli
Qəhrəman



Bəhruz Qəhrəman oğlu Mənsurov 1975-ci il mart ayının 13-də Yardımlı rayonunun Telavar kəndində dünyaya göz açmışdır. Orta təhsilini doğma kəndində almışdı. Bəhruz dərslərinə səylə çalışır, müəllimlərin verdiyi tapşırıqları həvəslə yerinə yetirirdi. Məktəblərarası keçirilən olimpiadalarda, müsabiqələrdə həmişə fərqlənirdi. Arzusuna ədəbiyyatçı olmaq idi. Lakin torpaqlarımızın işğalı, soydaşlarımızın öz yurd-yuvalarından didər-

gin salınması onu bu fikrindən daşındırdı. O, sənədlərini Bakı Ali Ümumqoşun Komandirlər Məktəbinə təqdim etdi. Müsəbiqə imtahanlarını müvəffəqiyyətlə verərək, sərhəd qoşunları fakültəsinə daxil oldu. O, böyük ümidlərlə, arzularla gələcəyə addımlayırdı. Lakin 1995-ci il martın 16-sı başı bəlalar çəkmiş, müsibətlər görmüş Azərbaycan yenə təhlükə qarşısında idi. Hakimiyyət iddiası ilə yanıb-qovrulan bir ovuc vəzifəpərəstin başçılıq etdiyi silahlı dəstə, qurbanlar bahasına qazandığımız müstəqilliyimizə, suverenliyimizə zərbə vurmaq istəyirdi. Ölkə vətəndaş müharibəsi təhlükəsini yaşayırdı. Milli Ordumuzun əsgərləri bu təhlükəni müvəffəqiyyətlə sovuşdurdu. Ayağa qaldırılan Milli Ordumuzun əsgər-

ləri və hərbi məktəbin kursantları arasında 20 yaşlı Bəhruz da öz vətənpərvərlik borcunu yerinə yetirirdi. Onların qarşısında suverenliyimizə zərbə vurmaq istəyən silahlı dəstəni zərərsizləşdirmək vəzifəsi qoyulmuşdu. Bəhruz bu vəzifəni yerinə yetirərkən namərd gülləsindən ağır yaralandı. Çoxlu qan itirdiyindən, onu xilas etmək mümkün olmadı.

Subay idi.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 4 aprel 1995-ci il tarixli 307 sayılı Fərmanı ilə Bəhruz Qəhrəman oğlu Mənsurova ölümündən sonra "Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı" adı verilmişdir.

Yardımlı rayonunun Telavar kəndinin orta məktəbinə onun adı verilmişdir.

Ədəbiyyat

Azərbaycan Respublikasının hərbi qulluqçularının və polis işçilərinin bir qrupuna “Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı” adı verilməsi haqqında: Mənsurov Bəhruz Qəhrəman oğlu-Müdafiə Nazirliyi, kursant-Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası, dövlət quruluşunun müdafiəsi, onun müstəqilliyinin qorunub saxlanıl-

ması və dövlət çevrilişi cəhdinin qarşısının alınması zamanı şəxsi qəhrəmanlıq və şücaət göstərdiyinə görə: Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı, 4 aprel 1995-ci il //Azərbaycan.- 1995.-5 aprel.-S.1.

(Ölümündən sonra).

Mənsurov Bəhruz
Qəhrəman oğlu //Azər-

baycanın Milli Qəhrəmanları: bibliografiya /tərt. ed. H.Həmidova; M.F. Axundov adına Azərbaycan Milli Kitabxanası.-B., 2008.-S.144-145.

Əsgərov, V. Mənsurov Bəhruz Qəhrəman oğlu /V. Əsgərov //Azərbaycanın Milli Qəhrəmanları.-B., 2005.- S.149.

Məmməd Məmmədov

Xalq azadlıq uğrunda mübarizə apararkən qurbanlar verməlidir. Keçmişdə də belə olmuşdur, bu gün də belədir, gələcəkdə də belə olacaqdır.

Hər bir insan həyatda öz yerini tapmalıdır. Amma öz yerini, özünə məxsus olan yerini tapmalıdır.

Heydər Əliyev, ümummilli lider

Mikayıl Rzaquluzadə
1905-1984

Nasir



Mikayıl Manaf oğlu Rzaquluzadə 1905-ci il martın 17-də Bakı şəhərində doğulmuşdur. İbtidai təhsilini yeni üsullu “Mədrəsəyi-nur” məktəbində və mollaxanada almışdır (1912-1913). Yeni üsullu 5 saylı “Rus-müsəlman” məktəbində, həm də xüsusi müəllim yanında hazırlaşib Bakı ticarət məktəbinə daxil olmuşdur. 1917-1918-ci ildə Bakı birinci realni məktəbi milliləşib “Edadi” adını aldı. Azərbaycanda Sovet hakimiyyəti qurulduqdan sonra həmin məktəb II dərəcəli Şura

zəhmət məktəbinə, daha sonra Birinci Azərbaycan Ali Pedaqoji İnstitutu nəzdində "A.Şaiq adına nümunə məktəbi"nə çevrildi. O, həmin məktəbin sorosinfində ikən ekstern imtahan verib Ali Pedaqoji İnstitutun Tarix fakültəsinə daxil olmuşdur. Bütün təhsil müddətində: Azərbaycan hərbiyyə-bəhriyyə komissarlığında rabitəçi (1920-1921), Bakı vilayət hərbi komissarlığında jurnalist (1922-1923), Bakıda Sabir adına kitabxanada və fəhlə rayonlarının kitabxanalarında kitabxanaçı, Bakı mərkəzi kitabxanasında kollektor müdiri, pedaqoji institut kitabxanasının müdir müavini və müdiri vəzifələrində işləmişdir (1926-1927). İnstitutu bitirdikdən sonra Gəncə pedaqoji texnikumunda, həm də fəhlə fakültəsində ədəbiyyat və pedaqogika-psixologiya

müəllimi işləmişdir (1927-1931). Bu dövrdə Gəncə müəllimlər evində ədəbiyyat dərnəyinin rəhbəri, “Qızıl Gəncə” jurnalı redaksiya heyətinin və Azərbaycan Proletar Yazıcıları İttifaqı Gəncə şöbəsinin büro üzvü və s. ictimai işlərdə çalışmışdır. Moskvada İkinci Dövlət Universiteti yanında olan Pedaqoji Psixologiya-Pedagogika Elmi-Tədqiqat İnstitutunun aspiranturasında təhsil almışdır (1931-1934). Eyni zamanda SSRİ Xalq Komissarları Şurası yanında qanun və qərarlar nəşriyyatının Azərbaycan şöbəsində tərcüməçi və stenoqrafiya kurslarında ədəbiyyat müəllimi işləmişdir. Bakıda Azərbaycan Dövlət Elmi-Tədqiqat Pedaqogika İnstitutunda uşaq ədəbiyyatı sahəsində elmi işçi, Azər-nəşrdə tərcüməçi və redaktor olmuş, qısa fasilələrlə “İnqilab və mədəniyyə-

yət" jurnalı redaksiyasında məsul katib, "Azərbaycanfilm" kinostudiyasında, Xarici Ölkələrlə Mədəni Əlaqələr Cəmiyyətində baş redaktor, "Azərbaycan" jurnalı redaksiyasında baş redaktorun müavini vəzifələrində çalışmışdır. Ədəbi fəaliyyətə 1923-cü ildə "Abdulla Şaiq" kitabçasında çıxan "Müəllim" şeiri ilə başlamışdır. İlk məqaləsi isə 1926-cı ildə "Maarif işçisi" jurnalında "Cocuq ədəbiyyatında üsul məsələsi" adı ilə dərc olunmuş-

dur. Müxtəlif mövzularda yazıb-yaratsa da, 1945-ci ildən başlayaraq bütün kitablarını uşaq və gənclər üçün nəzərdə tutmuşdur. Yaradıcılığında bədii tərcüməyə geniş yer vermişdir. Dünya və keçmiş SSRİ xalqlarının ədəbiyyatından tərcümələr etmişdir. "Gənclik" nəşriyyatının, "Göyərçin", "İnqilab və mədəniyyət" (sonralar "Azərbaycan") jurnalları redaksiya heyətinin, "Azərbaycan dilinin izahlı lüğəti"nin redaksiya heyətinin, Azərbaycan

Yazıçılar İttifaqı qəbul komissiyasının üzvü olmuşdur. Ədəbiyyat sahəsində xidmətlərinə görə iki medal, üç dəfə Azərbaycan Respublikası Ali Soveti Rəyasət Heyətinin Fəxri fərmanı ilə təltif edilmişdir. Çuvaş MSSR Mədəniyyət Nazirliyinin və digər təşkilatların fəxri tərifnamələri ilə təltif edilmişdir.

1984-cü il noyabrın 10-da Bakıda vəfat etmişdir. Burada küçələrdən birinə onun adı verilmişdir.

Ədəbiyyat

Seçilmiş əsərləri /M. Rzaquluzadə.- Təkrar nəşr.-B.:Şərq-Qərb,2006.- 311 s.

Yaz günəşi (bircildlik seçilmiş əsərlər) /M.Rzaquluzadə.-B.: Gənclik, 1977.- 268 s.

İlin yazı - elin sazı (şeyrlər, poemalar, rəvayətlər və nağıllar) /M. Rzaquluzadə.- B.: Gənclik, 1981.- 256 s.

Rus dilində

Огни зажглись. Рассказы /М.Рзакулизаде.- Б.: Детюниздат, 1957.- 163 с.

Охотник Эмин и отважная Айтек /М.Рзакулизаде.- Б.: Детюниздат, 1958.-118 с.

Adilə Abdullayeva

325 illiyi

İohan Sebastyan Bax
1685-1750*Alman*
bəstəkarı

Dahi alman bəstəkarı və orqan musiqiçisi, Barokko dövrünün ən görkəmli nümayəndəsi, bütün dövrlərin ən böyük bəstəkarlarından biri İohan Sebastyan Bax 1685-ci il mart ayının 21-də Eyzenax şəhərində anadan olmuşdur.

XVII-XVIII əsrlərdə bir neçə musiqiçilər nəslə yetişdirmiş türingiyalı Baxlar ailəsindəndir. Ordupuf və Lüneburqda təhsil almışdır. Beymar, Arnştadt, Mülhauzen və Köten şəhərlərində skripkaçı, orqançı, kapelmeyter iş-

ləmiş, 1723-cü ildən ömrünün sonunadək Leypsiqin müqəddəs Foma kilsəsində orqançı olmuşdur. Bax yaşadığı dövrdə orqançı və kontrapunkt ustası kimi şöhrət qazanmış, lakin bəstəkar kimi layiqincə qiymətləndirilmişdir. Milli və demokratik xarakterli Bax sənətinin formalaşmasında onun protestant hərəkatı və musiqi mədəniyyəti ilə sıx bağlılıqlı əsas rol oynamışdır. Bax Barokko dövrünün sonuncu ən böyük bəstəkarlarındanındır.

Mindən artıq musiqi əsəri yaratmışdır. Yaradıcılığında opera istisna olmaqla o dövrün bütün məlum musiqi janrlarına müraciət etmiş, Barokko musiqisinin inkişafına əvəzsiz töhfələr vermişdir. Bax həmçinin çoxsəsli (polifonik) musiqinin “atası” sayılır. Dahi bəstəkarın ölümündən sonra

qoyub getdiyi zəngin musiqi irsi bir müddət diqqətdən düşür. XIX əsrdə digər dahi alman bəstəkarı Mendelson dahi bəstəkarın musiqisini yenidən “kəşf edir”. Bax yaradıcılığı özündən sonra gələn bəstəkarların yaradıcılığına böyük təsir göstərmişdir. İntellektual zənginliyi, texniki mükəmməlik və bədii gözəlliyi ilə seçilən Bax musiqisindən, “Brandenburg konserti”, “Goldberq variasiyaları”, “İngilis süitaları”, “Fransız süitaları”, “Klavira üçün partitaları”, “Matfey əzabları”, “Fuga sənəti”, Skripkada solo konsert üçün sonata və partituraları, vialençeldə ifa üçün süitaları, 200-dən artıq kontata və eyni sayda orqan musiqi əsərlərini misal göstərmək olar.

28 iyul 1750-ci ildə Leypsiq şəhərində vəfat edib.

Ədəbiyyat

Bax İohan Sebastyan
/Azərbaycan Sovet Ensiklopediyası: on cildlə. Bəzəm-Qaydar.-B.: ASE-nin

Baş redaksiyası, 1978 .-
C.II. -S.44.

Qasımov, S. Bax
İohan Sebastyan //S. Qası-

mov və başq. Musiqi
ədəbiyyatı.-B., 1992.-
S.3-12.

Rus dilində

Браудо, И.А. Об
изучении клавирных со-
чинений Баха в музы-
кальной школе.-изд.-2-е
/И.А. Браудо.-Л.: Музы-
ка, 1979.-72 с.

Деличиева, Н. Испол-
нительский стиль вокаль-

ных произведений С.Ба-
ха /Н. Деличиева.-М.:
Музыка, 1980.-79 с.

Иоган Себастьян Бах
//Музыкальная энцик-
лопедия.- А.Гонг.-М.:
Советская энциклопе-
дия, 1973.- Т.1.-С. 353

Скидина, Г.С. Расск-
зы об Иоганне Себас-
тьяне Бахе .-3-е изд /Г.С.
Скидина.- М.: Музыка,
1988.-32 с.

İnternetdə

www.azeriblog.com
www.azeri.net

www.wikipedia.org

Nailə Alişova

İrqi ayrı-seçkiləyin (diskriminasiyanın) ləğv edilməsi uğrunda Beynəlxalq mübarizə günü 1966



Etnik hökmranlıq nəticəsində irqi ayrı-seçkilik (diskriminasiya) əhalinin müəyyən qrupunun hüquq və azadlıqlarının məhdudlaşdırılmasına və ya onlardan məhrum edilməsinə gətirib çıxarır.

Gündəlik həyatda bu, həmin qrupun restoranlara, çimərliklərə, kino-teatrlara və ya şəhərin bəzi rayonlarına getməyinə qadağa qoyulmasında, istehsal sahəsində bəzi peşələrlə məşğuliyyətin məhdudlaşdırılmasında, hamı kimi təhsil almaq, uğurlu karyera yaratmaq imkanının olmamasında, psixoloji planda - lağ-lağı ləqəblərdə, “geridə qalmış” xalqlar haqqındakı

lətifələrdə və s. özünü göstərir.

Diskriminasiyanın bir forması da aparteiddir. Aparteid yerli əhalinin bir-birilə əlaqəsini kəsmək məqsədilə onların müstəmləkəçilər tərəfindən insan həyatı üçün yararsız yerlərə köçürülməsidir. Bu cür sistem uzun müddət ABŞ-da hindulara qarşı, Cənubi Afrika Respublikasında (CAR) isə zəncilərə qarşı hökm sürmüşdür.

Bu siyasətin əsasında rasizm (rasa irq deməkdir) - insan irqlərinin qeyri-bərabərliyi şəraitinə əsaslanan ideologiya və siyasət durur. Rasistlər (irqçilər) iddia edirlər ki, “tam dəyərlı” və “natamam dəyərlı” irqlər vardır. Onlar bununla öz ölkələri daxilində irqi diskriminasiyaya və başqa ölkələrə münasibətdə işğalçı müstəmləkə siya-

sətinə haqq qazandıрмаğa çalışırlar.

Diskriminasiyanın insanlığa sığmayan forması - hər hansı millətin və ya etnik qrupun nümayəndələrinin yararsız, dəyərsiz və ya düşmən kimi elan olunaraq məhv edilməsidir ki, bu da soyqırımı (genosid) və holokost adlanır. XX əsr milli zəmində ehtirasların coşması və bunun nəticəsində baş verən faciəvi hadisələrlə doludur. Nasist Almaniyası insanların bir qrupunun başqaları üzərində hakimiyyətə malik olması və xüsusi ali irqin - bütün dünyanı idarə etməli olan ayrıca seçilmiş millətin mövcudluğu haqqında nasist ideya ilə silahlanaraq dünyaya ən dəhşətli soyqırımı nümunəsi göstərmişdir.

Bu ideyanın həyata keçirilməsi ona gətirib çıxarmışdır ki, faşistlər yə-

hudiləri, qaraçıları tamamilə məhv etməyə (holokost), digər xalqları (məsələn, slavyanları) “əsil arilərə” tabe etməyə cəhd göstərmişlər.

XX əsr tarixində Azərbaycan xalqına qarşı ən dəhşətli soyqırımları ermənilər törətmişlər. Terrorçu erməni təşkilatı olan “Daşnaksutyun” partiyasının rəhbərliyi ilə 1905-1907, 1918-1920, 1937-1940, 1948-1953 və nəhayət, 1988-1994-cü illərdə erməni vəhşiləri azərbaycanlılara qarşı misilsiz soyqırımları törətmişlər. Məhz onların bu qanlı etnik təmizləmə siyasətinin nəticəsidir ki, indi

Ermənistan adlandırılan, əslində Azərbaycanın qərb torpaqları olan ərazilərdə bir nəfər də olsun azərbaycanlı qalmamışdır.

Bəs BMT-ni irqi ayrışdırmanın (diskriminasiyanın) ləğv edilməsi uğrunda Beynəlxalq Mübarizə Günü təsis etməyə vadar edən nə olmuşdur? Cənubi Afrika Respublikasının hakim dairələri tərəfindən Afrikanın yerli əhalisi və Hindistandan köçürülmüşlərə qarşı dözülməz irqi diskriminasiya siyasəti bəşəriyyəti narahat etmişdi. 1960-cı il oktyabrın 26-da Cənubi Afrikanın Şarpevil şəhərində polis aparteid

rejiminin afrikalı əhalinin məcburi pasportlaşdırılması haqqında qanununa qarşı dinc etiraz nümayişinə divan tutmuşdu. Nəticədə 69 nəfər öldürülmüşdü.

1966-cı il oktyabrın 26-da BMT Baş Məclisinin XXI sessiyası İrqi Diskriminasiyanın Ləğvi Uğrunda Beynəlxalq Mübarizə Günü təsis edilməsi haqqında qərar qəbul etdi. BMT Baş Məclisi bununla beynəlxalq ictimaiyyəti irqi ayrışdırmanın bütün formalarının ləğvi uğrunda səyləri birləşdirməyə çağırırdı.

Ədəbiyyat

Əfəndiyev, V. Əhali coğrafiyası: dərslik /V. Əfəndiyev, S.Nağıyev, elmi red. Ş.Y.Göyçaylı; rəyçi. N.A.Babaxanov, T.G. Həsənov.-B.: Bakı Universiteti, 2006.-338 s.

Qocayev, Ə. İrqi ayrışdırmanın (diskriminasiyanın) ləğv edilməsi uğrunda beynəlxalq mübarizə günü /Ə. Qocayev //Bayramlar və tarixi günlər.-B.: Altun kitab, 2006.-S.91-93

Hacıyeva, V. Tolerantlıq və insan hüquqları məsələləri haqqında /V. Hacıyeva //Bu gün və sabah jurnalı.- 2007.-iyun.- S. 23.

İnternetdə

www.education.gender-az.
www.elibrary.az/

www.mayismusayev.azeri-blog.com/
www.news.trend.az

www.osce.org
www.todayandtomorrow.az

Nailə Alişova

Süleyman Rəhimov
*1900-1983**Yazıçı*

Nasir, Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü, Azərbaycanın Xalq yazıçısı, Sosialist Əməyi Qəhrəmanı Süleyman Hüseyn oğlu Rəhimov 1900-cü il martın 22-də Yelizavetopol quberniyası Zəngəzur qəzasının Əyin kəndində yoxsul ailədə doğulmuşdur. İbtidai təhsilini 1912-ci ildə uzaq qonşu kənddəki ikisinfli rus məktəbində almış, həm də işləmişdir. Şuşada pedaqoji kursda oxumuşdur. 1921-1925-ci illərdə

Zəngəzur, Qubadlı və Laçın rayonlarında müəllimlik etmişdir. 1923-1925-ci illərdə kənd komsomol özək katibi işləmişdir. Qubadlı rayonunun Mator kənd məktəbində müdir olmuşdur. 1928-1931-ci illərdə ADU-nun tarix fakültəsində təhsil almış, rayonlarında savadsızlığı ləğv etməkdə fəal çalışmışdır (1931-1932). Ədəbi fəaliyyətə 1930-cu ildən başlamışdır. O, yaradıcılığa kiçik heykayələrlə yox, romanla gəlmişdir. Onun ilk əsəri “Şamo” vətəndaş müharibəsinə həsr olunmuşdur. Sonralar isə yazıçının “Saçlı”, “Ağbulaq dağlarında”, “Ana abidəsi”, “Qafqaz qartalı” kimi irihəcmli romanları ərsəyə gəlmişdir.

Azərbaycanın Lacın, Samux, Şahbuz, Şərur və

Noraxen rayonlarında rəhbər partiya işlərində çalışmışdır (1934-1937). Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin sədri (1939-1940), Azərbaycan K(p) P Bakı şəhər komitəsində təbliğat üzrə katib (1940-1941), Azərbaycan K (b) P MK-də Təbliğat və Təşviqat şöbəsinin müdir müavini (1941-1944), eyni zamanda ÜİK(b) P MK yanında Marksizm-Leninizm İnstitutunun Azərbaycan filialında direktor olmuşdur. 1941-1942-ci illərdə İrana Sovet Ordusu hissələrinə ezamiyyətə göndərilmişdir. Sonra yenə Azərbaycan Sovet Yazıçıları İttifaqına sədrlik etmişdir (1944-1945).

Müharibədən sonra Azərbaycan Nazirlər Soveti yanında Mədəni-Maarif İşləri Komitəsinin sədri (1945-1952), Azərbaycan Sovet Yazıçıları

İttifaqının sədri işləmiş (1954-1958), sonra ancaq yaradıcılıq fəaliyyəti ilə məşğul olmuşdur. 1972-ci ildə publisistik fəaliyyətinə görə Azərbaycan Jurnalistlər İttifaqının

“Qızıl qələm” mükafatına layiq görülmüşdür. 1959-cu ildə “Qırmızı Əmək Bayrağı”, 1942-ci ildə isə “Şərəf nişanı” ordenləri ilə təltif olunmuşdur.

1983-cü il oktyabrın 11-də Bakıda vəfat etmiş, Fəxri Xiyabanda dəfn olunmuşdur. Bakı küçələrindən biri onun adını daşıyır.

Ədəbiyyat

Seçilmiş əsərləri: 2 cildə /S.Rəhimov.- B.: Şərq-Qərb, 2005.-C.I.-288 s.; C.II.- 312 s.

Bülbül əfsanəsi /S.Rəhimov.-B.:Gənclik, 1981.- 12 s.

Əfsanələr /S.Rəhimov.- B.: Gənclik, 1981 .- 160 s.

Mehman /S.Rəhimov.- B.: Maarif, 1981 .- 316 s.
Dədə Süleyman dünyası /tərt.ed. Şamo Arif.- B.: Maarif, 2002.-400 s.

Süleyman Rəhimov: Fotoalbom.-B.:İşıq, 2005.- 112 s.

Əhmədov, T. Süleyman Rəhimov (1900-1983)

/T.Əhmədov //XX əsr Azərbaycan yazıçıları.- B.: Nurlar, 2004.- S.-813-814 .

Saqibə Mehrəliyeva

Zəroş Həməzəyeva 1925-2004

Aktrisa



Zəroş Mirzəbağır qızı Həməzəyeva 1925-ci il 22 martda Naxçıvan Muxtar Respublikası Babək rayonunun Nəhrəm kəndində doğulub. Qızlıq soyadı Əliyevadır. Məşhur aktyor və rejissor İbrahim Həməzəyevlə ailə həyatı qurandan sonra “Həməzəyeva” soyadını daşıyıb. Aktrisa kimi də məhz “Zəroş Həməzəyeva” kimi məşhurlaşıb. Atası dövrünün tanınmış ziyalılardan olub. O, qızının təhsil almasına xüsusi səy göstərüb. Anası Əfşan xanım Makulu İrəvanın

tanınmış kübarlarından olan İbrahim xanın qızıdır. İbrahim xan poeziyaya və musiqiyə rəğbət bəsləyib. Zəroş xanım orta təhsili Nəhrəm kəndində alıb. Doqquz-on yaşlarından şeir söyləməyə, deklamasiyaya meyl göstərüb. Məktəbin dram dərnəyində çıxış edib. Səhnəyə ilk dəfə 1941-ci ildə, on altı yaşında çıxıb. Onu peşəkar səhnəyə İbrahim Həməzəyev cəlb edib. İlk səhnə obrazı kimi Nəcəf bəy Vəzirovun “Hacı Qəmbər” (“Yağışdan çıxdıq, yağmura düşdük”) komediyasında Yetər rolunu oynayıb. Yeniyetmə qız səhnəyə ilk çıxışından maraqlı oyun nümayiş etdirib. Sərbəstliyi və emosional dəyişmə bacarığı ilə teatrın kollektivini heyran qoyub. Ona görə də elə həmin vaxtdan

teatrın truppasına aktrisa götürülüb. Qısa müddətdə teatrın aktyor ansamblına uyusub və bir neçə ildə kollektivin qabaqcıl sənətkarı kimi şöhrət və rəğbət qazanıb.

Zəroş Həməzəyeva 1948-ci ildə həyat yoldaşı İbrahim Həməzəyevlə birlikdə Qaryagin rayonunun (indiki Füzuli) Dövlət Dram Teatrında aktrisa işləyib. Bir il ərzində burada ondan çox səhnə obrazında çıxış edib. Aktrisa bir sıra tamaşalarda, xüsusən “Vaqif” tamaşasında Xuraman rolunda Akademik teatrın görkəmli sənətkarları ilə tərəfmüqabil olub. Teatr ictimaiyyəti hər dəfə onun ifasını yüksək qiymətləndirib. 1956-cı ildə Azərbaycan Respublikasının Əməkdar artisti və 7 oktyabr 1967-cı ildə Xalq

artisti fəxri adlarına layiq görülüb.

Zəroş Həməzəyeva dramaturq Cəfər Cabbarlının qadın qəhrəmanlarının ən yaxşı ifaçılarından sayılır. O, müxtəlif illərdə və müxtəlif rejissorların quruluşlarında ədibin “Solğun çiçəklər” (Sara), “Nəsrəddin şah” (Sitarə), “Aydın” (Gültəkin), “Sevil” (Sevil), “Almaz” (Almaz və Yaxşı), “1905-ci ildə” (Sona), “Od gəlini” (Solmaz), “Oqtay Eloğlu” (Firəngiz), “Yaşar” (Yaqut) dramlarının tamaşalarında baş rolları ifa edib. Bu rolların bir qismini ayrı-ayrı quruluşlarda tək-

rarən oynayıb. Onun yüksək səhnə mədəniyyəti və ifadə zənginliyi oynadığı musiqili tamaşa obrazlarına dinamik ritm və emosional tərəvət verib. Aktrisanın musiqili səsi vardı, səhnə danışığı aydın, səlist, ifadəli və cazibəli idi.

Zəroş xanım hər rolun məzmun tutumuna, ictimai-psixoloji ruhuna, daxili dramizminin gərginliyinə uyğun olaraq səsinin variasiyalarından məharətlə istifadə edirdi. Mürəkkəb kompozisiyalı, kəskin dramizmlə tamaşaların çətin psixoloji məqamlarda da səhnə

dıqqətini saxlaya bilirdi. Zəroş Həməzəyeva vəziyyətin mahiyyətini dəqiq qiymətləndirirdi. Bununla da epizodda iştirak edən aktyor və ya aktrisanın psixoloji hadisəni sərbəst oynamalarına, onun fəlsəfi mahiyyətini tamaşaçılara dürüst çatdırmaqlarına, əsas vurğunu rejissorun ali məqsədinə yönəltmələrinə zəmin yaradırdı.

1995-ci ildə fəxri təqaüdə çıxıb. 5 iyun 2004-cü ildə Bakıda vəfat edib və ikinci Fəxri Xiyabanda dəfn olunub.

Ədəbiyyat

Z.M.Həməzəyevanın xatirəsinin əbədləşdirilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı 25 aprel, 2005-ci il //Azərbaycan.- 2005.- 26 aprel.- S.1.

Распоряжение Президента Азербайджанской Республики об увековечении

www.anl.az
www.bizimasr.media-az.
www.elibrary.az

Mehdixanlı, T. Aktyor olmaq onun qismətindəydi (Zəroş Həməzəyeva - 80) /T. Mehdixanlı //Azərbaycan.- 2005.- 24 mart.- S. 7.

Vəzirov, C. Səməd Vurğunun tarixi dramları Naxçıvan səhnəsində /C. Vəzirov //Ədəbiyyat

Rus dilində

чений памяти З. М. Гамзаевой : (Нар. артист азерб. Зарощ Мирзаба-

İnternetdə
www.ganca.az
www.wikipedia.org

qəzeti.-9 yanvar.-2009.-S. 5.

Vəzirov, C. Yeddi Vəqif, bir Xuraman /C. Vəzirov //Azərbaycan.-2009.- 14 yanvar.-2009.-S.6.

Rəhimli, İ. Zəroş Həməzəyeva /İ.Rəhimli //Azərbaycan teatr tarixi.-B.: Çarşıoğlu, 2005.- S. 461.

гир кызы Гамзаевой) //Бакинский рабочий.- 2005.-26 апреля.-С.1.

Nailə Alişova

Ələsgər Ələkbərov 1910-1963

Aktyor



Görkəmli aktyor Ələsgər Hacığa oğlu Ələkbərov 1910-cu il mart ayının 26-da Bakı şəhərində anadan olmuşdur. O, 1924-cü ildə Əbilov adına klubda həvəskar aktyor kimi fəaliyyətə başlamışdır. 1927-1930-cu illərdə Bakı Teatr Texnikumunda oxumuş, eyni zamanda Bakı Türk İşçi Teatrında çıxış etmişdir. Aktyor 1930-1933-cü illərdə Tiflis Azərbaycan Teatrı və Gəncə Dram Teatrında fəaliyyət göstərmişdir. 1933-cü ildən ömrünün

sonunadək M.Əzizbəyov adına Azərbaycan Dövlət Dram Teatrında işləmişdir. O, burada V.Şekspirin “Maqbet”, M.F. Axundovun “Aldanmış kəvakib”, “Hacı Qara”, C.Cabbarlının “Aydın”, “1905-ci ildə”, S.Rüstəmin “Qaçaq Nəbi” və s. əsərlərdə müxtəlif xarakterli, rəngarəng obrazlar silsiləsi yaratmışdır.

A.M.Şərifzadə, Ü. Rəcəb kimi görkəmli səhnə ustalarının davamçılarından olan Ələsgər Azərbaycan aktyorluq sənətinin realist və romantik ənənələrini inkişaf etdirmişdir. Fikir aydınlığı, qüvvətli məntiq, dərin mənə, sadəlik və emosionallıq Ələkbərovun qəhrəmanlarının əsas məziyyətlərindən olmuşdur. Zəngin mənəviyyatlı, faciəvi təbiətə malik əzəmətli obrazlar onun yaradıcılı-

ğına daha yaxın idi. Səməd Vurğunun “Fərhad və Şirin” əsərində Fərhad, “Vaqif” dramında Vaqif, Mehdi Hüseynin “Alov” pyesində Kəmalov, C.Cabbarlının “Od gəlini”ndə Elxan, Aqşin. V.Şekspirin “Otello” faciəsində Otello və s. rolları məharətlə oynamışdır. Vaqif obrazı Ələsgər Ələkbərovun yaradıcılığında xüsusi yer tutmuş və ona geniş şöhrət qazandırmışdır. O, Vaqif rolunda 500 dəfədən çox səhnəyə çıxmışdır.

Ə.Ələkbərov Azərbaycan kinosunda da maraqlı, yadda qalan obrazlar yaratmışdır. Onun “Vulkan üzərində ev” (1929), “Lətif” (1910), “Almaz” (1936), “Kəndlilər” (1940), “Fətəli xan” (1947), “Qara daşlar” (1958), “Məhəbbət dastanı” (1960), “Böyük dayaq” (1962) və

s. filmlərdə yaratdığı obrazlar Azərbaycan kinosu tarixində xüsusi yer tutur.

“Böyük dayaq” filminə Rüstəm kişi Ələkbərovun görkəmli nailiyyətlərindən biridir. Aktyor yaxşı bilirdi ki, onun 1936-1958-ci illərdə yaratdığı kolxoz sədri Qurban (“Lətif”) və Hüseyn (“Ögey ana”) obrazları ilə, zəngin həyat təcrübəsinə malik olan Rüstəm kişi arasında xeyli fərq vardır. Hər şeydən əvvəl Rüstəm kişi dövrünün tipik xüsusiyyətlərini özündə birləşdirən ziddiyyətli və zəngin təbiətli bir obraz idi. Ə.Ələkbərov Rüstəm kişinin mənəvi həyatını, bədrəmələrini, xalqdan ayrı düşməsinə və nəhayət onun qüvvət və qüdrətini

yenidən duymasını ustalıqla canlandırırdı.

Ə.Ələkbərovun realist bir aktyor kimi püxtələşməsində, obrazların daxili həyatı ilə ardıcıl olaraq yaşamasında, yeni üslub xüsusiyyətlərinə yiyələnməsində kinonun mühüm rolu olmuşdur. Burada aktyor səhnə şərtlilərindən uzaqlaşsa da, onun realizmindən bacarıqla istifadə etmiş, təbiiliyə, canlılığa arxalanmış və mənalı kino obrazları yaratmağa nail olmuşdur.

Mehdi Hüseynin “Alov” pyesindəki Fərhad Kamilov aktyorun son roludur.

Tamaşaçıların aktyor kimi böyük ehtiram və sevgi bəslədikləri Ə.Ələkbərov bədii qiraət ustası kimi də məşhur idi. Bun-

dan başqa o, “Aşıq mahnısı”, “Gül niyə verdin” və s. kimi mahnılar da bəstələmişdir.

O, keçmiş SSRİ Ali Sovetinin (6-cı çağırış) deputatı olmuşdur. Taleyini səhnəyə, aktyorluq sənətinə bağlamış Ə.Ələkbərov 1938-ci ildə Azərbaycan Respublikasının Əməkdar artisti, 1940-cı ildə Xalq artisti, 1961-ci ildə isə SSRİ Xalq artisti adına layiq görülmüş, orden və medallarla təltif edilmişdir. Bakı küçələrinin birinə onun adı verilmişdir.

Ələsgər Ələkbərov 1963-cü il yanvarın 31-də Bakı şəhərində vəfat etmişdir. Qüdrətli aktyor Fəxri Xiyabanda dəfn olunmuşdur.

Ədəbiyyat

Allahverdiyev, M. Ələsgər Ələkbərovun həyat və yaradıcılığı /M. Allahverdiyev.-B.: Elm, 1972.- 234 s.

Aliyev. Soyuz məzara da Zinətdir insan...: Ələsgər Ələkbərovun xatirəsinə //Mədəniyyət.-2009.- 1 aprel.-S.7.

Rus dilində

Аллахвердиев, М.Г. Жизнь и творчество народного артиста СССР

Алескера Алекперова (1910-1963) /Аллахвердиев, М.Г.- Б., 1966.

İnternetdə

Rəhimli, İ. Ələsgər Ələkbərov /İlham Rəhimli //Azərbaycan teatr tarixi.- B.: Çarşıoğlu, 2005.- S. 334-339.

Səmayə Quliyeva

www.google.az



Sabit Kərim oğlu Mahmudov 1910-cu il martın 26-da Nuxa (indiki Şəki) şəhərində anadan olmuşdur. İbtidai təhsilini Şəkidə almış, 1926-cı ildə isə Bakı Müəllimlər Seminariyasını bitirmişdir. O, üç il Şəki şəhərində müəllim işlədikdən sonra Bakı Ali Pedaqoji İnstitutunda təhsilini davam etdirmişdir. 1936-1937-ci illərdə Moskvada Ümumittifaq Kinematoqrafiya İnstitutunun ssenari kurslarında oxumuşdur.

Sabit Rəhman ədəbi fəaliyyətə 1926-1927-ci illərdə “Molla Nəsrəddin”

jurnalında dərc etdirdiyi felyetonlarla başlamışdır. 1930-1940-cı illərdə nəşr olunmuş “Pozğun”, “Şirin bülbul” (1932), “Vəfahsız” (1933), “Gənclik hekayələri” (1934), “Şirin arzular” (1937), “Xəyalplov” (1938) kitablarındakı hekayələrində xalqın ağır həyatı, keçmişin qalıqları ilə mübarizə və sair məsələlər təsvir olunmuşdur.

Böyük Vətən müharibəsi illərində və müharibədən sonrakı dövrdə yazdığı hekayələrdə (“Bir sevginin tarixi”, “Qohumlar”, “Arzular”, “Sevinc yaşları” və s.) insanların mənəvi aləmi, müharibədən qayıtmış əsgərlərin taleyi və ailə məişət məsələlərindən bəhs edilir.

Sabit Rəhman həmçinin komediya banilərindən biridir. Həmin janrın estetik tələblərinə cavab verən ilk əsər olan “Toy”

(1937) satirik komediya-sında inkişafa, tərəqqiyə mane olan cəhətlər, bürokratizm, lovğalıq kimi eybəcərliklər Kərəmov surətində ümumiləşdirilmişdir. “Aşnalar” (1945), “Aydınlıq” (1949), “Nişanlı qız” (1953), “Əliqulu evlənir” (1961) əsərlərində tüfeylilik, meşşanlıq kimi mənfi cəhətlər tənqid hədəfinə tutulur, insan və cəmiyyət, vətəndaşlıq borcu və s. kimi mənəvi-əxlaqi problemlər ön plana çəkilir. O, “Arşın mal alan”, “O olmasın, bu olsun”, “Koroğlu”, “Əhməd haradadır?” kinofilmlərinin ssenarisinin, “Ulduz”, “Hicran” komediyalarının libretto müəllifidir.

Sabit Rəhman xidmətlərinə görə iki dəfə “Qırmızı Əmək Bayrağı” ordeni və medallarla təltif olunmuşdur.

1970-ci il sentyabrın fat etmişdir.
21-də Bakı şəhərində və-

Ədəbiyyat

Seçilmiş əsərləri: İki 2005.-310 s.; C.II: Pyeslər 2002.-C.I. Komediylar,
cilddə /S.Rəhman; ön sö- və hekayələr, 2005.-327 s. 2002.- 485 s.; C.II Kome-
zün müə. Yaşar Qara- Seçilmiş əsərləri: İki diylar, teatr haqqında ki-
yev.- B.: Avrasiya Press, cilddə /S.Rəhman; tərt. çik pyeslər, teatr heka-
2005.- C.I; Pyeslər, ed. E.Sabitoğlu, red. Dil- yələri, 2002.- 373 s.
suz.- B.: "Qapp-Poliqraf",

Rus dilində

Разбитое зеркало: Рассказы: /Сабит Рах- Соловей. Рассказы и
Рассказы и повести /Са- ман; пер. И.Печенева.- повести /Сабит Рахман;
бит Рахман; пер. И.Пе- Б.: Азернешр, 1981.- пер.. И.Печенева.- М.:
ченева.- Б.: Язычы, 204 с. Гослитиздат,1961.-171 с.
1984.- 272 с.

Məmməd Məmmədov



Şair, folklorşünas, publisist, 1964-cü ildən Azərbaycan Jurnalistlər Birliyinin üzvü Rüstəm Bayraməli oğlu Rüstənzadə 1930-cu il martın 27-də Azərbaycanın Ağstafa rayonunun Poylu qəsəbəsində anadan olmuşdur. Burada ilk təhsilini almış, sonra Bakı şəhərində 132 sayılı orta məktəbi bitirmişdir. Qazax Müəllimlər İnstitutunu bitirəndən sonra 1950-1951-ci illərdə Ağstafa rayonunun Pırhəsənli, 1952-1953-cü illərdə Masallı rayonunun Təhləli kəndində orta məktəbin, 1953-1961-ci

illərdə isə Poylu stansiyası səkkizillik məktəbində dərs-hissə müdiri vəzifəsində işləmişdir.

O, Azərbaycan Elmlər Akademiyası (indiki Milli Elmlər Akademiyası) Nizami adına Ədəbiyyat İnstitutunun aspiranturasına daxil olmuş, 1966-cı ildə “Azərbaycan kəndli hərəkəti haqqında qəhrəmanlıq nəğmələri” mövzusunda namizədlik dissertasiyası müdafiə etmiş, institutun xalq yaradıcılığı şöbəsində Baş elmi işçi kimi çalışmışdır. 1967-1988-ci illərdə Gəncə Dövlət Pedaqoji İnstitutunun Azərbaycan ədəbiyyatı kafedrasında müəllim, baş müəllim, dosent olmuşdur. “Azərbaycan tarixi qəhrəmanlıq dastanları” mövzusunda dissertasiya müdafiə etmiş, 1989-cu ildə filologiya elmləri doktoru elmi dərəcəsinə layiq görülmüşdür. 1990-cı ildən

professordur. 1991-1995-ci illərdə Gəncə Dövlət Pedaqoji İnstitutunun Qazax filialının dekanı, 1995-ci ildən “Ədəbiyyat və onun tədrisi metodikası” kafedrasının müdiri vəzifəsində çalışmışdır.

Ədəbi fəaliyyətə tələbəlik illərindən başlamışdır. Yaradıcılığında şifahi xalq ədəbiyyatının toplanması, tədqiqi və təbliği başlıca yer tutur. Dövri mətbuatda yüzlərlə məqaləsi dərc olunmuşdur. Nəsr əsərləri və xalq ruhunda yazılmış nağılvari hekayələrində real həyatı hadisələr əsas yer tutur. Burada ənənəvi gücə, qüdrətə malik qüvvələr deyil, insanlar, onların nəcib əməlləri təbliğ olunur, ədalətsiz hökmdarlar pislənir, xalq qəhrəmanlarına, el sənətkarlarına hörmət və məhəbbət ifadə edilir.

Rüstəm Rüstənzadə beş yüzdən çox publisistik

məqalələrin müəllifi kimi və tanınmış bir jurnalist kimi də dövrü mətbuat səhifələrində çıxış etmişdir.

İyirmiyə qədər kitabın müəllifi olan tədqiqatçı alim, folklorşünas Rüstəm Rüstəmzadə müasir Azərbaycan ədəbi mühitinə də dərin bələd olmuş, öz ədəbi-tənqidi məqalələrində həm tənqidçilərin, ədəbiyyatçıların, həm də şair və nasirlərin yaradıcılığı barədə qiymətli fikirlər söyləmişdir. “Tənqid cəsarət tələb edir”, “Şair-döyüşçü”, “Təzə kitab, təzə söz” və s. kimi məqalələrində bu aydın görünür.

Elmi rəhbəri görkəmli alim, ədəbiyyatşünas Həmid Araslı olmuş bu

istedadlı, yorulmaz tənqidçi şifahi xalq ədəbiyyatının çoxcəhətli sahələri haqqında dərin elmi təhlil və araşdırmalar aparmışdır. Onun xalq ədəbiyyatının qorunması, üzə çıxarılması sahəsində böyük xidmətləri vardır. O, qəhrəmanlıq nəğmələrinin ətraflı təsnifini aparmış, orijinal, qiymətli mənbələr haqqında orijinal da fikirlər irəli sürmüşdür.

Rüstəm Rüstəmzadə təkcə Azərbaycanda deyil, keçmiş sovetlər ölkəsində bir tədqiqatçı alim, folklorşünas kimi tanınmış, Rusiya, Özbəkistan, Türkiyə, İran, Bolqarıstan və digər ölkələrin mütəxəssis alimləri onun əsərlərinə yüksək qiymət vermiş,

elmi monoqrafiyalarına diqqətlə yanaşmış, tədqiqat işlərindən bəhrələnmişlər.

Onun toplayıb tərtib etdiyi kitablar və monoqrafik tədqiqat əsərləri – “Xəttat Mirzə” (1996), “Koroğlu nəvələri” (1967), “Əlimərdanlı Aşıq Nəcəf” (1979), “El qəhrəmanları xalq ədəbiyyatında” (1984), “Məhəbbət dastanları” (1981), “Aşıq rəvayətləri” (1988), “Yeddi dastan” (1989), “Aşıq Hüseyn Şəmkirli” (1991), “Azərbaycan tarixi qəhrəmanlıq dastanları” (1998), “Azərbaycan şifahi xalq yaradıcılığının öyrənilməsinə dair metodik göstəriş” (1977) və s. kütləvi tirajla nəşr olunmuşdur.

Ədəbiyyat

Aşıq rəvayətləri /topl. və tərt. ed. R.Rüstəmzadə.- B.: Gənclik, 1988. - 153 s.

El qəhrəmanları xalq ədəbiyyatında /R.Rüstəm-

zadə.-B.: Gənclik, 1984.- 172 s.

Xatirələr /R.Rüstəmzadə.-B.: Əbilov, Zeynalov və oğulları, 1998.- 42 s.

Məhəbbət dastanları /topl. tərt. edən və mü-

qəd. müəll. R.Rüstəmzadə.- B.: Gənclik, 1982.- 164 s.

Pənəh, G. Rüstəm Rüstəmzadə folklorşünas, tədqiqatçı alim /G.Pənəh.-B.: UniPrint, 2008.- 491 s.

Səmayə Quliyeva

Beynəlxalq Teatr Günü

1948



Teatrın vətəni qədim Yunanıstandır. Bu söz də yunan sözüdür, “tamaşa yeri” mənasını verir. Yunanıstanda qədim zamanlarda şərab ilahəsi Dionisin şərəfinə təntənəli bayramlar keçirilirdi. Azad yunanlar şəhər və kəndlərin küçələrində təntənəli gəzintilər təşkil edir, Dionis haqqında əfsanələrdən bütöv səhnələr oynayırdılar. Əvvəllər tamaşalar açıq havada, təpənin ətəyində göstərilirdi. Tamaşaçıları isə yamacda yer tutub oturdular. Təpənin ətəyində yunanca “skena” adlanan çadır qurulurdu. Burada aktyorlar paltarlarını də-

yişirdilər. Sonralar çadır əvəzinə kiçik bina tikdilər. Tamaşa vaxtı burada dekorasiyalar asırdılar. Binanın qarşısında aktyorların və xorun çıxış etməsi üçün meydança-orkestra düzəldirdilər. Beləliklə, e.ə. V əsrdə Yunanıstanda teatr binaları tikməyə başladılar.

Qədim yunanlar teatrı çox sevir, onu “böyüklər üçün məktəb” adlandırırdılar. Tamaşalar yarış səciyyəsi daşıyırdı. Aktyorlar tamaşanın məzmununa uyğun maskalar taxırdılar. Parlaq rəngli maskaları ən arxa cərgələrdə belə oturanlar yaxşı görürdülər. Aktyorlar səhnədə hündür görünməkdən ötrü qalın altlığı olan xüsusi ayaqqabılar geyirdilər. Qadın rollarını da kişilər oynayırdılar. Hər il iki-üç teatr tamaşası göstərilir və hər

tamaşa üç gün səhərdən axşamədək davam edirdi.

Qədim yunan əfsanələri teatra olduqca zəngin mövzu verirdi. Əfsanələr əsasında tragediyalar adlanan pyeslər yaranırdı. “Tragediya” sözü yunanca “keçilər mahnısı” deməkdir. Tragediyalarda qəhrəmanlar arasında gedən kəskin mübarizə, onların iztirabları, faciəsi, çox vaxt isə ölmələri təsvir olunurdu. İlk tragediyaları “faciənin atası” adlandırılan Esxil yazmışdır. Esxillə bir dövrdə yaşamış digər faciə ustası olan Sofokl “Antiqona” tragediyasının müəllifidir.

Gülməli səhnəciklərdən şən və məzəlli pyeslər-komedyalar yarandı. “Komediya” yunan sözü olub, “şən sakinlərin mahnısı” mənasını verir. Yunanlar tamaşa günündə səhər tezdən yemək-ichmək

götürüb teatra toplaşar-
dılar. Tamaşa qurtardıqda
xüsusi komissiya tama-
şaçıların rəyini nəzərə
alaraq qələbəni ən yaxşı
pyes müəllifinə və ən yax-
şı aktyorlara verirdi. On-
lar çələnglə və qiymətli
hədiyyələrlə mükafatlan-
dırılırdılar. Pyes müəllif-
ləri son dərəcə böyük

hörmətə malik idilər.
Afina teatrında Esxilə və
Sofokla heykəl qoymuş-
dular. Onları “müdrilik
dahləri” adlandırırdılar.
Aristofan teatrın rolunu
belə qiymətləndirirdi:
“Müəllimlər oğlanlara
ağıl öyrətdikləri kimi,
şairlər də böyükləri tər-
biyə edirdilər”.

Teatr sonralar qədim
Romada, Şərq ölkələrin-
də-Çində, Hindistanda,
Yaponiyada geniş yayıldı.
1948-ci ildə teatr icti-
maiyyəti rəsmi olaraq
YUNESKO-nun himayəsi
altında Beynəlxalq Teatr
Institutunda birləşdi.

Ədəbiyyat

Qocayev, Ə. Beynəlxalq Teatr Günü //Bayramlar və tarixi günlər /Ə.Qocayev.- B.:“Altun Kitab”, 2006.- S.-94-96 .

Əlizadə, M. Müasir teatr sorağında: [Ədalət Vəliyevin Teatr sənətimiz: dünən, bu gün, sabah” kitabı haqqında]

/M. Əlizadə //Mədəni-Maarif.- 2006.- №3.-S.7, 8, 9.

Kamil, Ə. Qarayev: “Mədəniyyət haqqında qanun günün tələblərinə cavab vermir.” Bizdə Beynəlxalq teatr bazarına çıxmaq üçün teatr yoxdur”:[MM-in Mədəniyyət

Komissiyasının iclası haqqında] /Ə. Kamil //525-ci qəzet.-2006.- 16 mart.- S. 3.

Vəliyev, Y. Sabaha boylanan ümid /Y.Vəliyev //Mədəni-Maarif.- 2006.-№ 2.- S. 9.

Saqibə Mehrəliyeva



Tənqidçi, ədəbiyyatşünas, tərcüməçi Əziz Qurbanəli oğlu Şərifzadə 1895-ci il martın 28-də Azərbaycanın Naxçıvan şəhərində anadan olmuşdur. Orta təhsilini Tiflis şəhərində almış, sonra işləməyə başlamışdır.

“Molla Nəsrəddin” jurnalı redaksiyasında işlədiyi ilk gənclik illəri M.Ə.Sabir, Ə.Haqqverdiyev, Hüseyn Cavid və Əliqulu Qəmküsərlə yaxın dostluq əlaqələri onu ömürlük ədəbi fəaliyyətə bağlamışdır. 1915-1917-ci

illərdə Moskva Kommeriya İnstitutunda təhsilini davam etdirdiyi dövrdə rus ədəbi mühiti ilə yaxından tanış olmuşdur.

Əziz Şərif 1920-1930-cu illərdə Tiflis şəhərində mətbuat və nəşriyyat sahəsində çalışmış, 1925-1935-ci illərdə isə Zaqafqaziya Mərkəzi İcraiyyə Komitəsində məsləhətçi olmuşdur. 1943-cü ildə Moskvada M.Qorki adına Ədəbiyyat İnstitutunun tənqid bölməsini bitirmişdir. Yazıçı SSRİ Elmlər Akademiyasının Şərqşünaslıq İnstitutunda və Dünya Ədəbiyyatı İnstitutunda 1950-1961-ci illərdə baş elmi işçi olmuşdur. O, 1961-1988-ci illərdə M.V.Lomonosov adına Moskva Dövlət Universitetinin Filologiya fakültəsində SSRİ xalqları ədəbiyyatı kafedrasının professoru vəzifəsində çalışmışdır.

Əziz Şərif biliyini səxavətlə aspirantlarına, dissertantlarına, diplomçularına öyrətmış və onların hörmət və məhəbbətini qazanmışdır.

Ədəbi fəaliyyətə 1906-cı ildən “Molla Nəsrəddin” jurnalında dərc olunan “Naxçıvandan məktublar”ı ilə başlamışdır. Bundan sonra tənqid, ədəbiyyatşünaslıq və bədii tərcümə sahəsində səmərəli fəaliyyət göstərmiş, M.Qorkinin “Ana”, “Düşmənlər”, A.Fadeyevin “Tarmar” əsərini rus dilindən, E.Nipoşvili və N.Mijsişvilinin əsərlərini gürcü dilindən çevirmiş və çap etdirmişdir. Onun ədəbi fəaliyyətini nəzərdən keçirərkən hiss olunur ki, o, mütaliə ilə muntəzəm məşğul olmuşdur. Əziz Şərifin 1923-1980-ci illərdəki publisist yazıları, tənqidi və elmi məqalələrində xalqımızın görkəmli şəxsiyyətlərinin

yaradıcılığı, vətən, xalq mövzuları əsas yer tutur. Onun “Vaqif və vətən”. “Vidadi və xalq” məqalələri Azərbaycan şeirinin XVIII əsr qaynaqlarına, ideya-bədii xüsusiyyətlərinin təsvirinə həsr olunmuşdur. Vaqif və Vidadinin ədəbi fəaliyyəti bütün təfərrüatı ilə nümayiş etdirilir və onların yaradıcılığındakı keyfiyyətlərin xalqın tarixi ilə üzvi surətdə bağlı olduğu aydınlaşdırılır.

Onun xalqımıza ən layiqli ədəbi töhfəsi 1936-cı ilə kimi itmiş hesab

edilən M.F. Axundovun “Puşkin haqqında Şərq poeması”nın əlyazmasını tapmasıdır ki, bu da 1930-cu illərin sonunda böyük marağa səbəb olmuşdur.

Əziz Şərifin istedadı, bacarığı, ensiklopedik biliyə malik olması, onun zəngin şəxsi arxivindəki sənədlərdən də məlum olur. Ədibin arxivindəki səliqəli əlyazmaları, məktubları onun mənalı həyat yolu, yaradıcılığı haqqında müasir oxuculara söz deməyə imkan verir.

Azərbaycan bədii ədəbiyyatından rus dilinə

çoxlu tərcümələr etmiş, onlara ön söz, müqəddimə, şərhlər yazmışdır.

Əziz Şərif 1936-cı ildən Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü, 1958-ci ildən filologiya elmləri doktoru, 1962-ci ildən professor, 1963-cü ildən isə Azərbaycanın Əməkdar elm xadimi adına layiq görülmüşdür. İki medalla təltif olunmuşdur.

Yazıçı 1989-cu il iyun ayının 1-də Moskva şəhərində vəfat etmiş, Naxçıvan şəhərində dəfn olunmuşdur.

Ədəbiyyat

Keçmiş günlərdən /Ə. Şərif.-B.:Azərnəşr, 1977.- 301 s.

Keçmiş günlərdən, Atam və mən /Ə.Şərif.-B.: Yazıçı, 1983.- 613 s.

Molla Nəsrəddin necə yarandı? /Ə.Şərif.-B.: Yazıçı, 1986.- 380 s.

Tapıntılar /Ə.Şərif.-B.: Yazıçı, 1987.- 405 s.

Rus dilində

Литература народов Закавказья.-М.: Советский писатель, 1981.- 65 с.

Литература народов СССР.- М.: Советский писатель, 1974.- 43 с.

İnternetdə

www.google.az

Səmayə Quliyeva

Şəfiqə Məmmədova 1945

Aktrisa



Şəfiqə Haşım qızı Məmmədova 1945-ci il 30 martda qədim Azərbaycan şəhəri, hazırda Dağıstan Muxtar Respublikasının Dərbənd şəhərində anadan olmuşdur. 1968-ci ildə Azərbaycan Dövlət Teatr İnstitutunun Musiqili komediya aktyorluğu fakültəsini bitirmiş və Azərbaycan Milli Dram Teatrına qəbul olunmuşdur.

Aktrisanın coşqun səhnə ehtirası və mürəkkəb, ancaq zərif hərəkət, davranış praktikası var. İstisnasız olaraq bütün rollarında improvizə et-

məyi xoşlayır. Standart, kirəclənmiş ifadə oyun vərdişlərindən cəsarətlə imtina etməklə, səhnəyə dəyərli, incə və emosional ifadə vasitələri gətirmişdir. Mehdi Məmmədov, Tofiq Kazımov kimi qüdrətli rejissorların verdikləri mizanların estetik mənə tutumuna xələl gətirmədən səhnədə sərbəst və ifadəli davranışlarla gözlənilməz sınaqlar keçirməkdən çəkinməmişdir.

Ş.Məmmədova V. Şekspirin "Hamlet" (Gertruda), A.Şirvanzadənin "Nakam qız" (Sona), L.Tolstoyun "Canlı meyt" (Maşa), Ç.Aytmatovun "Ana torpaq" (Cənşəngülün arvadı), Hüseyn Cavidin "Xəyyam" (Sevda), C.Məmmədquluzadənin "Dəli yığıncağı" (Pırpız Sona), F.Şillerin "Məkr və məhəbbət"

(Ledi Milford), Yucin O'Nilin "Qızıl" (Süzen) faciələrində, İ.Əfəndiyevin "Bağlardan gələn səs" (Gülcan), "Mənim günahım" (Nurcahan), "Məhv olmuş gündəliklər" (Anjel), B.Vahabzadənin "Yağışdan sonra" (Nihal), İ.Qasımovun "Nağıl başlananda" (Tahirə) lirik-psixoloji dramlarında, M.İbrahimovun "Bəşərin komediyası və ya Don Juan" (Teadora), M.Qorkinin "Meşşanlar" (Yelena Nikolayevna), S.Vurğunun "İnsan" (Nataşa), Rəşad Stoyanovun "Qısqanc ürəklər" (Miakina), C.Cabbarlının "Aydın" (Gültəkin), N.Poqodinin "Zamanın hökmü" (İrina), Ə.Əylislinin "Yastı təpə" (Bəyaz) pyeslərində cazibədar səhnə obrazları yaratmışdır.

Aktrisa bir sıra filmlərə də çəkilməmişdir. "Qaraca

qız” (Pəricahan), “Dədə Qorqud” (Burla xatun), “İstintaq” (Gülya), “Bizim Cəbiş müəllim” (Cəbişin arvadı), “Ad günü” (Fəridə), “Çarvadarların izi ilə” (Səriyyə) bədii filmlərində maraqlı obrazlar yaratmışdır.

1980-ci ildə Anarın “Şəhərin yay günləri” pyesinin tamaşasındakı Dilarə roluna görə Res-

publika Dövlət mükafatına, 1981-ci ildə isə Rasim Ocaqovun çəkdiyi “İstintaq” filmindəki Gülya obrazına görə SSRİ Dövlət mükafatına layiq görülmüşdür. 1 iyun 1974-cü ildə Respublikanın Əməkdar artisti, 1 dekabr 1982-ci ildə Xalq artisti fəxri adları ilə təltif edilmişdir.

Yaradıcılığının parlaq dövründə, 1980-ci ildə aktrisa ailə qayğıları ilə bağlı teatrdan uzaqlaşaraq Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universitetində (keçmiş Teatr İnstitutu) pedaqoji fəaliyyətə başlamışdır. Professor 1995-2000-ci illərdə Milli Məclisin deputatı olmuşdur.

Ədəbiyyat

Məmmədova Şəfiqə //Azərbaycan Sovet Ensiklopediyası: on cildlə- B.: ASE, 1982.- C.4.-S. 506-507.

Rəhimli, İ. Şəfiqə Məmmədova (30 mart 1945) /İlham Rəhimli //Azərbaycan teatr tarixi.-

B.: Çarşıoğlu, 2005.-S. 375-377.

İnternetdə

www.google.az

Səmayə Quliyeva

Azərbaycanlıların Soyqırımı 1918

Tarixi yaddaşsızlıq və unutqanlıq xalqımıza baha başa gələ bilər. Azərbaycanlılara qarşı zaman-zaman törədilən bu ağır cinayətləri unutmamaq, böyüyən nəsli bədxah qüvvələrin məkrli niyyətlərinə qarşı ayıq-sayıqlıq ruhunda tərbiyə etmək mühüm vəzifədir.

Heydər Əliyev, ümummilli lider



1998-ci ildən etibarən Azərbaycan Respublikası martın 31-ni dövlət səviyyəsində azərbaycanlıların genosidi günü kimi qeyd edir. Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyev 1998-ci ildə 31 Mart Azərbaycanlıların Soyqırımı Günü elan etməsi ilə bağlı Fərman verməklə xalqımıza mə-

nəvi təskinlik bəxş etdi, nahaq qanın yerdə qalmayacağına inamı artırdı.

1918-ci ildə Şimali Azərbaycanda, xüsusən də onun iqtisadi-tarixi, məfkurə mərkəzi olan Bakıda baş vermiş mürəkkəb və ziddiyyətli hadisələri o zamankı Rusiyanın heç bir başqa güşəsi ilə müqayisə etmək mümkün deyildi. 1918-ci ilin yazında erməni siyasi-hərbi birləşmələrinin bolşeviklərlə əlbir olaraq Azərbaycanda törətdiyi soyqırımın miqyası o qədər böyük idi ki, yeni yaranmış ADR Hökumətinin ilk addımlarından biri həmin ilin avqust-

tunda yalnız hüquqşünas Ələkbər bəy Xasməmmədov başda olmaqla Fövqəladə Təhqiqat Komissiyasının yaradılması barədə qərar qəbul etmək oldu. Təhlükəni hiss etdiyindən müsəlman cəmiyyətləri özünümüdafiə qüvvələrinin yaradılmasını zəruri hesab edirdilər. Onların təşəbbüsü ilə Gəncədə, Bakıda, Lənkəranda müsəlman hərbi hissələrinin yaradılmasına, Bakı Kadet məktəbində müsəlman zabitlərinin hazırlanması işinə başlandı.

1918-ci ilin martında Rusiya bolşeviklərinin rəhbəri Vladimir Lenin

bolşevik Stepan Şaumyanı Qafqaz Fövqəladə Komissarı təyin edərək Bakıya göndərmişdi. Bolşeviklər Bakıda hakimiyyəti ələ keçirmək adı ilə erməni daşnaklarının silahlı qüvvələrinin gizli niyyətləri üçün şərait yaratmışlar. Martın 30-da axşam saat 5-də Bakıda ilk atəşlər açıldı. “Mart qırğını” başlanana qədər aldadıcı şəkildə özlərinin bitərəfliyini elan etmiş “Daşnaksütyun” və Erməni Milli Şurası ilk atəşdən sonra S.Şaumyan başda olmaqla Bakı Sovetini müdafiə etdi. Nəinki silahlı erməni dəstələri, habelə Bakıdakı erməni ziyalıları da Sovet tərəfindən döyüslərə daxil oldular.

Martın 31-də Bakı şəhərində azərbaycanlıların kütləvi qırğını başlamışdı. Stepan Şaumyanın etirafına görə, dinc azərbaycanlıların qırğınında Bakı Sovetinin altı min silahlı əsgəri, eyni zamanda “Daşnaksütyun” partiyasının 3-4 minlik silahlı dəstəsi iştirak etmişdir.

Üç gün davam edən qırğın zamanı erməni silahlıları bolşeviklərin köməyi ilə azərbaycanlıların yaşadıkları məhəllələrə qəflə-

tən basqınlar etmiş, əhalini uşaqlardan böyüyədək qətlə yetirmişdir. Həmin dəhşətli günlərin şahidi olmuş Kulner familiarı bir alman, 1925-ci ildə Bakı hadisələri barədə bunları yazmışdır: “Ermənilər müsəlman (azərbaycanlı) məhəllələrinə soxularaq hər kəsi öldürür, qılıncla parçalayır, süngü ilə dəlmə-deşik edirdilər. Qırğından bir neçə gün sonra bir çuxurdan çıxarılan 87 azərbaycanlı cəsədinin qulaqları, burunları kəsilmiş, qarınları yırtılmış, cinsiyyət orqanları doğranmışdır. Ermənilər uşaqlara acımadıqları kimi, yaşlılara da rəhm etməmişdilər”.

Mart qırğını zamanı Bakı şəhərinin təkcə bir yerində qulaqları, burunları kəsilmiş, qarınları yırtılmış 57 azərbaycanlı qadınının meyidi tapılmışdır. Gənc qadınların diri-diri divara mıxlanması, ermənilərin hücumundan sığınmağa çalışan iki min nəfərin yerləşdiyi şəhər xəstəxanasının yandırıldığı da bu dəhşətli faktlar sırasındadır. Qaçıb canını qurtarmağa çalışan əhalini gülləbaran etmək üçün isə ermənilər şəhərin müvafiq yerlərində əvvəlcədən pu-

lemyotlar yerləşdirmişdilər.

Daşnakların azərbaycanlılara qarşı soyqırımını yalnız Bakı ilə məhdudlaşmamışdır. Qısa müddətdə Şamaxı, Quba, İrəvan, Zəngəzur, Qarabağ, Naxçıvan, Qarsda da azərbaycanlıların qırğını törədilmişdir. 1918-ci ilin mart-aprel aylarında Şamaxıda 8 minə qədər dinc sakin qətlə yetirilmişdir. Şamaxı Cümə məscidi də daxil olmaqla əksər mədəniyyət abidələri yandırılmış və uçurulmuşdur. Cavanşir qəzasının 28 kəndi, Cəbrayıl qəzasının 17 kəndi tamamilə yandırılmış, əhalisi məhv edilmişdir. 1918-ci ilin aprelin 29-da Gümrü yaxınlığında əsasən qadınlardan, uşaqlardan və yaşlılardan ibarət 3 min nəfərlik azərbaycanlı köçü pusquya salınaraq son nəfərinədək məhv edilmişdir.

Mayın 1-də gündüz saat 14.00-da Qubada qanlı qətlər balandı. Birinci erməni qərarğahının silahlı dəstəsi Qubanın aşağı məhəlləsində evlərdə və həyətlərdə 2746 nəfər, qoca, qadın, uşaq və körpəni qətlə yetirdi, həmin küçədə yaşayan

sakinlərin evlərindən 12 furqon varidat - xalça, palaz, ev əşyası, 4 çamadan zinət əşyaları, qızıl, gümüş pul və başqa qiymətli mallar apardılar. 15 qadının döşünü kəsildilər, 8 cavan oğlanın baş dərisini soyub çıxardılar, 6 nəfər məşədinin kürək dərisini soyub bədəninə saman təpdilər.

Erməni silahlı dəstələri Naxçıvan qəzasının bir neçə kəndini yandırmış, Zəngəzur qəzasında 115 azərbaycanlı kəndi məhv edilmiş, 3257 kişi, 2276 qadın və 2196 uşaq öldürülmüşdür. Bütövlükdə bu qəza üzrə 10068 azərbaycanlı öldürülmüş

və ya şikəst edilmiş, 50000 azərbaycanlı qaçqın düşmüşdür.

İrəvan quberniyasının 199 kəndində yaşayan 135 min azərbaycanlı məhv edilmiş, kəndlər isə yerlə yeksan edilmişdir. Erməni silahlı dəstələri daha sonra Qarabağa yürüş etmiş, 1918-1920-ci illər arasında Qarabağın dağlıq hissəsində 150 kənd dağıdılmış, əhalisi məhv edilmişdir.

Ümumiyyətlə, XX əsrin birinci yarısında Zaqafqaziyada baş vermiş iki qırğın zamanı (1905-1907-ci illər, 1918-1920-ci illər) 2 milyona yaxın azərbaycanlı ermənilər tə-

rəfindən qətlə yetirilmiş, öz ev-əşiyindən zorla qovulmuşdur.

Ən ağırlısı odur ki, 1918-ci ilin martında baş vermiş azərbaycanlıların soyqırımını məsələsini hələ də dünyanın diqqət mərkəzinə gətirə bilməmişik. Biz xalqımızın düşar olduğu soyqırımını günlərində şəhid olanlarımızı anmaq-la yanaşı, başımıza gətirilənləri dünya ictimaiyyətinə çatdırmalıyıq. Çatdırmalıyıq ona görə ki, qoy bütün dünya üzdənirəq qonşularımızın, azğın ermənilərin kim olduğunu bilsin.

Ədəbiyyat

Azərbaycanlıların soyqırımını haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı //Azərbaycan.- 1998.- 27 mart.- S.1.

Abışov, V. Azərbaycanlıların soyqırımını: (1917-1918-ci illər) /V. Abışov.-B.: Nurlan, 2007.-175 s.

Ələkbərzadə, M. Tarixin bir günü və ya bir günün tarixi: /M. Ələkbərzadə; elmi red. və ön

söz: N. Cəfərov; rəyçi: K. Şükürov; Azərbaycanca Atatürk Mərkəzi.-B.: Təhsil, 2005.-128 s.

Bakıda 31 Mart Azərbaycanlıların Soyqırımını Gününə həsr olunmuş "Tarix olduğu kimi" mövzusunda ikigünlük beynəlxalq konfrans keçirilir //Azərbaycan.- 2008.- 31 mart.- S. 5.

Əzizov, Ə. Mart soyqırımını heç vaxt unudulmayacaq /Ə.Əzizov //Res-

publika.- 2008.- 31 mart.- S. 3.

Məmmədov, X. 1918-ci ildə ermənilərin törətdikləri mart soyqırımını /X. Məmmədov //Dialog-XXI əsr: jurnal.- №3.- 2008.- S.47-50.

Zeynal, V. Tarixi ədalət yerini tapacaqdır: 31 Mart Azərbaycanlıların Soyqırımını Günüdür /V. Zeynal //Azərbaycan.- 2008.- 31 mart. - S. 4.

Rus dilində

Агамалиева, Н. Азербайджанская Респуб-

лика: Страницы политической истории 1918-

1920 гг /Н. Агамалиева, байджана начала XX в Азербайджане (1918- Р.Худиев.-Б.: Сабах, века /П. Дарабади.-Б.: 1920 гг.) /Л. Мамедова.- 1994.-112 с. Элм, 1991.-205 с. Б., 1996.- 193 с.

Дарабади, П. Воен- Мамедова, Л. Дея-
ные проблемы полити- тельность армянских по-
ческой истории Азер- литических организаций

İnternetdə

www.anl.az

www.csl-az.

www.science.az

www.customs.net.

www.ganca.az.

www.contact.com.

www.gaip.az

Adilə Abdullayeva

Bunları unutmamaq olmaz!

1813-1828-ci illərə qədər Azərbaycan dövlətinin sahəsi təxminən 410 min kv.km. olmuşdur.

1813-1828-ci illərdə işğal edilmiş Azərbaycan əraziləri: İran əsarəti altındakı Cənubi Azərbaycan əraziləri: -sahəsi təxminən 280 min kv.km. olmuşdur.

Rusiya əsarəti altındakı Şimali Azərbaycan-sahəsi təxminən 130 min kv.km. olmuşdur.

1918-ci ildə Rusiyanın təzyiqi ilə ermənilərə verilmiş İrəvan xanlığı-sahəsi 9 min kv.km. olmuşdur.

Rusiya əsarəti altındakı Dərbənd xanlığı –sahəsi 7 min kv.km. olmuşdur.

1918-1920-ci illərdə Azərbaycan Demokratik Respublikasının qurulduğu ərazinin sahəsi-təxminən 114 min kv.km. olmuşdur.

Ermənistan Sovet Sosialist Respublikasının qismən nəzarətinə verilən Zəngəzur, Göycə, Şərur, Dərələyəz, Dilican və Gürcüstan SSRİ-nin qismən nəzarətinə verilən Borçalı-birlikdə sahəsi 27,4 min kv.km. olmuşdur.

1920-1991-ci illərdə SSRİ əsarəti altında qalmış Azərbaycan SSR-nin ərazisi 86,6 min kv.km. olmuşdur.

Ermənistanda yaşamış azərbaycanlıların kütləvi şəkildə sonuncu deportasiya əməliyyatı 1988-ci ilin aprelində başlayıb. Ermənistanda yaşayan azərbaycanlılar öncə hissə-hissə, noyabrın sonu, dekabrın birinci ionicünlüyündə isə kütləvi şəkildə deportasiyaya məruz qalıblar. Əməliyyat nəticəsində Ermənistan Respublikasında 8 min kvadrat kilometrlik ərazidə (172 yaşayış məntəqəsi) kompakt şəkildə yaşayan 200 mindən çox azərbaycanlı illərlə yaşadığı torpaqlardan didərgin düşüb.



1 aprel
Gün çıxır
07:50
Gün batır
20:06
30 aprel
Gün çıxır
07:56
Gün batır
20:36

Aprəl



21 mart-
20 aprel

Qoç bürcünün
Nişanəsi oddur.
Marsın
himayəsindədir.
Gündənin Qoç
bürcündən keçdiyi
dövrə dərişulanlar
qüvvətli və çevik
olurlar.

2010

Əlamətdar və
tarixi günlər

1. Ümumdünya Güllüş Günü

2. Kəlbəcər rayonunun işğalı günü

7. Ümumdünya Səhiyyə Günü

12. Ümumdünya Kosmonavtika və Aviasiya Günü

18. Tarixi abidələrin Mühafizəsi Günü

29. Beynəlxalq Rəqs Günü

Ca	1
C	2
Ş	3
B	4
Be	5
Ça	6
Ç	7
Ca	8
C	9
Ş	10
B	11
Be	12
Ça	13
Ç	14
Ca	15
C	16
Ş	17
B	18
Be	19
Ça	20
Ç	21
Ca	22
C	23
Ş	24
B	25
Be	26
Ça	27
Ç	28
Ca	29
C	30

Ümumdünya Kosmonavtika və
Aviasiya Günü



Ümumdünya Aviasiya və Kosmonavtika Günü
1961-ci il aprelin 12-də kosmosa uçmuş ilk insanın -
Yuri Qaqarinin adı ilə bağlıdır və Beynəlxalq
Aviasiya Federasiyasının qərarı ilə hər il bütün
dünyada qeyd olunur. Bu günün tarixi yaddaşında
Azərbaycan alim və mütəxəssislərinin də
özünəməxsus yeri, səmali mövqeyi var.



Milli ədəbiyyat

Nasir, publisist Quliyev Həsənağa Məmmədağa oğlunun (01.04.1935) anadan olmasının **75** illiyi

Şair İmaməliyev Azər Məcid oğlunun (02.04.1870 – 08.08.1956) anadan olmasının **140** illiyi

Professor, ədəbiyyatşünas, publisist Hacıyev Asif Abbas oğlunun (03.04.1960) anadan olmasının **50** illiyi

Şair, nasir, ədəbiyyatşünas Abdullazadə Arif Əbdürrəhman oğlunun (05.04.1940 – 31.05.2002) anadan olmasının **70** illiyi

Əməkdar jurnalisti, publisist, nasir Şərifov Azad Ağakərim oğlunun (07.04.1930) anadan olmasının **80** illiyi

Şair, publisist Məmmədov Məhəmməd Ağa oğlunun (09.04.1930) anadan olmasının **80** illiyi

Şair, ədəbiyyatşünas, tərcüməçi İsmayılzadə Cəfər Balaəmi oğlunun (Cəfər Rəmzi) (09.04.1905 – 11.09.1996) anadan olmasının **105** illiyi
Ədəbiyyatşünas Həsənov Kərim Hüseyn oğlunun (10.04.1935) anadan olmasının **75** illiyi

Nasir, publisist Məmmədov Elbrus Şahmar oğlunun (11.04.1945) anadan olmasının **65** illiyi

İctimai xadim, dramaturq, nasir, publisist Nərimanov Nəriman Nəcəf oğlunun (14.04.1870 – 09.03.1925) anadan olmasının **140** illiyi

Şair Babanlı Fuad Abdulla oğlu (17.04.1945) anadan olmasının **65** illiyi
Əməkdar mədəniyyət işçisi, yazıçı Hasilova Xalidə Məmməd qızının (19.04.1920 – 05.12.1996) anadan olmasının **90** illiyi

Nasir Əliyev Məmmədhüseyn Rüstəm oğlunun (25.04.1925 – 06.07.1994) anadan olmasının **85** illiyi

Şair, ədəbiyyatşünas, tənqidçi Rəfili Mikayıl (Mikayıl Rəfili) Həsən oğlunun (25.04.1905 – 25.04.1958) anadan olmasının **105** illiyi

Ədəbiyyatşünas, tənqidçi Abdullayev Bəhlul Ağabala oğlunun (Bəhlul Abdulla) (27.04.1940) anadan olmasının **70** illiyi

Şair Nağıyev Mirsəbir Mirfərəc oğlunun (Mir Səbir) (28.04.1935) anadan olmasının **75** illiyi



Xarici ədəbiyyat

Fransız yazıçısı Zolya Emilin (02.04.1840- 29.09.1902) anadan olmasının **170** illiyi

Danimarka yazıçısı Andersen Hans Kristianın (02.04.1805 – 04.08.1875) anadan olmasının **205** illiyi



Tarixi günlər

Ümumdünya Gülüş Günü (01.04.1564)

Kəlbəcər rayonunun işğalı günü (02.04. 1993)

Ümumdünya Səhiyyə Günü (07.04.1949)

Ümumdünya Kosmonavtika və Aviasiya Günü (12.04.)

Beynəlxalq Mədəniyyət Günü (15.04.1935)

Ümumdünya Hemofiliya Günü (17.04.1964)

Tarixi Abidələrin Mühafizəsi Günü (18.04.1983)

Azərbaycan Dövlət Televiziya və Radio Verilişləri şirkəti Qapalı səhmdar cəmiyyətə çevrilməsinin **5** illiyi (23.04.2005)

Beynəlxalq Kitab və Müəllif Hüquqları Günü (23.04.1996)

Qobustan rayonunun yaranmasının (24.04.1990) **20** illiyi

Sovet Rusiyasının XI Qızıl Ordusu Azərbaycanı işğal edərək Milli Hökuməti devirmiş və Azərbaycanda Sovet Hakimiyyətini elan etmişdir (27-28.04.1920)

Ümumdünya Əməyin Mühafizəsi Günü (28.04.1996)

Beynəlxalq Rəqs Günü (29.04.1982)



Siyasət. Hərbi iş

Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin hərbi xadimlərindən biri, general-mayor Vəzirov Fəridun bəy Cəlal oğlunun (19.04.1850 – 30.06.1925) anadan olmasının **160** illiyi

Hərbi xadim, artilleriya general-leytenantı Şıxlinski Əliağa İsmayıl Ağa oğlunun (23.04.1865 – 18.08.1943) anadan olmasının **145** illiyi



Texnika

İnformatika və hesablama texnikası sahəsində alim Kərimov Sabit Qəhrəman oğlunun (10.04.1940) anadan olmasının **70** illiyi



Kimya. Biologiya. Tibb

Professor, oftalmoloq Adıgözəlova – Polçayeva Qəmərxanım Əbdürrəhim qızının (12.04.1915-1992) anadan olmasının **95** illiyi

Professor, görkəmli həkim- pediatri Qarayev Əbülfəz Fərəc oğlunun (20.04.1885 – 24.10.1952) anadan olmasının **125** illiyi



Musiqi

Xanəndə Behbudov Məcid Behbudalı oğlunun

(18.04.1870 – 06.09.1945) anadan olmasının **140** illiyi

Xalq artisti, tarzən Məmmədov Hacı Məmməd oğlunun

(28.04.1920-02.08.1981) anadan olmasının **90** illiyi

Bəstəkar, dirijor və pedaqoq Məmmədov Məmməd Qəzənfər oğlunun

(28.04.1920 – 28.01.1987) anadan olmasının **90** illiyi



Memarlıq

Professor, memar Dadaşov Sadiq Ələkbər oğlunun (15.04.1905 – 24.12.1946) anadan olmasının **105** illiyi

SSRİ Xalq memarı, Əməkdar incəsənət xadimi Hüseynov Mikayıl Ələsgər oğlunun (19.04.1905 – 02.10.1992) anadan olmasının **105** illiyi



Folklor

Folklorşünas, tənqidçi, publisist Quliyev Çərkəz Əli oğlunun

(22.04.1940 - 03.06.1994) anadan olmasının **70** illiyi

Ümumdünya Gülüş Günü

1564



Hər il aprel ayının 1-də Avropada və bir çox Asiya ölkələrində “Gülüş günü” keçirilir. Bu gün rəsmi bayram kimi heç bir ölkənin təqviminə daxil edilməsə də, dünyanın bir çox dövlətlərində qeyd edilir. Böyük Britaniyada “Səfehlər günü”, Fransada isə “Aprel balığı günü” adlandırırlar. Gəlin əvvəla bu günün tarixçəsinə bir nəzər salaq. Bəzi mənbələrə görə 1 aprel zarafatının yaranması belə olub: Təqribən 5 əsrlik tarixi olan gülüş günü ilk dəfə Fransada təşəkkül tapıb. 1564-cü ildə Fransa Kralı IX Çarles, il başlanğıcının yanvar ayının birinci günü olması barədə qərar verdi.

Bundan əvvəl Fransada yeni ili 1 apreldə qeyd edirdilər. O zamankı rəhbərlikdə IX Çarlesin bu qərarı ölkədə çox da yayılmadı. Məsələdən xəbərdar olanlar isə protest məqsədilə köhnə adətlərinə davam etdilər. 1 apreldə şənliklər keçirdilər. Digərləri isə onları aprel axmaqları kimi qəbul etdilər. 1 apreldə “bütün axmaqların günü” adını verdilər. Bu gündə mühafizəkarlara sürpriz hədiyyələr verdilər, təşkil olunmamış qonaqlıqlara dəvət etdilər, gerçək olmayan xəbərlər yaydılar. Uzun illər sonra yanvarın ilk ay olmasına öyrəşdilər və 1 aprel gününü mədəniyyətlərinin bir parçası kimi görərək gülüş günü kimi davam etdirdilər. Oradan da bütün dünyaya yayıldı. İndi bütün dünyada 1 Aprel Beynəlxalq Gülüş Günü kimi qeyd olunur.

Başqa rəvayətlərə görə isə hələ qədim Romada 17 fevralı “Avamlar bayramı kimi” keçirirmişlər. Şərqi Hindistanda isə bu bayram martın 31-nə təsadüf etmişdi. Rəvayətə görə, belə qeyri-adi ənənəyə təbiətin özü səbəb olmuşdu. Havanın yaz şıltaqlıqlarını əhali gülüş və zarafatlarla qarşılamaq məqsədilə bu günü özlərinə xoş ovqat yaratmaq üçün seçiblər.

Bir çox ölkələrdə isə ildə bir dəfə-məhz aprelin 1-də “İtaətsizlik bayramı” keçirilirdi. Həmin gün adamlar cəzasız olaraq öz hökmdarlarını lağa qoya bilər, gündəlik davranış qaydalarını poza bilər, öz mənfi emosiyalarını “söndürə” bilərdilər. Eyni zamanda “Səfehlər kralı” və ya “Zarafatlar kralı” təyin edə, şənlonər, lətifələr söyləyərdilər. Həmin gündə maska geyinmək qayda idi. Çünki belə etdikdə daha təhlükəsiz halda

“xuliqanlıq” etmək mümkün idi.

Azərbaycanda isə bu gün daha çox insanların bir-birlərini aldatması ilə

müşayiət olunur. Hətta həmin gün televiziya kanallarında gedən xəbərlər, dövrü nəşrlərdə dərc olunan informasiyalar da

yanlış olur. Özü də bundan heç kəs incimir. Amma hamı çalışır ki, aprelin 1-i aldanmasın.

Allah Həmişə Bizi Güldürsün!

İnternetdə

www.azeriblog.com
www.hafta-chi.com

www.elibrary.az
www.sumqayit.gen.az

Adilə Abdullayeva

...Əgər insanın ürəyini öyrənmək istəyirsinizsə, susduğu, danışdığı, ağladığı, hətta yüksək ideyalardan həyəcanlandığı məqamlardan daşının, yaxşı olardı, ona güləndə baxın, güləndə...

F.M. Dostoyevski, rus yazıçısı

Gülüşün metafizik axtarışına dünyanın ən kədərli adamı çıxa bilər. Fikir vermisinizsə, şux zarafatları ilə məşhur olan insanların gözdən uzaq bir tənhalıq adası olur, həmən adada o zarafatçı adamlar dərd çəkirlər!

Mari Fransua Arue (Volter)



Milliyyətçə italyan olan Fransız yazıçısı Emil Zolya 1840-cı il aprel ayının 2-də Parisdə mühəndis ailəsində anadan olmuşdur. O, yeddi yaşında ikən atasını itirmiş, gənc yaşlarından ağır həyata qatlaşmışdır.

Emil Zolya dünya mədəniyyətinə gözəl əsərlər bəxş etmiş sənətkarlardan biri olmuşdur.

Yaradıcılığının ilk dövərində A. Müsse və V. Hüqonun təsiri ilə romantik xarakterli əsərlər yazmışdır. “Ninonun nağılları novella silsiləsi”, “Klodun tövbəsi” romanı, “Mən ni-

yə nifrət edirəm”, “Eduard Mane” və s. ədəbi tənqidi və sənətsüənəslıq əsərlərində rəsmi akademik salon incəsənətinə qarşı çıxmış, impressionistləri müdafiə etmişdir. “Tereza Raken” romanı ilə Emil Zolya naturalist romanın əsasını qoymuşdur. O, “Təcrübi roman”, “Naturalist romançılar” əsərlərində naturalizm nəzəriyyəsinə yaratmışdır. Lakin yaradıcılıq təcrübəsində Zolya Balzak ənənələrini davam etdirmiş, tənqidi realizmə daha çox meyl göstərmişdir.

İkinci imperiya dövrü XIX əsrin 50-60-cı illəri fransız cəmiyyətinin bədii salnaməsi olan iyirmi romandan ibarət “Ruqonlar və Makkarlar” epopeyasının “Ruqonların şöhrətpərəstliyi” (1871), “Parisin bətni” (1873), “Əlahəzrət Ejen Ruqon” (1876), “Tələ” (1877), “Nana” (1880), “Qadın səadəti” (1883), “Jerminal”

(1885), “Torpaq” (1887), “Pul” (1891), “Tarmar” (1892), “Doktor Paskal” (1893) və s. romanlarında Zolya pulun hakim olduğu burjua cəmiyyətinin sosial ziddiyyətlərini, siyasi və mənəvi iflasını realistcəsinə təsvir etmişdir. Məşhur “Jerminal” romanında ilk dəfə olaraq əməklə kapitalın toqquşması əks olunmuşdur. Lakin naturalizmin təsiri bu əsərlərin ictimai idraki əhəmiyyətini müəyyən qədər azaltmış, yazıçıya fəhlə sinfinin mütəşəkkil, siyasi qüvvə kimi tarixi rolunu görməyə imkan vermişdir.

1890-cı illərdə Emil Zolya yaradıcılığına yeni motivlər gətirmişdir. “Üç şəhər” (1894-98) trilogiyasında, “Dörd incil” (1899-1903) utopik romanlar silsiləsində, hekayə, dram və publisistik əsərlərində Zolya ədaləti və insan hüquqlarını müdafiə etmiş, zülm və istib-

dadı, dini xurafatı qətiyyətlə pisləmişdir.

O, 1898-ci ildə Respublika Prezidentinə yazdığı “Mən ittiham edirəm” məktubuna görə həbs cəzasına məhkum edilmişdir. Məktub Rusiyada da geniş əks-səda doğurmuşdu. Onun bir çox əsərləri

Rusiyada da dərc olunmuşdur. O, İ.S.Turgenevin köməyi ilə “Vestnik Yevropı” jurnalında əməkdaşlıq etmişdir.

Emil Zolya dünyanın bir çox yazıçılarına təsir göstərmişdir. M.Y.Saltıkov-Şedrin, L.N.Tolstoy, A.M.Qorki, A.V.Lunaçarski və

başqaları Emil Zolyanın yaradıcılığını yüksək qiymətləndirmişlər.

Emil Zolya 1902-ci il sentyabr ayının 29-da dəm qazından zəhərlənmə nəticəsində qəfildən Paris şəhərində vəfat etmişdir.

Ədəbiyyat

Şıxlı, İ. XX əsr xarici ədəbiyyat tarixi /İ.Şıxlı.- B., 1974.-110 s.

Rus dilində

Пузиков, А. Эмиль Золя /А.Пузиков.- М., 1961.- 62 с.

Кучборская, Е.П. Реализм Эмиля Золя /Е.П. Кучборская.- М.,1973. – 57 с.

Эмиль Золя. Литературный критик.- М., 1978.- 48 с.

İnternetdə

www.kitapyurdu.com
www.lit.az

www.press.az

Samirə Eminova

205 illiyi

Hans Křristian Andersen
1805-1875

Danimarka
yazıçısı



XIX əsrin görkəmli Danimarka yazıçısı, uşaqların sevimlisi Hans Kristian Andersen 1805-ci il aprelin 2-də Odense şəhərində, çəkməçi ailəsində doğulmuşdur. Hans kiçik yaşlarından pyeslər yazmışdır. İlk şeirləri 1826-1827-ci illərdə nəşr olunmuşdur. Əsl ədəbi fəaliyyətə “Holmen kanalından Amager adasının Şərq burnuna qədər piyada səyahət” (1829) əsəri ilə başlamışdır. “İmprovizator” (1835), “Yalnız skripka çalan” (1837)

romanlarında xalq içərisindən çıxmış istedadlı adamların acınacaqlı taleyi təsvir edilmişdir. “Mulat”(1840) pyesi irqi bərabərsizlik əleyhinə yönəldilmişdir. Lakin Andersen dünya ədəbiyyatında uşaqlar üçün yazdığı nağılları ilə şöhrət qazanmışdır. XIX əsrin 30-cu illərin ikinci yarısından başlayaraq “Uşaq nağılları”(1835-1837), “Yeni nağıllar” (1845-1848), “Rəvayətlər” (1852-1853) kitablarını nəşr etdirmişdir. Andersenin demokratik, humanist dünyagörüşü nağıllarında daha dolğun əks olunmuşdur. Onun “Uşaqlara söylənilmiş nağıllar” kitabını oxuyan dünyanın görkəmli fizik alimi H.K.Ersted heyranlıqla qəti sözünü beləcə ifadə etmişdi: “İmprovizator sizi məşhurlaşdırdı, nağıllar isə

adınızı əbədləşdirəcəkdir!”. Andersen “Çirkin ördək balası”nda əsl istedadın bütün maneələri dəf edərək, özünə yol açacağı fikrini irəli sürmüş, “Bülbül” nağılında isə həqiqi sənəti süni gözəlliyə qarşı qoymuşdur. “Dəyanətli qalay əsgərcik”, “Qar kraliça” və s. nağıllarda sadə, yoxsul adamların mənəvi zənginliyindən danışılır. “Noxud üzərində yatan şahzadə qız”, “Donuzotaran” nağıllarında aristokratiya nümayəndələrinin xudpəsəndliyi, zövqsüzlüyü və şıltaqlığı təsvir olunur. Dünyanın bir sıra ölkələrinə, o cümlədən Fransa, Almaniya, Çexiya, Polşa, İtaliya, İsveç, İsveçrə, Afrika, Serbiya, Rumıniya, Macarıstan, Avstriyaya olan səfərləri A.K.Andersenin dünyabaxışına, mənəvi zənginliyinə yeni dəyərlər gətirdi.

Hans Kristian uşaq psixologiyasını dərindən duymuş və incəlikləri ilə əks etdirmişdir. Onun nağılları böyüklər üçün də ibrətamızdır. Andersen folklordan yaradıcılıqla istifadə etmişdir. Dinamik süjet, danışiq dilinin sadəliyi və canlılığı, dərin emosionallıq, incə yumor nağılların xarakterik xüsusiyyətidir.

Yazığının əsərləri bir çox dilə, o cümlədən Azərbaycan dilinə tərcümə olunmuşdur. Danimarkanın nağıl şahzadəsi Hans Kristian Andersen 1875-ci il avqustun 4-də Kopenhagendə vəfat etmişdir. Dünyanın bir sıra ölkələrini gəzən sənət adamlarından H. Hayne, V.Hüqo, A.Düma, Ç.Dik-

kens, H.V.Lonqfello kimi yazıçı və şairlərlə görüşən, məktublaşan H.K. Andersen “ölümündən sonra” daha bir uzun ömür yaşayır.

1975-ci ildə Ümumdünya Sülh Şurasının qərarı ilə anadan olmasının 170 və vəfatının 100 illik yubileyi keçirilmişdir.

Düyməcik: Nağıl /H.K. Andersen.-B.: Çarşıoğlu, 2006.-16s.: şək.- (Nağıllar aləmi)

Ərciyəzım neyləsə, xoşdur: Nağıl /H.K. Andersen; tərc.ed. S.Hü-

Ədəbiyyat

seynova.-B.: Çarşıoğlu, 2005.- 16 s.

Nağıllar /H.K. Andersen; tərc. ed. M.Rzaquluzadə.- Təkrar nəşr.- B.: Öndər, 2004.- 159 s.

Ole-Lukoye.Külək adaları necə qatıb qarış-

dırırdı. Mətin qalay əsgərcik /H.K. Andersen; tərt.ed. T. Qorçu; tərc. ed. M. Musabəyli, G. Rəcəbova.- B.: Tutu Uşaq Nəşriyyatı, 2005.

Сказки /Х. К.Андерсен.-М.: Художественная литература, 1990.- 491с.- (Для семейного чтения)

Сказки /Х. К.Андерсен.-Екатеринбург, 1992.- 160 с.

Сказки и истории /Х. К.Андерсен.- М.: Мега-

Rus dilində

полис-Экспресс, 1993.- 352 с.

Гренбек, Б. Ханс Кристиан Андерсен: Жизнь. Творчество. Личность /Б. Гренбек.- М.: Прогресс, 1979.- 237 с.

Кокорин,А.В. В стране великого сказочника:

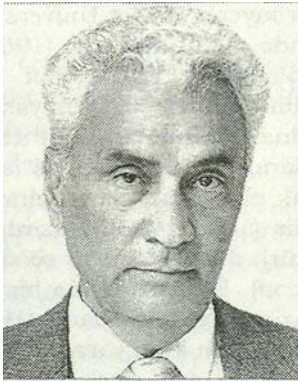
Об иллюстрировании произведений Х.К.Андерсена /А.В. Кокорин.- М.: Советский художник, 1988.- 193 с.

www.amazon.com
www.google.az
www.facebook.com

www.kuzbass.ru
www.peoples.ru
www.torrents.ru

İnternetdə

Adilə Abdullayeva



Publisist, nasir Azad Ağakərim oğlu Şərifov 1930-cu il aprelin 7-də Bakı şəhərində qulluqçu ailəsində anadan olmuşdur. 6 saylı Bakı şəhər orta məktəbində təhsilə başlasa da musiqi məktəbinə dəyişilmiş, buranı 1949-cu ildə bitirmişdir. 1949-1954-cü illərdə Üzeyir Hacıbəyov adına Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasında (indiki Musiqi Akademiyası) təhsilini davam etdirmişdir.

Ədəbi fəaliyyətə tələbəlik illərindən başlamışdır.

İlk qələm təcrübələri “Azərbaycan idmançısı” qəzetində çap olunmuşdur. Eyni zamanda 1951-1954-cü illərdə həmin qəzetin ədəbi işçisi kimi çalışmışdır. 1954-1955-ci illərdə “Pionerskaya pravda” qəzetinin Zaqafqaziya üzrə xüsusi müxbiri olmuşdur.

1955-1964-cü illərdə kamil jurnalist təhsili almaq məqsədilə Bakı Dövlət Universitetinin Filologiya fakültəsində təhsilini davam etdirmişdir.

1956-1962-ci illərdə “Molodyoj Azerbaydjana” qəzetində şöbə müdiri, redaktor müavini, redaktor vəzifələrində işləmişdir.

1956-1959-cu illərdə keçmiş Ümumittifaq Komsomolunun MK nəzdində olan Komsomol məktəbinin jurnalistika

şöbəsində təhsil almışdır. 1958-ci ildə Gənclərin və tələbələrin Avstriyada keçirilən Beynəlxalq festivalında iştirak etmişdir. 1962-1965-ci illərdə gənclərin nümayəndə rəhbəri kimi İngiltərədə, İndoneziyada, Misirdə, Türkiyədə, ABŞ-da olmuşdur.

Azad Şərifov 1962-1965-ci illərdə Moskvada Komsomolun Mərkəzi Komitəsinin təbliğat şöbəsində təlimatçı, məsul təşkilatçı olmuşdur. 1965-1966-cı illərdə “Vokruq sveta” jurnalında baş redaktorun müavini, 1966-1969-cu illərdə Əfqanıstan üzrə xüsusi müxbir, 1969-1979-cu illərdə isə Azərbaycan KP MK Mədəniyyət şöbəsinin müdiri vəzifəsində işləmişdir. O, 1979-1988-ci illərdə Azərbaycan Dövlət Kinounun sədri olmuşdur.

1974-1989-cu illərdə Fransa, İtaliya, Hindistan, Vyetnam, Filippin, Macarıstan, Kuba, Meksika ölkələrində səfərdə olan Azərbaycan mədəniyyət və kino işçiləri nümayəndələrinə başçılıq etmişdir.

1988-1992-ci illərdə AzərTAC-ın direktoru, baş direktor, siyasi icmal-

çı vəzifələrində işləmişdir.

Azad Şərifov 1993-cü ildən Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü olmuşdur. 1990-cı ildə Azərbaycanın Əməkdar jurnalisti və Zərdabi adına mükafatın laureatı adına layiq görülmüşdür.

O, dəfələrlə Azərbaycan Ali Sovetinin deputatı ol-

muşdur. Xidmətlərinə görə “Qırmızı Əmək Bayrağı”, iki “Şərəf nişanı” ordeni, “Əmək nailiyyətlərinə görə” medalı, üç dəfə Azərbaycan Ali Soveti Rəyasət Heyətinin Fərmanı ilə təltif edilmişdir. Hazırda fərdi təqaüddür.

Ədəbiyyat

Azərbaycan türk teatri tarixi materialları /A. Şərifov.- B.: Elm və həyat, 2000. – 107 s.

Xalq üçün yaranmış ömür /A. Şərifov.- B.: Elm və həyat, 2000.– 213 s.

Xarici ölkələrin kütləvi informasiya vasitələri /A. Şərifov.- B.: Azərbaycan, 1997.– 256 s.

Səbzəli bəy /A. Şərifov.- B.: Gənclik, 2001. – 80 s.

Zorən dipkuryer: “İzvestiya” qəzetinin 90 illiyinə ithaf olunur /A. Şərifov //525-ci qəzet.- 2007.-28 aprel.- S. 2

Rus dilində

Трагедия длиной в два года. (Фоторассказ о первых годах Карабахского конфликта).–Б.: Азернешр, 1990.– 56 с.

Необъявленная война – о геноциде армян против Азербайджанского населения в Армении.–

Б.: Коммунист, 1991.– 67 с.

Азеринформ сообщает, заявляет, опровергает (Сборник материалов по Карабахским событиям). – Б.: Азернешр, 1991.– 82 с.

Армянский терроризм.– Б.: Азербайджан, 1991. – 73 с.

От вашего зарубежного корреспондента.– Б.: Гянджлик, 1992.– 68 с.

İnternetdə

www.az-customs.net/
www.kaspi.az/news
www.wikipedia.org.

Samirə Eminova



Məhəmməd Ağa oğlu Məmmədov 1930-cu il aprelin 9-da Azərbaycan Respublikası Qusar rayonunun Əvəcuq kəndində anadan olmuşdur. O, 1953-cü ildə Bakıda V. İ. Lenin adına Azərbaycan Dövlət Pedaqoji İnstitu-

Ay çimirdi bulaqda: şeirlər /M.Məmmədov.- B.: Şirvan, 2003.-32 s.

Balaca rəssam: hekayələr /M.Məmmədov.- B.: Azərbaycan, 2007.-

tunun Kimya fakültəsini bitirmişdir. 1953-cü ildə Hil kənd orta məktəbində pedaqoji fəaliyyətə başlayıb, 1963-cü ildə öz doğma Əvəcuq kəndindəki 8 illik məktəbə direktor təyin olunmuşdur. O, 1960-cı illərdən ədəbi fəaliyyətə başlamış və bir sıra yadda qalan əsərlər yazmışdır.

Onun yaradıcılığında uşaq ədəbiyyatı nümunələri üstünlük təşkil edir.

Uşaqlar üçün yazılan şeirlərinə görə o, 1982-ci ildə Dağıstanda çap olunan "Kard" (Şahin balası) adlı aylıq jurnalın re-

Ədəbiyyat

176 s. .-(Mətn Azərb., rus, ingilis)

Qanadlı ömür: şeirlər /M.Məmmədov.-B.: 2005 .-165 s.

Lətifələr: kiçik yaşlı uşaqlar üçün /M.Məm-

daksiyası tərəfindən Fəxri Fərmanla təltif olunmuşdur. Şairin 100-dən artıq məqaləsi qəzet və jurnallarda çap olunmuşdur.

Şahdağın zirvəsindəki qartalların uçuşundan, bulaqların zümzüməsindən, səfalı təbiətin gözəlliklərindən ilham alan Azərbaycan və Dağıstan Yazıçılar Birliklərinin üzvü, Əmək veteranı, ali kateqoriyalı kimya-biologiya müəllimi, publisist, şair Məhəmməd Ağa öz doğma Əvəcuq kəndində yaşayıb-yaradır.

mədov.- B.: Araz, 2003.-36 s.

101 hekayə: kiçik yaşlı uşaqlar üçün /M.Məmmədov.- B.: Araz, 2009.-165 s.

Bəybala Ələsgərov



Görkəmli şair, ədəbiyyatşünas, tərcüməçi kimi fəaliyyət göstərmiş Cəfər Balaəmi oğlu İsmayılzadə (Cəfər Rəmzi) 1905-ci il aprelin 9-da Bakının Mərdəkan kəndində, əkinçi ailəsində doğulmuşdur. 1913-1917-ci illərdə burada dördsinifli məktəbdə ibtidai təhsil almış, sonra bir müddət əkinçiliklə məşğul olmuşdur. Sovet hakimiyyəti qurulduqdan sonra 1920-1922-ci illərdə

Deyilən söz yadigardır /C.Rəmzi.- 3 cildə.-B.: Yazıçı, 1987.- 350 s.

www.aztv.az
www.azerbaijan.news.az

Mərdəkan gənclər özəyinin kitabxanasında işləmişdir. 1922-ci ildən Cəfər Bakı Darülmüəlliminə 5 il müddətinə təhsilini davam etdirmişdir. 1932-ci ildə API-nin Dil və Ədəbiyyat fakültəsini bitirmişdir. 1941-1942-ci illərdə API-nin Tarix fakültəsində qiyabi təhsil almış, 1958-ci ildən etibarən Azərbaycan Elmlər Akademiyasının Şərqşünaslıq İnstitutunun İran filologiyası şöbəsində işləmişdir. Cəfər Rəmzi 1968-ci ildə “Yəğma Cəndaqinin poeziyası” mövzusunda namizədlik dissertasiyası müdafiə etmişdir. Bədii yaradıcılığa 15 yaşından başlamış, 1954-cü ildən

Ədəbiyyat

Gecikən arzular /C. Rəmzi.-B.: Yazıçı, 1990.- 144 s.

İnternetdə

www.kitab.az
www.wikipedia.org

şeyrlərini “Sufi” təxəllüsü ilə yazıb-yaratmışdır. Bundan sonra öz şeir, elmi əsər və tərcümələrini “Cəfər Rəmzi” təxəllüsü ilə dövrü mətbuatda çap etdirmişdir. 1985-ci ildən Azərbaycan Yazıçılar İttifaqının üzvü, “Deyilən söz yadigardır” üç cildlik kitabın toplayanı və tərtibçisidir. XIX-XX əsrlər poeziyasında satira problemi ilə məşğul olmuşdur.

Görkəmli ədəbiyyatşünas alim 1996-cı il sentyabrın 11-də Bakıda vəfat etmiş, Mərdəkan qəbiristanlığında dəfn olunmuşdur.

Ürəkdən gələn səslər /C. Rəmzi.- B.: Yazıçı, 1986.- 128 s.

Adilə Abdullayeva

*Qəmə r Adıgözə lova-
Polçayeva
1915-1992*

Oftalmoloq



Azərbaycan oftalmologiyasının görkəmli nümayəndələrindən biri, tanınmış alim, tibb elmləri doktoru, professor Qəmə r Əbdürrəhim qızı Adıgözə lova-Polçayeva 1915-ci il aprelin 12-də Dağıstanın Axtı kəndində anadan olmuşdur.

O, Azərbaycan Elmi-Tədqiqat Oftalmologiya İnstitutunda 1960-cı ildən başlayaraq, 30 ildən artıq müddətdə elmi işlər üzrə direktor müavini vəzifəsini icra etmişdi. Bundan əlavə Qəmə r xanım 1957-1960-cı illərdə institutun

terapevtik şöbəsinin müdiri vəzifəsində çalışmış, sonralar isə institutun iki elmi şöbəsinin-uşaqların görməsinin mühafizəsi və gözün virus patologiyası şöbələrinin elmi rəhbəri olmuşdur. 1972-ci ildən Azərbaycan Oftalmoloqlar Cəmiyyətinin sədr müavini işləmişdir. Onun elmi araşdırmaları gözün fiziologiyasına həsr olunmuşdur.

Əsl alimə xas olan keyfiyyətlər – geniş peşə bilikləri, sərbəst təfəkkür, qərəzsiz dünya görüşü Q.Ə.Adıgözəlova-Polçayevaya yüksək dərəcədə məxsus idi. O, görmə üzvünün optik qüsurlarının ametropiyaları, çəpgözlük, astigmatizm, ambliopiyanın, anizometropiyanın haqqında anlayışlara bir çox elmi yeniliklər gətirmişdir. Professor Ü.C. Musabəyli ilə birlikdə o,

oftalmologiyada ilk dəfə olaraq, uzağa akkomodasiyanın konsepsiyasını yaratmışdı. Bundan əlavə gözün müxtəlif mənşəli iltihabı xəstəliklərinin, gözün yeni törəmələrinin, uveal kataraktanın, traxomanın patogenezi problemlərinin işlənməsi də bir neçə onillik ərzində institutda onun rəhbərliyi altında aparılırdı.

Q.Ə.Adıgözəlova-Polçayeva oftalmologiyanın müxtəlif məsələlərinə dair yüzlərlə elmi əsərin, o cümlədən bir neçə monoqrafiyanın müəllifidir. Onun “Ametropiyalar zamanı gözün refraksiyasına akkomodasiya spazminin təsiri” və “Anizometropiya” adlı monoqrafiyaları görmə üzvünün fiziologiyasının öyrənilməsində əhəmiyyətli mənbələrdən hesab olunur.

Tibb elmləri doktoru (1959), professor (1961) Adıgözəlova-Polçayeva Qəmər nəinki istedadlı alim, həm də gözəl diaqnost və hərtərəfli oftalmoloq cərrah olmuşdur. O, elmi və təcrübi oftalmoloq kadrlarının böyük bir dəstəsini hazırlamışdı, onun rəhbərliyi altında 10-dan artıq namizədlik dissertasiyaları müdafiə edilmişdir.

Oftalmoloq alim 1992-ci ildə vəfat etmişdir.

Ədəbiyyat

www.gender-az.org

www.eye.az

Adilə Abdullayeva

Ötən əsrin 80-ci illərində Minnessota Universitetində təcrübəçi-alim Vilyam Frey göz yaşları haqqında maraqlı bir nəticə əldə etmişdi. Təcrübə göstərdi ki, göz yaşları gərginliyə, stresə səbəb olan kimyəvi maddələri təmizləyib kənara atır və nəticədə insan sakitləşir və rahatlanır. Elə həmin dövrdə SSRİ Tibb elmləri Akademiyasının bir qrup alimi göz yaşının təkcə psixoloji problemlərin həllində deyil, fiziki xəstəliklərin müalicəsində də əhəmiyyətli rola malik olduğunu sübut etdilər. Bu araşdırmalar zamanı Sovet təcrübəçiləri heyvanların vücudunda yara açdılar və sonra onları hirsəndirərək ağlamağa məcbur etdilər. Bu ağlamaq nəticəsində yaraların sağalma sürətinin xeyli artdığı müşahidə olundu. Göz yaşı kanalları çıxarılmış olan heyvanlarda isə yaraların sağalma sürətinin olduqca zəif olduğunu da nəzərə alan alimlər göz yaşlarının müalicəvi əhəmiyyətinin danılmaz olduğunu qəbul etdilər. Elm adamları göz yaşı kanallarının qan dövriyyəsi sisteminə bir sıra maddələr ifraz etdiyini, bu maddələrin də cisimdə müalicəvi təsirə malik olduğunu iddia edirlər. Bu təsirin mövcudluğu alimlər arasında mübahisə mövzusu olsa da, göz yaşlarının dəridəki müalicəvi təsiri barədə fikir birliyi hakimdir.

Nəriman Nərimanov

140 illiyi

1870-1925

Dövlət xadimi



Azərbaycan tarixinə Nəriman Nərimanov görkəmli ictimai-siyasi və dövlət xadimi, maarifpərvər şəxs, yazıçı, publisist, həkim kimi daxil olmuşdur.

Nəriman Nəcəf oğlu Nərimanov 1870-ci il aprelin 14-də Tiflis şəhərində anadan olmuşdur. 1882-ci ildə Qori Seminariyasına daxil olmuş, 1890-cı ildə oranı bitirərək Tiflis quberniyası Borçalı qəzasının Qızılhacılı kəndinə müəllim təyin olunmuşdur. 1891-ci ildə

Bakıya köçmüş, burada müəllim vəzifəsinə və geniş mədəni-maarif, ədəbi-siyasi fəaliyyətə başlamışdır.

O, 1894-cü ildə Bakıda türk-müsəlman əhalisi üçün ilk xalq qiraətxanası təşkil edir. Onun fondunda həm Şərq, həm rus və Avropa ədəbiyyatı var idi.

Mütəmadi olaraq publisistik məqalələrlə çıxış edən Nəriman Nərimanov Azərbaycan və rus dillərini öyrənənlər üçün dərsliklər yazmışdır. 1894-cü ildə Nərimanovun “Nadanlıq” pyesi hələ o zaman çap olunmuş, 1895-ci ildə tamaşaya qoyulmuşdur. Tamaşadan gələn gəliri Nərimanov qiraətxanaya sərf etmişdir. Onun “Dilin bəlası” (“Şamdan bəy”), “Bahadır və Sona” əsərləri bütün Azərbaycanda geniş yayılmışdır. Əsərlərində dövrün sosial-psixoloji problemlərini

qabarıq göstərən Nərimanov hətta tarixi əsərlərdə də onları qabarıq şəkildə verirdi. 1899-cu ildə çap etdirdiyi “Nadir şah” pyesində mütləqiyyətin bütün mənfi cəhətləri elə aydın və dürüst qələmə alınmışdır ki, uzun illər boyu çar məmurları ehtiyat edib onun tamaşaya qoyulmasına icazə verməmişlər. Nərimanovun elmi-publisistik fəaliyyəti cəmiyyətin ətəldən qurtulmasına, türk-müsəlman əhalisinin milli oyanışına xidmət edirdi. Elə buna görə də sonralar Üzeyir Hacıbəyli Nərimanovu “ustad dramaturq” adlandırmışdır.

Daim yeni biliklərə can atan Nərimanov 1896-cı ildən etibarən Bakı realnı məktəbində dərs deyə-deyə humanitar elmləri öyrənir və 1902-ci ildə ekstern yolu ilə imtahan verərək Bakı kişi gimna-

ziyasının attestatını alır. Elə həmin ildə o, Odessa şəhərində yerləşən Novo-rossiysk Universitetinin Tibb fakültəsinə daxil olur. Tələbəlik dövründə Nərimanov teatr truppası yaradır və tamaşalar qoyur.

1906-cı ildə Odessaya qayıdıb orada təhsilini başa vuran Nərimanovun “Nadir şah” əsəri Volqaboyu, Türkiyə, Cənubi Qafqazın iri şəhər teatrlarında, həmçinin Tehran-da tamaşaya qoyulmuşdur. 1908-ci ildə Bakıya qayıdaraq Nərimanov şəhər xəstəxanasında işləmiş, həkimlik fəaliyyəti ilə bərabər, siyasi fəaliyyətlə məşğul olmuşdur. Rusiya sosial-demokratları ilə yaxınlaşan Nərimanov Rusiya Sosial-Demokrat Fəhlə Partiyasının (RSDFP) nizamnaməsini Azərbaycan dilinə tərcümə etmişdir. 1909-cu ildə təyinatı Tiflisə verilən Nərimanov burada həkim-terapevt işləmiş, lakin İran inqilabçıları ilə əlaqədə günahlandırılaraq həbs edilmişdir. 6 ay həbsxanada saxlandıqdan sonra o, Həştərxana sürgün edilmişdir. Burada həkimlik fəaliyyətini davam etdirməklə yanaşı, o,

mədəni-kütləvi tədbirlərdə iştirak etmiş, inqilabi fəaliyyətini də dayandırmamışdır. Həştərxan Xalq Universitetinin sədri seçilən Nərimanov şəhər dumasının üzvü olmuşdur. Onun fəaliyyətinin səs-sorağı hər yana yayılmışdır. Hətta Fransada çap olunan “Paris” qəzetində qeyd olunurdu ki, “Həştərxan quberniyasında yaşayan müsəlman əhalisi arasında N.Nərimanovun təbliğatı böyük uğur qazanmışdır”.

1913-cü ildə Nərimanov Bakıya qayıdır, həkimliklə bərabər, “Nicat” cəmiyyətində fəaliyyət göstərir, ədəbi dərnəklər yaradır.

1917-ci ildə Nərimanov Nərimanov “Hümmət” təşkilatı Komitəsinin sədri və RSDFP Bakı Komitəsinin üzvü seçilmişdir. O, həm də Bakı Müsəlman İctimai Təşkilatları Bürosunun tərkibinə daxil edilmişdir. “Hümmət” qəzeti onun redaktəsi ilə nəşr olunurdu.

Bakı şəhər Dumasının üzvü seçilən Nərimanov I Dünya müharibəsində əsir götürülüb Bakıda saxlanılan türk əsgərlərinə qayğı ilə yanaşır, eyni zamanda S.Şaumyanın başçılığı ilə

bolşevik-erməni quldurlarının hərəkətlərinin qarşısını almağa çalışırdı. Məhz onun söyləri nəticəsində 1918-ci ilin əvvəllərində tərəflər arasında danışıqlar aparılmış, qarşıdurmanın aradan qaldırılması üçün tədbirlər həyata keçirilmişdir. Lakin bolşevik-erməni qüvvələri verdikləri əhdi pozmuş və Bakıda mart qırğınları törətmişlər. Odur ki, Nərimanov Bakıda fəaliyyət göstərən ermənilərdən ibarət hərbi hissələrin ləğv olunması haqqında göstəriş imzalamışdır, lakin Rusiya bolşeviklərinin lideri V.Leninin dəstəyindən istifadə edən Şaumyan bu göstərişə əməl etməmişdir.

Bolşevik-erməni liderlərinin siyasətinə etiraz edən Nərimanov əvvəlcə şəhər təsərrüfatı komissarı təyin edilmişdir. Ağır xəstələndikdən sonra isə ümumiyyətlə Həştərxana göndərilmişdir. Onun Bakıdan uzaqlaşdırılmasında məqsəd isə Şaumyan və əlaltılarının cinayətlərinə rəvac vermək idi. Həştərxanda müxtəlif vəzifələrdə fəaliyyət göstərən Nərimanov “Biz Qafqaza hansı şüarla gedirik?” proqramı xarakterli məqa-

ləsi ilə kommunizm ideyasına sadıqlığını göstərmişdir. O, hesab edirdi ki, bu ideya ümumi bərabərliyə və son nəticədə bütün problemlərin aradan qaldırılmasına, ədalətli cəmiyyətin qurulmasına gətirib çıxaracaq.

1919-cu ilin avqustunda Moskvaya çağırılan Nərimanov Rusiya Xarici İşlər Komissarının (nazir vəzifəsinin analoqu) Şərq məsələləri üzrə müavini vəzifəsində işləmiş, həmçinin Leninin bu məsələlər üzrə müşaviri olmuşdur. O, bolşeviklərin yerlərdə kommunizm adı ilə əslində terror siyasətini yürütməsini, bu siyasətin ağır nəticələr verməsini vurğulamışdır. Nərimanovun fikrincə, güc tətbiq etmədən Azərbaycanda ideal kommunist sovet respublikası qurulmalı, insanların güzəranı yaxşılaşdırılmalıdır. Belə olduqda, digər Şərq ölkələri də Azərbaycanın nümunəsi ilə sovet rejimləri yara-dacaqlar. Lakin Lenin və onun əlaltılarının Nərimanovun dediklərini həyata keçirməyə nə vaxtı, nə də həvəsi var idi. Nərimanovun biliklərini yüksək qiymətləndirən Lenin təkcə güc, zor hesabına fə-

aliyyət göstərməyə öyrənmişdi.

1920-ci ilin aprelində Azərbaycan hərbi yolla işğal edilmiş, burada repressiyalar başlamışdır. Nərimanov Azərbaycanda yaradılan Sovet Respublikasının idarəetmə orqanlarına qiyabi olaraq seçilsə də, ona Bakıya qayıtmağa icazə verilmirdi. Yalnız repressiyaların birinci dalğası başa çatdıqdan sonra o, mayın 16-da Bakıya gələ bilmişdir. Azərbaycanda gördüklərindən dəhşətə gələn Nərimanov Leninə göndərdiyi teleqramlarda yazırdı: “Azərbaycanı başdan-başa qarət edirlər, sağa və sola güllələyirlər.” Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti xadimlərinin bir çoxunun xaricə getməsinə məhz Nərimanov imkan yaratmış və bununla da onları sovet repressiya maşınının ağzından xilas etmişdir. Lakin Lenin bütün səlahiyyətləri S.Kirov və S.Orconikidze kimi qatillərə vermişdi. Nərimanov “millətçilikdə” günahlandırılmış, ideyaları isə həqarətlə “nərimanovçuluq” adlandırılmışdır.

O, Şərq xalqlarının Bakıda keçirilən 1-ci qurultayında fəal iştirak etmiş

və sovetlərin Şərq siyasətində dərin səhlər buraxdığını göstərmişdir. Rusiya ilə Türkiyə arasında dostluq əlaqələrinin qurulmasında onun müstəsna xidmətləri olmuşdur. Belə ki, Moskvadan İstanbula yollanan hər bir dövlət heyəti, səlahiyyətli şəxs Bakıda Nərimanov tərəfindən təlimatlandırılırdı. Bakıda saxlanılan ingilis əsirlərinin Maltada saxlanılan türk əsirlərinə dəyişdirilməsi də onun söyləri nəticəsində baş tutmuşdur (ingilislər və türklər vətənlərinə qayıtmışdılar). Türkiyəyə və Atatürkə rəğbət bəsləyən Nərimanovun fəaliyyəti türk mətbuatında geniş işıqlandırılır. Türkiyə Böyük Millət Məclisinin qərarı ilə ona fəxri qılınca təqdim olunmuşdur.

1921-ci ildə Nərimanovun səyi ilə imzalanan Qars müqaviləsinə əsasən, Naxçıvana olan təzyiqlər aradan qaldırılmış və bunun qarantı kimi Türkiyə çıxış etmişdir.

1922-ci ildə o, sovet nümayəndə heyəti tərkibində Genuya konfransında iştirak etmiş, yenidən yaradılmış SSRİ dövlətini idarə edəcək qurumun – Mərkəzi İcraiyyə Komitə-

sinin dörd sədrindən biri seçilmişdir. Faktik olaraq milyonlarla insanların son ümid yeri o idi. Moskvada onun rəhbərliyi ilə “Yeni Şərq” jurnalı və Şərqşünaslıq Elmi Cəmiyyəti fəaliyyət göstərirdi. 1925-ci ildə məhz onun təklifi ilə Böyük Sovet Ensiklopediyasının yazılmasına başlanılmışdır. “Ucqarlarda inqilabımızın tarixinə dair” iri məktub-məqaləsində Nərimanov sovet hakimiyyətinin törətdikləri vəhşilikləri cəsarətlə göstərmiş və yazmışdır: “Bu sənədin işıq üzü görməyə

imkanı yoxdur, lakin vaxt gələcək ki, tarix müqəsisirləri axtaracaqdır.”

1925-ci ilin əvvəlində Nəriman Nərimanovun ictimai-siyasi və elmi-ədəbi fəaliyyətinin 30 illiyi Moskvada təntənə ilə qeyd edildi və həmin ilin martında, o qəflətən vəfat etdi. Müəmmalı şəkildə qəflətən vəfat edən Nərimanovun zəhərləndirilərək öldürülməsi, özünü pis hiss etdikdə ona həkim yardımını göstərilməməsi fikri xalq arasında geniş yayılmışdır. O, martın 23-də Moskvada, Qızıl mey-

danda Kremlin divarı yanında dəfn olunmuşdur. Onun dəfn günü bütün SSRİ-də matəm günü elan edilmişdir.

Stalin hakimiyyəti tam ələ aldıqdan sonra “nərimanovçuluğu” dəstəkləyənlər bir-bir aradan götürülmüşdür. Hətta uzun illər Nərimanovun adının çəkilməsi qadağan edilmişdir. Onun fəaliyyəti yalnız 1955-ci ildən sonra tədqiq edilməyə başlanmışdır.

Ədəbiyyat

Seçilmiş əsərləri /N.Nərimanov; red. akad. Ramiz Mehdiyev; tərt. edəni və ön söz müəl. Teymur Əhmədov.- B.: Lider nəşriyyatı, 2004.- 495 s.

Elçin. Nəriman Nərimanov: Şəxsiyyəti və fəaliyyəti /Elçin.- B.: Azər nəşr, 1997.- 27 s.

Əhmədov, S. Azərbaycan tarixindən yüz

şəxsiyyət /S.Əhmədov.- B.: Ayna Mətbu evi, 2006.- 267 s.

Əhmədov, T. Nəriman Nərimanovun dramaturgiyası /T. Əhmədov, elmi red. akad. M.İbrahimov.- B.: Nurlan nəşriyyatı, 2005.- 383 s.

Əhmədov, T. Nəriman Nərimanovun yaradıcılıq yolu /T. Əhmədov; elmi red. akad. M.İbrahimov.-

B.: Nurlan nəşriyyatı, 2005.- 367 s.

Həsənov, N. Nəriman Nərimanovun tarixi missiyası /N.Həsənov.- B., 2005.- 203 s.

Teymuroğlu, Ə. Nəriman Nərimanov və türk xalqları: Monoqrafiya /Ə.Teymuroğlu, elmi red. G.Baxşəliyev.- B.: Nurlan nəşriyyatı, 2006.- 159 s.

Rus dilində

Избранные произведения: В 3-х томах /сост. и авт. предисл. П.А. Азизбекова; науч.

ред. Д.П.Гулиев.- Б.: Азернешр.; Т. 1: 1890-1917;- 1988.- 376 с.; Т. 2, 1918-1921;- 1989.- 765 с.

Фатуллаев, Э. Нариман Нариманов /Э. Фатуллаев.-Б.:Язычы, 1996.- 103 с.

Məmməd Məmmədov

140 illiyi

Məcid Behbudov 1870-1945

Xanəndə



Məcid Behbudov oğlu Behbudov dövrünün çox istedadlı və tanınmış müğənnilərindən biri idi. Öz sənəti ilə nəinki Azərbaycan, bütün Qafqazda, Orta Asiyada, İranda, Türkiyədə, Polşada və hətta Baltikyanı ölkələrdə də məşhur olan Məcid Behbudov 1870-cü il aprelin 18-də Şuşa şəhərində anadan olmuşdur. Məcidin atası, Behbudalı bəy Qarabağın adlı-sanlı bəylərindən biri idi.

Behbudalı bəy Məcidi kiçik yaşlarından tacir görmək istəyirdi. Ona gö-

rə də o Şuşadakı bəzzaz dükanında Məcidi daim öz yanında saxlar və tacirliyin sirlərini ona öyrədərdi. Məcid də zil və məlahətli səsi ilə müştəriləri cəlb etmək üçün “Ay arşın malı alan” deyə ucadan oxuyardı. Artıq bütün Şuşa onu gözəl səslili “Arşınmalçı” kimi tanıyırdı.

Şeirə, musiqiyə olan marağı nəhayət ki, onu sənət aləminə cəlb edir. Tarixi mənbələrdən məlum olur ki, Məcid Behbudov xanəndəliyə 1904-cü ildən başlamışdır. Sənətə gec gəlsə də, Məcid Behbudov tez bir zamanda mahir bir xanəndə kimi əvvəl Qarabağda, Gəncədə, sonra isə başqa bölgələrdə məşhurlaşır. Çox keçmir ki, o, Qafqazın ən tanınmış sənətkarlarından biri kimi şöhrət tapır. Tezliklə onu Tiflisə

“Dvoryanski klub”a dəvət edirlər. Tiflisdə Məcid Behbudovun tanınmış və sevilən bir xanəndə olmasını o dövrün afişaları da sübut edir.

Artıq bütün Qafqazda şöhrət qazanmış Məcid Behbudovu müxtəlif “Qrammofon” şirkətləri səsinə yazdırmaq üçün dəvət edirlər. Riqada və Polşada fəaliyyət göstərən bu şirkətlər əlbəttə ki, el arasında tanınmış və yüksək peşəkarlığı ilə seçilən sənətkarlarla əməkdaşlığa üstünlük verirdilər. Əldə olunan məlumata görə yalnız 1910-1920-ci illər arasında Məcid Behbudovun ifasında 40 qrammofon valı buraxılmışdı. Bu valların əksəriyyətini xanəndə məşhur musiqiçi Məşədi Cəmilin müşayiəti ilə yazdırmışdı. Əfsuslar olsun ki, 1999-cu ildə Rəşid Behbudovun

Dövlət Mahnı Teatrındakı xatirə muzeyində baş vermiş oğurluq hadisəsi nəticəsində həmin vallar da yoxa çıxmışdır. Azərbaycan Dövlət Səs yazıları arxivində isə sənətkarın 16 valı qorunur. Həmin arxivdə Məcid Behbudovun Cabbar Qaryağdıoğlu ilə birgə yazdırdığı vallar da qorunur.

Məcid Behbudov tez-tez yaxın xarici ölkələrə dəvət olunur və onun

şöhrəti getdikcə artırdı. Eyni zamanda məşhur xanəndə operalarda iştirak etmək üçün (muğam, operalar nəzərdə tutulur) müxtəlif teatrlardan dəvətlər alır. Bu haqda o dövrün bir çox qəzetləri, “Kaspi”, “Zarya Vostoka” və s. məlumat verir. O, Üzeyir Hacıbəyovun operalarında, Məşədi Cəmilin “Seyfəl-Mülük”, Səşə Oqanezaşvilinin “Fərhad və Şirin” operalarında və

b. tamaşalarda iştirak etmişdir.

1930-cu illərin sonlarında Məcid Behbudov Qazax rayonuna köçür və ömrünün sonuna qədər burada yaşayır. Qazaxda tanınmış sənətkar mədəniyyət evində çalışmış və sənətin sirlərini gənclərə öyrətmişdir. 6 sentyabr 1945-ci ildə istedadlı xanəndə Məcid Behbudov vəfat etmişdir.

Ədəbiyyat

Məcid Behbudov //Qarabağ xanəndələri: Diskoqrafiya /layihənin rəhbəri YUNESKO-nun xoşməramlı səfiri Mehriban xanım Əliyeva.-B.: Musiqi dünyası, 2005.-S.19-20.

Şuşinski, F. Məcid Behbudov /F.Şuşinski //Azərbaycan xalq musiqiçiləri.-B.:Yazıçı, 1985.-S.217.

Səadət. Londonda Məcid Behbudovun 50

valı tapılıb /Səadət //Azadlıq.-2001.-11 sentyabr.-S.11.

İnternetdə

www.azerimusic.net/

www.musigi-dunya.az/

Nailə Alişova



Mikayıl Ələsgər oğlu Hüseynov 1905-ci il aprelin 19-da anadan olmuşdur. Mikayıl Hüseynov Azərbaycan Politeknik İnstitutunun (indiki Texniki Universitet) Arxitektura və İnşaat fakültəsini bitirdikdən sonra həmin institutda işə başlamış, respublikada inşa edilən mədəni-məişət binalarının layihəsini çəkməklə məşğul olmuşdur. Az vaxtda onun layihələri əsasında respublikamızın hər yerində - Bakıda, Gəncədə, Naxçıvanda, Şəkiddə... neçə-neçə mədəni-məişət binaları tikildi.

Mikayıl Hüseynovun istedadı ölkəmizdən kənarda da layiqincə qiymətləndirilmişdir. O, Böyük Britaniya, Asiya Kral cəmiyyətinin həqiqi üzvi idi.

M. Hüseynov doğma Azərbaycanı ürəkdən sevirdi. Memarlıq sənəti ruhuna, varlığına hopmuşdu. İşləmək onun üçün bütün ağrılarının məlhəmi idi. O, özünün düşündüyü kimi yaradıb yaşatmaq istəyirdi. Akademik Mikayıl Hüseynov XX əsrin müasir Azərbaycan memarlığına yol açdı.

Yaratdığı, layihələndirdiyi möhtəşəm tikililər milli memarlıq üslubu ilə seçilirdi. Şərq və Qərb memarlıq məktəbinin sintezindən yararlanan Mikayıl Hüseynov əzəmətli yaşayış və ictimai binaların layihələrini hazırlayıb. Bakının yaraşığı olan "Alimlər evi", "Monolit", "Musiqi akade-

miyası", "Elmlər Akademiyası", "Abşeron" və "Azərbaycan" mehmanxanaları Şərq memarlığından qidalanan təxəyyülünün məhsuludur.

Ölkəmizdə ucaltdığı yüksək mərtəbəli binalarla kifayətlənməyən memar Düşənbədə, Moskvada Şərq milli koloritli və ornametlərlə seçilən bənzərsiz işlər görüb. Nizami adına Ədəbiyyat Muzeyi Mikayıl Hüseynovun sənməz şah əsəridir. "N. Nərimanov", "Nizami", "Elmlər Akademiyası" metro stansiyalarının və Hökumət evinin arxasındakı 10 və 16 mərtəbəli yaşayış evlərinin də müəllifi akademik Mikayıl Hüseynovdur.

M.Hüseynov qüdrətli alim, dünyaşöhrətli memar olmaqla yanaşı, həm də böyük pedaqoq idi. Müasir Azərbaycan memarlarının hazırlanmasında və milli memarlıq

üslubunun intişar tapmasında bir müəllim kimi Mikayıl Hüseynovun böyük əməyi olmuşdur. O, həm də qüdrətli alim kimi Azərbaycan memarlığına aid neçə-neçə fundamental əsərlər, o cümlədən “Bakının memarlıq abidələri”, “Azərbaycan memarlığı III-XVIII əsrlərdə”, “Azərbaycanın təbiiqə sənəti”, “Azərbaycan memarlıq tarixi”, “Şirvanşahlar sarayı kompleksi” və s. fundamental əsərlərini yazmışdır.

Onun memarlıq düşüncəsinin yadigarları olan və doğma Bakımızın gö-

Əliyev, N. “Ustad” (memar Mikayıl Hüseynov haqqında) /N.Əliyev

Рассвет азербайджанского советского искусства /М.А.Усейнов, А. Б.Саламзаде, Э.Б. Авалов и др.-Б.: Элм, 1986.-124 с.

Мамедзаде, К.М. Народный архитектор

zəlliyyə xüsusi zəinat verən, milli memarlıq inciləri sayılan neçə-neçə möhtəşəm binaları, o cümlədən M.F.Axundov adına Azərbaycan Milli Kitabxanasının binası Mikayıl Hüseynovun adını özündə yaşadır. Əsl sənət vurğunu olan Azərbaycan xalqı isə onun yaratdığı təkrarsız sənət əsərlərinə baxa-baxa bütün yaradıcılığı milli və tarixi mədəniyyətimizə söykənən böyük oğlunu ehtiramla yad edir.

Mikayıl Hüseynovun bir memar, alim, müəllim və layiqli vətəndaş kimi

Ədəbiyyat

//Azərbaycan.-2000.-16 aprel.-S.3.

Ülvi, A. Arxitektura dönmüş musiqi də deyir-

Rus dilində

СССР Микаель Усейнов /К.М Мамедзаде; АН Аз. ССР ун-т архитекторы и искусство, ун-т историй, сектор архелогий и этнографий.-Б.: Элм, 1989.-396 с.

dünya memarlığına verdiyi töhfələr layiqincə qiymətləndirilmiş, yüksək dövlət mükafatlarına 1940-cı ildə Azərbaycanın Əməkdar incəsənət xadimi, 1970 -ci ildə SSRİ Xalq memarı, SSRİ və Azərbaycanın dövlət mükafatları laureatı adlarına layiq görülmüş, orden və medallarla təltif edilmişdir.

Mikayıl Hüseynov 2 oktyabr 1989-cu ildə vəfat etmişdir.

lər: (məşhur memar Mikayıl Hüseynov haqqında) /A.Ülvi //Xalq qəzeti.-2003.-22 aprel.-S.7.

Ханларов, Т. Микаель Усейнов Народный архитектор СССР, лауреат Гос. премий СССР, действ. чл. АН Аз.ССР /Т. Ханларов, Ю. Алиев.-Б., 1975.

İnternetdə

www.adam.az/

www.customs.net/

www.musiqi-dunya.az/

Nailə Alişova

Xalidə Həslova 1920-1996

Yazıçı



Görkəmli nasir, dramaturq Xalidə Məmməd qızı Həslova 1920-ci il aprel ayının 19-da Zaqatalada anadan olmuşdur. Pedaqoji texnikumu bitirdikdən sonra Zaqatala rayonundakı Qımır kənd orta məktəbində müəllimlik etmişdir. 1939-1941-ci illərdə Xalidə Həslova Leningrad Universitetinin Filologiya fakültəsində təhsil almış, Bakıya qayıtdıqdan sonra təhsilini ADU-nun Filologiya fakültəsində davam etdirmişdir. 1943-1944-cü illərdə Zaqatala şəhər orta məktəbində müəllim, 1944-1945-ci illərdə Mos-

kvada xarici dillər kursunda türk şöbəsinin dinləyicisi, 1948-1952-ci illərdə “Uşaqgəncnəşr”in redaktoru, 1952-1953-cü illərdə “Azərbaycan qadını” jurnalı redaksiyasında ədəbi işçi olmuş, 1966-1972-ci illərdə “Göyərçin” jurnalının baş redaktoru, 1972-ci ildən isə “Azərbaycan qadını” jurnalının baş redaktoru vəzifəsində işləmişdir. 1952-ci ildən Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvüdür, 1974-cü ildən Azərbaycanın Əməkdar mədəniyyət işçisidir.

X.Həslova uzun müddət bədii yaradıcılıqla məşğul olmuş, “Kiçik hekayələr” (1950), “Lələnin kitabı” (1955), “İki yoldaş” (1955), “Ulduzlu papaq” (1960), “Atlas yarpaqlar” (1965), “Yaşıl ayna” (1971) kitabları kiçik və məktəb yaşlı uşaqlara həsr olunmuşdur.

“Hamı doğmadır mənə” (1985), “İnsan ömrü bir nəğmədir” (1985) pyesləri tamaşaya qoyulmuşdur. Yazıçı həmçinin tərcüməçilik fəaliyyəti ilə də məşğul olmuş, türk və rus dillərindən V.Q.Korolenko, N.Tixonov, İ.P.Soto, Ə.Nesin, M.M.Bayrı və başqalarından tərcümələri var. Sovet Qadınları Komitəsinin Rəyasət Heyətinin, Azərbaycan KP MK yanında Qadınlar Şurası Rəyasət Heyətinin, Azərbaycan Yazıçılar İttifaqı plenumunun üzvü olmuşdur. Bakı şəhər Sovetinin deputatı, qadınların əməyi və analığı mühafizə komissiyasının sədri seçilmişdir.

Xarici ölkələrdə dostluq cəmiyyəti nümayəndə heyətinin tərkibində Macarıstan, AFR, İsveçrə, Yaponiya ölkələrində səfərdə, Tehrandə ezamiyyətdə olmuşdur. 1971-ci ildə

“Şərəf nişanı”, 1980-ci ildə “Qırmızı Əmək Bayrağı” ordenləri və medallarla təltif edilmişdir.

Azərbaycanın görkəmli yazıçısı Xalidə Həslova 1996-cı il, dekabrın 5-də vəfat etmişdir.

Ədəbiyyat

Ana fəryadı: Roman, povest və hekayələr /X.Həslova.- B.: Yazıçı, 1989.- 245 s.

Çilçirəq /X.Həslova.- B.:Yazıçı,1985.- 387 s.

Heç kim yad deyildi: Povestlər və hekayələr

/X.Həslova.- B.: Gənclik, 1983.- 415 s.

Xatirənin sorağı ilə /X.Həslova.- B.: Yazıçı, 1983.- 240 s.

Xoruzlu dəsmal: Hekayələr /X.Həslova.-B.: Azərbaycan nəşriyyatı, 1994.- 95 s.

Məmmədbəyova, S.A. Sizi kimlərdən soruşum: Xalidə Həslovanın yaradıcılığı haqqında /S.A. Məmmədbəyova.-B.: Azərənşr, 2003.- 170 s.

İnternetdə

www.azerbaijan.news.az
www.aztv.az
www.gender-az.org
www.edebiyyatqazeti.com

www.hem.passagen.se.az
www.kitab.az
www.wikipedia.org

Adilə Abdullayeva



Görkəmli həkim-pediatri, alim və pedaqoq, gözəl insan professor Əbülfəz Fərəc oğlu Qarayev 1885-ci il aprelin 20-də Bakı şəhərində anadan olmuşdur. Əbülfəz Qarayev 1896-cı ildə Bakı gimnaziyasına daxil olmuş və 1907-ci ildə oranı bitirmişdir. Gimnaziyanı bitirdikdən sonra o, Odesa şəhərində Novorossiysk Universitetinin Tibb fakültəsinə daxil olmuşdur. 1912-ci ildə universiteti fərqlənmə diplomu ilə bitirən Əbülfəz Qarayev ən savadlı məzunlar

sırasında universitetdə saxlanılır. Uşaq xəstəlikləri klinikasında iki il ordinator kimi çalışan Əbülfəz Qarayev Birinci Dünya müharibəsinin başlanması ilə əlaqədar təhsilini başa vura bilmir. Və 1915-ci ildə vətəninə-Bakıya qaydır.

İlk azərbaycanlı pediatri olan Əbülfəz Qarayev Azərbaycanda ana və uşaqların sağlamlığının mühafizəsi sisteminin yaradıcısıdır desək, yanlışdır. O, Respublika uşaq xəstəxanasının təşkilatçılarından biridir. Bu xəstəxana 1923-cü ildə Elmi-Tədqiqat Pediatriya İnstitutuna, 1927-ci ildə isə Ana və uşaqların Mühafizə İnstitutuna çevrilmişdir. İnstitutun yaranmasında əvəzsiz əməyi olan Əbülfəz Qarayev bu elm ocağında uzun müddət çalışmışdır.

1930-cu ildən Əbülfəz Qarayevin praktiki, elmi və pedaqoji fəaliyyəti

N.Nərimanov adına Azərbaycan Dövlət Tibb İnstitutu ilə bağlıdır. Həmin il Tibb institutunun "Pediatriya" kafedrasına asistent kimi qəbul olunan Əbülfəz Qarayev 1931-ci ildə dosent, 1939-cu ildə professor və kafedra müdiri seçilmişdir.

Əbülfəz Qarayev 1938-ci ildə doktorluq dissertasiyası müdafiə etmişdir. Onun elmi araşdırmalarının əksəriyyəti bağıracaq infeksiyalarına həsr olunmuşdur. Həmçinin qan xəstəliklərinin etiologiyası, patogenezi və müalicə yollarını öyrənmişdir.

Professor Əbülfəz Qarayev 1938-ci ildən ömrünün sonuna qədər Azərbaycan Uşaq Həkimləri Cəmiyyətinə rəhbərlik etmişdir. Həmin dövrdə pediatriya sahəsində elmi araşdırmaların sayı və keyfiyyəti artır. Yeni alimlər ordusu yaranır. Eyni zamanda Əbülfəz

Qarayev Azərbaycan Səhiyyə Nazirliyinin Elmi-Tibbi Şurasının sədri və Uşaqlara Müalicə-Profilaktika Yardımı Şurasının üzvü olmuşdur.

Azərbaycanda pediatriya sahəsində kadrların hazırlanmasında Əbülfəz Qarayevin xidmətləri dənılmazdır. Azərbaycan Dövlət Tibb İnstitutunun “Pediatriya” fakültəsi onun təşəbbüsü, rəhbərliyi və bilavasitə iştirakı ilə yaradılmışdır. Həmin vaxtdan Azərbaycan Dövlət Tibb İnstitutunda ye-

tişdirilmiş bütün pediatrikları professor Ə.Qarayevin tələbələri hesab etmək olar. Onun pedaqoji fəaliyyəti dövründə yetişmiş mütəxəssislərin çoxu bu gün Azərbaycan pediatriyasının qabaqcıl nümayəndələridir.

Əbülfəz Qarayevin tibb sahəsində xidmətləri xalqımız tərəfindən yüksək qiymətləndirilmişdir. O, “Əməkdar həkim” və 1940-cı ildə “Əməkdar elm xadimi” fəxri adlarına layiq görülmüşdür. 2 “Qırmızı Əmək Bayrağı”

ordini, və medallarla təltif olunmuşdur.

Azərbaycan pediatriyasının banisi Əbülfəz Qarayev həyatını Azərbaycan uşaqlarının sağlamlığının qorunması kimi nəcib və şərəfli işə həsr etmişdir. İndi Bakının 2 saylı uşaq klinik xəstəxanası Qarayevin adını daşıyır.

1952-ci ilin 24 oktyabrında görkəmli alim, istedadlı pedaqoq, professor Əbülfəz Fərəc oğlu Qarayev qəflətən vəfat etmişdir.

Bir ailənin tarixi [Görkəmli həkim-pediatr, alim və pedaqoq, Azərbaycan pediatriyasının banisi] //Konsilium.– 2005. - №2. – S. 32-33.

Əbülfəz Fərəc oğlu Qarayev: [Görkəmli hə-

Ədəbiyyat

kim-pediatr, alim və pedaqoq, Azərbaycan pediatriyasının banisi] //Konsilium.–2005. - №2. –S. 31.

Şərif, A. Qara Qarayev epoxası /A. Şərif //XX

əsr Azərbaycanın yaradıcı nəsiləri.-B., 2007.-S.34.

Şahsevənli, Z. ”Onun böyük sevgisi vardı” (Professor Əbülfəz Qarayev) /Z. Şahsevənli //Günay.- 2005.-15 yanvar.- S. 10

Rus dilində

Шариф, А. Эпоха Караева /А.Шариф //Творческие династии

Азербайджана XX века.- Б., 2007.-С.34.

İnternetdə

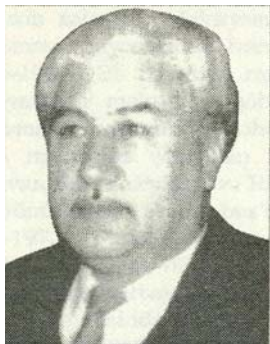
www.bizimyol.az/
www.elibrary.az/

www.xalqqazeti.com/
www.musigi-dunya.az

Nailə Alişova

Çərkəz Quliyev 1940-1994

Folklorşünas



Folklorşünas, tənqidçi, publisist, filologiya elmləri namizədi (1981), dosent (1982) Çərkəz Quliyev 1940-il aprel ayının 22-də Ermənistan-da Yeğeqnadzor rayonunun Ardaraz kəndində anadan olmuşdur. Burada ibtidai məktəbin ikinci sinfini bitirmiş, ailəlikcə Azərbaycanın Saatlı ra-

yonuna köçdükdən sonra təhsilini davam etdirmiş, Məmmədabad kənd orta məktəbini bitirmişdir.

O, 1957-ci ildə N.Tusi adına Azərbaycan Dövlət Pedaqoji İnstitutuna daxil olmuş və 1962-ci ildə oranı bitirmişdir.

Əmək fəaliyyətinə təyinatla göndərildiyi Məmmədabad kənd orta məktəbində ədəbiyyat müəllimi və dərs hissə müdiri kimi başlamışdır. İndiki Bakı Dövlət Universitetinin Filologiya fakültəsində elmi işçi, metodist, Azərbaycan ədəbiyyatı, sonra folklor kafedrasında baş müəllim, dosent olmuşdur.

Ədəbiyyat

Xalqdan xalqa: (S.Rəhimov haqqında publisistik очерк) /Ç. Qu-

liyev.- B.: Vətən, 1995.- 104 s.

Tükənməz mənbə.- B.: Oskar, 2004.- 130 s.

1981-ci ildə “Süleyman Rəhimovun yaradıcılığında folklor” mövzusunda namizədlik dissertasiyası müdafiə etmişdir. Dövlət mətbuatında külli miqdarda rəyləri, elmi və publisistik məqalələri dərc olunmuşdur.

Ç.Quliyev respublikada tanınmış folklorşünas alimlərdən idi. O, bu sahə üzrə bir sıra elmi-publisistik əsərlərin müəllifidir. El ədəbiyyatı nümunələrinin toplanmasında və tədqiqində onun xidmətləri böyük olmuşdur.

1994-cü il iyunun 3-də avtomobil qəzası nəticəsində dünyasını dəyişmişdir.

Çərkəz, S. Sənsiz səninlə: (Quliyev Çərkəz haqqında) /S.Çərkəz.-B.: Bayatı, 1995.- 142 s.

Səmayə Quliyeva

145 illiyi

Əliağa Şıxlinski 1865-1943

Hərbi xadim



Hərbi xadim, artilleriya general-leytenantı (1917) Əliağa İsmayıl ağa oğlu Şıxlinski 1865-ci il aprel ayının 23-də keçmiş Qazax qəzasının Qazaxlı kəndində anadan olmuşdur. 1883-cü ildə orduda hərbi xidmətə başlayan Şıxlinski 1886-cı ildə Peterburqda artilleriya məktəbini bitirmişdir. Rusiya-Yaponiya müharibəsində (1904-1905) batareya komandiri olmuş, Port-Arturun müdafiəsində göstərdiyi igidliyə görə “qızıl

qılıncla” mükafatlandırılmışdır.

Müharibədən sonra topçu zabitlər hazırlayan məktəbdə işləmiş, 1908-ci ildə polkovnik, 1912-ci ildə isə general-mayor rütbəsi almışdır. 1910-cu ildə Şıxlinskinin “Səhra toplarının cəbhədə işlədilməsi” əsəri çap olunmuşdur. Onun “Şıxlinski üçbucağı”, “Şıxlinski formulu” adlı hərbi yenilikləri topçu zabitlər üçün hazırlanmış dərsliklərə daxil edilmişdir. Birinci Dünya müharibəsində (1914-1918) Petroqradda artilleriya müdafiəsi Şıxlinskiyə tapşırılmışdı. Sonralar Qərb cəbhəsi artilleriya qoşunlarının rəisi, 1917-ci ilin sentyabrından 10-cu ordunun komandanı olmuşdur. Fevral burjuademokratik inqilabından (1917) sonra M.V. Frunzenin rəhbərlik etdiyi

Minsk əsgər Soveti komissiyasına üzv seçilmişdir.

1920-ci ildə müstəqil dövlətimiz süquta uğrayandan sonra Şıxlinski vətəndə qalmaq qərarına gəlir. Sovetlər tərəfindən həbs edilən general 2 aydan sonra Nəriman Nərimanovun səyləri ilə azad edilərək S.Mehmandarovla birlikdə Moskvaya göndərilmişdir.

O, Moskvada Hərbi İnqilab Sovetinin səhra Qərargahında, Qızıl Ordunun Artilleriya Müfəttişliyi idarəsində Artilleriya Nizamnaməsi hazırlayan Komissiya heyətində işləmişdir. 1921-ci ilin yayında o, Azərbaycan Sovet Qoşunları Qərargahına göndərilmiş, bir müddət Bakı Qarnizonu Hərbi Elmi Cəmiyyətinin sədr müavini, sonradan Qafqaz Ordusu

Hərbi İnqilab Şurası yanında Azərbaycan Hərbi Nəşriyyat Kollegiyasının sədri kimi çalışmağa başlamışdır. 1924-cü ildə isə Birləşmiş Hərbi Komanda Heyəti Məktəbinə rəis müavini təyin edilmişdir.

1926-ci ildə “Rusca-Azərbaycanca qısa hərbi lüğət” kitabını çap etdirən Şıxlinski məhz buna görə 1928-ci ildə SSRİ Hərbi İnqilab Şurasının Fəxri Fərmanı ilə təltif edilmişdir.

Şıxlinskinin rus hərbi sənətinin inkişafında və gənc Azərbaycan Sovet Respublikasında hərbi kadrlar hazırlanmasında mühüm xidmətləri olmuşdur.

1929-cu ildən istefaya çıxan general-leytenant Əliağa Şıxlinski bir çox orden və medallarla (1-IV dərəcə Anna, 1-III dərəcə müqəddəs Stanislav, 1-IV dərəcə Vladimir, IV dərəcə Georgi ordenləri), o cümlədən Fransanın yüksək hərbi ordenləri ilə

təltif edilmişdir. A.N. Stepanovun “Port Artur” və “Zvonaryovlar ailəsi” romanlarında Şıxlinskinin də qəhrəmanlığından bəhs olunur. Qılman İlkinin “General” povesti isə Şıxlinskiyə həsr edilmişdir. Qazax şəhərində adına küçə var.

Əliağa Şıxlinski 18 avqust 1943-cü ildə Bakıda vəfat etmiş və II Fəxri Xiyabanda dəfn edilmişdir.

Ədəbiyyat

Xatirələrim /Ə. Şıxlinski.-B.: Azərnəşr, 1984.-220 s.

Nəzirli, Ş. General Əliağa Şıxlinski ömrü /Ş.Nəzirli.-B., 2005.-248 s.

Kazımlı, K. General Əliağa Şıxlinski /K. Kazımlı //Yeni Mədəni-

maarif.-2009.- № 3.- S. 44-45.

Əhmədov, S. Əli ağa Şıxlinski /Səbuhi Əhmədov //Azərbaycan tarixindən yüz şəxsiyyət.- B.: Ayna Mətbu Evi, 2006.- S. 133-134.

Şıxlinski, Z. Hərbi tariximizə şərəfli səhifə yazan general: [Əliağa Şıx-

linski-140] /Z. Şıxlinski //Xalq qəzeti.- 2005.- 22 aprel.- S. 6.

Vəfa, Z. Artilleriyanın atası: [Əliağa Şıxlinski-140] /Z.Vəfa //Azərbaycan.-2005.- 23 aprel.- S. 7.

Мои воспоминания.- Б.: Азернешр, 1984.- 200 с.

Rus dilində
Ибрагимов, С.Д. Генерал Али Ага Шихлинский /С.Д. Ибра-

гимов.- Б.: Азернешр, 1975.- 138 с.

İnternetdə

www.google.az

Səmayə Quliyeva

Azərbaycan Televiziya və Radio Verilişləri Qapalı Səhmdar Cəmiyyətinin yaradılması 2005

Azərbaycan televiziyası və radiosu zəngin və şərəfli inkişaf yolu keçərək xalqımızın yüksək əxlaqi dəyərlərinin, ictimai-siyasi ideallarının, mədəniyyətinin, arzu və istəklərinin ifadəsinə çevrilmişdir. Bu gün milli televiziya və radiomuz, sözün əsl mənasında, xalqın tribunasıdır

Heydər Əliyev, umummilli lider



Bütün dünyada kütləvi informasiyanın nəhəng kanallarından sayılan televiziya və radio milyonların tribunası olmaq etibarilə cəmiyyətin məlumatlandırılmasında, xalqın yaradıcı qüvvəsinin səfərbərliyə alınmasında, demokratiya və hüquqi dövlət quruculuğu prosesinin genişlənməsində, tamaşaçı və dinləyicilərin estetik dünyagörüşünün formalaşmasında önəmli rol oynayır.

Azərbaycan müasir dünyanın radio və televiziya

sisteminə ən tez yiyələnmiş ölkələrindən biridir. Radio ölkəmizdə 1926-cı ildə dil açıb, otuz il sonra, 1956-cı ildə isə evlərimizi televiziya ekranları işıqlandırır. Efir uzun illər ərzində milli mədəniyyətimizin, ədəbi dilimizin, musiqi, teatr və kino sənətimizin inkişafında böyük rol oynamışdır. Azərbaycan televiziyası və radiosu bu gün də bütövlükdə cəmiyyətimizin güzgüsü, bizim ümumi mədəniyyətimizin, düşüncə tərzimizin, əxlaq və təfəkkürümüzün parlaq göstəricisidir.

Zəngin, şərəfli tarixi bir yol keçmiş Azərbaycan radiosu və televiziyası həmişə ictimai idealların carçısı olmuş, xalqımızın

mədəniyyətinin, dilinin, milli-mənəvi dəyərlərimizin inkişafına layiqli töhfəsini vermişdir. Televiziya və radiomuz bu gün müstəqil dövlətimizin dünyaya açılan geniş pəncərəsi, Yer kürəsinin hər yerinə yayılan gür səsidir. Bu elektron informasiya vasitələri hazırda müstəqillik və demokratiya cəmiyyəti quruculuğu yolunda inamlı addımlarını atan Azərbaycanın, onun ən yeni tarixinin salnaməsinin yazılmasında fəal iştirak edir. Milyonlarla tamaşaçı və dinləyici ölkəmizdə gedən ictimai-siyasi proseslər və nəhəng quruculuq işləri barədə, ilk növbədə, məhz Azərbaycan televiziyası

və radiosunun proqramlarından xəbər tutur.

Teleradiomuz təkcə informasiya, məlumatlandırma və maarifləndirmə işləri görmür, həm də yeni dövlət quruculuğu prosesinin iştirakçısıdır, Azərbaycan dövlətçiliyinin qorunmasında, ideoloji düşmənlərimizə qarşı mübarizənin ön cəbhəsindədir. Təsadüfi deyildir ki, ümummilli liderimiz Heydər Əliyev ekran efirinin çoxşaxəli işini qiymətləndirərkən demişdir: “Milli Televiziya və radiomuz müstəqil dövlət quruculuğu prosesini hərtərəfli işıqlandırmaqla bərabər, həm də tələyüklü anlarda xalqın əsl tribunasına çevrilərək, onun istək və arzularını, ölkə həqiqətlərinin carçısı rolunu dönmədən həyata keçirir”.

Azərbaycan Televiziyası 1956-cı il fevralın 14-də fəaliyyətə başlamışdır. Bakı Televiziyası Mərkəzi üçün binanın inşasına 1954-cü ildə başlanıldı və telemərkəzin binası 1955-ci ilin sonunda təhvil verildi. 1956-cı ilin fevralına qədər Bakı studiyasının ara-sıra sınaq verilişləri yayımlanırdı. İlk veriliş günü ekranda

Nəcibə Məlikova göründü və çıxışını “Göstərir Bakı!” kəlməsi ilə açdı. Həmin gün ekranda Bəxtiyar bədii filmi nümayiş etdirildi. Bakı studiyası əvvəlcə həftədə iki, sonra üç dəfə 2 saatlıq proqramla efirə çıxırdı. İlk mərhələdə televiziya sahəsində mütəxəssislər olmadığından burada işləməyə radio, qəzet və teatr əməkdaşları dəvət edilirdilər. 70-ci illərdən etibarən Azərbaycan televiziyasının gündəlik veriliş və proqramlarının yayım həcmi 10 saata, 80-ci illərdə 18 saata çatdırıldı. 2005-ci ilin yanvarından isə televiziya 24 saatlıq fasiləsiz yayıma keçdi. 1956-cı ildə teleqüllənin inşası hələ başa çatmamışdı. Ona görə də Bakı studiyasının ötürücüsü 44 metrlik adi neft buruğunda quraşdırılmışdı. 1957-ci ildə hündürlüyü 180 metr olan qüllə istifadəyə verildi. O zaman qüllənin vasitəsilə ötürülən verilişlərə yalnız paytaxtda və onun ətrafında baxmaq mümkün idi. Proqram saatının artırılması, qabaqcıl texnologiyanın rabitə və telekommunikasiya sistemində tətbiq olunması yeni teleqüllənin

ucaldılmasını tələb edirdi. 1979-cu ildə Rabitə Nazirliyi Bakıda 310 metrlik teleqüllənin tikilməsi üçün fəaliyyətə başladı. Təməli 1981-ci ildə qoyulan yeni televiziya qülləsi 1996-cı il iyunun 7-də istifadəyə verildi. 2004-cü ilin fevralından başlayaraq AzTV-nin proqramlarının Avropa ölkələrində daha keyfiyyətli yayımı təmin edildi. Bu məqsədlə Teleradio İstehsalat Birliyinin mütəxəssisləri teleqüllə kompleksində yeni rəqəmsal TV – Up-link stansiyasını quraşdırdılar. İndi Azərbaycan televiziyasının verilişləri həmin stansiyadan Avropaya “Hot Bird” və “SESAT”, Şimali Amerikaya “Galaxy 25”, Asiyaya “Turksat 1C” peykləri vasitəsilə yayılır. 2007-ci ildə Avropaya yayımın texniki müvafiqliyinə görə Azərbaycan Televiziyası “Avropa keyfiyyəti” medalına layiq görülmüşdür.

1956-cı ildə Bakı televiziya studiyası və Radioinformasiya idarəsi ayrılıqda fəaliyyət göstərirdi. 1957-ci ilin oktyabrında Mədəniyyət Nazirliyinin tabeliyindən çıxarılan televiziya qurumu

Radioinformasiya idarəsi ilə birləşdirildi və Respublika Nazirlər Soveti yanında Dövlət Radio və Televiziya Verilişləri Komitəsi adlandırıldı. 1970-ci ildə televiziya Dövlət

Televiziya və Radio Verilişləri Komitəsi statusu aldı. 1991-ci ildə komitə şirkətə çevrildi. 2005-ci ildən isə Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin Sərəncamı ilə şirkət

“Azərbaycan Televiziya və Radio Verilişləri” Qapalı Səhmdar Cəmiyyətinə çevrildi.

Ədəbiyyat

“Azərbaycan Televiziya və Radio Verilişləri” Qapalı Səhmdar Cəmiyyətinin yaradılması haqqında: Azərbaycan Res-

publikası Prezidentinin 23 mart 2005-ci il Fərmanı, //Azərbaycan.-2005.-23 mart.-S.1.

Əlizadə, Y.M. Azərbaycan efiri: tarix və müasirlik /Y.M.Əlizadə, Q.M. Məhərrəmli.-B.: Nurlan, 2006.-184 s.

Rus dilində

Указ Президента Азербайджанской Республики о создании закрытого акционерного общества Азербайджанского телерадиовещания

//Бакинский рабочий.-2005.-26 марта.-С.2.

Ахмедова, Т.Т. Телевидение как эстетика

художественный феномен: Авто. дис. канд. филос. наук (09.00.04)/ Т.Т. Ахмедова.-Б., 1991.-24 с.

İnternetdə

www.afrafiyab.musigidunya.az/
www.azerbaijan.news.az/

www.xalqqazeti.com/
www.ntrc.gov.az/
www.wikipedia.org/

Nailə Alişova



Mikayıl Həsən oğlu Rəfili 1905-ci il aprelin 25-də Qasım İsmayılov rayonunun (indiki Goranboy) Borsunlu kəndində varlı kəndli ailəsində doğulmuşdur. Yelizavetpol klassik gimnaziyasında təhsil almışdır. Bu dövrdə bədii yaradıcılığa başlamışdır. Onun “Mikayıl Rəfizadə” imzası ilə ilk qələm təcrübələri “Mücadileyi-həyat” hekayəsi, “Elmə doğru” şeiri və “Qərb mədəniyyəti” məqaləsi “Əfkari-mütəəllimin” jurnalında (1919, 2,3 nömrələrində) dərc

olunmuşdur. Azərbaycan da Sovet hakimiyyəti qurulduqdan sonra Borsunlu kəndində müəllim və məktəb müdiri olmuş, kəndin mədəni həyatında fəal çalışmış, komsomol sıralarına qəbul olunmuşdur. 1921-ci ildə orta təhsil almaq məqsədilə Gəncəyə gəlmiş, eyni zamanda ictimai işlərdə fəallıq göstərmişdir. “Rosta” qəzetində fəaliyyət göstərmişdir. Bakıda Azərbaycan Politeknik İnstitutuna daxil olmuş, həm də Azərbaycan Dövlət Universitetinin Şərq dilləri fakültəsində məşğələlərin dinləyicisi, 1924-cü ildə müdavim olmuş. “Maarif və mədəniyyət” jurnalı redaksiyasında işləmişdir. 1926-1927-ci illərdə bütün qüvvəsini ədəbi fəaliyyətə həsr etmişdir. 1927-ci ildə Moskva Dövlət Universi-

tetində təhsil almış və bu dövrdə Kremldə qanunların Azərbaycan mətnlərinin redaktoru işləmişdir. Bakıda Azərbaycan Dövlət Nəşriyyatında bədii şöbənin müdiri işlədiyi zaman Azərbaycan Proletar Yazıçıları Birliyində fəal çalışmışdır. M.Rəfili beş şeir kitabının müəllifidir və bunları 1929-1936-cı illərdə nəşr etdirmişdir. “Pəncərə” adlı ilk şeirlər kitabı 1929-cu ildə nəşr olunmuşdur. 1930-cu ildə “Lirik şeirlər”, 1936-cı ildə isə rus şairi A.Tarkovskinin tərcüməsində şeir və poemalarından ibarət “Pesni o qorodax” kitabı Moskvada işıq üzü görmüşdür. O, şair olaraq şablon poeziya şərtlərindən həm məzmununda, həm də formada qaçmağa çalışmış və buna nail ola bilmişdi. Onun qələmindən çıxmış “Sərbəst şeir

haqqında ilk söz”, “Mə-dəni ədəbiyyat yolunda”, “Ədəbi irsə diqqət”, “Nizami Gəncəvi”, “M.F. Axundov və siyasi-fəlsəfi görüşləri”, “Azərbaycan xalqının zəngin ədəbi keçmişini öyrənək”, “Midiya dövləti”, “Zülmət içində bir nur” (“Ölülər” pyesi haqqında), “Nizami”, “M.F.Axundov”, “Mirzə Şəfi və dünya ədəbiyyatı” və digər kitablarında, onlarla məqaləsində qaldırılmış problemlər bu gün də aktualdır və yeni araşdırılma həllini gözləyir.

Azərbaycan Dövlət Pedagoji İnstitutunda rus ədəbiyyatı kafedrasında müəllim, sonra dosent (1930-1935) işləmiş, eyni zamanda “Bakinski raboçi” qəzeti redaksiyasında mədəniyyət şöbəsinin mü-

dir müavini olmuşdur. Qorki, Mayakovski, Serafimoviç haqqında monoqrafiyaları, “Sevastopol” və “Leninqrad” poemalarını qələmə almışdır. 1934-1935-ci illərdə SSRİ Elmlər Akademiyasının Azərbaycan filialında elmi işçi işləmişdir. 1935-ci ildən Azərbaycan Yazıçıları Birliyinin üzvüdür. 1935-1936-cı illərdə SSRİ EA-nın (Leninqrad) aspiranturasında təhsil almış, orada “Azərbaycan ədəbiyyatının rus mədəniyyəti ilə əlaqələri haqqında” mövzusunda dissertasiya müdafiə etmişdir. Sonra “Puşkinin həyat və yaradıcılığı”, “Puşkin və Azərbaycan”, “M.F.Axundov” əsərlərini yazmışdır. 1938-ci ildən Azərbaycan Pedagoji İnstitutunda və Azərbaycan Dövlət Uni-

Ədəbiyyat

Mirzə Fətəli Axundov: (Həyatı, mühiti və yaradıcılığı) /M.Rəfili.-B.: Elm, 1990.- 252 s.

Ələkbərli, N. Mikayıl Rəfili: (Həyat və yaradıcılığı) /N.Ələkbərli.-B.: Qartal, 1998.-96 s.

Rus dilində

Избранное /М. Рафили.-Б.: Азернешр, 1973.- 488 с.

www.anl.az
www.alatoran.org

İnternetdə

www.elibrary.az
www.express.com

versitetində professor olmuş, Azərbaycan ədəbiyyatı tarixi kursunu tədris etmişdir. “Səbuhi” ssenarisini, “Şirvanşah İbrahim” pyesini yazmışdır. 1944-cü ildə doktorluq dissertasiyasını müdafiə etmiş, 1945-ci ildə professor adı almışdır.

Azərbaycanda ədəbiyyatşünaslığın inkişafında, ədəbiyyat tarixinin araşdırılmasında, sərbəst şeir yaradıcılığında, tərcüməçilik fəaliyyətində göstərdiyi xidmətlərinə görə “Şərəf nişanı” ordeni və medallarla təltif olunmuşdur.

Ədəbiyyatşünas alim Mikayıl Rəfili 1958-ci il aprelin 25-də vəfat etmişdir.

Qurban, T. Həqiqət olduğu kimi: [ədəbiyyatşünas alim M.Rəfili haqqında].-B.: Adiloğlu, 2008.-106 s.

www.tercume.az
www.wikipedia.org

Adilə Abdullayeva



1 may
Gün çıxır
05:55
Gün batır
20:36
31 may
Gün çıxır
05:13
Gün batır
21:04

2010

Əlamətdar və tarixi günlər

3. Beynəlxalq Söz və Mətbuat Azadlığı Günü
8. Şuşa rayonunun işğal günü
9. Fəxizadə üzərində Qələbə Günü
10. Ümummilli lider Heydər Əliyevin doğum günü
15. Beynəlxalq Ailə Günü
17. Ümumdünya İnformasiya Cəmiyyəti Günü
18. Beynəlxalq Muzeylər Günü
18. Laçın rayonunun işğal günü
28. Respublika Günü

May



21 aprel-
21 may

Buğa bürclüyü
Nişanı Yerdür.
Veneranın
hümayosındadır.
Günəşin Buğa
bürclündən keçdiyi
dövrə doğulanlar
təbiətdə emosional
olurlar.

Ş	1
B	2
Be	3
Ça	4
Ç	5
Ca	6
C	7
Ş	8
B	9
Be	10
Ça	11
Ç	12
Ca	13
C	14
Ş	15
B	16
Be	17
Ça	18
Ç	19
Ca	20
C	21
Ş	22
B	23
Be	24
Ça	25
Ç	26
Ca	27
C	28
Ş	29
B	30
Be	31

Ümumdünya İnformasiya Cəmiyyəti Günü



"Müasir dünyada bilik və yeni texnologiyalar olmasa, uğur qazanmaq mümkün deyildir. Bu, həm insanlar üçün, həm də ölkə üçün çox cətinidir. İnkişaf etmiş ölkələrə nəzər salsaq, görürük ki, onların tərəqqisini, eyni zamanda, ümumi daxili məhsulun artımını xeyli dərəcədə müəyyən edən texnologiyalar, yeni metodikalar, elmdə əldə edilən nailiyyətlərdir. Təsədüfi deyildir ki, biz Azərbaycanda rabitə və informasiya texnologiyalarının inkişafına böyük diqqət yetiririk."

İlham Əliyev

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti



Milli ədəbiyyat

Şair Əliyev Yaqub Şirin oğlunun (Yaqub Şirinoğlu) (01.05.1930) anadan olmasının **80** illiyi

Publisist, biblioqraf, pedaqoq Xəlilov Aydın Cəbrayıl oğlunun (01.05.1940) anadan olmasının **70** illiyi

Publisist, tərcüməçi Süleymanlı Süleyman Məhəmməd oğlunun (05.05.1935) anadan olmasının **75** illiyi

Nasir, publisist Kərimov Yusif Abbas oğlunun (05.05.1940) anadan olmasının **70** illiyi

Ədəbiyyatşünas, mətnşünas, şair, tərcüməçi Cəfərov Əkrəm Səftər oğlunun (Əkrəm Cəfər) (05.05.1905 – 18.08.1991) anadan olmasının **105** illiyi

Şair Xəlilov İlyas Qulu oğlunun (05.05.1940) anadan olmasının **70** illiyi

Şair, filoloq Əliyev Ağa Əliqəmə oğlunun (Ağa Laçınlı) (05.05.1940) anadan olmasının **70** illiyi

Şair, tənqidçi, ədəbiyyatşünas Hacıyev Cəfər Zeynal oğlunun (Cəfər Xəndan) (08.05.1910 – 10.08.1961) anadan olmasının **100** illiyi

Əməkdar incəsənət xadimi, nasir, kinodramaturq İbrahimbəyov Maqşud Məmmədibrahim oğlunun (11.05.1935) anadan olmasının **75** illiyi

Şair, tərcüməçi, tədqiqatçı Abbasov Abdulla Əsgər oğlunun (Abbas Abdulla) (12.05.1940) anadan olmasının **70** illiyi

Nasir Həsənov Bayram Həsən oğlunun (12.05.1925 – 28.02.1979) anadan olmasının **85** illiyi

Nasir, dramaturq, ədəbiyyatşünas Məmmədov Altay Yusif oğlunun (Altay Yusifoğlu) (15.05.1930) anadan olmasının **80** illiyi

Ədəbiyyatşünas, tənqidçi, tərcüməçi Əliyev Qəzənfər Yusif oğlunun (15.05.1930 – 1984) anadan olmasının **80** illiyi

İctimai xadim, dramaturq, yazıçı Haqverdiyev Əbdürrəhimbəy Əsəd bəy oğlunun (17.05.1870 – 11.12.1933) anadan olmasının **140** illiyi

Ədəbiyyatşünas, tərcüməçi, publisist Əliyev Əsgər Hüseyn oğlunun (17.05.1945) anadan olmasının **65** illiyi

Xalq şairi, dramaturq Rzayev Rəsul İbrahim oğlunun (19.05.1910 – 01.04.1981) anadan olmasının **100** illiyi

Şair Orucov Tapdıq Şirin oğlunun (20.05.1930 – 19.03.2004) anadan olmasının **80** illiyi

Şair Həsənov Ələddin Məhəmməd oğlunun (20.05.1930) anadan olmasının **80** illiyi

Tədqiqatçı alim, tərcüməçi Şabanov Əli Eyyub oğlunun (24.05.1885 – 1949) anadan olmasının **125** illiyi

Şair, publisist, ictimai xadim Nəcəfov Əliqulu Ələkbər oğlunun (Əliqulu Qəmküsar) (24.05.1880 – 14.03.1919) anadan olmasının **130** illiyi

Nasir, publisist Feyzullabəyli Hacı İsmayıl Əli oğlunun (24.05.1925) anadan olmasının **85** illiyi

Şair, publisist, xeyriyyəçi Heybətbəyov Həşim bəy Hacı bəy oğlunun (24.05.1870 – 1931) anadan olmasının **140** illiyi

Şair Şirinov Hacıbala Səməd oğlunun (24.05.1935 – 19.06.2000) anadan olmasının **75** illiyi

Ədəbiyyatşünas Əliyev Sabir Xəlil oğlunun (24.05.1935) anadan olmasının **75** illiyi

Şair, publisist Əsgərzadə Cabbar Əsgər oğlunun (24.05.1885 – 1966) anadan olmasının **125** illiyi

Şair, tərcüməçi Məmmədov Əli (Əli Səngərli) (24.05.1930) anadan olmasının **80** illiyi

Ədəbiyyatşünas, tənqidçi Osmanlı Vəli Musa oğlunun (24.05.1935) anadan olmasının **75** illiyi

Şair, nasir, dramaturq Fətullayev Həsən Mehdi oğlunun (25.05.1925) anadan olmasının **85** illiyi

Nasir, tərcüməçi Abbasov Akif Nurağa oğlunun (Akif Nurağaoğlu) (28.05.1950) anadan olmasının **60** illiyi

Şair, publisist Rzayeva Həqiqət Əlisəftər qızının (28.05.1940) anadan olmasının **70** illiyi

Şair, publisist Sadıqov Fikrət Abbas oğlunun (30.05.1930) anadan olmasının **80** illiyi



Xarici ədəbiyyat

Belçika şairi, dramaturq və tənqidçi Verharn Emilin (21.05.1855 – 27.11.1916) anadan olmasının **155** illiyi

Rus yazıçısı Şoloxov Mixail Aleksandroviçin (24.05.1905 – 21.02.1984) anadan olmasının **105** illiyi



Tarixi günlər

SSRİ XKS mayın 7-ni Radio günü elan etmişdir (02.05.1945)

Beynəlxalq Söz və Mətbuat Azadlığı Günü (03.05.1993)

Şuşa rayonunun işğalı günü (08.05. 1992)

Faşizm Üzərində Qələbə Günü (09.05.1945)

Ümummilli lider Heydər Əliyevin Doğum Günü (10.05.1923-12.12.2003)

Rusiya ilə Qarabağ xanlığı arasında 11 maddədən ibarət Kürəkçay müqaviləsinin bağlanması 105 ili (14-21.05.1805)

Beynəlxalq Ailə Günü (15.05.1994)

Ümumdünya İnformasiya Cəmiyyəti Günü (17.05.2006)

Beynəlxalq Muzeylər Günü (18.05.1977)

Laçın rayonun işğalı günü (18.05.1992)

Azərbaycanda Prezident vəzifəsi təsis olunmasının 20 ili (19.05.1990)

Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyi Əməkdaşlarının Peşə Bayramı (23.05.2007)

Respublika Günü (28.05.1918.)



Milli Qəhrəmanlar

Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Mirabov Rəşad Akif oğlunun (03.05.1975 – 17.03.1995) anadan olmasının **35** illiyi

Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Rzayev Qasım Qara oğlunun (05.05.1970 – 14.05.1992) anadan olmasının **40** illiyi

Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Səmədov Pərviz Əbdüləhəd oğlunun (05.05.1970 – 15.05.1992) anadan olmasının **40** illiyi

Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Slesaryov Mixail Aleksandroviçin (08.05.1955) anadan olmasının **55** illiyi

Sovet İttifaqı Qəhrəmanı Bağirov Müseyib Bağır oğlunun (09.05.1915 – 22.02.1944) anadan olmasının **95** illiyi

Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Məmmədov Natiq Bəşir oğlunun (11.05.1975 – 04.10.1994) anadan olmasının **35** illiyi

Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı İsgəndərov Famil İsgəndər oğlunun (15.05.1975 – 17.03.1995) anadan olmasının **35** illiyi

Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Mirzəyev Kərəm Ərşad oğlunun (20.03.1960 – 01.10.1992) anadan olmasının **50** illiyi

Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Abdullayev Maşallah Babakişi oğlunun (27.05.1950) anadan olmasının **60** illiyi

Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Karlov Yevgeni Nikolayeviçin (31.05.1960 – 11.04.1992) anadan olmasının **50** illiyi



İqtisadiyyat

İqtisadçı professor Rəhimov Rəhim Kərəm oğlunun (20.05.1920) anadan olmasının **90** illiyi



Mədəniyyət. Maarif. Təhsil

Maarif xadimi, şair, publisist, tərcüməçi, folklorşünas, dramaturq Axundzadə Məhəmməd Mirzə Kərim oğlunun (24.05.1875 – 1923) anadan olmasının **135** illiyi

Publisist, maarif xadimi Qayıbov Hüseyn Əfəndi Yusif oğlunun (24.05.1830 – 20.02.1917) anadan olmasının **180** illiyi



Kimya. Biologiya. Tibb

Cərrah, türkoloq, publisist Heyət Cavad Mirzəli oğlunun (24.05.1925) anadan olmasının **85** illiyi

Kimyaçı professor Hüseynov Qasım Zülfəli oğlunun (25.05.1940) anadan olmasının **70** illiyi



Mühəndis işi. Texnika

Əməkdar mühəndis, dövlət xadimi, Maqomayev Cəmaləddin

Müslüm oğlunun (28.05.1910 – 1977) anadan olmasının **100** illiyi

Professor, fizik Abdinov Əhməd Şahvələd oğlunun (30.05.1945)
anadan olmasının **65** illiyi



Teatr.Kino

Rejissor, aktyor və pedaqoq İsgəndərov Ədil Rza oğlunun
(05.05.1910-18.09.1978) anadan olmasının **100** illiyi



Musiqi

Xalq artisti, müğənni Qacar Sürəyya Sədrəddin qızının (01.05.1910
– 27.07.2001) anadan olmasının **100** illiyi

Xalq artisti, xanəndə Məmmədov Yaqub Məhəmməd
oğlunun (05.05.1930-05.07.2002) anadan olmasının **80** illiyi

Rus bəstəkarı Çaykovski Pyotr İliçin (07.05.1840 – 06.11.1893)
anadan olmasının **170** illiyi



Rəssamlıq. İncəsənət. Heykəltəraşlıq

Rəssam Əbdülxalıq Əbdül Əli oğlunun (05.05.1920-07.10.1988)
anadan olmasının **90** illiyi

Xalq artisti, rəssam Əzimzadə Əzim Aslan oğlunun
(07. 05.1880 – 15.06.1943) anadan olmasının **130** illiyi

Xalq rəssamı Əbdürrəhmanov Fuad Həsən oğlunun (11.05.1915 –
15.06.1971) anadan olmasının **95** illiyi



İdman

İdman ustası, futbolçu Məmmədov Ələkbər Əmir oğlunun
(09.05.1930) anadan olmasının **80** illiyi



Qacar Sədrəddin qızı Sürəyya 1910-cu il mayın 1-də Şuşada anadan olmuşdur. O, 1927-ci ildə Bakı Pedaqoji Texnikumunu bitirmişdir. 1927-1939-cu illərdə Azərbaycan Opera və Balet Teatrının solisti olmuş, burada dahi Azərbaycan

bəstəkarı Üzeyir Hacıbəyovun səhnəyə qoyulmuş “Leyli və Məcnun” da Leyli, “Əsli və Kərim”də Əsli, “O olmasın, bu olsun”da Gülnaz, “Arşın mal alan”da Asya, Z. Hacıbəyovun “Aşiq Qərib”də Şahsənəm partiyalarını ifa etmişdir. Sürəyya 1940-cı ildən Azərbaycan Dövlət Filarmoniyasında fasilələrlə solist olmuş, 1968-ci ildən vokal üzrə məsləhətçimüəllim işləmişdir. Azərbaycanın görkəmli müğənnisi Qacar Sürəyya 1954-cü ildə Azərbaycan Respublikasının Xalq ar-

tisti adını almışdır. Onun repertuarında Azərbaycan xalq mahnıları, muğamlar, eləcə də xarici ölkə xalqlarının və bəstəkarlarının mahnıları əsas yer tutmuşdur. Qacar Sürəyyanın ifaçılıq sənəti üçün sadəlik, səmimiyyət, incə zövq səciyyəvidir. Keçmiş SSRİ-nin bir çox şəhərlərində, eləcə də İranda qastrolda olmuşdur. 2 “Şərəf nişanı” ordeni ilə təltif edilmişdir.

Azərbaycan Respublikasının Xalq artisti, istedadlı müğənni Qacar Sürəyya 1992-ci ildə vəfat etmişdir

Qacar Sürəyya Sədrəddin qızı (1910-1992)

www.diskografiya.musigi-dunya.az

Ədəbiyyat

//Üzeyir Hacıbəyli ensiklopediyası; Heydər

www.gender-az.org.

Əliyev fondu.-B.: Şərq-Qərb, 2008.- S. 131.

Adilə Abdullayeva

Beynəlxalq Söz və Mətbuat Azadlığı Günü

1993



Kütləvi informasiya vasitələri (KİV) hər bir ölkədə ictimai fikri formalaşdırıcı bir institutdur. Bu baxımdan bəzən “media” adlandırılan KİV cəmiyyətdə böyük təsir gücünə malikdir. Təsədüfi deyil ki, medianı bir çox hallarda “dördüncü hakimiyyət” adlandırırlar. Lakin KİV o zaman dördüncü hakimiyyət funksiyasını yerinə yetirə bilir

ki, o azad və müstəqil olsun, siyasi və iqtisadi qurumların vassalına çevrilməsin.

Söz və mətbuat azadlığı bir çox hallarda cəmiyyətdə demokratiyanın meyarı, ölçüsü rolunu oynayır. Söz azadlığının olmadığı, mətbuatın senzuraya məruz qaldığı cəmiyyətdə insan hüquqları da tez-tez pozulur. Məhz bu səbəbdən bir çox mötəbər beynəlxalq qurumlar və demokratiyanın inkişafına xidmət edən təsisatlar müxtəlif ölkələrdə söz və mətbuat azadlığını daim diqqət mərkəzində saxlayırlar.

1991-ci il mayın 3-də Namibiyanın paytaxtı Vindhukda regional seminara toplaşmış jurnalistlər azad və müstəqil informasiya vasitələrinə yardımçı olmaq məqsədilə bütün dünya hökumətlərinə mətbuat azadlığının və demokratikliyinin təmin edilməsinə yardımçı olmağa çağıran “Vindhuk Bəyannaməsi”ni qəbul etdilər. Bununla bağlı BMT Baş Məclisi 1993-cü ildə mayın 3-nü Beynəlxalq Söz və Mətbuat Azadlığı Günü kimi qeyd etməyi qərara almışdır.

Ədəbiyyat

Qocayev, Ə. Beynəlxalq Söz və Mətbuat Azadlığı günü /Ə.Qocayev //Bayramlar və tarixi

günlər.- B.: Altun kitab, 2006.- S.102–104.

Mehdiyev R. Azərbaycanda mətbuat azadlığının boğulması ilə bağlı fikir-

lər əsassızdır /R.Mehdiyev //Xalq qəzeti.- 2008.- 4 may.- S .3.

Saqibə Mehrəliyeva

Ədil İsgəndərov 1910-1978

Aktyor



Azərbaycanın görkəmli rejissoru, xarakterik ekran rollarının yaradıcısı Ədil Rza oğlu İsgəndərov 1910-cu il may ayının 5-də Gəncə şəhərində doğulmuşdur. Teatr sənətinə orta məktəbin son siniflərindən maraq göstərərək Gəncədəki İşçi klubunun dram dərnəyində iştirak etmişdir. Orta məktəbi bitirdikdən sonra 1928-1931-ci illərdə Bakı Teatr Məktəbinin rejissor-aktyor şöbəsində təhsil almışdır. Tələbə ikən Dram teatrının tamaşalarında epizodik rollarda çıxış etmişdir. Sonra Cəfər Cabbarlının tövsiyəsi ilə ali

təhsil almaq üçün Moskva Dövlət Teatr Sənəti İnstitutunun rejissorluq fakültəsinə daxil olmuşdur. Tələbəlik illərində Moskva Bədaye Akademik Dram Teatrında, Vaxtanqov teatrında ciddi sənət təcrübələri keçmişdir.

Son kursda oxuyarkən İsgəndərov diplom təməşası hazırlamaq üçün Bakıya göndərilmişdir. Rejissorun ilk müstəqil işi əla qiymətləndirilmiş və təhsilini başa vuraraq Akademik Dram Teatrına təyinat almışdır. 1938-1960-cı illərdə teatrda baş rejissor, sonra direktor işləmişdir. Bu dövrdə teatrda islahatlar aparmış, zəngin və əlvan repertuar qurmuşdur.

Monumental romantik-realist teatr məktəbini formalaşdıran Ədil İsgəndərov Milli Dram Teatrının səhnəsində M. İbrahimovun "Həyat" (1937

və 1954), "Məhəbbət" (1942), C.Məcnunbəyovun "Yanar dəre" (1938), "İliç buxtası" (Ələsgər Şərifovla birgə. 1958), S.Vurğunun "Vaqif" (1938), "Xanlar" (1939), "Fərhad və Şirin" (1941), C.Cabbarlının "Aydın" (1940), "1905-ci ildə" (1955), "Dönüş" (1960), S.Rəhmanın "Xoşbəxtlər" (Şəmsi Bədəlbəyli ilə birgə.1941), "Nişanlı qız" (1953), Mehdi Hüseynin "Nizami" (1942), "Cavanşir" (1957), Rəsul Rzanın "Vəfa" (Ə.Şərifovla birgə. 1943), M.S.Ordubadinin "Dumanlı Təbriz" (Ə. Şərifovla birgə. 1945), Ə.Məmmədخانlının "Şərqi səhəri" (1947), "Od içində" (1951), İ.Əfəndiyev və Mehdi Hüseynin "İşıqlı yollar" (1947), "Bahar suları" (1948), V.Şekspirin "Otello" (1949), A.Şirvanzadənin "Namus" (1952), Nazim

Hikmətin “Türkiyədə” (1953), Hüseyn Cavidin “Şeyx Sənan” (Ə.Şəri-fovla birgə. 1956) və baş-qa pyeslərinə quruluşlar vermişdir.

Ədil İsgəndərov 1937-ci ildən Bakı Teatr Məktəbində, sonralar isə Azərbaycan Dövlət Teatr İnstitutunda aktyor və rejissor sənətindən dərs demiş, neçə-neçə kursa rəhbərlik etmişdir. 1956-cı ildən professor olmuşdur.

1966-1974-cü illərdə “Azərbaycanfilm” kino-studiyasının direktoru olan rejissor bir çox

Məmmədov, C. Ədil İsgəndərov /C.Məmmədov.- B.: Azərnəşr, 1949.- 38 s.

Əhmədov, S. Ədil İsgəndərov /Səbuhi Əhmədov //Azərbaycan tarixindən yüz şəxsiyyət.- B.: Ayna Mətbu Evi, 2006.- S. 210-212.

Минкевич, Д. Адиль Искендеров, Народный артист СССР /Д. Минкевич.- Б.: Азербайджан-

фильмlə də çəkilməşdir. Onların içərisində “Uzaq sahillərdə”, “Qara daşlar”, “Qanun naminə”, “Dərviş Parisi partladır”, “Məşədi İbad”, “Axıncı aşırım”, “Arxadan vurulan zərbə”, “26-lar”, “Romeo mənim qonşumdur” filmlərində müxtəlif səpgili obrazlar yaratmış, 1964-cü ildə çəkilmiş “Əhməd haradadır” bədii filminin isə quruluşçu rejissoru olmuşdur.

Rejissor Azərbaycan SSR Ali Sovetinin dördüncü və beşinci çağırış deputatı olmuşdur.

Ədəbiyyat

Babayeva, T. Bu gün Ədil İsgəndərovun doğum günüdür: görkəmli sənətkarın 95 yaşı tamamdır /T.Babayeva //Yeni Azərbaycan.- 2005.- 5 may.- S. 7.

Rəhimli, İ. Ədil İsgəndərov /İlham Rəhimli //Azərbaycan teatr tarixi:

Rus dilində

ское Театральное Общество, 1964.- 133 с.

Уроки мастера: о вechере посвященному 80-летию со дня рождения

İnternetdə

Görkəmli teatr xadimi böyük sənət nailiyyətlərinə görə Azərbaycan Respublikasının Əməkdar incəsənət xadimi (4 dekabr 1938), Xalq artisti (17 iyun 1943) və SSRİ Xalq artisti (9 iyun 1959) fəxri adlarına, SSRİ Dövlət mükafatına layiq görülmüşdür.

Ədil İsgəndərov 18 sentyabr 1978-ci ildə Bakıda vəfat etmiş və ikinci Fəxri Xiyabanda dəfn olunmuşdur.

dərslik.-B.: Çarşıoğlu, 2005.- S. 250-254.

Mehdixanlı, T. Sənət zirvəsi /T.Mehdixanlı //Yeni Mədəni-maarif jurnalı.-2008.-№ 4.-S.14-16.

Народного артиста СССР Адиль Искендерова //Бакинский рабочий.-1990.-1 июня.- С. 4.

40 illiyi

Qasım Rzayev
1970-1992Milli
Qəhrəman

Qasım Qara oğlu Rzayev 1970-ci il mayın 5-də Tovuz rayonunun Əlibəyli kəndində doğulmuşdur. 1987-ci ildə orta məktəbi bitirdikdən sonra sürücü ixtisasına yiyələnmişdi. 1988-ci ildə Sovet Ordusu sıralarına çağırılmışdır. Ukrayna Respublikasının Nikopol şəhərindəki hərbi hissənin artilleriya bölməsində xidmət etmişdir. Nümunəvi xidmətinə görə hərbi hissənin komandanlığı tərəfindən dəfələrlə mükafatlandırılmışdır. 1990-cı ildə əsgəri xidmətini başa vurub doğma

kəndinə dönmüş və az sonra, könüllü özünümədafiə dəstəsinə yazılaraq, erməni quldurlarına qarşı döyüşə girmişdi. O, Milli Ordumuzun ilk əsgəri kimi Muncuqlu, Koxa-Nəbi, Ağdam, Əlibəyli, Hacallı kəndlərinin müdafiəsində mərdliklə vuruşmuşdur. Qasım idarə etdiyi maşına mərmiatan qurğu quraşdıraraq, düşmənin başına od ələyirdi.

1992-ci ilin əvvəllərində Tovuz rayonunun sərhədləri boyunca gərgin vəziyyət yaranmışdır. Sayca üstün olan erməni yaraqlıları torpaqlarımıza soxulmağa cəhd göstərsələr də, hər dəfə böyük itki verərək geri çəkilməyə məcbur olmuşdular. Fevralın 11-də ermənilərin "Qan çanağı" deyilən tərəfdən hücumu gözlənirdi. Qasım bir dəstə döyüşçü ilə

həmin yerə üz tutdu. Günnortaya yaxın düşmənin həmləsi dəf edildi. Ermənilərin bir PDM-i və onlarla əsgəri məhv edilmişdi. 14 may 1992-ci il düşmənin ağır texnika ilə Tovuzun sərhəd kəndlərinə hücumu keçmişdir. Qasım özünü hadisə yerinə yetirdi. Güllə yağışı altında qurğunu mərmilə doldurdu. Atəş nöqtəsini müəyyən edərək, bir-birinin ardınca 20 raket atdı. Bir müddət ətrafa sakitlik çökdü. Çox keçmədən ermənilər yenidən top atəşinə başladılar. Mərmilərdən biri maşının düz üstünə düşdü. Qasım ömrünün 22-ci baharında əbədiyyətə qovuşdu.

Evli idi.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 5 fevral 1993-cü il tarixli 457 sayılı fərmanı ilə Rzayev Qasım

Qara oğluna ölümündən sonra “Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı” adı verilmişdir.

Əlibəyli kənd qəbiristanlığında dəfn edilmişdir.

Hazırda Hacallı kənd orta məktəbi onun adını daşıyır.

Ədəbiyyat

Azərbaycan Respublikasının Müdafiə Nazirliyinin hərbi qulluqçularına “Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı” adı verilməsi haqqında: Rzayev Qasım Qara oğlu-sırası-Azərbaycan Respublikasının suverenliyi və ərazi bütövlüyünün

qorunmasında, dinc əhəlinin təhlükəsizliyinin təmin edilməsində şəxsi igidlik və şücaət göstərdiyinə görə: Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı, 5 fevral 1993-cü il //Azərbaycan Respublikası Ali Soveti-

nin Məlumatı.- 1993.- №3.- S. 11.- (Ölümündən sonra).

Əsgərov, V. Rzayev Qasım Qara oğlu /V. Əsgərov //Azərbaycanın Milli Qəhrəmanları.- B., 2005.- S. 190.

Məmməd Məmmədov

Kəsmə kərəmini, kərəm sahibi
Mənə cəsarət ver, mənə inam ver.
Mənəm qəm sahibi, vətən sahibi
Yurdu qaytarmağa bir az güman ver.

Hoydu igidlərim, düşməne qarşı.
Qisas qiyamətə qalmasın gərək.
Doğma yurdumuzun bircə qarışı
Yağı tapdağında olmasın gərək!!!

Əvəz Mahmud Lələdağ

Əzim Əzimzadə 1880-1943

Rəssam



Azərbaycanın Xalq artisti, rəssam Əzim Aslan oğlu Əzimzadə 1880-ci il may ayının 7-də Bakı yaxınlığındakı Novxanı kəndində anadan olmuşdur. Azərbaycan təsviri sənətində tənqidi realizmin və realist qrafika sənətinin banisi Əzim Əzimzadə xüsusi rəssamlıq təhsili almamışdır. O, satirik qrafika, illüstrasiya, siyasi plakat, tarixi inqilabi və məişət janrlarında, həm-

çinin teatr dekorasiyası sənəti sahəsində fəaliyyət göstərmişdir.

1906-cı ildən “Molla Nəsrəddin” jurnalında cətirik rəsmləri və siyasi karikaturaları ilə çıxış edən Əzimzadə “Hümmət təşkilatının”, “Nicat”, “Nəşri maarif” cəmiyyətlərinin mədəni-maarif tədbirlərinin fəal iştirakçısı olmuşdur. O, bir sıra satirik jurnallar “Zənbur”, “Kəlniyyət”, “Baraban”, “Məzəli”, “Tuti”, “Babayi-Əmir” üçün karikatura və yumoristik rəsmlər işləmişdir.

Əzimzadə 1920-ci ildə Xalq Maarif Komissarlığının incəsənət şöbəsinə rəhbərlik etmiş, Bakıda rəssamlıq məktəbinin, teatr və bədii emalatxanaların təşkilində mühüm rol oynamışdır. 1920-

1943-cü illərdə rəssamlıq məktəbində dərs demişdir. 1932-1937-ci illərdə isə həmin məktəbin direktoru olmuşdur.

Ə.Əzimzadə 1922-1931-ci illərdə M.Ə.Sabir, Ə.B. Haqverdiyev, N.Nərimanov, C.Məmmədquluzadə, A.Şaiq, Y.V.Cəmənzəminli və başqalarının əsərlərinə bədii tərtibat vermiş, illüstrasiyalar çəkmişdir. 1930-cu illər Əzimzadə yaradıcılığının ən məhsuldar dövrü olmuşdur. Bu dövrə aid rəsmləri və akvarel silsilələri məzmununa görə tarixi keçmişə həsr olunmuş seriyalara ayrılır. Əzimzadənin “100 tip” silsiləsinə daxil olan rəsmlərində inqilabdan qabaqkı Azərbaycanın müxtəlif siniflərə və sosial təbəqələrə mənsub olan tipik surətlə-

ri canlandırılmışdır. Rəssamın sənətkarlığı məişət mövzusunda çəkdiyi rəsmlərdə daha qabarıq nəzərə çarpır. Onun məişət səhnələrini əks etdirən akvarellərində xalq yaradıcılığına xas olan yığcamlıq, bədii ifadəlilik, obrazlılıq, səlislik kimi cəhətlər üstünlük təşkil edir. “Kasıb evində toy”, “Varlı evində toy”, “Bakı bağlarında”, “Köhnə bakılılar” və s. əsərləri obrazların tipikliyi və milli xüsusiyyətləri ilə fərqlənir.

Əzim Əzimzadənin şəxsi arxivi /red. Adilov M.; Məhəmməd Füzuli adına Əlyazmalar İnstitutu.– B.: Nurlan, 2006.– 129 s.

Распоряжение Президента Азербайджанской Республики о 125-летнем юбилее Азима Азимзаде выдающегося художника //Бакинский рабочий.-2005.-29 марта.-С.2.

www.general.azeribloq.com
www.kataloq.net
www.wikipedia.org

1940-cı ildə Bakıda Ə.Əzimzadənin fərdi sərəgisi açılmışdır. Həmin sərgidə rəssamın 1200-dən artıq əsəri göstərilmişdir. Böyük Vətən müharibəsi illərində yaratdığı “Şir və pişik balası”, “Tovuz lələkli qarğa”, “Vurulmuş kartlar”, “İmperializmin zəncirli köpəkləri”, “Fünerin qənimətləri”, “Berlin muzeyi”, “Yaz məşvərəti” və s. karikaturaları faşizmə qarşı siyasi kəsərliyi və satirik surətlərinin yetkinliyi ilə seçilir. Onun əsərləri R.Mustafayev adına Azərbaycan

Ədəbiyyat

Hacıyev, P. Zamanın boyaları /P.Hacıyev.-B.: Gənclik, 1979. – 82 s.

Nəcəfov, M. Əzim Əzimzadə /M.Nəcəfov.-B.: Işıq, 1980.-67 s.

Rus dilində

Кязимов, К. Отмечен юбилей Азима Азимзаде: /К 125-летию художника-карикатуриста /К. Кязимов, Ю. Загорюлько //Эхо.-2006.– 13 мая. – С.11

İnternetdə

Dövlət İncəsənət Muzeyi, C.Cabbarlı adına Azərbaycan Dövlət Teatr Muzeyi, Azərbaycan Tarixi Muzeyi, Nizami adına Azərbaycan Ədəbiyyatı Muzeyində saxlanılır.

Azərbaycan Rəssamlıq Məktəbinə və Bakı küçələrinin birinə Əzim Əzimzadənin adı verilmiş, Bakıda ev-muzeyi yaradılmışdır.

Görkəmli rəssam Əzim Əzimzadə 15 iyun 1943-cü il Bakı şəhərində vəfat etmişdir.

“Əzim Əzimzadənin şəxsi arxivi” adlı kitab nəşr edilib //Həftə içi.-2006.- 10 avqust. - S.8.

Садыхбекова,С. Азим Азимзаде основоположник азербайджанского искусства /С. Садыхбекова //Мир культуры.– 2006.–XI выпуск.– С.243 – 246.

Samirə Eminova

170 illiyi

Pyotr Çaykovski 1840-1893

Rus bəstəkarı



Dahi rus bəstəkarı Pyotr İliç Çaykovski 1840-cı il may ayının 7-də Udmurtiya vilayətinin Votkinski şəhərində mədən mühəndisi ailəsində anadan olmuşdur. 1850-1859-cu illərdə Peterburq (indiki Sankt-Peterburq) hüquqşünaslıq məktəbində, 1861-ci ildə isə Rus Musiqi Cəmiyyəti Peterburq şöbəsinin musiqi sinfində oxumuşdur. 1862-ci ildə Peterburq Konservatoriyasına daxil olmuş A.Q. Rubinşteyndən bəstəkarlıq üzrə dərslər almışdır. 1865-ci ildə Konservatoriyanı fərqlən-

mə diplomu ilə bitirən Çaykovski 1866-cı ildə Moskva şəhərinə köçmüş və həmin ildən Moskva Konservatoriyasının professoru olmuşdur.

1866-1877-ci illər Çaykovski yaradıcılığının çiçəklənmə dövrü olmuşdur. 3 simfoniya ("Qış xeyalları" – 1866; 1872; 2-ci redaksiyası 1875; 1879), bir neçə proqramlı orkestr əsəri, o cümlədən "Romeo və Cülyetta" (1869, 2-ci redaksiyası 1870, 3-cü redaksiyası 1880) üvertura-fantaziyası, "Fırtına" (1873) və "Franceska və Rimini" (1876) simfonik fantaziyaları, orkestr üçün 1-ci konsert və skripka ilə orkestr üçün "Melanxolik serenada" (1875), 3 simli kvartet (1871, 1874, 1876), "Voyevoda" (1868), "Undina" (1869; 1873-cü ildə özü məhv etmişdir), "Opriçnik" (1872), "Dəmirçi Vakula" (1874) operaları,

"Sonalar gölü" baleti (1876), A.Ostrovskinin "Qar qız" pyesinə musiqi (1873), silsilə romanslar Çaykovskinin bu illərdə yazdığı məşhur əsərlərdir.

1877-ci ildə Çaykovski ağır ruhi sarsıntı keçirmiş, pədaqoji işdən imtina edərək bir müddət (1885-ci ilə qədər) xarici ölkələrdə (əsasən İsveçrə və İtaliyada) yaşamışdır. Bu illərdə o, 4-cü simfoniya (1876-77) və "Yevgeni Onegin" (1877-1878) operası üzərində işləmişdir. Məsənət qadın N.F.Fon Mekkinin maddi köməyi sayəsində Çaykovski sırf bəstəkarlıqla məşğul olmaq imkənini əldə etmişdir. Bu dövrdə Çaykovski "Orlean qızı" (1879), "Mazepa" (1883) operalarını, "Moskva" (1883) kantatasını, orkestr üçün "1812-ci il" təntənəli üvertürasını (1880), "İtalyan kapriçciosunu" (1880), üç süita

(1879, 1880, 1883) və s. əsərlər bəstələmişdir.

1892-ci ildə o, Paris Zərif Sənətlər Akademiyasına müxbir üzv seçilmiş, 1893-cü ildə ona Kembric Universitetinin fəxri musiqi doktoru adı verilmişdir.

Çaykovskinin musiqisi bədii realizmin yüksək nailiyyətlərindəndir. Onun yaradıcılıq prinsipləri XIX əsrin 60-70-ci illərində Rusiyada baş verən demokratik ictimai hərəkətin təsiri altında formalaşmışdır. İnsanın öz səadəti uğrunda mübarizəsi bəstəkarın yaradıcılığında başlıca mövzu sayılır. Çaykovski insanın daxili aləminə dərinlən nüfuz edə bilmiş, dünya musiqi incilərindən, onun tükənməz vasitələrindən

bacarıqla bəhrələnmişdir. Onun zəngin melodiyalı musiqi dilinin əsasını rus xalq mahnıları və rus məişət romansı təşkil edir. Çaykovskinin on operasından A.Puşkinin poeması əsasında bəstələdiyi “Yevgeni Onegin” və “Qara toxmaq qadın” operaları xüsusilə fərqlənir. Bəstəkarın balet musiqisi sahəsindəki fəaliyyəti də mühüm əhəmiyyət kəsb edir. O, ənənəvi klassik baletdə islahat aparmış, baleti simfonikləşdirmişdir. Onun instrumental konsertləri, kamera əsərləri, eləcə də romansları sağlığında böyük nüfuz qazanmış və qabaqcıl rus musiqi mədəniyyətinin inkişafına böyük təsir göstərmişdir.

Rus və dünya musiqi xəzinəsinə böyük töhfələr vermiş P.İ.Çaykovski 1893-cü il noyabrın 6-da vəfat etmişdir. Moskva və Kiyev Konservatoriyalarına, Perm opera və balet teatrına onun adı verilmişdir.

Onun “Yevgeni Onegin”, “Qara toxmaq qadın”, “Sonalar gölü” və s. opera və baletləri M.F. Axundov adına Azərbaycan Dövlət Akademik Opera və Balet Teatrının səhnəsində tamaşaya qoyulmuşdur. Simfonik və instrumental əsərləri isə Azərbaycan ifaçılarının repertuarındadır. Bakı şəhərinin küçələrindən birinə bəstəkarın adı verilmişdir.

Ədəbiyyat

Бродская, А. Воспоминания о русском доме /А.Бродская, Г.Чайковский.- М.: Из. Дом. Коктебел, 2006.- 261 с.

Вайдман, П.Е. Творческий архив П.И.Чайковского /П.Е. Вайдман.- М.: Музыка, 1988.-174 с.

Пролеева, В.И. Жизнь и деятельность П.И.Чайковского /В.И Пролеева.- М.: Музыка, 1990.- 317 с.

Məmməd Məmmədov



Tənqidçi, ədəbiyyatşünas Cəfər Zeynal oğlu Hacıyev (Cəfər Xəndan) 1910-cu il may ayının 8-də İrəvan şəhərində müəllim ailəsində doğulmuşdur. 1918-ci ildə ailəsi Gəncəyə köçmüş, atası burada vəfat etdiyindən 1925-ci ilədək kimsəsiz qalan kiçik qardaş və bacısı ilə Gəncə uşaq evində yaşamışdır.

Gəncə Pedaqoji Texnikumunu bitirmişdir. 1925-1929-cu illərdə Azərbaycan Dövlət Pedaqoji İnstitutuna daxil olmuşdur, fəhlə fakültəsində müəllimlik etmiş-

dir. İnstitutun dil və ədəbiyyat fakültəsini bitirdikdən sonra aspiranturaya daxil olmuş, eyni zamanda institutun ədəbiyyat kafedrasının assistenti, sonra dosenti kimi fəaliyyət göstərmişdir. M.F.Axundov adına Müəllimlər İnstitutunun Dil və ədəbiyyat fakültəsinin dekanı, Azərbaycan Dövlət Pedaqoji İnstitutunun kafedra müdiri, Azərbaycan Elmlər Akademiyasının Dil və Ədəbiyyat İnstitutunda şöbə müdiri, həm də Azərbaycan Yazıçılar İttifaqında təşkilat katibi, "Ədəbiyyat qəzeti" redaksiyasının məsul katibi, "Gənc işçi" redaksiyasında ədəbiyyat şöbəsinin müdiri vəzifələrində işləmişdir. 1939-cu ildə dissertasiya müdafiə edib filologiya elmləri namizədi alimlik dərəcəsi almışdır.

1941-ci ildə səfərbərliyə alınmış, Sovet Ordusu tərkibində siyasi rəhbər və jurnalist kimi alman işğalçılarına qarşı vuruşmuşdur. O, Cənub-Qərb, Şimali Qafqaz, Zaqafqaziya cəbhələrində siyasi şöbənin baş təlimatçısı, cəbhə qəzetlərində ("Богатырь Родины", "Вперед к победе" "Боец РККА", "Vətən yolunda") məsul redaktorun müavini olmuşdur. Ordu sıralarından tərxis olunandan sonra Azərbaycan Dövlət Universitetinin Azərbaycan ədəbiyyatı kafedrasında dosent, eyni zamanda "Kommunist" qəzetində mədəniyyət və məişət şöbəsinin müdiri, 1947-1950-ci illərdə Universitetdə Filologiya fakültəsinin dekanı, 1950-1954-cü illərdə rektoru işləmişdir. 1954-1961-ci illərdə Azərbaycan Dövlət Universitetinin sovet ədə-

biyyatı kafedrasının müdiri olmuşdur. “1906-1946-cı illərdə Cənubi Azərbaycan xalqının milli azadlıq mübarizəsi və onun bədii ədəbiyyatda inikası” mövzusunda dissertasiya müdafiə edib

doktorluq alimlik dərəcəsi almışdır. 1942-ci ildə “Qırmızı ulduz”, 1946-cı ildə “Qırmızı Əmək Bayrağı” ordenləri, “Qafqazın müdafiəsinə görə”, “Almaniya üzərində qələbəyə görə” medalları, Fəxri fər-

man və hədiyyələrlə mükafatlandırılmışdır.

1961-ci il avqustun 10-da vəfat etmişdir. Bakı küçələrindən biri onun adını daşıyır.

Ədəbiyyat

Seçilmiş əsərləri /C. Xəndan; red. S.Hüseynova.-B.: Azərnəşr, 1972.- 259 s.

Şairin həyatı: kitabda böyük Azərbaycan şairi

M.Ə.Sabirin həyatından bəhs olunur /C.Xəndan.- B.: Gənclik, 1977.- 91 s.

Şeirlər və poemalar /C.Xəndan; müqəddimə H.Arif.-B.: Gənclik, 1983.-124 s.

Uğur yolu: Cənubi Azərbaycanda ədəbiyyat, mətbuat, maarif və incəsənət. Azərbaycan ədəbiyyatında cənub mövzusu.- B.: Azərnəşr, 1987.- 281 s.

Rus dilində

Караев, Я. Известный педагог и ученый: к 70 летию литературоведа

Д.Хандана /Я. Караев //Литературный Азербайджан

байджан, 1980 .-№5.- С.121-122.

İnternetdə

www.elibrary.az/
www.sarigelin1.com/

www.tezadlar.az/index
www.wikipedia.org/

Nailə Alışova



Maqsud Məmmədibrahim oğlu İbrahimbəyov 1935-ci il may ayının 11-də Bakı şəhərində ziyalı ailəsində anadan olmuşdur. Burada orta məktəbi bitirdikdən sonra 1955-1960-cı illərdə Azərbaycan Politeknik İnstitutunun (indiki Azərbaycan Texniki Universiteti) İnşaat fakültəsində təhsil almışdır. Eyni zamanda institutun çoxtirajlı "Politeknik" qəzetinin nəşr edilməsində iştirak etmiş, xam torpaqların tikin-

tilərində işləmişdir (1958-1959). Azərbaycan Tikinti Nazirliyinin ağır sənaye inşaatı trestində qulluqçu (1960-1962), Moskvada, Ali ssenari kursunda müdavim (1962-1964), Mərkəzi Televiziya və Radio Verilişləri Komitəsinin Azərbaycan üzrə xüsusi müxbiri (1964-1971), Moskvada, Ali rejissorluq kurslarında müdavim (1971-1973) olmuşdur. Bədii yaradıcılığa 1960-cı illərdən başlamışdır. Nasir, dramaturq, kinossenarist və rejissor kimi çoxcəhətli fəaliyyəti ilə ümumittifaq miqyasında tanınır. Onun "Mezozoy əhvalatı", "Bayquş gəlmədi", "Yay tətili", "Bütün yaxşılıqlar üçün-ölüm!", "Truskavetsə kim gedir?", "Sən nəğməmsən mənim", "Ona görə ki, mən

Ayvar Lidakam" və s. ssenariləri əsasında film çəkilmişdir. "Qəza", "Bir az da sevinc", "Əşitmədiyim mahnı", "Qoy o bizimlə qalsın" və s. adlı kitabları Moskva nəşriyyatlarında kütləvi tirajla buraxılmışdır. Əsərləri keçmiş SSRİ və xarici ölkə xalqlarının dillərinə tərcümə olunmuşdur.

"Bayquş gəlmədi", "Bütün yaxşılıqlar üçün-ölüm!" əsərlərinə görə ona 1976-cı ildə Azərbaycan Dövlət mükafatı verilmişdir. Azərbaycan Penklubunun (beynəlxalq yazıçılar təşkilatının) sədridir. 1991-ci ildə Azərbaycan Yazıçılar Birliyi katibliyi heyətinə (Beynəlxalq əlaqələr üzrə katib) seçilmişdir. 1995-ci ildən Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisinin üzvüdür. Kuba (1967) və

İspaniya (1980) ölkələrində Sovet nümayəndə heyətinin tərkibində rəsmi səfərdə, Monqolustan (1978) və keçmiş Almaniyada Demokratik Respublikasında (1980) yaradıcılıq ezamiyyətində olmuşdur. Amerikanın

Luiziana ştatının fəxri senatoru və Minneapolis şəhərinin fəxri vətəndaşı seçilmişdir.

1976-cı ildə Azərbaycan Dövlət mükafatı laureatı, 1979-cu ildə Azərbaycan Əməkdar incəsənət xadimi adlarına və

”Şöhrət”, ”Şərəf nişanı”, ”Qırmızı Əmək Bayrağı” ordenləri (1984) və müxtəlif medallarla təltif edilmişdir. Azərbaycan Respublikası Sülh Komitəsinin sədridir.

Ədəbiyyat

Əsas versiya: [Məqalələr] /M.İbrahimbəyov.-B.: Səda, 2005.-96 s.

Əliyeva, E. Düşünub-daşındıran publisistika /E.Əliyeva //Azərbaycan.-2007.-27 noyabr.-S.5

Cəfərov, T. İbrahimbəyov Maqsud /T.Cəfə-

rov, Ş. Əhmədova, Ç.Məmmədova //Məktəblinin ədəbiyyat lüğəti.-B.: Ayna Mətbu Evi, 2007.-S.86.

Əhmədov, T. Maqsud İbrahimbəyov /T.Əhmədov //XX Əsr Azərbaycan Yazıçıları: Ensiklopedik məlumat kitabı.-

B.: Nurlar Nəşriyyat Poliqrafiya Mərkəzi, 2004.-S. 526.

Yalan ayaq tutar, amma yeriməz //Xalq qəzeti.-2008.-9 may.-S.12

Saqibə Mehrəliyeva



Azərbaycan heykəltəraşlığının banilərindən biri Fuad Həsən oğlu Əbdürrəhmanov 1915-ci il may ayının 11-də Şəki şəhərində anadan olmuşdur. O, 1929-1932-ci illərdə Azərbaycan Dövlət Rəssamlıq Texnikumunda oxumuşdur.

F.H.Əbdürrəhmanov yaradıcılığa portret janrı ilə başlamışdır. O, keçən əsrin 30-cu illərində Azərbaycan mədəniyyət xadimlərinin büst-portretlərini, Ə.B.Haqverdiyev, M.F.Axundov, Y.Hacıbəyov, A.Zeynallı və başqaları, həmçinin Atıcı

(1934), Gənc aşiq (1939) və ilk monumental əsəri olan Füzulinin heykəlini (1939) və Nizami adına Azərbaycan Ədəbiyyatı Muzeyinin lociyasını da yaratmışdır.

Fuad Əbdürrəhmanov 1935-1939-cu illərdə Y. Repin adına Leningrad (indiki Sankt Peterburq) Boyakarlıq, Heykəltəraşlıq və Memarlıq İnstitutunda oxumuşdur.

F.Əbdürrəhmanov 1942-1948-ci illərdə Ə.Əzimzadə adına Azərbaycan Dövlət Rəssamlıq Məktəbində dərs demişdir.

Əbdürrəhmanov mahir portret ustası kimi tanınmışdır. Onun 1947-1962-ci illərdə çəkdiyi S.Bəhlulzadə, R.Mustafayev, H.Aslanov (qəbirüstü abidə), B.Bağirova, S.Vurğun və başqalarının portretləri obrazların fərdi xüsusiyyəti, xarakterlərin dolğun həlli ilə səciyələndir. Əbdürrəhmano-

vun yaradıcılığında monumental heykəltəraşlıq mühüm yer tutmuşdur. Nizaminin Gəncədəki və Bakıdakı abidələri (hər ikisi tunc, qranit), Bakıda S.Vurğunun abidəsi (tunc, qranit) və s. əsərləri Azərbaycan monumental heykəltəraşlığının ən yaxşı nümunələrindəndir.

1950-1960-cı illərdə yaratdığı Çoban, Azərbaycanlı qadın və sairə əsərlərində milli xüsusiyyətlər zəngindir. Geniş yaradıcılıq diapazonuna malik Əbdürrəhmanov elm və mədəniyyət xadimlərinin, həmçinin müharibə və əmək qəhrəmanlarının surətlərini canlandıran heykəl qalereyası yaratmışdır.

Ömrünün son illərində Sovet İttifaqı Qəhrəmanı Mehdi Hüseynzadənin monumental abidəsini (tunc, qranit) yaratmışdır.

Azərbaycan milli heykəltəraşlığının təşəkkü-

lündə və inkişafında Fuad Əbdürrəhmanovun misilsiz xidmətləri olmuşdur.

O, Azərbaycanın Xalq rəssamı, iki dəfə “Şərəf

nişanı” ordeni ilə təltif edilmişdir. Onun adına Bakıda xatirə muzeyi var.

Görkəmli heykəltəraş Əbdürrəhmanov Fuad Hə-

sən oğlu 15 iyun 1971-ci ildə Bakıda vəfat etmişdir.

Ədəbiyyat

Əliyev, A. Fuad Əbdürrəhmanov /A. Əliyev.-B.: Işıq, 1980.- 67 s.

Hacıyev, P. Zamanın boyaları /P.Hacıyev.-B.: Gənclik, 1979.- 82 s.

Novruzova, C.H. Fuad Əbdürrəhmanov: monoqrafiya /C.H. Novruzova.- B.: Nurlan, 2004.- 120 s.

Mehdixanlı, T. Yadigar heykəllər. (Fuad Əbdür-

rəhmanov–90) /T.Mehdixanlı //Azərbaycan.– 2005. – 18 iyun. – S.7

Rus dilində

Монументальная скульптура Советского

Азербайджана.- М.,1954.- 87 с.

İnternetdə

www.kataloq.net

www.voikes.musiqi-dunya.az

Samirə Eminova

Famil İsgəndərov
1975-1995*Milli*
Qəhrəman

Famil İsgəndər oğlu İsgəndərov 1975-ci il mayın 15-də Bakı şəhərində doğulmuşdur. 1991-ci ildə Bakının Binəqədi rayonundakı 157 sayılı orta məktəbi bitirmişdir. Famil orta məktəbi bitirdikdən sonra 6 ay Gəmi təmiri zavodunda işləmişdir. 1993-cü ildə Binəqədi rayon Hərbi Komissarlığı tərəfindən Milli Ordu sıralarına çağırılmışdır. O, 6 ay Qusar rayonundakı hərbi hissədə təlim keçdikdən sonra

birbaşa cəbhəyə göndərilmişdir. Famil İsgəndərov Ağdərə və Tərtər bölgələrində gedən qanlı döyüşlərdə iştirak etmiş, Murovdağın geri qaytarılması zamanı ayağından yaralanmışdır. Cəsur döyüşçü müalicə olunduqdan sonra hərbi hissəyə qayıdır. Bu dəfə o, 776 sayılı hərbi hissədə xidmət etməli olur.

1995-ci ilin mart ayı... Torpaqlarımızın bir hissəsini itirdiyimiz çətin vaxtda bir qrup vəzifə, mənsəb, hakimiyyət hərisi dövlətçiliyimizə qarşı hədə-qorxu gəlirdi. Bunun qarşısı tez bir zamanda alınmalı idi. Çünki bu, müstəqilliyini yenidən əldə etmiş bir dövlətin çətin təhlükələrlə qarşılaşmasına səbəb ola bilərdi. Dövlət çevrilişinə cəhd edən dəstədən bir neçə

dəfə silahı yerə qoymaq, təslim olmaq tələb olundu. Lakin heç bir nəticə alınmadı. Milli Ordunun əsgərləri əməliyyata başlamalı oldu. Bu qarşıdurmada Famil İsgəndərov da iştirak edirdi. O, 1995-ci il martın 17-də öz döyüş yoldaşını xilas edərkən baş nahiyəsindən ağır yaralanaraq həlak oldu.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 4 aprel 1995-ci il tarixli 307 sayılı Fərmanı ilə İsgəndərov Famil İsgəndər oğluna ölümündən sonra "Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı" adı verilmişdir.

Bakı şəhərinin Şəhidlər Xiyabanında dəfn edilmişdir.

Oxuduğu 157 sayılı orta məktəb onun adını daşıyır. Məktəbdə büstü qoyu-

lub, yaşadığı binanın önünə xatirə lövhəsi vurulub.

Dağıstanın Qasım kənd rayonunun Uluqadağ kən-

dindəki orta məktəbə də Famil İsgəndərovun adı verilmişdir.

Ədəbiyyat

Azərbaycan Respublikasının hərbi qulluqçularının və polis işçilərinin bir qrupuna “Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı” adı verilməsi haqqında: (İsgəndərov Famil İsgəndər oğlu – Müdafiə Nazirliyi, sırası – Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası, dövlət quruluşunun müdafiəsi, onun müstəqilliyinin qorunub saxlanılması və dövlət çevrilişi cəhdinin qarşısının alınması za-

manı qəhrəmanlıq və şücaət göstərdiyinə görə): Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı, 4 aprel 1995-ci il //Azərbaycan.- 1995.- 5 aprel.- (Ölümündən sonra).- S. 1.

Əsgərov, V. İsgəndərov Famil İsgəndər oğlu /V.Əsgərov //Azərbaycanın Milli Qəhrəmanları.- 2005.- S.103.

Əzizova, S. Milli Qəhrəman “Ləzgi balasıdır” /S.Əzizova //Samur.- 1998.- 8 iyun.- S. 4.

İsgəndərov, İ.. Qəhrəman oğullarla fəxr edirik: [Validəynlərinin Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevə təşəkkür məktubu] /İ.İsgəndərov, M. İsgəndərova //Azərbaycan.-1995.-14 aprel.- S.2.

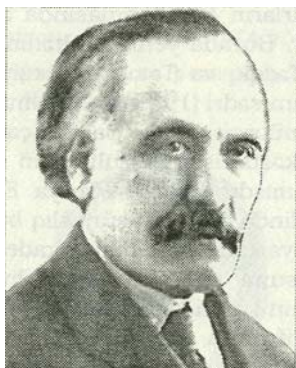
Qurbanov, A. Azərbaycanın dağıstanlı qəhrəman oğlu /A.Qurbanov //Azərbaycan.-1997.-7 iyun.- S.3.

Bəybala Ələsgərov

140 illiyi

Əbdürrəhimbəy Haqverdiyev 1870-1933

Yazıçı



Nasir, dramaturq, ədəbiyyatşünas Əbdürrəhimbəy Əsəd oğlu Haqverdiyev 1870-ci il may ayının 17-də Azərbaycanın Şuşa şəhəri yaxınlığında olan Ağbulaq kəndində doğulmuşdur. 1881-1890-cı ildə ibtidai təhsilini Şuşada Yusif bəyin müvəqqəti yay məktəbində, sonra Şuşa realnı məktəbində almışdır. 1891-1899-cu illərdə Tiflis realnı məktəbini bitirəndən sonra Peterburq Yol Mühəndisləri İnstitutunda təhsil almışdır. Tələbəlik dövrü azad müdavim si-

fətilə Universitetin Şərq fakültəsinin dinləyicisi olmuşdur. Bu dövrdən onda ədəbiyyata güclü meyl oyanmış, “Yeyərsən qazətini, görərsən ləzzətini”(1892) və “Dağılan tifaq”(1896) əsərlərini yazmışdır. “Dağılan tifaq” 1899-cu ildə Peterburqda nəşr edilmişdir. Əbdürrəhimbəy Şuşaya qayıtdıqdan sonra burada tamaşalar təşkil etmişdir. 1902-1903-cü illərdə Bakıda onun rəhbərliyi ilə Şərq konsertləri verilmişdir. Burada ilk hekayələrini (“Ata və oğul”, “Aydın şahidliyi”) yazıb “İki hekayət” adı ilə çap etdirmişdir. 1905-ci il inqilabından sonra Rusiya Dövlət Dumasına Gəncə quberniyasından nümayəndə seçilmiş, Peterburqa getmişdir. Orada dövlət kitabxanasında yeni əsərinə (“Ağa Məhəmməd şah Qacar”) materiallar top-

lamış, 1907-ci ildə İrana-Mazandaran vilayətinə səyahət etmişdir. “Leyli və Məcnun” operası 1908-ci il yanvarın 12-də tamaşaya qoyulduğu zaman ilk Azərbaycan dirijoru kimi xor və orkestri, tamaşanı idarə etmişdir. “Nicat” cəmiyyətində və Kür-Xəzər Gəmiçiliyi İdarəsində işlədiyi dövrdə Zaqafqaziyanı, Dağıstanı, Orta Asiyanı və Volqaboyunu səyahət etmiş, “Ceyranəli”, “Xortdan”, “Həkim-nuni-səğir”, “Lağlağı”, “Mozalan”, “Süpürgəsaqqal” və s. imzalarla “Molla Nəsrəddin” jurnalında hekayə, felyeton çap etdirmişdir. Haqverdiyev 1910-cu ildə Həştərxanda yaşadığı müddət şəhərin mədəni-ictimai həyatında ciddi çalışmışdır. 1911-1915-ci illərdə Ağdama köçüb orada yaşamışdır. 1916-1917-ci ildə Tiflisdə “Şəhərlər ittifaqının Qaf-

qaz şöbəsi xəbərləri” adlı aylıq məcmuənin müdiri olmuş, fevral inqilabından sonra Tiflis İcraiyyə Komitəsinə və onun mərkəzi şurasına üzv seçilmişdir. O, 1918-ci ilin martında Borçalı qəzasına müvəkil təyin olunmuşdur. Azərbaycanda Sovet hakimiyyəti qurulduqdan sonra dövlət teatrlarına müfəttiş təyin olunmuş, Azərbaycan Milli Teatrının yaranmasının 50 illiyi münasibətilə keçirilən yubileyə başçılıq etmişdir. Azərbaycan Dövlət Universitetində ədəbiyyatdan mühazirələr oxumuş, elmi

kadrların hazırlanmasında əlindən gələni əsirgəməmişdir. 1922-ci ildə burada yerli komitənin sədri, “Azərbaycanı Tədqiq və Təəbbö Cəmiyyəti”nin sədr müavini və sonra 1923-1925-ci illərdə sədri olmuşdur. Bu ilk elmi-tədqiqat müəssisəsi idi. Bakıda 1924-cü ildə çağırılan I Azərbaycan ölkəşünaslıq qurultayının nümayəndəsi kimi fəal çalışmışdır. Əbdürrəhimbəy Rusiya Elmlər Akademiyasının nəzdində olan ölkəşünaslıq bürosunun V elmi sessiyasında yekdilliklə akademiyanın ölkə-

şünaslıq bürosuna müxbir üzv seçilmişdir. 1922-1925-ci illərdə Şərq fakültəsinin katibi olmuşdur. 1933-cü ildə Azərbaycan Mərkəzi İcraiyyə Komitəsinin Fəxri fərmanına layiq görülmüşdür. Rus və Qərbi Avropa ədəbiyyatından bir sıra qiymətli tərcümələr etmişdir. Onun əsərləri xarici ölkə xalqlarının dillərinə tərcümə olunmuşdur.

1933-cü il dekabrın 11-də Bakıda vəfat etmiş, Fəxri Xiyabanda dəfn olunmuşdur.

Ədəbiyyat

Seçilmiş əsərləri: 2 cildə.-Təkrar nəşr /Ə. Haqverdiyev.-B.: Lider nəşriyyatı, 2005.- (Klassik Azərbaycan Ədəbiyyatı); C. I. Dram əsərləri.- 501 s.; C.II Hekayələr. Məqalələr.Məktublar.- 406 s.

Marallarım: Hekayələr /Ə.Haqverdiyev; red.

F.Şirinova.- B.: Turan, 2001.- 37 s.

Azərbaycan yazıçıları-nın həyatından dəqiqələr.- B., 1979.- S. 153-168.

Hüseynov, F. Molla Nəsrəddin və molla-nəsrəddinçilər /F. Hüseynov.- B.: Yazıçı, 1986.- S. 162-190.

XX əsr Azərbaycan ədəbiyyatı məsələləri.- B., 1979.- S. 220-230.

Şərif, Ə. Keçmiş günlərdən /Ə.Şərif.- B.: Yazıçı, 1986.- S. 203-271.

Zamanov, A. Əməl dostları /A.Zamanov.-B.: Yazıçı, 1979.- S. 59-76.

İnternetdə

www.kitablar.com
www.melumat.xazar.com

www.mct.gov.az
www.tenqid.net

www.wikipedia.org

Adilə Abdullayeva

Ümumdünya İnformasiya Cəmiyyəti Günü 2006



İnformasiya cəmiyyətinin qurulması üçüncü minilliyin əsas ideologiyasıdır və hal-hazırda bütün dünya qlobal informasiya cəmiyyətinin formalaşması mərhələsini yaşayır.

27 mart 2006-cı ildə Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş Assambleyası 17 may tarixini “Ümumdünya İnformasiya Cəmiyyəti günü” elan edib. Qeyd etmək lazımdır ki, bu tarixin seçilməsi təsadüfi deyildir. Məhz həmin gün 1865-ci ildə Parisdə 20 Avropa ölkəsinin nümayəndələri tərəfindən Beynəlxalq Teleqraf İttifaqının (International Telegraph Union - ITU) ya-

radılması haqqında müqavilə imzalanıb. Belə bir İttifaqın yaradılmasının əsas məqsədi həmin dövrə məxsus teleqraf əlaqələri üçün vahid standartları müəyyən etmək idi. Müasir dövrdə teleqraf əlaqələri müəyyən inkişaf mərhələlərindən keçərək informasiya-kommunikasiya texnologiyalarına çevrilib və bu texnologiyaların hər bir sahədə meydana çıxan məlumatların toplanmasında, emalında və ötürülməsində rolu çox böyükdür. İnformasiya-kommunikasiya texnologiyalarının inkişaf etdirilməsi zərurəti indiki globalaşma dövründə daha çox hiss olunur və bu texnologiyaların sürətlə inkişafı və yayılması bəşəriyyətin inkişafı üçün geniş imkanlar yaradır.

İnformasiya cəmiyyətinin əsas məqsədi, bütöv-

lükdə cəmiyyətin və ayrı-ayrı şəxslərin informasiya tələbatını ödəmək üçün müasir informasiya texnologiyaları bazasında müxtəlif təyinatlı informasiya resurs və fəzalarının formalaşdırılmasıdır. Ölkəmizdə informasiya cəmiyyətinin qurulması dövlət siyasətinin əsas prioritetlərindən biri kimi qəbul edilmişdir. İnformasiya cəmiyyətinin qurulmasının əsas vəzifələrinə informasiya cəmiyyətinin hüquqi əsaslarının yaradılması, insan amilinin inkişafı, vətəndaşların məlumat almaq, onu yaymaq və istifadə etmək hüquqları, şəffaf dövlət və yerli özünüidarəetmənin, elektron hökumətin, elektron ticarətin formalaşması, ölkənin iqtisadi, sosial və intellektual potensialının möhkəmləndirilməsi, informasiya və biliklərə

əsaslanan, rəqabətə davamlı iqtisadiyyatın qurulması, informasiya və bilik bazarının yaradılması, tarixi, ədəbi-mədəni irsin saxlanması, müasir informasiya-kommunikasiya infrastrukturunun yaradılması, vahid milli elektron informasiya məkanının formalaşdırılması, informasiya təhlükəsizliyinin təmini, qlobal informasiya fəzasına integrasiya, milli İKT məhsullarının istehsalı, ölkənin elektron geriliyinin aradan

qaldırılması və digər vacib məsələlər daxildir.

Ümumiyyətlə, informasiya cəmiyyəti fərdi biliklərin İnternet-mühitin köməyi ilə ictimailəşməsi -kollektiv təfəkkürün formalaşması üçün misilsiz imkanlar yaradır. İnformasiya cəmiyyəti, eyni zamanda, yeni növ iqtisadiyyatı - ən ali əmtəə forması olan biliklərə və informasiyalara əsaslanan iqtisadiyyatı formalaşdırır.

Dünyada informasiya cəmiyyətinin Çin, İrland,

Hindistan, Amerika və digər modelləri var. Artıq, qlobal informasiya cəmiyyətində Azərbaycan modeli deyilən bir model ortaya çıxır. Bu modelin mahiyyətində Şərq-Qərb, müsəlman-xristian təfəkkürləri, keçmiş sovet məkanından irəli gələn problemləri özündə əks etdirmək və regionda model olan informasiya cəmiyyəti yaratmaq imkanları dayanır.

İnformasiya və məlumat azadlığı haqqında sənədlər toplusu: 2007-ci ilin iyuluna qədər olan əlavə və dəyişikliklərlə /nəşrə məsul. Ş. Xuduğlu.- B.: Qanun, 2007.- 599 s.

Чачко, А.С. Развивающаяся библиотека в информационном об-

www.aztelecom.org
www.bizimyol.az

Ədəbiyyat
İnformasiyalı cəmiyyət: Azadlıqlar, qadagılar.- B., 2002.-153 s.

Cəfərova, M. İnformasiyalaşdırılmış cəmiyyət və kitabxanalar /M. Cəfərova //Kitabxanaşünaslıq və bibliografiya.- 2005.- № 2.- S. 116.

Rus dilində
щество /А.С Чачко.- М.:Либерия, 2004.- 88 с.
Зайцев, В. Библиотеки-сердце информаци-

İnternetdə
www.delta-telecom.net
www.rabita.az

Əhmədov, M. Müasir tipli kitabxana informasiya cəmiyyətinin atributudur /M. Əhmədov //Azərbaycan.-2006.-20 avqust.-S. 3.

онного общества //Библиотека.- 2004.-№ 4.- С. 4-7.

www.csl-az.com
www.wikipedia.org

Adilə Abdullayeva

130 illiyi

Əliqulu Qəmküsar 1880-1919

Şair



Əliqulu Ələkbər oğlu Nəcəfov (Əliqulu Qəmküsar) 1880-cı il may ayının 24-də Naxçıvanda doğulmuşdur. Atası Məşədi Ələkbər Hacı Nəcəf oğlu əvvəllər papaqçılıq, sonralar isə Culfa gömrükxanasında komissionçuluq etmişdir. Ana babası Məşədi Əsəd “Məddah” təxəllüsü ilə şeir yazmışdır. Əmisi “Fani” təxəllüslü Məhəmməd Hüseyn Nəcəfov Naxçıvanın tanınmış şairlərindən sayılmışdır.

Qəmküsar səkkiz yaşından molla məktəbində

ərəbcə və farscanı öyrənmişdir. Hələ məktəbdə ikən şeir yazmağa başlamış, 1892-ci ildə üç sinifli şəhər rus məktəbinə daxil olmuş, il yarım orada oxumuşdur. 1896-cı ilin əvvəlində, xəstə atası müalicə üçün Təbrizə gedir və Qəmküsarı da təhsildən ayırıb özü ilə aparır. Dörd ay Təbrizdə qaldıqdan sonra atası vəfat edir. Ağır külfətin qayğısı üzərinə düşdüyündən Qəmküsar dərəcə davam edə bilmir. Təbriz mühiti şairin xoşuna gəlmir, təəssüratını belə ifadə edir:

Qurtarmadımı ağla-
mağın mövsümü, yarəb?

Hər gündə münacat
olunur məscidimizdə.

Ağlar günə qaldıq,
yenə əl çəkməyəcəklər,

Bu mərsiyəxanlar nə
görüblər biləməzdə.

1897-ci ildə anası və dayısı ilə Xorasan ziyarətinə getməsi və orada gördükləri Qəmküsarda mövhumata olan nifrəti daha da artırır. 1912-ci ilin axırına qədər Culfada və bəzən Naxçıvanda yaşayır. “Molla Nəsrəddin” və başqa Bakı qəzet və jurnallarına şeir və məqalələr yazır. 1907-1909-cu illərdə İran inqilabı ilə yaxından maraqlanır, bu mövzuda şeirlər çap etdirir. 1912-ci ilin oktyabr ayında Qəmküsar Tiflisə köçür və Mirzə Cəlil ilə birlikdə “Molla Nəsrəddin” jurnalında yaxından iştirak etməyə başlayır. 1916-cı ilin may ayında jurnal müvəqqəti olaraq dayandırılır. Qəmküsar Mirzə Cəlil ilə birlikdə səyahətə çıxır. “Ölülər” komediyasını səyahətdən əvvəl Bakıda, sonra Dağıstanda, Səmərqənddə,

Daşkənddə və Volqaboyu şəhərlərində oynayırlar. Qəmküsar “Ölülər”də Şeyx Nəsrullah rolunu böyük bir məharətlə oynayır. Qəmküsarın “Ölülər”də Şeyx Nəsrullah rolunu böyük bir məharətlə oynaması məşhurdur. Ə.Qəmküsar 1916-cı ildən etibarən öz yazıları ilə “Molla Nəsrəddin”,

“Yeni füyuzat”, “Həyat”, “İrşad”, “Sədayi-həqq”, “Al bayraq!”, “Gələcək” və s. qəzet və jurnallarda iştirak etmişdir. Əsərləri “Otaylı”, “Cüvəllaği”, “Cüvəllaği bəy”, “Sarsaq-qulu bəy”, “Qəmküsar” və başqa imzalarla nəşr edilmişdir. 1917-ci ilin axırında Tiflisdə çıxan “Al bayraq”, sonra

“Gələcək” qəzetlərində şeir və felyetonlar çap etdirir.

Ə.Qəmküsar 1919-cu ildə, martın 14-də axşam evinə qayıdarkən mənsəvəklər tərəfindən öldürülmüş və Tiflisdə dəfn edilmişdir.

Ədəbiyyat

Seçilmiş əsərləri /Ə. Qəmküsar.-B.: Şərq-Qərb, 2006.-167 s.

Ağayev, İ. Əliqulu Qəmküsar: Həyatı və yaradıcılığı /İ.Ağayev.- B.: Elm, 1976.-120 s.

Kazımova, F. Parlaq zəka sahibi /F.Kazımova //Azərbaycan.- 2009.- 21 yanvar.-S.4.

Kazımova, E. Əliqulu Qəmküsar və teatr /E..Kazımova //Qobustan.- 2006 .- №2. - S. 25-29.

Qəmküsar Əliqulu Ələkbər oğlu Nəcəfov //Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti Ensiklopediyası: II cild.-B.: Lider nəşriyyatı, 2005.- C.II.- S.149.

İnternetdə

www.azerbaijan.news.az/
www.elibrary.az/

www.prof-kazimov.iafp.az/

Nailə Alişova



Cavad Mirzəli oğlu Heyət 1925-ci il may ayının 24-də Cənubi Azərbaycanda Təbriz şəhərində anadan olub. Burada orta məktəbi bitirdikdən sonra Tehran Universitetinə daxil olmuşdur. İkinci kursdan İstanbul Universitetinə dəyişdirilmişdir. Burada tibb fakültəsində təhsilini davam etdirmişdir. Tələbəlik illərində tarix və ədəbiyyatla ciddi maraqlanmışdır.

Tibb sahəsindəki elmi yazıları ilə yanaşı, o, Azərbaycan türkcəsi, ədə-

biyyatı, tarixi ilə bağlı sanballı əsərlər müəllifi kimi də tanınır. “Azərbaycan ədəbiyyat tarixinə bir baxış” (iki cildə), “Müqayisətül-lüğəteyn”, “Azərbaycan şifahi xalq ədəbiyyatı”, “Türklərin tarix və mədəniyyətinə bir baxış”, “Türk dili və ləhcələrinin tarixinə bir baxış”, “Ədəbiyyatşünaslıq” kimi əsərləri güneyli-quzeyli Azərbaycanın fəkir adamlarına yaxşı tanışdır.

“Görkəmli alim Azərbaycan elm və mədəniyyətinin inkişafındakı, İran - Azərbaycan ədəbi-mədəni, ictimai əlaqələrinin möhkəmləndirilməsindəki böyük xidmətlərinə görə Azərbaycan Milli Yarıdıcılıq Akademiyasının fəxri akademiki, Bakı Dövlət Universitetinin, Azərbaycan Tibb Universitetinin, Xəzər Universi-

tetinin fəxri doktoru, Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının, Azərbaycan Pedaqoji Universitetinin fəxri professoru, Azərbaycan Cərrahları Elmi Cəmiyyətinin fəxri üzvü seçilmişdir. Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin “M.F. Axundov adına mükafat”ına və “Dədə Qorqud” Assosiasiyasının təsis etdiyi “Məmməd Araz” mükafatına layiq görülmüş, həmin mükafatlardan aldığı pulu qaçqınlara paylamışdır.

Cavad Heyət həmçinin İstanbul Universitetinin fəxri türkoloji doktoru, həmin Universitetin İstanbul Tibb fakültəsinin tibb doktoru və türk dili qurumunun fəxri üzvüdür.

Doktor Cavad Heyət çeşidli cərrahi əməliyyatlarla yanaşı, bu sahə ilə bağlı mükəmməl nəzəri-arəşdırmalar da aparıb.

Hələ 1964-cü ildə o, “Daneşə-pezeşki” (“Tibb elmi”) jurnalını nəşr etdirməyə başlayıb. Ayda iki dəfə dərc olunan bu jurnal 1976-cı ildə Məhəmməd Rzanın şəhli-ğının 50-ci ildönümü ilə bağlı məqalə yazmadığından dərgisi İttilaat (Milli Təhlükəsizlik) nəzirliyi tərəfindən bağlanır.

1979-cu ildə Cavad Heyət elinin-ulusunun yarım əsrdən artıq tapdanmış və qadağan olunmuş dilini, ədəbiyyatını və mədəniyyətini dirçəltmək və soydaşlarına öyrətmək üçün əqidə dostlarını azərbaycanlı ziyalıları ətrafına toplayaraq öz şəxsi vəsaiti hesabına “Varlıq” dərgisini dünyaya gətirdi. Dünya şöhrətli cərrahın filologiya elminə gəlişi də məhz bu dərgidən başladı. Təsisçisi, nəşiri və baş redaktoru olduğu “Varlıq”

dərgisi vasitəsilə Cavad Heyət Azərbaycan xalqının varlığı uğrunda, onun ictimai problemlərinin həlli uğrunda ardıcıl mübarizə aparır.

Quzey Azərbaycanı yazıçı və şairlərinin əsərlərini, haqqında məqalələri dərc edərək 25 milyonluq Güney xalqına



tanıtmaqda yanaşı, Quzey Azərbaycanının dərclərinə də laqeyd qalmır, düçar olduğu bəlalara, torpaqlarının ermənilər tərəfindən təcavüzünə qarşı öz etiraz səsinə ucaldır.

Tükənməz enerji ilə yazıb-yaradan Cavad Heyətin ana dili, folklor, türkologiya və islamşünas-

lığa dair saysız-hesabsız məqalə və araşdırmaları 5 dildə, İran, Azərbaycan, Türkiyə, Fransa və Amerika mətbuatlarında dərc olunmuşdur.

Doktor Cavad Heyət “Tromboflebit və müalicəsi” monoqrafiyasının, ikicildlik “Ümumi cərrahlik” və “Cərrahiyyə dərsləri” kitablarının da müəlifidir. Həmin kitablar bu gün də İranda tibbi təhsil alan tələbələrin dərsləridir. Cərrahiyyənin inkişafına görə Cavad Heyət 1983-cü ildə Paris Beynəlxalq Cərrahlik Akademiyasına üzvlük seçilib, həmin cəmiyyətdə İranı təmsil edir. O, cərrahiyyə ilə bağlı Azərbaycan, Amerika, Fransa və Türkiyə Universitetlərində tez-tez mühazirələr oxumaq üçün dəvətlər alır.

Ədəbiyyat

Azərbaycan ədəbiyyatı tarixinə bir baxış: II cild-də /C.Heyət.-Tehran, 1980-1990; C.I.-1980; C.II.-1990

Bıçaq və qələm /C. Heyət; tərt. və red. f.e. n.

Təranə Tofiq qızı.-B.: Təhsil, 2000.-228 s.

Doktor Cavad Heyət.-B.: Azərbaycan, 1995.-217 s.

Xudiyev, N. Cavad Heyət möcüzəsi /N. Xudi-

İnternetdə

www.varliginsesi.com

yev; red. Xalq yazıçısı f.e.d. prof. Elçin.-B.: Azərnəşr, 2005.-167 s.

Nailə Alışova

Mixail Şoloxov
1905-1984*Rus yazıçısı*

Dahi rus yazıçısı Mixail Aleksandroviç Şoloxov 1905-ci il may ayının 24-də Rostov-Don vilayətindəki Veşenski stanitsasının Krijilina xutorunda anadan olmuşdur. 1914-1918-ci illərdə müxtəlif gimnaziyalarda oxuyan Şoloxov Rusiyada Vətəndaş müharibəsinin başladığına görə təhsilini yarımçıq qoymuşdur.

1922-ci ildə Şoloxov təhsilini davam etdirmək məqsədilə Moskva şəhərinə getmişdir. Orada fəhlə fakültəsinə daxil ola bilmədiyinə görə yük daşı-

yan, daş yonan, evlər idarəsində hesabdar işləməklə bərabər öz üzərində ciddi çalışır, təhsilini artırır. Özünün qeyd etdiyi kimi, ədəbiyyata həqiqi meyl etməsində Moskva mühiti ona böyük köməklik göstərmişdir.

1923-cü ildən çap etdirməyə başladığı ədəbi yazıları “Don hekayələri” və “Mavi çöl” kitablarında toplanmışdır. Vətəndaş müharibəsi, kənddə gedən sosial dəyişikliklər, sinfi mübarizə Şoloxovun ilk hekayələrinin əsas mövzudur.

Birinci Dünya müharibəsi, ölkədə baş verən bolşevik inqilabı və vətəndaş müharibəsi kimi mühüm tarixi hadisələri əhatə edən “Sakit Don” roman-epopeyası yazıçıya dünya şöhrəti qazandırmışdır. Dünya ədəbiyyatı-

nın ən yaxşı nümunələrindən sayılan bu əsərdə xalqın taleyi, onun inqilaba münasibəti geniş epik vüsətlə canlandırılmış, sosial siyasi və psixoloji problemlər dolğun bədii əksini tapmışdır. Əsər 1965-ci ildə Nobel mükafatına layiq görülmüşdür. M.Qorki “Sakit Don” müəllifini rus torpağının yetirdiyi istedad adlandırmışdır.

“Oyanmış torpaq” romanında kənddə baş verən inqilabi dəyişikliklər, yeni ictimai münasibətlərin formalaşması, kollektivləşmə dövrünün çətinlikləri qələmə alınmışdır. Əsər 1960-cı ildə Lenin mükafatına layiq görülmüşdür.

Böyük Vətən müharibəsi dövründə çap etdirdiyi hekayə və öçerklərdə, habelə “Onlar vətən uğ-

runda vuruşurdular” (1969) romanında, “İnsanın taleyi” (1956) hekayəsində Şoloxov alman faşizminə qarşı mübarizə aparan döyüşçülərin qəhrəmanlığını, yenilməzliyini təsvir etmişdir. “İnsanın taleyi” hekayəsinin üzərində işləyərkən Şoloxov insan ləyaqətinin ən gözəl kefiyyətlərini Andrey Sokolov surətində vermişdir. Şoloxovun dünya ədəbiyyatında xid-

məti əməkçi xalqın sosial, mənəvi və ictimai həyatını ilk dəfə bədii boyalarla əks etdirməsindədir.

1937-ci ildən başlayaraq bütün çağırışlarda xalq ona böyük etimad göstərərək SSRİ Ali Sovetinə (1-10-cu çağırış) deputat seçmişdir.

Bədii yaradıcılıq sahəsindəki xidmətlərinə görə Şoloxov iki dəfə Sosialist Əməyi Qəhrəmanı (1967, 1980) adına layiq görül-

müş, bir sıra xarici ölkələrin orden və medallarıyla təltif olunmuşdur. 1984-cü ilin mayından yazıçının vətəninə hər il Şoloxov günləri keçirilir. Yazıçının “Don hekayələri”, “Sakit Don”, “Oyanmış torpaq”, “İnsanın taleyi” əsərləri dəfələrlə Azərbaycan dilində nəşr olunmuşdur.

1984-ü ildə vəfat etmişdir.

Ədəbiyyat

Sakit Don: Roman.IV kitabda /M.A.Şoloxov; rus dil. tərc. C.Cavadzadə.- B.: Avrasiya Press, 2006.- Kitab I.- 429 s.; Kitab II.- 406 s.;

Kitab III.- 428 s.; Kitab IV.- 492 s.

Alməmmədov, A. Mixail Aleksandroviç Şolo-

xov /A.Alməmmədov.- B.: Elm, 1975.- 31 s.

Şıxlı, İ. Xatirəyə dönmüş illər /İ.Şıxlı.- B.: Yazıçı, 1980.- 365 s.

Rus dilində

Собрание сочинений: В 8-ми т. /Михаил Шолохов; сост. М.Мянахиной.- М.: Худож. лит., 1985.Т. 1-8.- 1985.

Бирюков, Ф.Г. Художественные открытия Михаила Шолохова

/Ф.Г. Бирюков.-М.: Современник, 1976.- 350 с.

Кулинич, А.В. Михаил Шолохов: Очерк о жизни и творчестве /А.В. Кулинич.- Киев: Из-во при Киев ун-те, 1984.- 191 с.

Литвинов, В.М. Михаил Шолохов /В.М. Литвинов.- М.: Худож. лит., 1985.- 350 с.

İnternetdə

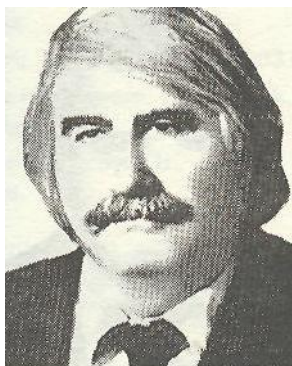
www.hrono.info/biogrof/sholohov.htm

www.sholohov.dspl.ru

Məmməd Məmmədov

Fikrət Sadıq 1930

Şair



Fikrət Abbas oğlu Sadıqov 1930-cu il may ayının 30-da Şamaxı şəhərində anadan olmuşdur.

Şamaxı və Kürdəmir rayonlarında ibtidai və natamam orta təhsil aldıqdan sonra Bakıda sənət məktəbini bitirib (1946). Gəncədə, Naftalanda, Tərtərdə - Neft kəşfiyyatı sahəsində işıqçı-montyor işləmişdir (1946-1952). Ordudan qayıdıb Bakıda bir müddət kinomexanik olmuş, 1955-ci ildə Kürdəmirdə dəmir yolunda montyor işləyə-işləyə axşam məktəbini bitirmiş, 1956-1961-ci illərdə

Azərbaycan Dövlət Universitetinin Filologiya fakültəsində təhsil almışdır.

Ədəbi fəaliyyətə tələbəlik illərindən universitet nəşriyyatının buraxdığı almanaxda "Artist" və "Ana əli" şeirlərilə başlamışdır.

Nəsr sahəsində də qələmini sınamışdır. "Xırdaca gəlin", "Daş balkon", "İlk məhəbbət haqqında daha bir hekayə", "Sinif-sinif oyunu" və s. hekayələr onun qələminin bəhrəsidir.

Uşaqlar üçün bir neçə pyes yazmışdır. "Yumaq top" – Bakıda, Kukla teatrında "Bir parça vətən" – Bakıda, Gənc Tamaşaçılar teatrında, "Oğul" – Şamaxıda, "Biri vardı, biri yoxdu" – (Alp Ağuz) Lənkəranda tamaşaya qoyulmuşdur.

"İçəri şəhər", "Naxçıvan – 50", "Süleyman Rüstəm" sənədli filmlərinin, "Cırıdanın yeni sərgüzəştləri" cizgi filmi-

nin ssenarilərini yazmışdır.

"Məmməd Arazdan yeddi söz", "Ədəbi etüdlər", "Müşfiqin işığında yol getmək olar", "Adını de, səni tanıyım" və b. publisistik yazıları da var.

Poetik yaradıcılığında bədii tərcüməyə də meyl göstərir. Böyük Azərbaycan şairi Şəhriyarın məşhur "Azərbaycan" şeirini farscadan Azərbaycan türkcəsinə çevirmişdir.

Şeirləri o zaman SSRİ məkanında yaşayan xalqların dillərinə çevrilmişdir. Fikrət Sadıq rus, ukrayna, belarus, eston, litva, qazax, özbək və başqa xalqların şeirlərini Azərbaycan türkcəsinə tərcümə etmişdir.

O, Şamaxıda kənd müəllimi, rayon qəzetində ədəbi işçi, şöbə müdiri, Bakıda ADU-da Azərbaycan ədəbiyyatı kafedrasında baş laborant, Azərbaycan Sovet Ensik-

lopediyasında elmi redaktor, şöbə müdiri, “Gənclik” nəşriyyatında redaktor, şöbə müdiri, C.Cabbarlı adına “Azərbaycanfilm” kinostudiyasında elmi-kütləvi və sənədli filmlər birliyində baş redaktor, 1961-1975-ci illərdə Azərbaycan Yazıçılar Birliyində bədii-ədəbiyyatı təbliğ bürosunun direktoru olmuşdur. 1975-2003-cü illərdə Azərbaycan Yazıçılar Birliyində şeir üzrə məsləhətçidir.

Tümen, Perm, Novosibirsk və Altay vilayə-

tində keçirilən ədəbiyyat günlərində iştirak etmişdir. Özbəkistan, Macarıstan, İran, Türkiyə və Şimali Kipr respublikalarına ezam olunan nümayəndə heyətinin tərkibində olmuşdur.

1963-cü ildən Yazıçılar Birliyinin üzvüdür. Yazıçıların VII-VIII qurultaylarında təftiş komissiyasının sədri, IX qurultayda idarə heyətinin üzvü, qəbul komissiyasının və Şirvan filialının sədri seçilmişdir.

1988-ci ildə ədəbiyyat sahəsində xidmətlərinə

görə Azərbaycan Respublikası Ali Sovetinin fərmanı və “Əməkdaş igidliyə görə” medalı ilə təltif olunmuşdur.

1986-cı ildə Azərbaycan Respublikasının “Əməkdar mədəniyyət işçisi” fəxri adına, 1991-ci ildə isə “Dünya öz işindədir” kitabına görə Dövlət mükafatına layiq görülmüşdür.

Rəsul Rza və Məmməd Araz Ədəbi mükafatlarının laureatıdır.

Prezidentin fərdi təqaüdçüsüdür.

Ədəbiyyat

Ağ-qara şeirlər /F. Sadıq.- B.: Vektor, 2005.- 52 s.

Bir parça vətən /F. Sadıq.- B.: Şirvanəşr, 1998.- 8 s.

Bugünnamə /F.Sadıq.- B.: Səda, 2007. -140 s.

Bugünnamə-2 /F.Sadıq.- B.: Səda, 2008.- 188 s.

Gözlədiyim ömür /F.Sadıq.- B.: Şirvanəşr, 2001.- 262 s.

Məndən soruşsalar /F.Sadıq.- B.: Yazıçı, 1985.- 338 s.

Şeirli əlifba /F.Sadıq.- B.: “Ayna” mətbu evi, 1988.- 16 s.

Taleyin acığına /F. Sadıq.- B.: Çinar-çap, 2003.-526 s.

Bəybala Ələsgərov



1 iyun
Gün çıxır
06:12
Gün batır
21:05
30 iyun
Gün çıxır
06:10
Gün batır
21:15

Iyun



22 may-
21 iyun

Əkilər bürcünün
Nişanı Hava'dır.
Merkurinin
himayəsindədir.
Günəşin Əkilər
bürcünün keçdiyi
dövrə doğulanlar
çox ağıllı olub, hər
şeyi bilməyə həvəs
göstərir, şəraitə
asanlıqla
uadunlasılar.

2010

*Əlamətdar və
tarixi günlər*

1. Uşaqların Beynəlxalq Müdafiə Günü
5. Ətraf Mühitin Mühafizəsi Günü
15. Milli Qurtuluş Günü
17. Səhiyyə İşçiləri Günü
18. İnsan Hüquqları Günü
23. Dövlət Qulluqçularının Peşə Bayramı
26. Milli Silahlı Qüvvələr Günü
26. Narkomaniyaya və Narkobiznesə qarşı Beynəlxalq mübarizə Günü

Ça	1
Ç	2
Ca	3
C	4
Ş	5
B	6
Be	7
Ça	8
Ç	9
Ca	10
C	11
Ş	12
B	13
Be	14
Ça	15
Ç	16
Ca	17
C	18
Ş	19
B	20
Be	21
Ça	22
Ç	23
Ca	24
C	25
Ş	26
B	27
Be	28
Ça	29
Ç	30

Milli Silahlı Qüvvələr Günü



1918-ci il iyunun 26-da Gəncə şəhərində yerləşən parlament tərəfindən Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin yaradılması haqqında qərar çıxarılıb. Bu qərarı çıxardanlar keçmiş rus ordusunun azərbaycanlılardan ibarət olan "Dikaya diviziya" adlanan 600 nəfərlik alayı olub. Həmin alayın komandiri general Əliağa Şıxlinski idi. Azərbaycan Sovet Rusiyası tərəfindən işğal edildikdən sonra Azərbaycanın hərbi nazirliyi rəsmən bəşv edilmiş və həmin funksiya Xalq Hərbi Komissarlığına verilmişdir. Azərbaycan ordusunun 21 generalından 15-dən çoxu bolşeviklər tərəfindən güllələnib. Azərbaycan ikinci dəfə müstəqil olandan sonra, 1991-ci ilin sentyabrında Ali Sovet Müdafiə Nazirliyinin, oktyabrın 9-da isə Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin yaradılması barədə qərar qəbul edib.



Milli ədəbiyyat

Şair, publisist, nasir Qasimov Ağəəli Qulu oğlunun (Ağəəli Qasımlı) (05.06.1925) anadan olmasının **85** illiyi

Şair Salayev İltifat Saleh oğlunun (10.06.1935) anadan olmasının **75** illiyi

Nasir Əliyev Həzi Murtaza oğlunun (13.06.1935) anadan olmasının **75** illiyi

Şair, publisist Davud Dəmirlinin (15.06.1935) anadan olmasının **75** illiyi

Nasir Əkbərov Əkbər Həzrətqulu oğlunun (23.06.1920 – 25.01.1995) anadan olmasının **90** illiyi

Şair Tahirli Şərif Yusif oğlunun (25.06.1930) anadan olmasının **80** illiyi



Xarici ədəbiyyat

Alman yazıçısı Mann Tomasın (06.06.1875 – 12.08.1955) anadan olmasının **135** illiyi

Gürcü şairi, ictimai xadim Sereteli Akaki Rostomoviçin (21.06.1840 – 08.02.1915) anadan olmasının **170** illiyi

Rus şairi Tvardovski Aleksandr Trifonoviçin (21.06.1910 – 18.12.1971) anadan olmasının **100** illiyi



Tarixi günlər

Uşaqların Beynəlxalq Müdafiə Günü (01.06.1950)

Ətraf Mühitin Mühafizəsi Günü (05.06.1972)

Azərbaycan Respublikasında təhsil sisteminin təkmilləşdirilməsi haqqında Fərman verilmişdir (13.06.2000)

Beynəlxalq Qan Donor Günü (14.06.2001)

Milli Qurtuluş Günü (15.06.1993)

Səhiyyə İşçiləri Günü (17.06.2001)

İnsan Hüquqları Günü (18.06.2007)

Ümumdünya Qaçqınlar Günü (20.06.2000)

Həsən bəy Zərdabinin redaktorluğu ilə ana dilimizdə ilk mətbu orqan-
“Əkinçi” qəzetinin nəşrinə başlanmışdır (22.06.1875)

Dövlət Qulluqçularının Peşə Bayramı (23.06.2006)

Milli Silahlı Qüvvələr Günü (26.06.1918)

Narkomaniyaya və Narkobiznesə qarşı Beynəlxalq Mübarizə Günü
(26.06.)



Milli Qəhrəmanlar

Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Qurbanov Novruz Əliyullah oğlunun
(02.06.1975 – 17.03.1995) anadan olmasının **35** illiyi

Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Əkbərov Rövşən Telman oğlunun
(04.06.1965) anadan olmasının 45 illiyi

Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Quliyev Zabit Adil oğlunun
(06.06.1975) anadan olmasının **35** illiyi

Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Əmirov Faiq İsfəndiyar oğlunun
(22.06.1975 – 17.03.1995) anadan olmasının **35** illiyi



İqtisadiyyat

Akademik, Milli Məclisin İqtisadi Siyasət Daimi Komissiyasının sədri Səmədzadə Ziyad Əliabbas oğlunun (25.06.1940) anadan olmasının **70** illiyi



Kənd təsərrüfatı

Sosialist Əməyi Qəhrəmanı Qızıyeva Sevil Həməzət qızının (01.06.1940 – 23.09.1963) anadan olmasının **70** illiyi



Fizika

Fransız fiziki və riyaziyyatçısı Amper Andre Marinin (22.01.1775-10.06.1836) anadan olmasının **235** illiyi



Kimya. Biologiya

Kimyaçı alim, professor Neqreyev Vsevolod Fyodoroviçin (22.06.1900 – 02.11.1967) anadan olmasının **110** illiyi



Musiqi

Alman bəstəkarı, musiqişünas Şuman Robert Aleksanderin (08.06.1810 – 29.07.1856) anadan olmasının **200** illiyi
Naxçıvan MR və Azərbaycan Respublikasının Əməkdar artisti, müğənni Səfərov Yaşar Abutalıb oğlunun (25.06.1940) anadan olmasının **70** illiyi

Xalq artisti, müğənni Məmmədov Gülağa Allahverdi oğlunun (28.06.1925-1994) anadan olmasının **85** illiyi



Teatr.Kino

Xalq artisti Pənahova Amaliya Əliş qızının (15.06.1945) anadan olmasının **65** illiyi

Xalq artisti Sənani Möhsün Sadıq oğlunun (19.06.1900 – 11.02.1981) anadan olmasının **110** illiyi

Xalq artisti, rejissor Güləhmədova-Martınova Gülcahan Şüaulla qızının (23.06.1925) anadan olmasının **85** illiyi

Xalq artisti, Əməkdar incəsənət xadimi Kazımov Ağakəşi Şəmməd oğlunun (28.06.1935) anadan olmasının **75** illiyi

Rejissor Ələkbərov Əliheydər Əbdüləli oğlunun (26.06.1915 – 14.03.1974) anadan olmasının **95** illiyi

Sevil Qazıyeva 1940 – 1963

Mexanizator



Sevil Həməzət qızı Qazıyeva 1940-cı il iyun ayının 1-də Zaqatala rayonunun Aşağı Tala kəndində anadan olmuşdur. Orta məktəbi bitirdikdən sonra Bakıya gələrək peşə məktəbinə daxil olmuş və sürücü-mexanik peşəsinə yiyələnmişdir.

Əmək fəaliyyətinə Jdanov (indiki Beyləqan)

Əlibəyov, C. Üç bacı /C. Əlibəyov.-B.: Işıq, 1974.- 76 s.

rayonundakı 5 nömrəli Mil pambıqçılıq sovxozunda başlamış, traktorçu, pambıqyığan maşının sürücü-mexaniki və traktor-tarlaçılıq briqadasının başçısı olmuşdur. O, Respublikada “Qızlar sükan arxasına!” hərəkətinin təşəbbüsçüsü olmuşdur. Onun çağırışı ilə 600-dən çox qız sürücü-mexanik peşəsinə yiyələnmişdir. Sevil Azərbaycan SSR Ali Sovetinin deputatı (6-cı çağırış) olmuşdur. “Lenin”, “Qırmızı Əmək Bayrağı” ordenləri və medallarla təltif edilmişdir.

Ədəbiyyat

Fərəcov, Ç. Mil düzündən Sevil keçdi /Ç.Fərəcov.- B.: Gənclik, 1972.-79 s.

İnternetdə

Sevil Qazıyeva 23 sentyabr 1963-cü ildə faciəli surətdə həlak olmuşdur. O, Sosialist Əməyi Qəhrəmanı (1963; ölümündən sonra) adına layiq görülmüşdür. Keçmiş ALKGI MK – 1965-ci ildə Sevil Qazıyeva adına mükafat təsis etmişdir. Bakıda, Beyləqanda, Zaqatalada Qazıyevanın xatirəsini əbədləşdirən abidələr qoyulmuş, bağ salınmışdır. Nəbi Xəzrinin “Günəşin bacısı” poeması ona həsr edilmişdir.

Qazıyeva Sevil //Azərbaycan Sovet Ensiklopediyası: on cildə.- B.: ASE, 1978.- C. 2.-S. 573.

Səmayə Quliyeva

Ətraf Mühitin Mühafizəsi Günü 1972



İkinci Dünya müharibəsindən sonra bəşəriyyət bir daha yəqin etdi ki, insanı təbiətdən ayrı dərk etmək olmaz. Təbiət anadır, insan isə onun övladıdır. Övlad anasının qədrini bilməlidir. Təbiətin qədrini bilmək, qayğısına qalmaq -insanlığın göstəricisidir. Belə bir bənzətmə var: “təbiət gözəl qadındır, insan isə onun qucaqlarından asılmış qiymətli sırğadır. Ona görə müasir insanlar biosferi qoruyub saxlamaq üçün global miqyaslı tədbirlər hazırlayıb həyata keçirməyə çalışırlar. Bu tədbirlər bəşəriyyəti bütövlükdə əhatə edir, hər kəs dünya

və gələcək nəsillər qarşısında məsuliyyət daşıyır.

Bunları nəzərə alan BMT Baş Məclisi 1972-ci il dekabrın 15-də iyunun 5-ni Ətraf Mühitin Mühafizəsi Günü elan etmişdir. Bu qərarla məqsəd ictimaiyyətin diqqətini ətraf mühiti qorumaq və yaxşılaşdırmaq sahəsində təxirəsalınmaz tədbirlərin keçirilməsinə yönəltməkdir. Həmin günün seçilməsi onunla əlaqədardır ki, 1972-ci il iyunun 5-də Stokholmda BMT-nin Ətraf mühitin mühafizəsi problemlərinə dair və burada BMT-nin Ətraf mühit haqqında Proqramı qəbul edilmişdi. BMT-nin qəbul etdiyi həmin sənədə cavab olaraq hər kəs istər məişətdə, istərsə də istirahət zamanı ətraf mühitin qorunmasına qayğı ilə yanaşmalıdır.

Ətraf mühitin mühafizəsi, insanların sağlam

təbii mühitdə yaşaması və təbii sərvətlərdən xalqımızın rifahının yaxşılaşdırılması naminə istifadəsi hal-hazırda daim ölkə başçısının diqqət mərkəzindədir. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev tərəfindən imzalanmış 28 sentyabr 2006-cı il tarixli “Azərbaycan Respublikasında ekoloji vəziyyətin yaxşılaşdırılmasına dair 2006-2010-cu illər üçün kompleks tədbirlər planı” haqqında Fərman bu sahədə olan problemlərin həllinə yönəldilən sənədlərdən biridir.

Ətraf mühiti qorumaq vəzifəsi ilk növbədə əmək fəaliyyəti nəticəsində təbiətdən istifadə edən və ətraf mühitə təsir edən hər bir şəxsin üzərinə düşür.

Hər kəsin ətraf mühiti qorumaq və ona qayğı ilə yanaşmaq vəzifəsi həm

hüquqi, həm də əxlaqi dəyərlərlə ölçülür. Həyat fəaliyyəti ətraf mühitlə və təbiətlə bağlı olan hər kəs bu sahədə mövcud qanunvericiliyin bütün tələblərinə əməl etməlidir.

Ətraf mühiti qorumaq və ona qayğı ilə yanaşmaq cəmiyyətin hər bir üzvünün mənəvi borcudur. Ətraf mühitin mühafizəsinin hüquqi, iqtisadi və sosial əsasları “Ətraf mü-

hitin mühafizəsi haqqında” 1999-cu il 8 iyun tarixli Azərbaycan Respublikasının Qanunu ilə müəyyən edilir.

Ədəbiyyat

Azərbaycan Respublikasında ekoloji vəziyyətin yaxşılaşdırılmasına dair 2006-2010-cu illər üçün kompleks Tədbirlər planı //Azərbaycan Respublikası Qanunvericilik toplusu.- 2006.- № 9.- S. 1964-1975.

Məmmədov, Q. Ekologiya, ətraf mühit və insan /Q. S.Məmmədov, M.Y.

Xəlilov.- B.: Elm, 2006.- 608 s.

Qocayev, Ə. Ətraf mühitin mühafizəsi günü /Ə.Qocayev //Bayramlar və tarixi günlər.- B.: Altun Kitab, 2006.-S. 113-114.

Cavadov, S. Təbiəti qorumaq hər birimizin vətəndaşlıq borcudur: Ekologiya /Cavadov Ş.

//Azərbaycan.-2006.-25 avqust.-S.5.

Azərbaycanın təbiətini gələcək nəsillər üçün qoruyub saxlamalıyıq, bu ulu öndərimizin bizə vəsiyyətidir //Azərbaycan.-2006.- 4 iyun.-S.6.

Saqibə Mehrəliyeva

Mən 1993-cü ildə Bakıya gələrkən bizim əkdiyimiz, becərdiyimiz bəzi ağacların kəsildiyini görərkən elə bildim ki, mənə yaralayınlar. Mən dəfələrlə demişəm. Bir də deyirəm - kim hansı bir sağlam ağacı kəsirsə hesab edin ki, o mənim qolumu, barmaqlarımı kəsir... İnsan qurmalıdır, yaratmalıdır... Hər bir insan ağac əkməlidir, becərməlidir, böyütməlidir. Əgər kimsə sağlam ağacı kəsirsə o, nəinki xalqına, millətinə, ölkəsinə xəyanət edir, o, öz ailəsinə, özü-özünə xəyanət edir. Ona görə də siz hər bir ağacın qorunması uğrunda mübarizə aparmalısınız...

Heydər Əliyev, ümummilli lider

Biz iqtisadi cəhətdən möhkəmlənmişik. Azərbaycanın uğurlu iqtisadi inkişafı artıq gerçəklikdir, faktdır və gələcəkdə bizə böyük imkanlar gətirəcəkdir. Ancaq insanların sağlamlığı, ekoloji vəziyyət, udduğumuz hava, içdiyimiz su bütün bunlara biz çox böyük diqqət göstərməliyik.

İlham Əliyev, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Robert Alekşander Şuman 1810 – 1856

Alman bəstəkarı



Alman bəstəkarı, musiqişünas Robert Aleksander Şuman 1810-cu il iyun ayının 8-də Svikauda, kitab nəşiri ailəsində anadan olmuşdur. 13 yaşından pianoçu kimi çıxış etməyə başlamışdır. 1828-ci ildən Leypsik və Heydelberq Universitetlərində hüquq elmini öyrənmiş, eyni zamanda musiqi təhsilini davam etdirmişdir. Barmaqların çevikliyi artırmaq üçün mexaniki cihaz icad etmiş, lakin sağ əlini zədələdiyi üçün virtuoz pia-

noçu olmaq fikrindən əl çəkmişdi. 1834-cü ildə alman musiqisində mütərəqqi istiqamətin “Yeni musiqi jurnalı”nın əsasını qoymuş, 1844-cü ilədək onun müəllifi və redaktoru olmuşdur. 1840-cı ildə pianoçu Klara Vik ilə evlənmiş və onunla birlikdə qastrol səfərinə çıxmışdır. 1844-cü ildən Drezden, Düsseldorfda yaşamış, bəstəkarlıqla yanaşı, xor kollektivlərinə və simfonik orkestrlərinə dirijorluq etmişdir. Ruhi xəstəliyi 40-cı illərin axırlarından get-gedə gücləndiyindən Şuman özünü Reyn çayına atmış, lakin balıqçılar tərəfindən xilas olunmuşdu. Ömrünün son iki ilini müalicəxanada keçirmiş, orada da vəfat etmişdir.

XIX əsr musiqisində romantizmin görkəmli nü-

mayəndəsi F.Şubert və K.Veberin davamçısı olan Şuman alman və Avstriya musiqi romantizminin demokratik və realist tendensiyalarını inkişaf etdirmiş, saxta akademizmə, şablonçuluğa qarşı çıxmışdır. Onun əsərləri xalq məişəti, alman klassik musiqi ənənələri ilə sıx bağlı idi. Şuman musiqi tarixinə novator kimi daxil olmuş, musiqinin ifadə vasitələrini genişləndirməyə cəhd göstərmişdir. Onun fortepiano silsilələri daxilən bir-biri ilə bağlı olan və psixoloji süjet xətti əmələ gətirən lirik-dramatik kiçik pyeslərdən ibarətdir: “Kəpənəklər” (1831), “Karnaval” (1835), “Davidsbündlilər” (1837), “Kreysleriana” (1838) və s. Coşqun ehtiraslılıq, romantik xəyalpərəstlik Şuman musiqisinin əsas cəhətlərin-

dəndir. “Simfonik etüdlər”i (1834), sonataları, fortepiano üçün “Fantaziya” və fortepiano ilə orkestr üçün konsertində dərin qüssə, dramatism və qəhrəmanlıq pafosu əks olunmuşdur. Şumanın H.Heyne, A.Şamisso, F.Rükkert, İ.V. Göte, R. Börs, C.Bayron və b. şairlərin şeirlərinə yazdığı vokal silsilələri məşhurdur. Bəstəkar həmçinin “Genovena” operasının (1848), C.Bayronun “Manfred” dramatik poemasına musiqinin (1849), 4 simfoniyanın, “Cənnət və pəri” oratoriyasının, 3 simli kvartet, 3 fortepiano triosu, fortepiano kvarteti

və fortepiano kvinteti, xor, simli və nəfəs alətləri üçün solo kamera əsərlərinin müəllifidir. Şumanın musiqi tənqidi sahəsindəki fəaliyyəti olduqca əhəmiyyətlidir.

Başqa romantik bəstəkarlar kimi, Şuman da öz yaradıcılığında mahnı janrına geniş yer vermişdir. O, H.Heyne, İ.V. Höte, F.Rükkert, A. Şamisso, C.Q.Bayron, T. Mur, Y.Eyhendorf, F.Şiller, N.Lenay, V.Şekspirin sözlərinə bir çox mahnılar bəstələmişdir: “Şairin məhəbbəti” (H.Heyne), “Qadının məhəbbəti və həyatı” (A.Şamisso), “Çöl çiçəkləri” (müxtəlif şair-

lərin sözlərinə), “Mahnılar dairəsi” (Y.Eyhendorf) və s. “Şairin məhəbbəti” (1840). Görkəmli alman şairi Henrix Heynenin cavabsız qalmış məhəbbətindən bəhs edən poetik silsilədən bəstəkarın seçib götürdüyü 16 şeirə yazılmış mahnılardan ibarət silsilədir. Şuman öz mahnılarında həssas bir psixoloq kimi çıxış edərək əhval-ruhiyyənin və fikirlərin ən incə dəyişilmələrini musiqidə əks etdirmişdir.

Bəstəkar R.A.Şuman 1856-cı il iyul ayının 29-da vəfat etmiş və Bonn şəhərində dəfn edilmişdir.

Şuman Robert Aleksander //Azərbaycan Sovet Ensiklopediyası: on

Ədəbiyyat

cilddə.– B.: ASE, 1987.– C. 10.– S. 575-576.

Həsənova, Ş. Robert Şuman /Şəhla Həsənova

//Musiqi tarixindən müəzirlələr.-B., 2008.- Hissə I.-S. 37-40.

Rus dilində

О музыке и музыкантах: Собрание статей: в 2-х т. /Ш. Р. Александер.- М.: Музыка, 1975-1978.- Т. 1-2

Письма: в 2-х т. Т. 1-2.- М.: Музыка, 1970-1982.

Шуман Роберт Александер //Большая Совет-

ская Энциклопедия. Т. 29.-М.: Советская энциклопедия, 1978.- С. 516.

İnternetdə

www.google.az

Səmayə Quliyeva

Amaliya Pənahova 1945

Aktrisa



Azərbaycan Respublikasının Xalq artisti, Dövlət mükafatları laureatı, Bakı Bələdiyyə Teatrının bədii rəhbəri və direktoru Amaliya Əliş qızı Pənahova 1945-ci il iyun ayının 15-də Gəncə şəhərində anadan olmuşdur. O, 1966-cı ildə M.A. Əliyev adına Azərbaycan Dövlət Teatr İnstitutunun (indiki Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universiteti) “Dram və kino aktyorluğu” ixtisasına yiyələnmişdir.

Amaliya Pənahova 1964-cü ildə, üçüncü kursda oxuyanda AMDT-nin baş rejissoru Tofiq Kazımov tərəfindən İlyas Əfəndiyevin “Sən həmişə mənimləsən” lirik-psixoloji pyesinin tamaşasında Nargilə obrazına dəvət olunub. Baş rolu böyük uğurla ifa edən, təcrübəli aktyor Əli Zeynalovla (Həsənzadə) məharətlə yoldaşlıq edən aktrisa ilk çıxışından tamaşaçıların rəğbətini qazanıb. Elə həmin il teatrın truppasına aktrisa qəbul olunub. Bugünədək aktrisa teatr və kino sahəsində beş yüzdən artıq rəngarəng, bir-birinə bənzəməyən, Azərbaycan teatr sənətinin silinməz tarixinə çevrilən parlaq obrazlar yaratmışdır. Onlardan Tomris, Natəvan, Medeya, Burla Xatun, Məhsəti, Larisa, Ofeliya, Liza kimi ümumbəşəri rollar Azər-

baycan teatr tarixinə qızıl hərflərlə yazılıb. Azərbaycan teatr və kino sənətində qazandığı böyük uğurlara görə 1968-ci və 1972-ci illərdə A.Ə.Pənahovaya Azərbaycan Lenin Komsomolu və Azərbaycan SSR Dövlət mükafatı laureatı, 1974-cü ildə Respublikanın Əməkdar artisti, 1985-ci ildə isə Azərbaycan Respublikasının Xalq artisti fəxri adı verilmişdir. İstedadlı aktrisa 1982-ci ildə ilin aktrisası elan edilmiş, 1998-ci ildə isə türk dünyasının birinci kino festivalında türk dünyasının altı populyar aktyoru sırasında onun da adı qeyd olunmuşdur. Böyük istedadla, hərtərəfli biliyə malik olan A.Ə.Pənahova həmçinin bacarıqlı rejissor kimi də özünü sınamışdır. O, 43 illik sənət fəaliyyəti dövründə 12 tele və teatr tamaşasına quruluş ver-

mişdir ki, bunların da çoxu lentə alınıb və hazırda televiziyanın Qızıl fondunda saxlanılır. Bunlardan İ.Əfəndiyevin “Mənim günahım”, M. Muradın “Təkan”, Ş.Qurbanovun “Sənsiz”, O.Altunbayın “Tomris”, A. Məmmədovun “Dəli Domrul” və başqalarını xüsusi qeyd etmək olar.

A.Ə.Pənahovanın istedadının başqa bir cəhəti onun böyük təşkilatçılıq qabiliyyətidir ki, 1992-ci ildə Bakı Bələdiyyə Teatrını yaratmış və bu teatra

Amaliya Əliş qızı Pənahovanın “Şöhrət” ordeni ilə təltif edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidenti Heydər Əliyevin Fərmanı. 8 iyul 1995-ci il //Azərbaycan.- 1995.- 11 iyul.- S.1.

Aktyor yaradıcılığında obrazın yaranma prosesində ifaçının ikinci plan dutyumu və onun təcəssüm vasitələri: dərs vəsaiti /A.Pənahova; elmi red. İ. Kərimov.-B.: Şirvanəşr, 2007.- 375 s.

www.adam.az
www.elibrary.az

orta və yaşlı nəsillə yanaşı, istedadlı gənc aktyorları da cəlb etmişdir. A.Ə. Pənahova Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universitetinə dərs demək üçün dəvət olunmuş və burada öz parlaq istedad və bacarığını nümayiş etdirmişdir. Elmi-pedaqoji işlə məşğul olan Amaliya Pənahova “Obrazın yaranma prosesində aktyor yaradıcılığında ikinci planın təcəssüm vasitələri” mövzusunda doktorluq işini uğurla müdafiə edib sənətsüənəslıq

Ədəbiyyat

Yaratdığım obrazların ikinci planı /A. Pənahova; red. İncilab Kərimov.-B.: Tural NPM, 2001.- 236 s.

Teatrın müasirlik uğrunda mübarizəsində qadın obrazlarının səhnə təcəssümünün rolu və aktyorun ikinci planda işləmək bacarığı //Qobustan.- 2007.- № 3.- S. 24-33.

İddiasız sənət fədaisi //Mədəniyyət.- 2008.- 17 may.- S. 8.

Təkrarsız rejissor: “İlk dəfə məni böyük səhnəyə

İnternetdə

www.kinozal.az
www.mct.gov.az
www.news.trend.az

elmləri doktoru adını almışdır. O, Prezident təqaüdcüsüdür. 2000-2005-ci illərdə Milli Məclisin deputatı və Sosial-Siyasət Daimi Komissiyasının üzvü olmuşdur

Azərbaycan milli teatr sənətinin inkişafında xidmətlərinə görə Amaliya Əliş qızı Pənahova Azərbaycan Respublikasının Prezidenti möhtərəm Heydər Əliyev cənablarının 1995-ci il 8 iyul tarixli Fərmanı ilə “Şöhrət” ordeni ilə təltif edilmişdir.

çıxaran, baş rolları etibar edən məhz Tofiq Kazımov olub” //Mədəniyyət.- 2008.- 5 iyul.- S. 7.

Amaliya Pənahova sənətsüənəslıq elmləri doktoru adını alıb //Yeni Azərbaycan.-2008.- 11 yanvar.- S. 8.

“Teatr kraliçası” //Azərbaycan.- 2005.- 29 mart.- S. 8.

www.wikipedia.org

Adilə Abdullayeva

Möhsün Sənani 1900-1981

Aktyor



Aktyor ampluası çox-şaxəli olan, əlvan xarakterlər toplusunun salnaməsini yaradan Möhsün Sadıq oğlu Cəfərov (Sənani) 1900-cu il 19 iyunda Tiflis şəhərinin Şeytanbazar məhəlləsində doğulmuşdur. Bura o dövr azərbaycanlıların sıx yaşadıkları yer idi. Möhsün valideynlərini çox erkən itirmiş və nənəsinin himayəsində yaşamışdır. 1906-cı ildən mədrəsədə təhsil almağa başlamışdır. 1908-ci ildə nənəsi də dünyasını dəyişmiş və o xalası Zinyətin evinə gəlmişdir. Xalq artisti Əli Qurbano-vun anası olan Zinyət çox

kasıb olduğundan Möhsün 1909-cu ildən Şeytanbazarda gündəlik çörək-pulu qazanmaq üçün müxtəlif buyruqlara getmiş, hər cür ağır işin qulpundan yapışmışdır.

Şirin və məlahətli səsi olan Möhsün Sənani 1911-ci ildə məhərrəmlik ayında göstərilən şəbih tamaşalarında çıxış etmişdir. Bu dövrdə Tiflis şəhərində azərbaycanlıların həvəskar teatr truppasının məşhur aktyoru Mirzəxan Quliyev onu şagird və yeni yetmələrin dram dərnəyinə dəvət etmiş, 1914-cü ilin axırlarında aktyorluğa ciddi maraq göstərən, söylə çalışan Möhsün taleyini ömürlük səhnə sənətinə bağlamışdır.

1915-1919-cu illər arasında Tiflisdə azərbaycanlı teatr həvəskarlarının oynadıqları tamaşalarda iştirak edən Möhsün

1919-cu ilin iyununda Bakıya gəlmiş, bir qədər həvəskar aktyor kimi çıxış etmiş və sonra dövlət teatrının truppasına qəbul olunmuşdur. Aktyor Milli Dram Teatrında işləməklə yanaşı, 1927-1930-cu illərdə Bakı Türk İşçi Teatrında hazırlanan tamaşalarda da oynamışdır.

Möhsün Sənaniyin yaradıcılığında iki üslub xüsusilə formalaşmışdır. İfadə vasitələri müxtəlif, janr-estetika prinsipləri fərqli olsa da, aktyor onları özünün fərdi üslubunun poetika bütövlüyündə ustalıqla birləşdirmişdir.

İsgəndər, Mirbağır ağa və Məşədi Oruc ("Ölü-lər", Cəlil Məmmədquluzadə), Yuri ("İki qardaş", Mixail Lermontov), Edqar, Molkolm ("Kral Lir" və "Maqbet", Vilyam Şekspir), Şərif, Dövlət bəy, Xosrəmməd ("Al-

maz”, “Aydın” və “Dönüş”, Cəfər Cabbarlı), Vano dayı (“Darıxma, ana!”), Nodar Dumbadze), Həsənağa (“Göz həkimi”, İslam Səfərli) və s. rolları məharətlə ifa etmişdir.

Möhsün Sənani yaradıcılığında “Azərbaycan-film”də istehsal olunmuş kinolarda oynadığı rollar xüsusi yer tutur. Aktyorun çəkildiyi səssiz və səsli, ağ-qara və rəngli filmlərdəki rolların ən məşhuru Eldar (“Kəndlilər”. 1939)

və Qoçu Əsgər (“O olmasın, bu olsun”. (1956) obrazlarıdır.

Səninin geniş aktyor diapazonu olmuşdur. Bir sıra tamaşalarda mahnıları şövq və məlahətlə oxumuşdur. Təbii yumoru, güclü özgələşmə bacarığı, koloritli danışığı tərzilə Möhsün Sənani realist aktyor məktəbinin layiqli nümayəndələrindən biri olmuşdur.

Görkəmli aktyor Möhsün Sənani Azərbaycan

Respublikasının Əməkdar artisti (17 iyun 1943) və Xalq artisti (21 iyul 1949) fəxri adlarına layiq görülmüş, 3 “Qırmızı Əmək Bayrağı”, “Xalqlar dostluğu” və “Şərəf nişanı” ordenləri ilə təltif edilmişdir.

Möhsün Sənani 11 fevral 1981-ci ildə Bakıda vəfat etmiş və ikinci Fəxri Xiyabanda dəfn olunmuşdur.

Ədəbiyyat

Dadaşov, A. Möhsün Sənani: (həyat və yaradıcılığı) /A.Dadaşov.-B.: Yazıçı, 1981.-126 s.

Dağıstanlı, İ. Möhsün Sənani /İ.Dağıstanlı.-B.: Azərnəşr, 1963.- 48 s.

Sənani Möhsün //Azərbaycan Sovet Ensiklopediyası: on cildlə.-B.: ASE, 1984.- C.1.-S. 386.

Rəhimli, İ. Möhsün Sənani /İlham Rəhimli //Azərbaycan teatr tarixi.-

B.: Çarşıoğlu, 2005.- S. 269-271.

Mükərrəmoğlu, M. Möhsün Sənani yad edərkən M.Mükərrəmoğlu //Xalq qəzeti.-2008.-19 iyun.- S. 10.

İnternetdə

www.google.az

Səmayə Quliyeva



Rus şairi, ictimai xadim Aleksandr Trifonoviç Tvardovski 1910-cu il iyun ayının 21-də Smolensk vilayətinin Poçtnok rayonunun Zaqorye xutorunda anadan olmuşdur. 1931-1945-ci illərdə kənddə yeni həyat quruculuğuna həsr olunmuş “Sosializmə yol”, “Giriş”, “Muraviya ölkəsi” poemalarında, “Kənd xronikası”, “Zaqorye” şeir kitablarında, “Kolxoz sədrinin gündəliyi” povestində kolxoz kəndinin

yeni adamlarından bəhs edilir.

O, Böyük Vətən müharibəsi illərində cəbhə qəzetlərində çalışmışdır. 1941-1945-ci illərdə yazdığı “Vasili Tyorkin” (Döyüşçü haqqında kitab) poemasının məzəli, həyatı macəralarla dolu, şən lirik qəhrəmanı Vasili Tyorkinin simasında Tvardovski sovet əsgərinin ümumiləşdirilmiş obrazını yaratmışdır.

1946-cı ildə yazdığı “Yol üstündə ev” poemasında ailəsi Almaniyaya qovulmuş sovet əsgərinin böyük kədəri əks etdirilmişdir. Müharibədən sonrakı bərpa və quruculuq işlərindən bəhs edən lirik-publisistik “Üfüqlərdən üfüqlərə” poemasında sovet adamlarının əmək rəşadəti, zəngin mənəvi

keyfiyyətləri təsvir və tərənnüm olunmuşdur.

Tvardovski 1950-1958-ci illərdə “Noviy mir” jurnalının baş redaktoru, SSRİ Yazıçılar İttifaqı İdarə Heyətinin katibi olmuşdur.

1954-1963-cü illərdə yazdığı “Tyorkin o dünyada” satirik poemasında sosialist cəmiyyətinin inkişafına əngəl törədən laqeydlilik, bürokratizm, formalizm kimi mənfi hallar tənqid atəşinə tutulur.

1961-1967-ci illərdə yazdığı “Qeyd dəftərçəsindən şeirlər”, “Bu illərin lirikasından” toplularında, “Yeni şeirlərindən” silsiləsində həyat haqqında fəlsəfi düşüncələr əsas yer tutur.

A.T.Tvardovskinin bir sıra nəsr və ədəbi-tənqidi əsərləri də vardır. Onun əsərləri bir çox xalqların dillərinə, o cümlədən

Azərbaycan dilinə tərcümə olunmuşdur. O, Azərbaycan ədəbiyyatını yüksək qiymətləndirmişdir. Yaradıcılığına dair Azərbaycan dövrü mətbuatında

məqalələr dərc olunmuşdur.

A.T.Tvardovski 18 dekabr 1971-ci ildə Moskva vilayətinin Krasnaya Paxra yaxınlığında vəfat et-

mişdir və Moskvada dəfn edilmişdir.

Ədəbiyyat

Üfüqlərdən üfüqlərə:
Poema /A.T.Tvardovski;
tərc. ed. T.Bayram.- B.,
1966.– 62 s.

Vasili Tyorkin /A.T.
Tvardovski.- B., 1985. –
110 s.

Rus dilində

Собрание сочинений:
Письма (1932-1970) в 6-
ти томах /А.Т. Твардов-
ский.–М.: Художествен-

ная литература, 1983. –
Т.6.- 671 с.

Поэмы /А.Т. Твардов-
ский. – М.: Советский
писатель, 1988. – 764 с.

Страна Муравия. Я за
кругом об ответе... /А.Т.
Твардовский //Дон.–
1990.- № 6.– С. 152- 159.

İnternetdə

www.az.cqi.bin

Samirə Eminova

Dövlət Qulluqçularının Peşə bayramı 2006



Dövlət qulluğu- dövlət orqanlarında dövlət qulluğu vəzifələri tutan və öz əməkləri müqabilində dövlətdən haqq alan dövlət aparatı işçilərinin dövlətin funksiyalarını yerinə yetirmək üçün həyata keçirdikləri peşə fəaliyyətidir.

Azərbaycan Respublikasında dövlət qulluğunun başlıca məqsədi Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasında, “Dövlət qulluğu haqqında” Azərbaycan Respublikasının qanununda və digər qanunlarda müəyyənləşdirilmiş prinsiplər və

müddəalar əsasında dövlətin funksiyalarının əməli olaraq həyata keçirilməsi, onun vəzifələrinin yerinə yetirilməsi, cəmiyyətin rifahının təmin edilməsi və ümumi mənafələrin ödənilməsindən ibarətdir.

Dövlət qulluqçusu dövlət qulluğu vəzifəsini tutan və haqqı ödənilməklə həmin dövlət orqanının funksiyalarını yerinə yetirən şəxsdir.

Azərbaycan Respublikasının 16 yaşına çatmış, müvafiq vəzifənin tələblərinə uyğun peşə hazırlığı olan bütün vətəndaşlarının (istisna hallar respublika qanunvericiliyi ilə nəzərdə tutulmuşdur) dövlət qulluğuna girmək hüququ vardır.

Məlum olduğu kimi, ümummilli lider, görkəmli dövlət xadimi Heydər Əliyevin dərin siyasi və hüquqi təfəkkürü, idarəetmə təcrübəsi sayəsində dövlət qulluğunun milli qanunvericilik bazasının təməli qoyuldu və bu sahədə əsaslı hüquqi islahatlar keçirildi. Nəticədə dövlət qulluğu dövlətin həyatında mühüm faktor kimi qəbul olundu və onun hüquqi məzmunu müəyyənləşdirildi.

Ümummilli liderimizin rəhbərliyi altında hazırlanan və 1995-ci ilin noyabrında ümumxalq səsverməsi yolu ilə qəbul edilən müstəqil Azərbaycanın Konstitusiyası milli maraqlarımızın həllinə qadir və müasir tələblərə cavab verən dövlət idarəçilik prinsiplərini təsbit etdi. Dövlət həyatının bütün sahələrini tənzimləyən zəruri qanunvericilik bazasının yaradılmasına təkan verdi.

2000-ci ildə qəbul olunan “Dövlət qulluğu

haqqında” Qanun isə bu sahədə kadr siyasətinin əsas prinsiplərini, dövlət qulluqçularının cəmiyyətdəki yerini, onların hüquq və vəzifələrini müəyyən-ləşdirib. Bu gün dövlət qulluğunun tarixi və müa-sir dövlət qulluğu siste-minin yaradılmasında Heydər Əliyev ideyaları-nın tətbiqi uğurla aparılır. Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə Azərbay-canda istər dövlət quru-culuğu, istərsə də sosial-iqtisadi sahədə böyük uğurlar qazanılıb. Ölkədə bu istiqamətdə həyata ke-çirilən tədbirlər dövlət qulluqçularının məsuli-yətini artırmaqla yanaşı, sivil, demokratik və və-təndaş cəmiyyətinin tələb-

lərinə cavab verən dövlət idarəçiliyi sisteminin qu-rulmasında da mühüm rol oynayır.

İyunun 23-ü ölkəmizdə Dövlət Qulluqçularının Peşə Bayramı kimi qeyd olunur. Bu barədə qərar BMT Baş Assambleya-sının tövsiyələri nəzərə alınaraq qəbul olunub. Dövlət Qulluqçularının Peşə Bayramı Prezident İlham Əliyevin 2006-cı il 25 may tarixli Sərəncamına əsasən keçirilir. Dövlət qulluğu siyasətinin əsas məqsədi ölkəmizdə səmərəli, məsuliyyətli və demokratik idarəçiliyin yaradılmasından, dövlət orqanlarının fəaliyyətində çevikliyin və şəffaflığın gücləndirilməsindən,

habelə vətəndaşların qay-ğı və ehtiyaclarının daha dolğun təmin edilməsin-dən ibarətdir. Prezidentin tələbləri sırasında dünya-da gedən global proses-lərdən xəbərdar olmaq, informasiya texnologi-yaları, demokratik idarə-çilik metodlarını mənim-səmək, müasir düşüncə sahibi olmaq kimi tələblər də var. Ölkə başçısının bütün dövlət qulluqçu-larına münasibəti də kadr-ların dövlət qulluğu sis-temində yüksəlməsi də ilk növbədə onların bu me-yarlara və vəzifə öhdəlik-lərinə nə dərəcədə cavab vermələri ilə müəyyən olunur.

Ədəbiyyat

Abdullayev, E. Dövlət qulluğu: Dərslik /E. Ab-dullayev, N.Hüseynova.- B.: ABU, 2007.- 432 s.

Dövlət qulluğu haq-qında sənədlər toplusu.- B.: Qanun, 2008.-316 s.

Dövlət qulluğu haq-qında Azərbaycan Res-publikasının Qanunu.-B.: Hüquq ədəbiyyatı, 2001.- 40 s.

Xəlilov, B. Azərbay-canda dövlət qulluğunun

inkışafı /B.Xəlilov //Azərbaycan.- 22 iyun.- 2008.- S.5.

İnternetdə

www.azerbaijan.nevs.az

www.aztv.az

www.news.trend.az

Nailə Alışova



Azərbaycan Respublikası Milli Elmlər Akademiyasının həqiqi üzvü, iqtisad elmləri doktoru, professor Ziyad Əliabbas oğlu Səmədzadə 1940-cı ilin iyun ayının 25-də Bakı şəhərinin Buzovna kəndində anadan olmuşdur. 1961-ci ildə Dövlət Universitetinin İqtisad fakültəsini fərqlənmə diplomu ilə bitirmişdir. 1962-1965-ci illərdə keçmiş SSRİ Elmlər Akademiyası İqtisadiyyat İnstitutunun aspiranturasında təhsil almış və elə həmin institutda namizədlik disser-

tasiyası müdafiə etmişdir. 1971-ci ildə Ziyad Səmədzadə 31 yaşında iqtisad elmləri doktoru alimlik dərəcəsi almaq üçün dissertasiya müdafiə etmişdir.

1976-1978-ci illərdə o, Azərbaycan Dövlət Plan Komitəsi Elmi-Tədqiqat İqtisadiyyat İnstitutunun direktorunun birinci müavini, 1978-1982-ci illərdə Xalq Təsərrüfatı İnstitutunun (indiki İqtisad Universiteti) elmi işlər üzrə prorektoru olmuşdur.

1980-ci ildə Z.Səmədzadə Azərbaycan Respublikası Elmlər Akademiyasının müxbir üzvü, 1989-cu ildə isə Akademiyanın həqiqi üzvü seçilir.

1983-1993-cü illərdə Mərkəzi Komitədə İqtisadiyyat şöbəsinin müdiri, Ali Sovetin sədrinin birinci müavini, Baş na-

zirin birinci müavini, Dövlət Plan-İqtisad Komitəsinin sədri, TESIS və TRACECA proqramları üzrə Azərbaycanın Milli koordinatoru olmuşdur.

Ziyad Səmədzadə iqtisadi inkişaf, struktur, demografiya, məşğulluq, regional inkişaf, effektivlik, bazar iqtisadiyyatı problemlərinə dair 500-dən çox əsərin, çoxsaylı monoqrafiyaların müəllifidir.

Onun bilavasitə rəhbərliyi və iştirakı ilə 1987-1991-ci illərdə Azərbaycanın iqtisadi müstəqillik konsepsiyası və müvafiq qanun layihələri hazırlanmış və parlament tərəfindən qəbul edilmişdir.

Ziyad Səmədzadə Azərbaycan tarixinin ən mürəkkəb dövrlərindən birində Respublika Ali Soveti sədrinin birinci

müavini vəzifəsində işləmişdir. Ali Sovetin onun sədrliyi ilə 1991-ci il oktyabrın 18-də keçirilən sessiyasında müstəqillik haqqında Konstitusiya aktı qəbul edilmişdir. Z.Səmədzadənin gənc suveren dövlətin fəaliyyətinin ilk aylarında xarici ölkələrin siyasi xadimləri ilə görüşləri, parlament nümayəndə heyətinin rəhbəri kimi İrana və Türkiyəyə rəsmi səfərləri qonşu ölkələr arasında qarşılıqlı faydalı iqtisadi əməkdaşlığın əsaslarının yaradılmasında müsbət rol oynamışdır.

Z.Səmədzadə TESIS proqramının Azərbaycan da fəaliyyətə başlaması üçün böyük zəhmət çəkmiş, Avropa İttifaqının (Aİ) ekspertləri ilə çoxsaylı görüşlər keçirmiş,

milli koordinator, bir iqtisadçı-alim kimi TRACECA proqramının hazırlanması ilə bağlı elmi araşdırmalar aparmış, 1993-cü ilin may ayında Brüsseldə birinci beynəlxalq konfransda əsas məruzə ilə çıxış etmiş və Brüssel bəyannaməsini imzalamışdır.

Akademik Z.Səmədzadə Azərbaycan İqtisadçılar İttifaqının sədri, Beynəlxalq İqtisadçılar İttifaqının vitse-prezidenti kimi də çox faydalı işlər görür. Z.Səmədzadə yeni ideya və üsulların, yeni iqtisadi təfəkkürün yorulmaz təbliğatçısıdır. 1999-cu ildə akademik “İqtisadiyyat” adlı qəzet təsis etmiş və onun müntəzəm nəşrinə başlamışdır.

Z. Səmədzadə bir çox ölkələrdə, o cümlədən bir

neçə dəfə Çin Xalq Respublikasında olmuş, “Dünya iqtisadiyyatı: Çin iqtisadi möcüzəsi” kitabını nəşr etdirmişdir.

Dünyanın tanınmış alim və mütəxəssisləri Ziyad Səmədzadənin bu əsərini yüksək qiymətləndirmişlər. Yaxın vaxtlarda kitabın ikinci və üçüncü cildi işıq üzü görəcəkdir.

Akademik Ziyad Səmədzadə Milli Məclisin İqtisadi Siyasət Daimi Komissiyasının sədri kimi respublikada iqtisadi qanunvericilik bazasının möhkəmləndirilməsi, büdcə sisteminin təkmilləşdirilməsi, bütövlükdə ölkənin iqtisadi inkişaf strategiyasının reallaşması məsələlərinin həllində fəal iştirak edir.

Ədəbiyyat

Dağlıq Qarabağ: Naməlum həqiqətlər /Z.Səmədzadə.- B.: Vətən, 1995.- 83 s.

Dünya iqtisadiyyatı: Çin “iqtisadi möcüzəsi”si

/Z.Səmədzadə.- B.: Gənclik, 2001.- 324 s.

İqtisadi tərəqqiyə həsr edilən ömürlər: Azərbaycanın iqtisadçı alimləri: AMEA-nın həqiqi və

müxbir üzvləri, professorlar, iqtisad elmləri doktorları /Z.Səmədzadə.- B.: Gənclik, 2002.- 400 s.

Bəybala Ələsgərov

Milli Silahlı Qüvvələr Günü 1998

Xalqla ordunun birliyi həm xalqın qüdrətini artırır, həm də ordunu daha qüvvətli edir.

Heydər Əliyev, ümummilli lider



Azərbaycan Respublikasının Silahlı Qüvvələri ölkənin təhlükəsizliyinin və müdafiəsinin əsasını təşkil edən dövlət hərbi təşkilatı olmaqla, respublikanın suverenliyinin, ərazi bütövlüyünün, onun toxunulmazlığının və mənafeyinin silahlı müdafiəsinə, dövlətə silahlı hücumun qarşısının alınmasına, təcavüz olarsa, onun dəf edilməsinə xidmət edir. Müharibə şəraitində Silahlı Qüvvələr öz vəzifələrini sərhəd qoşunları, daxili qoşunlar və ölkə

qanunvericiliyində nəzərdə tutulmuş digər qoşunlarla sıx əlaqədə yerinə yetirir. Azərbaycan Respublikasının müdafiəsi ölkə qanunvericiliyinə əsasən, hərbi doktrinaya uyğun olaraq təşkil edilir.

Silahlı Qüvvələrin quruculuğunun və fəaliyyətinin hüquqi əsasını "Azərbaycan Respublikası Konstitusiyası" (1995), "Azərbaycan Respublikasının Silahlı Qüvvələri haqqında" (1991), "Müdafiə haqqında" (1993), "Hərbi xidmət haqqında" (1992), "Azərbaycan Respublikasında hərbi xidmətə çağırışın əsasları haqqında" (1992), "Hərbi qulluqçuların statusu haqqında" (1991), "Vətəndaşların pensiya təminatı haqqında" (1992), "Fövqəladə vəziyyət haqqında" (2004), "Hərbi vəziyyət haqqında" (1994) və s. Azərbaycan Respublikası

qanunları, eləcə də bir sıra başqa normativ-hüquqi sənədlər təşkil edir.

Azərbaycan Ordusunun əsası 1918-ci ildə Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti dövründə qoyulub. 1918-ci il 26 iyun Əlahid-də Azərbaycan korpusunun yaradıldığı gün ümummilli lider Heydər Əliyevin 22 may 1998-ci il tarixli Fərmanı ilə Silahlı Qüvvələr Günü elan edildi.

Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələrinin təşkili müstəqil Azərbaycanın dövlət quruculuğunun mühüm tarixi nailiyyətlərindən biridir. Azərbaycan öz dövlət müstəqilliyini bərpa etdikdən sonra milli ordunun yaradılması günün ən vacib məsələsinə çevrilmişdi. Lakin hələ 1991-ci il sentyabrın 5-də Müdafiə Nazirliyinin yaradılması barədə qərarın və həmin il

oktyabrın 9-da Azərbaycan Respublikasının Ali Soveti tərəfindən Silahlı Qüvvələrin yaradılması haqqında Qanunun qəbul edilməsinə baxmayaraq, o dövrün respublika rəhbərliyi bu qərarların həyata keçirilməsi üçün heç bir şey göstərmirdi.

Ermənistanın gündəngünə genişlənməkdə olan hərbi təcavüzü Milli Ordunun yaradılması işini sürətləndirməyi tələb edirdi. Ordu quruculuğuna yalnız 1993-cü ildən başlamaq mümkün oldu. Heydər Əliyev ilk növbədə Respublikada mövcud olan ictimai-siyasi vəziyyətə aydınlıq gətirdi. Onun 1993-cü il noyabrın 2-də radio və televiziya ilə xalqa tarixi müraciətindən sonra Silahlı Qüvvələrin quruculuğu sahə-

sində, Ermənistan-Azərbaycan cəbhəsində vəziyyət radikal surətdə dəyişdi və atəşkəs haqqında saziş imzalandı.

Atəşkəs rejimi əldə edildikdən sonra Azərbaycan Silahlı Qüvvələri özünümüdafiə dəstələrindən dünya ordu quruculuğunun münasib standartlarına cavab verən, bir mərkəzdən vahid komandanlıq prinsipi ilə idarə olunan, möhkəm, mətin hərbi struktura çevrildi.

Son illər Azərbaycan Respublikasının Silahlı Qüvvələrinin yaranmasında, möhkəmləndirilməsində və onun müasir tələblərə cavab vermək səviyyəsinə qaldırılmasında böyük nailiyyətlər əldə edilmişdir.

Azərbaycan Respublikasının ümummilli lideri

Ədəbiyyat

Süleymanov, M. Azərbaycan ordusu (1918-1920) /M.Süleymanov.- B.: Hərbi nəşriyyat, 1998.- 487 s.

Hərb tariximizdə Heydər Əliyev fenomeni

//Azərbaycan Ordusu.- 2007.- 24 noyabr.- S. 2.

Silahlı Qüvvələr //Azərbaycan Milli Ensiklopediyası /red. heyətinin sədri İlham Əliyev.- B.: Azərbaycan Milli Ensiklopediyasının Elmi Mərkəzi, 2007.- S. 364.

İnternetdə

www.anl.az

www.bizimasr.media-az.com

www.wikipedia.org

Heydər Əliyev hərbi təhsil sisteminin daha da inkişaf etdirilməsi məqsədi ilə 1999-cu il yanvarın 20-də Hərbi Akademiyanın yaradılması haqqında Fərman imzalamışdı.

Hazırda Silahlı Qüvvələrdə işlər Ali Baş Komandanın, Müdafiə nazirinin əmr, sərəncam və göstərişlərinə, Azərbaycan Respublikasının hərbi qanunvericilik aktlarının tələblərinə uyğun olaraq həyata keçirilir. Tarixi və rəsəlik ənənəsinə uyğun olaraq Prezidentin Fərmanı ilə Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti dövründə Milli Ordunun yarandığı 26 iyun günü Azərbaycan Silahlı Qüvvələri Günü kimi bayram edilir.

Azərbaycan Silahlı Qüvvələri cümhuriyyət ordusunun varisidir //Azərbaycan Ordusu.- 2007.- 26 iyun.- S. 3.

Azərbaycan ordusu tarixindən //Azərbaycan ordusu.- 2007.- 24 noyabr.- S.3.

Məmməd Məmmədov

Ağakışi Kazımov 1935

Rejissor



Ağakışi Şəmməd oğlu Kazımov 28 iyun 1935-ci ildə Ağcabədi rayonunun Ağcabədi kəndində doğulub. Aktyorluq həvəsini onda anası Suğra xanım oyardıb. Suğra xanımın gözəl səsi və fitri aktyorluq qabiliyyəti, improvizə bacarığı olub.

Ağakışi uşaqlıqdan kəndin müxtəlif qadın və kişilərini koloritli tərzdə, bəmərə hərəkətlərlə yamsılayar və heç kəs ondan inciməzdi.

O, 1952-ci ildə Ağcabədi rayonunda Xəlfə-

rəddin kənd orta məktəbini bitirib, Azərbaycan Dövlət Teatr İnstitutunun aktyorluq fakültəsinə daxil olub. Sənət müəllimləri Rza Təhmasib, Mehdi Məmmədov, Məhərrəm Haşimov olublar.

Səhnəyə ilk dəfə Milli Dram Teatrında 1952-cil ilin noyabrında Qaçaq ("Vaqif", Səməd Vurğun) epizod rolunda çıxıb. Teatrın repertuarında olan "Şərqi səhəri" (Ənvər Məmmədşanlı), "Fərhad və Şirin", "Xanlar" (Səməd Vurğun), tamaşalarında sözsüz kiçik rollarda, kütləvi səhnələrdə iştirak edib. 1954-cü ilin yayında Milli Dram Teatrı İrəvan şəhərinə bir aylıq qastrola gedir. Tətildə olan Ağakışi də truppə ilə səfərə çıxıb və İrəvanda göstərilən Mirzə İbrahimovun "Həyat" dramının tamaşasında "İkinci

kolxozçu" obrazı ilə ilk sözlü rolunu oynayıb.

Çalışqanlığı və bacarığı Akademik Teatrın bədii rəhbəri Adil İsgəndərovun xoşuna gəldiyinə görə Ağakışi Kazımov 1955-ci il fevral ayının 1-də truppanın yardımçı heyətinə aktyor götürülüb, bir il sonra isə ştata keçib. 1957-ci ildə Əliheydər Ələkbərovun quruluşunda Cəfər Cabbarlının "Almaz" dramının tamaşasındakı Barat roluna görə Ümumittifaq Teatr Festivalının laureatı olub. Bu rolu 1959-cu ildə Moskvada keçirilən Azərbaycan Ədəbiyyatı və İncəsənəti Dekadasında (ongünlüyündə) da uğurla oynayıb.

1960-cı ildə A.Kazımov Mədəniyyət Nazirliyinin əmri ilə Quba Dövlət Dram Teatrına baş rejissor göndərilmişdir.

1964-cü ildə O, Lenin-grad (Sankt-Peterburq) Dövlət Teatr, Musiqi və Kinomatoqrafiya İnstitutunun rejissorluq fakültəsinə daxil olub və 1969-cu ildə institutu bitirib. 1970-ci ildə Q.Kamal adına Tatarıstan Dövlət Akademik Dram Teatrında hazırladığı C.Cabbarlının “Aydın” əsərinin tamaşasına görə keçmiş SSRİ Mədəniyyət Nazirliyinin birinci mükafatını alıb.

Ağakişi Kazımovun rejissorluq sənətində çox zəngin təcrübəsi və dəyərli nailiyyətləri vardır. O, bu günədək Azərbaycanda və xarici ölkələrdə (Tatarıstan, Almaniya Fe-

derativ Respublikasının Düsseldorf şəhərində) 40-a qədər əsəri tamaşaya qoyub

A.Kazımovun quruluş verdiyi tamaşalar monumental səhnə həlli, milli ənənəyə sadiqliyi ilə səciyəvidir.

Ağakişi Kazımov 1969-1973-cü illərdə əvvəl direktor, sonralar isə baş rejissor kimi Sumqayıt Dövlət Dram Teatrında, 1973-1974-cü illərdə Azərbaycan Dövlət Opera və Balet Teatrında, 1974-1975-ci illərdə Musiqili Komediya Teatrında bədii rəhbər, 1975-2002-ci illərdə Gənc Tamaşacılar Teatrının baş rejissoru olub.

Ədəbiyyat

Teatr və onun yaradıcıları /A.Kazımov.-B.: Xəzər Universiteti, 2008.- 500 s.

Rejissor Ağakişi Kazımov.-B.: Çapaşloğlu, 2005.- 235 s.

Yazıçı-rejissor /A. Kazımov //Mədəniyyət.- 2009.-20 mart.- S.5.

Abbasov, İ. “Rejissorluq mənim taleyimdir”

həmsöhbətimiz 70 yaşı tamam olan görkəmli teatr rejissoru, Xalq artisti, professor Ağakişi Kazımovdur /İ. Abbasov //Xalq qəzeti. - 2005.-19 iyun. - S.5.

Yağmur, T.Romantik xarakterli sənətkarlar /T. Yağmur //Mədəniyyət.- 2009.-30 sentyabr.-S.5.

İnternetdə

www.adam.az/
www.azdrama.az/

www.medeniyyet.az
www.elibrary.az

Hal-hazırda A.Kazımov Azərbaycan Dövlət Akademik Milli Dram Teatrının quruluşçu rejissorudur.

1977-ci ildən Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universitetində dərs deyir. “Aktyorluq və rejissorluq” kafedrasının müdiri, professorudur.

Qazandığı sənət uğurlarına görə A.Kazımov 1987-ci ildə Əməkdar incəsənət xadimi, 1998-ci ildə “Qızıl Dərviş” mükafatı, 2000-ci ildə Xalq artisti fəxri adına layiq görülmüşdür. Prezident təqaüdçüsüdür.

Qaraqızı, U. “Bu sənət çox nanəcib bir sənətdir”: Xalq artisti, professor Ağakişi Kazımovla müsahibə /U.Qaraqızı //Ekspress.- 2008.-25 oktyabr.- S.4.

az.wikipedia.org

Nailə Alişova



1 iyul
Gün çıxır
06:11
Gün batır
21:15
31 iyul
Gün çıxır
06:48
Gün batır
20:57

Iyul



22 iyun-
22 iyul

*Xərcəngin Nişanı
sudur. Ayın
himayəsindədir.
Gündəsin Xərcəng
bürcündən keçdiyi
dövrədən doğulanlar
daha çox açıq
xasiyyətli,
xəyalpərəst
olurlar.*

2010

*Əlamətdar və
tarixi günlər*

- 2. Azərbaycan Polisi Günü
- 22. Milli Mətbuat və Jurnalistika Günü
- 23. Ağdam rayonunun işğalı günü

*Milli Mətbuat və Jurnalistika
Günü*



Ca	1
C	2
Ş	3
B	4
Be	5
Ça	6
Ç	7
Ca	8
C	9
Ş	10
B	11
Be	12
Ça	13
Ç	14
Ca	15
C	16
Ş	17
B	18
Be	19
Ça	20
Ç	21
Ca	22
C	23
Ş	24
B	25
Be	26
Ça	27
Ç	28
Ca	29
C	30
Ş	31

1991-ci il iyulun 5-dən Azərbaycanın ilk mətbu orqanı "Əkinçi" qəzetinin nəşrə başladığı gün - iyulun 22-si ölkə jurnalistlərinin peşə bayramı kimi qeyd edilir. Maarifçilik hərəkətinin görkəmli xadimlərindən olan Həsən bəy Zərdabi 1875-ci ilin 22 iyulunda Bakıda qubernator mətbəəsində Azərbaycan dilində "Əkinçi" qəzetinin nəşrinə nail olur. Bununla da milli mətbuatın əsası qoyulur. 1877-ci ilin 29 sentyabrına qədər çapını davam etdirən qəzet ayda iki dəfə 300-400 tirajla nəşr olunurdu. Bu illər ərzində qəzetin 56 nömrəsi çapıb.



Milli ədəbiyyat

Ədəbiyyatşünas, tənqidçi Xəlilov Pənah İmran oğlunun (01.07.1925) anadan olmasının **85** illiyi

Nasir, publisist, ssenarist Barıxanova Gültəkinin (03.07.1940) anadan olmasının **70** illiyi

Şair Quliyev Kərim Əliqulu oğlunun (Faiq Kərim) (07.07.1925) anadan olmasının **85** illiyi

Görkəmli şair, maarif və mətbuat xadimi Mir Cəfərzadə Seyid Əzim Seyid Məhəmməd oğlunun (Seyid Əzim Şirvani) (09.07.1835 – 20.05.1888) anadan olmasının **175** illiyi

Nasir, dramaturq, şair Bağirov Nəriman Hüseyn oğlunun (10.07.1935) anadan olmasının **75** illiyi

Nasir, publisist Əhmədli Sabir Məhəmməd oğlunun (10.07.1930) anadan olmasının **80** illiyi

Tənqidçi, ədəbiyyatşünas Əfəndiyev Teymurçin İlyas oğlunun (17.07.1945) anadan olmasının **65** illiyi

Ədəbiyyatşünas, tərcüməçi Yusifli Xəlil Həmid oğlunun (17.07.1935) anadan olmasının **75** illiyi

Nasir, ədəbiyyatşünas Əfəndiyev Vasif Nəsib oğlunun (25.07.1935 – 16.10.1997) anadan olmasının **75** illiyi

Dövlət mükafatı laureatı, şair, publisist Əliyev Məstan Rəsul oğlunun (Məstan Günər) (25.07.1935) anadan olmasının **75** illiyi

Tərcüməçi Əliyeva İntizar Teymur qızının (31.07.1945) anadan olmasının **65** illiyi



Tarixi günlər

Azərbaycan Polisi Günü (02.07.1998)

Milli Mətbuat və Jurnalistika Günü (22.07.1875)

Ağdam rayonunun işğalı (23.07. 1993) günü



Milli Qəhrəmanlar

Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Həsənov Tabil Qasım oğlunun
(04.07.1960 – 29.03.1992) anadan olmasının **50** illiyi

Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Əliyev Etibar Böyükəğa oğlunun
(11.07.1955 – 23.08.1993) anadan olmasının **55** illiyi

Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Alıcanov Rafiq Cəfər oğlunun
(11.07.1965 – 05.11.1993) anadan olmasının **45** illiyi

Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Qədiməliyev Arif Maasif oğlunun
(13.07.1975 – 13.03.1995) anadan olmasının **35** illiyi

Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Əhmədov Əsəd Cəlal oğlunun
(15.07.1970 – 31.07.1992) anadan olmasının **40** illiyi

Sovet İttifaqı Qəhrəmanı, daxili xidmət general-mayoru Kazımov
Səlahəddin İsa oğlunun (20.07.1920 – 03.07.1978) anadan
olmasının **90** illiyi



Siyasət. Hərbi iş

Dövlət xadimi Cəfərov Cəfər Hüseynqulu oğlunun (02.07.1915 –
27.06.1957) anadan olmasının **95** illiyi

Azadlıq hərəkatı xadimi Lumumba Patris Emerinin (02.07.1925 –
17.01.1961) anadan olmasının **85** illiyi

Dövlət xadimi Çingiz İldırımın (10.07.1890 – 1937) anadan olmasının 120 illiyi

İctimai xadim, professor Musayev Səfiyar Bəylər oğlunun (17.07.1935 – 06.01.1999) anadan olmasının **75** illiyi



Kimya. Biologiya

Fransız kimyaçısı Düma Jan Batist Andrenin (14.07.1800 – 11.04.1884) anadan olmasının **210** illiyi



Heykəltəraşlıq

Xalq rəssamı, heykəltəraş, Qaryağdı Cəlal Məhərrəm oğlunun (15.07.1915-01.12.2001) anadan olmasının **95** illiyi



Musiqi. Opera

Xalq artisti, professor Atakişiyev Rafiq (Rauf) İsrafil oğlunun (15.07.1925-1994) anadan olmasının **85** illiyi

Opera müğənnisi Bünyadzadə Ağababa Balağa oğlunun (19.07.1915 – 17.12.1974) anadan olmasının **95** illiyi

Professor, musiqişünas, ilk azərbaycanlı violençel çalan qadın Abbaszadə Nəzmiyyə Müzəffər qızının (19.07.1945) anadan olmasının **65** illiyi

Xalq artisti, xanəndə Bağırzadə Məmmədbağır Məmmədəli oğlunun (21.07.1950-30.10.2005) anadan olmasının **60** illiyi

Xalq artisti, Əməkdar incəsənət xadimi, professor, bəstəkar Adıgözəlov Vasif Zülfüqar oğlunun (28.07.1935 – 15.09.2006) anadan olmasının **75** illiyi

Azərbaycan Polisi Günü 1998

*Polis Azərbaycan dövlətinin, xalqımızın
keşiyində duran mübariz bir orqandır*

Heydər Əliyev, ümummilli lider



Azərbaycan Polisi Günü Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti yaradıldıqdan az sonra, Nazirlər Şurasının 1918-ci il tarixli Sərəncamı ilə Daxili işlər nazirliyi tərkibində müstəqil Azərbaycanın polis orqanları yaradıldı. Azərbaycan polisi yarandığı gündən xalqın və dövlətin mənafeyinə ləyaqətlə xidmət etdi, asayişin və təhlükəsizliyin mühafizəsi, sabitliyin və əmin-amanlığın qorunması, cinayətkarlığa qarşı mübarizə kimi məsuliyyətli vəzifələri vicdanla yerinə yetirdi.

AXC süqut etdikdən sonra, bolşevik diktaturası bütün milli dövlət və hüquq-mühafizə strukturlarını, o cümlədən milli polisi ləğv etdi. Əvəzində “milis” adlandırılan bir qurum yaradıldı. Milisin vəzifəsi insanların təhlükəsizliyini qorumaq, cinayətkarlığa qarşı mübarizə aparmaqdan daha çox bolşevik rejiminin qorunmasına, azad fikirli insanların təqib və həbs edilməsinə yönəldilmişdi. Sovet milisi mövcud olduğu 70 il ərzində dövlətin repressiya aparatı rolunu oynamışdır.

Azərbaycan yenidən müstəqilliyə qovuşduqdan sonra polis adı bərpa olundu, onun funksiya və vəzifələri dəqiqləşdirildi. Azərbaycan polisi Qarabağ müharibəsi zamanı ölkəmizin ərazi bütövlüyü

uğrunda gedən döyüşlərdə fəal iştirak etmişdir. Daxili işlər orqanlarının və daxili qoşunların şəxsi heyətinin 931 nəfəri bu müharibədə şəhid olmuşdur. Polisin sıralarında xeyli sayda “ Milli Qəhrəman” adına, habelə orden və medallarla təltifə layiq görülənlər vardır.

Azərbaycan polisi dövlətçiliyin, sabitliyin, əmin-amanlığın keşiyindədir. İnsan hüquqlarının təminatı, müdafiəsi keşiyindədir.

Bu gün Azərbaycan polisi öz peşəkarlığını artırmaqla yanaşı, eyni zamanda beynəlxalq standartlara uyğunlaşdırılmışdır. Ümummilli lider Heydər Əliyevin 1998-ci il 24 may tarixli Fərmanı ilə hər il iyulun 2-si Azərbaycan Polisi Günü kimi qeyd olunur.

Ədəbiyyat

Əliyev İlham. Müstəqil Azərbaycanın polis orqanları ölkədə ictimai-siyasi sabitliyin qorunub saxlanmasında önəmli rol oynayır [Azərbaycan polisinin yaradılmasının 89-cu ildönümünə və Polis Akademiyasının 2006/2007-ci tədris ilinin buraxılmasına həsr olunmuş təntənəli mərasimdə Azərbaycan Prezidenti,

Silahlı Qüvvələrin Ali Baş Komandanı İlham Əliyevin nitqi] //Xalq qəzeti.- 2007.-3 iyul.-S. 1.

Qocayev, Ə. Azərbaycan Polisi Günü /Ə. Qocayev //Bayramlar və tarixi günlər.- B.: Altun Kitab, 2006.-S. 38-40 .

Azərbaycan polisi öz vəzifə borcunu ləyaqətlə

yerinə yetirir //Xalq qəzeti .-2007.-5 iyul.- S. 3.

İmanov, Y. Azərbaycan polisi dövlətə və xalqa arxalanır /Y.İmanov //Xalq qəzeti.-2007.-7 iyul.- S. 2.

Polis həmişə xalqla bir yerdədir //Azərbaycan polisi.-2007.- 6 iyul.- S. 2.

Saqibə Mehrəliyeva

Dövlət onun ərazisində yaşayan əhəlinin təminatçısı olmalıdır.

Kiməsə qarşı ədalətsizlik edilibsə, bu ədalətsizliyin qarşısını ədalətlə almaq lazımdır. Amma ədalətsizliyə qarşı daha böyük bir cinayət törətmək, ədalətsizlikdən də betərdir.

Heydər Əliyev, ümummilli lider

175 illiyi

Seyid Əzim Şirvani 1835-1888

Şair



Mir Cəfərzadə Seyid Əzim Seyid Məhəmməd oğlu 1835-ci il iyul ayının 10-da Şamaxıda ruhani ailəsində anadan olmuşdur. Şamaxının tanınmış, mötəbər şəxslərindən olan atası Seyid Məhəmməd, Seyid Əzim kiçik yaşlarında ikən vəfat etmişdir. Seyid Əzim ana babası molla Hüseyin himayəsi altında yaşamışdır. Molla Hüseyin Dağıstanda Yaqsay kəndində ruhanilik edirdi. Babasından ərəb və fars dillərini öyrənən Seyid Əzim təxminən 10 il son-

ra Şamaxıya qayıdır və burada mədrəsədə oxuyub orta ruhani təhsilini tamamlayır. 1856-cı ildə ali ruhani təhsili almaq həvəsi 21 yaşlı gənc Seyid Əzimi İraqa, əvvəl Nəcəf və Bağdada, sonra isə Suriyanın Şam şəhərinə aparır. Gənc şair İraqda oxuyarkən dünyəvi elmlərə də böyük maraq göstərir. Şamaxıya qayıdıqdan sonra 1869-cu ildə orada yeni üsul üzrə məktəb açaraq ömrünün axırına qədər burada müəllimlik edir. Köhnə mollaxanalardan fərqli olaraq o, bu məktəbdə uşaqlara dini elmlərlə yanaşı, Azərbaycan və fars dillərini təlim edir, tarix, coğrafiya, hesab və s. fənnlərdən ibtidai məlumat da verirdi. Heç təsadüfi deyil ki, Azərbaycanın görkəmli şairi Mirzə Ələkbər Sabir,

məşhur yazıçı və pedaqoq Sultan Məcid Qənizadə və bir sıra başqa yazıçılar məhz onun məktəbində oxumuşlar.

Zəngin ədəbi yaradıcılığa malik olan Seyid Əzim Şirvaninin bədii irsi biri azərbaycanca, digəri isə farsca iki böyük külliyyatdan ibarətdir.

Şairin əsərləri içərisində müxtəlif Şərq mənbələrindən etdiyi tərcümələr, Sədi, Hafiz və Füzuli şeirlərinə yazdığı nəzirələr də vardır. Lakin bunlar görkəmli yazarın zəngin bədii irsi içərisində az yer tutur. S.Ə.Şirvani yaradıcılığının çox hissəsi lirik janrdə yazılmış orijinal əsərlərdən ibarətdir ki, bunların da çoxu qəzəllərdir. Şairin qəzəllərində həyat sevgisi, nikbin əhval-ruhiyyə, dini etiqad xüsusi yer tutur. Onun aşiqanə qəzəlləri

daha çoxdur. Müəllifin şeirə hərarət və can verən dərin lirikasını məhz bu qəzəllərdə görmək olur.

Gecə gördüm səni, ey afəti dövrən, yuxuda,

Ki, elərdin mənə yüz lütfi-firavan yuxuda.

Seyid Əzim Şirvani yaradıcılığının ikinci mərhələsi onun maarifçi və tənqidi-satirik şeirlərilə başlayır ki, artıq bu zamanda etibarən onun yaradıcılığında realizm üstünlük təşkil edir. Onun realist şeir yaradıcılığı sahəsinə keçməsinə “Əkinçi” qəzetinin mühüm rolu olmuşdur. Çünki, məhz “Əkinçi”nin təsiri ilə şair günün bir çox zəruri məsələləri ilə maraqlanır və yaradıcılığında yeni mövzulara keçir, müasir həyatın tələblərinə uyğun

Seçilmiş əsərləri: üç cildə /S.Ə.Şirvani; tərt. S.Rüstəmov; red. Q.Naməzov, S.İbrahimov.-B.: Avrasiya Press, 2005.- C.I.-399 s; C.II.- 383 s; C.III.- 286 s.

Seçilmiş əsərləri /tərt. ed.fil.elm.dok. X. Məmmədov

www.azerilobby.com
www. big. az.

şeirlər yazır, Azərbaycanın ilk mətbu orqanında nəşr etdirir. Maarifçi şair üçün “Əkinçi” bir xitabət kürsüsü idi. O, xalq qəflət və cəhalət yuxusundan oyanmağa çağırır, Həsən bəy Zərdabının xeyirxah, maarifçi təşəbbüslərini alqışlayır, onu bilikli bir müəllim və xeyirxah bir insan kimi qiymətləndirirdi. O, “Əkinçi”də çap etdirdiyi şeirlərilə müasirlərini bu qəzeti oxumağa, ona kömək etməyə çağırırdı:

Bəs “Əkinçi” cəlalımızdır bizim,

Nasehi xoşməqalımızdır bizim.

Səy edək, ey guruhi-niksifat,

Etməsin ta bizim “Əkinçi” vəfat.

Ədəbiyyat

mədov /S.Ə.Şirvani.-B.: Maarif, 2002.-294 s.

Əsgərli, Z.Seyid Əzim Şirvani /Z.Əsgərli; elmi red. N. Məmmədov; AMEA-nın Nizami adına Ədəbiyyat institutu.-B.: Elm, 2005.-64 s.

Əhmədli, R. Seyid Əzim Şirvaninin fəlsəfi

İnternetdə

www.sharq-qarb.az.
www.wikipedia.org

Seyid Əzim Şirvaninin ictimai məhiyyət daşıyan satiraları onun ümumi yaradıcılığında müstəsna mövqe tutur. Onu öz dövrünün böyük realist şairi kimi tanıdan “Yerdəkilərin göyə şikayət etmələri”, “Dəli şeytan”, “Məkr-zənan”, “Bəlx qazisi və xərət”, “Müctəhidin təhsildən qayıtması”, “Elmsiz alim”, “Alim oğul ilə avam ata” və s. satiralarıdır.

Öz zəngin yaradıcılığı ilə Azərbaycan ədəbiyyatı tarixinə qızıl səhifələr əlavə edən Seyid Əzim Şirvani 1888-ci il iyunun 1-də Şamaxıda vəfat etmişdir. Görkəmli şair 53 illik ömür salnaməsində böyük bir irs qoyub getmişdir.

görüşləri /R.Əhmədli; elmi red. fə.l.el.dok. prof. İ.Rüstəmov.-B.: Elm, 2005.-195 s.

Hüseynov, S. Seyid Əzim Şirvani /S.Hüseynov.-B.: Yazıçı, 1987.-121 s.

Nailə Alişova



Cəlal Məhərrəm oğlu Qaryağdı 1915-ci il iyul ayının 15-də Şuşada anadan olmuşdur. Heykəltəraşlığın müxtəlif janrlarında (monumental heykəl, portret, büst, qopol-yef, barolyef və s.) əsərlər yaratmışdır.

Cəlal Qaryağdı əslən Qarabağdan-danışmaqdan doymadığı məşhur Qaryağdılar nəslindən idi. Qaryağdı anadangəlmə cansız daşlara can verməyi, onları danışdırmağı bacaran heykəltəraş olmuşdur. Onun əsərlərində obrazın psixologiyası açılmış, bununla yanaşı ro-

mantikliyin çalarları da öz əksini tapmışdır. Bu cəhətlərin vəhdəti heykəltəraşın Sabir bağında məşhur satirik şairimizə qoyulmuş heykəldə canlı ifadəsini tapmışdır.

C.Qaryağdı 1928-ci ildə Azərbaycan Dövlət Rəssamlıq Texnikumuna daxil olmuş, 1932-ci ildə oranı bitirmişdir. Çəkdiyi təbiət təsvirləri, karikaturalar müəllimləri ilə bərabər çoxlarını da valeh edərdi. 1934-cü ildə C. Qaryağdı Tbilisi Rəssamlıq Akademiyasına qəbul olunmuş, 1937-ci ildə Tbilisidən Bakıya qayıtmış, elə bu ildən də müstəqil olaraq yaradıcılıq işinə başlamışdır.

Ötən yüziliyin 30-cu illərində qəzetlərdə rəssam, həm də rəssamlıq məktəbində müəllim olaraq çalışmışdır. Artıq 1940-cı ildən etibarən bö-

yük heykəltəraşlıq əsərləri yaratmışdır.

Cəlal Qaryağdının yaradıcılığı o qədər çoxmövzulu, əhatəlidir ki, onun əl işlərini təfəssilatı ilə açıqlamaq, şərh etmək bəzən sənətsünaslara da asan deyil. O, doğma diyarımızda hansı xoş hadisələr baş verirdisə, onu könlündən keçən mövzuda heykəl, büst, barilyef formasında tamaşaçılara çatdırmışdır.

Monumental dekorativ heykəltəraşlıq Qaryağdı yaradıcılığında əsas yer tutmuşdur. "Sabir", vaxtilə indiki Azadlıq meydanında qoyulmuş "Lenin", habelə "N. Nərimanov", "B.Sərdarov", Bərdədə "Ana" heykəlləri və başqaları onu heykəltəraş kimi məşhurlaşdırmışdır.

Milli musiqimizin inkişafında əvəzsiz xidmətləri olan Qara Qarayevin, Fikrət Əmirovun, Bül-

bülün, Niyazinin, Cahangir Cahangirovun və başqalarının büst fiqurları milli koloriti ilə seçilir. O, həmçinin Üzeyir Hacıbəylinin, Yusuf Məmmədaliyevin, Həzi Aslanovun

vəfatından sonra gipslə maskalarını hazırlamışdır.

Yaradıcılıq uğurlarına görə 1960-cı ildə Azərbaycanın Xalq rəssamı fəxri adına layiq görülmüş, “Qırmızı Əmək Bay-

rağı” və “Şərəf nişanı” ordenləri ilə, həmçinin medallarla təltif edilmişdir

1 dekabr 2001-ci ildə vəfat etmişdir.

Ədəbiyyat

C.M.Qaryağdının xatirəsinin əbədləşdirilməsi haqqında: Azərbaycan Respublikasının Prezidentinin Sərəncamı //Azərbaycan.-2001.- 4 dekabr.-S.3.

Sovet Azərbaycanının heykəltəraşlığı.-B., 1973.- 57 s.

Elçin. Heykəltəraş, rəssam, müəllim /Elçin //Mədəniyyət.-14 avqust.-2008.-S.7.

Əliyev, Z. Daşları dilləndirən sənətkar (Cəlal

Qaryağdının vəfatı münasibətilə) /Z.Əliyev //Azadlıq.-2001.-15 dekabr.-S.16.

Mehdixanlı, T. Sənətkardan qalan yadigarlar /T.Mehdixanlı //Azərbaycan.-2005.-24 iyul.-S.6.

İnternetdə

www.anl.az

www.gunaz.tv

www.wikipedia.org

Nailə Alişova

Məstan Günər 1935

Şair



Şair, publisist Məstan Rəsul oğlu Əliyev (Məstan Günər) 1935-ci il iyulun 25-də Tovuz rayonunun Əsrik-Cırdaxan kəndində anadan olmuşdur. Tovuz şəhərində orta məktəbi bitirdikdən sonra Azərbaycan Dövlət Pedaqoji İnstitutunun Azərbaycan dili və ədəbiyyatı

fakültəsində 1953-1957-ci illərdə təhsil almışdır.

Şairin ilk şeirləri "Sosializm kəndi" rayon qəzetində dərc olunmuşdur. Lakin respublika mətbuatına 1955-ci ildə "Ədəbiyyat və incəsənət" qəzetində çap etdirdiyi "İsti köynək", "Körpü" şeirləri ilə çıxmışdır. Onun ilk qələm təcrübələri, bir sıra lirik şeirləri "Məstan Dəmirçioğlu", "Məstan Əsrikli", "Məstan Məsum" təxəllüsü ilə çap olunmuşdur.

Əmək fəaliyyətinə jurnalist kimi başlamışdır. Azərbaycan Dövlət Televiziya və Radio Verilişləri Komitəsində ədəbi işçi,

redaktor, şöbə müdiri, baş redaktor olmuşdur. Sonra "Ədəbiyyat və incəsənət" qəzeti redaksiyasında şöbə müdiri, "Gənclik" nəşriyyatında böyük redaktor, baş redaktor müavini vəzifələrində işləmişdir. Bir müddət Azərinformun müxbiri olmuşdur. O, Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvüdür. 1970-ci ildə jurnalistik fəaliyyətinə görə Azərbaycan Respublikası Ali Soveti Rəyasət Heyətinin Fəxri fərmanı ilə təltif edilmişdir. 1980-ci ildə isə Azərbaycan Dövlət mükafatı laureatına layiq görülmüşdür.

Ədəbiyyat

Seçilmiş əsərləri: 2 c.-də /M.Günər.- B., 2003.

Əhmədov, T. Məstan Günər /Teymur Əhmədov //XX əsr Azərbaycan

yazıçıları: ensiklopedik məlumat kitabı.- B.: Nurlar NPM, 2004.- S. 585-586.

Səmayə Quliyeva

Vasif Adıgözəlov 1935-2006

Bəstəkar



Bəstəkar Vasif Zülfüqar oğlu Adıgözəlov 1935-ci il iyulun 28-də Bakıda məşhur muğam ustası Zülfü Adıgözəlovun ailəsində anadan olmuşdur. İlk musiqi təhsilini 1943-cü ildən başlayaraq Üzeyir Hacıbəyov adına Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasının nəzdindəki onillik orta ixtisas musiqi məktəbində almış və 1953-cü ildə Konservatoriyanın Bəstəkarlıq şöbəsinə daxil olmuşdur.

Lakin fortepiano sahəsindəki gözəl ifaçılıq məharəti ona ikinci bir şöbəyə daxil olmaq hüququ vermişdir. Beləliklə o, 1959-cu ildə Azərbay-

can Dövlət Konservatoriyasını iki fakültə üzrə tamamlamışdır: Fortepiano sinfini bacarıqlı pedaqoq, professor Simuzər Quliyevanın, bəstəkarlıq şöbəsinə isə müəllim-zəmanəmizin görkəmli bəstəkarı professor Qara Qarayevin rəhbərliyi ilə bitirmişdir.

Əmək fəaliyyətinə 1958-ci ildən Radio və Televiziya Komitəsində musiqi redaktoru kimi başlamışdır. Sonralar Azərbaycan Bəstəkarlar İttifaqının məsul katibi, Müslüm Maqomayev adına Dövlət Filarmoniyasının baş musiqi redaktoru, A.Zeynallı adına Bakı Musiqi Məktəbinin direktoru və s. vəzifələrdə çalışmışdır. 1972-ci ildən Ü.Hacıbəyov adına Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasında əsas işçi kimi müəllimlik etmişdir.

Vasif Adıgözəlov “Ölülər”, “Natəvan” opeaları, 3 simfoniya, 4 simonik poema, 5 musiqili komediya, 4 oratoriya, fortepiano üçün 24 prelüd, variasiyalar, simfonik orkestr və xalq çalğı alətləri üçün konsertlər, 100-dən artıq mahnı, romans, teatr və kino musiqisinin müəllifidir.

Bəstəkarın Şıxəli Qurbanov adına Azərbaycan Dövlət Musiqili Komediya Teatrının səhnəsində tamaşaya qoyulmuş “Nənəmin şahlıq quşu”, “Boşanaq evlənərik” əsərləri tamaşaçıların rəğbətini qazanmışdır.

Onun “Şərikli çörək”, “Həyat bizi sınayır”, “Xidmət lifti”, “Skrupkanın macərası” və başqa kinofilmlərə yazdığı musiqi populyarlaşaraq ekranlardan estrada səhnələrinə ayaq açmışdır.

Lirik mahnılar müəllifi olan Vasif Adıgözəlovun “Qərənfil”, “Xoşum gəlir” mahnıları sübut etmişdir ki, bəstəkar musiqi janrının hər-hansı bir sahəsinə müraciət edirsə etsin o, eyni dərəcədə istedadla, bacarığa malik sənətkar olaraq qalır.

V.Z.Adıgözəlovun “İstiqlal” ordeni ilə təltif edilməsi haqqında: Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı, 27 iyul 2005-ci il //Azərbaycan.-28 iyul.-2005.-S.1.

Adıgözəlov, Y. Vasif Adıgözəlovun “Çanakkale

1973-cü ildə “Əməkdar incəsənət xadimi”, 1988-ci ildə Azərbaycan Respublikasının Xalq artisti fəxri adlarına layiq görülmüşdür.

1989-cu ildə professor adı almış, 1990-cı ildə Azərbaycan Bəstəkarlar İttifaqının 1 katibi seçilmişdir. Həmin ildə Dövlət

Ədəbiyyat

–1915” oratoriyası /Y. Adıgözəlov.- B., 2007.- 38 s.

Şərif, A.Vasif Adıgözəlov /Azad Şərif //XX əsr Azərbaycanın yaradıcı nəsilləri.- B.: “Əbilov, Zeynalov və oğulları”, 2007.- S. 87-88.

mükafatı laureatı adına layiq görülmüş, 1995-ci ildə “Şöhrət”, sonra isə “İstiqlal” ordenləri ilə təltif olunmuşdur.

Bəstəkar 2006-cı il sentyabrın 15-də vəfat etmiş və Fəxri Xiyabanda dəfn edilmişdir.

Vasif Zülfüqar oğlu Adıgözəlov [Nekroloq] //Musiqi dünyası.- 2006.- № 3-4.- S. 18-19.

Vasif Adıgözəlov //Üzeyir Hacıbəyov ensiklopediyası.-B.: Şərq-Qərb, 2007. – S. 19.

Rus dilində

Распоряжение Президента Азербайджанской Республики о награждение В.З.Адигезалова орденом «Истиглал» //Бакинский рабочий.- 2005.- 28 июля.- С. 1.

Алиева, Э. Встреча с искусством Васифа Адигезалова //Бакинский рабочий.- 2007.- 10 марта.- С. 4.

Анар. Призвание: К 70-летию Васифа Ади-

гезалова //Бакинский рабочий.- 2005.- 28 июля.- С. 4.

Васиф Адигезалов: «Творчество и политика, мне кажется несовместимым: Интернет-форум» Эхо с Адигезаловым //Эхо-плюс.- 2003.- 27 декабря.-С. 23.

Васиф Зүльфугар оглу Адигезалов: [1935-2006] Некролог [Ком-

позитор] //Бакинский рабочий.-2006.-16 сентября.- С. 4.

Микеладзе, Г. Певец родного края: Васиф Адигезалов: Творчество -это не только озарение //Каспий.-2008.-11 апреля.- С. 8.

İnternetdə

www.google.az

Səmayə Quliyeva



1 avqust
Gün çıxır
06:49
Gün batır
20:56
31 avqust
Gün çıxır
06:31
Gün batır
20:15

Avqust



22 iyul-
23 avqust

Şirin Nisənsi
odduur. Ulduzlar
padşahu olan
Günəşin
himayəsindədir.
Günəşin şir
bürcündən keçdiyi
dəvərdə doğulanlar
hökmü və daxili
aləmləri zəngin
olur.

2010

Əlamətdar və
tarixi günlər

1. Azərbaycan Əlifbası və Azərbaycan Dili Günü
5. Hərbi Donanma Günü
12. Beynəlxalq Gənclər Günü
23. Cəbrayıl rayonunun işğaligünü
23. Füzuli rayonunun işğalı günü
20. Ümumxalq Hüzün Günü
29. Gömrük İşçiləri Günü
31. Qubadlı rayonunun işğalı günü

B	1
Be	2
Ça	3
Ç	4
Ca	5
C	6
Ş	7
B	8
Be	9
Ça	10
Ç	11
Ca	12
C	13
Ş	14
B	15
Be	16
Ça	17
Ç	18
Ca	19
C	20
Ş	21
B	22
Be	23
Ça	24
Ç	25
Ca	26
C	27
Ş	28
B	29
Be	30
Ça	31

Azərbaycan Əlifbası və Azərbaycan Dili günü



Azərbaycanda sovet hökuməti qurulduqdan sonra Azərbaycan əlifbası bir neçə dəfə dəyişib. Müstəqillik yenidən qazanıldıqdan sonra ölkədə latın əlifbasına keçilsə də, uzun müddət mətbuat kirill əlifbasından istifadə edib. Yalnız 2001-ci il iyunun 18-də ümummilli lider Heydər Əliyev ölkədə 2001-ci il avqustun 1-dən etibarən tamamilə latın əlifbasına keçməklə bağlı Fərman imzalayıb. Elə həmin il avqustun 9-da imzaladığı digər Fərmana görə isə avqustun 1-i ölkədə "Azərbaycan Əlifbası və Dili Günü" elan edilib.



Milli ədəbiyyat

Pedaqoq, dilçi və jurnalist Ağazadə Fərhad Rasim oğlunun (12.08.1880 – 04.01.1931) anadan olmasının **130** illiyi

Nasir Əliyev Asif Akif oğlunun (14.08.1940 – 08.09.2001) anadan olmasının **70** illiyi

Nasir Süleymanov Nəriman Qoca oğlunun (15.08.1930 - 15.04.1995) anadan olmasının **80** illiyi

Nasir, publisist Mirzəliyev Canalı Xanalı oğlunun (15.08.1940) anadan olmasının **70** illiyi

Yazıçı, ədəbiyyatşünas Qurbanov Şıxəli Qurban oğlunun (16.08.1925 – 24.05.1967) anadan olmasının **85** illiyi

Xalq şairi, Əməkdar incəsənət xadimi, akademik Vahabzadə Bəxtiyar Mahmud oğlunun (16.08.1925-13.02.2009) anadan olmasının **85** illiyi

Nasir, publisist Abbasov Fazil Famil oğlunun (20.08.1945) anadan olmasının **65** illiyi

Əməkdar elm xadimi, Dövlət mükafatı laureatı, ədəbiyyatşünas Nəbiyev Bəkir Əhməd oğlunun (21.08.1930) anadan olmasının **80** illiyi

Şair, publisist Xəlilzadə Flora Fətulla qızının (23.08.1955) anadan olmasının **55** illiyi

Xalq şairi, Əməkdar incəsənət xadimi, Qocayev Fikrət Göyüş oğlunun (Fikrət Qoca) (25.08.1935) anadan olmasının **75** illiyi

Filoloq, yazıçı Bədəlzadə Ağasən Mehdi oğlunun (25.08.1940) anadan olmasının **70** illiyi

Nasir, publisist Mansurzadə Ağəddin Mansur oğlunun (28.08.1940) anadan olmasının **70** illiyi

Nasir Hacızadə Əlibala Qüdrət oğlunun (28.08.1935-09.10.2009) anadan olmasının **75** illiyi



Xarici ədəbiyyat

Fransız yazıçısı Gi de Mopassanın (05.08.1850 – 06.07.1893) anadan olmasının **160** illiyi

Fransız şairi Branje Pyer Janın (19.08.1780 – 16.07.1857) anadan olmasının **230** illiyi

Fransız şairi Apolliner Giyomun (26.08.1880 – 09.11.1918) anadan olmasının **130** illiyi



Tarixi günlər

Azərbaycan Əlifbası və Azərbaycan Dili Günü (01.08.2001)

Azərbaycan Kinosu Günü (02.08.1898)

Hərbi Donanma Günü (05.08.1992)

Goranboy, Göygöl, Qazax, Şəmkir, Tovuz, Balakən, Qax, Qəbələ, Oğuz, Şəki, Zaqatala, Astara, Cəlilabad, Lerik, Lənkəran, Sabirabad, Salyan, Ağdam, Şuşa, Cəbrayıl, Kəlbəcər, Laçın Zəngilan, Şamaxı rayonlarının yaranmasının (08.08.1930) **80** illiyi

Beynəlxalq Gənclər Günü (12.08.1999)

Umumrusiya müsəlmanlarının I Qurultayı işə başlamışdır (15.08.1905)

Azərbaycan Sərhəd Qoşunlarının Yaranması Günü (18.08.1994)

Xüsusi Dövlət Mühafizə Xidməti Əməkdaşlarının Peşə Bayramı Günü (23.08.2008)

Cəbrayıl rayonunun işğalı günü (23.08. 1993)

Füzuli rayonunun işğalı günü (23.08. 1993)

Respublikada İctimai Televiziya yayıma başlamışdır (29.08.2005)

Qubadlı rayonunun işğalı günü (31.08.1993)



Milli Qəhrəmanlar

Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Ağayev Fərhad İslam oğlunun
(04.08.1975 – 15.03.1995) anadan olmasının **35** illiyi

Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Səfərov Sərdar Mədəd oğlunun
(12.08.1960 – 25.09.1991) anadan olmasının **50** illiyi

Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Rüstəmov Hidayət Eldar oğlunun
(19.08.1970 – 23.12.1991) anadan olmasının **40** illiyi

Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Nuriyev Elnur Eyvaz oğlunun
(22.08.1975 – 05.10.1994) anadan olmasının **35** illiyi

Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Babayev Əjdər Xalıqverdi oğlunun
(26.08.1950 – 13.03.1995) anadan olmasının **60** illiyi

Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Məcidov Eldar Tofiq oğlunun
(26.08.1965 – 15.03.1992) anadan olmasının **45** illiyi

Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Mustafayev Çingiz Fuad oğlunun
(29.08.1960 – 15.06.1992) anadan olmasının **50** illiyi

Sovet İttifaqı Qəhrəmanı Məhərrəmov Məlik Məlik oğlunun
(29.08.1920 – 16.07.2004) anadan olmasının **90** illiyi

Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Əliyev Əmiraslan Rza oğlunun
(30.08.1960 – 17.03.1995) anadan olmasının **50** illiyi



Hərbi iş

Hərbi xadim Naxçıvanski Cəmşid Cəfərqulu oğlunun (10.08.1895–
26.08.1938) anadan olmasının **115** illiyi



Kimya. Biologiya. Tibb

İctimai və dövlət xadimi, cərrah Topçubaşov Mustafa Ağabəy oğlunun (05.08.1895 – 23.11.1981) anadan olmasının **115** illiyi



Riyaziyyat. Astronomiya

ABŞ astronautı Armstrong Nilin (05.08.1930) anadan olmasının **80** illiyi



Fəlsəfə

Alman filosofu, alman klassik fəlsəfəsinin nümayəndəsi Hegel Georq Vilhelm Fridrixin (27.08.1770 – 14.11.1831) anadan olmasının **240** illiyi



Musiqi. Teatr. Kino

Xalq artisti Şeyxzamanov Məmmədrza İsa oğlunun (04.08.1915 – 25.01.1984) anadan olmasının **95** illiyi

Müğənni Bağirov Məmmədağlı Abbas oğlunun (05.08.1890 – 16.04.1961) anadan olmasının **120** illiyi

Əməkdar incəsənət xadimi, musiqişünas, pedaqoq Karagiçeva-Bretanitskaya Lyudmilanın (19.08.1920) anadan olmasının **90** illiyi



Rəssamlıq

Əməkdar rəssam Səfərova Xalidə Ələkbər qızının (25.08.1925) anadan olmasının **85** illiyi

Fransız rəssamı Enqr Jan Oqüst Dominikin (29.08.1780 – 14.01.1867) anadan olmasının **230** illiyi

Azərbaycan Kinosu Günü

1898



Bir əsrdən çox yaşı olan Azərbaycan kinosu mövcud olduğu illər ərzində heç də az yaradıcılıq uğurları qazanmayıb. “Bibiheybətdə neft fantanı yangını” və “Balaxanıda neft fantanı” xronikal lentləri hələ 1900-cü ildə Parisdə keçirilən ümumdünya sərgisində nümayiş etdirilib. Sonrakı illərdə istehsal olunmuş “Mavi dənizin sahilində”, “Kəndlilər”, “Arşın mal alan”, “O olmasın, bu olsun”, “Uzaq sahillərdə”, “Bir cənub şəhərində”, “Şərikli çörək”, “Uşaqlığın son gecəsi”, “Gün keçdi”, “İstintaq”, “Ad günü”, “Babək” bədii, “Sovet Azərbayanı” sə-

nədli, “Dənizi fəth edənlər” və “Xəzər neftçiləri haqqında dastan” bədii-sənədli filmləri sabiq Sovetlər İttifaqında və bir sıra xarici ölkələrdə uğurla göstərilmiş, bəzi filmlərimiz müxtəlif kino baxışlarının laureatı olmuş, nəinki respublikamızın, həm də sovet kinematografiyasının inkişafında əhəmiyyətli rol oynamışdır.

Ötən onilliklər ərzində kino sənəti sürətlə böyüyüb inkişaf etmişdir. Milli kinomuz ildən-ilə zəngin təcrübə toplamışdır, xalqımızın həyatını və problemlərini əks etdirən müxtəlif növlərdə və janrlarda xeyli əsər yaradılmışdır.

Mədəniyyətimizə daim qayğı göstərən, milli kinomuzun inkişafı üçün diqqət və köməyini əsirgəməyən ümummili lider Heydər Əliyev ölkəmizin mədəni inkişafı sahəsində

kino işçilərinin xidmətlərini və Azərbaycanda ilk kinosüjetlərin 1898-ci ildə çəkildiyini nəzərə alaraq, 18 dekabr 2000-ci il tarixli Sərəncamı ilə 2 avqustu Kino İşçilərinin peşə bayramı – Azərbaycan Kinosu Günü elan etmişdir. Bu əlamətdar hadisə ölkənin bütün kino işçiləri tərəfindən böyük sevinc və razılıq hissi ilə qarşılanmışdır. Biz hər il bu peşə bayramını bütün xalqımızla birgə təntənə ilə qeyd edirik.

C.Cabbarlı adına “Azərbaycanfilm” kinostudiyasında 1990-cı ilə qədər ildə təqribən 7 bədii film, 20-dən artıq sənədli və elmi-kütləvi film istehsal olunmuşdur. 7-ci və 21-ci Ümumittifaq kinofestivalları (1974, 1988), kino həvəskarlarının 40-cı beynəlxalq festivalı (UNİKA – 78) Bakıda keçirilmişdir.

1994-cü ildə Azərbaycan Dövlət Filmfondu ya-

radılmışdır. Fonda 2000-ə qədər adda Azərbaycan və xarici ölkə studiyalarında istehsal olunmuş bədii, sənədli və cizgi filmlərinin surətləri, bundan başqa filmlərin ilkin materialları qorunub saxlanılır. Burada həmçinin filmlər, onların yaradıcıları haqqında müxtəlif sənədlər də vardır. Filmfond FİAF-ın – Beynəlxalq Kinoarxivlər Federasiyasının üzvüdür. Bu, filmfonda dünyanın filmotekaları ilə sıx əlaqə saxlamağa imkan verilməmişdir. Azərbaycan Dövlət filmfondu nəzdində Kino muzeyi fəaliyyət göstərir.

Kazımsadə, A. Azərbaycan kinosu: 2 cildə /elmi red. prof. İ.Rəhimli /A. Kazımsadə.- B.: Nağıl evi, 2003.- C.I.- 239 s.; C.II.- 373 s.

Azərbaycan kinematografçıları vətəndaşlıq mövqeyindən çıxış edərək ermənilərin Qarabağa təcavüzünü, Qarabağ müharibəsinin mahiyyətini və səbəblərini kinonun geniş imkanları vasitəsilə açıb göstərən “Hücum”, “Tələ”, “Fəryad”, “Haray”, “Ağ atlı oğlan”, “Ümid”, “Qarabağ şikəstəsi”, “Hər şey yaxşılaşmağa doğru”, “Sarı gəlin”, “Ailə” bədii filmlərini yaratmış, özlərinin vətənpərvərlik borcuna sadıq qalaraq ön cəbhədən çoxlu kinomateriallar çəkib gətirmiş, bu mövzuda “Qarabağ düşünü”, “Vətən mənə oğlu

desə”, “Naməlum torpaq”, “Ulu diyarın harayı”, “Qaçqınlar”, “Qədirin sovrasında” sənədli, “Ana”, “Xocalı – əsrin faciəsi”, “Həsrət”, “Ruhum dağlara şarsa...”, “Qan yaddaşı”, “Elan olunmamış müharibə”, “Azadlıq ordusu”, “Sərkərdə” və s. sənədli videofilmlər çəkmişlər.

Bu gün Azərbaycan kinosu müstəqil şəkildə beynəlxalq festivallarda iştirak etməyə başlamış, bir sıra uğurlar qazanaraq xalqımızı layiqli sənət əsərləri ilə sevindirəcəklər.

Ədəbiyyat

Kazımsadə, A. Azərbaycan kinosu və müharibə /A.Kazımsadə.- B.: Nağıl evi, 2005.-196 s.
İsgəndərov, Ö. Rasim Ocaqov və Azərbaycan

kino sənəti /Ö.İsgəndərov //Mədəni-Maarif.-2005.- № 10.- S. 7-8.

Rus dilində

Азербайджанское кино в контексте культуры

/под ред. Р. Г.Абдуллаева.- Б., 1995.- 128 с.

İnternetdə

www.day.az

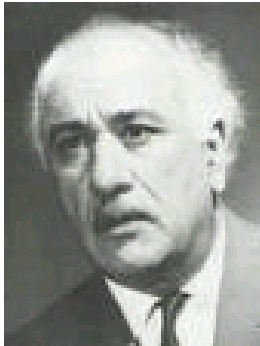
www.cinema.aznet.org

Məmməd Məmmədov

Məmmədza Şeyxzamanov 1915-1984

95 illiyi

Aktyor



Dramatik personajlar, faciə obrazları və komediya surətləri yaradan görkəmli aktyor Məmmədza İsa oğlu Şeyxzamanov 1915-ci il 4 avqustda Gəncə şəhərində anadan olmuşdur. 1934-1936-cı illərdə Gəncə Dövlət Dram Teatrının nəzdindəki aktyor studiyasında oxumuşdur. Oxuya-oxuya yardımçı heyətin tərkibində teatrın tamaşalarında iştirak etmişdir.

1954-cü ilədək Gəncə teatrında işləyərək bir sıra maraqlı obrazlar yaratmışdır. Sonra Bakı şəhərinə

köçərək Akademik Milli Dram Teatrının aktyor truppasına daxil olmuşdur.

Aydın diksiyaya, geniş diapazonla malik sənətkar olan Şeyxzamanovun yaradıcılığı üçün milli orijinallıq, yaratdığı xarakterlərin psixoloji xüsusiyyətlərinə nüfuz edə bilmək bacarığı səciyyəvi idi.

Məmmədza Şeyxzamanov çox cazibədar və nadir aktyor olmuşdur. Onun səslər içində seçilən əsl səhnə və kino səsi olmuşdur. O, qəhrəman obrazlarını, komik rolları daha məharətlə ifa etmişdir.

Teatrın səhnəsində oynadığı Poliksen, Enobard, Poloni, Kral Alonso ("Qış nağılı", "Antoni və Kleopatra", "Hamlet" və "Fırtına", Vilyam Şekspir), Talbot ("Orlean qızı", Fridrix Şiller), Rüstəm,

Müfti, Şeyx Mərvan ("Səyavuş", "Xəyyam" və "Şeyx Sənan", Hüseyn Cavid), Altunbay ("Od gəlini", Cəfər Cəbbarlı), Qılınc ("Cavanşir", Mehdi Hüseyn), Xosrov, Qacar ("Xosrov və Şirin" və "Vaqif", Səməd Vurğun), Coşua ("Mariya Tüdor", Viktor Hüqo) faciəvi rolları yaddaşlara həkk olunmuşdur.

Aktyorun dramatik rolları Cəfər Cəbbarlının "Almaz" (Hacı Əhməd), Cəlil Məmmədquluzadənin "Ölülər" (Hacı Həsən ağa), İlyas Əfəndiyevin "Mahnı dağlarda qaldı" (Həsənəli), Nodar Dumbadzenin "Darıxma, ana!" (Çxartaşvili), komedik rolları İslam Səfərlinin "Göz həkimi" (Şahbazov), Sabit Rəhmanın "Küləklər" (İmanqulu), "Xoşbəxtlər" (Bərbərzadə) və "Yalan" (Saleh), Raffaele Vivianinin "Ça-

rəsiz dələduz” və s. tamaşaçılar tərəfindən alqışlarla qarşılanmışdır.

M.Şeyxzamanov “Qızmar günəş altında”(Əmir dayı), “Bir qalanın sirri” (Həkimbaşı), “Bəxtiyar” (Professor), “Əhməd haradadır?” (Şirin), “Tütək səsi” (İsfəndiyar kişi) və s. filmlərə də çəkilməmişdir.

Aktyor böyük ekrana ilk dəfə 1955-ci ildə, “Bəxtiyar” filmində Rəcəbov rolu ilə çıxmışdır. Bununla da kino yolunda ilk uğurlu cığırını açılır. Daha sonra Cəfər Cabbarlı adına “Azərbaycan-

film” Dövlət Kinostudiya-sının istehsal etdiyi filmlərin çoxunda çəkilir.

1963-cü ildə böyük sənətkarımız Adil İsgəndərovun Sabit Rəhmanın ssenarisi əsasında quruluş verdiyi musiqili komediya filmində- “Əhməd haradadır”da Şirin kişi rolunda çəkilməmişdir.

1976-cı ildə M.Şeyxzamanov daha bir yaddaqalan obrazını yaratmışdır. Rasim Ocaqovun İsa Hüseynovun ssenarisi əsasında çəkdiyi “Tütək səsi” filmində İsfəndiyar kişi rolunda çıxış etmişdir.

Aktyorluq sənətindəki nailiyyətlərinə görə ona 10 iyun 1959-cu ildə Azərbaycan Respublikasının Əməkdar artisti, 1 iyun 1974-cü ildə isə Xalq artisti fəxri adı verilmiş, Hüseyn Cavidin “İblis” faciəsindəki İxtiyar roluna görə 1984-cü ildə (ölümündən sonra) Dövlət mükafatı ilə təltif edilmişdir.

Aktyor 21 yanvar 1984-cü ildə Bakıda vəfat etmişdir.

Ədəbiyyat

Mehdixanlı, T. Səhnə, ekran fədaisi /T.Mehdixanlı //Azərbaycan.- 2007.- 16 yanvar.- S. 5.

Məhərrəmov, T. Qeyri-adi səsi ilə hamını ov-sunlayan aktyor /T. Məhərrəmov //Kaspi.- 2006.- 10-21 avqust.- S. 22-23.

Rəhimli, İ. Məmməd-rza Şeyxzamanov

(4.8.1915-21.1.1984) /İlham Rəhimli //Azərbaycan teatr tarixi: dərslik.-B.: Çarşıoğlu, 2005. – S. 340-342.

Mükərrəmoğlu, M. Əsl yaradanlar yaddaşlarda yaşayır /M. Mükərrəmoğlu //Xalq qəzeti.- 2008.- 17 avqust.- S. 5.

Şahsevənlı, Z. Gəncənin yolları başı dumanlı

/Z.Şahsevənlı //Mədəni-Maarif.-2007.-№ 9.-S.7-11.

Şirin kişi: məşhur aktyorun doğum gününə //Kino+.-2006.- 4 avqust.- S. 9.

İnternetdə

www.google.az

Səmayə Quliyeva

Hərbi Donanma Günü 1996



Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti dövründə Azərbaycanın hərbi-dəniz donanması da yaradıldı. Belə ki, 1919-cu ilin yayında ingilislər Bakını tərk edərkən şəhər limanının idarəçiliyini və hərbi gəmilərin bir hissəsini Azərbaycan dövlətinə təhvil verdilər. Bu gəmilərin əsasında Azərbaycan Xəzər Hərbi-Dəniz Donanması təşkil olundu. Azərbaycan hökumətinin bu tədbiri ölkənin dəniz sərhədlərinin qorunmasında mühüm addım oldu. Lakin bu addım general Denikinın başçılıq etdiyi Gənubi Rusiya Si-

lahlı qüvvələrinin kəskin etirazı ilə qarşılandı. Silahlı qüvvələrin hərbi-dəniz donanmasının vitse-admiralı Gerasimovun Azərbaycan hökumətinə verdiyi notada Azərbaycan Xəzər Hərbi-Dəniz Donanmasının ləğv edilməsi tələb edilirdi. Burada qeyd olunurdu ki, Xəzərdə hərbi donanma saxlamaq hüququ yalnız Rusiyaya məxsusdur. Bu əsassız nota Azərbaycan Dövlət Müdafiə Komitəsində müzakirə edilmişdir. Cənubi Rusiya Silahlı qüvvələri baş komandanlığına göndərilən cavab notasında bildirilirdi ki, Xəzərdə donanma saxlamaq hüququ Azərbaycan dövlətinin suveren hüququdur. Azərbaycanın limanları və ticarət gəmiləri vardır. Bu gəmilər Azərbaycan bayrağı altında üzəcəkdir.

Azərbaycan hökumətinin qətiyyəti və göstərdiyi diplomatik səylər öz nəticəsini verdi. Denikin beynəlxalq ictimaiyyətin sərt reaksiyası ilə üzləşdiyindən öz iddialarından əl çəkdi.

Azərbaycan hökumətinin Hərbi Nazirliyi hərbi donanmanın maddi-texniki bazasının gücləndirilməsinə diqqəti artırmışdı. 1919-cu ilin sonlarında general İbrahim ağa Usubovun başçılıq etdiyi Azərbaycan hərbi missiyası donanma üçün xaricdən 6 birtoplu qırıcı kater, 12 qırıcı kater, 6 sualtı qayıq, 92 gəmi topu, 10 sahil topu, simsiz teleqraf qurğuları və s. almışdı.

Azərbaycan hökuməti rus donanmasının admiralı, Şimal qütbünə ekspedisiyanın iştirakçısı, türk əsilli İslamovu milli donanmanın yaradılması

işinə kömək göstərmək üçün 1919-cu ilin yayında Azərbaycana dəvət etmişdi. “Aşqabad”, “Qars” və “Ərdəhan” hərbi gəmilərinin komandirliyi azərbaycanlı kapitanlara tapşırıldı. Hərbi donanmanın maddi-texniki bazasının və kadr təminatının gücləndirilməsi planları aprel işğalı nəticəsində həyata keçirilməmiş qaldı. Az sonra bolşeviklərin gəlişi ilə Azərbaycan hərbi donanması ləğv olundu.

SSRİ dağıldıqdan sonra Azərbaycanda da hərbi-dəniz donanmasının təşkilinə şərait yarandı. 1992-ci il aprelin 7-də Azərbaycan Respublikası Hərbi-Dəniz Qüvvələri Qərargahı, mühafizə və təminat rotası yaradıldı. Xəzər Hərbi-Dəniz Donanmasının 25%-i və Ali Hərbi Dənizçilik Məktəbi Azərbaycan Respublikasının ixtiyarına verildi. 1992-ci il iyunun 26-da “Bakılı” keşikçi gəmisin-

də Azərbaycan Respublikasının dövlət bayrağı qaldırıldı. 1996-cı ildə Ali Hərbi Dənizçilik Məktəbi əsasında Dəniz Akademiyası təşkil olundu. Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin Fərmanına əsasən hər il avqustun 5-i Azərbaycan Respublikası Hərbi Donanma Günü kimi qeyd olunur.

Ədəbiyyat

Qocayev, Ə. Hərbi Donanma Günü /Ə.Qocayev //Bayramlar və tarixi günlər. -B.: Altun kitab, 2006.-S.- 44-46 .

Qədirov, R. Xəzərin müdafiəçiləri: Hərbi Də-

niz Qüvvələri /R.Qədirov //Azərbaycan.-2005.-27 iyul.- S.2.

Quliyev, A. Hünərin kino salnaməsi: Sovet ordusu və Hərbi Dəniz Donanmasının 70-ili /A.

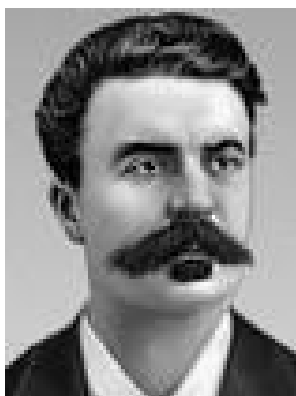
Quliyev //Yeni filmlər.- 1988.-№2.- S. 2.

Saqibə Mehrəliyeva

160 illiyi

Gi De Mopassan 1850-1893

*Fransız
yazıçısı*



Məşhur Fransa yazıçısı Gi de Mopassan tənqidi realizmin görkəmli nümayəndələrindən biri olmuşdur. Əsl adı Anri Rene Alber gi olan yazıçı 1850-ci il 5 avqustda Dənizsahili Sena departamenti, Turvilyasüz-Ark yaxınlığındakı Miromenil qəsriində, kasıblaşmış zadəgan ailəsində anadan olmuşdur. Ruan litseyini bitirmiş, 1869-cu ildə bakalavr adı almışdır. Onun uşaqlıq illəri Normandiyanın mənzərəli bir guşəsin-

də keçmişdir. Təbiətə, dəniz gəzintisinə, balıq ovuna olan həvəsi, sadə adamlarla ünsiyyəti, onların adətləri, kobud, lakin duzlu zarafatları sonralar yazıçının yaradıcılığında öz bədii əksini tapmışdır.

Mopassanın həyat və yaradıcılığına irihəcmli tədqiqat əsərləri həsr edilib, lakin qələm dostu, məşhur fransız yazıçısı Emil Zolyanın 1893-cü il iyulun 7-də onun dəfn mərasimindəki ürək yanğısı və səmimiyyətlə dolu çıxışı da Mopassan haqqında geniş məlumat almağa imkan vermişdir.

Yazıçının 1880-ci ildə yazdığı "Gombul" adlı ilk novellası satira, məhəbbət və həyatla dolu bir əsərdir. İlk hekayə kitabını ("Telyenin müəssisəsi"-1881) Turgenevə ithaf etmişdir. Mopassan 19-cu əsr realist fransız

ədəbiyyatının son görkəmli nümayəndələrindəndir. Özünün dediyi kimi, ədəbiyyata "meteor kimi gəlib, onu şimşək kimi tərk edən" Mopassan 1 cild şeirlər toplusunun, 6 romanın, 16 hekayənin və novellanın, 3 yol oçerkləri kitabının müəllifidir. "Həyat"dan başlamış "Bizim qəlbimiz"ə qədər yazdığı romanlarda- "Mont-Oriol", "Gözəl dost", "Ölüm kimi güclü", "Parisli burjuanın bazar günləri" romanlarının hamısında həyat həqiqəti güclü və adi gözlə görünəndir. "Ay işığı", "Səadət", "Məhəbbət", "Kürsü toxuyan qadın" və s. novellalarında burjuə əxlaqı, eqoizm və bayağılığına qarşı çıxaraq, təbii insani hissləri ona qarşı qoymuşdur. İncə lirizm və qəzəbli sarkazm, dərin psixologizm Mopassan yaradıcılığının səciy-

yəvi xüsusiyyətləridir. Onun əsərləri bir sıra dillərə tərcümə olunmuş, səhnələşdirilmiş və ekranlaşdırılmışdır. Burjua cəmiyyətinə nifrət edən, lakin onun dəyişdirilə bilməyinə inanmayan Mopassan

san ömrünün son illərində dərin mənəvi böhran keçirmişdir. 1891-ci ildə ruhi xəstəliyə tutulmuş, təcridlə görmə qabiliyyətini, yaddaşını itirmiş, 1892-ci il yanvarın 2-də intihar etməyə cəhd göstərmişdir.

Görkəmli yazıçı psixiatriya xəstəxanasında beyin iflicindən ölmüş və 1893-cü il iyulun 6-da Paris şəhərində dəfn edilmişdir.

Ədəbiyyat

Fransız hekayələri: Ay işığı /Gi de Mopassan; tərc. H. Qocayev.- B.: Maarif, 1988.- 203 s.

Hekayələr və novellalar /Gi de Mopassan.- B.: Yazıçı, 1980.- 182 s.

Hekayələr və novellalar /Gi de Mopassan; tərc.

ed. İ. Şıxlı, Qocayev H.- Təkrar nəşr.- B.: Şərq-Qərb, 2006.- 173 s.

Rus dilində

Жизнь: роман и новеллы.- М., 2007.- 478 с.

Жизнь.Милый друг. Наше сердце /Ги де Мопассан.- М.: НФ Пушкин

кинская библиотека, 2007.- 304 с.

Сильна как смерть: Роман /Ги де Мопассан.- Владивосток, 1991.- 175 с.

Лану, А. Мопассан.- М., 1992.- 378 с.

Труайя, А. Ги де Мопассан /А. Труайя.- М.: Эксмо, 2005.- 416 с.

İnternetdə

www.bizimyol.az
[www.gi-de-mopassan.
bookru.net](http://www.gi-de-mopassan.bookru.net)

[www.xariciyadebiyyat.azer
iblog.com](http://www.xariciyadebiyyat.azeriblog.com)
www.csl-az.com

www.lit.az

Adilə Abdullayeva

115 illiyi

Cəmşid Naxçıvanski 1895-1938

Hərbi xadim



Görkəmli hərbi xadim, briqada komandiri Cəmşid Cəfərqulu oğlu Naxçıvanski 1895-ci il 10 avqustda Naxçıvan şəhərində anadan olmuşdur. 1915-ci ildə Yelizavetgrad (Qərbi Ukrayna) qvardiya məktəbini bitirmişdir.

1914-1918-ci illərdə Birinci Dünya müharibəsində müsəlmanlardan təşkil olunmuş süvari eskadronun komandiri olmuş, "Brusilov cəbhəsi"nin yarılmasında iştirak etmiş, 4-cü dərəcəli "Müqəddəs Georgi" ordeni ilə təltif olunmuşdur. Avstri-

ya-Rumıniya cəbhəsində üç dəfə yaralanan Naxçıvanski igid süvari zabiti kimi gümüş silahla mükafatlandırılmış, 2-ci, 3-cü, 4-cü dərəcəli Anna, 2-ci dərəcəli Stanislav ordenləri ilə təltif olunmuşdur.

Cənub-Qərb cəbhəsi dağıldıqdan sonra ştab-rotmistri Naxçıvanski başçılıq etdiyi alayla birlikdə Azərbaycana qayıtmış, 1918-ci il sentyabrın 15-də türk qoşunları və Azərbaycan Əlahiddə korpusu ilə birgə Bakını daşnaq, eser-mənşeviklərdən ibarət olan və ingilislərə arxalanan "Sentrokaspi diktaturası" qüvvələrindən təmizləmişdir.

Azərbaycanın müstəqilliyi uğrunda da Naxçıvanski inamla vuruşmuşdur. 1920-ci ilin martında onun Qarabağda (Şuşada) yerləşən alayı daşnaklara və daxili düşmənlərə qarşı döyüş əməliyyatlarında fəal iştirak etmişdir.

1920-ci il Aprel işğalından sonra onun süvari alayı bolşeviklərin tərəfinə keçmişdir. Nəriman Nərimanov Şuşaya, Cəmşid Naxçıvanskiyə dərhal Bakıya qayıtmaq, milli ordu hissələrinin təşkilinə başlamaq haqqında teleqram göndərmişdi. Cəmşid Naxçıvanski Azərbaycanda baş verən antisovet üsyanların yatırılmasında iştirak etmişdir. O, Bakıda yaradılmış Azərbaycan Birləşmiş Komanda Məktəbinin rəisi, 1921-ci ilin dekabrında isə Azərbaycanın ilk milli atıcı diviziyasının komandiri təyin olunmuş, yüksək ixtisaslı hərbi kadr hazırlığında mühüm rol oynamışdır.

Naxçıvanski 1923-1928-ci illərdə Moskvada Ali Hərbi Akademiyanın qısa müddətli kurslarında oxumuş, Azərbaycana qayıtdıqdan sonra yenidən diviziya komandiri olmuşdur.

1923-1929-cu illərdə general Əliağa Şıxlinski-nin təşəbbüsü ilə Azərbaycan dilində nəşr olunan “Hərbi bilik” jurnalının redaktorlarından biri olmuşdur.

Naxçıvanski 1931-ci ildə Moskvaya M.V.Frunze adına Ali Hərbi – Siyasi Akademiyaya oxumağa göndərilmişdi. 1933-cü ildə Akademiyanı fərqlənmə diplomu ilə bitirdikdən sonra, orada müəllim saxlanılmış, üç il Ümumi taktika kafedrasına rəhbərlik etmiş, akademiya əsas fakültənin kurs rəisi olmuşdur.

1935-ci ildə Naxçıvanski briqada komandiri (Kombriq) hərbi vəzifəsinə təyin olunmuşdur.

1938-1939-cu illərdə Naxçıvanski güya başçılıq etdiyi “casus təxribat də-

təsi” ilə mühacirətdə olan qardaşları Davudxan və Kalbalı xanla (Azərbaycanda sovet hakimiyyəti qurulduqdan sonra onlar rəsmi icazə alıb İrana getmiş, tezliklə Şah qvardiyasında yüksək rütbələrə çatmışdılar. Sovet hökuməti onların antisovet fəaliyyətini dayandırmaq üçün İran hökumətinə təzyiqlər etmiş, notalar vermişdir. Nəticədə, Kalbalı xan Azərbaycanla sərhəddə xidməti vəzifəsindən uzaqlaşdırılmışdır. Cəmşid Naxçıvanski Sovet ordusunda briqada komandiri olmasını, ata-babalarının isə rus qoşunlarının tərkibində İran qoşunlarının ordusuna qarşı vuruşmasını bilən şah onları güllələtdirmişdir, Cəmşid Naxçıvanski isə onlarla sıx əlaqə sax-

lamaqda təqsirləndirilərək repressiyaya məruz qalmışdır.

Naxçıvanski Azərbaycan Sovet Sosialist Respublikası və Zaqafqaziya Sovet Federativ Sosialist Respublikası Mərkəzi İcraiyyə Komitələrinin üzvü idi. “Qırmızı bayraq”, “Qırmızı Əmək Bayrağı”, “Qırmızı Ulduz” ordenləri ilə təltif edilmişdir.

Naxçıvanski Cəmşid Cəfərqulu oğlu 26 avqust 1938-ci ildə Moskvada güllələnmişdir.

Onun xatirəsini əbədləşdirmək üçün adına Bakıda hərbi litsey (Naxçıvanda filialı) açılmışdır. Bakıda və Naxçıvanda adına küçə vardır. Həmçinin Naxçıvanda ev-muzeyi yaradılmışdır.

Ədəbiyyat

Naxçıvanski Cəmşid Cəfərqulu oğlu //Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti

Ensiklopediyası: İki cildə.- B.: Lider nəşriyyatı, 2005 – C. II.-S.253-254.

Rus dilində

Иванов, Р.Н. Именем Союза советских...

Жизнь и гибель комбрига Нахичеванского

İnternetdə

www.forum.azeri.net

www.shexsiyyetler.nakchi
van

Nəzirli, Ş. Azərbaycan generalları /Ş.Nəzirli.-B., 1991.-110 s.

/Р.Н. Иванов.-М.: Герои отечества, 2007.- 832 с.

www.wikipedia.org

Samirə Eminova



Azərbaycanın Xalq şairi Bəxtiyar Mahmud oğlu Vahabzadənin adı təkcə respublikamızda deyil, onun sərhədlərindən çox-çox uzaqlarda mütəfəkkir şair, lirik dramaturq, istedadlı alim və publisist, qeyrətli və cəsarətli ictimai xadim, sadə və səmimi insan kimi məşhurdur. Təsadüfi deyil ki, onun əsərləri - şeir kitabları, dramları və publisist yazıları dünyanın çox dillərində, o cümlədən ingilis, fransız, alman, fars, türk, polyak, ispan, macar və keçmiş sovet birliyinə

daxil olan bir çox xalqların dillərinə tərcümə edilmiş və bu əsərlər çox böyük maraq və sevgi ilə qarşılanmışdır.

Bəxtiyar Mahmud oğlu Vahabzadə 1925-ci il 16 avqustda Şəkidə doğulmuşdur. O, 1934-cü ildə ailəsi ilə bərabər Bakıya köçmüşdür. 1942-ci ildə orta məktəbi bitirib, Bakı Dövlət Universitetinin Filologiya fakültəsinə daxil olmuş, 1947-ci ildə həmin fakültəni bitirib universitetin nəzdində aspiranturaya qəbul olunmuşdur. Bəxtiyar Vahabzadə bədii yaradıcılığa İkinci Dünya müharibəsi illərində başlamışdır. O, 1945-ci ildə Yazıçılar İttifaqının üzvlüyünə qəbul olunmuşdur.

1951-ci ildə "S.Vurğunun lirikası" mövzusunda namizədlik, 1964-cü ildə isə "S.Vurğunun həyat və yaradıcılığı" mövzusunda

doktorluq işini müdafiə edib, filoloji elmlər doktoru alimlik dərəcəsinə almışdır.

Məhsuldar bədii yaradıcılıqla yanaşı, B.Vahabzadə 40 ildən artıq Universitetdə dərs demiş, 1990-cı ildən təqaüdə çıxmışdır. B.Vahabzadə 70-dən artıq şeir kitabının, 2 monoqrafiyanın, 11 elmi publisist kitabın və yüzlərlə məqalənin müəllifidir. Bakı Akademik Dövlət Dram Teatrının səhnəsində onun "Vicdan", "İkinci səs", "Yağışdan sonra", "Yollara iz düşür", "Fəryad", "Hara gedir bu dünya?", "Özümüzü kəsən qılınc", "Cəzasız günah", "Dar ağacı" pyesləri tamaşaya qoyulmuşdur. O, tarixi və müasir mövzuda 20-dən artıq iri həcmli poemanın müəllifidir.

O, 1974-cü ildə Əməkdar incəsənət xadimi,

1975-ci ildə Respublika, 1984-cü ildə isə SSRI Dövlət Mükafatı laureatı adlarına layiq görülmüşdür. 1980-ci ildən Azərbaycan Elmlər Akademiyasının müxbir üzvi seçilmişdir. 1985-ci ildə ona “Xalq şairi” adı verilmiş, 1995-ci ildə isə Azərbaycan xalqının milli azadlıq uğrunda mübarizəsində xüsusi xidmətlərinə görə “İstiqlal” ordeni ilə təltif edilmişdir.

B.Vahabzadənin şeirləri obrazların kamilliyi, bədii vasitələrin müasirliyi və orijinallığı ilə seçilmişdir. Onun bütün əsərlərində dünyaya fəlsəfi baxış əsas yer tutmuşdur.

Son 30-40 ildə Azərbaycan ədəbiyyatında B.Vahabzadə qədər ümumxalq məhəbbəti qazanmış ikinci bir şairin adını çəkmək çətindir. Bədii, elmi, publisistik yaradıcılığını ictimai-siyasi fəaliyyətlə üzvi surət-

də əlaqələndirən B.Vahabzadə 1980-2000-ci illərdə 5 dəfə Azərbaycan Ali Sovetinə deputat seçilmişdir.

O, hələ 60-cı illərdən başlayan milli azadlıq hərəkatının öncüllərindən biri olmuşdur. 1959-cu ildə yazdığı “Gülüstan” poeması ilə iki yerə parçalanmış Azərbaycanın tarixi faciəsini dilə gətirmiş, rus və fars imperiyasının pəncəsi altında inləyən Azərbaycan xalqının azadlıq və istiqlal uğrunda ədalətli mübarizəsinə qoşulmuşdur.

Sovet rejimində milli varlığı tapdanan, hər cür məhrumiyyətlərə məruz qalan millətin dərdlərini rəmlər və müxtəlif ədəbi üsullarla ifadə etmiş, iri həcmli poemaları və pyeslərində hadisələri ya tarixə, ya da başqa ölkələrə keçirərək öz millətinin dərdlərini dilə gətirmişdir. Birbaşa Sovet diktaturası-

nı ifşa edən əsərlərini isə şair, Sovetlər İttifaqı dağılandan sonra “Sandıqdan səslər” başlığı altında nəşr etdirmişdir.

Bu vaxta qədər qüdrətli söz ustası, kəskin publisist, ədəbi-bədii prosesin təşkilatçısı kimi tanınan B.Vahabzadə ömrünün sonunadək xalqı düşündürən bir çox məsələlərdə, o cümlədən uydurma Qarabağ problemi ilə əlaqədar məsələlərdə ağısaqqal kimi ciddi fəaliyyət göstərmişdir. Həmçinin o, ana dilimizin saflığı, təmizliyi uğrunda daim, yorulmadan mübarizə aparmışdır.

Vahabzadə Bəxtiyar Mahmud oğlu 2009-cu il fevral ayının 13-də 84 yaşında uzun sürən xəstəlikdən sonra vəfat etmişdir. Fəxri Xiyabanda dəfn edilmişdir.

Ədəbiyyat

Əsərləri: 12 cildə. Son illərdə yazılmış, müvafiq cildlərə düşməyən və yenidən işlənmiş şeirlər /B.Vahabzadə; tərt. ed. Esmira Fuad.-B.: Azərbaycan, 2007.-C.12.-

311 s.

Seçilmiş əsərləri: II cildə /B.Vahabzadə; tərt. ed. və red. Azər Bağirov.-B.: Öndər, 2004.-C.I.- 317 s.

Azərbaycan harayı: (Şeirlər və poemalar) /B.Vahabzadə.-B.: Resp. Xat. kit.red., 2002 –531 s.

Hara gedir bu dünya? (Pyeslər) /B.Vahabzadə.-

B.: Azərbaycan, 2001.- 383 s.

Rüstəmханлы, S. Bəxtiyar Vahabzadə ölməzliyi /S.Rüstəmханлы //Azadlıq.-2006.-17 avqust.- S.13.

Hacızadə, A. Moskva-da Bəxtiyar Vahabzadənin yaradıcılıq gecəsi keçirilmişdir /A.Hacızadə //Xalq

qəzeti.- 2006.- 24 fevral.- S.7.

Cabbarlı, N. Zamanında deyilmiş həqiqət. /N.Cabbarlı //Ədəbiyyat qəzeti.-2006.-3 fevral.- S.3.

Babayeva, P. Vətən şairidir ən böyük adın /P. Babayeva //Azərbaycan ordusu.-2005.-2 sentyabr. – S.3.

Hacızadə, N. Yaxşı ki bu yurdun Bəxtiyarı var... //Vəfa.-2005.-№8.- S.21-29.

Mehdixanlı, T. Poeziyamızın parlaq ulduzu: /T.Mehdixanlı //Azərbaycan.-2005.-25 avqust.- S.7.

Rus dilində

Все пространство души: (Стихи и поэмы Бахтияра Вагабзаде).– Б.: Язычы, 1985. – 247 с.

Достоинство /авторский предисловие Чингиз Айтматов.– Б.: Язычы, 1988. – 247 с.

Абдуллаев, Э. Его герои говорят о любви, дружбе, чуткости...: (Творческий вечер Народного поэта Бахтияра Вагабзаде в Министерстве связи) /Э. Абдуллаев //Бакинский ра-

бочий.-2002.-12 февраля. – С.4.

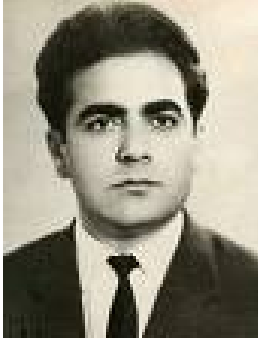
Новая книга Бахтияра Вагабзаде пополнила фонды библиотеки им. М.Ф.Ахундова //Эхо.- 2001. – 15 августа. – С.8.

İnternetdə

www.azeribloq.com
www.fqule.com.

www.sharq-qarb.az
www.mm-mobile.net

Samirə Eminova



Görkəmli ictimai-siyasi xadim, yazıçı, filologiya elmləri doktoru Şıxəli Qurban oğlu Qurbanov 1925-ci il avqust ayının 16-da Bakıda qulluqçu ailəsində doğulmuşdur. 1931-ci ildə orta məktəbə daxil olub oranı ekstern bitirmişdir. 1941-ci ilin iyulunda könüllü cəbhəyə getmiş, ön cəbhədə döyüşmüşdür. Leninqrad-dan (indiki Sankt-Peterburq) Almaniyaya kimi İkinci Dünya müharibəsinin odu – alovu ölə-ziyən ocağına qədər dö-yüş yolu keçmişdir.

O, 1950-ci ildə Azər-baycan Pedaqoji İnstitu-

tunda təhsil aldıqdan son-
ra, orada Azərbaycan ədə-
biyyatı kafedrasında aspi-
rant, eyni zamanda rus
ədəbiyyatı müəllimi ol-
muşdur.

1956-cı ilin iyununda
“A.S.Puşkin və Azər-bay-
can poeziyası” mövzusun-
da dissertasiya müdafiə
edib filologiya elmləri na-
mizədi alimlik dərəcəsi
almışdır.

Ş.Qurbanov həm də
dövlət xadimi idi. 1954-
1955-ci illərdə Azər-bay-
can KP Bakı Komitəsi
təbliğət və təşviqat şöbə-
sinin müdiri olmuşdur. O,
1955-1957-ci illərdə Bakı
şəhəri indiki Səbail ra-
yonu partiya komitəsinin
birinci katibi, 1958-ci ilin
yanvarından Pedaqoji
İnstitutda baş müəllim,
dosent vəzifələrində çalış-
mışdır.

Şıxəli Qurbanov 1957-
1961-ci illərdə Azər-bay-
can KP MK təbliğət və
təşviqat şöbəsinin müdiri
işləmişdir. O, ideoloji hə-

yatımızın düzgün istiqə-
mətlənməsində əsas rəh-
bər simalardan idi. Bu və-
zifədə işləyəndə təşkilat-
çılıq, rəhbərlik məharəti
ilə bərabər biliyi, ədəbi və
nəzəri hazırlığı, xəlqi xü-
susyyətləri də artırırdı.

Məlumdur ki, sabiq
SSRİ dönəmində imperiya
xalqların əksəriyyətinə
milli dəyərləri unutturma-
ğa, yaddan çıxarmağa
cəhd göstərirdi. Mərkəzin
təkid və tələbi ilə ölkə-
mizdə Məhərrəmlik,
Oruculuq, Ramazan ayları,
Novruz bayramının qeyd
olunmasına qadağa qoyul-
muşdur. İmperiyanın bu
ədalətsiz, hegemon qada-
ğasına ilk dəfə barışmaz
mövqe tutan, milli adət-
ənənəyə sadıq Şıxəli
Qurbanov olmuşdur.

Ş.Qurbanovun bir neçə
kitabı işıq üzü görmüş və
ədəbi ictimaiyyət tərə-
findən rəğbətlə qarşı-
lanmışdı.

1958-1961-ci illər ərzin-
də onun bir sıra səhnə

əsərləri “Rəis məşğuldur”, “Əcəb iş düşdük”, “Özü-müz bilərik”, “Olmadı elə, oldu belə”, “Sənsiz” pyeslərini, “Bahadır və Sona” librettosunu qələmə almışdır. 1966-cı ildə yazdığı “Milyonçunun dilənçi oğlu” komediyasında burjua əxlaqı və ailə münasibətləri ifşa olunur. Onun lirik şeirləri, poema, hekayə və tənqidi məqalələri dövrü mətbuatda mütəmən çap olunmuşdur.

1966-cı ildən Azərbaycan KP MK katibi və büro üzvü olmuşdur. Bu vəzifədə işləyərkən onun təşəbbüsü ilə respublika ərazisi, xüsusən Bakı şəhəri bahar libası geymiş, insanlar Novruz bayramını fərəhlə qeyd etmişlər. Faytonlar bəzənmiş, adamların üzlərindəki sevinc, dodaqlarındakı təbəssüm, əllərində tutduqları gül-çiçək dəstələri könül açan ətirə qarışmışdır.

Ş.Qurbanov 1967-ci il mayın 27-də Bakıda vəfat etmişdir, Fəxri Xiyabanda dəfn olunmuşdur. Ölümündən sonra “Lenin” ordeni və medallarla təltif edilmişdir. Azərbaycan Musiqili Komediya Teatrına, Bakı küçələrindən birinə Şıxəli Qurbanovun adı verilmişdir.

Ədəbiyyat

Əsərləri: 3 cildə. Puşkin və Azərbaycan poeziyası. Elmi və tənqidi məqalələr. Həyatımdan səhifələr /Ş.Qurbanov.– B.: Azərnəşr, 1969. – C.3. –504 s.

Kərimov, K. Bu dünyadan Şıxəli keçdi /K.Kərimov //İmpuls.– 2005.–2 sentyabr. - S.12.

Mehdixanlı, T. Saf əqidə sahibi /T.Mehdixanlı //Qarabağa aparan

yol. – 2005. – 12 oktyabr. – S.6.

Mirəhmədov, Ə. Şıxəli Qurbanov fenomeni: /Ölümünün 40 illiyi ilə əlaqədar /Ə.Mirəhmədov //Şərq.– 2007.– 23 may.– S.7.

Rus dilində

Султанов, Т. Плод большой, кропотливой работы. Сборник трудов Шихали Курбанова об азербайджано-русских литературных связях.

/Т. Султанов //Баку.– 1970.– 3 июня.– С.3

Мирзоев, О. Шихали Курбанов. Штрихи к политическому портрету выдающегося азербай-

джанского литературоведа /О. Мирзоев //Вышка.–1989.–2 апреля.– С. 3.

İnternetdə

www.irfandergisi.com
www.musiqi-dunya.az

Samirə Eminova

Azərbaycan Sərhəd Qoşunlarının Yaranması Günü

1994



2000-ci il avqustun 16-da Prezident Heydər Əliyev ADR-in ilk sərhəd mühafizəsinin təsis edildiyi tarixin - 1919-cu il avqustun 18-nin Azərbaycan Respublikasının Sərhəd Qoşunları əməkdaşlarının peşə bayramı günü kimi elan edilməsi haqqında Sərəncam imzaladı. 2002-ci il iyulun 31-də Prezident Heydər Əliyev sərhəd qoşunlarının Milli Təhlükəsizlik Nazirliyinin tərkibindən çıxarılması və onun bazasında Dövlət Sərhəd Xidmətinin yaradılması barədə Fərman imzaladı.

General-leytenant E.Quliyev Dövlət Sərhəd Xidmətinin rəisi təyin olundu. 1919-cu il avqust ayının 18-də Azərbaycan Respublikasının parlamentində bütün respublikada sərhəd postlarının qurulmasını nəzərdə tutan 8 bənddən ibarət "Azərbaycan Respublikasının gömrük baxımından sərhəd mühafizəsinin təsis edilməsi haqqında" Qanun qəbul olundu. Ulu öndər Heydər Əliyev həmin günün Milli Sərhəd Qoşunlarımızın yaranması tarixi hesab edilməsinə dair fərman imzalamışdır.

Sərhədlərin mühafizəsinin dövlətin mövcudluğu üçün mühüm amil olduğunu nəzərə alan Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin (AXC) 1918-ci il iyun ayının 22-də o dövr üçün xüsusi əhəmiyyətə malik Qərarı ilə

Poylu stansiyasında sərhəd postu yaradıldı. Bu qərarı müstəqil Azərbaycan sərhədlərinin mühafizəsi sahəsində ilk addım hesab etmək olar. Beləliklə, müstəqil Azərbaycanın tarixində ilk dəfə sərhəd mühafizəsinin təşkili sahəsində vəzifələrin yerinə yetirilməsinə başlandı. Bu postun ardınca Azərbaycan Respublikasının əksər, xüsusilə, qərb və şimal-qərb sərhəd ərazilərində sərhəd mühafizə qüvvələri təşkil olundu.

1918-ci ilin iyul ayında Kür çayı üzərində (5 nəfər), Salahlı, Şıxlı, Qıraqqəsəmən kəndlərində (hər birində 6 nəfər) və Poylu stansiyasında (15 nəfər) sərhəd postları təşkil edildi. Cənubdan Azərbaycan ərazisinə basqın edən quldur dəstələrinin qarşısını almaq üçün Nazirlər

Şurasının qərarı ilə İranla sərhəd olan Muğan hüdu-
dunda 200 nəfər atlıdan
ibarət mühafizə dəstəsi
yaradıldı və bunun ar-
dınca Dağıstanla sərhəddə
7 müvəqqəti sərhəd postu
quruldu.

Ümumiyyətlə, 1919-cu
ilin axırları, 1920-ci ilin
əvvəllərində həyata keçir-
ilmiş ardıcıl tədbirlər nə-
ticəsində sərhədlərin mü-
hafizəsi məsələsi höku-
mətin hərbi, siyasi və
diplomatik fəaliyyətinin
ayrılmaz tərkib hissəsini
təşkil edirdi. AXC-nin
mübahisəsiz ərazisi 97.3
min kv. km idi. Şimal-
qərbdən Borçalı, Qarayazı
və Sığnaq mahalları (8.7
min kv. km.), qərbdən isə
İrəvan, Eçmiədzin, Sür-
məli, Yeni Bəyazid ma-
hallarının müvafiq his-
sələri (7.9 min kv. km.)
Azərbaycan hökuməti tə-
rəfindən mübahisəli ərazi
hesab edilirdi.

SSRİ dönəmində res-
publikamızın özünün sərhəd
siyasəti olmamış, im-
periya siyasəti nəticəsində
azərbaycanlılar demək
olar ki, sərhəddə təmsil
olunmamışlar.

Azərbaycan sərhədlə-
rinin yerli kadrlara etibar
edilməsi yalnız Heydər
Əliyevin fəaliyyət göstər-

diyi vaxtlarda mümkün
olmuşdur.

2002-ci il 31 iyulda
Dövlət Sərhəd Xidmətinin
yaradılması haqqında
Heydər Əliyevin imza-
ladığı Fərmanla milli
Sərhəd Qoşunlarımız key-
fiyyətə yeni mərhələyə
qədəm qoymuşdur. Əsa-
sını Heydər Əliyevin
qoyduğu milli sərhəd si-
yasətimizi Azərbaycan
Respublikasının Preziden-
ti, Silahlı Qüvvələrin Ali
Baş Komandanı İlham
Əliyev layiqincə davam
etdirmiş, ötən illər ərzində
Xudat, Şəmkir, Zaqatala
sərhəd dəstələrində, Dövlət
Sərhəd Xidmətinin
Mərkəzi Aparatında dəfə-
lərlə sərhədçilərimizlə gö-
rüşmüş, onlara orden və
medalları şəxsən təqdim
etmişdir.

Azərbaycan Respubli-
kasının Prezidenti İlham
Əliyevin 12 iyun 2007-ci
ildə Azərbaycan Respub-
likası Dövlət Sərhəd
Xidməti Akademiyasının
yaradılması barədə Sərəncamı imzalaması yaxın
gələcəkdə gənc ixtisaslı
sərhədçilərlə tam komplektləşdiriləcək Sərhəd
Qoşunlarımızın daha
önəmli göstəricilərə nail
olacağını söyləməyə əsas
verir.

Dövlət Sərhəd Xidməti
dövlətimizin yaratdığı şə-
raitdən bəhrələnərək
NATO, Avropa İttifaqı,
GUAM, ATƏT, BMT-
QAK, Şiofok konfransı,
BMQT kimi Beynəlxalq
təşkilatlarla, aparıcı və
nüfuzlu ölkələrlə geniş
əlaqələr qurur.

Dövlət Sərhəd Xidməti
gənclər arasında sərhədçi
peşəsinə rəğbət yaratmaq
üçün yaradıcılıq müsə-
biqələrinin təşkil edil-
məsinə xüsusi önəm verir.
DSX-nin mərkəzi apa-
ratında tələbələrle görüş-
lər, hərbi-vətənpərvərlik
mövzusunda kino sənəti,
təsviri və tətbiqi incəsə-
nət, musiqi və bədii ədə-
biyyat müsabiqələri ke-
çirilir. Peşəkar və həvəs-
kar rəssamlar, şair və
yazıçılar, sərhədçi əsgər-
lər, orta məktəb şagirdləri
arasında keçirilən bu mü-
sabiqələrdə sərhədçilərin
fədakar xidməti tərənnüm
olunur.

“Azərbaycan Respub-
likasının Dövlət sərhə-
dinin mühafizəsi siste-
minin 2006-2010-cu illər-
də texniki inkişafına dair
Dövlət Proqramı”na uy-
ğun olaraq bu gün sərhəd-
çilərimizə Bakı şəhərində
yeni yaşayış binaları,
Akademiya kompleksi,

”Sərhədçi” İdman Kompleksi, Türkan qəsəbəsinə Sahil Muhafizə Bazası, sərhəd zastavaları və başqa tikililər inşa edilir.

Ədəbiyyat

Xalqımız dövlət sərhədlərinin etibarlı qorunmasına əmin ola bilər: Dövlət Sərhəd Xidmətinin hərbi hissələrinə döyüş bayraqlarının verilməsinə həsr olunmuş təntənəli mərasimdə Azərbaycan Prezidenti, Silahlı Qüvvələrin Ali Baş Komandanı İlham Əliyevin nitqi //Xalq qəzeti.- 2005.-17 avqust. - N189.- S. 1.

Azərbaycan Respublikasının Dövlət Sərhədi və Sərhəd qoşunları haqqında Azərbaycan Respublikasının qanunları //Qanun.- 2007.- 55 s.

Cəfərli, E. “Sərhədlərlə bərabər imperiyaların iradəsi də yandırıldı” /E. Cəfərli //Olaylar.- 2005.-30 dekabr - N250. - S. 8-9 .

Milli Sərhəd qoşunlarımız: Tarixi və bu günü //Mədəniyyət.-14 avqust.- 2008.-S.3.

Rüstəmli, N. Sərhədlərimizin mühafizəsi ölkəmizin təhlükəsizliyinə təminatdır 18 avqust- Sərhəd Qoşunları Günüdür /N.Rüstəmli //Respublika.-2008.- 16 aprel.-S. 2.

Zeynal, V. Sərhədlərimizin mühafizəsi etibarlı əllərdədir /V.Zeynal //Azərbaycan.-2005.-16 dekabr. - N291. - S. 6.

İnternetdə

www.ayna.azprintwww.azerbaijan.news.az

www.trendaz.com
www.xalqqazeti.com

Saqibə Mehrəliyeva

Xüsusi Dövlət Mühafizə Xidməti Əməkdaşlarının Peşə Bayramı

2008



Azərbaycan Respublikası Xüsusi Dövlət Mühafizə xidməti (XDMX) birbaşa Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə tabe olan xüsusi hərbi hissədir. Əsas vəzifələri: Azərbaycan Respublikasının Prezidentinin, digər dövlət mühafizə obyektlərinin, həmçinin xarici ölkələrin dövlət və hökumət başçılarının Azərbaycan Respublikasında olduqları vaxt onların təhlükəsizliyinin təmin edilməsi, Azərbaycan Respublikasının Prezidentinin İcra Aparatının, Milli Məclisin, Nazirlər Kabinetinin, Konstitusiya Məhkəməsinin, Xarici İş-

lər Nazirliyinin və Mərkəzi Seçki Komissiyasının obyektlərinin mühafizəsinin təşkili və təmin edilməsi, göstərilən obyektlərdə buraxılış rejiminin həyata keçirilməsidir. XDMX dövlət mühafizə obyektlərinin təhlükəsizliyinin təmin edilməsi sahəsində əməliyyat – axtarış fəaliyyətini həyata keçirir, Prezident rabitəsini təşkil edir. Azərbaycan Respublikasının dövlət orqanlarında informasiya təhlükəsizliyinin təmin edilməsi üzrə tədbirlər həyata keçirir. Mühafizə xidmətinin əsası XX əsrin əvvəllərindən başlayır. Belə ki, Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti dövründə, parlamentin, onun rəhbərliyinin, müxtəlif sahələrdə çalışan yüksək rütbəli dövlət məmurlarının, eləcə də digər dövlət əhəmiyyətli obyektlərin mühafizəsinin

təşkili üçün 1919-cu il fevralın 18-də Azərbaycan Parlamentinin 15-ci iclasında “Azərbaycan Parlamentinin mühafizə dəstəsi”nin yaradılması haqqında Qanun qəbul edilmişdir.

Müstəqillik illərinə qədər partiya və sovet orqanlarının mühafizəsi Azərbaycan SSR Daxili İşlər Nazirliyi, bu orqanların rəhbərliyinin mühafizəsi isə Azərbaycan SSR Dövlət Təhlükəsizliyi Nazirliyinin 9-cu qrupu (“bölməsi”) tərəfindən təmin edilmişdir. Azərbaycan özünün dövlət müstəqilliyini bərpa etdikdən sonra ümummilli liderimiz Heydər Əliyevin fərmanı ilə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin və yüksək vəzifəli şəxslərin təhlükəsizliyini, ali dövlət hakimiyyət orqanlarının mühafizəsini təmin etmək məqsədi ilə 1993-cü il av-

qustun 23-də Azərbaycan Respublikası Ali Dövlət Hakimiyyət və İdarəetmə Orqanlarının Baş Mühafizə İdarəsi yaradılmış, sonradan isə Azərbaycan Respublikasının Xüsusi Dövlət Mühafizə Xidməti kimi fəaliyyətini davam etdirib. Xidmətin ayrılma-
maz hissəsi olan Milli Qvardiya müasir avadanlıqlara uyğun olaraq yenidən qurulub, şəxsi heyətin hərbi döyüş qabiliyyəti artırılıb, mənəvi-psixoloji hazırlığı və nizam-intizam yüksək səviyyədə təşkil edilib. Ölkəmizdə iri miqyaslı regional enerji layihələrinin həyata keçirilməsi və bu enerji layihələrinin təhlükəsizliyinin təmin edilməsi zərurəti ilə əlaqədar ümummilli liderimiz Heydər Əliyev tərəfindən ixrac neft və qaz

boru kəmərlərinin təhlükəsizliyinin yüksək səviyyədə təşkil və təmin edilməsi məhz Xüsusi Dövlət Mühafizə Xidmətinə tapşırılıb və səlahiyyətləri əhəmiyyətli dərəcədə genişləndirilib. 2002-ci il 6 may tarixli 913 sayılı Sərəncamı ilə Azərbaycan Respublikası Ali Dövlət Hakimiyyət və İdarəetmə Orqanlarının Baş Mühafizə İdarəsi Azərbaycan Respublikasının Xüsusi Dövlət Mühafizə Xidməti adlandırılmışdır. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2003-ci il 31 may tarixli 872 sayılı Fərmanı ilə Xüsusi Dövlət Mühafizə xidməti haqqında Əsasnamə təsdiq edilmişdir.

Prezident İlham Əliyevin imzaladığı Sə-

rəncama əsasən Azərbaycan Respublikası Xüsusi Dövlət Mühafizə Xidmətinin şəxsi heyətinin yerinə yetirdiyi vəzifələrin əhatə dairəsini və mürəkkəbliyini, dövlətçiliyimizin qorunmasında rolunu, Azərbaycan dövlətinə, xalqına, Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə sadıq, layiqli və qüsursuz xidmətini nəzərə alaraq, Xüsusi Dövlət Mühafizə Xidmətinin yaradılması tarixini əbədləşdirmək və sədaqətli xidmət ənənələrini yaşatmaq məqsədilə hər il avqustun 23-ü Azərbaycan Respublikası Xüsusi Dövlət Mühafizə Xidməti əməkdaşlarının peşə bayramı günü kimi qeyd olunur.

Ədəbiyyat

Azərbaycan Respublikası Xüsusi Dövlət Mühafizə Xidməti əməkdaşlarının peşə bayramı gününün təsis edilməsi haqqında: Azərbaycan Respublikası Prezidenti-

nin Sərəncamı //Azərbaycan.-2009.-19 yanvar.-S.-1.

Azərbaycan Respublikası Xüsusi Dövlət Mühafizə Xidməti //Azərbaycan Milli Ensiklo-

pediyası.-B.: "Azərbaycan Milli Ensiklopediyası" Elmi Mərkəzi, 2007.-S.370-371.

İnternetdə

www.apa.az/news

www.dmx.gov.az/

Nailə Alışova



Bəkir Əhməd oğlu Nəbiyev 1930-cu il avqust ayının 21-də Ağdaş bölgəsinin Üçqovaq kəndində doğulmuşdur.

1954-cü ildə Bakıda fərqlənmə diplomu ilə universitet bitirmişdir. Tələbəlik çağlarında Bayıldakı 55 nömrəli orta məktəbdə ədəbiyyat müəlimi işləmişdir. Mətbuatda çalışa-çalışa aspiranturada təhsil almışdır. 1960-cı ildə namizədlik, 1970-ci ildə doktorluq dissertasiyaları müdafiə etmiş, 1982-ci ildə professor adı almışdır. 1983-cü ildə Azərbaycan Elmlər Aka-

demiyaşının müxbir üzvü, 1989-cu ildə isə həqiqi üzvü seçilmişdir.

Akademiyanın Ədəbiyyat İnstitutunda kiçik elmi işçi, elmi katib, baş elmi işçi, 1960-1970-ci illərdə şöbə müdiri vəzifələrində çalışmış, 1971-1987-ci ildə Nizami adına Ədəbiyyat Muzeyinin direktoru olmuşdur. 1987-2001-ci illərdə 14 il Akademiyada Ədəbiyyat, Dil və İncəsənət bölməsinə rəhbərlik etmişdir. 1982-1986-cı illərdə Azərbaycan Ədəbiyyat Fondunun, 1987-1991-ci illərdə Azərbaycan Mədəniyyət Fondunun sədri olmuşdur.

Hazırda Milli Elmlər Akademiyasının müşaviri, Nizami adına Ədəbiyyat İnstitutunun direktorudur. Uzun illərdir ki, Akademiyada filologiya elmləri doktoru alimlik dərəcəsi verən Müdafiə Şurasının sədridir. 30 cildlik "Türk

dünyası ədəbiyyatı" ensiklopediyasının (Ankara) Azərbaycan Respublikası üzrə məsul əlaqələndirici, Azərbaycan Milli Ensiklopediyası redaksiya heyəti sədrinin müavini.

50 kitabı, 800-ə yaxın məqalə və resenziya cari ədəbi prosesin, klassik irsin, ədəbi tənqidin, poeziyada sənətkarlıq məsələlərinin, qarşılıqlı ədəbi əlaqələrin, bədii tərcümələrin tədqiqinə həsr edilmişdir. 1963-cü ildə nəşr olunan "Firudin bəy Köçərli" kitabı böyük ədəbiyyat tarixçimiz və tənqidçimiz haqqında ilk monoqrafiyadır.

Azərbaycan bədii fikrinin İkinci Dünya müharibəsi ilə ilgili zəngin qaynaqları ilk dəfə 1977-ci ildə "Böyük Vətən müharibəsi və Azərbaycan ədəbiyyatı" kitabında sistemə salıb təhlil etmişdir. Qarşılıqlı ədəbi

əlaqələr, bədii yaradıcılığın spesifik xüsusiyyətləri, ədəbiyyatda xəlqilik, poeziyada fərdi üslub məsələləri müəllifin “Tənqid və ədəbi proses”, “Roman və müasir qəhrəman”, “Özümüzdən başlayaq”, “Çətin yollar-da”, “Hərənin öz yolu var” və s. kitablarında ardıcıl surətdə qoyulub araşdırılan, problemlərdəndir.

Altı cildlik “Çoxmilletli sovet ədəbiyyatı tarixi”nin (Moskva) ikicildlik “Azərbaycan sovet ədəbiyyatı tarixi”nin müəlliflərindən və redaktorlarından biri, altıcildlik “Azərbaycan ədəbiyyatı tarixi”nin baş redaktoru olmuşdur. 1987-ci ildən “Azərbaycan AMEA Xəbərləri (Ədəbiyyat, Dil və incəsənət seriyası)” jurnalının baş redaktorudur.

Azərbaycan ədəbiyyatı tarixi: altı cildə /B.Nəbiyev.- B.: Elm, 2004.- C.I.- 760 s.

Çətin yollarda (Ədəbiyyatımıza dair araşdırmalar) /B.Nəbiyev.-B.: Elm, 2000.- 776 s.

Heydər Əliyev və Azərbaycan ədəbiyyatı

Son illərdə onun redaksiya heyətinin üzvüdür.

“Əhməd Cavad”, “Dindərgin şair Almas İldırım” (Ankara) “İstiqlal şairi”, “Xəzan vurmasın” müştərək yazılmış “Azərbaycan ədəbiyyatı” (diaspora üçün, Azərbaycan və rus dillərində) kitabları son dövr yaradıcılığının nəticəsidir. O, Rusiya, İran, Türkiyə, İraq, Səudiyyə Ərəbistanı, Yunanıstan, Danimarka, Amerika Birləşmiş Ştatları, Çin Xalq Respublikası və Yaponiyadakı beynəlxalq elmi-ədəbi və ictimai-siyasi məclislərdə öz ölkəsini dəfələrlə təmsil etmiş, məruzə və çıxışlarında radio və televiziya ilə söhbətlərində Azərbaycan haqqında, Ermənistanın Azərbaycana təcavüzü haqqında, xalqımızın zəngin mənəvi

Ədəbiyyat

/B.Nəbiyev.- B.: Elm, 1998.- 177 s.

Heydər Əliyev haqqında etüdlər /B.Nəbiyev.- B.: Çinar-Çap, 2007.- 134 s.

Hərənin öz yolu var...: Məqalələr toplusu /B.Nəbiyev.- B.: Çinar-Çap, 2008.- 465 s.

dəyərləri haqqında həqiqətləri də təbliğ və təqin etmişdir.

Rəhbərliyi ilə 30 gənc ədəbiyyatşünas doktorluq və namizədlik dissertasiyalarını müvəffəqiyyətlə müdafiə etmişdir.

Azərbaycan Respublikasının Dövlət mükafatı laureatı, Əməkdar elm xadimi, “Hacı Zeynalabdin Tağıyev” və “Məmməd Araz” mükafatları var.

O, “Xalqlar dostluğu” və “Şöhrət” ordenləri ilə və “Akademik Yusuf Məmmədiyev” medalı ilə təltif edilmişdir.

2005-ci ildə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyev ona “İstiqlal” ordeni təqdim etmişdir.

Xəzan vurmasın. Məqalələr toplusu /B.Nəbiyev.- B.: Elm, 2006.- 450 s.

İstiqlal şairi (X.R.Ulutürkün həyatı, mübarizəsi və yaradıcılıq irsi) /B.Nəbiyev.-B.: Elm, 2001.- 347 s.

Bəybala Ələsgərov



Fikrət Göyüş oğlu Qocayev 1935-ci il avqust ayının 25-də Ağdaş rayonunun Kotanarx kəndində anadan olmuşdur.

1964-cü ildə Moskvada M.Qorki adına Ədəbiyyat İnstitutunu bitirmişdir. 1956-cı ildən mətbuatda çap olunur. Azərbaycan Radio və Televiziya Verilişləri Komitəsində, "Azərbaycan gəncləri" qəzetində, "Azərbaycan" jurnalında fəaliyyət göstərmiş, Azərbaycan Yİ-ndə beynəlxalq əlaqələr üzrə məsul katib vəzifəsində işləmişdir. 1987-2003-cü illərdə "Qobustan" incəsənət toplusunun

baş redaktoru olmuşdur. 1992-ci ildən Azərbaycan YB-nin katibidir. "Qağayı" (1963), "Hamiya borcluyam" (1965), "Dənizdə ay çiməndə" (1967), "Yatmadığım gecələrdə" (1970), "Günlərin bir günü" (1972), "Gül ömrü" (1975), "İnsan xasiyyəti" (1980) və s. şeir və poema toplularında vətən məhəbbəti, lirik duyğular, insan və zaman haqqında düşüncələr öz əksini tapmışdır. Dünyanın bir çox ölkəsində yaradıcılıq səfərlərində olmuş, həmin ölkələrdə gedən milli azadlıq hərəkatlarına şeirlər həsr etmiş, o cümlədən Kubanın azadlıq mübarizi Ernesto Gevar ("Ünvansız məktublar"), Qvineya-Bisaunun azadlıq hərəkatı xadimi A.Kabral (Amilkar Kabral"), Filippinin milli qəhrəmanı X.Risal ("Xose Risal"), vyetnamlı gənc (Li Vi Tom") və b. haqqında poemalar yaz-

mışdır. 1990-cı illərdə yazdığı "Oddan keçənlər", "İnsan səviyyəsi", "Adi həqiqətlər" və s. poemalarda Azərbaycan da gedən azadlıq mübarizəsindən bəhs olunur. Nəsr əsərləri də yazmışdır. "Ölüm ayrılıq deyil" (1990), "Hələlik, qiymətətdək" (2000), "İlham və Fərizə" (2003) povestlərində 1990 ilin 20 Yanvar hadisələri öz əksini tapmışdır. "Bayraq tutan oğullar", "Cənnətdən qovulmuşlar", "Şəhidlər Xiyabanı" poemalarında Qarabağda gedən döyüşlərdə, ermənilərin işğal etdiyi torpaqlardan didərgin düşmüş dinc əhalinin ağrılarından bəhs edilir. M.Lermontov, T.Şevçenko, E.Mejalaytis, İ.Volker, X.Risal, İ.Taufer və başqalarından tərcümələri var. Əsərləri bir sıra xarici dillərə tərcümə olunmuşdur. Şeirlərinə musiqi bəstələnmişdir ("Anacan,

dostum evlənir”, “Könlüm”, “Günay”, “Gəl, ey səhər”, “Çiçək tapa bilmədim”, “Gecə yaman uzundur” və s.). Bir sıra kino-filmlərdəki (“Qaynana”, “Mənim bəlalı sevgim”, “Balaqardaşın ilk məhəbbəti” və s.) mahnıların mətnini yazmışdır. Sözlərinə mahnı bəstələnmiş şeirlərindən ibarət “Eldən-

elə-dildən- dilə” toplusu nəşr olunmuşdur (1988). Gənclərin qəhrəmanlıq və fədakarlığından bəhs edən “Təkərlər geri fırlanır”, “Yaralı çiçəklər” və “Rəsam düşünür” poemaları 1968-ci ildə Azərbaycan komsomolu mükafatına, 1978-ci ildən Azərbaycan Respublikasının Əməkdar incəsənət xadimidir,

1990-cı illərdəki yaradıcılığına görə “Humay” mükafatına (1998) layiq görülmüşdür. 1998-ci ildən Azərbaycan Respublikasının Xalq şairidir. “Şöhrət” ordeni ilə təltif olunmuşdur. Prezident təqaüdçüsüdür.

Ədəbiyyat

Seçilmiş əsərləri /F.Qoca.-B.: “Qərb-Şərq”, 2004.-247 s.

Seçilmiş əsərləri: 6 cildə /F.Qoca.-B.: Azər-nəşr, 2005.-C.I.-368 s.; C.II.- 368 s.; C.III.-367 s.;

C.IV.-319 s.; C.V.-391 s.; VI.-236 s.

Adi həqiqətlər /F.Qoca.- B.: Azərnəşr, 2000.-219 s.

Hələlik qiyamətədək /F.Qoca.- B.: Yurd, 2001.-391 s.

Ömürdən anlar /F. Qoca.- B.: Gənclik, 2000.-317 s.

Baybala Ələsgərov

240 illiyi

Georq Vilhelm Fridrix Hegel 1770-1831

Filosof



Alman klassik fəlsəfəsinin görkəmli nümayəndələrindən biri Georq Vilhelm Fridrix Hegel 1770-ci il avqustun 27-də Ştutqartda məmur ailəsində anadan olmuşdur. 1788-1793-cü illərdə Tyübingen Teologiya İnstitutunda oxumuş, 1801-ci ilə qədər Berndə və Frankfurt-Maynda ev müəllimi olmuşdur. 1801-ci ildən Yendə yaşamış, 1807-ci ildə Bamberqdə qəzet redaktoru olmuşdur. 1808-1816-cı illərdə Nürnberqdə gimnaziya direktoru, Heydelberq (1816-1818) və Berlin

Universitetlərinin professoru olmuşdur. Gəncliyində radikal təfəkkür tərzilə fərqlənmiş, fransız inqilabını alqışlamış, Prussiya monarxiyasının feodal qaydalarına qarşı çıxmışdır. Hegel öz fəlsəfəsində burjuva inqilabı ərəfəsində Almaniyada baş verən ziddiyyətləri, alman burjuaziyasının ikili təbiətini özünəməxsus şəkildə əks etdirmişdir. Ona görə, vətəndaş cəmiyyəti öz tələbatlarını əmək vasitəsilə başqalarının tələbatlarına uyğunlaşdıraraq individuumlar sistemi kimi çıxış edir. Vətəndaş cəmiyyətinin təməlini şəxsi mülkiyyət, maraqların birliyi və vətəndaşların qanunla təsbit olunmuş formal ümumi bərabərliyi, insanın təsadüflərdən qorunması təşkil edir. Öz sələflərindən fərqli olaraq Hegel vətən-

daş cəmiyyətini və dövləti müstəqil institutlar kimi nəzərdən keçirir. Hegelə görə, vətəndaş cəmiyyəti dövlətin daxilində deyil, onunla yanaşı mövcuddur. Hegelin “Ruh fəlsəfəsi” əsəri onun ruh və ya insan haqqında təliminin şərhinə həsr edilib. Əsər “Subyektiv ruh”, “Obyektiv ruh” və “Müstəqil ruh” bölmələrindən ibarətdir. Bu bölmələrin birindən digərinə keçdikcə Hegel mütləq ideyanın inkişaf dialektikasını göstərib. Əsərdə müəllif təbii ruh, təbii keyfiyyətlər, yuxu halı, özünü hissetmə, ağıldan kəməlik, fikrin dağınıqlığı, vərdiş, gerçək ruh, hissi şüur, qavrayış, düşüncə, özünüdərk, istək, xoşbəxtlik, azad ruh və başqa sahələri şərh edir.

“İnsan bir sıra hərəkətlər toplusundan başqa bir şey deyil” sözləri dahi al-

man filosofu Hegelə məxsusdur. İstisna olan hər hansı bir şeyin ehtirasın rolu olmadan yaranmasını

qeyri-mümkün hesab edən Hegel dahilər sırasına yüksəlmiş şəxsiyyətlərdəndir.

Dahi filosof 1831-ci il noyabrın 14-də Berlində vəfat etmişdir.

Ədəbiyyat

Жизнь Иисуса /Гегель Г.В.-М.: «Вся Москва», 1990.- 224 с.

Лекции по истории философии: в 3-х книгах.-2-е изд., стер /Гегель Г.В.-Спб.: Наука, 2006. Кн.1.-349 с.; Кн.2.- 423 с.; Кн.3.- 578 с.

Лекции по эстетике: в 2-х томах /Гегель Г.В.-Спб.: Наука, 1999.- Т.1.- 622 с.; Т.2.-600 с.

Философия права /Гегель Г.В.-М.: Изд-во Мысль, 1990.- 526 с.

Володин, В.Н. От «рассудка» к «разуму»:

(Кант, Гегель, Фейербах) /В.Н. Володин.- Екатеринбург, 1991.- 234 с.

Гамидов, О.М. Немецкая классическая эстетика о художественности /О.М. Гамидов.- Б., 2000.- 100 с.

İnternetdə

www.azeriblog.com
[www.bizimasr.media-az.](http://www.bizimasr.media-az.az)
www.inamcfp.org

www.platostanford.edu
www.wikipedia.org

Adilə Abdullayeva

Əlibala Hacızadə 1935-2009

Yazıçı



Nasir Əlibala Qüdrət oğlu Hacızadə 1935-ci il avqust ayının 28-də Biləsuvar rayonunun Ağalı-kənd kəndində anadan olmuşdur. Xırmandalı kənd orta məktəbini bitirdikdən sonra Azərbaycan Dövlət Universitetinin Şərqşünaslıq fakültəsinin fars şöbəsini bitirmişdir (1953-1958).

1958-ci ildə Azərbaycan EA Yaxın və Orta Şərq xalqları İnstitutunda kiçik elmi işçi kimi əmək fəaliyyətinə başlamışdır.

“Mənim müəlliməm” adlı ilk hekayəsi 1956-cı ildə Uşaqgənənəşrin bu-

raxdığı “Gəncliyin səsi” almanaxında dərc olunmuşdur. Bundan sonra dövrü mətbuatda vaxtaşırı çıxış edir.

Əlibala müəllim həm də gözəl novella ustasıdır. Bu novellalarda kəskin, öldürücü satiradan çox, incə yumor, zarafat nəzərə çarpır. Onu yaxşı tanıyanlar bilirlər ki, o, son dərəcə hazırcavab, sözü yerində deməyi bacaran bir insandır. Onun hekayələrinin də dili çox canlıdır. Bəlkə elə bu səbəbdən də hekayələri vərəqlədikcə, elə bil ki, kitab oxumursan, qəlbi açıq, səmimi bir adamın ürək söhbətinə qulaq asırsan. Bəzən bu söhbətlər şirin bir yerdə qırılır, yazıçı qəhrəmanın dünəninə boylanır, başqa bir əhvalatı ön plana çəkib, bayaq danışdığı əhvalata calayır.

Ədibin həyatı realist inikas bacarığı, təsvir imkanları, konkret, dəqiq lövhə çəkmək məharəti bədii surətlərin zahiri görkəmində və kiçik məişət epizodlarının təsvirində də diqqəti cəlb edir.

Azərbaycan kitabxanalarında ən çox oxunan kitab Əlibala Hacızadə-nindir. Onun “Təyyarə kölgəsi”, “Əfsanəsiz illər”, “Vəfalım mənim”, “Ayrılığın sonu yoxmuş” və s. əsərləri oxucular tərəfindən sevilə-sevilə oxunur.

Əlibala Hacızadə böyük insan olduğu qədər də, böyük ziyalıdır. O, həm də müəllimliyi həyatının zirvəsi sayır. Tələbələrə fars dilinin incəlikləri ilə yanaşı, həyat dərsinin ağır yüklərini də daşımağı öyrədir.

“İtkin gəlin” romanı əsasında yazdığı ssenarisinə

12 seriyalı bədii televiziya filmi çəkilməmişdir.

Yazıçı şair kimi də oxucularının, dinləyicilərinin, tamaşaçıların sevgisini qazanmışdır. Onun söz-

lərinə bəstələnmiş mahnıları populyar müğənilərin repertuarında özünə yer tutur.

1962-ci ildən Yazıçılar Birliyinin üzvüdür. 1964-

cü ildə filologiya elmləri namizədi adını almışdır.

9 oktyabr 2009-cu ildə vəfat edib.

Ədəbiyyat

Əsərləri: 10 c.-də /Ə. Hacızadə.- B.: Nafta-Pres, 2004-2005.

Vüqar, Ç. Təpədən dırnağa məhəbbətəm mən... /Ç. Vüqar.- B.: Mətbəə-PF MMC, 2005.- 103 s.

“Elə bir ömür yaşamışam ki...”/...Bu yaşda hər kəsin gözüünün içinə baxmağa mənəvi haqqım

çatır //525-ci qəzet.- 2009.- 2 mart.- S. 22.

Gözəllik və kamillik ilahəsi haqqında gözəl və kamil kitab //Ədəbiyyat qəzeti.-2008.-19 sentyabr.- S. 5.

Əhmədov, T. Əlibala Hacızadə /Teymur Əhmədov //XX əsr Azərbaycan yazıçıları: ensiklopedik

məlumat kitabı.-B.: Nurlar NPM, 2004.- S. 268.

Sözlərin qalacaq, Zəmin //Ədəbiyyat qəzeti.- 2008.- 26 iyun.- S. 6.

Sərvaz. Əlibala Hacızadənin yeni kitabı təqdim olundu /Sərvaz //Ədəbiyyat qəzeti.- 2008.- 8 fevral.- S. 6.

İnternetdə

www.google.az

Səmayə Quliyeva



Çingiz Fuad oğlu Mustafayev 1960-cı il avqust ayının 29-da hərbi ailəsində anadan olub. O, 1977-ci ildə Tibb İnstitutunun (indiki ATU) Sanitariya-Gigiyena fakültəsinə qəbul olunub, 1983-cü ildə bitirib. 1985-ci ildə yaratdığı "Cəngi" birliyindəki fəaliyyəti ilə Azərbaycan gənclərinin lideri səviyyəsinə yüksəlib. Bu Sovet İttifaqında başlanan yeniləşmə prosesinin Azərbaycanda təşəkkül tapan ilk yetkin təzahürü idi.

Azərbaycanın mədəni-ictimai həyatında oynamağa başladığı rol Çingiz Mustafayevi islahatçı-no-

vator lider simasında təqdim etməkdə idi.

Ermənistanın Azərbaycana qarşı Qarabağ təcavüzü başlayandan sonra Çingiz jurnalistikaya üz tutdu. O, 1991-ci ildən Azərbaycan Dövlət televiziyasında reportyor kimi çalışmağa başladı. Ancaq yalnız Azərbaycan miqyasında fəaliyyət göstərməklə kifayətlənmədi. Onun reportajları informasiya blokadasında olan Azərbaycan haqqında, gerçəklikləri Amerika və Avropanın aparıcı teleagentlikləri və televiziya-larına yol tapdı. Dövlət televiziyasında mövcud olan senzura və ciddi ya-saqlar Çingiz Mustafayevi geniş fəaliyyət imkan-larından məhrum edirdi. Ona görə də Çingiz əla-hiddə olaraq "215 kl" stu-diyası kimi muxtar qu-rumun yaradılmasının tə-şəbbüskarı və yaradıcısı oldu. Onun reportajları bir

qayda olaraq cəbhədən olduğuna görə "215 kl" studiyasını da tamaşaçılar məhz müharibədən məlu-mat verən telequrum kimi qəbul edirdilər.

Çingiz Mustafayev Azərbaycan-Ermənistan müharibəsinin 1992-ci ilə qədər olan dövrünün əsl salnaməsini yaratdı. Öl-kənin döyüş gedən bütün bölgələrindən operativ xə-bərlər, ayrı-ayrı əsgərlər haqda xüsusi reportajlar və bütün bunlarla yanaşı Azərbaycanda gedən si-yasi proseslər barədə ət-raflı informasiyalar onun müəllifliyi ilə pərvəriş tapırdı. Çingiz Mustafa-yev Azərbaycan tamaşa-çısına hər bir reportajı ilə tanış olsa da, dünya onu daha çox Xocalıda çək-diyi filmlə tanıdı. Çingiz Mustafayevin məhz bu filmi ilə Ermənistanın imici bütün dünyada ciddi sarsıntıya məruz qaldı. O, döyüş zonalarına yalnız

reportyor kimi yollanmırdı. O, cəbhədə bir əsgər, bir zabıt və hətta bir komandan kimi çox vəzifəni öz üzərinə götürürdü. Laçından çıxan əsgərlərlə onun geri qayıtmaq barədə verdiyi kəskin və qısa göstərişlər, bu əmrlərin yerinə yetirilmədiyini təqdirdə Çingizin emo-

sional davranışı ən yeni teletarixin ən dramatik səhifələridir.

O, həyata hərbi oğlu kimi gəlmişdi, musiqiçi kimi yetişdi, həkim xalalarını geyindi, jurnalist kimi hərbi işində şəhid oldu. 1992-ci ilin iyun ayının 15-də Ağdamın Naxçıvanı kəndində çəkiliş za-

manı aldığı mərmə qəlpəsindən həlak olan Çingiz sonadək kameranı söndürmədi. Bu həm də onun öləndən sonra da yaşayacağına işarə idi.

Çingiz Mustafayev 1993-ci ildən Azərbaycanın Milli Qəhrəmanıdır.

Ədəbiyyat

Ağa Ramiz qızı, K. Ölümə yaşanan həyat /K.Ağa Ramiz qızı.-B.: Qanun, 2005.-184 s.

Əsgərov, V. Çingiz Fuad oğlu Mustafayev /V. Əsgərov //Azərbaycanın Milli Qəhrəmanları.-B.: Respublika Xatirə Kitabı Redaksiyası, 2007.-S.162.

Hüseynova, A. Çingizli dünya /A. Hüseynova; red. F. Ələsgərli; rəssam. R. Əzizov.- B.: Azər nəşr, 1994.-32 s.

Nazım qızı, K.Çingiz ömrü /K.Nazım qızı; red. Q. İlqar, A. Şahverdiyev.- B.: Səda, 1999.-208 s.

Səmədov, V. Təki vətən yaşasın: Azərbaycanın Milli qəhrəmanları /V. Səmədov, S. Aslanova; red. F. Ələsgərli; rəssam. R. Əzizov.- B.: Azər nəşr, 1994.-32 s.

Səmədov, V. Təki vətən yaşasın: Azərbaycanın Milli qəhrəmanları /V. Səmədov, S. Aslanova; red. F. Ələsgərli; rəssam. R. Əzizov.- B.: Azər nəşr, 1994.-32 s.

nov.- B.: Azərbaycan, 1993.-120 s.

Piriyev, Q. Torpaq uğrunda ölənlər varsa və təndir: Milli qəhrəman Çingiz Mustafayevin xatirəsinə /Q.Piriyev //Xalq qəzeti.- 2008.- 29 avqust.- S.4.

İnternet

www.azerbaijan.news.az
www.fox.az

www.bakunights.net

www.chingizmustafayev.com

Nailə Alışova

Əmiraslan Əliyev 1960-1995

Milli
Qəhrəman



Əmiraslan Rza oğlu Əliyev 1960-cı il avqust ayının 30-da Naxçıvan şəhərində anadan olmuşdur. 1967-1977-ci illərdə Ü.Hacıbəyov adına Naxçıvan şəhər 1 saylı orta məktəbində oxumuşdur. Məktəbi bitirdikdən sonra, 1977-1979-cu illərdə Naxçıvan şərabçılıq zavodunda fəhlə işləmişdir. 1979-1981-ci illərdə keçmiş SSRİ Silahlı Qüvvələrində xidmətdə olmuşdur. Bir müddət Ukrayna Respublikasında xidmət etmiş, hərbi xidmətini Polşada başa vur-

muşdur. 1981-1982-ci illərdə Naxçıvan Şüşə Qablar zavodunda, 1982-1992-cii illərdə isə Vayxır Su-Tikinti İdarəsində fəhlə işləmişdir. İstehsalatda çalışmaqla yanaşı, təhsilini də davam etdirməyi unutmamışdır. 1982-1987-ci illərdə Naxçıvan Dövlət Pedaqoji İnstitutunun Tarix-filologiya fakültəsini bitirmişdir.

1992-ci ildə Azərbaycan Respublikası Milli Təhlükəsizlik Nazirliyinin Sərhəd Qoşunlarında hərbi xidmətə çağırılmışdır. O, bir sıra məsul vəzifələrdə çalışmış, qarşısında duran vəzifələrin öhdəsindən həmişə layiqincə gəlmişdir. Nümunəvi xidmətlərinə görə baş leytenant Əmiraslan Əliyev qərargahın baş zabiti kimi yüksək vəzifəyə təyin olunmuşdur. Bu vəzifədə xidmət etdiyi müddətdə o,

dövlət sərhədinin mühafizəsi sahəsində mühüm işlər görmüş, bir çox sərhəd bölgələrində ciddi qayda-qanun yaradılmasına nail olmuşdur. Verilən tapşırıqları vaxtında və dəqiq yerinə yetirdiyinə, döyüş hazırlığında əldə etdiyi yüksək nailiyyətlərinə görə baş leytenant Ə. Əliyev hərbi hissə tərəfindən 8 oktyabr 1994-cü ildə Fəxri Fərmanla təltif edilmişdir.

1995-ci ildə bir qrup cinayətkar dövlət çevrilişinə cəhd göstərdiyi zaman baş leytenant Ə. Əliyevə məsuliyyətli vəzifə tapşırılmışdı. O, 1995-ci il martın 17-də bu tapşırığı yerinə yetirərkən dövlətçiliyimizin qorunması yolunda canından keçdi.

Ailəli idi. Üç övladı var.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 4 aprel 1995-ci il tarixli 307 sayılı Fərmanı ilə Əliyev Əmiraslan Rza oğluna ölümündən sonra “Azər-

baycanın Milli Qəhrəmanı” adı verilmişdir.

Naxçıvan şəhərinin Şəhidlər xiyabanında dəfn edilmişdir.

“N” sərhəd zastavasında qəhrəmanın “Xatirə

otağı” açılmış, və büstü qoyulmuşdur. “N” sərhəd məntəqəsinə Ə. Əliyevin adı verilmişdir.

Ədəbiyyat

Azərbaycan Respublikasının hərbi qulluqçularının və polis işçilərinin bir qrupuna “Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı” adı verilməsi haqqında: [Əliyev Əmiraslan Rza oğlu- Milli Təhlükəsizlik Nazirliyi, baş leytenantı- Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası, dövlət quruluşunun müdafiəsi, onun müstəqilliyinin qorunub saxlanması və

dövlət çevrilişi cəhdinin qarşısının alınması zamanı şəxsi qəhrəmanlıq və şücaət göstərdiyinə görə]: Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı, 4 aprel 1995-ci il //Azərbaycan.- 1995.- 5 aprel.- S.- 1.- (Ölümündən sonra)

Əsgərov, V. Əliyev Əmiraslan Rza oğlu /V.Əsgərov //Azərbaycanın Milli Qəhrəmanları.- B., 2005.- S. 58.

Əliyev Əmiraslan Rza oğlu //Azərbaycanın Milli Qəhrəmanları: biblioqrafiya /tərt.ed. H.Həmidova.-B.: M.F.Axundov adına Azərbaycan Milli Kitabxanası, 2008.- S.58.

İsmayilov, İ. Əliyev Əmiraslan Rza oğlu (1960-1995) /İsmayilov İ. //Nəsimi rayonunun şəhidləri.- B., 1997.- S.17.

Saqibə Mehrəliyeva

“Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı” adının müəyyən olunması haqqında

Azərbaycan Respublikasının Qanunu

Azərbaycan Respublikasının Ali Soveti qərara alır:

1. Azərbaycan Respublikasının ən yüksək fərqlənmə dərəcəsi “Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı” adı müəyyən olunsun.
2. “Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı” adı Azərbaycan Respublikasının müstəqilliyi və tərəqqisi naminə xalq qarşısında müstəsna xidmətlərə və rəşadətə görə verilir.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti
25 mart 1992



1 sentyabr
Gün çıxır
06:33
Gün batır
20:14
30 sentyabr
Gün çıxır
06:06
Gün batır
19:25

Sentyabr



24 avqust-
23 sentyabr

Qız bürcü
Nişanəsi yerdır.
Günəşin Qızlar
bürcünün keçdiyi
dövrə doğulanlar
hər işdə aydınlıq,
dəqiqliyin olmasını
istəyirlər.

2010

Əlamətdar və
tarixi günlər

1. Bakıda Şərq xalqlarının I qurultayı keçirilmişdir
15. Bilik Günü
18. Milli Musiqi Günü
20. Neftçilər Günü
27. Beynəlxalq Turizm Günü

Ç	1
Ca	2
C	3
Ş	4
B	5
Be	6
Ça	7
Ç	8
Ca	9
C	10
Ş	11
B	12
Be	13
Ça	14
Ç	15
Ca	16
C	17
Ş	18
B	19
Be	20
Ça	21
Ç	22
Ca	23
C	24
Ş	25
B	26
Be	27
Ça	28
Ç	29
Ca	30

Milli Musiqi Günü



Hər il Şərqdə ilk operanın yaradıcısı, görkəmli bəstəkar Üzeyir Hacıbəyovun doğum günündə qeyd olunan bu bayram musiqi ictimaiyyəti bir araya yığmışdı. Xatırladaq ki, uzun illər qeyd olunan bu gün 1995-ci ildə umummillî liderimiz Heydər Əliyevin fərmanı ilə rəsmiləşdirilib. 1995-ci ildən etibarən 18 Sentyabr təqvimə Milli Musiqi Günü kimi düşüb.



Milli ədəbiyyat

Nasir, dramaturq, ilahiyyatçı publisist Salamov Oqtay Məmməd həsən oğlunun (01.09.1930) anadan olmasının **80** illiyi

Nasir, dramaturq, şair, publisist Səmədli Əli Qafur oğlunun (01.09.1930) anadan olmasının **80** illiyi

Şair Əlizadə Aləmzər Məmməd qızının (04.09.1950) anadan olmasının **60** illiyi

Şair, publisist Mahmudov Əvəz Cəlal oğlunun (Əvəz Lələdağ) (06.09.1935) anadan olmasının **75** illiyi

Tənqidçi, ədəbiyyatşünas, tərcüməçi, publisist Hacıyev Maqsud İbrahim oğlunun (10.09.1935) anadan olmasının **75** illiyi

Ədəbiyyatşünas Allahyarov Kamil Hüseyn oğlunun (22.09.1950) anadan olmasının **60** illiyi

Ədəbiyyatşünas, tənqidçi Əfəndiyev Asif Qasım oğlunun (Asif Ata) (25.09.1935 – 06.06.1997) anadan olmasının **75** illiyi

M.Qorki adına Ümumittifaq mükafatı laureatı, şair İbrahimov Vaqif Əliyar oğlunun (Vaqif İbrahim) (30.09.1945– 1983) anadan olmasının **65** illiyi



Xarici ədəbiyyat

Rus yazıçısı Kuprin Aleksandr İvanoviçin (07.09.1870 – 25.08.1938) anadan olmasının **140** illiyi



Tarixi günlər

Bakıda Şərqlə xalqlarının I qurultayı keçirilmişdir (01.09.1920)

Bilik Günü (15.09.2004)

Milli Musiqi Günü (18.09.1995)

Neftçilər Günü (20.09.1994)

Beynəlxalq Turizm Günü (27.09.1970)



Milli Qəhrəmanlar

Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Quliyev Vahid Həbibulla oğlunun (20.09.1955) anadan olmasının **55** illiyi

Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Ağayev Eldar Əsgər oğlunun (29.09.1955) anadan olmasının **55** illiyi



Siyasət. Hərbi elm

Rus sərkərdəsi Kutuzov Mixail İllarionoviçin (16.09.1745–28.04.1813) anadan olmasının **265** illiyi



Tarix

Tarixçi professor İsmayılov Mahmud Əliabbas oğlunun (01.09.1920) anadan olmasının **90** illiyi



Riyaziyyat. Fizika

Nobel mükafatı laureatı, Amerika fiziki Anderson Karl Deyvidin (03.09.1905-11.01.1991) anadan olmasının **105** illiyi



Teatr. Kino. Sirk

Sirk pəhləvanı, peşəkar güləşçi Yusifov Rəşid Əliməmməd oğlunun (01.09.1900-1982) anadan olmasının **110** illiyi

Xalq artisti, aktyor Səyavuş Aslan Məmmədağa oğlunun (05.09.1935) anadan olmasının **75** illiyi



Kimya. Biologiya

Əməkdar elm xadimi, kimyaçı Şaxtaxtinski Həbibulla Baxşəli oğlunun (09.09.1900 – 22.09.1986) anadan olmasının **110** illiyi



Musiqi. Opera. Balet

Xalq artisti, professor, bəstəkar, publisist, dramaturq, ictimai xadim Hacıbəyli Üzeyir Əbdülhüseyn oğlunun (18.09.1885–23.11.1948) anadan olmasının **125** illiyi

Əməkdar incəsənət xadimi, bəstəkar, dirijor, Maqomayev Müslüm Məhəmməd oğlunun (18.09.1885 – 28.07.1937) anadan olmasının **125** illiyi

Xalq artisti, kamança ifaçısı Dadaşov Fəxrəddin Əlisahib oğlunun (26.09.1950) anadan olmasının **60** illiyi



Folklor

Folklorçu, Əməkdar mədəniyyət işçisi Hüseynzadə Əbülqasım Nurməhəmməd oğlunun (25.09.1890-02.09.1988) anadan olmasının **120** illiyi

140 illiyi

*Aleksandr İvanoviç**Kuprin*

1870 – 1938

*Rus**yazıcısı*

Rus yazıçısı, tənqidi realizmin görkəmli nümayəndəsi Aleksandr İvanoviç Kuprin 1870-ci il sentyabrın 8-də Penza quberniyasının Narovçat şəhərində anadan olmuşdur.

Yoxsullaşmış dvoryan olan Kuprinin atası kiçik qəza məmuru olmuşdur. Kuprinin uşaqlıq dövrü çox sıxıntılı Narovşatda, meşşan şəraitində keçmişdir. Lakin o, heç vaxt bu şəhəri pis sözlə xatırlamamışdır. Əksinə, o, həmin şəhəri çox sevirdi.

Kuprinin həyatında yetimlik dövründən sonra, ikinci dövr – hərbi qulluq

dövrü başlamışdır. Bu dövr çox uzun – on dörd il sürmüşdür. O, qapalı hərbi təhsil müəssisəsində oxumuş, dörd il Podolsk quberniyasının piyada alayında xidmət etmişdir.

Ədəbi fəaliyyətə 1894-cü ildən başlamış, əsərləri isə 1889-cu ildən nəşr olunmuşdur. O, 1894-cü ildən hərbi qulluqdan istefaya çıxmış və Kiyevdə məskən salmışdır. Əvvəllər güzəranı pis keçmişdir, lakin tezliklə Kiyev qəzetlərində felyetonçu kimi işləməyə və özü dediyi kimi “xırda hekayələr” yazmağa başlamışdır.

Kuprin polkda cəmi dörd il xidmət etmişdir. Lakin ordu həyatını əməlli-başlı öyrənmək və bir neçə ildən sonra rus ədəbiyyatının ən gözəl və tənqidi əsərlərindən biri olan “Təkbətək” povestini

yazmaq üçün bu vaxt kifayət etmişdir.

Təkbətək povesti ilk dəfə 1905-ci ilin may ayında “Znaniye” məcmuəsinin 6-cı № də dərc olunmuşdur.

“Təkbətək” povestindən sonra Kuprin təkcə Rusiyada deyil, bütün dünyada şöhrət tapmışdır. Lakin Kuprin bu şöhrəti ilə nəinki fəxr etmirdi, hətta bu şöhrət onu sıxırdı.

1905-1907-ci illər inqilabının məğlubiyyətindən sonrakı irtica dövründə Kuprin yaradıcılığı müəyyən tənəzzülə uğramışdır. O, bu illərdə yazdığı “Molox”, “Olesya”, “Çirkab”, “Sirkdə”, “Bataqlıq”, “Qambrinius”, “Zümrüd”, “Qranat daşlı qolbaq” realist roman və povestlərində burjuva cəmiyyətini kəskin tənqid etmişdir.

Kuprin 1919-cu ildə Fransaya köçmüşdür. Mühacirət illərində “Yunkerlər” və “Janeta” (1932-1933) povestlərini, bir sıra oçerk və hekayələrini yazmışdır.

Xaricdə o Rusiya üçün çox darıxdığına görə

1937-ci ilin yazında doğma Moskvaya qayıtmışdır.

Kuprin bu vaxt artıq xəstə idi. O, 1938-ci il avqustun 25-də vəfat etmişdir. O, ölümündən azca qabaq yazmışdır: “Vətəndə həтта çiçəklər də

başqa cür ətir saçır”. Bu sözlərdə onun öz vətəninə olan dərin məhəbbəti ifadə olunmuşdur.

Ədəbiyyat

Seçilmiş əsərləri /A. İ. Kuprin.-B.: Avrasiya press, 2006.– 312 s.

Lilin, V. Aleksandr İvanoviç Kuprin /V. Lilin.– L.,1975. – 97 s.

Rus dilində

Куприна, К.А. Куприн мой отец. 2 изд. /К.А. Куприна.- М., 1979.– 110 с.

Волкова, А. Творчество А.И.Куприна.–2 изд. /А. Волкова.- М., 1981.– 89 с.

İnternetdə

www.eren.com.tr

www.kitapyurdu.com

www.ilknokta.com

Samirə Eminova

Maqsud Hacıyev 1935

Yazıcı



Maqsud İbrahim oğlu Hacıyev 1935-ci il sentyabrın 10-da Azərbaycanın Qonaqkənd rayonu-nun (indiki Quba rayonu) Gümür kəndində kolxozçu ailəsində anadan olmuşdur. Kiçik yaşlarında valideynlərini itirdiyindən Qonaqkənd rayonundakı Cimi kənd uşaq evində böyümüşdür. 1944-1954-cü ildə orta təhsil almışdır. ADU-nun Şərqşünaslıq fakültəsində təhsilini davam etdirmişdir (1954-1959). Müxtəlif illərdə Azərbaycan EA Şərqşünaslıq, Dilçilik,

Milli Münasibətlər institutlarında elmi işçi, böyük elmi işçi vəzifələrində çalışmışdır. Əfqanıstan (1962-1964, 1979-1984, 1987-1988) və İran (1966-1968, 1970-1974) ölkələrində tərcüməçi, tərcüməçilər şöbəsinin müdiri, İsfahanda iki yüz nəfərlik fars və ingilis dillərini öyrənən qrupların rəhbəri (1972-1973-cü dərs ilində), İrandakı İsfahan metallurgiya zavodunda sovet mütəxəssisləri rəhbərinin Ümumi məsələlər üzrə müavini, Əfqanıstan Demokratik Respublikasının paytaxtı–Kabul şəhərindəki Sovet səfirliyinin ikinci katibi (1979-1984, 1987-1988), Ümuməfqanıstan Siyasi Klubunun yaradıcısı və sədri (1980-1984), Əfqanıstan İctimai Elmlər İnstitutunun Əfqan ədəbiyyatı kafedrasının ustad-professoru (1987-1988) işləmişdir. 50-ci

illərin ortalarından ilk publisistik məqaləsini (1954) və sonlarından ilk ədəbi tərcüməsini (1958) çap etdirmişdir. Bir sıra ali məktəblərdə Şərq xalqları ədəbiyyatını tədris etmiş, üç dərsləyin, 40-dan artıq tədris proqramının və dərs vəsaitinin müəllifidir. 50-yə qədər elmi, elmi-publisistik, ədəbi və tərcümə kitabı, 300-ə qədər elmi və elmi-publisistik, 200-dən artıq publisistik (qəzet) məqaləsi Maqsud Hacıyevin qələminin məhsuludur. O, 20-dən çox kitabın elmi redaktoru, rəyçisi və məsləhətçisidir, 100-ə qədər hekayə, şeir, elmi-tarixi materialı, bir romanı, iki povesti Azərbaycan dilinə tərcümə etmişdir.

Azərbaycan MEA-nın Veteranı (1995), Beynəlxalq Şərqşünaslar Assosiasiyasının həqiqi üzvü (1985), Azərbaycan Kitabsevərlər (1976) və

Ziyalılar (1993) Cəmiyyətli İdarə Heyətlərinin üzvü, Respublika "Azəri" Tat mədəniyyət Mərkəzinin (1990-cı ildən), Azərbaycan EA nəzdində Daimi fars dili Komissiyasının sədri (1980-1991), Milli Məclisin Azsaylı xalqlar Komissiyası sədrinin müavini (1992-1994), Azərbaycan Ziyalılar Universitetinin Jurnalistika və dillər fakültəsinin dekanı (1995-1996) işləmiş, həmin Universitetin Elmi şurasının üzvü olmuşdur (1994-1996).

Maqsud Hacıyev əsasən İran filologiyası və Azərbaycan dili üzrə tanınmış mütəxəssisdir. Sonralar o, ikinci ixtisas

kimi hüquqşünas ixtisasına yiyələnmişdir.

Bir neçə il (1992-2005) Bakı Dövlət Universitetinin Lənkəran filialında, sonra Lənkəran Dövlət Universitetində dərs demiş, LDU-nin İxtisaslaşdırılmış Müdafiə Şurasının və Elmi Şurasının üzvü olmuşdur.

Professor Maqsud Hacıyevin elmi fəaliyyəti və ədəbi yaradıcılığı haqqında 2 elmi monoqrafiya, 150-dən artıq məqalə yazılmış, haqqında onlarla görkəmli daxili və xarici alimlər tərəfindən təqdirəlayiq fikirlər söylənmiş, elmi tədqiqatları, publisistikası, ədəbi əsərləri və tərcümələri yüksək qiymətləndirilmişdir.

Müharibə və əmək veteranıdır (1993).

1994-cü ildən Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü, Azərbaycan Jurnalistlər Birliyinin üzvü (1993), Azərbaycan Ziyalılar Cəmiyyətinin fəxri doktoru (1995), Ziyalılar Universitetinin professoru (1995), Milli Aviasiya Akademiyası, Bakı Avrasiya Universitetinin Beynəlxalq münasibətlər kafedrasının professorudur. 1995-ci ildə "Kamil Sənətkar" diplomçusu, "Nailiyyət", "Qızıl qələm", "Araz" 2005-ci ildən akad. Y. Məmmədəliyev adına "Qızıl medal" (2006) mükafatları laureatıdır.

Ədəbiyyat

Bu mənim həyatımdır: Povestlər, hekayələr, təməşələr /M.Hacıyev.- B.: Mütərcim, 2006.- 400 s.

Cəngi çalın!: Şeirlər /M.Hacıyev.- B.: Mütərcim, 2001.- 136 s.

Diplomatik protokol və xarici əlaqələr: Diplomatin stolüstü kitabı /M. Hacıyev.- B.: Mütərcim, 2007.- 632 s.

Kələmnamə: Şeirlər və poema /M.Hacıyev.- B.: Mütərcim, 2006.- 68 s.

Sevgi nəğmələri: Şeirlər və poemalar /M. Hacıyev .- B.: Mütərcim, 2004. - 351 s.

Yetmiş ilin yarpaqları /M.Hacıyev.- B.: Mütərcim, 2005.- 312 s.

Zamanın özü, zamanın sözü. /M.Hacıyev.- B.:

Mütərcim, 2002.- Kitab I.-320 s.

Zamanın özü, zamanın sözü: [Elmi məqalələr toplusu] /M.Hacıyev.- B.: Mütərcim, 2003.-Kitab II.-316 s.

Zamanın özü, zamanın sözü. /M.Hacıyev.- B.: Mütərcim, 2008.- Kitab IV .-436 s.

Bəybala Ələsgərov

265 illiyi

Mixail Kutuzov
1745-1813

Rus
sərkərdəsi



Rus sərkərdəsi, general-feldmarşal Mixail İllarionoviç Kutuzov 1745-ci il sentyabrın 16-da Peterburqda anadan olmuşdur. O, 1759-cu ildə mühəndis artilleriya məktəbini bitirmiş və dərslər demək üçün orada saxlanılmışdı. Kutuzov qətiyyətlik, çeviklik, fəallıq, döyüşdə manevrlərdən geniş istifadə etmək

kimi taktiki prinsipləri yüksək qiymətləndirmiş, hərbi sənətinə cəsarətli, yaradıcı münasibəti ilə fərqlənmişdir.

Mixail İllarionoviç Kutuzov özünü həm də istedadlı diplomat və dövlət xadimi kimi göstərmişdir. 1792-ci ildə Türkiyəyə, sonralar Prussiyaya diplomatik işə göndərilmişdi. Kutuzovun sərkərdəlik istedadı 1812-ci il Vətən müharibəsində xüsusilə aşkara çıxmışdır. Bu müharibədə onun sərkərdəlik məharətinin bariz nümunəsi olan yaxşı hazırlanmış müvəffəqiyyətli əks-hücum rus hərbi sənətinin üstünlüyünü bir da-

ha təsdiq etmişdir. Həmin illərdə o, rus ordusunun Ali Baş Komandanı təyin edilmişdi. M.İ.Kutuzov görkəmli hərbi nəzəriyyəçisi olmuşdur. Böyük Vətən müharibəsi dövründə SSRİ-də "Kutuzov" ordeni təsis olunmuşdur. 1973-cü ildə Moskvada və Smolenskdə rus ordusunun Napoleonun işğalçı ordusu üzərində qələbəsi şərəfinə Kutuzova abidə ucaldılmışdır. M.İ.Kutuzov 28 aprel 1813-cü ildə Buntslauda (indiki Boleslavetsk) vəfat etmişdir, Peterburqda Kazan kilsəsində dəfn olunmuşdur.

Ədəbiyyat

Михайлов, М. Исторический роман /М.Михайлов.-М.: Астрель, 2004. – 571 с.

Жалин, П.А. Михаил Илларионович Кутузов. Жизнь и полководческая

деятельность /П.А. Жалин.- М., 1979.-130 с.

İnternetdə

www.kitab.az

Samirə Eminova

125 illiyi

Üzeyir Hacıbəyli 1885-1948

Bəstəkar

*Üzeyir Hacıbəyovun yaradıcılığı Azərbaycan
xalqının milli sərvətidir*

Heydər Əliyev, umummilli lider



Üzeyir Əbdulhüseyn oğlu Hacıbəyli 1885-ci il sentyabr ayının 18-də Şuşa yaxınlığındakı Ağcabədi kəndində anadan olmuşdur. Şuşada ilk təhsilini almış, müqəddəs Şuşanın ab-havasının təsirini, Natəvan dünyasının, musiqişünas Mir Möhsün Nəvvab sənətinin təsirini duymuş, sonra Qori seminariyasında yüksək təhsil almış və nəhayət, Sankt-Peterburqda Konservatoriyanı bitirmişdir. Üzeyir Hacıbəyli

beləliklə böyük, parlaq yaradıcılıq yoluna başlamış və bu yaradıcılıq yolunu şərəflə keçmiş, Azərbaycan xalqının tarixində görkəmli bir yer tutmuşdur. Üzeyir Hacıbəyli uşaqlıqdan, gənc vaxtlarından məhz fitri istedadına görə çox şeyləri öyrənməyə çalışmış və öyrənmişdir. Azərbaycanın tarixini, mədəniyyətini və xalqımızın musiqisini öyrənmiş, musiqiyə böyük həvəs göstərmişdir.

Bütün bunların hamısını özündə cəmləyərək, Azərbaycan xalqının zəngin musiqi xəzinəsindən bəhrələnərək 22 yaşında “Leyli və Məcnun” operasını yaradır.

Azərbaycanda opera sənətinin tarixi “Leyli və Məcnun” operası ilə başlayır. Azərbaycan xalqı-

nın böyük və zəngin teatr tarixi var. Onun banisi böyük Mirzə Fətəli Axundov olmuşdur. Azərbaycan opera sənətinin, opera teatrının banisi isə Üzeyir Hacıbəylidir.

Sonra Üzeyir Hacıbəyli ardıcıl olaraq gözəl, dəyərli musiqi əsərlərini yazmış və xüsusən “Koroglu”, “Şeyx Sənan”, “Rüstəm və Zöhrab”, “Əsli və Kərəm”, “Füruzə”ni, musiqili komediyalardan “Ər və arvad”, “O olmasın, bu olsun”, “Arşın mal alan” – operettaları ilə məşhurlaşmış, bütün sonrakı fəaliyyətini Azərbaycan musiqisinin, mədəniyyətinin inkişafına həsr etmişdir.

Müxtəlif illərdə Üzeyir bəyin çoxsaylı məqalə və felyetonlarının “İttihad”, “Həyat”, “İqbal” qəzetlə-

rində, “Molla Nəsrəddin” məcmuəsində dərc edilmişdi. Ümumilikdə Ü.Hacıbəyli 7 opera ərsəyə gətirmişdi.

1921-ci ildə Bakıda azərbaycanlı tələbələr üçün ilk musiqi məktəbini-Azərbaycan Dövlət Türk Musiqi Məktəbini (sonralar texnikum) təşkil etmişdir. 1926-cı ildə Azərbaycan Dövlət Konservatoriyası ilə birləşdirilmişdir.

Ü.Hacıbəyli Azərbaycan musiqisində köklü dönüş yaratmış dahi bəstəkardır. O, XIX əsrin əvvəllərində şifahi xalq musiqi sənəti şəklində mövcud olan Azərbaycan milli musiqisini Qərbi Avropa, rus bəstəkarlıq məktəblərinin nailiyyətləri, forma və janrları ilə zənginləşdirmişdir. O, öz opera və musiqili komediyalarında, eləcə də digər janrlarda yazdığı musiqi əsərlərində Şərq və Qərb musiqi sistemlərinin üzvi vəhdətini yaratmağa nail olmuşdur. Ü.Hacıbəyli vaxtilə Şərq və Qərb musiqi mədəniyyətləri arasında keçilməz sayılan səddi aradan götürmüş, Azərbaycan və ümumiyyətlə Şərq musiqisinin gələcək inkişaf perspek-

tivlərini, estetik prinsiplərini müəyyənləşdirmişdir. Ü.Hacıbəyli öz musiqisində Azərbaycan xalq musiqisinin bütün janrlarının: mahnıların, rəqslərin, muğam və aşıq yaradıcılığının üslub xüsusiyyətlərini birləşdirərək özünün orijinal üslubunu, Üzeyir üslubunu yarada bilmişdir.

Azərbaycan musiqisinin xüsusiyyətlərinin Ü.Hacıbəyli tərəfindən dərin elmi təhlili milli musiqi dilinin və ümumiyyətlə musiqimizin inkişafı üçün qüvvətli nəzəri əsas olmuşdur. Hacıbəyli həm də böyük musiqişünas alim idi. O, müasir Azərbaycan elmi musiqişünaslığının əsasını qoymuş, musiqiyə dair çoxlu məqalələr yazmış, tədqiqatlar aparmışdır. “Azərbaycan xalq musiqisinin əsasları” (1945) fundamental tədqiqat əsərində o, xalq musiqisinin nümunə və formalarının dərin təhlilinə əsaslanaraq, qədim tarixə malik Azərbaycan musiqisinin qanunauyğunluqlarını, milli xüsusiyyətlərini göstərmişdir.

Üzeyir Hacıbəyli bütün əsərlərində insan azadlığını, xalqların azadlığını

tərənnüm edib, istibdada, zülmə, hökmranlığa qarşı üsyan edibdir. Xalqımızın böyük dastanı olan “Koroğlu” dastanının Üzeyir Hacıbəyli tərəfindən istifadə olunması Azərbaycan tarixində, mədəniyyətində çox böyük və əvəzsiz bir hadisədir. “Koroğlu” dastanı əsrlər boyu nəsillərdən nəsillərə keçib bizim günlərimizə gəlib çatıbdır. “Koroğlu” dastanı insanları həmişə qəhrəmanlığa, cəsurluğa dəvət edibdir.

Hacıbəyli Azərbaycan Respublikası Dövlət Himnlərinin (1945, 1992) musiqisinin müəllifidir. Ü.Hacıbəyli ömrünün sonunadək Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasına (indiki Musiqi Akademiyası) rəhbərlik etmişdir.

1937-ci ildə Azərbaycan SSR-nin Xalq artisti, 1941, 1946-cı ildə SSRİ Dövlət mükafatları laureatı adına layiq görülmüşdür. Azərbaycan Dövlət Konservatoriyası (indiki Musiqi akademiyasına) və Azərbaycan Dövlət Simfonik orkestrinə (1944) Ü.Hacıbəylinin adı verilmişdir. 1966-1970-ci illərdə Azərbaycanda Hacıbəyli

adına Respublika Dövlət mükafatı təsis edilmişdir. Şuşada (1965) və Bakıda (1975) Hacıbəylinin ev-muzeyləri açılmışdır. Bakıda (1960, tunc, qranit, Heykəltəraş T.Məmmədov) və Şuşada (1985, tunc, qranit Heykəltəraş Ə.Salikov) heykəli ucaldılmışdır. Təəssüflə qeyd edilməlidir ki, Şuşadakı heykəl erməni işğalçıları tərəfindən gülləbarana

məruz qalmış və böyük çətinliklə Bakıya gətirilmişdir.

Azərbaycanfilm kino-studiyasında onun həyat və fəaliyyətinə həsr olunmuş 2 seriyalı “Üzeyir ömrü” (1982; ssenari müəllifi və quruluşçu rejissor Anar) rəngli bədii televiziya filmi çəkilmişdir.

Üzeyir Hacıbəyli fəvqəladə fitri istedadı,

böyük fədakarlığı, mükəmməl təhsili, elmi, vətənpərvərliyi, ictimai-siyasi fəaliyyəti ilə xalqımızın böyük şəxsiyyətlərindən biri olmuş, dünya korifeylərinin ön sırasında duran, Azərbaycanı təmsil edən görkəmli şəxsiyyət olmuşdur.

Üzeyir Hacıbəyli 23 noyabr 1948-ci ildə vəfat etmişdir.

Ədəbiyyat

Seçilmiş əsərləri: iki cildlə.-təkrar nəşr /Ü.Hacıbəyov.-B.: Şərq-Qərb, 2005.-C.I.- 2005.- 406 s.

Bədii və publisistik əsərlər /Ü.Hacıbəyov.-B.: Şərq- Qərb, 2008.-544 s.

Hacıbəyova, Ü. Sənət fədailəri... Hacıbəyovların musiqi dünyası: dərs vəsaiti /Ü.Hacıbəyova.-B., 2006.-111 s.

Kazımladə, A.Üzeyir Hacıbəyov və kino /A.Kazımladə; red. M. Bəyişli; Azərb.Resp. Mədə. Nazirliyi. -B.: Nağıl evi, 2005.- 127 s.

Hacıbəyov (Hacıbəyli) Üzeyir Əbdülhüseyn oğlu //Üzeyir Hacıbəyli ensiklopediyası.-B.: Şərq-Qərb, 2008.- S.62-105.

Üzeyir Hacıbəyov və “Molla Nəsrəddin”/tərt.

T.Aydınoğlu, S.Qaradağlı; red. M.Nazımoğlu.-B.: Adiloğlu, 2007.-86 s.

Şərif, A. Hacıbəyovlar /Azad Şərif //XX əsr Azərbaycanın yaradıcı nəsiləri.-B.: Əbilov, Zeynalov və oğulları, 2007.-S.11.

Rəhimli, İ. Üzeyir bəy Hacıbəyov /İ.Rəhimli //Azərbaycan teatr tarixi.-B.:Çaşıoğlu, 2005.-S.511.

Шариф, А. Гаджибековы /Азад Шариф

Rus dilində

/Творческие династии Азербайджана XX века.

-Б.: Абилов, Зейналов и сыновья, 2007.-С.11-12.

İnternetdə

www.uzeyir.musigi-dunya.az/

www.wikipedia.org/

Nailə Alışova

*Müslüm Maqomayev**125 illiyi**1885-1937**Bəstəkar*

Müslüm Məhəmməd oğlu Maqomayev 18 sentyabr 1885-ci ildə Qroznıda anadan olmuşdur. 1899-1904-cü illərdə Qroznıda ikiillik şəhər məktəbini bitirdikdən sonra Qori müəllimlər seminariyasında oxumuşdur. Təhsil illərində musiqiyə böyük maraq göstərmiş, burada ilk əsərlərini yazmış, Ü.Hacıbəyli ilə tanış olmuşdur.

Seminariyanı bitirdikdən sonra 1905-1911-ci illərdə Şimali Qafqazın Bekoviç kəndində, Lən-

kəran şəhər məktəbində müəllimlik etmişdir. Məktəbdə xor, dram dərnəyi, orkestr təşkil etmiş, bir çox xalq mahnılarını nota salmışdır. 1911-ci ildə Bakıya köçmüş, Azərbaycan opera teatrında skripkaçı işləmişdir. 1912-ci ildən ömrünün axırınadək opera tamaşalarına dirijorluq etmişdir.

Azərbaycan opera sənətinin banisi Üzeyir Hacıbəyli ilə birlikdə Müslüm Maqomayev çar hakimiyyətinin Azərbaycan incəsənəti qarşısında çəkdiyi qara çəpərlərə sinə gərərək, Azərbaycanda opera sənətinin inkişafı yolunda çalışır. O, heç bir şeydən çəkinmir, ümumi şərəfli işin xeyri üçün lazım gəldikdə orkestrdə skripka, qaboy çalır və nəhayət dirijorluq edir.

1916-cı ildə yazdığı ilk əsəri “Şah İsmayıl” ope-

rası Müslüm Maqomayevin fitri bir istedadla malik olduğunu aydın göstərdi. Azərbaycan opera repertuarında görkəmli və şərəfli yer tutan “Şah İsmayıl” əsəri, onun gözəl melodiyları, əsərdə görüldüyümüz surətlərin musiqi səciyyəsi, mahir ustadın sənətə bəslədiyi saf və səmimi bir məhəbbətin gözəl nümunəsidir.

Müslüm Maqomayevin bəstəkarlıq üslubunun formalaşmasında xalq mahnılarını toplayıb işləməsinin böyük rolu olmuşdur. 1927-ci ildə onun ümumi redaktəsi ilə “Azərbaycan türk el nəğmələri” məcmuəsi nəşr edilmişdir.

Bəstəkarın yaradıcılığında ən önəmlisi, yeni musiqi əsərinin “Nərgiz” operasının yaradılması idi. Bu operada ilk dəfə olaraq baş qəhrəman ro-

lunda sadə kəndli qızı çıxış edirdi.

XX əsrin 30-cu illərində bəstəkar Azərbaycan Opera və Balet Teatrının direktoru, bədii rəhbəri və baş dirijoru vəzifələrində çalışmışdır.

1935-ci ildə Müslüm Maqomayevin böyük yaradıcılıq müvəffəqiyyəti olan “Nərgiz” operası ictimaiyyətin diqqətini cəlb etmiş, musiqi mütəxəssislərinin yüksək qiymətinə layiq görülmüşdür. Klassik opera ənənələri əsasında bəstələnmiş “Nərgiz” operasının musiqi dili Azərbaycan xalq musiqisi intonasiyaları ilə aşılənmişdir.

1938-ci ildə Moskvada keçirilən Azərbaycan mə-

Azərbaycan el nəğmələri /M.Maqomayev.-B., 1985.

Hüseynov, R. Vaxtdan uca: kitabda M.Maqomayev, H.Cavid haqqında danışılır /R.Hüseynov.-B.: İşiq, 1987.-361 s.

Шариф, А. Из плеяды первопроходцев /Азад Шариф //Творчес-

www.Afrasiyab.musigidunya.az

dəniyyəti ongünlüyündə bu opera çox böyük müvəffəqiyyət qazanmışdı. Müəllif 1936-cı ildə Azərbaycan SSR Əməkdar incəsənət xadimi fəxri adına layiq görülmüşdür.

O, həmçinin “Ölülər”, “1905-ci ildə” dram tamaşalarına, “Azərbaycan incəsənəti”, “Bizim raport” və s. sənədli filmlərə musiqi bəstələmişdir. O, həmçinin 300-dən artıq xalq mahnı və rəqslərini nota köçürmüşdür. Onun son əsəri “Xoruz bəy” musiqili komediyasına yazmağa başladığı musiqi idi, lakin bu iş tamamlanmamış qalmışdır.

Müslüm Maqomayevin bir çox əsərləri, o cümlədən “Azərbaycanın azad

Ədəbiyyat

Əhmədov, Ş. Müslüm Maqomayev /S. Əhmədov //Azərbaycan tarixindən yüz şəxsiyyət.- B.: Ayna Mətbu evi, 2006.-S.147-148.

Şərif, A. Cığıracılar nəslinin nümayəndəsi

Rus dilində

кие династии Азербайджана XX века.-Б.:

İnternetdə

www.mektebli.president.az

qızının rəqsi”, “Azərbaycan çöllərində” və digərləri indi də konsertlərdə ifa edilir, radio və televiziya səsəndirilir.

Görkəmli bəstəkar, dirijor və ictimai xadim Müslüm Maqomayev Azərbaycan musiqisi tarixində böyük iz qoymuş, əbədi yaşayan sənətkarlardandır. Onun operaları, simfonik əsərləri, mahnıları kino və dram teatrı üçün musiqisi milli bədii irsimizin parlaq səhifəsidir.

Azərbaycanın Əməkdar incəsənət xadimi M. Maqomayev 1937-ci il iyunun 28-də Nalçik şəhərində vəfat etmişdir. Bakıda dəfn olunub.

/Azad Şərif //XX əsr Azərbaycanın yaradıcı nəsil-ləri.-B.: Əbilov, Zeynalov və oğulları, 2007.-S.21.

Абилов, Зейналов и сыновья, 2007.-С.21-22.

Nailə Alişova

Neftçilər Günü

2001



20 sentyabr Azərbaycanda ən böyük bayramlardan biri - Neftçilər günüdür. Azərbaycan öz müstəqilliyini qazandıqdan sonra milli sərvətimiz olan neft ölkəmizə böyük uğurlar qazandırdı. 2001-ci ildə Azərbaycanın neft strategiyasının müəllifi, ulu öndər Heydər Əliyevin Sərəncamı ilə 20 sentyabr “Neftçilər Günü” elan olunmuşdur. 1994-cü il sentyabrın 20-si müstəqil Azərbaycan dövlətinin inkişafında tarixi, mühüm bir gün oldu. Həmin gün xalqımızın ümummilli lideri Heydər Əliyevin rəhbərliyi ilə

hazırlanmış və bütün dünyada “Əsrin müqaviləsi” adı ilə tanınmış neft müqaviləsi imzalandı. Bu kontraktlar Azərbaycanın neft və yeni iqtisadiyyat tarixinin şanlı səhifəsini açdı. Azərbaycan ilk dəfə idi ki, 6 ölkəni təmsil edən dünyanın məşhur xarici neft şirkətləri ilə belə böyük miqyasda saziş imzalayırdı. Bu saziş Xəzər dənizində beynəlxalq əməkdaşlığın əsasını qoydu, xarici sərmayədarların Azərbaycana axınını sürətləndirdi. “Əsrin müqaviləsi” həm də Azərbaycanda yeni neft-qaz kontraktlarının bağlanmasına güclü təkan verdi. 1997-ci il noyabrın 12-də “Çıraq-1” platformasında “Əsrin müqaviləsi” üzrə ilkin neftin hasilatına başlandı. 2005-ci ilin fevralında isə “Azəri-Çıraq-Günəşli” yataqlarının Mərkəzi Azəri hissəsində ilkin neftin ha-

silatına başlandı. “Əsrin müqaviləsi”nə ilkin qoşulan şirkətlər bunlardır: “AMOKO”, “Yunokal”, “Pennzoil” (ABŞ), “Britiş Petroleum”, “Remko” (Böyük Britaniya), “Statoyl” (Norveç), “LUKOyl” (Rusiya), “Türk Petrol-ları” (Türkiyə), “Delta” (Səudiyyə Ərəbistanı). Sonradan müqaviləyə “İtoçu” (Yaponiya), “Ekson”, “Amerada Hess” (ABŞ) şirkətləri də qoşuldu. Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisində ratifikasiya olunduqdan dərhal sonra neft-qaz əməliyyatlarının idarə edilməsi və əlaqələndirilməsi məqsədi ilə Azərbaycan Beynəlxalq Əməliyyat Şirkəti (ABƏŞ) yaradıldı. Ölkəmizin neft strategiyasının əsas istiqamətlərindən biri Azərbaycan neftinin və qazının dünya bazarına nəql edilməsindən ibarətdir. Bu sahədə “Bakı-Tbilisi-Cey-

han” Əsas İxrac Boru Kəməri layihəsinin hazırlanması və reallığa çevrilməsi mühüm rol oynayır. Bu layihənin də baş memarı, onun bünövrəsini qoyan, həyata keçirilməsinə şəxsən rəhbərlik edən Heydər Əliyev olmuşdur. ATƏT-in İstanbul sammitində (1999, 18 noyabr) ABŞ Prezidenti Bill Klintonun iştirakı ilə Azərbaycan, Qazaxıstan, Gürcüstan və Türkiyə Prezidentləri tərəfindən layihənin dəstəklənməsinə və qısa müddətdə həyata keçirilməsinə yönəlmiş İstanbul Bəyannaməsi imzalandı.

“Neftçilər Günü” peşə bayramının təsis edilməsi haqqında: Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı //Azərbaycan.- 2001.- 17 avqust.- S. 1.

Dəniz neftçilərinin bayram töhfəsi //Xalq

Указ Президента Азербайджанской Республики об учреждении

www.azadliq.org
www.azerbaijan.news.az

2002-ci il avqustun 18-də Səngəçal terminalında “Bakı-Tbilisi-Ceyhan”

Əsas İxrac Boru Kəmərinin təməli qoyuldu. Bu böyük layihə artıq reallığa çevrilmişdir. 2005-ci il mayın 25-də kəmərin Azərbaycan, oktyabrın 13-də isə Gürcüstan hissələrinə ilkin neftin doldurulması mərasimi keçirilmişdir. 2006-cı ilin yazında isə kəmərin Türkiyə hissəsi istifadəyə verilmişdir. “Bakı-Tbilisi-Ceyhan”

Əsas İxrac Boru Kəməri dünyada bənzəri olmayan mühəndis qurğusudur. Bu layihə Şərq-Qərb enerji

Ədəbiyyat

qəzeti.- 2008.- 20 sentyabr.- S. 12.

Düzgün seçilmiş strategiya öz bəhrələrini verir: (Azərbaycan neftçilərinin peşə bayramına həsr edilib) //Azərbaycan.- 2008.- 20 sentyabr.- S. 4.

Rus dilində

профессионального праздника «День нефтяника». 16 августа, 2001

İnternetdə

www.ekol.az
www.capital.trendaz.com

dəhlizinin əsasını təşkil edir. Ümumi uzunluğu 1762 km olan kəmərin 443 kilometri Azərbaycan, 249 kilometri Gürcüstan, 1070 kilometri isə Türkiyə ərazisindən keçir. Kəmərdə ildə 50 milyon ton, sutkada isə 1 milyon barrel xam neft ötürmək gücündədir, Heydər Əliyevin bu layihənin gerçəkləşdirilməsində əvəzsiz xidmətləri qiymətləndirilərək “Bakı-Tbilisi-Ceyhan” Əsas İxrac Boru Kəmərinə onun adı verilmişdir.

Qazmaçılar Neftçilər Günü nailiyyətlərlə qarşıladı //Respublika.- 2007.- 22 sentyabr.- S. 3.

Neftçilər Günü təntənə ilə qeyd edilir //Azərbaycan.-2007.-20 sentyabr.- S. 3.

года //Бакинский рабочий.- 2001.- 17 августа.- С. 1.

www.socar.az

Adilə Abdullayeva

Beynəlxalq Turizm Günü 1970



Turizm başqa yerləri görmək, tanımaq, əylənmək, istirahət etmək və alış-veriş etmək üçün edilən gəzintilərdir.

Bildiyimiz kimi, bir sıra dövlətlər ölkənin gəlirinin bir çox faizini turizmdən götürür, hətta bəzi ölkələr süni gözəlliklər yaradır. Amma Azərbaycanın ən böyük sərvəti elə onun təbii gözəlliyidir.

Azərbaycanda turizmin tarixi XX əsrin əvvəllərinə təsadüf edir. İlk dəfə 1908-ci ildə Qafqazda turizmlə bağlı araşdırmaların aparılması və ekskursiyaların təşkili məqsədilə Bakıda Kırım-Qaf-

qaz dağ klubunun bir bölməsi fəaliyyətə başlamışdı. 1928-ci ildə isə Azərbaycan Komsomolu Mərkəzi Komitəsi nəzdində Turizm bürosu yaradılmışdır. “Sovetski turist” (1928) və “İnturist” (1929) səhmdar cəmiyyətləri 1929-cu ildən başlayaraq Qafqaza və cənubi Qafqaza turist marşrutları təşkil etmişdi.

Hazırda turizm inkişaf edir və müasir həyatın ayrılmaz hissəsinə çevrilməyə başlamışdır. Respublikada “Turizm haqqında” Qanun (1994, 4 iyun) qəbul edilmiş, 2001-ci ildə Gənclər, İdman və Turizm Nazirliyi yaradılmışdır.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 30 yanvar 2006-cı il tarixli Fərmanı ilə Gənclər, İdman və Turizm nazirliyi ləğv olunaraq, Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi təşkil

edilmişdir. Azərbaycan Respublikası 16 dövlətlə (Türkiyə, Çin, Polşa, İtaliya, Bolqarıstan, Yunanıstan və s.) turizm sahəsində əməkdaşlıq haqqında hökumətlərarası saziş imzalamışdır. 2002-ci ildən etibarən Bakı şəhərində hər il Azərbaycan Beynəlxalq Turizm Sərgisi-“AİTF” keçirilir.

Beynəlxalq turizmin inkişafında isə Ümumdünya Turizm Təşkilatının da rolu əvəzsizdir. Bu təşkilat 1925-ci ildə Haaqada Rəsmi Turist Assosiasiyaları Beynəlxalq konqresi kimi yaradılmış və ona daimi struktur statusu verilmişdir. İkinci Dünya müharibəsindən sonra təşkilatın adı Rəsmi Turist Assosiasiyalarının Beynəlxalq İttifaqı kimi dəyişilmiş və qərargahı Cenevrə şəhərinə köçürülmüşdür. 1970-ci il sentyabrın 27-də Meksikada

keçirilən Fövqəladə Baş Assambleyasında Rəsmi Turist Assosiasiyalarının Beynəlxalq İttifaqının dövlətlərarası quruma çevrilməsi qərara alınmış və Ümumdünya Turizm Təşkilatının nizamnaməsi qəbul olunmuşdu. 1996-cı ildən bu günədək ÜTT-yə Fransa vətəndaşı olan Françesko Franciali rəhbərlik edir. Hazırda bu təşkilat özündə 150 dövləti birləşdirir və üzv ölkələrin turizm siyasətinin formalaşmasında, həyata keçirilməsində yaxından iştirak edir. İndi bütün

dünya 1970-ci ildən başlayaraq hər il 27 Sentyabrı Beynəlxalq Turizm Günü kimi təntənəli şəkildə qeyd edir. Son dövrlər



inkişaf etmiş ölkələrdə bu günün rəsmi surətdə qeyd olunması ənənə halını almışdır. Hər il müəyyən mövzu seçilir, xüsusi şüar qəbul olunur. İl ərzində bu mövzuya həsr olunmuş

silsilə tədbirlər hazırlanır. Beynəlxalq Turizm Günü Azərbaycanda da təntənəli qeyd edilir. Hər il mütəmadi olaraq daxili turizmin inkişafına və turizm mövsümünün yekunlarına aid rayon mədəniyyət və turizm şöbələrinin, dövlət qurumlarının, turist şirkətlərinin, mehmanxana nümayəndələrinin iştirakı ilə ümumrespublika konfransı keçirilir. Tədbirə həsr edilmiş sərgilər, televiziya kanallarında silsilə verilişlər hazırlanır.

Ədəbiyyat

Respublikamız turizm ölkəsi kimi tanınmalıdır //Azərbaycan.- 2007.- 27 sentyabr.- S. 8.

Bilalov, B. Turizm haqqında nə bilirik /Bahadır Bilalov //Mədəniyyət.- 2008.- 27 sentyabr.- S. 9.

Əliyev, A. Turist canlı reklamdır /Ağarəhim Əliyev //Mədəniyyət.- 2008.- 27 sentyabr.- S. 8.

Əliyeva, A. Kompleks iqtisadi inkişafda turizmin imkanlarından tam yararlanmaq lazımdır [27 sentyabr Ümumdünya Turizm Günüdür] /Aida Əliyeva //Azərbaycan.- 2006.- 27 sentyabr.- S. 5.

İsmiyev, A. Turizmin inkişafı bütün dünya ölkələrinin diqqət mərkəzindədir [27 Sentyabr Ümum-

dünya Turizm Günüdür] /Aydın İsmiyev //Respublika.- 2008.- 27 sentyabr.- S.11.

Mükərrəmoğlu, M. Turizmin inkişafına diqqət artmaqdadır [27 sentyabr Ümumdünya Turizm Günüdür] /Mehdi Mükərrəmoğlu //Xalq qəzeti.- 2008.- 27 sentyabr.- S.15.

İnternetdə

www.apa.az/ru/news
www.aztv.az
www.azadinform.az/

www.bizimasr.media-az.com
www.mct.gov.az

www.ria.az/medeniyyet/
www.tourism.edu.az

Adilə Abdullayeva



1 oktyabr
Gün çıxır
06:47
Gün batır
19:24
31 oktyabr
Gün çıxır
06:38
Gün batır
17:40

2010

Əlamətdar və
tarixi günlər

1. Prokurorluq İşçiləri Günü

1. Beynəlxalq Ahullar Günü

2. Xocavənd rayonunun işğal günü

5. Mülüm Günü

18. Dövlət Müstəqilliyi Günü

24. Birləşmiş Millətlər Təşkilatı Günü

30. Zəngilan rayonunun işğal günü

Oktyabr



24 sentyabr-
23 oktyabr

Tərəzi bürcü
Nişanı havadır.
Veneranın
himayəsindədir.
Gününün Tərəzi
bürcündən keçdiyi
dövrə?
doğulanlar yumşaq
xasiyyətli, parlaq
zəfərlər olurlar.

C	1
Ş	2
B	3
Be	4
Ça	5
Ç	6
Ca	7
C	8
Ş	9
B	10
Be	11
Ça	12
Ç	13
Ca	14
C	15
Ş	16
B	17
Be	18
Ça	19
Ç	20
Ca	21
C	22
Ş	23
B	24
Be	25
Ça	26
Ç	27
Ca	28
C	29
Ş	30
B	31

Xocavənd rayonunun işğal günü



Oktyabrın 2-si Xocavənd rayonunun işğal günüdür. Sahəsi 1458 km² hektar olan Xocavənd rayonu 1992-ci il 2 oktyabr tarixində Ermənistan Respublikası tərəfindən işğal olunub.

Ümumi sahəsi 25,5 min hektar olan Xocavənd meşəsində palıd ağacları qırılaraq ermənilər tərəfindən daşınıb, Xocaşın çayının kənarlarında bitən təbii meşə məhv edilib. Azərbaycan Respublikası Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyinin "İşğal olunmuş Azərbaycan ərazilərində ətraf mühitə və təbii sərvətlərə dağıdıcı təsiri müəyyənləşdirən (izləyən) operativ mərkəz" in əldə etdiyi məlumatlara əsasən, rayon ərazisində əkilib-becəribən narkotik vasitələr müxtəlif ölkələrə satılır, ərazilər mütəmadi yandırılaraq fauna və flora tamamilə məhv edilir, içlik materialına yararlı ağaclar qırılaraq Ermənistanə aparılır və digər ölkələrə satılır.



Milli ədəbiyyat

Şair, nasir, tərcüməçi Məmmədzadə Səyavuş İmran oğlunun (02.10.1935) anadan olmasının **75** illiyi

Yazıçı Süleyman Sani Axundovun (03.10.1875 – 29.03.1939) anadan olmasının **135** illiyi

Şair, publisist Nəsirov Vaqif İbad oğlunun (04.10.1945) anadan olmasının **65** illiyi

Əməkdar incəsənət xadimi, şair Abbasov Həmid Məmmədəli oğlunun (Həmid Abbas) (10.10.1935 – 19.11.1999) anadan olmasının **75** illiyi

Şair Aslanov Şəkər Mirzə oğlunun (Şəkər Aslan) (10.10.1935 – 13.07.1995) anadan olmasının **75** illiyi

Şair Axundov İsgəndər Aslan oğlunun (11.10.1935) anadan olmasının **75** illiyi

Şair İsgəndərov Əliağa Məmmədqulu oğlunun (Əliağa Vahid) (15.10.1895 – 30.09.1965) anadan olmasının **115** illiyi

Şair Abbasov Oqtay Sultan oğlunun (18.10.1935) anadan olmasının **75** illiyi

İctimai xadim, publisist, ədəbiyyatşünas, dramaturq Həsənov Həsən Əziz oğlunun (20.10.1940) anadan olmasının **70** illiyi

Nasir, dramaturq, tərcüməçi Axundov Süleyman Rzaqulubəy oğlunun (21.10.1875 – 29.03.1939) anadan olmasının **135** illiyi

Ədəbiyyatşünas, tənqidçi Vəlixanova Fəridə Ağaəli qızının (21.10.1935) anadan olmasının **75** illiyi

Əməkdar jurnalist, tərcüməçi, publisist Muradxanova Mailə Balabəy qızının (22.10.1940) anadan olmasının **70** illiyi

Nasir Ağayev Məmməd Salman oğlunun (Məmməd Aranlı) (22.10.1920 – 08.10.1950) anadan olmasının **90** illiyi

Şair Əliyev Mail İsmayıl oğlunun (25.10.1935 – 22.08.1999) anadan olmasının **75** illiyi

Nasir Hüseynov Əbdül Ənbiyə oğlunun (25.10.1925) anadan olmasının **85** illiyi

Ədəbiyyatşünas, publisist, nasir, mətnşünas Qafar Kəndli Hərisçi Əli oğlunun (26.10.1925 – 24.05.1997) anadan olmasının **85** illiyi



Xarici ədəbiyyat

Rus şairi Yesenin Sergey Aleksandroviçin (03.10.1895 – 28.12.1925) anadan olmasının **115** illiyi

Rus yazıçısı Bunin İvan Alekseyeviçin (22.10.1870-08.11.1953) anadan olmasının **140** illiyi



Tarixi günlər

Prokurorluq İşçiləri Günü (01.10.1998)

Beynəlxalq Ahıllar Günü (01.10.1992)

Xocavənd rayonunun işğalı günü (02.10.2008).

Müəllim Günü (5 oktyabr)

Ümumdünya Poçt Günü (09.10.1874)

Dövlət Müstəqilliyi Günü (18.10.1991)

Birləşmiş Millətlər Təşkilatı Günü (24.10.1945)

Zəngilan rayonunun işğalı günü (30.10. 1993)



Milli Qəhrəmanlar

Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Əliyev İmamverdi Barat oğlunun

(01.10.1950 – 15.11.1991) anadan olmasının **60** illiyi

Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Hüseynov Elşad Eynulla oğlunun
(08.10.1960 – 15.06.1992) anadan olmasının **50** illiyi



Siyasət. Hərbi iş

Kəşfiyatçı, jurnalist Zorge Rixardın (04.10.1895 – 07.11.1944) anadan olmasının **115** illiyi



Neft

Neftçi, geoloq Hacıyev Hümət Ələkbər oğlunun (10.10.1935) anadan olmasının **75** illiyi



Kimya. Biologiya

Kimyaçı, professor Məmmədov Şamxal Əliməmməd oğlunun
(15.10.1910-30.10.1984) anadan olmasının **100** illiyi

Əməkdar elm xadimi, akademik, kimyaçı, professor Şaxtaxtinski Toğrul
Nəmət oğlunun (22.10.1925) anadan olmasının **85** illiyi

Bioloq Miçurin İvan Vladimiroviçin (27.10.1855 – 07.06. 1935) anadan olmasının **155** illiyi



Riyaziyyat

Professor, riyaziyyatçı Məmmədov Yəhya Cəfər oğlunun (10.10.1930 – 26.01.2000) anadan olmasının **80** illiyi



Tarix. Din

Din xadimi Həsənlı Hacı Sabir Hüseyn oğlunun (12.10.1945) anadan

olmasının **65** illiyi

Tarixçi, ictimai xadim Hüseynov İsmayıl Abbas oğlunun (15.10.1910 – 08.11.1969) anadan olmasının **100** illiyi



Mədəniyyət. Maarif. Təhsil _____

Görkəmli ictimai və maarif xadimi, nasir, mühərrir Cəfərzadə Əlisgəndər Hacıbaba oğlunun (14.10.1875 – 1941) anadan olmasının **135** illiyi



Kitabxana işi. Kitabxanaşünaslıq _____

M.Ə.Sabir adına şəhər kitabxana-klubun (05.10.1985) yaranmasının **25** illiyi



Musiqi _____

Xalq artisti, Əməkdar incəsənət xadimi, bəstəkar Mirzəzadə Xəyyam Hadı oğlunun (05.10.1935) anadan olmasının **75** illiyi

Fransız bəstəkarı, pianoçu, dirijor Sen- Sans Şarl Kamilin (09.10.1835 – 16.12.1921) anadan olmasının **175** illiyi

Xalq artisti, tarzən Abdullayev Ağasəlim Sahib oğlunun (15.10.1950) anadan olmasının **60** illiyi

Avstriya bəstəkarı Ştraus İohanın (25.10.1825 – 03.06.1899) anadan olmasının **185** illiyi



Teatr. Kino

Kino rejissoru Seyidzadə Hüseyn Əli oğlunun (15.10.1910 – 02.07.1979) anadan olmasının **100** illiyi

Kinorejissor, kino operatoru Məmmədov Cavanşir Musa oğlunun (17.10.1915-1997) anadan olmasının **95** illiyi

İlk azərbaycanlı qadın teatr rəssamlarından biri Seyidova İzzət Əli qızının (20.10.1910-30.11.1973) anadan olmasının **100** illiyi



Rəssamlıq. Heykəltəraşlıq

Xalq rəssamı, qrafik Şaxtəxtinskaya Elmira Həbibulla qızının (25.10.1930-15.10.1996) anadan olmasının **80** illiyi

Prokurorluq İşçiləri Günü 1998



Hər il oktyabr ayının 1-də Azərbaycan Respublikası Prokurorluğunun əməkdaşları öz peşə bayramlarını təntənə ilə qeyd edirlər. Bu günün qeyd olunması tarixi zərurətdən yaranmışdır. Ümummilli lider Heydər Əliyev Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin Nazirlər Şurasının 1 oktyabr 1918-ci il tarixli Qərarı ilə Bakı Dairə Məhkəməsinin tərkibində prokurorluq orqanlarının fəaliyyətinə başlanmasını əsas tutaraq hər il oktyabr ayının 1-nin Azərbaycan Respublikası Prokurorluğu İşçilərinin Peşə Bayramı Günü kimi

qeyd edilməsi barədə 17 iyul 1998-ci il tarixli Sərəncam imzalanmışdır.

Məhkəmə orqanlarından fərqli olaraq, bir çox dövlətlərdə prokurorluq müstəqil institut kimi xeyli sonralar yaranmışdır. Dövlət idarəetmə mexanizminin tərkib hissəsi kimi prokurorluğun əsası ilk dəfə XIV əsrin əvvəllərində Fransada kral IV Filip tərəfindən qoyulmuşdur. Onun vaxtında kral mənafelərinin prokurorluq tərəfindən təmsil edilməsi qanunla (25 mart 1302) təsbit edilmişdi. Həm Qərb ölkələri, həm də Rusiya prokurorluqlarına bir nümunə kimi təsiri olan Fransa prokurorluğunun təşkili və fəaliyyəti haqqında qanun isə 1586-cı ildə qəbul olunmuşdur.

Müstəqil Azərbaycan dövlətində prokurorluq orqanlarının yaranma ta-

rixi Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti dövlətinə (1918-1920) təsadüf edir. 1918-ci il noyabr ayının 18-də Nazirlər Şurası tərəfindən "Azərbaycan Məhkəmə Palatası haqqında Əsasnamə" təsdiq edilmişdir. F. Xoyski, X. Xasməmmədov, A. Səfikürdski, T. Makinski AXC-nin Ədliyyə nazirləri, eyni zamanda baş prokurorları olmuşlar. Oduqca mürəkkəb və ağır şəraitdə fəaliyyət göstərən AXC-nin Məhkəmə palatasında, Bakı və Gəncə dairə məhkəmələrinin tərkibində olan prokurorluq orqanları öz səlahiyyətləri daxilində böyük işlər görmüşlər.

AXC-nin süqutundan sonra dövlət orqanları ilə yanaşı, prokurorluq və istintaq orqanları da ləğv olundu. Sovetləşmənin ilk illərində bütün hakimiyyət orqanlarının fəaliyyəti

yətinə nəzarət funksiyasını həyata keçirməli olan xüsusi orqanın yaradılması zəruriliyini nəzərə alaraq Azərbaycan SSR MİK-in 11 iyul 1922-ci il tarixli "Azərbaycan SSR-nin dövlət prokurorluğu haqqında" Dekreti ilə Azərbaycan SSR-də sovet prokurorluğunun əsası qoyuldu. Xalq ədliyyə komissarları Ə.Qarayev, S. Çivanov, B. Vəlibəyov, B.Talıblı, H.Hacıyev, A.Sultanova və başqaları həm də Azərbaycan SSR-

in baş prokurorları olmuşlar. 1936-cı ilin iyulunda Azərbaycan SSR Prokurorluğu Xalq Ədliyyə Komissarlığının tərkibindən çıxarılaraq birbaşa SSRİ Prokurorluğuna tabe edilməklə ayrıca qurum kimi fəaliyyətə başlamışdır. Kommunist partiyasının mütləq hakim olduğu Sovet hakimiyyəti dövründə prokurorluq bu rejimə və partiya liderlərinə xidmət edən bir orqan olmuşdur.

Ölkəmiz müstəqilliyini bərpa etdikdən sonra Azərbaycan Respublikasının Prokurorluğu sinfi mənafeələrə xidmət edən orqandan qanunun aliliyinin, insan hüquq və azadlıqlarının təmin olunmasına, cinayətkarlıqla mübarizəyə, qanunçuluğun qorunmasına xidmət edən orqana çevrilməklə sivil və demokratik inkişaf yoluna qədəm qoymuşdur.

Ədəbiyyat

Azərbaycan prokurorluğu: 90 illik çətin və şərəfli yol //Xalq qəzeti.- 2008.- 3 oktyabr.- S. 2.

Hərbi prokurorluğun əməkdaşları peşə bayramlarını qeyd etmişlər //Xalq qəzeti.- 2008.- 3 oktyabr.- S. 3.

Müasir prokurorluğun formalaşmasında İlham Əliyevin rolu //Xalq

qəzeti.- 2008.- 3 may.- S.4.

Qocayev, Ə. Prokurorluq işçiləri günü /Ə.Qocayev //Bayramlar və tarixi günlər.- B.: Altun kitab, 2006.-S. 52-54.

Prokurorluq orqanları işçiləri bundan sonra da Azərbaycan dövlətçiliyinə sədaqətlə xidmət edəcək, qanunla həvalə olunmuş

bütün vəzifələri layiqincə yerinə yetirəcəklər //Xalq qəzeti.- 2007.- 2 oktyabr.- S. 3.

Zeynalov, D. Prokurorluq orqanları Milli dövlətçiliyimizin keşiyindədir /D.Zeynalov //Xalq qəzeti.- 2008.- 3 oktyabr.- S. 5.

Saqibə Mehrəliyeva

60 illiyi

İmamverdi Əliyev 1950-1991

Milli
Qəhrəman



İmamverdi Barat oğlu Əliyev 1950-ci il 1 oktyabrda İmişli rayonunun Qulubəyli kəndində doğulmuşdur. 1969-cu ildə Kürdmahmudlu kənd orta məktəbini bitirdikdən sonra İmişli rayon Hərbi Komissarlığının göndərişi ilə Saatlı rayon 9 sayılı texniki peşə məktəbinin sürücülük kursuna daxil olmuşdur. 1970-ci ildə sürücü peşəsinə yiyələnib hərbi xidmətə gedir. 1972-ci ildə ordudan tərxis olunur və Bakı şəhəri Yasamal rayon daxili işlər

Şöbəsində sürücü-milis nəfəri kimi əmək fəaliyyətinə başlayır. 1973-1977-ci illərdə o, Bakı Maliyyə-Kredit Texnikumunun tələbəsi, 1978-ci ildə isə Bakı Xüsusi Milis Məktəbinin kursantı olmuşdur. İ. Əliyev təhsilini başa çatdırdıqdan sonra DİN-in göndərişi ilə İmişli rayon DİŞ-nin mühafizə bölməsində baş inspektor vəzifəsində çalışır.

1987-ci il... Artıq o, İmişli RDİŞ-də sahə müvəkkili işləyirdi.

90-cı illər... Torpaqlarımızın bütövlüyü uğrunda qanlı döyüşlər başlanmışdı. Bir azərbaycanlı kimi İmamverdi Əliyevin də ürəyində düşməne qarşı nifrət hissi alovlanırdı. 1991-ci ildə İmişli RDİŞ-nin bir qrup əməkdaşını Cəbrayıl rayon

DİŞ-nə ezam etdilər. Onların arasında İ. Əliyev də vardı. O, dəfələrlə ölümə üzbəüz gəlsə də, çevikliyi, döyüş əzmi sayəsində bütün xatalardan qurtula bilmişdi. Ağır döyüşlərdə düşmənin 4 tankını sıradan çıxarmışdı.

15 noyabr 1991-ci il... erməni yaraqlıları Hadrut rayonunun Şaqax kəndinə hücumə keçmişdi. Yüzlərlə erməni yaraqlısına qarşı cəmi 17 nəfər polis əməkdaşı döyüşürdü. On saatdan artıq davam edən bu ölüm-dirim savaşında düşmən xeyli itki verdi. Döyüşdə xüsusi rəşadət göstərən İmamverdi Əliyev qəhrəmancasına həlak oldu.

Ailəli idi. İki övladı var.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 8 oktyabr 1992-ci il tarixli

264 sayılı Fərmanı ilə Əliyev İmamverdi Barat oğluna ölümündən sonra “Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı” adı verilmişdir.

İmişli rayonunda dəfn edilmişdir.

Adına İmişli rayonunda küçə var. Qulubəyli kənd orta məktəbi də qəhrəma-

nın adını daşıyır. İmişli rayon Daxili İşlər Şöbəsi binasının önündə büstü qoyulmuşdur.

Ədəbiyyat

Azərbaycan Respublikası Daxili işlər orqanlarının bir qrup əməkdaşına “Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı”adı verilməsi haqqında: [Əliyev İmamverdi Barat oğlu-polis baş leytenantı - Azərbaycan Respublikasının suverenliyi və ərazi bütövlüyünün qorunmasında, dinc əhalinin təhlükəsizliyinin təmin

edilməsində göstərdiyi şəxsi igidlik və şücaətə görə]: Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı, 8 oktyabr 1992-ci il //Azərbaycan.- 1992.- 9 oktyabr.- S.1.- (Ölümündən sonra)

Əsgərov,V. Əliyev İmamverdi Barat oğlu /V. Əsgərov //Azərbaycanın Milli Qəhrəmanları.- B., 2005.- S. 57.

Nazim, N. Əliyev İmamverdi Barat oğlu: (1950- 1991) /N .Nazim //İstiqlal ulduzları.- B.,1995.- S. 39-40.

Zeynalov, R. Əliyev İmamverdi Barat oğlu: (1950-1991) /R.Zeynalov //Azərbaycanın Milli Qəhrəmanları .- B., 1996.- S.96.

Saqibə Mehrəliyeva

Vətən yolunda şəhid olanlar ölmürlər, xalqın qəlbində, ürəyində əbədi yaşayırlar... biz onların qəhrəmanlığı, şəhidliyi ilə fəxr edirik. Bu, bizim millətimizin iftixarıdır.

Heydər Əliyev, ümummilli lider

Xocavənd

Ərazisi - 1458 km²

Əhalinin sayı – 41216 min nəfər

İşğal tarixi - 02.10.1992-ci il



Xocavənd rayonu 1991-ci ildə Dağlıq Qarabağ Muxtar Vilayəti ləğv edildikdən sonra Martuni və Hadrut rayonlarının bazası əsasında yaradılmışdır. Rayonun sahəsi 1458 km² əhalisi 41216 nəfərdir. Ərazisi alçaq dağlıq və düzənlikdən ibarət olan Xocavənd rayonunun ümumi sahəsi 145647 hektardır. Rayonda bir şəhər (Xocavənd şəhəri - rayon mərkəzi), iki iri qəsəbə (Qır-

mızı bazar və Hadrut), 83 kənd var.

Rayon Ağdam-Füzuli avtomobil yolu kənarında, dağətəyi düzənlikdədir. Relyefi əsasən dağlıqdır. Hündürlüyü təqribən 500 metrdən 2725 metrə (Böyük Kirs dağı) qədərdir. Qədim yaşayış məskənlərindən sayılan Xocavəndin ərazisi təbii sərvətlərlə - tikinti materialları və faydalı qazıntılarla, meşə zolaqları və şirin su ehtiyatları ilə zəngindir. Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyindən verilən məlumata görə, Xocavənd rayonunun Qırmızıbazar qəsəbəsində diametri 600 sm, hündürlüyü 25 m olan 1 ədəd 1000 və 1 ədəd 2000 il yaşlı Şərq çınarları qədim təbiət abidəsi kimi qorunurdu.

Rayonun Qarakənd kəndində "Qırmızı kitab"a düşən, üçüncü dövrün relik növü olan, orta diametri 24 sm, hündürlüyü 12 metr, yaşı 100 illik azat ağacları da mühafizə edilirdi.

Azərbaycanı qədim yaşayış məskəni kimi dünyada tanıdan abidələrdən biri, dəniz səviyyəsindən 900 metr hündürlükdə yerləşən, uzunluğu 190 metr, əhəng daşları oksfordkimeric dövrünə aid olan Azıx mağarası Xocavəndin Füzuli rayonuna yaxın, Azıx kəndinin 1 kilometr cənub-şərqində yerləşir. Həmin rayonun Mets-Tağlar kəndindən cənubda, dəniz səviyyəsindən 850 m hündürlükdə yerləşən, uzunluğu 22 metr, əhəng daşları oksfordkimeric dövrünə aid

olan Tağlar mağarası da tarixi abidə kimi xüsusi əhəmiyyətə malikdir.

Azərbaycan Respublikası Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyinin “İşğal olunmuş Azərbaycan ərazilərində ətraf mühitə və təbii sərvətlərə dağıdıcı təsiri müəyyənləşdirən (izləyən) operativ mərkəz”in əldə etdiyi məlumatlara əsasən, rayon ərazisində əkilib-becərilən narkotik vasitələr müxtəlif ölkələrə satılır, ərazilər mütəmadi yandırılaraq fauna və flora tamamilən məhv edilir, içlik materialına yararlı ağaclar qırılaraq Ermənistanı aparılır və digər ölkələrə satılır.

Rayon 2 oktyabr 1992-ci ildə Ermənistan respublikası tərəfindən işğal edilmişdir.

Azərbaycan Respublikasının Dağlıq Qarabağ Muxtar Vilayətini ləğv etmək haqqında: Azərbaycan Respublikasının Qa-

İşğal altında olan Xocavəndin ərazisi bütövlükdə ekoloji terrora məruz qalıb. Azıx mağarasını ermənilər silah anbarına çeviriblər. Rayonun ərazisində yerləşən və ümumi sahəsi 25,5 min hektar olan Xocavənd meşəsində palıd ağacları qırılaraq ermənilər tərəfindən daşınıb, Xonaşen çayının kənarlarında bitən təbii meşə isə tamamilə məhv edilib. Xocavəndin Yelli Gədik sahəsində Füzuliyə gedən yolun sağ və sol tərəflərində avtomobil yollarının mühafizəsi məqsədilə əkilən ağaclar da kəsilib.

Məlum Qarabağ hadisələri başlayandan sonra Xocavəndin kəndləri işğal olunmuş, sakinləri respublikamızın 39 rayon və

şəhərində məskunlaşmışlar.

Xocavənd qəhrəman rayondur. Yüzdən çox xocavəndli vətən uğrunda döyüşlərdə şəhid olmuşdur. Rayonun işğal gününədək xocavəndlilər öz torpaqlarını fədakarlıqla qorumuşlar.

Bu gün xocavəndlilər dövlətçilik ideyası ətrafında sıx birləşərək qurub yaratmaq əzmi ilə çalışırlar. Onlar respublikamızın müxtəlif bölgələrinə səpələnənlər də, eyni istəklə, eyni ümidlə yaşayırlar. Azərbaycanın müstəqilliyinin möhkəmləndirilməsi işində layiqincə iştirak etmək və tarixi qələbəmizi yaxınlaşdırmağı xocavəndlilər qarşılarına məqsəd qoymuşlar.

Ədəbiyyat

nunu //Xalq qəzeti.-26 noyabr.-1991. –S.1.

Emin. Xocavəndin işğalına gedən yol /Emin //Olaylar.- 2006.-26 yanvar.- S.14.

İnternetdə

www.525ci.com
www.eco.gov.az/

Quliyev, L. Sabaha ümüdlü Xocavənd /L.Quliyev //Azərbaycan.- 2009.- 19 yanvar .-S.5.

www.paralel.az/index

Nailə Alişova

www.azadinform.az/
www.azstat.org/region

115 illiyi

Sergey Yesenin 1895-1925

Rus şairi



Romantik rus şeirinın görkəmli nümayəndələrindən biri olan Sergey Aleksandroviç Yesenin 1895-ci il oktyabrın 3-  (21 sentyabr) Ryazan quberniyasının, Kozmin mahalındakı Konstantinovo kəndində anadan olmuşdur. Uşaqlığı ana babasının himayəsində keçmiş Yesenin 1909-cu ildə kənd d rdillik məktəbini əla qiymətlərlə bitirərək təhsilini Spas-Klepikovski müəllim məktəbində davam etdirmişdir. 1912-ci ilin yayında Moskvaya g l r k ədəbi həyata qo-

şulan şair, o vaxtlar xalq içərisindən çıxmış gənc  d biyyat ıları birləşdirən Surikov adına ədəbi-musiqi dərnəyinin  zvv  olmuşdur. O, müntəzəm olaraq Şanyavski xalq universitetinə g lm ş, tərəqqipərvər əhvali-ruhiyyəli professorların mühazirələrini dinl mişdir. Sonra İ.D.S tinin mətbəəsində i   d z l n gənc Sergey inqilabi hərəkata fəal qoşulmuş v  1914-c  ildə “Put pravdi” qəzetində onun “Dəmirçi” şeiri dərc olunmuşdur.

1915-ci ildə Yesenin Peterburqa k  r k A.A. Blok, S.M.Qorodetski, N.S.Qumilyev kimi dövrünün qabaqcıl yazıçıları ilə tanış olur. Peterburq həyatı şairin dünyagörüşünün formalaşmasında müstəsna rol oynayır. 1916-cı ildə ilk şeirlər kitabı “Radunitsa” (Pravos-

lav məzhəbində Pasxadan sonrakı həftədə dünyasını dəyişənləri yad etmək)  ap olunmuşdur. Yesenin sonrakı illərdə yazdığı poemalarda (“Coş unluq”, “Yad diyar”, “Qüdrətli”) kənd ab-havası, kəndli ovqatı çox güclü olmuşdur. Təsadüfi deyildir ki, S.Yesenini vaxtilə “böyük milli şair” adlandıran M.Qorki onun “xalq dilini gözəl bilməsini”  n    k r k v  “xalis rus şairidir”-deyə heyranlıqla bildirmişdir.

S.A.Yesenin 1919-1923-c  illərdə imajinizm ədəbi cərəyanına qoşulmuşdur. İmajinistl rl  yaxınlıq şairin müvəqqəti olaraq ictimai həyatdan uzaqlaşmasına səbəb olmuşdur. O, “Meyxanalı Moskva” (1921-1924) şeir silsiləsi, “Qara adam” (1925) poemasını yazmışdır. Lakin Yesenin c miy-

yətdən, Rusiya həyatından kənarda qala bilməzdi. Bunu o, 1922-1923-cü illərdə ABŞ və Avropa ölkələrinə səyahəti zamanı daha aydın dərk etmişdir. 1924-1925-ci illər onun yaradıcılığında dönüş illəri olmuşdur. “Sovet Rusiyası” toplusu, “Böyük yürüş haqqında nəğmə”, “Vətənə dönüş”, “Səma təbilçisi”, “Kanta-

ta” kimi əsərlər buna parlaq misaldır. “Anna Snegina” (1925) poemasında yeni, çağdaş rus kəndinin realist təsviri verilmişdir.

O, 1924-1925-ci illərdə Bakıda olmuş, bir müddət Mərdəkanda yaşamışdır. Bakıda olarkən ədəbi və ictimai həyatda fəal iştirak etmişdir. Bakı həyatı Yesenin yaradıcılığında nikbinlik əhvali-ruhiyyə-

Ədəbiyyat

Sergey Yesenin
anadan olmasının 100
illik yubileyinin həyata
keçirilməsi haqqında
Azərbaycan Respublikası
Prezidentinin Sərəncamı
//Azərbaycan.- 1995.- 5
sentyabr.- S. 1.

Seçilmiş əsərləri
/tərc.ed. Əliağa Kürçaylı.-
Təkrar nəşr /S.Yesenin.-
B.: Avrasiya Press, 2006.-
167 s.

Sergey Yesenin /tərc.
ed. K.Zeynalova, K.Mah-
mudova; red. İ. İsmailov.-
B., 2002.- 38 s.

Rus dilində

Собрание сочинений:
В 2-х томах /Сергей Есе-
нин.- М.: Сов. Россия,
1990-1991.; Т.1. Стихот-
ворения, поэмы.- 1990.-
477 с.; Т.2. Стихот-
ворения. Проза. Статьи.
Письма.- 1991.- 381 с.

Стихотворения.
Поэмы /С. Есенин.-М.:

Транзиткнига, 2006.-
300 с.

Айседора Дункан и
Сергей Есенин: Их
жизнь, творчество, судь-
ба /сост. И.Краснова.-
М., 2005.-735 с.

Куняев, С.Ю. Жизнь
Есенина. Снова выплы-
ли годы из мрака /С.Ю.
Куняев.- М., 2001.-145 с.

İnternetdə

www.ansiklopedi..com
www.privatesozluk.com

www.tercume.az
www.zhurnal.lib.ru

sini, beynəlmiləlçilik mo-
tivlərini gücləndirmişdir.
Yesenin bir sıra məşhur
əsərlərini, o cümlədən
“Anna Snegina” poeması-
nı, “İran nəğmələri” silsi-
ləsinə daxil olan şeirlərin
bir çoxunu burada yaz-
mışdır.

Şair dərin yaradıcılıq
böhranı nəticəsində 1925-
ci il dekabr ayının 28-də
intihar etmişdir.

Xəlilov, Ə. Sergey
Yesenin: Mərdəkanın qı-
zıl payızı və yazı
/Ə.Xəlilov.- B.: Azərbay-
can, 1996.- 140 s.

Xəlilov, Ə. Yesenin və
Azərbaycan /Ə.Xəlilov.-
B.: Gənclik.- 1977.- 98 s.

Мамедова, П. Г.
Сергей Есенин на
азербайджанском языке
/П. Г. Мамедова.- Б.:
Мутарджим, 2003.-
132 с.

Мамедов, С.А. Твор-
ческий путь С.А. Есе-
нина /С.А. Мамедов.-Б.,
2000.

Adilə Abdullayeva

115 illiyi

Rixard Zorge
1895-1944

Kəşfiyyatçı



Əslən alman olan, əfsanəvi kəşfiyyatçı Rixard Zorge 1895-ci il oktyabr ayının 4-də Bakının Sabunçu qəsəbəsində 1885-ci ildə Bakıya köçmüş neftçi-texnik Adolf Zorgenin ailəsində anadan olmuşdur.

Rixard Zorge 1919-cu ildə Hamburq Universitetini bitirmiş, 1920-1923-cü illərdə Almaniyanın Axen, Remşeyd və Ham-

burq şəhərlərində faşizm əleyhinə təbliğatçılıq fəaliyyəti ilə məşğul olmuşdur. Almaniya Kommunist Partiyasının üzvü olandan sonra 1924-cü ildə Zolingen şəhər partiya qəzetinin redaktoru olmuşdur.

O, 1924-cü ildə SSRİ-yə gəlmiş, bir sıra idarələrdə çalışmış, beynəlxalq münasibətlərə dair bir neçə əsər yazmışdır.

Sovet kəşfiyyat sisteminə təlim kursu keçdikdən sonra əvvəllər Almaniya, sonralar isə Yaponiyaya göndərilmişdir. 1930-1940-cı illərdə həmin ölkələrdə işləyərkən SSRİ üçün çox mühüm məlumatlar əldə et-

miş, 1941-ci ilin yayında SSRİ sərhədlərinə toplanan alman diviziyalarının sayını, faşist Almaniyaının hücum edəcəyi dəqiq gününü, hərbi əməliyyat planlarının sxemini xəbər vermişdi. 1941-ci ilin oktyabrında yapon polisi Zorgenin həbsə alması, 1943-cü ilin sentyabrında ölüm cəzasına məhkum etmiş və bir ildən sonra edam olunmuşdur.

1964-cü il noyabrın 5-də cəsur kəşfiyyatçı Rixard Zorge ölümündən sonra Sovet İttifaqı Qəhrəmanı adına layiq görülmüşdür.

Ədəbiyyat

Azərbaycan Sovet Ensiklopediyası: IV cild.- B., 1980.- S. 345.

Волков, Ф.Д. Подвиг Рихарда Зорге /Ф.Д. Волков.-М., 1981.-146 с.

Rus dilində

Майснер, Х. О. Дело Зорге: Роман /Х. О. Май-

снер.-М.: Меж. Отношения, 1989.- 285 с.

Məmməd Məmmədov

Müəllim Günü



Hər il oktyabrın 5-i dünyada Müəllim Günü kimi qeyd olunur. Bu gün müəllimlər öz peşə bayramlarını qeyd edirlər. Hər kəs özünün ibtidai məktəbdə, birinci sinifdə oxuduğu illəri xoş xatirə kimi anır və bu xatirələrdə ən əziz yeri, əlbəttə ki, ona sevgi və qayğı ilə qələm tutmağı, yazı yazmağı, kitab oxumağı öyrədən müəllim tutur.

Müəllimlik dünyada ən çətin, eyni zamanda ən şərəfli və ən gözəl peşə-

dir. Bu gözəl və şərəfli işin dəyərini bilən əcdadlarımız həmişə müəllimə hörmətlə yanaşmışlar. Müəllim əməyinin nəticəsində cəmiyyət formalaşır, savadlı, bilikli, geniş dünyagörüşlü, nümunəvi əxlaqa malik insanlar yetişir. Bu insanlar isə cəmiyyəti daha da inkişaf etdirir. Hazırda dövlətimizin müstəqilliyinin möhkəmləndirilməsində fəal iştirak edən insanlar məhz müəllim əməyinin yetirmələridir. Müəllimlər yeni cəmiyyət quruculuğunun memarlarıdır. Hər birimizin layiqli vətəndaş kimi yetişməsində müəllimlərimizin əvəzsiz xidmətləri olmuşdur.

Ümummilli liderimiz Heydər Əliyev həmişə

Ədəbiyyat

Mərdanov və b.-B.: Çatış-
oğlu, 2003.- 326 s.

Qocayev, Ə. Müəllim
Günü /Ə. Qocayev //Bay-

müəllim əməyini yüksək qiymətləndirmiş, müəllim haqqında xoş sözlər söyləmişdir. O, öz müəllimlərini minnətdarlıqla xatırlayar, onların haqqında ürəkdolusu danışardı. Heydər Əliyev ölkəmizə rəhbərlik etdiyi bütün dövrlərdə həmişə müəllimə hörmət və ehtiramla yanaşmış, onların maddi vəziyyətinin, rifah halının yaxşılaşdırılması qayğısına qalmışdır. O, deyirdi: “Hər birimizdə müəllimin hərərətli qəlbinin bir zərərcisi vardır. Məhz müəllim doğma yurdumuzu sevməyi, hamının rifahı naminə vicdanla işləməyi müdrikliklə və səbirlə bizə öyrətmiş və öyrədir”.

ramlar və tarixi günlər.-
B.: Altun Kitab, 2006.-
S.121-123 .

Saqibə Mehrəliyeva

50 illiyi

Elşad Hüseynov 1960-1992

Milli
Qəhrəman



Elşad Eynulla oğlu Hüseynov 1960-cı il oktyabr ayının 8-də Masallı rayonunun Xıl kəndində doğulmuşdur. 1978-ci ildə burada məktəbi bitirdikdən sonra bir il sovxozda fəhlə işləmişdir. 1979-cu ildə hərbi xidmətə çağırılaraq, Batumi şəhərində xidmətə başlamışdır. 1981-ci ildə ordudan tərxis olunmuş və Bakı şəhər Səbail rayon DİŞ-nin nəzdindəki mühafizə şöbəsində milis nəfəri kimi işə

qəbul olunmuşdur. E.Hüseynov 1986-cı ildə N.Rzayev adına Bakı Xüsusi Orta Milis Məktəbinin (indiki Polis Akademiyası) qiyabi şöbəsinə daxil olmuş və 1989-cu ildə təhsilini başa vurmuşdur.

E.Hüseynov ermənilərin xalqımıza qarşı işğalçı hərəkətlərinə dözə bilmirdi. O, cəbhəyə göndərilməsi barədə bir neçə dəfə DİN-ə müraciət etdi. 1991-ci ildən etibarən müntəzəm olaraq cəbhə bölgələrinə getməyə başladı. İlk sınaq döyüşü Füzuli və Tərtər bölgələrində oldu. O, bu sınaqdan uğurla çıxdı. Sonra Marağa, Cuvanlı, Marquşevan, Ağbulaq və başqa kəndlərin azad olunmasında rəşadətlə döyüşdü. Onun göstərdiyi igidliklər düşməni vahiməyə salmışdı.

1992-ci il ... İyunun 15-i... Döyüşçülərə Fərrux kəndini düşməndən azad etmək tapşırığı verilmişdir. Şəhər tezdən Ağdam istiqamətində döyüşə atılan polis cəngavərləri kəndin içinə doğru irəliləyirdilər. Elşad həmişə olduğu kimi yenə də döyüşün ən qızgın yerində idi. O, həm cəsarətli vuruşu, həm də ruhlandırıcı çağırışları ilə döyüş yoldaşlarına mənəvi qüvvə verirdi. Əfsus ki, mövqeyini dəyişmək üçün səngərdən çıxarkən qəfil gülləyə tuş gəldi. Qırıldı ömrü qəhrəmanın...

Ailəli idi. Bu gün Elşadın ocağında 3 qız övladı böyüyür.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 8 oktyabr 1992-ci il tarixli 264 sayılı Fərmanı ilə Hüseynov Elşad Eynulla

oğluna ölümündən sonra “Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı” adı verilmişdir.

Masallı rayonunun Xıl kəndində dəfn edilmişdir.

Masallı rayonunda adına küçə var. Xıl kəndində büstü qoyulmuşdur.

Ədəbiyyat

Azərbaycan Respublikası Daxili işlər orqanlarının bir qrup əməkdaşına “Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı” adı verilməsi haqqında: [Hüseynov Elşad Eynulla oğlu - polis baş serjantı – Azərbaycan Respublikasının suverenliyi və ərazi bütövlüyünün qorunmasında, dinc əhalinin

təhlükəsizliyinin təmin edilməsində göstərdiyi şəxsi igidlik və şücaətə görə]: Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı, 8 oktyabr 1992-ci il //Azərbaycan.- 1992.- 9 oktyabr.- S.1.- (Ölümündən sonra).

Əsgərov, V. Hüseynov Elşad Eynulla oğlu /V.Əsgərov //Azərbaycanın

Milli Qəhrəmanları.-B.: Respublika xatirə kitabı redaksiyası, 2005.-S. 87.

Tahirov, Ə. Xatirə gecəsi /Ə.Tahirov //Azərbaycan.-2000.-18 oktyabr.-S.4.

Saqibə Mehrəliyeva

Milli azadlığa nail olmaq üçün milli oyanış, milli dirçəliş, milli ruhun canlanması lazımdır.

Vətənpərvərlik insanın daxilindəki duyğulardır. Əgər bunlar yoxdrusa, o insan mənəviyyətsizdir

Heydər Əliyev, ümummilli lider

65 illiyi

Hacı Sabir Həsənli 1945

Din xadimi



Hacı Sabir Hüseyn oğlu Həsənli 1945 ci il oktyabr ayının 12-də Naxçıvan Muxtar Respublikasının Şərur rayonunda anadan olmuşdur. 1968-ci ildə Bakı Dövlət Universitetinin Şərqsünaslıq fakültəsini, 1982-ci ildə Daşkənd

Azərbaycanda dini maarifləndirmə işi lazımı səviyyədə deyil //Azər-

Гасанли, С.Г. Проблемы веры и знания в средневековой религиозно-

www.adam.az
www.azerimuslims.com

İslam Universitetini bitirmişdir. 1966-1967-ci illərdə Yəmən Ərəb Respublikasında tərcüməçi işləmişdir.

1974-cü ildən Qafqaz Müsəlmanları İdarəsinin sədr müavini və Bakı İslam Universitetinin rektordur. Respublikada ilk olaraq ilahiyyat üzrə alimlik dərəcəsi almışdır. Din tarixi və islam fəlsəfəsinə dair “İman və elm”, “Adəmdən Xatəmə”, “Haqqa doğru”, “İslam mədəniyyətində elm”, “101 hədis”, “İman və elm”, “Peyğəmbərlər tarixi” kitablarının və elmi

Ədəbiyyat

baycan.-2007.-25 oktyabr.- S. 8.

Azərbaycanı dini poliqona çevirmək istəyirdilər

Rus dilində

философской мысли Азербайджана в XIII-

İnternetdə

www.elibrary.az
www.islam.azeriblog.com

məqalələrin müəllifidir. Milli Televiziya ilə nümayiş etdirilən silsilə verilişlərinə görə “Humay” mükafatına layiq görülmüşdür.

1985-ci ildə ABŞ-da olarkən televiziya və mətbuat səhifələrində vicdan azadlığı haqqında sovet gerçəkliyinin əsl iç üzünü açdığına görə ona Amerikanın fəxri vətəndaşı adı verilmişdir. Beynəlxalq “Simurq” Mədəniyyət Assosiasiyasının vitse-prezidenti, Dini Elmi Şuranın üzvüdür. Evlidir, 2 övladı var.

//İki sahil.-2007.- 9 noyabr.- S. 5.

XVI вв. /С.Г. Гасанли.- Б.:Иршад, 1992.- 101 с.

Adilə Abdullayeva

115 illiyi

Əliağa İsgəndərov 1895-1965

Qəzəlxan



Füzuli ənənələrinin davamçısı, müasir Azərbaycan ədəbiyyatında qəzəl janrının görkəmli nümayəndəsi olan şair Əliağa Məmmədqulu oğlu İsgəndərov (Əliağa Vahid) 1895-ci il oktyabrın 15-də Bakıda doğulmuşdur. İbtidai təhsilini mədrəsədə almışdır. Yarıkönül getdiyi mollaxanada o, iki il oxuduqdan sonra yoxsulluq üzündən təhsilini yarımçıq qoyub işləməyə başlamışdır. Əvvəl bütün fabrikində çilingər şagirdi, sonra dülgər işləmişdir.

Atası çox erkən vəfat etdiyi üçün əmisinin himayəsində böyümüşdür.

Əliağa Vahid 1914-1915-ci illərdən yazıb yaratmağa başlamışdır. Məktəbdə təhsil almaq imkanı olmasa da, öz üzərində müstəqil çalışmışdır. Əliağanın cəmiyyət həyatına fəhlə kimi gəlməyinə baxmayaraq, şeirə olan marağı onu müxtəliyə sövq etmişdir. Erkən yaşlarından dahi qəzəl ustadı Məhəmməd Füzulinin bir çox qəzəllərini əzbər bilmiş, Mirzə Ələkbər Sabirin satiralarını, Seyid Əzimin mənzum hekayələrini, qəzəllərini dönə-dönə oxumuşdur. Qəzet və jurnalları müntəzəm müxtəliə etmiş, bədii yaradıcılıqla dərinlən maraqlanmış, dövrün problemlərinə, tələblərinə diqqət yetirmişdir. Çox keçmir ki, özü də Sabirə şeirlərlə mətbuatda görünməyə başlayır.

Vahidin satira yaradıcılığı haqqında da çox danışmaq olar. O, satira yaradıcılığının ilk çağlarından (1915-1916-cı illər) başlayaraq “Məzəli”, “Babai-Əmir”, “Tuti”, “Molla Nəsrəddin” kimi jurnallarla əməkdaşlıq etmiş və həmin jurnallarda çoxlu satirik şeirlər dərc etdirmişdir.

Bu şeirlərin həm ideya-məzmununda, həm poetikasında ustadı M.Ə. Sabirin təsiri aydın duyulsa da, getdikcə ahəngdə, məcazlı deyimlərdə və bədii ifadə vasitələrində gənc şairin dəsti-xətti özünü hiss etdirmişdir.

Ə.Vahidin 1916-cı ildə ayrıca nəşr olunmuş, “Təməhin nəticəsi” adlı ilk kitabçasında uşaqlar üçün nəzmə çəkdiyi üç mənzum hekayəsi verilmişdir. Bu kitabça istedadlı gəncin necə bir ciddiyyət və qətiyyətlə yaradıcılıq alə

minə gəldiyini sübut etmişdir.

Gənc Əliağa Vahid 1919-1920-ci illərdə öz həyatını Azərbaycan Cümhuriyyəti ordusunda xidmətdə keçirmişdir. Bu onun üçün həm fəxrli, həm də əzablı bir həyat olmuşdur. Əliağa Vahidi hər şeydən əvvəl narahat edən zamanəsindəki hərc-mərclik, ədalətsizlik, düşmənlərin torpaqlarımıza göz dikməsi olmuşdur. Gənc şair və əsgər Əliağa Vahid yazdığı ictimai-siyasi şeirlərini “Əsgər”, “Əsgər Əliağa Vahid”, “Əxz əsgər şöbəsi əsgərlərindən Əliağa Vahid” imzaları ilə nəşr etdirmişdir.

Ədəbiyyata “Olmadım bir ləhzə, ya rəbb, mən cahan mülkündə şad” misrası ilə başlayan müxəmməslə gələn şair Birinci Dünya müharibəsinin, 1918-1920-ci illərdə xalqımızın başına gələn faciələrin, 1937-ci ilin repressiyasının, İkinci Dünya müharibəsinin törətdiyi fəlakətlərin şahidi olmuş, əzablarını çəkmişdir. Ömrü boyu ehtiyacı həyat keçirən şair həmin hadisələri çox ustalıqla və ehtiyatla qələmə almışdır. Paytaxtımızın ən gözəl

parklarından birində onun heykəli ucaldılıb, şəxsiyyətinə və sənətkar ömrünə həsr olunmuş tammetrajlı bədii film çəkilmişdir. İndi artıq ekran və efirdən Vahid tərcümeyi-halı, Vahid yaradıcılığı barədə verilişləri seyr etmək və dinləmək daha heç kimə qərribə gəlmir, mətbuatımızda Vahid qələminin qüdrətini tərənnüm edən yazılar daha heç kimi təəccübləndirmir.

İyirminci illərdə Bakı ictimai-mədəni həyatında Tənqid-Təbliğ teatrının fəaliyyəti qabarıq idi. Teatrın əsas məqsədi cəmiyyətdəki nöqsanları, yaramazlıqları qamçılayıb, geriliyin köklərini aşkara çıxarmaq idi. Tamaşalarda artistlər tərəfindən oxunan satirik kupletlərin böyük bir qismi Vahid tərəfindən qələmə alınmışdı. 1925-ci ildə nəşr olunmuş “Meyxanalar” kitabının üç müəllifindən biri də Ə.Vahid idi. Bir dəfə Bakı ədəbi mühitinin tanınmış qəzəl şairi Mirzə Əbdülxaliq Yusifi Əliağaya “Vahid” təxəllüsünü götürməyi məsləhət görmüşdür. Sonralar o qəzəllərini bu təxəllüslə yazmışdır.

Vahid qəzəl yaradıcılığında püxtələşdikcə klassik qəzəl məktəbinin istedadlı yetirməsi kimi, öz dəsti-xətti ilə seçilməyə başlayırdı. 30-cu illərdə və sonralar, onun qəzəlləri ədəbi tənqiddəki yanlış meyllər nəticəsində dövrü mətbuata buraxılmasa da, xalq arasında böyük sürətlə yayılır, tanınmış müğənnilərin oxuduqları muğamat və mahnı mətnləri kimi üreklərə yol tapır, sevilir, dillərdə əzbər olurdu.

O, 1935-ci ildə “Komunist” qəzeti redaksiyasında ədəbi işçi, Azərbaycan Dövlət Nəşriyyatında korrektor olmuş, 1936-cı ildən ömrünün sonunadək yalnız bədii yaradıcılıqla məşğul olmuşdur. Klassik Azərbaycan ədəbiyyatında – Nizami, Xaqani, Fələki və Nəvai poeziyasından tərcümələr etmişdir. Vahidin qəzəllərində Vətən, Azərbaycan yalnız bir müqəddəs ad kimi anılır. Bir insan, bir şəxsiyyət kimi onun qəhrəmanı Vətəni dərin məhəbbətlə sevir.

1941-1945-ci il İkinci Dünya müharibəsində “Əmək igidliyinə görə” medalı ilə təltif edilmişdir.

O, 1959-cu ilin oktyabr ayından respublika əhəmiyyətli fəxri təqaüd almışdır.

İyirminci yüzilliyin böyük qəzəl şairi Əliağa Vahidin ədəbiyyatımız tarixində mövqeyini, onun məhz yaşadığı sosial mühitdə əruza, qəzələ göstərilən təzyiqlər, qadağalar fəvqündə dayanaraq, poeziyamızın bu zərif, mənalı, müdrik janrını qoruyub yaşatması, zənginləşdirməsi müəyyənləşdirilmişdir. Onun qəzəlləri milli poeziyamızda özünə xas rəngi, ahəngi olan qiymətli sənət inciləri kimi əbədi qərar tut-

muşdur. Vahid ilhamı xalqdan alırdı. O, öz oxucusunu tanıyırdı. Çoxları şeir, partiyalı şeir axtarışında olanda, Vahid şeir axtarışları yolunu xəlqilikdə tapmışdı. Bu isə ona canlı və hərarətli ümumxalq sevgisi, məhəbbəti bəxş edirdi. Çünki Vahid sözün əsl mənasında xalq şairi idi.

Vahid poeziyası və musiqi, Vahid qəzəli və muğam. Bütün bunlar onun yaradıcılığında ana xətti təşkil edirdi.

Vahid milli musiqiyə vətəndaşlıq mövqeyindən yanaşırdı. Onu tarixi yaddaşımızın ən mötəbər

mənbələrindən biri kimi qəbul edirdi. Və xalqın bağrından qopmuş Vahidin oturub-durduğu, mənəvi qida və ilham aldığı mühit əslində xalq musiqisi mühiti idi. O, özünü müğənnilər, xanəndələr arasında daha sərbəst hiss edir, qəzəllərində sənət dostları hörmət və ehtiramla xatırlanırdı.

İsgəndərov Əliağa Məmmədqulu oğlu 1965-ci il sentyabrın 30-da Bakıda vəfat etmiş, Fəxri Xiyabanda dəfn olunmuşdur.

Seçilmiş əsərləri /Ə. Vahid.-B.: Lider.-2005.-472 s.

Cingiz, A. Azərbaycan əsgəri Əliağa Vahid: (Əliağa Vahid-110) /A.Çingiz //Ədəbiyyat qəzeti.-2005. – 14 oktyabr. – S.3

Ради вечной весны: Стихи / К 100-летию со дня рождения //Вышка.-1995.- 25 марта.- С.5.

Ədəbiyyat

Əlizadə, L. Böyük Füzulinin yadigarı: Əliağa Vahid-110 /L.Əlizadə //Respublika.-2005.-18 fevral.- S.5.

Əlizadə, L. Məhəbbət və gözəllik şairi /Əliağa Vahid-110 /L.Əlizadə

Rus dilində

Алескерова, С. Памяти поэта: /С. Алескерова //Вышка.-1995.- 23 сентября.- С.5.

İnternetdə

www.anl.az

www.lit.az

//Respublika.-2005.-1 oktyabr.-S.7.; Xalq qəzeti.- 2004.-15 fevral.- S.6.

Samirə Eminova

Şamxal Məmmədov 1910-1984

Alim

Şamxal Əliməmməd oğlu Məmmədov 1910-cu il 15 oktyabrda, Qarayagın, indiki Füzuli rayonunda anadan olmuşdur. 1927-ci ildə orta təhsilini başa vurduqdan sonra, 1929-1932-ci illərdə Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetində təhsilini davam etdirmişdir. 1932-1935-ci illərdə ADPU-nun aspiranturasında oxumuş və 1936-cı ildə “Alfa qlikollar haqqında” dissertasiya müdafiə edərək kimya elmləri namizədi alimlik

dərəcəsinə layiq görülmüşdür.

Ş.Məmmədov respublikamızda kimya sahəsində namizədlik elmi dərəcəsi alan 2-ci şəxsdir. O, 1936-cı ildən etibarən Bakı Dövlət Universitetinin Üzvi kimya kafedrasında əvvəlcə dosent, sonralar isə professor vəzifəsində işləmiş, 1943-1952-ci illərdə həmin kafedraya rəhbərlik etmişdir. Alim eyni zamanda 1937-1943-cü illərdə SSRİ EA Azərbaycan filialının nəzdindəki Kimya institutunun laboratoriya müdiri kimi fəaliyyət göstərmiş, 1943-1949-cu illərdə isə həmin institutun direktoru olmuşdur. 1942-ci ildə “Sədəqlikol efirlərinin tədqiqi” mövzusunda dissertasiya müdafiə edərək kimya elmləri doktoru alimlik dərəcəsi almışdır.

O, eyni zamanda 1949-cu ildən etibarən Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetində əvəzçilik üzrə professor vəzifəsində işləmiş, 1956-1959-cu illərdə isə ADPU-da “Kimya kafedrası”nın müdiri olmuşdur.

Professor Ş.Ə.Məmmədov 1959-cu ildən başlayaraq elmi fəaliyyətini Azərbaycan EA-nın Neft-Kimya Prosesləri İnstitutunda davam etdirmiş və 1978-ci ilə kimi həmin institutda “Bioloji aktiv maddələrin sintezi və texnologiyası” laboratoriyasının rəhbəri olmuşdur. Səmərəli elmi tədqiqat işlərinə və kadr hazırlığı sahəsindəki fəaliyyətinə görə 1967-ci ildə üzvi kimya ixtisası üzrə Azərbaycan EA-nın müxbir üzvü seçilmişdir.

Üzvi sintez sahəsində görkəmli kimyaçılardan

biri hesab olunan Şamxal müəllimin əsas tədqiqatları pestisid xassəli qlikol efirlərinin sintezi və tədqiqinə aiddir. Ş.Məmmədovun rəhbərliyi ilə bir sıra yeni pestisid (herbisid, insektisid, akarisid, fungisid və s.) sintez edilmiş, qlikol efirlərinin sintezi üçün yeni üsullar işlənib hazırlanmışdır.

Ş.Məmmədovun elmi fəaliyyəti ilə bağlı tədqiqatları 3 monoqrafiyada, 70 müəlliflik şəhadətnaməsində, müxtəlif jurnallarda nəşr edilmiş 400 məqalədə (əməkdaşları və tələbələri ilə birlikdə) öz əksini tapmışdır. Onun respublikamızda yüksək ixtisaslı kimyaçı kadrların hazırlanmasında böyük

xidməti olmuşdur. Alimin elmi və pedaqoji fəaliyyəti layiqincə qiymətləndirilərək “Şərəf nişanı” ordeni, müxtəlif medallar və fəxri fərmanlarla təltif edilmişdir.

Görkəmli kimyaçı alim 1984-cü il sentyabr ayının 30-da vəfat etmişdir.

Ədəbiyyat

Məmmədov Şamxal
//Azərbaycan Sovet Ensiklopediyası: on cilddə.- B.: ASE, 1982.- C.VI.-

S. 505.
Əliyev, R. Məmmədov Şamxal /Rəcəb Əliyev //Azərbaycanın kimya sə-

nayesi və görkəmli kimyaçıları.-B.: Təhsil, 2002.- S. 106-108.

Rus dilində

Исследование в области синтеза простых эфиров гликолей.- Б., 1944.

Простые эфиры гликолей.- Б.: Изд-во Акад. Наук Аз ССР, 1961.- 210 с.

Простые галоидоэфиры и их биологическая активность.-Б.: Азербешпр, 1966.- 304 с.

Səmayə Quliyeva

Hüseyn Seyidzadə 1910-1979

Rejissor



Hüseyn Əli oğlu Seyidzadə 1910-cu il oktyabr ayının 15-də İrəvanda doğulub. Atası tanınmış tacir idi. Aktrisa Ruqiyyə Seyidzadənin oğlu, aktrisa Zəhra Seyidzadəni qardaşıdır. Tale minlərlə azərbaycanlı kimi bu ailənin də başına min bir müsibət gətirmişdir. Ermənilərin tənələrindən cana doymuş Seyidzadələr ailəsi əvvəl Tbilisiyə, sonra isə Bakıya köçməli olmuşdur. Rejissorun bacısı Zəhra Seyidova söhbətlərdə deyirdi ki, “biz Bakıya köçəndə Hüseyn üçüncü sinifdə oxuyurdu.

Dərsi buraxırdı, kinoya qaçırdı, pulu olmayanda, seansdan sonra stullar arasında gizlənib, o biri seansa da baxırdı. O, elə uşaqlıqdan kinoya bağlanmışdı. Tale də onu kinoya gətirdi. Hətta, anam Ruqiyyə ilə mənə də kinofabrikə aparıb “Əlsizlər” filminə çəkirmişdi. Zəhra xanım deyirdi ki, Hüseynlə bağlı bütün ağrıları mən də yaşamışam. Hüseyn başqaları kimi xoşbəxt yaşamaq istəyirdi. Ancaq haqsızlığı bağışlamazdı. Bütün qəlbi, mənəviyyəti ilə, bir də öz sənəti ilə bu xalqa bağlı idi. Hüseyn Seyidzadə Moskvada Ümumittifaq Dövlət Kinematografiya İnstitutunu bitirmişdi. Görkəmli sənət korifeylərindən, Sergey Eyzenşteyndən, Mixail Rommdan, Lev Kulicanovdan sənətin sirlərini öyrənmişdi. “Hindistana gəl, səni milyon edərəm”. Bu

sözləri Hüseyn Seyidzadənin filmlərinə baxandan sonra hind kinosunun məşhur aktyor və rejissoru Rac Kapur demişdi.

Hüseyn Seyidzadə müharibədən əvvəl rejissor Niyazi Bədəlovla “Ayna” adlı filmin çəkilişlərinə başlamışdı. Müsahibələrindən birində Hüseyn müəllim bu filmlə bağlı suala belə cavab vermişdi: “Yaman yaralı yerimə toxundunuz. Bu filmin başına elə oyun açmadılar ki, bu film olsun. Allah mərdimazara lənət eləsin. Yaxşı deyiblər ki, qonşu qonşu olsa, bağ çəpəri neyləyər”. Bundan sonra Niyazi ilə belə qərara gəldik ki, “Ayna”nın materiallarından istifadə edib müharibə mövzusunda yeni bir film çəkək. Ssenariyi İmran Qasımov yazdı. Baş rola Leyla Bədərbəylini dəvət etdik. “Ayna”da əsas rola onu çəkməli idik. Hətta çəkirdik də.

Sonradan filmi “Sovqat” adlandırdıq və 1943-cü ildə çəkib qurtardıq”. Bu filmdə müharibəyə sovqat göndərən insanların böyük vətənpərvərlik duyğularından söhbət açılır. Nə qədər çətin olsa da, rejissorlar bütün söylərini birləşdirib film yaratmışdılar və bu lent dəfələrlə cəbhə bölgələrində nümayiş etdirilmişdi.

1956-cı ildə Bakının kinoteatrlarında ekrana “O olmasın, bu olsun” filmi çıxarıldı. Bu film böyük Üzeyirin geniş tamaşaçı auditoriyasına təqdim olunan ikinci böyük əsəri idi. “O olmasın, bu olsun” Hüseyn Seyidzadə yaradıcılığının şah əsərlərindən olmuşdur. Bu filmin yarınma tarixi haqqında çox yazılıb. Onu əlavə etmək olar ki, film ekranlara çıxarılanda ona qarşı müəyyən tənqidi münasibətlər olsa da, onun müvəffəqiyyətinə kölgə sala bilmədi. Məsələn, bazarda qoçuların davası, Rüstəm bəyin evindəki qalmaqal, hamam səhnəsi və s. nöqsan kimi göstərilirdi.

Ancaq bu film sevildi və öz rejissoruna böyük şöhrət gətirdi. Azərbaycanda elə bir kino əsəri yoxdur ki, “O olmasın, bu olsun”

qədər məşhur aktyor ansamblı toplaya bilsin. Bu, Azərbaycan aktyorlarının “kino qalereyası” idi. Təxminən ekrana çıxdığı iki-üç il ərzində artıq dünyanın 40-dan çox ölkəsində göstərilən bu film Azərbaycan kinosunun şöhrətini dünyaya yaydı. İran, İraq, Yuqoslaviya, Yaponiya, Avstriya, Amerika Birləşmiş Ştatları, İsveçrə, Macarıstan və sair ölkələrin tamaşaçıları filmə böyük maraqla baxırdılar. Və elə bu gün də “O olmasın, bu olsun” dünyanı dolaşmaqdadır.

60-cı illərdə studiyada çox qərribə bir qalmaqal yarandı. Məsələn bundan ibarət idi ki, şair Novruz Gəncəli, Alla Axundova və Hüseyn Seyidzadənin birgə yazdığı “Yaşayın, Qızlar” ssenarisinin ona məxsus olduğunu iddia edirdi. O, məhkəməyə müraciət edərək, bu ssenarinin onun 1961-ci ildə “Azərbaycan” jurnalında dərc edilmiş “Bizim sahil-də” adlı əsərindən oğurlandığını bildirir və ssenarinin çəkilişinin saxlanılmasını tələb etmişdir. Uzun məhkəmə çəkişmələrindən sonra Alla Axundova ssenarinin müəllifi kimi təsdiq olunmuşdu,

elə Hüseyn Seyidzadənin iştirakı ilə. Film isə rejissor Eldar Quliyev çəkmişdi. Bu çəkişmələr Hüseyn Seyidzadəni xeyli sarsıtsa da, buna baxmayaraq, o yenə də öz sənəti uğrunda mübarizəsini davam etdirmişdi.

Sonrakı mübarizə isə “Dəli Kür” filmi ilə bağlı olmuşdu. Bu filmin də taleyi Hüseyn Seyidzadənin öz taleyi kimi ağırlı olmuşdur. 1969-cu ildə İsmayıl Şıxlının eyni adlı romanı əsasında yazdığı ssenari ekranlaşdırıldı və 1970-ci ildə film ekranlara çıxarıldı. Film Moskvada senzuranın qəzəbinə tuş oldu və filmdən 1 neçə epizod çıxarıldı. Rejissor çox səy göstərmişdisə də, filmi tam şəkildə xilas edə bilməmişdi. Çünki imperiya öz qaniçən xislətini göstərməyə imkan verə bilməzdi. Film uzun zaman bu epizodlarsız ekranlarda göstərilmişdi. Lakin xalq yazıçısı İsa Hüseynovun ciddi səyi nəticəsində 90-cı illərin ortalarında televiziya vasitəsilə həmin epizodlar ekranda canlandırıldı və filmin ilkin nüsxəsi tamaşaçılara təqdim olunmuşdu.

Ümumiyyətlə, Hüseyn Seyidzadə mübariz sənətkar olmuşdu. O, sözünü açıq deməyi xoşlayırdı. Çoxları isə bunu sevmirdilər. “Qatır Məmməd” filmini ilk dəfə çəkməyə başlayanda açıqca demişdi ki, niyə ssenarini ruslar yazmalıdır. Sonra isə fil-

mi yarımçıq qoymuşdu. Bütün filmlərində milli xüsusiyyətləri qorumağa çalışırdı. İstəyirdi ki, filmlərimizdə xalqın mənəvi ruhu olsun, onun taleyinin ağrıları əks etdirilsin.

“Yenilməz Batalyon”da da, “Koroğlu”da da, “Qayınana”da da bunlar çox

aydın görünür. Son vaxtlar Natəvan haqqında film çəkmək istəyirdi. Ancaq amansız ölüm buna imkan vermədi. 1979-cu il iyunun 2-də bu böyük sənətkar dünyasını dəyişdi.

Ədəbiyyat

www.anl.az.

www.azerbaijan-news.az

www.azeriart.net

www.express.com.az

www.kinozal.az

www.cinema.aznet.org

www.torrents.ru

www.wikipedia.org

Adilə Abdullayeva

Müstəqillik Günü

1991

Müstəqilliyin əldə olunması nə qədər çətindir, onun saxlanması, daimi, əbədi olması bundan da çətindir.

Heydər Əliyev, umumilli lider



Tarix dəfələrlə sübut edib ki, müstəqilliyi qoruyub saxlamaq onu qazanmaqdan qat-qat çətinidir. Gərək sınaqlara hazır olasan, hər bir əziyyətə və çətinliyə dözməyi bacarasan. Tale elə gətirdi ki, Azərbaycan bir əsrdə iki dəfə müstəqillik əldə etmək, özünün suveren dövlətini yaratmaq imkanı qazandı. Təəssüf ki, birinci imkan xarici müdaxilə, daxili çəkişmələr və beynəlxalq təminatın olmaması səbəblərindən itirildi. 1918-ci ildə qurulmuş Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti cəmi 23 ay

yaşadı. İkinci tarixi imkan bir də 70 il sonra yarandı. Sovet imperiyasının dağılması Azərbaycan xalqına öz milli müstəqilliyini bərpa etmək imkanı verdi. 1991-ci il oktyabrın 18-də Azərbaycan Respublikası Ali Sovetinin sessiyasında “Azərbaycanın dövlət müstəqilliyi haqqında Konstitusiya Aktı” qəbul olundu. Bu mühüm tarixi sənədlə xalqımız uzun illərdən bəri həsrətində olduğu azadlığına qovuşdu.

1991-ci il... Meydanlar kükrəyirdi. Azadlığın yaxınlaşdığını duyan xalq öz əzəli və əbədi arzusuna qovuşmaq, həmin tarixi anı tezləşdirmək üçün hər şeyə hazır idi. Bu xalq meydan hərəkətində bərkimiş, Yanvar qırğınına görmüşdü. İmperiyanın tankları da artıq azadlığa

gedən yolun qarşısını kəsməyə qadir deyildi. Özünün istiqlal mübarizəsində neçə-neçə şəhid və qurbanlar vermiş Azərbaycan addım-addım, inadla müstəqilliyə doğru gedirdi. 1991-ci ilin bir payız gününü uzun-uzadı qızgın müzakirələrdən sonra “Azərbaycanın dövlət müstəqilliyi haqqında Konstitusiya Aktı” qəbul olundu. Bununla da Azərbaycanın tarixində yeni dövrün başlanğıcı qoyuldu.

Bir tərəfdən imperiyanın dağılmağa başlaması, digər tərəfdən xalqın artmaqda olan təzyiqi respublikanın hakim dairələrini manevr etmək məcburiyyətində qoymuşdu. Yuxarılarda belə hesab edirdilər ki, bu sənədin qəbul edilməsi xalqı sakitləşdirəcək, hakimiyyətin ömrünü uzat

mağa imkan verəcəkdir. Ona görə də təsadüf deyildi ki, “Konstitusiya Aktı” ilkin mərhələdə yalnız quru kağız olaraq qalır, Azərbaycan yenə də Moskvadan idarə edilir, rejim Kremlin dediyi ilə oturub dururdu. Lakin indi bunlar arxada qalmışdır.

Azərbaycan Respublikasında 1991-ci il dekabrın 29-da ümumxalq səsverməsi keçirildi. Referendum bulleteninə bir söz yazılmışdı: “Siz Azərbaycanın dövlət müstəqilliyi haqqında Azərbaycan Ali Sovetinin qəbul etdiyi Konstitusiya Aktı”na tərəfdarsınız mı?” Səsvermə hüququ onların 95%-indən çoxu referendumda iştirak etdi. Azərbaycan yekdilliklə respublikanın dövlət müstəqilliyinə tərəfdar çıxdı.

Müstəqilliyi elan etmiş Azərbaycan Respublikası çox mürəkkəb tarixi şəraitdə fəaliyyət göstərməyə başlamışdı. Onun müstəqilliyini dünya dövlətləri tanıdı. Azərbaycan Respublikasını ilk olaraq 1991-ci il noyabrın 9-da Türkiyə Cümhuriyyəti, sonra Rumıniya (11 de-

kabr 1991), Pakistan (13 dekabr 1991), İsveçrə (23 dekabr 1991), İran (25 dekabr 1991), ABŞ (23 yanvar 1992), Rusiya (10 aprel 1992) və b. dövlətlər tanıdılar.

Azərbaycanın BMT-yə üzv qəbul olunması ilə (2 mart 1992) onun beynəlxalq aləmdə de-fakto tanınmasına başlandı.

Lakin müstəqilliyini qazandıqdan iki il sonra xalqımız yenidən onu itirmək təhlükəsi ilə üzləşdi. Bir tərəfdən Ermənistan silahlı qüvvələrinin təcavüzü nəticəsində geniş miqyas almış Birinci Qarabağ müharibəsi, digər tərəfdən dövlət rəhbərliyində olan səbatsız, səriştəsiz adamların yeritdikləri səhv siyasət və daxildə gedən siyasi çəkişmələr, separatçılar hərəkatı müstəqilliyin bəşiyindəcə boğulması təhlükəsini reallaşdırırdı. Lakin böyük siyasi təcürbəyə malik olan Heydər Əliyevin ölkədə hakimiyyətə qayıdışı ilə bu təhlükə sovuşdu.

İndi müstəqilliyimizin siyasi və iqtisadi sütunları getdikcə möhkəmlənir. Xalqın öz dövlət-

çiliyi sarıdan heç bir narahatçılığı yoxdur. Müstəqilliyin taleyini müəyyənləşdirən əsas amillər qorunub saxlanılır, inkişaf etdirilir. Dövlətçiliyin möhkəmləndirilməsinə, iqtisadiyyatın inkişafına, milli-mənəvi dəyərlərin qorunub saxlanmasına eyni dərəcədə diqqət verilir.

Azərbaycan bu gün həm siyasi, həm də iqtisadi cəhətdən dünyanın qüdrətli dövlətlərindən birinə çevrilib. İqtisadi artım tempinə görə ölkəmiz nəinki regionda, həm də dünyada lider mövqeyə çatıb. Regionda heç bir irimiqyaslı layihə Azərbaycanın iştirakı və razılığı olmadan həyata keçirilmir. “Əsrin müqaviləsi” çərçivəsində reallaşan “Bakı-Tbilisi-Ceyhan” Əsas İxrac Boru Kəməri artıq neftimizi dünya bazarına çıxarır. Bu kəmərlər həm Cənubi Qafqazda təhlükəsizliyin təmin olunmasında, həm də xalqımızın daha firavan yaşamasında mühüm rol oynayır.

Ədəbiyyat

Əliyev Heydər. Bugünkü müstəqil dövlətimiz Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin layiqli varisidir: Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin 80 illik yubileyinin keçirilməsi üzrə dövlət komissiyasının iclasında Heydər Əliyevin nitqi //Azərbaycan.-1998.-21 may.-S.1.

Azərbaycanın müstəqilliyi əbədidir. Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin 80 illik yubileyi münasibətilə Milli Məclisin təntənəli iclası //Azərbaycan.-1998.- 28 may.-S. 1.

Dövlət müstəqilliyimiz əbədi olmuşdur: Azərbaycan Demokratik Respublikasının 84-illiyi münasibətilə //Azərbaycan.-2002.-26 may.- S. 3.

Qocayev, Ə. Müstəqillik günü /Ə.Qocayev //Bayramlar və tarixi günlər.-B.: Altun kitab, 2006.-S. 54-57.

Saqibə Mehrəliyeva

Azərbaycan Respublikası

Yarandığı tarix	28 may 1918
Müstəqillik günü	18 oktyabr 1991
Avropa Təhlükəsizlik və Əməkdaşlıq Təşkilatına qoşulduğu gün	30 yanvar 1992
Birləşmiş Millətlər Təşkilatına daxil olduğu gün	2 mart 1992
Müstəqil Dövlətlər Birliyinə daxil olduğu gün	19 sentyabr 1995
Avropa Şurasına daxil olduğu gün	17 yanvar 2001
ərazisi min kv. km	86,6
əhalinin sayı, min nəfər (2008-ci ilin əvvəlinə)	8629,9
1 kv.km-ə düşən əhalinin sıxlığı, nəfər	99, 65
Paytaxtı	Bakı
Dövlət dili	Azərbaycan
Pul vahidi	manat
İnzibati ərazi vahidlərinin sayı:	
Myxtar Respublika	1
Rayonlar	66
Şəhərlər	77
Şəhər rayonları	13
Qəsəbələr	251
Kənd ərazi vahidləri	1700
Kənd yaşayış məntəqələri	4263

135 illiyi

*Süleyman Sani
Axundov
1875-1939*

Yazıçı

Görkəmli yazıçı, maarif xadimi Süleyman Rzaqulu bəy oğlu Axundov 1875-ci il oktyabr ayının 21-də Şuşa şəhərində bəy ailəsində doğulmuşdur. Hələ körpə ikən atasız qalan Süleymanın təlim-tərbiyəsi ilə bilavasitə dayısı, görkəmli maarif xadimi Səfərəli bəy Vəlibəyov məşğul olmuşdur. Süleyman Sani 1885-ci ildə Qori Müəllimlər Seminariyasına daxil olmuş, burada milli, klassik rus və dünya ədəbiyyatı ilə

dərindən tanışlıq onun dünyagörüşünə faydalı təsir göstərmişdir.

1894-cü ildə seminariyanı bitirən Süleyman Sani Bakıdakı III dərəcəli rus-tatar məktəbinə müəllim təyin edilmişdir. Həmin ildən o, tərəqqipərvər maarifçilərlə birlikdə xalqı cəhalətdən qurtarmaq, gənc nəsli mütərəqqi ideyalarla tərbiyələndirmək işində var qüvvəsi ilə çalışmışdır. Süleyman Sani ədəbi-ictimai, pedaqoji fəaliyyətinin bütün dövrlərində xalq mənafeyini müdafiə etmişdir.

1906-cı ildə Bakıda çağırılan müəllimlər qurultayında fəal iştirak edən Süleyman Sani ərəb əlifbasını islah etmək üçün faydalı təşəbbüs göstərmiş, həmin qurultayda ana dilində proqram tərtib etmək üçün ayrılan komissiyaya seçilmiş, 1908-ci

ildə A.Şaiq, M.Mahmudbəyov və başqa qabaqcıl maarif xadimləri ilə birlikdə Azərbaycan pedaqoji fikri tarixində mütərəqqi bir hadisə olan məşhur "İkinci il" dərsliyini tərtib etmişdir.

1918-ci ildə Bakıda sovet hakimiyyəti qurulanda o, Azərbaycanda ilk maarif komissarı kimi maarif sahəsində böyük həvəslə çalışmışdır. Xalq maarifi işində Süleyman Saninin xidməti onun ictimai-pedaqoji fəaliyyətində parlaq, şərəfli hadisədir.

1920-ci ildə Qarabağ İnkılab Komitəsinin qərarı ilə Süleyman Sani bir sıra partiya və dövlət tapşırıqlarını yerinə yetirir. Həmin il avqustun 9-da Qarabağ vilayət maarif şöbəsinə müdir təyin edilir. O, maarif işində həvəslə işləyir. Qarabağ və Zəngəzur-

da məktəb, uşaq evi, klub, qiraətxana və başqa mədəni-maarif ocaqlarının açılmasında fəal iştirak edir. Azərbaycanda mədəni maarif işlərinin möhkəmlənməsinə çalışır.

1922-ci ildə S.Sani M.Mahmudbəyov, S.Əbdürrəhmanzadə, F.Ağazadə, A.Şaiq, Ə.Əfəndizadə ilə birlikdə "Yeni türk əlifbası" dərsliyini yazır. Həmin ildə o, "Azərbaycan ədib və şairlər ittifaqı"nın sədrliyinə seçilir və ədəbi gəncliyin təربiyələnməsi üçün böyük əmək sərf edir.

Azərbaycan Mərkəzi İcraiyyə Komitəsi 1932-ci ildə Süleyman Sani Axundovun pedaqoji-ədəbi, həmçinin ictimai-mədəni fəaliyyətini nəzərə alaraq ona Əmək Qəhrəmanı adı vermişdir.

Süleyman Saninin yaradıcılığı zəngin və çoxcəhətlidir. M.F.Axundov realist ədəbi məktəbi zəminində Süleyman Sani ictimai-bədii fikir tariximizdə hekayə ustası, görkəmli dramaturq, komediograf, məşhur xalq müəllimi, mədəniyyət xadimi kimi də tanınmışdır.

Süleyman Sani dramaturgiyamıza M.F.Axundovun məşhur "Hacı Qara" əsərinin təsiri ilə yazdığı "Tamahkar" komediyası ilə gəlmişdir. "Tamahkar" sadə, aydın dildə yazılmış realist komediyaadır.

1906-cı ildə Süleyman Sani burjua cəmiyyətini və əxlaqını ifşa edən kiçik formalı komediyalarını "Dibdat bəy" və "Türk birliyi"ni yazır. Bu pyeslərdə o, duma seçkilərinə molla-nəsrəddinçilər mövqeyindən baxmışdır. Hər iki komediya ilə S.S. Axundov dramaturgiyamıza ictimai-siyasi mövzu gətirmişdir.

S.Saninin bədii yaradıcılığının yeni yüksəliş mərhələsi 1920-ci illərdən başlayır. O, Azərbaycan dramaturgiyasında "Laçın yuvası" (1921) ilk dramının müəllifi olmuşdur. Bir sıra pyeslər "Cərxı fələk" (1921), "Qaranlıqdan işığa" (1921), "Eşq və intiqam" (1922) və komediya janrının ilk nümunələri də "Molla Nəsrəddin Bakıda" (1921), "Şahsənəm və Gülpəri" (1921), "Bir eşqin nəticəsi" (1922), "Ye-

ni həyat" (1923) onun qələməmindən çıxmışdır.

Süleyman Sani həm də orijinal nasirdir. Onun 1923-1935-ci illərdə yazmış olduğu "Qan bulağı", "Ümid çırağı", "Cəhalət qurbanı", "Nə üçün?", "Təbrik", "Sona xala", "Namus", "Mister Qreyin köpəyi", "Son ümid", "İki dost, iki düşmən", "Gənc maşinistka və qoca yazıçı" hekayələri Azərbaycan nəsrinin ilk nümunələrinəndir.

"İctimai rəyin klassik saydığı" qüdrətli sənətkarlardan olan Süleyman Saninin ədəbiyyatımızın inkişafı tarixində böyük xidməti vardır. Onun əsərləri bütün oxucular kimi, məktəblilər tərəfindən də sevilə-sevilə müəllimə edilir. Ədəbi irsinin tərəvəti, ictimai-təربiyəvi, bədii, estetik məzmunu solmayan bu sevimli yazıçının parlaq xatirəsi xalqın qəlbində yaşayır.

Süleyman Sani Axundov 1939-cu il mart ayının 29-da Bakıda vəfat etmişdir. Onun qəbri Bakıda Fəxrı xiyabandadır.

Ədəbiyyat

Seçilmiş əsərləri: Pyeslər və hekayələr /S.S. Axundov; tərt. və ön sözün müəllifi N.Vəlixanov.–B.: Şərq-Qərb, 2005.– 445 c.

Qaraca qız: İbtidai sinif şagirdləri üçün /S.S.

Axundov.– B.: Şərq-Qərb, 2001. – 54 s.

Qorxulu nağıllar (Azərbaycan klassik ədəbiyyatı) /S.S. Axundov; red. R.İsmayılov.– B.: Altun Kitab, 2005.– 111 s.

Dilbazi, M. Unutmadığın insanlar: S.S. Axundov haqqında xatirə //Azərbaycan.–1998.- №12.– S.151- 156.

Rus dilində

Алиев, Ф. Вечно живое наследие: Архивные документы о выдающимся писателе – просветителе С.С.Ахун-

дова /Ф.Алиев, И Гасанов //Баку.–1985.-23 октября.– С.3.

Рустам, С. Писатель, учитель с большой бук-

вы С.С.Ахундов /С. Рустам //Баку.–1975.–25 декабря.– С.3.

İnternetdə

www.melumat.xazar.com
www.wikisouree.org

www.wikipedia.org

Samirə Eminova



Toğrul Nemət oğlu Şahtaxtinski 1925-ci ilin oktyabrın 22-də Bakı şəhərində anadan olmuşdur.

1933-1943-cü illərdə Bakı şəhərində orta məktəbdə təhsil almışdır. 1943-cü ildə Azərbaycan Sənaye İnstitutunun (indiki Azərbaycan Dövlət Neft Akademiyası) Kimya texnologiyası fakültəsinə daxil olub, 1949-cu ildə həmin institutu bitirərək kimyaçı-mühəndis ixtisasına yiyələnmiş və Azərbaycan EA-nın Neft

İnstitutuna (indiki AMEA Neft Kimya Prosesləri İnstitutu) işə göndərilmişdir. Orada kiçik elmi işçi, baş elmi işçi, elmi katib, laboratoriya müdiri, elmi işlər üzrə direktor müavini vəzifələrində çalışmışdır.

1959-cu ildə namizədlik, 1968-ci ildə isə doktorluq dissertasiyalarını müdafiə etmişdir. 1960-cı ildə O, baş elmi işçi, 1968-ci ildə professor olmuşdur. 1972-ci ildə Azərbaycan Elmlər Akademiyasının (indiki Milli Elmlər Akademiyası) müxbir üzvü, 1976-cı ildə isə həqiqi üzvü seçilmişdir.

1975-ci ildən 2002-ci il iyulun 1-dək AMEA Kimya Texnologiyasının Nəzəri Problemləri İnstitutunun direktoru vəzifəsində işləmişdir.

2002-ci ildə AMEA-nın Kimya Problemləri İnstitutunun direktoru vəzifəsinə təsdiq olunmuşdur.

“Şərəf nişanı” (1980), “Xalqlar dostluğu” (1986), “Şöhrət” (2000), “İstiqlal” (2005) ordenləri ilə təltif olunmuşdur. 1985-ci ildə Ali Soveti Rəyasət Heyətinin Fəxri Fərmanına layiq görülmüşdür.

1990-cı ildə Azərbaycanın Əməkdar elm xadimi adına layiq görülmüş, 2002-ci ildə Gürcüstan Elmlər Akademiyasının xarici üzvü seçilmişdir.

1973-1981, 1990-2001-ci illərdə Azərbaycan EA-nın KEB-nin akademik-katibi, 1997-2007-ci illərdə AMEA-nın RH-nin akademik-katibi vəzifələrində çalışmışdır.

Ədəbiyyat

Elektrik sobaların avtomatik tənziyi /T. Şahtaxtinski.- B.: Elm, 1985.- 53 s.

Qazlarda elektrik boşalmalarının xüsusi məsələləri /T. Şahtaxtinski.- B.: Elm, 2003.- 63 s.

Yüksək gərginlik qurğularının izolyasiyası və onun profilaktikası: (Dərs vəsaiti) /T. Şahtaxtinski.- B.: ADNA, 1998.- 77 s.

Yüksək gərginlikli elektro izolə sistemlərinin elektrik möhkəmliyində

ikinci amillərinin rolu /T. Şahtaxtinski.- B.: Elm, 1996.- 163 s.

Yüksək gərginlikli sınaq quyuları və yüksək gərginliyin ölçülməsi /T. Şahtaxtinski.-B.: ADNA.- B., 2003.- 83 s.

Bəybala Ələsgərov

80 illiyi

Elmira Şaxtaxtinskaya
1930-1996*Rəssam*

Azərbaycanın Xalq rəssamı Elmira Həbibulla qızı Şaxtaxtinskaya 1930-cu il oktyabr ayının 25-də Bakı şəhərində anadan olmuşdur. Onun anası Leyla xanım Cənubi Azərbaycanın hökmdarı Bəhmən Mirzə Qacarın nəvəsi olub. 1847-ci ildən Şuşada kök salan Mirzə Qacar öz nəvə-nəticələrindən ədəbiyyat, tarix, coğrafiya və diplomatiya üzrə külli miqdarda əsərlər qoymuşdur. Elmira xanımın atası Həbibulla Şaxtaxtinski adlı-sanlı kimyaçı olmuşdur. Akademik

H.Şaxtaxtinski maarifçi ənənənin layiqli davamçılarındanandır.

Elmira xanım hələ uşaq yaşlarından milli incəsənətimizin vurğunu idi. O, evlərində bədii-tətbiqi incəsənətin bir-birindən gözəl nümunələri ilə əhatə olunmuşdu.

E.Şaxtaxtinskaya 1950-cı ildə Əzim Əzimzadə adına Azərbaycan Dövlət Rəssamlıq Məktəbinin təsviri incəsənət şöbəsini bitirdikdən sonra o, 1956-cı ildə V.İ.Surikov adına Moskva Dövlət Rəssamlıq İnstitutuna daxil olmuşdur. Bu təhsil ocağının qrafika şöbəsində oxuyan Elmira xanım siyasi plakat emalatxanası üzərində seçim etmişdi. Plakat çox sadə janr olduğundan, hamı tərəfindən aydın başa düşülür. Ancaq burada hiss və vasitələr üzərində ciddi seçim etmək lazım gəlirdi. Bundan savayı,

qətiyyət və inadkarlıq da tələb olunurdu.

1956-cı ildə Moskvada təhsilini başa vuran Elmira xanım Bakıya dönərək fəal surətdə yaradıcılığa başlayır. Yorulmaq bilmədən çalışdığı 40 illik yaradıcılığı ərzində o, müxtəlif mövzulara həsr olunmuş 100-dən artıq plakat yaratmışdı. Əməyə, sülhə, mübarizəyə, idmana və digər mövzulara həsr olunmuş əsərlər arasında “Bizə sülh lazımdır”, “Yeni rekordlara doğru”, “Təcavüzə son qoymaq – mədəniyyəti müdafiə etmək” və digərlərinin adını çəkmək olar. O, ekologiya mövzusunda silsilə plakatlar yaratmışdı. Onlardan “İnsan, Yer üzündə həyatı qoru”, “Bakı ən yaşıl, ən gözəl olacaq” və digərlərini qeyd etmək olar.

70-ci illərdə çəkdiyi “Azərbaycan qədim mədəniyyət diyarıdır” plakat

silsiləsində Azərbaycanın orta əsrlərdə yaşamış elm, ədəbiyyat və incəsənət xadimlərinin Nəsrəddin Tusisi, Məhsəti Gəncəvi, İmadeddin Nəsimi, Cəfiəddin Urməvi, Əcəmi Naxçıvani, Sultan Məhəmməd və başqalarının, 80-ci illərdə isə müasirlərinin Üzeyir Hacıbəyov, Səməd Vurğun, Hüseyn Cavid, Səttar Bəhlulzadə, Qara Qarayev, Fikrət Əmirov və başqalarının portretlər qalereyasını yaratmışdır.

Elmira xanım bir sıra məsul vəzifələrdə də çalışıb. O, SSRİ və Azərbaycan

Şərifov, A. Azərbaycanın Xalq rəssamı Elmira Şaxtaxtinskaya /A. Şərifov //XX əsr Azərbaycanın yaradıcı nəsilləri.– B.: Əbilov, Zeynalov və oğulları, 2007.– S.67.

Искусство Советского Азербайджана.– М.,1970. – 135 с.

www.wikipedia.org

can Rəssamlar İttifaqının İdarə Heyətinin üzvü, “Azərnəşr”in bədii redaktoru, Nəşriyyat və Poliqrafiya üzrə Dövlət Komitəsinin baş rəssamı, eləcə də “Plakat” nəşriyyatının Zaqafqaziya üzrə komissiyasının üzvü olmuşdur. E.Şaxtaxtinskaya uzun illəri əhatə edən axtarışlardan sonra yaradıcılığının əsas mövzusunı tapmışdır. Bu, “Azərbaycan qədim mədəniyyət diyarıdır” adlı silsilə əsərlər olmuşdur.

Obrazlı şəkildə desək Elmira xanımın rəsmləri

Ədəbiyyat

Elvüsal, H. Mübarizlik rəsmləri /H. Elvüsal //525-ci qəzet.– 2006.– 13 oktyabr.– S.5.

Mirzə, G. Soyadına layiq: /G.Mirzə //Qobustan.– 2004.- № 2. – S.12-13.

Rus dilində

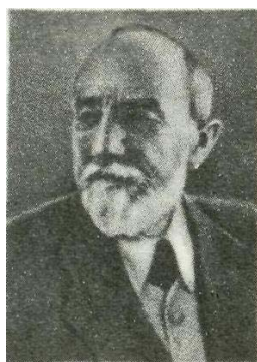
İnternetdə

demək olar ki, bütün dünyanı gəziblər. Onun rəsmləri dünyanın bir sıra şəhərlərində Moskva, Kanas, London, Praqa, Sofiya, Stokholm, Budapeşt, Berlin, Ulan-Bator, Varşava, Dəməşq, Paris, Roma, Qahirə, Tokio, Helsinki və s. nümayiş olunub.

Şaxtaxtinskaya Elmira həyatının son günlərinə qədər işləməyə çalışmış və yaradıcılıq planları qurmuşdur. 15 oktyabr 1996-cı ildə vəfat etmişdir.

Ölməz sənət əsərləri: /Elmira Şaxtaxtinskayanın 70 illik yubileyinə həsr olunmuş sərgi //Azərbaycan.–2000.–27 oktyabr.– S.6.

Samirə Eminova



Bioloq, meyvə-giləmeyvə və s. bitkilərin elmi seleksiyasının banisi İvan Vladimiroviç Miçurin 1855-ci il oktyabr ayının 27-də indiki Ryazan vilayətinin Pronsk rayonunun Miçurovka kəndinin yaxınlığında anadan olmuşdur.

O, 1899-cu ildə Kozlov vilayətində (indiki Miçurinsk şəhəri) torpaq sahəsi götürmüş, ömrünün axırınadək orada yaşamış və işləmişdir. Miçurinin işləri Sovet hakimiyyəti

dövründə geniş vüsət tapmışdır.

1934-cü ildən Miçurinsk tingliyi əsasında meyvə-giləmeyvə bitkilərinin seleksiya-genetikasını öyrənən Mərkəzi Genetika laboratoriyası təşkil olundu. Miçurin genetikanın, xüsusilə meyvə və giləmeyvə bitkiləri genetikasının inkişafında böyük xidməti olmuşdur. Miçurinin təşkil etdiyi sitogenetika laboratoriyasında hüceyrələrin quruluşu öyrənilmiş süni poliploidiyaya dair təcrübəyə qoyulmuşdur. Miçurin ontogenezin qanunauyğunluğunu və xarici şəraitdə əlaqəli irsiyyəti öyrənmiş və dominantlıq haqqında təlim yaratmışdır. Miçurin sübut etdi ki, dominantlıq irsiyyətdən, başlanğıc formaların ontogenez və filogenezindən, hibridlərin fərdi xüsusiyyətindən, həmçinin "tərbi-

yə" şəraitindən asılı tarixi kateqoriyadır. Miçurin öz işlərində genotipin xarici şəraitin dəyişməsinin mümkünlüyünü əsaslandırmışdır.

Miçurin çarpazlaşdırma üçün başlanğıc formaların seçilməsi nəzəriyyəsini yaratmışdır. O, hibridləşdirmə üçün valideyn formalarının seçilməsində hibridləşdirmə aparılan yerdə yaşamayan, coğrafi cəhətdən uzaq formalara xüsusi əhəmiyyət verirdi. Miçurin uzaq hibridləşmənin nəzəri əsaslarını və bəzi praktiki üsullarını işləyib hazırlamışdır. O, saxtadayavamlı yerli sortların ən yaxşı cənub sortları ilə çarpazlaşdırılmasını tətbiq etmişdir. Miçurin böyürtkənlə moruğun, gavalı ilə göyəmin, quşarmudu ilə Sibir yemişanının və s. hibridini almış, üzüm, ərik, gilə və s. cə-

nub bitkilərinin şimalda becərlməsinin əsasını qoymuş, 300-dən artıq meyvə-giləmeyvə sortu yaratmışdır.

Miçurin “Lenin” və “Qırmızı Əmək Bayrağı” ordenləri ilə təltif edilmişdir.

İ.V.Miçurin 1935-ci il iyun ayının 7-də Tambov

vilayətinin Miçurinsk şəhərində vəfat etmişdir.

Ədəbiyyat

Vegetativ hibridləşdirmə və mentoplar haqqında /İ.V.Miçurin.-B.: Azərnəşr, 1953.– 97 s.

Axundov, M.Ə. İvan Vladimiroviç Miçurin /M.Ə.Axundov.-B.: Azərnəşr, 1954. – 95 s.

Baxarev, A. Miçurin və gənclər /A.Buxarev.– B.: Azərnəşr, 1956.– 64 s.

Rus dilində

Артанский, В. Там за тайной природы /В. Артанский //Подъем. – 1980. - № 5. – С.122-127.

Жуков, И. Над его садом было высокое небо.../И. Жуков //Ком-

сомольская правда.– 1980.– 14 мая. – С.4.

Стрыгин, А. Твердь земная /А.Стрыгин //Подъем.–1979. - № 6. – С.124-136.

Таранова, Е. Иван Владимирович Мичурин./Е. Таранова //Изв. АН Латвийской Республики.–1980.-№11.– С.131– 139.

İnternetdə

www.kitab.az

www.moskovalife.com

Samirə Eminova



1 noyabr
Gün çıxır
06:49
Gün batır
17:38
30 noyabr
Gün çıxır
05:29
Gün batır
17:45

Noyabr



24 oktyabr-
22 noyabr

Əqrəbin Nisani
sudur.Marsın və
Neptunun
hümayosındadır.
Günün Əqrəb
bürcündən keçdiyi
dəvərdə doğulanlar
güclü xarakterli
olurlar.

2010

Əlamətdar və
tarixi günlər

6. Televiziya və Radio İşçiləri Günü
12. Konstitusiya Günü
14. Ümumdünya Diabet Günü
17. Milli Dirçəliş Günü
20. Beynəlxalq Uşaq Günü
30. Beynəlxalq İnformasiya Təhlükəsizliyi
Günü

Milli Dirçəliş Günü



Be	1
Ça	2
Ç	3
Ca	4
C	5
Ş	6
B	7
Be	8
Ça	9
Ç	10
Ca	11
C	12
Ş	13
B	14
Be	15
Ça	16
Ç	17
Ca	18
C	19
Ş	20
B	21
Be	22
Ça	23
Ç	24
Ca	25
C	26
Ş	27
B	28
Be	29
Ça	30

1992-ci ildən 17 noyabr Milli Dirçəliş Günü kimi qeyd olunur. 1988-ci ilin ilk günlərində Ermənistanın Azərbaycana qarşı açıq təcavüzü başlandı. Moskvanın, xüsusən də SSRİ-nin rəhbəri M.Qorbaçovun buna biganə münasibətini görən ermənilər planlı şəkildə, Ermənistan hökumətinin tapşırığı və göstərişlə Ermənistanda yaşayan 200 mindən çox azərbaycanlıni öz atababa yurdlarından kütləvi surətdə qovdular. 1988-ci ilin noyabrın 17-də Bakının əsas meydanı sayılan Azadlıq meydanında Sovet dövlətinin xalqımıza qarşı apardığı antiazərbaycan siyasətinə etiraz əlaməti olaraq Azərbaycan ictimaiyyətinin sonu bilinməyən mitinqi başlandı. O, vaxt bütün xalq bir yumruq kimi diyyünlənmişdi. Bu, əsl xalq hərəkəti, milli azadlıq hərəkəti idi. Dekabrın əvvəllərində sovet qoşunları tərəfindən ümumxalq mitinqi dağıdıldı. Azərbaycanda bu hadisələr milli azadlıq hərəkəti kimi qiymətləndirilir və Vətənzimmin istiqalətiyyət qazanmasında əsas amil sayılır.



Milli ədəbiyyat

Ədəbiyyatşünas Əlibəyzadə Elməddin Məhəmməd oğlunun (05.11.1925) anadan olmasının **85** illiyi

Şair, publisist, folklorçu İbrahimov Aydın Qurban oğlunun (Aydın Qurbanov) (08.11.1935) anadan olmasının **75** illiyi

Tərcüməçi, publisist Şıxzamanov Cığatay İsgəndər oğlunun (09.11.1925) anadan olmasının **85** illiyi

Şair Cəfərov Vahid Əziz oğlunun (Vahid Əziz) (13.11.1945) anadan olmasının **65** illiyi

Şair, nasir, publisist Alimov Gəray Fəzli oğlunun (Gəray Fəzli) (14.11.1925 – 26.12.1995) anadan olmasının **85** illiyi

Şair, tərcüməçi, dramaturq İsgəndərov Mustafa Namaz oğlunun (17.11.1940) anadan olmasının **70** illiyi

Nasir, tənqidçi, ədəbiyyatşünas, publisist Xəlilov Qulu Qasım oğlunun (20.11.1930 – 18.11.1995) anadan olmasının **80** illiyi

Nasir Tarıverdiyev Məmmədəli Hüseyn oğlunun (20.11.1910-24.09.1985) anadan olmasının **100** illiyi

Şair Yusifov Soltan Sərdar oğlunun (25.11.1935) anadan olmasının **75** illiyi



Xarici ədəbiyyat

Alman yazıçısı Zegers Annanın (19.11.1900-1983) anadan olmasının **110** illiyi

İctimai xadim, incəsənət və ədəbiyyat nəzəriyyəçisi, tənqidçi, yazıçı Lunaçarski Anatoli Vasilyeviçin (23.11.1875 – 26.12.1933) anadan olmasının **135** illiyi

Rus şairi Blok Aleksandr Aleksandroviçin (28.11.1880 – 07.08.1921) anadan olmasının **130** illiyi

Amerika yazıçısı Tven Markın (30.11.1835 – 21.04.1910) anadan olmasının **175** illiyi



Tarixi günlər

Televiziya və Radio İşçiləri Günü (06.11.)

Konstitusiya Günü (12.11.1995)

Ümumdünya Diabet Günü (14.11.1991)

Milli Dirçəliş Günü (17.11.1988)

Ədliyyə İşçilərinin Peşə Bayramı Günü (22.11.1999)

Bakıda 226 nəfərdən ibarət Bakı Fəhlə Deputatları Soveti yaradılmışdır (25.11.1905)

Beynəlxalq İnformasiya Təhlükəsizliyi Günü (30.11.1988)



Milli Qəhrəmanlar

Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Əsgərova Gültəkin Məlik qızının (20.11.1960 – 20.06.1992) anadan olmasının **50** illiyi

Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Kovalyov Yuri Petroviçin (29.11.1965 – 03.10.1991) anadan olmasının **45** illiyi



Siyasət. Hərbi iş

Dövlət xadimi, Sosialist Əməyi Qəhrəmanı Vəzirov Süleyman Azad oğlunun (18.11.1910 – 07.02.1973) anadan olmasının **100** illiyi

Görkəmli siyasi və dövlət xadimi, Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin banilərindən biri Xoyski Fətəli xan İsgəndər xan oğlunun (25.11.1875 – 19.06.1920) anadan olmasının **135** illiyi



Mühəndis işi. Texnika _____

Mexanika sahəsində alim Kəngərli Ayaz Mahmud oğlunun (11.11.1930) anadan olmasının **80** illiyi



Mədəniyyət. Maarif. Təhsil _____

Dilçi, professor Verdiyeva Zemfira Nadir qızının (19.11.1935) anadan olmasının **75** illiyi



Musiqi _____

Xalq artisti, xanəndə Mirzəyev Baba Mahmud oğlunun (07.11.1940-06.12.2006) anadan olmasının **70** illiyi

Əməkdar artist, xanəndə Behbudov Qaraxan İmran oğlunun (25.11.1935) anadan olmasının **75** illiyi



Teatr. Kino _____

Teatr rəssamı Fətəliyev Əyyub Cəfər oğlunun (07.11.1925) anadan olmasının **85** illiyi

Teatr tənqidçisi, publisist Məmmədov Əsəd Teymur oğlunun (11.11.1950) anadan olmasının **60** illiyi

Televiziya və Radio İşçiləri Günü

Müstəqilliyimizin əbədiyyətinin və milli dövlət quruculuğu prosesinin dönməzliyinin təbliğində, müstəqil Azərbaycan dövlətinin indiki dirçəliş mərhələsində televiziya və radionun fəaliyyəti əvəzolunmazdır.

Heydər Əliyev, ümummilli lider



Milyonlarla insan hər gün radio və televiziyanın köməyi ilə dünyanın müxtəlif yerlərində baş vermiş mühüm hadisələrdən xəbər tutur. Səs və görüntülər uzaq məsafələrə xüsusi cihazlar və peyk antenaları vasitəsilə ötürülür.

1895-ci ildə rus fiziki A.S.Popov radioqəbuledici və radioötürücü aparatı icad etmişdir. Avropada isə radionun kəşfi çox vaxt italyan alimi Qulyelmo Markoniyə aid edilir. O vaxtdan radio zə

ruri rabitə vasitəsinə çevrilmişdir.

Televiziya (yunanca “tele”-uzaqlıq, latınca “vizor”- görmə sözlərindəndir) ixtirası isə bir qədər sonraya-XX əsrin 20-30-cu illərinə təsadüf edir. 1933-cü ildə amerikalı mühəndis, rus mənşəli Vladimir Zvorkin televiziyanın əsas hissələrindən biri olan ötürücü qurğunu ixtira etdi. 30-cu illərin ortalarından televiziya verilişlərinin yayımı başlandı. İlk televiziya verilişi 1936-cı ildə Londonda olmuşdur. 1939-cu ildə ABŞ mühəndisləri A. Roze və X. Yoms tərəfindən televiziya ötürücü trubkası (optikon) ixtira edildi. Avropada yalnız 50-ci illərdə televiziya geniş yayılmağa başladı.

Azərbaycanda radionun tarixi XX əsrin 20-ci il

lərindən başlayır. Bakıda ilk radio qurğusu 1924-cü ildə quraşdırılmışdır. 1926-cı ildə isə ilk radio-stansiya fəaliyyətə başlamışdır. Məhz həmin il noyabrın 26-da ilk radio verilişi efirə çıxmışdır. O dövrdə radio verilişlərinin gündəlik efir vaxtı cəmi 2 saat təşkil edirdi. Sonradan bu vaxt 4 saata, daha sonra 6 saata çatdı.

Azərbaycanda ilk televiziya verilişi isə 1956-cı il fevralın 14-də efirə çıxmışdır.

Azərbaycan müstəqillik əldə etdikdən sonra müstəqil teleradioşirkətlərin sayı da artmışdır. Hazırda ölkədə dövlət radio və televiziya ilə yanaşı ANS, Lider, Speys, Azad Azərbaycan, Xəzər, Bürc FM kimi özəl televiziya və radio kanalları müxtəlif məzmunlu verilişlər yayırlar.

2005-ci il avqustun 31-də İctimai Televiziya-

nın yayıma başlaması Azərbaycan teleməkanını daha da genişləndirmişdir.

Azərbaycanda hər il noyabrın 6-sı Radio və Televiziya İşçilərinin Peşə

Bayramı günü kimi qeyd olunur.

Ədəbiyyat

Əliyev Heydər. Azərbaycan Respublikasının televiziya və radio işçilərinə: /Azərbaycan Televiziya və Radiosu Günü münasibətilə təbriki//Azərbaycan.-2001.-6 noyabr.- S.1.

Aslanov, A. Azərtacdan Azərtaca mürəkkəb və şərəfli yol /A. Aslanov, V.Musayev, D. İsmayılov -B.: Şərq-Qərb, 2008.- 184 s.

Televiziya və radio yayımı haqqında: Azər-

baycan Respublikasının Qanunu //Azərbaycan.-2002.-8 oktyabr.-S. 1,3.

Xudiyev, N. 50 il mədəniyyətin keşiyində: [Radio-80, Televiziya-50] /N.Xudiyev //Xalq qəzeti.- 2006. -24 iyun.-S. 9.

Quliyev E. Zaman radio və televiziyanın xeyrinə işləyir. /E.Quliyev //Azərbaycan.-2006.-5 noyabr.- S.8.

Mehdixanlı,T. Kadr arxasında zamanlar: 6 No-

yabr-Televiziya və Radio Günüdür /T.Mehdixanlı //Azərbaycan.-2005.-6 noyabr.-S.8.

Qocayev, Ə. Televiziya və Radio İşçiləri günü. /Ə. Qocayev //Bayramlar və tarixi günlər.- B.: Altun kitab, 2006.-S. 57-59.

Saqibə Mehrəliyeva



Vahid Əziz oğlu Cəfərov 1945-ci il noyabrın 13-də Ermənistanın Əzizbəyov rayonunun Əzizbəyov kəndində qulluqçu ailəsində anadan olmuşdur. Orta məktəbi 1963-cü ildə bitirmişdir. 1971-ci ildə Azərbaycan Politexnik İnstitutunu (indiki Azərbaycan Texniki Universiteti) bitirmişdir. 1971-1976-cı illərdə “Xəbər Mətbuat Agentliyində” müxbir, 1976-1982-ci

Dözmək olmur. Şeir və poemalar /Ə.Vahid.- B.: Gənclik, 1997.- 2008.

illərdə Bakı şəhər Partiya Komitəsində təbliğat və təşviqat şöbəsində təlimatçı, 1982-1989-cu illərdə Azərbaycan KP Mərkəzi Komitəsində təlimatçı, mətbuat bölməsinin müdiri, 1989-1991-ci illərdə Azərbaycan Dövlət Mətbuat Komitəsində sədr müavini işləmişdir.

1991-1997-ci illərdə Azərbaycan Yazıçılar Birliyi İdarə Heyətinin katibi olmuşdur. Bakı Şəhər İcra Hakimiyyətinin Reklam və şəhər tərtibatı Departamentində “Reklamların Azərbaycan dilində yazılışına nəzarət” bölməsinin müdiri olmuşdur. 1989-cu ildən “Dağlıq Qarabağ üzrə respublika təşkilat komitəsi”nin üzvüdür. İnqilabdan əvvəl görkəmli rus ədiblərinin erməni-Azərbaycan münasibətlərinə

Ədəbiyyat

Şeirlər, poemalar, tərcümələr, publisistika. 4 cildə /Ə.Vahid.- B.: Gənclik, 2005.- C.I.- 414 s.; 2006.-

dair yazdıqları əsərlərin yenidən nəşrini bilavasitə təşkil etmişdir. 1991-ci ildə Bakıda keçirilən Beynəlxalq Biznes konqresinin təşkilat komitəsi qərarının rəisi olmuşdur. “Ergün” firmasının, eyni adlı nəşriyyatını təsis etmişdir. Bədii yaradıcılığa 1967-ci ildə başlamışdır. İlk şeiri “Ədəbiyyat və incəsənət” qəzetində çıxmışdır. Həmin vaxtdan dövrü mətbuatda müntəzəm çıxış edir. Son illər 200-dən çox publisistik məqaləsi və müsahibəsi dərc olunmuşdur. Sözlərinə bəstələnmiş mahnıların diskisi buraxılmışdır. Bədii tərcümə ilə də məşğul olur. Azərbaycanın rəsmi nümayəndə heyətinin tərkibində dəfələrlə xarici ölkələrdə olmuşdur.

C. II.- 431 s.

Baybala Ələsgərov

75 illiyi

Zemfira Verdiyeva
1935*Dilçi*

Xalqının haqq işini əlin-də məşəl edib dünyanı do-laşan, qəlbində Vətən tə-əssübü, vətəndaş qeyrəti daşıyan, Azərbaycan qa-dın liderlərindən biri, Res-publika Qadınlar Cəmiy-yətinin sədri, Xarici dillər üzrə ilk qadın elmlər dok-toru, professor, Milli Elmlər Akademiyasının müxbir üzvü, 1990-1995-ci illərdə millət vəkili se-cilmiş Zemfira Nadir qızı Verdiyeva 1935-ci il no-yabr ayının 19-da Tiflisdə anadan olmuşdur.

Bakıdakı 189 sayılı məktəbi bitirdikdən sonra Azərbaycan Pedaqoji

Xarici Dillər İnstitutuna daxil olur. 1957-ci ildə İnstitutu qırmızı diplomla bitirən Verdiyeva Zemfira Nadir qızını doğma in-stitutda saxladılar.

Verdiyeva 1962-ci ildə aspiranturaya daxil olub. O, 37 yaşında artıq elmlər doktoru, professor adına layiq görülmüş, biliyi, sa-vadı dünyagörüşü ilə bir mütəxəssis kimi tanınmış-dı. 1970-ci ildə Azərbay-can Pedaqoji Xarici Dillər İnstitutunun ingilis dilinin leksikası kafedrasının mü-diri, 1973-cü ildən isə hə-min institutun rektoru ol-muşdur.

Rektor olmaqla bərabər Zemfira Verdiyeva həm də ingilis dilinin leksikası kafedrasının müdirliyində qalırdı. İngilis dilinin lek-sikologiyası kursundan mühazirələr oxuyur, təc-rübi dərslər aparırdı.

1974-cü ildə elmi və mə-dəni mübadilə xətt ilə Fransada olmuşdur.

1982-ci ildə Almaniyada “Müasir Azərbaycan dili fonemlərinin quruluşuna dair” adlı biri-birinin ardınca iki məqaləsi çap olunub.

Verdiyeva 1983-cü ildə İtaliyanın Lombardiya əyalətində III Beynəlxalq Konqresində çıxış etmiş-dir.

O, 1985-ci ildə İngiltərənin Mançestr Universitetində ingilis romantizminin görkəmli nümayəndəsi P.B.Şellinin yaradıcılığı mövzusunda çıxışından sonra keçirilən mühazirələr, diskussiyalar, elmi görüşlər onu vətəndən çox-çox uzaqlarda tanıtdı. 1987-ci ildə Moskvanın “Visşaya şkola” nəşriyyatı tədqiqatçı alim Zemfira Verdiyevanın “Müasir ingilis dilində

semantik sahələr” kitabını çapdan buraxdı. Həmin ilin iyun ayında isə o, “Şərəf nişanı” ordeni ilə təltif olunmuşdu.

1988-ci ildə “Terminologiyada sinonimlik məsələsi”, “Azərbaycan dilində leksik sinonimlik” dərslikləri, “Leksika haqqında kitab” və bir sıra elmi məqalələri dərc olundu.

1989-cu ildə Azərbaycan Xarici Dillər Pedaqoji İnstitutunun rektoru Z.N.Verdiyeva Respublika Qadınlar Şurasının sədri seçildi. Qadınlar cəmiyyətinin elə gözəl ənənələri var ki, Zemfira Verdiyeva onları qoruyub saxlaya bilib və bu gün də davam etdirir. Ən başlıcası odur ki, Respublika Qadınlar Cəmiyyətinin qapıları bütün qadınların üzünə açıqdır.

Bağlı qapılar açılanda...: (Yol qeydləri, təəssüratlar) /Z.Verdiyeva.-B.: Gənclik, 1999. – 95 s.

Verdiyeva, Z. İngiliscə danışmağı öyrənin: Metodik vəsait /Z.N.Verdiyeva, S.M. Axundov,

Z.Verdiyeva 1990-1995-ci illərdə Azərbaycan Respublikasının millət vəkili seçilib.

1999-cu ildə İngiltərənin Tərcümeyi-hal Mərkəzi Zemfira Verdiyevanı “Əsrin qadını” fəxri adına layiq gördü. Bu qeyri-adi mükafat əsrdə bir dəfə verilir. Ötən əsrin sonunda dünyanın 190 ölkəsindən 80 ölkənin nümayəndəsi bu şərəfə nail olub. Ciddi araşdırmaların nəticəsi olan bu seçim Zemfira xanımın elmi və ictimai fəaliyyətinə verilən beynəlxalq qiymət idi.

Eyni zamanda həmin il onun adı “İlin və əsrin qadını” kimi beynəlxalq tərcümeyihal lüğətinə düşdü.

Onun Azərbaycanda və xarici ölkələrdə 800-dən artıq məqaləsi (onlardan 81-i xaricdə) dərc olunub.

Ədəbiyyat

V.A.Sergeyev.-B.: Maarif, 1993.-310 s.

Köməkçi ad kateqoriyaları /Z.Verdiyeva.-B.: Maarif, 1990. – 225 s.

Bədəlov Ə. Daldan atılan daş və ya professor

İnternetdə

Onun 189 elmi məqaləsi, kitabı, dərslikləri, lüğətləri, monoqrafiyaları (onlardan 28-i xaricdə) çıxıb. Həmçinin müxtəlif qəzet və jurnallarda çap edilən 360 məqalənin müəllifidir.

Zemfira xanım istər elm xadimi, təcrübəli pedaqoq kimi mühazirələr oxumaq, elmi konfrans və simpoziumlarda iştirak etmək məqsədilə, istərsə də ictimai xadim, qadın hərəkatının lideri kimi dünyanın 63 ölkəsində dəfələrlə xarici səfərlərdə olub. O, xalqına başucalığı gətirib, əməlləriylə saldıği izlər isə əsrin xəritəsinə düşüb.

Zemfira Verdiyevanın siyasi baxışları /Ə.Bədəlov //Azərbaycan.-2000.-12 oktyabr.-S.3

Nuray, R. Əsrin qadını. Bədii publisistik povest. /R.Nuray.-B.: Poliqraf, 2004.-189 s.

Gültəkin Əsgərova 1960-1992

Milli
Qəhrəman



Milli Qəhrəman Gültəkin Məlik qızı Əsgərova 1960-cı il 20 noyabrda Bakı şəhərində dünyaya göz açmışdır. 1978-ci ildə N. Nərimanov rayonundakı 200 sayılı orta məktəbi əla qiymətlə bitirmişdir. Gültəkin fizika, kimya, riyaziyyat fənnləri üzrə məktəbdə keçirilən olimpiada yarışlarında daim iştirak etmiş və həmişə qalib olmuşdur. 1983-cü ildə Azərbaycan Dövlət Tibb Universitetinə daxil olmuş, 1989-cu ildə oranı bitirmişdir. Təhsil illərində Daxili

İşlər Nazirliyinin Hərbi hospitalında əvvəlcə kiçik tibb bacısı, sonra isə böyük tibb bacısı işləmişdir. Ali məktəbi bitirdikdən sonra 8-ci Təcili Yardım Stansiyasında çalışmışdır. Sonra Uroloji xəstəxanada anestezioloq-reanimatorluq vəzifəsində çalışaraq həkimlərin dərin hörmətini qazanmışdır. Dağlıq Qarabağ hadisələri başlayanda könüllü olaraq 4 aprel 1992-ci ildə cəbhəyə yollanaraq əvvəlcə Turşsuda, sonra isə Şuşada gedən döyüşlərdə iştirak etmişdir. Güllə yağışları altında o, yaralı döyüşçüləri təhlükəsiz yerlərə apararaq, onlara ilk tibbi yardım göstərmişdir. Suşa şəhəri düşmən tərəfindən işğal edildikdən sonra Laçının, Qubadlının müdafiəsində yaxından iştirak etmişdir.

Uzun döyüş yolu keçmiş Gültəkin Əsgərova 20

iyun 1992-ci ildə Aran-zəmin-Naxçıvanik istiqamətində gedən ağır döyüşdə öz xidməti borcunu yerinə yetirərkən həlak olmuşdur. Bakı şəhərinin Şəhidlər Xiyabanında dəfn edilmişdir.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 20 noyabr 1993-cü il tarixli 31 sayılı Fərmanı ilə Əsgərova Gültəkin Məlik qızı ölümündən sonra "Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı" adına layiq görülmüşdür.

Oxuduğu 200 sayılı orta məktəbə onun adı verilmiş, büstü qoyulmuşdur. Xəzərdə üzən gəmilərdən biri qəhrəmanın adını daşıyır, gəmidə muzeyi yaradılmışdır. Bakının N.Nərimanov rayonundakı xəstəxananın önündə büstü qoyulmuşdur.

Ədəbiyyat

Gültəkin Məlik qızı Əsgərovaya "Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı" adı verilməsi haqqında: [Tibb xidməti baş leytenantı-Azərbaycan Respublikasının suverenliyinin və ərazi bütövlüyünün qorunmasında, yaralı əsgərlərin həyatının xilas edilməsində göstərdiyi şəxsi igidlik və şücaətə görə]: Azərbaycan Respublikası

Prezidentinin fərmanı, 20 noyabr 1993-cü il //Azərbaycan Respublikası Ali Sovetinin Məlumatı.-1993 .-№ 3.-S.9.- (Ölümündən sonra).

Əsgərov, V. Əsgərova Gültəkin Məlik qızı /Vüqar Əsgərov //Azərbaycanın Milli Qəhrəmanları.- B.: Respublika Xatirə Kitabı Redaksiyası, 2005.-S. 69.

Əsgərova Gültəkin Məlik qızı //Azərbaycanın Milli Qəhrəmanları: bibliografiya /tərt. ed. Hərifət Həmidova.- B., 2008.- S. 70.

Əsədova, İ. Mən gedərəm... Yaşasaydı 46 yaşı tamam olacaqdı /İ.Əsədova //Hərbi and.- 2006.- 23 noyabr.- S. 4.

İnternetdə

www.google.az

Səmayə Quliyeva

Rəsulullah (s. a. s) buyurmuşlar ki: "Allah-u Təala şəhidə yeddi şey verər:

1. Bədənindən tökülən ilk qan damlasıyla bütün günahlarını bağışlayar.
2. Şəhidliyindən sonra başı iki hurinin qucağına buraxılar; üzündəki tozları təmizləyərək "afərin sənə" deyərlər və o da cavab olaraq "mərhəbə" deyər.
3. Ona Cənnətdən bir paltar geydirər.
4. Cənnətin xəzinədarları, istədiyini seçsin deyər ona müxtəlif gözəl qoxular təqdim edərlər.
5. Şəhid olunca Cənnətdəki yerini görər.
6. Şəhidliyindən sonra onun ruhuna: "Cənnətin harasında istəsən gəz" deyər xitab edilər.
7. Şəhid, Allahın camalına baxar və bu hər peyğəmbər və şəhidə dinclik verər."

135 illiyi

Fətəli Xan Xoyski 1875-1920

Dövlət xadimi



Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti hökumətinin yaradıcılarından biri də dövrünün görkəmli siyasi və ictimai xadimi Fətəli xan Xoyski idi. Fətəli xan İsgəndər Xan oğlu Xoyski 1875-ci il noyabr ayının 25-də Şəki şəhərində anadan olmuşdur. Fətəli xanın atası İsgəndər Xan əslən Cənubi Azərbaycanın Xoy şəhərindəndir. Soyadları da buradan götürülmüşdür. Qafqaza köçmüş İsgəndər xan Şəkiddə ailə həyatı qurmuş, çar ordusunun general-leytenantı rütbəsinə qədər yüksəlmişdir. Gəncə klassik gimnaziyasını, 1897-ci ildə isə Moskva Universi-

tetinin hüquq fakültəsinin tam kursunu I dərəcəli diplomla bitirmişdir. F.X.Xoyski Tiflis Məhkəmə Palatasının 1897-ci il 26 avqust tarixli 56 sayılı əmrilə Yelizavetpol dairə Məhkəməsi yanında kiçik məhkəmə məmuru vəzifəsinə təyin olunur. 1898-ci il fevralın 27-də ali əmrlə ona kollec katibi rütbəsi verilir. F.X.Xoyski Tiflis Məhkəmə Palatası sədrinin 1899-cu il 24 mart tarixli 15 sayılı əmri ilə böyük məhkəmə məmuru təyin edilmiş və Palatanın elə həmin il 16 iyul tarixli əmri ilə Kutaisi dairə məhkəməsinə böyük məhkəmə məmuru vəzifəsinə keçirilmişdir. 1904-cü ildə kollej asessoru rütbəsi alan Xoyski Yekaterinodar (Krasnodar) dairə məhkəməsi prokurorunun müavini təyin edilmiş, 1907-ci ilədək həmin vəzifədə çalışmışdır.

Fətəli xan Xoyski 1913-cü ildə Bakıya köçərək, şəhər dairə məhkəməsində andlı iclasçı olmuş, Bakının ictimai-mədəni həyatında, xeyriyyə cəmiyyətlərinin işində fəal iştirak etmişdir. Rusiyada 1917-ci ildə baş vermiş fevral inqilabından sonra Bakıda yaradılmış Müsəlman Milli Şurası müvəqqəti icraiyyə komitəsinin üzvü seçilən Fətəli xan həmin ilin oktyabrında Bakı şəhər dumasının sədri seçilmişdi. 1918-ci ilin aprelində elan olunan müstəqil Zaqafqaziya Federativ Respublikası hökumətində Xoyski xalq maarifi naziri vəzifəsini tutmuşdu. Məhz bu vəzifədə olarkən Tiflisdə yaradılması qərarlaşdırılmış Avropa tipli Universitetin Bakıda açılması təklifini irəli sürdü və sonralar bu işin (Bakı Dövlət Universitetinin yaradılması) hə-

yata keçirilməsində mühüm rol oynamışdır.

1918-ci il mayın 27-də Seymin azərbaycanlı deputatları fəvqəladə iclas keçirərək, özlərini Azərbaycan Milli Şurası elan etdilər. Azərbaycanın idarəsini öz üzərinə götürən Milli Şura mayın 28-də keçirilən iclasında Cənubi Qafqazın cənub-şərqində Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin yaradılması və İstiqlal bəyannaməsinin qəbul olunması haqqında qərar qəbul etdi. İlk hökumətin tərkibində həm baş nazir, həm də daxili işlər naziri vəzifəsini Fətəli xan Xoyski icra edirdi. Azərbaycan hökuməti 1918-ci il iyunun 16-da Gəncəyə köçmüşdü və fəaliyyətini burda həyata keçirmişdi.

“Azərbaycanın olum, ya ölüm” məsələsinin həll edildiyi olduqca ağır və mürəkkəb olan o dövrdə ölkəyə rəhbərlik etmək son dərəcə çətin bir iş idi. 1918-ci il sentyabrın 15-də Bakı türk və Azərbaycan hərbi qüvvələrindən ibarət Qafqaz İslam Ordusu tərəfindən azad olunmuş, sentyabrın 17-də Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti Hökuməti Bakıya köçmüşdü. Bundan sonra

Xoyski hökuməti həm ictimai-siyasi, həm də təsərrüfat və mədəni quruculuq sahəsində mühüm tədbirlər həyata keçirməyə başlamışdı. 1918-ci il noyabrın 9-da Xoyskinin məruzəsi əsasında Hökumət Azərbaycanın üçrəngli bayrağını təsdiqləmişdi. Noyabrın 19-da Milli Şura Azərbaycan Parlamentinin yaradılması haqqında Hökumətin qanun layihəsini bəyənmişdi. Azərbaycan Parlamentinin 1918-ci il dekabrın 7-də keçirilən ilk iclasında Xoyski Hökumətin fəaliyyəti barədə Parlamentə hesabat vermiş və istefasını qəbul etməyi Parlamentdən xahiş etmişdi. Həmin il dekabrın 26-da Xoyski yeni tərkibdə II Hökumətin tərkibini Parlamentdə açıqlamış və bəyənilmişdi. Bu Hökumətdə Fətəli xan baş nazir vəzifəsi ilə yanaşı, xarici işlər naziri vəzifəsini tutmuşdu. Muxalifətçi partiyalar və fraksiyaların Hökumətə qarşı yaratdığı düşülməz vəziyyətlə əlaqədar 1919-cu il fevralın 25-də Xoyski Hökuməti yenidən istefa vermişdi. Sonrakı Hökumətlərin təşkilı Nəsim bəy Yusifbəyliyə tapşırılmışdı. İstefaya

çıxdıqdan sonra səriştəli dövlət xadimi Xoyski Parlamentin üzvü kimi bir sıra siyasi, iqtisadi və maliyyə məsələlərinin həllində yenə də fəal iştirak etmiş, Azərbaycan və Ermənistan arasında mübahisəli ərazi məsələlərini araşdırmaq üçün yaradılan Azərbaycan nümayəndə heyətinin sədri olmuşdur. 1920-ci il aprelin ortalarında 11-ci Qırmızı ordu Şimali Qafqazda Denikin qüvvələrini məğlub edərək, Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin şimal sərhədlərinə yaxınlaşmışdı. Aprelin 15-də Xoyski Hökumət adından sovet Rusiyası hökumətinə nota göndərsə də, nota cavabsız qalmış və aprelin 27-də 11-ci Qırmızı ordu beynəlxalq hüquq normalarını pozaraq, Azərbaycan sərhədlərini keçmişdi və Bakıya doğru hücum əməliyyatına başlamışdı. Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin varlığına son qoyulmuşdu. 1920-ci il Aprel işğalından sonra Tiflisə mühacirət etməyə məcbur olan Fətəli Xan Xoyski iyunun 19-da orada “Daşnaksütyun”un muzzdlu erməni terrorçusu tərəfindən qətlə yetirilmiş və həmvətəni M.F.Axund-

zadənin dəfn olunduğu Azərbaycan qəbiristanlığında torpağa tapşırılmışdı.

Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyev Fətəli xan Xoyskinin Azərbaycan dövlətçi-

liyi tarixindəki fəaliyyətini yüksək qiymətləndirmişdir. Heydər Əliyevin 1995-ci il 18 dekabr tarixli Sərəncamı ilə Fətəli xan Xoyskinin anadan olmasının 120 illiyinin təntənəli surətdə qeyd olunması

üçün geniş heyətdə təşkilat komitəsi yaradılmışdı. Onun diqqət və qayğısı sayəsində Tiflisdə Fətəli xan Xoyskinin məzarı üzərində xatirə abidəsi ucaldılmışdı.

Ədəbiyyat

Fətəli xan Xoyski: həyat və fəaliyyəti (sənəd və materiallar).- B.: Azərbaycan, 1998.- 151 s.

Qasimov, M. Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti Xarici İşlər Nazirliyinin

şəxsi heyəti /M.Qasimov.- B., 2002.

Qasımlı, M. Azərbaycan Xarici İşlər nazirləri /M.Qasımlı.- B., 2003.

Seyidzadə, D. Azərbaycan XX əsrin

əvvəllərində: müstəqilliyə aparan yol /D.Seyidzadə.- B., 1998.

Bünyadov, Z. Fətəli xan Xoyski /Z.Bünyadov.-B.: Şərq-Qərb, 1997.- 43 s.

Fətəli xan Xoyskinin anadan olmasının 120 illiyinin qeyd edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı, 18 dekabr

1995-ci il //Azərbaycan.- 1995.- 19 dekabr.- S. 4.

Xoyski Fətəli xan İsgəndər xan oğlu /Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti Ensiklopediyası. İki

cildə.-B.: Lider nəşriyyatı, 2005.- C II.-S. 23-29.

Rus dilində

Сеидзаде, Д. Азербайджанские депутаты в Государственной Думе

России /Д. Сеидзаде.- Б., 1991.

İnternetdə

www.azerbaijan.eu.org
www.deyerler.org

www.f.x.xoyski.googlepages.com
www.facebook.com

www.xazar.info
www.wikipedia.org

Adilə Abdullayeva

130 illiyi

Aleksandr Blok 1880-1921

Şair



Görkəmli rus şairi, rus poeziyasının ən böyük simalarından biri Aleksandr Aleksandroviç Blok 1880-ci il noyabrın 28-ində Peterburqda anadan olmuşdur. Öz mənşəyi etibarilə ziyalı-zadəgan ailəsinə mənsub olmuşdur. Şairin atası hüquq və fəlsəfə professoru, babası görkəmli botanika alimi, anası, nənəsi, xalası yazıçı və tərcüməçi olmuşlar, həyat yoldaşı isə dahi rus alimi D.İ.Mendeleyevin qızı idi. Uşaqlıq illərində A. Blok ədəbi aləmdə yaşamış, rus ədəbiyyatının böyük ənə-

nələrinə dərin hörmətlə yanaşmış, Jukovskinin, Fetin, Polonskinin yaradıcılığına xüsusi rəğbət bəsləmişdir. O, gimnaziyanı bitirəndən sonra universitetin hüquq fakültəsinə daxil olmuş, bir müddət sonra tarix-filologiya fakültəsinə dəyişmiş, fəlsəfə və filologiya, xüsusən də teatra meyl etmiş, hətta artist olmaq arzusu ilə yaşamışdır.

Aleksandrın ilk qələm təcrübələri real həyat hadisələrinə əsaslanmayan, romantik mistik şeirlərdən ibarət olmuşdu. 1904-cü ildə nəşr olunmuş "Gözəl qadın haqqında şeirlər" adlı ilk kitab Aleksandr Bloku lirik-simvolist şair kimi tanıtmışdır. 1905-ci ildən etibarən yaradıcılığında ictimai motivlər güclənmişdir. 1905-1907-ci illərdə yazdığı əsərlərdə ("Toxlar" (1905); "Gözlənilməz sevinc" (1907))

həyatın kəskin ziddiyyətləri, kapitalist şəhərində insanın faciəsi əks olunmuşdur. "Qar maska" (1907), "Qarlı torpaq", "Lirik dramlar"(1908) əsərlərində burjua cəmiyyəti tənqid edilmişdir. Blok lirikasında ("Rusiya", "Kulikova çölündə" 1908) rus mədəniyyəti və vətənin taleyi haqqında dərin düşüncələr mühüm yer tutmuşdur. 1910-cu ildən yazmağa başladığı "İntiqam"adlı tamamlanmamış poemasında mülkədarburjua cəmiyyətinin məhv və məhkumluğu göstərilmişdir. Blok yaradıcılığında intim lirika güclü olmuşdur. Onun məhəbbət lirikası romantikdir. Böyük Oktyabr sosialist inqilabını rəğbətlə qarşılamış, M. Qorki ilə birlikdə sosialist mədəniyyətinin yaradılmasında fəal iştirak etmişdir. Blokun ən görkəmli əsərlərindən olan

“Onikilər” (1918) poemasında Oktyabr inqilabının qələbəsi tərənnüm edilmişdir. “Skiflər” (1918) şeiri Rusiyanın inqilabdakı roluna həsr olunmuşdur. “Naməlum qadın” (1906), “Balaqan” (1906),

“Qızılgül və Xaç” (1912-13) və s. pyesləri var. Blok “Lirika haqqında” (1906), “Rus simvolizminin müasir vəziyyəti haqqında” (1910); “Ziyalılar və inqilab” (1918) adlı tənqidi-publisist məqalə

və oçerklər də yazmışdır. Əsərləri bir çox dilə, o cümlədən Azərbaycan dilinə tərcümə edilmişdir.

Görkəmli şair 1921-ci il avqustun 7-də Petroqradda vəfat etmişdir.

Ədəbiyyat

Seçilmiş əsərləri: şeirlər, poemalar /A.Blok.-B.: Şərq-Qərb, 2007.- 142 s.

Tale gəmisini: şeirlər, poemalar /A.Blok.- B.: Gənclik, 1980.- 155 s.

Rus dilində

Избранные сочинения /А. Блок.-М.: Худож. лит., 1991.-701 с.

Город /А. Блок.-М.: Книга, 1986.- 269 с.

Двенадцать: Поэма /А. Блок.- Пермь, 1987.- 44 с.

Стихотворения. Поэмы. Воспоминания сов-

ременников /А. Блок.- М.: Правда, 1988.- 413 с.

Бекетова, М.А. Воспоминания об Александре Блоке: Сборник /М.А. Бекетова.- М.: Правда, 1990.- 669 с.

Берберова, Н.А. Блок и его время: Биография /Н.А. Берберова.-М., 1999.- 256 с.

Мочульский, К.В. Александр Блок /К.В. Мочульский.-М., 1997.- 125 с.

Немеровская, О. Судьба Блока: Воспоминания. Письма. Дневники /О. Немеровская.- М.: Аграф, 1999 .- 288 с.

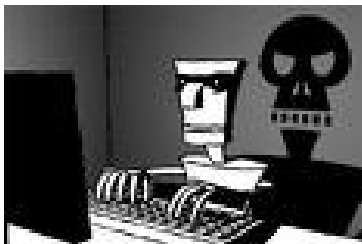
İnternetdə

www.az.lib.ru.blok
www.blokalex.net.ru
www.stihi-rus.ru
www.litera.ru.

www.peoples.narod.ru
www.newsfactory.kz
www.wikipedia.org

Adilə Abdullayeva

Beynəlxalq İnformasiya Təhlükəsizliyi Günü 1988



Beynəlxalq informasiya təhlükəsizliyi günü 1988-ci il noyabrın 30-dan qeyd olunur. Məhz həmin ilin noyabrında universitetlər, elmi-tədqiqat institutları və hərbi idarələr də daxil olmaqla ARPA-NET-in minlərlə qovşağını sıradan çıxaran ilk kompyuter virusu meydana gəldi və nəhəng itkilərə səbəb oldu. Yaradıcısının adı ilə Morris “soxulcanı” adlandırılan bu virusun vurduğu ziyan təxminən 100 milyon dollar həcmində qiymətləndirilmişdir.

Morris “soxulcanı” göstərdi ki, informasiya təhlükəsizliyi həqiqətən də

çox ciddi məsələdir və insanlar tərəfindən böyük səylər və müvafiq tədbirlərin həyata keçirilməsini tələb edir. Buna görə də dünya ictimaiyyəti informasiya təhlükəsizliyinin təmin edilməsinə kompleks yanaşmanın zəruriliyi haqqında ciddi düşünməyə başladı. Həmin vaxtdan bəri informasiya texnologiyaları, təbii olaraq informasiya cəmiyyəti inkişaf etdikcə bu problem daha da aktuallaşır. Bunları əsas tutaraq 1988-ci ildə kompyuter avadanlığı üzrə Amerika Assosiasiyası 30 noyabrı Beynəlxalq İnformasiya Təhlükəsizliyi Günü elan etdi. Ona görə ki, informasiya təhlükəsizliyi bir ölkəni yox, bütün bəşəriyyəti təhdid edən problemdir.

Assosiasiya bu üsulla dünya ictimaiyyətinə kompyuter sistemləri və şəbəkələrində informasi-

yanın etibarlı mühafizəsi zərurətini xatırlatmaq, aparat və proqram vasitələri istehsalçılarının və istifadəçilərinin diqqətini təhlükəsizlik problemlərinə yönəltmək məqsədi güdürdü. Artıq dünyanın 50-dən artıq ölkəsi bu təşəbbüsə qoşulub.

İnformasiya Təhlükəsizliyi Günü çoxdan istifadə olunan parolların yeniləşdirilməsi, sistemdə virusların mövcudluğunun yoxlanması, verilənlərin arxivləşdirilməsi, lazımsız informasiyanın silinməsi, vacib informasiyaların mühafizə səviyyəsinin auditi, kompleks təhlükəsizliyin və digər bu kimi tədbirlərin həyata keçirilməsi, ictimaiyyətin diqqətinin artırılması, müvafiq qurumların və mütəxəssislərin məsuliyyətinin xatırlanması və ümumiyyətlə, bir monitoring günüdür. Həmin vaxtdan etibarən

informasiya təhlükəsizliyi problemlərinin müxtəlif aspektlərinə həsr olunmuş beynəlxalq tədbirlər keçirilir.

İnformasiya resurslarından və texnologiyalarından cinayət və terror məqsədləri ilə istifadə etməyin qarşısının alınması, insan hüquqlarının qorunması, fərdi məlumatların toxunulmazlığı və söz azadlığı haqqında müddəalara əməl olunması ön plana çəkilmişdir. Bu səbəbdən 30 noyabr informasiya cəmiyyətinin təhlükəsizlik üzrə monitorinqini aparmaq, mövcud vəziyyəti qiymətləndirmək, bu sahədə baş verən əsas dəyişiklikləri və inkişaf meyillərini nəzərdən keçirmək, həllini gözləyən problemləri müəyyənləşdirmək, diqqəti bir daha informasiya təhlükəsizliyi məsələlərinə cəlb etmək günü kimi yeni mahiyyət qazanmışdır.

İnformasiya təhlükəsizliyi sistemlərində baş

verən anormal hadisələrə və qeyri-qanuni hərəkətlərə tez reaksiya verilməsi, kompüter cinayətlərinin müxtəlif növlərinə əks-təsir vasitələrindən biri də dünya təcrübəsində geniş istifadə olunan Kompüter İnsidentləri üzrə Yardım Komandalarının (Computer Emergency Response Team, CERT) yaradılmasıdır. Dünyada ilk CERT də məhz 1988-ci ilin noyabr ayında yaradılmışdı. Hazırda müxtəlif ölkələrdə çoxlu sayda CERT qurumları fəaliyyət göstərir. Yaxın gələcəkdə CERT qurumların dövlət strukturlarında, özəl şirkətlərdə, ictimai təşkilatlarda, təhsil ocaqlarında, İnternet provayderlərdə yaradılması nəzərdə tutulur.

Sevindirici haldır ki, respublikamızda informasiya cəmiyyətinin inkişafı yeni keyfiyyət mərhələsinə - elektron xidmətləri dəstəkləyən, aparıcı dövlətlərin təcrübəsinə əsasla-

nan elektron hökumətin formalaşması mərhələsinə qədəm qoymuşdur. Ona görə də elektron hökumətin dayanıqlı və təhlükəsiz fəaliyyətini təmin etmək məqsədilə vətəndaşlara dövlət orqanları tərəfindən göstərilən elektron xidmətlər və interaktiv münasibətlər yüksək informasiya təhlükəsizliyi tələblərinə cavab verməlidir. Bunun üçün də dövlət, elm, biznes və vətəndaş sektorlarında fəaliyyət göstərən müvafiq qurumlar ölkəmizdə formalaşmaqda olan informasiya cəmiyyətinin təhlükəsizliyinin təmin olunması işlərində səylərini, intellektual potensialını səfərbər etməli və qarşıda duran vəzifələri birgə həll etməlidirlər. 30 noyabr – Beynəlxalq İnformasiya Təhlükəsizliyi Günü'nün əsas məqsədlərindən biri də elə budur.

İnternetdə

www.apa.az.news
www.azerxeber.com
www.azerbaijan.news.az
www.elm.az/

www.ict.az
www.rabitadunyasi.info.az

www.news.trendaz.com
www.csl-az.com

Adilə Abdullayeva



1 dekabr
Gün çıxır
07:08
Gün batır
17:15
31 dekabr
Gün çıxır
06:26
Gün batır
17:24

Dekabr



23 noyabr-
21 dekabr

Oxatanın Nişanı
oddur. Yupiterin
himayəsindədir.
Günəşin Oxatan
bürcündən keçdiyi
dövrə doğulanlar
təmkinli, fəal
olurlar. Kişilər
qadınların xoşuna
gəlirlər.

2010

*Əlamətdar və
tarixi günlər*

1. QİÇS-ə Qarşı Mübarizə Günü
3. Beynəlxalq Əlillər Günü
6. Rəbətə və İnformasiya Texnologiyaları Sahəsi
İşçilərinin Peşə Bayramı (06.12.2006)
11. Uşaqların Beynəlxalq Televiziya və Radio
Verilişləri Günü
16. Sərhəd Qoşunları Günü
- 26 Xankəndinin işğalı (26.12.1991) günü
- 31.Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəyliyi Günü
(31.12.1991)

Xankəndinin işğalı



Ç	1
Ca	2
C	3
Ş	4
B	5
Be	6
Ça	7
Ç	8
Ca	9
C	10
Ş	11
B	12
Be	13
Ça	14
Ç	15
Ca	16
C	17
Ş	18
B	19
Be	20
Ça	21
Ç	22
Ca	23
C	24
Ş	25
B	26
Be	27
Ça	28
Ç	29
Ca	30
C	31

Xan babalarımızın əli ilə ilk bünövrə daşları düzülmə, Azərbaycan xalqının varı-dövləti hesabına tikilib müasir şəhər görkəmi alan Xankəndi Qarabağın başqa yaşayış məntəqələri kimi Ermənistan ordusunun tapdağı altındadır. İşğala qədər Xankəndində yüzlərlə azərbaycanlı ailəsi yaşayırdı, yurd-yuvasından didərgin düşən soydaşlarımız orada Kərkicahan yaşamışdılar. Bütün Azərbaycan xalqı inanır ki, Dağlıq Qarabağ problemi ən yaxın zamanlarda birdəfəlik və ədalətli həll ediləcəkdir. Xankəndi də, Kərkicahan da, Xocalı da, Şuşa da, Ləçin də əsil sahiblərinə - azərbaycanlı övladlarına qovuşacaq.

Hal-hazırda rayonun ərazisi erməni silahlı dəstələri tərəfindən işğal olunub!



Milli ədəbiyyat

Nasir, publisist, tərcüməçi Ağayev Rafiq İmanqulu oğlunun (01.12.1940) anadan olmasının **70** illiyi

Şair, tənqidçi Xanlarov Şükür Xasay oğlunun (02.12.1930 – 10.05.2001) anadan olmasının **80** illiyi

Şair Axundov Ələkbər Şahbaz oğlunun (Ələkbər Şahid) (03.12.1920 – 12.12.1999) anadan olmasının **90** illiyi

Əməkdar elm xadimi, professor, Abdullayev Kamal Mehdi oğlunun (Kamal Abdulla) (04.12.1950) anadan olmasının **60** illiyi

Tənqidçi, ədəbiyyatşünas, tərcüməçi Namazov Qara Mustafa oğlunun (08.12.1930) anadan olmasının **80** illiyi

Şair, publisist İmanzadə İsmayıl Səlim oğlunun (İsmayıl Mərcanlı) (10.12.1945) anadan olmasının **65** illiyi

Şair, publisist Əsgərov Əjdər Xanlar oğlunun (13.12.1935) anadan olmasının **75** illiyi

Xalq şairi Qurbanov Osman Abdulla oğlunun (Osman Sarıvəlli) (17.12.1905 – 03.07.1990) anadan olmasının **105** illiyi

Tənqidçi, ədəbiyyatşünas Musaxanlı Atababanın (20.12.1905 – 14.09.1941) anadan olmasının **105** illiyi

Nasir İbrahimov Sadiq Əli Abbas oğlunun (23.12.1945) anadan olmasının **65** illiyi

Tənqidçi, ədəbiyyatşünas, publisist Əhmədov Teymur Əkbər oğlunun (25.12.1930) anadan olmasının **80** illiyi

Əməkdar incəsənət xadimi, nasir Vəkilov Yusif Səməd oğlunun (25.12.1935 – 17.08.1998) anadan olmasının **75** illiyi

Şair, publisist Əhmədov Nəzir Laçın oğlunun (27.12.1925) anadan olmasının **85** illiyi

Dramaturq, nasir Yusifov Əbil Məmməd oğlunun (Əbil Yusif) (31.12.1910 – 29.03.1984) anadan olmasının **100** illiyi

Ədəbiyyatşünas, mətnşünas Bayramova Ofelya Əşrəf qızının (31.12.1935) anadan olmasının **75** illiyi

Ədəbiyyatşünas, publisist, filoloq, professor Şükürov Sadiq Cəfər oğlunun (31.12.1925) anadan olmasının **85** illiyi

Şair Cabbarov Zeynal Əliabbas oğlunun (Zeynal Cabbarzadə) (31.12.1920 – 20.01.1977) anadan olmasının **90** illiyi



Xarici ədəbiyyat

Fransız şairi Elüar Polun (14.12.1895-18.11.1952) anadan olmasının **115** illiyi

Türk yazıçısı Namiq Kamalın (21.12.1840 – 2.12.1888) anadan olmasının **170** illiyi



Tarixi günlər

QİÇS-ə Qarşı Mübarizə Günü (01.12.1996)

Beynəlxalq Əlillər günü (03.12.1992)

Rabitə və İnformasiya Texnologiyaları Sahəsi İşçilərinin Peşə Bayramı (06.12.2006)

Uşaqların Beynəlxalq Televiziya və Radio Verilişləri Günü (11 dekabr)

Sərhəd Qoşunları Günü (16 dekabr)

Azərbaycan Respublikası Fövqəladə Hallar Nazirliyinin yaranmasının (16.12.2005) **5** ili

Xankəndinin işğalı günü (26.12.1991)

Dünya Azərbaycanlılarının həmrəylik günü (31.12.1991)



Milli Qəhrəmanlar _____

Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Rüstəmov Füzuli Salah oğlunun
(25.12.1965 – 1990) anadan olmasının **45** illiyi

Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Aslanov Niyazi Şərəfxan oğlunun
(25.12.1960 – 04.05.1992) anadan olmasının **50** illiyi

Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Həsənov Eldar İsfəndiyar oğlunun
(26.12.1965 – 12.05.1994) anadan olmasının **45** illiyi



Siyasət. Hərbi iş _____

Hərbi xadim general mayor Sadıqov Nürəddin Sadiq oğlunun
(05.12.1935) anadan olmasının **75** illiyi

Seyid Cəfər Pişəvərinin başçılığı ilə Güney Azərbaycanda Milli
Hökumətin (12.12.1945) yaradılmasının **65** illiyi



İqtisadiyyat. _____

Azərbaycan Respublikasının Əməkdar iqtisadçısı Axundov Bəhmən
Yusif oğlunun (28.12.1910-02.10.1980) anadan olmasının **100** illiyi



Neft _____

Əməkdar elm xadimi, akademik, neftçi-geoloq Mehdiyev Şəfaət
Fərhad oğlunun (15.12.1910 –1985) anadan olmasının **100** illiyi



Fəlsəfə

Professor, fəlsəfəşünas Nəsirov Vəli Hüseynəli oğlunun (17.12.1925 – 16.06.1987) anadan olmasının **85** illiyi

Filosof, professor Mirzəyeva Şüküfə Şamil qızının (20.12.1925) anadan olmasının **85** illiyi

Əməkdar elm xadimi, professor Köçərli Firudin Qasım oğlunun (28.12.1920-03.06.2005) anadan olmasının **90** illiyi



Kimya. Biologiya. Tibb

Əməkdar həkim Bağirov Mehdi Abbas oğlunun (20.12.1915-27.03.2004) anadan olmasının **95** illiyi

Əməkdar elm xadimi, SSRİ Dövlət mükafatı laureatı, kimya elmləri doktoru, akademik Məmmədəliyev Yusuf Heydər oğlunun (31.12.1905 – 15.12.1961) anadan olmasının **105** illiyi



Tarix

Tarixçi, professor İbrahimov Zülfəli İmaməli oğlunun (25.12.1910 – 21.09.1972) anadan olmasının **100** illiyi

İlk azərbaycanlı qadın gəmi kapitanı Səlimova Şövkət Şahbaz qızının (25.12.1920-1999) anadan olmasının **90** illiyi



Mühəndis işi. Texnika

Əməkdar elm xadimi, alim İbrahimov İsmayıl Əli oğlunun (31.12.1915) anadan olmasının **95** illiyi



Teatr. Kino

Xalq artisti, Əməkdar incəsənət xadimi Seyidbəyli Həsən Mehdi oğlunun (22.12.1920 – 25.06.1980) anadan olmasının **90** illiyi



Rəssamlıq

Xalq rəssamı, Əməkdar incəsənət xadimi, Əbdürrəhmanov Nadir Qənbər oğlunun (05.12.1925-26.07.2008) anadan olmasının **85** illiyi
Kino rəssamı Bağirov Fikrət Bağır oğlunun (10.12.1935) anadan olmasının **75** illiyi

Rəssam Topçubaşova Reyhan İbrahim qızının (15.12.1905 – 05.03.1970) anadan olmasının **105** illiyi



Musiqi

Xalq artisti, bəstəkar Bakıxanov Tofiq Əhməd xan oğlunun (08.12.1930) anadan olmasının **80** illiyi

SSRİ Xalq artisti, müğənni Behbudov Rəşid Məcid oğlunun (14.12.1915 – 09.06.1989) anadan olmasının **95** illiyi

Əməkdar incəsənət xadimi Əfəndiyeva İmrüz Məmməd Sadıx qızının (16.12.1935) anadan olmasının **75** illiyi

Alman bəstəkarı Bethoven Lüdviq Vanın (16.12.1770 – 26.03.1827) anadan olmasının **240** illiyi



Folklor

Aşıq, şair Bədəlbəyli Əsgər Xanhusəyn oğlunun (28.12.1940) anadan olmasının **70** illiyi

Beynəlxalq Əlillər Günü 1992



İnsanların hamısı eyni olmur. Fiziki cəhətdən sağlam olanlarla yanaşı, əlillər və şikəstlər də vardır. Əlillik və şikəstlik müxtəlif yollarla yaranır: anadangəlmə, müharibələr, yol-nəqliyyat, istehsalat qəzaları, xəstəliklər nəticəsində qazanılmış əlillik və şikəstlik vardır.

Əlillik eyib sayılmalıdır, çünki bu insanlar fiziki cəhətdən tam olmasalar da, onlarda da nəcib ürək, saf insani keyfiyyətlər, yüksək bilik, bacarıq və intellektual qabiliyyətlər vardır.

Azərbaycanda bu gün 432 min əlil var ki, onların 15 faizini də uşaqlar təşkil edir. Bu insan-

ların çoxu son 20 il ərzində xalqımızın üzləşdiyi faciələr nəticəsində sağlamlıqlarını itiriblər. 20 il əvvəl Ermənistan rəhbərliyinin apardığı etnik təmizləmə siyasəti nəticəsində öz yurd-yuvasından zorla qovulan yüz minlərlə insanın arasından minlərlə şəxs sağlamlığını itirdi.

1990-1993-cü illərdə Ermənistanın Azərbaycan ərazilərinin 20 faizini işğal etməsi, işğal etdiyi ərazilərdə apardığı etnik təmizləmə əməliyyatı nəticəsində 20 mindən çox azərbaycanlının həlak, 60 mindən çoxu isə əlil olub. Ermənistanın Azərbaycan ərazilərini işğalı zamanı 1 milyona yaxın azərbaycanlı qaçqın və məcburi köçkünə çevrilib. Təbii ki, yaşadıqları ağır faciə, uzun illər qaçqın və məcburi köçkün həyatı sürmələri bu insanların fiziki və psixoloji sağlam

lıqlarına ciddi təsir göstərib. Bu da əlillərin sayının artmasına səbəb olub.

Azərbaycan üçün əlil insanların tam və aktiv şəkildə cəmiyyətdə iştirakını təmin etmək, onların hüquqlarının qorunması və sosial müdafiəsi əsas prioritetlərdəndir və ölkə bu istiqamətdə Avropa Şurasının qəbul etdiyi sənədləri daim dəstəkləyir.

Azərbaycanda əlil uşaqların doğulmasının artmasına səbəb olan faktorlarla ciddi mübarizə aparılır: Azərbaycanın birinci xanımı, ölkənin ən böyük qeyri-hökumət təşkilatı olan Heydər Əliyev Fondunun prezidenti Mehriban Əliyevanın təşəbbüsü ilə gözdən əlil insanların, təhsili, cəmiyyətə daha sıx inteqrasiyası, onların sosial müdafiəsi istiqamətində ciddi işlər görülüb. O cümlədən ailə qayğısından məhrum

əlil uşaqların təhsili, sosial müdafiəsi istiqamətində də müsbət nəticələr verən çoxlu layihələr həyata keçirilib. Eyni zamanda talassemiya, hemofiliya kimi irsi qan xəstəliklərindən əziyyət çəkən və əlilə çevrilən insanların pulsuz müalicəsi, reabilitasiyası üçün yüksək səviyyəli mərkəz tikilir və yaxın günlərdə istifadəyə veriləcək. Şəkərli diabetdən əziyyət çəkən uşaqlarla da bağlı ciddi layihələr həyata keçirilir.

Əlillər əhalinin başqa təbəqələri ilə müqayisədə daha çox sosial müdafiəyə, mənəvi dəstəyə,

humanist münasibətə möhtacdırlar. Bu insanlar hətta maddi cəhətdən təmin olunsalar belə, isti münasibət, doğmalardan və yadlardan qayğı mərhəmət və diqqət umurlar.

Ölkəmizdə əlillərin sosial müdafiəsinə xüsusi diqqət yetirilir. Bu barədə bir sıra dövlət əhəmiyyətli proqramlar həyata keçirilmişdir. Əlillər mənzil, maşın, əlil arabaları ilə təmin olunur, müxtəlif ölkələrdə dövlət vəsaiti hesabına müalicə və bərpa kursları keçirlər.

Beynəlxalq aləmdə əlillərə qayğı və diqqəti artırılıb. Onların hüquqlarının qorunması sahə-

sində bir sıra tədbirlər həyata keçirilib. Onlardan ən mühümü BMT tərəfindən 1983-1992-ci illərdə həyata keçirilmiş Əlillər Onilliyidir. 1992-ci il oktyabrın 14-də Onilliyin başa çatması münasibətilə BMT Baş Məclisi dekabrın 3-nü "Əlilliyi olan İnsanların Beynəlxalq Günü" kimi qeyd olunması haqqında Bəyannamə qəbul etmişdir. Bu günün məqsədi cəmiyyəti əlillik problemlərinin həllinə cəlb etmək, əlilliyi olan bütün insanların hüquqlarını qorumaqdır.

Ədəbiyyat

Hüseynoğlu, S. Hərənin öz ulduzu var... Beynəlxalq Əlillər Günü: onlar tək deyillər /S. Nüseynoğlu //Xalq qəzeti.- 2008.-5 dekabr.- S.5.

Salmanov, R. "Beynəlxalq Əlillər Günü"

Yasamal rayonunda da geniş qeyd olundu /R.Salmanov //Xalq qəzeti.-2008.- 6 dekabr.-S.-7.

Əlillərə dövlət səviyyəsində qayğı göstərilir //Azərbaycan.-2007.-4 dekabr.-S. 5.

Qocayev, Ə. Ümumdünya Əlillər Günü /Ə.Qocayev //Bayramlar və tarixi günlər.- B.: Altun Kitab, 2006.- S.130-132.

Saqibə Mehrəliyeva



Kamal Mehdi oğlu Abdullayev 1950-ci il dekabr ayının 4-də Bakı şəhərində anadan olmuşdur. 190 sayılı şəhər orta məktəbini bitirdikdən sonra 1968-1973-cü illərdə ADU-nun Filologiya fakültəsində təhsil almışdır. İlk mətbu əsəri 1973-cü ildə universitetin “Elmi əsərlər”ində (dil və ədəbiyyat seriyasında) çap edilmişdir. Bundan sonra elmi, ədəbi fəaliyyətə başlamışdır. 100-dən artıq elmi məqaləsi ölkəmizdə və xarici dövrü mətbuatda dərc olunmuşdur. 1976-cı ildə Moskvada, EA-nın Dilçilik İnstitutunda “Də-

də Qorqud” dastanının dilində sintaksis paralellizm” mövzusunda namizədlik dissertasiyası müdafiə etmişdir. 1977-1980-ci ildən Azərbaycan EA Nəsimi adına Dilçilik İnstitutunda “Türk dillərinin müqayisəli tədqiqi” şöbəsində kiçik elmi işçi, 1980-1982-ci illərdən böyük elmi işçi, 1982-1984-cü illərdə şöbə müdiri, 1984-cü ildən Azərbaycan Pedaqoji Xarici Dillər İnstitutunda “Azərbaycan dili və ədəbiyyatı” (indi “Ümumi və Azərbaycan dilçiliyi”) kafedrasının müdürüdür. Badminton Federasiyasının prezidentidir. 1987-ci ildən EA nəzdində Sovet türkoloqları komitəsinin, “Vətən” cəmiyyəti idarə heyətinin, 1988-ci ildən “Azərbaycan” jurnalı redaksiya heyətinin üzvü, 2000-ci ildən Türk Dil

Qurumunun fəxri həqiqi üzvüdür. 1988-1989-cu illərdə Azərbaycan Mədəniyyət Fondu idarə heyəti sədrinin birinci müavini olmuş, 1989-cu ildən orada sədr vəzifəsində çalışır. 2000-ci ildən Bakı Dövlət Slavyan Universitetinin rektorudur. 1991-ci ildən Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin İdarə heyətinin üzvüdür. 1983-cü ildən “Azərbaycan dili”, “Qoşma” və “Dəfinə” televiziya verilişlərinin yaradıcısı və aparıcısı olmuşdur. 1993-cü ildə “Unutmağa kimsə yox”, 1994-cü ildə “Bir, iki, bizimki” pyesləri teatr səhnələrində tamaşaya qoyulmuşdur. Beynəlxalq simpozium, konfrans və kollokviumların iştirakçısıdır.

1983-cü ildən Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü, 1984-cü ildən filologiya elmləri doktoru,

1985-ci ildən professor, 1999-cu ildən Azərbaycanın Əməkdar elm xadimi, 2000-ci ildən Ukrayna Beynəlxalq Kadr Akademiyasının akademiki.

Ədəbiyyat

Azərbaycan dili sintaksisinin nəzəri problemləri /K.Abdullayev.-B.: Maarif, 1999. -248 s.

Bir, iki, bizimki (pyes, 6 dildə) /K.Abdullayev.-B.: Mütərcim, 2003.- 201 s.

Əvvəl-axır yazılanlar /K. Abdullayev.- B.: Yazıçı, 1990.- 108 s.

Gizli Dədə-Qorqud /K. Abdullayev.- B.: Yazıçı, 1991.- 152 s.

Kədərli seçmələr /K.Abdullayev.- B.: Mütərcim, 2002.- 544 s.

Qəribədi, deyilmi (şeirlər) /K.Abdullayev.-B.: BDU-un nəşri, 1998.-44 s.

Ruh (pyeslər) /K. Abdullayev.- B.: Azər-nəşr, 1997.- 208 s.

Unutmağa kimsə yox /K.Abdullayev.- B.: Azər-nəşr, 1994.- 150 s.

Yolun əvvəli və axırı /K.Abdullayev.-B.: Azər-nəşr, 1993.- 155 s.

Bəybala Ələsgərov

Nadir Əbdürrəhmanov 1925-2008

85 illiyi

Rəssam



Nadir Qəmbər oğlu Əbdürrəhmanov 1925-ci il dekabr ayının 5-də Laçında anadan olmuşdur. Rəssamlıq sənətinə erkən yaşlardan özünü büruzə verən həvəs orta təhsilini başa vurduqdan sonra onu Əzim Əzimzadə adına Azərbaycan Dövlət Rəssamlıq Məktəbinə gətirmişdir. O, 1941-1944-cü illərdə burada, 1947-1953-cü illərdə isə Repin adına Leningrad (Sankt-Peterburq) Boyakarlıq, Heykəltəraşlıq və Memarlıq İnstitutunda təhsil almışdır.

Nadir Əbdürrəhmanov gərgin yaradıcılıq fəaliyyəti ilə yanaşı, Azərbaycan Dövlət Rəssamlıq

Məktəbində müəllim kimi çalışaraq, digər görkəmli sənətkarlarımızla birlikdə ölkəmizdə gənc rəssamlar nəslinin püxtələşməsi işində fəal iştirak etmişdir. O, 1954-cü ildən Azərbaycan Rəssamlıq Məktəbində dərs demiş, 1984-cü ildən etibarən Azərbaycan Mədəniyyət və İncəsənət Universitetinin professoru kimi çalışmış, Azərbaycan Rəssamlıq Akademiyasında yaradıcılıq emalatxanasının rəhbəri olmuşdur. 1960-cı ildə rəssam Azərbaycan Respublikasının Əməkdar incəsənət xadimi, 1964-cü ildə isə Xalq rəssamı fəxri adlarını almışdır.

Sənət yolunda qazandığı ilk uğurları həmin dövrdən Nadir Əbdürrəhmanovu mahir fırça ustası kimi tanıtmışdır. Yaradıcılığına xas olan yeni forma axtarırları, sərt realist üslub və miniatur sənəti ilə səsləşən orijinal

dəst-xətti, təsviri sənətdə dekorativliyə və kolorit zənginliyinə xüsusi diqqət yetirməsi rəssamın özünəməxsus üslubunun formalaşmasında mühüm rol oynamışdır. Onun müxtəlif janrlarda yaratdığı iriformatlı süjetli lövhələr qiymətli sənət nümunələri kimi rəssamlıq tariximizə daxil olmuşdur. Palitra əlvanlığı ilə diqqəti çəkən və geniş diapazonla malik olan bu əsərlər Azərbaycan Dövlət İncəsənət Muzeyinin, eləcə də digər muzeylərin və qalereyaların daimi ekspozisiyaları sırasında nümayiş etdirilmişdir.

Azərbaycan torpağının əsrarəngiz gözəllikləri və müasirlərin qurub yaratmaq əzmi sənətkarın yaradıcılığının başlıca ilham qaynağı olmuşdur. Rəssamın xalqımızın tarixi keçmişini rənglərin dili ilə dolğun əks etdirən tabloları Vətənə məhəbbət və milli qürur hissi aşılayır.

Nadir Əbdürrəhmanovun kompozisiya yığcamlığı ilə seçilən və öz emosional təsir gücü ilə yadda qalan əsərləri gənc nəsilin vətənpərvərlik ruhunda yetişdirilməsi baxımından da böyük əhəmiyyət kəsb edir.

Nadir Əbdürrəhmanovun Azərbaycan incəsənətinin ölkəmizin sərhədlərindən uzaqlarda tanınmasında da xidmətləri təqdirəlayiqdir. Rəssamın əsərləri xarici ölkələrin sərgi salonlarında müvəffəqiyyətlə nümayiş etdirilmiş, sənətsevərlərin rəğ-

bətini qazanmışdır. Onun həmçinin xarici ölkələrə yaradıcılıq səfərlərinin məhsulu kimi meydana çıxan silsilə rəsmləri Azərbaycan incəsənətinə şöhrət gətirmişdir.

Nadir Əbdürrəhmanov özünün çoxillik zəngin sənət təcrübəsini gənc rəssamların hazırlanmasına sərf edərək milli rəssamlıq məktəbinin inkişafına töhfələr vermişdir.

Tanınmış fırça ustası Azərbaycan Rəssamlar İttifaqı İdarə Heyətinin sədri və Azərbaycan Ali Sovetinin deputatı kimi də

səmərəli ictimai fəaliyyət göstərmişdir.

Nadir Əbdürrəhmanovun yaradıcılığı daim diqqət mərkəzində olmuş və yüksək qiymətləndirilmişdir. 2005-ci ildə müstəqil respublikamızın ali mükafatı olan "Şöhrət" ordeninə layiq görülməsi sənətkarın fəaliyyətinə və şəxsiyyətinə ehtiramın təzahürüdür.

Nadir Qəmbər oğlu Əbdürrəhmanov 2008-ci il iyul ayının 26-da ömrünün 83-cü ilində vəfat etmişdir.

Ədəbiyyat

Nadir Qəmbər oğlu Əbdürrəhmanov: nekroloq //Azərbaycan.- 2008.- 27 iyul.- S. 3.

Zəminə. Rəssamların müsabiqə-sərgisi keçirilir

//Zəminə //Ayna.-2009.-14 yanvar.-S.6.

Mədəniyyət xadimlərinə yüksək mükafatlar və fəxri adların vəsiqələri təqdim olunmuşdur

//Azərbaycan.-2009.-14 yanvar.- S.5.

Rus dilində

Распоряжение Президента азербайджанской республики о награждении Н.Г. Абдурахманова орденом «Слава» //Бакинский рабочий.- 2005.-10 декабря.- С.1.

Акимова, Л. Надир Абдурахманов /Л. Акимова.- М.: Сов. Художник, 1973.-111 с.

Ашумова, И. Искусство как дело жизни: о

творчестве художника Надира Абдурахманова /И. Ашумова //Мир Культуры.-2006.-вып. XII.- С. 421-424.

İnternetdə

www.anl.az/

www.kultaz.com/

www.mct.gov.az/

www.wikipedia.org/

Nailə Alişova



Qara Mustafa oğlu Namazov 1930-cu il dekabr ayının 8-də Qərbi Azərbaycanın Dilcan qəzasının (İndiki Krasnoselo rayonunun) Əmirxeyir kəndində anadan olmuşdur. İlk təhsilini Əmirxeyir və Gölkənd kəndlərində almış, orta məktəbi Qazax rayonunun Dağkəsəmən kəndində bitirmişdir. Ədəbi fəaliyyətə 1956-cı ildə “Sovet Ermənistanı” qəzetində çıxan “Vətən”, “Kəndimizin qızları” adlı ilk şeirləri ilə başlamışdır. “Ədəbi Ermənistan”, “Tər çiçəklər”, “Aprel çiçəkləri”,

“Gənclik nəğmələri” və s. almanaxlarda silsilə şeirləri, “Bir qərində” poeması dərc olunmuşdur. 1956-1961-ci illərdə ADU-nun Filologiya fakültəsinin kitabxanaçılıq şöbəsini bitirmişdir. 1959-1967-ci illərdə ADU-nun mərkəzi kitabxanasında şöbə müdiri, sonra Azərbaycan EA-nın Tarix İnstitutu kitabxanası və arxivinin direktoru olmuşdur. Azərbaycan EA-nın Nizami adına Ədəbiyyat İnstitutu şifahi ədəbiyyat şöbəsinin qiyabi aspiranturasında təhsilini davam etdirmişdir. 1968-ci ildə “Azərbaycan aşiq şeirinin inkişaf tarixindən” (1920-1950) mövzusunda namizədlik dissertasiyası müdafiə etmişdir. ADU-nun Kitabxanaçılıq fakültəsində müəllim, baş müəllim (1966-1970) işləmiş, sonra Filologiya fakültəsinin Azərbaycan Sovet ədəbiyyatı kafedrasına dosent keçmişdir. 1987-ci

ildə “Azərbaycan Sovet uşaq və gənclər ədəbiyyatının inkişaf mərhələləri” (1920-1985) mövzusunda doktorluq dissertasiyası müdafiə etmişdir. Hazırda BDU-da professor vəzifəsində çalışır (1989-cu ildən). Eyni zamanda Azərbaycan Milli Təəqqi İnstitutunun ədəbiyyat kafedrasının müdiri (1994-cü ildən) və BDU-da ədəbiyyat üzrə ixtisaslaşmış müdafiə şurasının elmi katibidir (1994-cü ildən). “Azərbaycan uşaq ədəbiyyatı”, “Rus və xarici ölkələr uşaq ədəbiyyatı”, “Azərbaycan Sovet epik şeiri”, “Şeirimiz və ədəbi tənqid” xüsusi kurslarında mühazirə kurslarında mühazirələr oxuyur. Azərbaycan EA Nizami adına Ədəbiyyat İnstitutunun hazırladığı çoxcildlik “Azərbaycan ədəbiyyatı tarixi”nin müəlliflərindən biridir.

Görkəmli saz-söz ustalarının 1984-cü ildə rus

dilində çıxan seriya kitab-
çaları onun “Xalq həya-
tının güzgüsü” sərlövhəli
ön sözü ilə buraxılmışdır.

Əsas yaradıcılıq isti-
qaməti – şifahi xalq ədə-
biyyatı, aşıq yaradıcılığı,
ədəbiyyat tarixi, müasir
Azərbaycan ədəbiyyatı,
uşaq ədəbiyyatı və ədə-
biyyatşünaslığın ayrı-ayrı
problemləri olmuşdur.
Azərbaycan nəşrkomunun
uşaq ədəbiyyatı şurasının,
Təhsil Nazirliyinin elmi-
metodiki şurasının üzvü
seçilmişdir. Hazırda “Də-
də Qorqud”, “Elmi araş-
dırmalar” toplularının re-

daksiya heyətinin, yüz
cildə dünya və Azər-
baycan ədəbiyyatı kitab-
xanası seriya redaksiya
heyətinin üzvüdür. (2000-
ci ildən). Bakı Dövlət
Universitetinin “Dil və
ədəbiyyat” məcmuəsinin
redaktorudur. Gənc kadr-
lar hazırlanmasında böyük
xidmətləri olmuşdur. Tür-
kiyə, İran və digər xarici
ölkələrdə elmi məqalələri
çıxmış, konfrans və elmi
simpoziumlarda mükə-
fatlara layiq görülmüşdür.

O, 1983-cü ildən Azər-
baycan Yazıçılar Birliyi-
nin üzvü, 1987-ci ildən

Aşıqlar Birliyinin üzvü,
1988-ci ildən filologiya
elmləri doktoru, 1989-cu
ildən professor, 2002-ci
ildən Əməkdar müəl-
limdir

Hazırda Bakı Dövlət
Universitetinin Filologiya
fakültəsinin dekanı, eyni
zamanda Azərbaycan
Ədəbiyyatı tarixi kafed-
rasının müdiri və Dədə
Qorqud elmi-tədqiqat la-
boratoriyasının müdürüdür.
Universitetin böyük elmi
şurasının üzvü və fakültə
elmi şurasının sədri seçil-
mişdir.

Ədəbiyyat

Azərbaycan uşaq ədə-
biyyatı (Ali məktəb
dərslisi) /Q.Namazov.-
B.:BDU-nun nəşri, 2007.-
444 s.

Azərbaycan uşaq ədə-
biyyatı antologiyası.- 3
cildə /Q.Namazov.- B.:

Öndər, 2005.- C.I.-248 s.;
C.II.- 264 s.; C.III.- 240 s.

Gecikmiş nəğmələr /Q.
Namazov.- B.: Nurlan,
2008.- 350 s.

Xalq qəhrəmanının
şöhrəti: (Qaçaq Kərəm

haqqında) /Q.Namazov.-
B.: Nurlan, 2005.- 298 s.

Müasir Azərbaycan
ədəbiyyatı. 2 cildə.- (or-
taqlı) /Q.Namazov.- B.:
BDU-nun nəşri, 2007.-
C.I. - 504 s. C. II.-540 s.

Baybala Ələsgərov

95 illiyi

Rəşid Behbudov 1915-1989

Müğənni



Rəşid Məcid oğlu Behbudov 1915-ci il dekabr ayının 14-də Tiflis şəhərində dünyaya göz açmışdır. Onun atası, əslən şuşalı olan Məcid Behbudov Azərbaycan xalq mahnılarının mahir bilicisi və ifaçısı kimi tanınmışdır. Orta məktəbi Tiflisdə bitirdikdən sonra Rəşid elə buradaca 1930-cu ildə ifaçılıq fəaliyyətinə başlamışdır.

1938-ci ildə Rəşid Behbudov Yerevan Filarmoniyasının rəhbərliyindən dəvət alır. O zaman bir çox Azərbaycan sənət-

çiləri bu şəhərdə yaşamış və işləmişdir. Onların yaratdıqları həmin əsərlərin bir çoxunu indi ermənilər öz adlarına çıxarırlar.

Rəşid Behbudov 1938-ci ildən Yerevan Filarmoniyasının solisti olmuş, həmçinin Ermənistan Dövlət Opera və Balet Teatrında çıxış etmişdir. Burada Azərbaycanlı sənətçinin inkişafı üçün şəraitin olmadığını görən müğənni Bakıya köçür. Azərbaycan Dövlət Filarmoniyasının solisti Rəşid Behbudov özünün gərgin əməyi sayəsində 1946-cı ildə SSRİ Dövlət mükafatı laureatı adına layiq görülür. O, həmçinin M.F.Axundov adına Azərbaycan Dövlət Opera və Balet Teatrının solisti kimi də çıxış etməyə başlayır. Rəşid Behbudovun bir

müğənni kimi təkcə Azərbaycanca deyil, onun hüduqlarından uzaqlarda da tanınması məhz bu teatr və filarmoniyanın adı ilə bağlı olmuşdur.

Azərbaycan xalq mahnılarının, Azərbaycan bəstəkarlarının vokal əsərlərinin xarici ölkələrdə populyarlaşmasında Rəşid Behbudovun xidmətləri böyükdür. Bununla bərabər, onun repertuarına dünya xalqlarının, eləcə də özünün mahnıları da daxil idi. O, dünyanın bir çox ölkələrində qastrol-larda olduqda və ya tədbirlərdə iştirak etdikdə həmin ölkənin dilində azı bir-iki mahnı oxuyurdu. Belə ki, onun repertuarında 50-dən artıq xarici mahnı var idi.

Zəngin çalarlı gözəl səsə malik olan müğənni lirik tenor idi. Peşəkar musiqiçilər qeyd edirlər ki, onun

ifadəliliyinə hisslərin təbiiliyi və dolğunluğu, həmçinin səmimilik xasdır. Əksər Azərbaycan xanəndələri üçün səciyyəvi olan improvizəetmə xüsusiyyəti Rəşid Behbudovun yaradıcılığında özünü orijinal şəkildə göstərmişdir. R.Behbudovun ifasında məşhur opera partiyaları özünəməxsus tərzdə elə bir sənətkarlıqla səslənir ki, ondan sonra bu partiyalar ya “Rəşidin mahnıları”, ya da “Rəşidin partiyası” adı ilə tanınırdı. Belə ki, o, Azərbaycan Opera və Balet Teatrında F.Əmirovun “Sevil” operasında Balaş, Ü.Hacıbəyovun “Arşın mal alan” operasında Əsgər partiyalarının ən mahir ifaçısı idi. Opera ustası kimi o, Moskva Dövlət Musiqili Teatrına dəvət almış və bir müddət orada çalışmışdır.

Rəşid Behbudov kino aktyoru kimi də özünü sınamışdır. 1945-ci ildə onun iştirakı ilə çəkilən “Arşın mal alan” bədii filmində o, baş rolu ifa etmişdir. Film dünyanın hər yerində, onlarca ölkədə nümayiş etdirilmiş, baş rolun ifasına böyük şöhrət gətirmişdir. Gözəl aktyor ansamblı, Şərq əlvanlığı,

Azərbaycan musiqiləri bu filmi şedevr əsərlərdən birinə çevirmişdir. Azərbaycan kinosu məhz bu filmə (rejissor – R.Təhməsinib) dünya ekranlarına çıxmışdır.

1958-ci ildə R.Behbudov “Sevimli mahnı” bədii filmində çəkilmişdir. Ona əsl tamaşaçı məhəbbəti qazandıran kino əsəri “Bəxtiyar” bədii filmi olmuşdur. Sadə bir azərbaycanlı oğlanın səsi və işgüzarlığı sayəsində hamı tərəfindən sevilən müğənni olmasına həsr edilən bu filmin bir çox parçaları avtobiografikdir və R.Behbudovun sənət yolunu qismən də olsa əks etdirir. Kinofilmdə onun ifasında səslənmiş mahnılar tezliklə xalq arasında populyarlıq qazanmışdır. 1974-cü ildə Rəşid Behbudov “1001-ci qastrol” bədii filmində çəkilmişdir.

Azərbaycan Opera və Balet Teatrının və Azərbaycan Dövlət Filarmoniyasının yazılmamış qanunlarına əsasən, onlar klassik musiqi əsərlərinin ifasını tələb edirdilər. R.Behbudov isə klassik musiqi ilə bərabər, xalq mahnılarını, eləcə də Estrada janrında yazılmış

mahnıları da ifa etmək istəyirdi. Qeyd etmək lazımdır ki, bu tipli mahnıları ifa etmək üçün Azərbaycanda o dövrdə xüsusi musiqi ocağı yox idi. 1957-ci ildə Rəşid Behbudov Azərbaycan Dövlət Konsert Ansamblının yaradılmasına nail oldu. Burada o, xoşladığı və xalq tərəfindən rəğbətlə qarşılanan janrlarda mahnılar yaratmaq imkanı qazandı. O, həmin ansamblın ilk rəhbəri olmuş və 1959-cu ilədək bu vəzifədə çalışmışdır. Sovet rejiminin sərt və mənasız qanunları çərçivəsindən çıxmaq, azad, sərbəst yaratmaq istəyi onu müxtəlif yollar axtarmağa vadar edirdi.

1959-cu ildə Rəşid Behbudova SSRİ Xalq artisti adı verilmişdir. 1966-cı ildə Rəşid Behbudov özünün təşkil etdiyi Azərbaycan Dövlət Mahnı Teatrını yaradır və özü də teatrın həm solisti, həm də bədii rəhbəri olur. O dövrdə bu səpkili teatr yox idi. Teatrda musiqi və estrada sənətinin müxtəlif janrları ilə balet, pantomima və s. üzvi surətdə birləşdirilirdi. Hal-hazırda “səhnə şousu”, “musiqi perfonmansı” və bu kimi əcnəbi terminlərlə bildiri-

lən musiqi-tamaşa janrını ilk dəfə R.Behbudov Azərbaycan səhnəsinə gətirmişdir. Teatrda hazırlanan hər bir mahnı doğrudan da tamaşa kimi qəbul edilirdi. Bəli, o, musiqinin gələcək inkişaf mərhələlərini qabaqcadan, uzaqgörənliklə duymuşdu. Maraqlıdır ki, teatrda hazırlanan bir çox mahnılar kiçikmetrajlı süjetli film kimi lentə köçürülürdü. Bu tip filmlərə hal-hazırda “klip” və “videoklip” deyilir.

Rəşid Behbudov Albaniya, Bolqarıstan, Belçi-

Babayev, V. Retro-musiqi festivalının 3-cü turu yekunlaşdı. Qaliblər Rəşid Behbudov adına Dövlət Mahnı Teatrında mükafatlandırılacaq /V.

Асадова, И. Материал о Рашиде Бейбутове включен в Российскую Президентскую энциклопедию /И. Асадова //Эхо.-2004.- 24 ноября. – С.8.

Гаджиева, А. 9 июня день памяти великого

www.xariciyadebiyyat.a
zeribloq.com

ka, Misir, Efiopiya, Hindistan, Çin, Finlandiya, İraq, İran, Türkiyə, Çili, Argentina və s. ölkələrdə qastrollarda olmuş, onun iştirakı ilə keçirilən konsertlər irqindən və milliyətindən asılı olmayaraq bütün insanlar tərəfindən böyük rəğbətlə qarşılanmışdır.

1987-1988-ci illərdə Azərbaycanda milli-azadlıq hərəkatı başlayanda, onu boğmaq məqsədi ilə mürtəcə qüvvələr “Qarabağ problemi” adlı uydurma problem ortaya atanda, Ermənistandan mil-

Ədəbiyyat

Babayev //İki sahil. – 2006. – 17 dekabr. – S.8

Əliyev, Z.A. XX əsri şərəfləndirən müğənniyə sənətkar məhəbbətinin

Rus dilində

азербайджанского певца Рашида Бейбутова. Со дня его смерти прошло 16 лет /А. Гаджиева //Эхо.- 2005.- 9 июня. – С.8.

Гаджиева, А. 15 лет со дня смерти Рашида Бейбутова. /А. Гаджиева

İnternetdə

www.kataioq.net
www.qezibler.com

yonlarla soydaşımız qovulanda Rəşid Behbudov böyük sarsıntılar keçirmişdi. Əslən qarabağlı olan, uzun müddət Ermənistanda fəaliyyət göstərmiş, xalqların dostluğuna səmimi-qəlbdən inanmış bir insana həmin hadisələr olduqca böyük əzab vermişdi və onun səhhətinə mənfi təsir göstərmişdi. Nəticədə görkəmli müğənnimiz 9 iyun 1989-cu ildə vəfat etmişdir və Fəxri Xiyabanda dəfn olunmuşdur.

ifadəsi /Z.A. Əliyev //Kinop+. – 2006. – 1 dekabr. – S.6

//Эхо-плюс.-2004.-10 июня. – С.4.

Ирада, А. Презентация диска: «Сянсиз», «Сянинля» Рашида Бейбутова и Рашиды Рашид /А. Ирада //Эхо.- 2005.- 29 марта. – С.8

Samirə Eminova

Azərbaycan Respublikası Fövqəladə Hallar Nazirliyi 2005



Azərbaycan Respublikası Fövqəladə Hallar Nazirliyi ölkə Prezidentinin 2005-ci il 16 dekabr tarixli Sərəncamı ilə yaradılmışdır. Sərəncama əsasən Azərbaycan Respublikasının Dövlət Sənayedə İşlərin Təhlükəsiz Görülməsinə nəzarət və Dağ - Mədən Nəzarət Komitəsi və Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti yanında Material Ehtiyatları Komitəsi ləğv edilərək onların, funksiyaları, əmlakı və tabeliyində olan idarə, təşkilatlar,

həmçinin Azərbaycan Respublikası Müdafiə Nazirliyinin Mülki Müdafiə İdarəsi, Azərbaycan Respublikası Daxili İşlər Nazirliyinin Dövlət Yanğından Mühafizə İdarəsi, Dövlət Sularda Xilasetmə Xidməti, Bakı şəhər İcra Hakimiyyətinin mənzil-kommunal Departamentinin “İzotop” xüsusi kombinatı və Azərbaycan Respublikası Dövlət Tikinti və Arxitektura Komitəsinin tikilməkdə olan Obyektlərin Birləşmiş Müdiriyyəti, eləcə də müdiriyyətin anbarları Azərbaycan Respublikası Fövqəladə Hallar Nazirliyinin tabeliyinə keçirilmişdir.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 25 fevral 2006-cı il tarixli “Azərbaycan Respublikası Fövqəladə Hallar Na -

zirliyinin fəaliyyətinin təşkil edilməsi haqqında” Fərmanı ilə Azərbaycan Respublikası Fövqəladə Hallar Nazirliyinin Xilasetmə Xidmətinin “112” qaynar telefon xətti təşkil olunmuş, strateji əhəmiyyətli müəssisələrin, qurğuların və digər obyektlərin mühafizəsini təşkil etmək məqsədilə Azərbaycan Respublikası Fövqəladə Hallar Nazirliyinin hərbiləşdirilmiş xüsusi mühafizə xidməti yaradılmış, “Xəzər ixtisaslaşdırılmış Hövzə Qəza -Xilasetmə” Açıq tipli Səhmdar Cəmiyyətinin balansında olan gəmi yalma körpüləri və gəmilər, “Azərdövlətsənayelایhə”, Dövlət Layihə İnstitutu və Təsisatdankənar Dövlət Ekspertiza Baş İdarəsi (“Dövlətekspertiza”) Azərbaycan Respublikası Fövqəladə

Hallar Nazirliyinə verilmişdir.

Qanunvericiliyə uyğun olaraq Azərbaycan Respublikası Fövqəladə Hallar Nazirliyi mülki müdafiə, əhalinin və ərazilərin təbii və texnoqen xarakterli fövqəladə hallardan qorunması, fövqəladə halların qarşısının alınması və nəticələrin aradan qaldırılması, yanğın təhlükəsizliyi, su hövzələrində insanların təhlükəsizliyinin və kiçik həcmli gəmilərin hərəkətinin təhlükəsizliyinin, sənayedə, dağ-mədən işlərində və tikintidə təhlü-

kəsizliyin təmin olunması, dövlət material ehtiyatları fondlarının yaradılması sahələrində dövlət siyasətini və tənzimlənməsini işləyib hazırlayan, bu sahələrdə idarəetməni, əlaqələndirməni və nəzarəti həyata keçirən, fövqəladə halları yaranma ehtimalı böyük olduqda, yaxud baş verdikdə çevik reaksiya verilməsini təbii, texnoqen və terror təhlükələrinə məruz qalan strateji əhəmiyyətli müəssisələrin, obyektlərin və qurğuların mühafizəsini təşkil edən mərkəzi icra hakimiyyəti orqanıdır.

Ədəbiyyat

“Fövqəladə hallarda təhlükəsizliyin idarə olunması”, beynəlxalq simpozium. IV Beynəlxalq Simpozium “Fövqəladə hallarda təhlükəsizliyin idarə olunması” 15-16 noyabr,

Rus dilində

публики //Бакинский рабочий.-2005.-17 декабря.-С.1.

Министерство по Чрезвычайным Ситуациям провело смотр

İnternetdə

www.express.com.az

Fövqəladə halların proqnozlaşdırılması, qabaqlayıcı tədbirlərin görülməsi, əhalinin operativ məlumatlandırılması və digər kompleks tədbirlərin həyata keçirilməsi üçün xüsusi təyinatlı avtomatlaşdırılmış elektron informasiya sistemi, fövqəladə halların qarşısının alınması və nəticələrin aradan qaldırılmasının operativliyini təmin etmək üçün ölkə ərazisini əhatə edən fövqəladə halların idarə olunmasının coğrafi informasiya sistemi yaradılır.

2007-ci il /nəşrə məsul. G.H.Məmmədova və b.; ümumi red.H.O.Ocaqov.-B., 2007. -258 s.

техники гражданской стороны //Бакинский рабочий.-2006.-2 марта.-С.6.

www.idealnewspaper.com

Nailə Alişova

www.xazar.com/

75 illiyi

İmruz Əfəndiyeva 1935

Musiqişünas



İmruz Məmməd Sadıx qızı Əfəndiyeva 1935-ci il dekabrın 16-da Bakıda anadan olmuşdur.

1960-cı ildə Üzeyir Hacıbəyov adına Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasının tarix-nəzəriyyə fakültəsini bitirmişdir. 1965-ci ildə İncəsənət və Memarlıq institutunun aspiranturasını bitirmişdir. 1968-ci ildən Azərbaycan Bəstəkarlar İttifaqının üzvüdür.

Onun yaradıcılıq fəaliyyəti 1960-cı illərin əvvəllərindən başlamışdır.

1982-ci ildə “Azərbaycan sovet mahnısı” mövzusunda sənətsünaslıq namizədi alimlik dərəcəsini almaq üçün dissertasiya müdafiə etmişdir. Elmi rəhbəri görkəmli alim, sənətsünaslıq doktoru, professor A.N.Soxor olmuşdur.

İ.Əfəndiyeva hələ tələbəlik illərində bir neçə elmi məqalə dərc etdirmiş, tələbə elmi konfranslarında böyük həvəslə və uğurla çıxış etmişdir. O, elmi məqalələrində Azərbaycan musiqisinin tarixini nəzəri aspektdə araşdırır. Digər tərəfdən İ.Əfəndiyeva mətbuatda bəstəkarlarımız haqqında müxtəlif səpgili oçerklər çap etdirmişdir.

1983-cü ildən başlayaraq İmruz Əfəndiyeva Bakı Musiqi Akademiyasında Tələbə Elmi Cəmiy-

yətinin sədri və elmi rəhbəri vəzifəsində işləyir. Onun təşəbbüsü ilə ilk dəfə Bakıda musiqişünaslıq üzrə “Ən yaxşı tələbə elmi işləri üçün” umumittifaq müsabiqələri keçirilmişdir. Məhz İ.Əfəndiyevanın qayğıkeşliyi, ciddiliyinin nəticəsində bir çox tələbələr Umumittifaq müsabiqəsinin diplomlarına layiq görülmüşlər.

Azərbaycan Respublikasının Ali və Orta ixtisas Təhsili Nazirliyinin kollegiyasının 1986-cı il 14 may tarixli Qərarı ilə İ.Əfəndiyeva tələbələr arasında elmi-tədqiqat işlərinin təşkilində qazandığı müvəffəqiyyətlərinə görə fəxri fərmanla təltif edilmişdir.

İmruz Əfəndiyeva beynəlxalq simpoziumlarda, konfranslarda, Bəstəkarlar İttifaqının qurultay və

plenumlarında məruzələrlə çıxış etmişdir.

İ.Əfəndiyeva Bakı Musiqi Akademiyasının nəzdində Elmi laboratoriyada Baş elmi işçi vəzifəsində də çalışır. O, Bakı Musiqi Akademiyasının musiqi nəzəriyyəsi kafedrasının professoru, bir neçə aspi-

rantların elmi rəhbəri olmuşdur.

Azərbaycan Respublikasının Prezidentinin 17 sentyabr 2008-ci il tarixli Sərəncamı ilə Azərbaycan musiqi mədəniyyətinin inkişafında xidmətlərinə görə İmruz Əfəndiyeva Məmməd Sadıx qızı

“Azərbaycan Respublikasının Əməkdar incəsənət xadimi” adına layiq görülmüşdür.

Professor İ.Əfəndiyeva elmi pedaqoji fəaliyyətini gənclik ehtirası ilə davam etdirir, yeni -yeni kitablar, monoqrafiyalar üzərində əzmlə çalışır.

Ədəbiyyat

Azərbaycan sovet mahnıları /İ.Əfəndiyeva. – B.: Yazıçı, 1982. – 82 s.

Gözəl və təkrarolunmaz mahnıların müəllifi

/İ. Əfəndiyeva //Musiqi dünyası.– 2007.- № 1.– S.39-40.

Zöhrabov, R. Tanınmış musiqişünas vicdanlı pe-

daqoq /Bakı Musiqi Akademiyasının professoru İmruz Əfəndiyeva haqqında/ //Xalq qəzeti.– 2000. - 16 dekabr. – S.5.

Rus dilində

Азербайджанская Советская песня.-Б.: Язычы, 1981. – 82 с.

Гордость Азербайджанского народа.– Б.: Шарп -Гарб, 1996.–73 с.

İnternetdə

www.musakademiya.musiqi-dunya.az

www.azyb.net/cgi.
www.elibrary.az

www.anl.az

Samirə Eminova

240 illiyi

Lüdviq van Bethoven 1770-1827

*Alman
bəstəkarı*



Dahi alman bəstəkarı Lüdviq van Bethoven (Ludwig van Beethoven) 1770-ci il dekabrın 16-da Almanıyanın Bonn şəhərində anadan olmuşdur.

Bethovenin ilk müəllimi atası, Bonn hakiminin saray tenoru Yohan van Bethoven olmuşdur. Sonralar atası Tobias Pifer adlı dostundan oğluna musiqi dərsləri verməsini xahiş edir. Bethovenin musiqi istedadı özünü çox erkən yaşlarından göstərməyə başlayır. Bethoven artıq sək-

kiz yaşında piano ilə yanaşı orqan və skripka dərsləri də alır. Bonnda Bethovenin formalaşmasında ən böyük rol oynamış şəxs saray orqan ifaçısı Kristian Gotleb Nife olmuşdur. Nifenin köməkliyi ilə Bethoven özünün ilk əsərini - pianoda variyasiyalarını nəşr etdirir. 1787-ci ildə gənc Bethoven ilk dəfə olaraq dahi Motsartdan dərslər almaq ümidi ilə Vyanaya yollanır. Burada bir müddət Jozef Haydn-dən musiqi dərsləri alır. Bethoven Motsartla görüşmək, ondan musiqi dərsləri almaq istəsə də, Motsartın bir il öncə vəfatı Bethovenə bu arzusunun həyata keçirməyə imkan vermir. Bu müddətdə Bethoven Yohan Georg Albrextsbergerdən (Vyananın tanınmış

kontrapunkt ifaçısı və pedaqoqu) və Antonio Salyeridən musiqi dərsləri alır. Adı daha çox bəstəkar kimi hallansa da, Bethoven dövrünün məşhur pianoçusu da olmuşdur.

İyirmi yaşlarından etibarən eşitmə qabiliyyətini tədricən, sonralar isə tamamilə itirməsinə baxmayaraq, bu onu klassik musiqinin ən möhtəşəm əsərlərini yaratmaqdan yayın-dıra bilməmişdir. Bethoven abunəli konsertlər təşkil etməklə, yazdığı əsərləri nəşirlərə satmaqla və bir sıra zəngin insanlardan maliyyə dəstəyi almaqla tam asudə bir şəkildə yazıb yaratmış, heç vaxt saray və ya kilsədə işləməli olmamışdır.

Bethoven rəngarəng janrlarda: simfoniya, konsert, piano və digər alətlər üçün sonatalar, simli

alətlər və digər kamera musiqiləri, opera musiqisi, romanslar və s. əsərlər yaratmışdır. Bu əsərləri ilə Bethoven dünya musiqi tarixində klassik musiqidən romantik musiqi mərhələsinə keçid, körpü rolunu oynamışdır.

Bethoven yaradıcılığının əsas ideyaları onun simfoniylarında ifadə olunmuşdur. Məhz buna görə də Bethoven Qərbi Avropa musiqisi tarixində nəhəng bəstəkar kimi

tanınmışdır. O, 9 simfoniya, 11 uvertüra, fortepiano ilə orkestr üçün 5 konsert, 2 messa, 16 simli kvartet, skripka ilə orkestr 10 sonata, 32 fortepiano sonatası, 70-dən artıq vokal əsər, bir çox kiçik instrumental pyes yazmış, şotland, irland, italyan və s. xalq mahnılarını işləmişdir. Onun ölməz musiqisində mübarizlik, üsyankarlıq, barışmazlıq ruhu qüvvətlidir. O, hələ sağlığında dünya incə-

sənətinin klassiki kimi tanınmışdır.

Bethovenin musiqisi Azərbaycanda da geniş yayılmışdır. Onun əsərləri Azərbaycan musiqi kollektivlərinin, solistlərinin repertuarında mühüm yer tutur, konsert salonlarında, radio və televiziya verilişlərində səslənir.

Bəstəkar 26 mart, 1827-ci ildə Bonn şəhərində vəfat etmişdir.

Ədəbiyyat

Qasımova, S. Lüdviq van Bethoven 1770-1827 /S.Qasımova, T. Hüseynova, R.Zöhrabov //Musi-

qi ədəbiyyatı.-B.: Şur, 1992 .- S.51-58.

Lüdviq van Bethoven //Məktəblinin musiqi alə-

mi /tərt.red. P. Şəfəq.-B.: İşıq, 1986.-S.47-48.

Rus dilində

Альшванг, А.А. Людвиг ван Бетховен: очерки жизни и творчества.- изд.4-е /А.А. Альшванг.-

М.: Советский Композитор, 1970.-559 с.

Письма Бетховена, 1827 -1822 /сост. авт. вступ. и коммент.

Н.Л.Фушман, Л.В. Кучиелина; Гос. центр. музей муз. Культуры им. М.У.Глинки.-М.: Музыка, 1986.-634 с.

İnternetdə

www.xebername.com/
www.ozaramizdi.az
www.wikipedia.org/

Nailə Alişova



Osman Abdulla oğlu Qurbanov 1905-ci il dekabr ayının 17-də Azərbaycanın Qazax rayonunun Şıxlı (Sarıvəlli) kəndində anadan olmuşdur. Orta təhsilini Qazax Müəllimlər Seminariyasında aldıqdan sonra, 1926-1929-cu illərdə Göyçayın Qaraməryəm və Bıgır kənd məktəblərində müəllimlik etmişdir.

1929-1932-ci illərdə Moskva Dövlət Universitetinin filologiya fakültəsində təhsilini davam etdirmişdi. 1932-1935-ci

illərdə Bakı Pedaqoji Texnikumunda müəllim, 1939-1940-cı illərdə Bakı Teatr Texnikumunda müdür işləmişdir. 1941-1942-ci illərdə Təbrizdə çıxan "Vətən yolunda" qəzeti redaksiyasında məsul katib, Azərbaycan EA Nizami adına Dil və Ədəbiyyat İnstitutunda müdür müavini, "Ədəbiyyat qəzeti"nin redaktoru, Uşaq-gəncləşrdə redaktor, Azərbaycan Sovet Yazıçıları İttifaqında (indiki Azərbaycan Yazıçıları Birliyi) şeir üzrə məsləhətçi olmuşdur.

Eyni zamanda Azərbaycan Yazıçılar İttifaqında uzun müddət ilk partiya təşkilatının katibi kimi ictimai fəaliyyət göstərmişdir. SSRİ Yazıçılar İttifaqının qurultayında, Daşkənddə keçirilən Asiya və Afrika yazıçılarının konfransında nümayəndə kimi iştirak

etmişdir. Ümumittifaq mədəniyyət tədbirlərində ölkənin müxtəlif yerlərində olmuşdur. Türkiyə, İtaliya, Yunanıstan, Senegal, Mərakeş, Qvineyaya səfər etmişdir. Almaniyada Demokratik Respublikasında, Leypsiqdə açılan Sovet sərgisində Azərbaycan nümayəndə heyətinin tərkibində olmuşdur.

Ədəbi fəaliyyətə 1928-ci ildə "Gənc işçi" qəzetində çıxan "Ayaqsız" şeiri ilə başlamışdır. "Dəmir sətirlərim" adlı ilk kitabı 1934-cü ildə çap olunmuşdur. 1941-1945-ci illərdə "Vətən yolunda" qəzetinin redaksiyasında çalışmışdır. "Ömrün keçən günləri" (1964), "Sabahı yaradanlar" (1970), "Hər kim yüz il yaşaması" (1976), "Mən sabahı gedirəm" və s. kitabların müəllifidir. 1977-ci ildə Azərbaycanın Xalq sairi adını almış, "Qırmızı

Əmək Bayrağı”, ”Xalqlar Dostluğu”, “Şərəf nişanı” ordenləri ilə təltif olunmuşdur.

Dövri mətbuatda mün-təzəm çıxış etmişdir. Əsərləri xarici ölkə xalqlarının dillərinə tərcümə

olunmuşdur. Özü poetik tərcümələr də etmişdir. Sofoklun “Antiqona”, Xaqaninin “Töhfətul-İraqeyin”, Puşkinin “Su pərisi” əsərləri, eyni zamanda bir çox qardaş xalqların şairlərinin seçmə şeirləri

onun tərcüməsi sayəsində oxuculara çatdırılmışdır.

1990-ci il iyulun 3-də Bakıda vəfat etmiş, doğma kəndində dəfn olunmuşdur.

Ədəbiyyat

Seçilmiş əsərləri (iki cildə) /O.Sarıvəlli.-B.: Azərnəşr, 1986-1987.-C.I.-448 s.; C.II.- 445 s.

Kür qırağında /O.Sarıvəlli.-B.: Yazıçı, 1987.-348 s.

Cəfərov, T. Osman Sarıvəlli (Osman Abdulla oğlu Qurbanov) /T.Cəfərov, Ş.Əhmədova, Ç. Məmmədova //Məktəblinin ədəbiyyat lüğəti -B.: Ayna Mətbu evi, 2007.-S.166.

Əhmədov, T.Osman Sarıvəlli (1905-1990) /T. Əhmədov //XX Əsr Azərbaycan Yazıçıları: Ensiklopedik məlumat kitabı.-B.: Nurlar.-2004.-S. 700.

Saqibə Mehrəliyeva

170 illiyi

Namiq Kamal
1840-1888

Türk
yazıçısı



Türk yazıçısı Namiq Kamal 1840-cı il dekabr ayının 21-də Mərmərə dənizinin Avropa sahilində yerləşən Tekirdağ qəsəbəsində zədəgan ailəsində anadan olub.

9 yaşında olarkən ailəsi ilə birlikdə İstanbula köçmüş, rüşdiyyə (orta) məktəbində oxumuşdur. Şəxsi mütaliə nəticəsində ərəb və fars dillərini, ədəbiyyatı dərinləndirən

öyrənmişdir. İstanbulda gömrükxanada, sonra isə sarayda tərcümə şöbəsində işləmişdir.

1865-ci ildən "Təsviri-əfkar" qəzetinin rəhbəri işləmiş, 1867-ci ildə isə Avropaya qaçmışdır. Üç il Parisdə, Londonda yaşamış və İstanbula qayıtmışdır.

1877-ci ildə Midilli adasına vilayət rəisi təyin olunmuşdur. Bu zaman ədəbi yaradıcılıqla məşğul olmuş, tərcümələr etmişdir. 1884-cü ildə Rodos adasında 3 il vilayət rəisi işləmiş, sonra isə Sakız adasına dəyişdirilmişdir. Yazıçı həmin adada dünyasını dəyişmişdir.

Ədəbiyyat

Cəfərov, T. Namiq Kamal /T.Cəfərov, Ş. Əhmədova, Ç.Məmmədova //Məktəblinin ədəbiyyat

lüğəti.-B.: Ayna mətbu evi, 2007.-S.129.

Namiq Kamal //Azərbaycan Sovet Ensiklopediya-

Ədəbi yaradıcılığa 13-14 yaşlarında başlamış, şeirlər yazmışdır. Şeirlərinin əsas mövzusu azadlıq-hürriyyətdir.

Namiq Kamalın 2 romanı da var: "İntibah" (1876), "Cəzmi" (1880). Birinci romanda əxlaqi problemlərdən, ikinci romanda isə tarixi hadisələrdən bəhs edilir.

Namiq Kamalın 6 pyesi var: "Vətən, yaxud Silistrə", "Gülnehal", "Akif bəy", "Zavallı co-cuq", "Qara bəla" və "Cəlaləddin Xarəzm şah". Namiq Kamal 2 dekabr 1888-ci ildə Xios adasında vəfat etmişdir.

sı: on cildə.-B.: ASE, 1983.- C.VII.-S.154.

Saqibə Mehrəliyeva

90 illiyi

Həsən Seyidbəyli 1920-1980

Rejissor



Əməkdar incəsənət xadimi, rejissor, yazıçı və tanınmış kinodramaturq Həsən Mehdi oğlu Seyidbəyli 1920-ci il dekabrın 22-də Bakı şəhərində anadan olmuşdur. 132 nömrəli şəhər orta məktəbini bitirdikdən sonra 1939-cu ildə Moskva Kino İnstitutunun rejissorluq fakültəsinə daxil olmuşdur. 1943-cü ildə orasını bitirdikdən sonra C.Cabbarlı adına "Azərbaycanfilm" kinostudiyasında rejissor kimi fəaliyyətə başlamışdır.

"Bakıdan Göygölədək" (1947), "Böyük yol" (1948) kino oçerkləri onun kino sənətindəki ilk işləridir.

H.Seyidbəylinin "Telefonçu qız" (1962), "Sən nə üçün susursan?" (1966), "Bizim Cəbiş müəllim" (1970), "O qızı tapın" (1971), "Səadət qayğıları" (1976) kino-filmlərində mühüm ictimai, sosial və mənəvi problemlərə toxunulmuşdur. Azərbaycan şairi İ.Nəsimiyə həsr olunmuş "Nəsimi" (1973) filmi 7-ci Ümumittifaq kino festivalında "Ən yaxşı tarixi film üçün" mükafatına layiq görülmüşdür. H.Seyidbəylinin ssenariləri əsasında "Qızmar günəş altında" (1958), "Uzaq sahillərdə" (1958, İ.Qasimovla birgə) filmləri çəkilmişdir.

Onun "Dəniz cəsurları sevir" (1954), "Sən nə

üçün yaşayırsan" (1959, hər ikisi İ.Qasimovla birgə) pyesləri, "Təranə" (1975), "Çiçək" (1978) romanlarında insanların quruculuq əzmi, mənəvi-əxlaqi saflığı tərənnüm edilmişdir. "Uzaq sahillərdə" (1954, İ.Qasimovla birgə) romanı məşhur partizan, Sovet İttifaqı Qəhrəmanı M.Hüseynzadəyə həsr olunmuşdur.

O, Azərbaycan Kinematografıqlar İttifaqı İdarə Heyətinin sədri (1968-1980), Azərbaycan SSR Ali Sovetinin (9-10 çağırış) deputatı olmuşdur. Kino sənətinin inkişafındakı xidmətlərinə görə H.Seyidbəyli "Qırmızı Əmək Bayrağı", "Şərəf nişanı" ordenləri və bir neçə medallarla təltif edilmişdir. Görkəmli yazıçı və rejissor Həsən Seyidbəyli 1980-ci il iyunun 25-də Bakıda vəfat etmişdir.

Ədəbiyyat

Cəbhədən cəbhəyə: mova.- B.: Gənclik, Qasımov, İ. Uzaq sahillərdə: Roman /İ.Qasımov, H.Seyidbəyli.-B.: Yazıçı.-1981.-314 s.
Povest /H.Seyidbəyli; red. 1978.- 132 s.
C.Zeynalov.- B.: Yazıçı, Gördüyüm yerlər: Yol qeydləri /H.Seyidbəyli.- B.: Gənclik, 1980.- 208 s.
Çiçək: Povest /H.Seyidbəyli; red. R.Sala-

Rus dilində

Из боя в бой: Повесть Судоверфь: Роман /Г. М.: Советский писатель, 1977.- 231 с.
/Г.Сеидбейли; пер. с Сеидбейли; пер. с.
азерб. В.Гафарова.- Б.: азерб. О.Романченко.-
Азернешр, 1965.- 198 с.

Məmməd Məmmədov

Azərbaycan kino sənətinin tarixi 1898-ci il avqustun 2-dən başlayır. İlk filmlər fotoqraf və nasir A.M.Mişon tərəfindən çəkilmiş xronika süjetləri (“Bibiheybətə neft fontanı yağını”, “Balaxanıda neft fontanı”, “Şəhər bağında xalq gəzintisi”, “Qafqaz rəqsi” və s.) və bir bədii kinosüjetdən (“İlişdin”) ibarət idi.

1915-ci ildə Qafqazda Pirone qardaşlarının açdığı səhmdar cəmiyyətləri (Ticarət evləri) tərəfindən Bakı, Tiflis, İrəvan şəhərlərində prokat kontorları yaradılmışdır. 1915-ci ildə adı çəkilən cəmiyyət neft sənayeçilərinin pulu ilə M. Musabəyovun “Neft və milyonlar səltənətində” romanı əsasında eyni adlı ilk Azərbaycan bədii filminin çəkilişinə başladı. Filmi çəkmək üçün Peterburqdan rejissor B.N.Svetlov dəvət olunmuşdur. Təbiət mənzərələri Bakıda və ətraf kəndlərdə, pavilyonla bağlı səhnələr isə Tiflisdə çəkilirdi. Filmdə Lütfuli bəy rolunu H.Ərəblinski oynamışdır.

1916-cı ildə Bakıda Ü.Hacıbəyovun “Arşın mal alan” operettası əsasında ilk Azərbaycan kinokomediyası çəkildi.

1919-cu ildə isə “Azərbaycanın müstəqilliyinin ildönümü münasibətilə “təntənə” adlı tammetrajlı film ekranlarda nümayiş etdirildi.

80 illiyi

Teymur Əhmədov
1930

Ədəbiyyatşünas



Teymur Əkbər oğlu Əhmədov 1930-cu il dekabr ayının 25-də Azərbaycanın Şəmkir şəhərində dəmiryol fəhləsi ailəsində anadan olmuşdur. 1936-cı ildə atasının vəfatından sonra ailəliklə İrəvana köçmüşlər. Anasının və böyük qardaşının himayəsində yaşamışdır. İrəvanda ibtidai məktəbi, Qərbi Azərbaycanın Zəngibasar (İndiki Masis) rayonunda isə orta məktəbi qızıl medalla bitirmişdir. (1949). 1949-1954-cü illərdə Azərbay-

can Dövlət Universitetinin filologiya fakültəsində təhsil almışdır. 1954-1955-ci illərdə Ermənistan KP MK orqanı "Sovet Ermənistanı" qəzeti redaksiyasında təbliğat və təşviqat şöbəsində ədəbi işçi, 1955-1958-ci illərdə məsul katibin müavini, 1958-1961-ci illərdə partiya həyatı və marksizm-leninizm nəzəriyyəsinin təbliği şöbəsinin əməkdaşı olmuşdur. Ermənistan KP İrəvan şəhər komitəsi yanında Marksizm-Leninizm Axşam Universitetinin (1955-1957), Moskvada isə "Pravda" qəzeti redaksiyası nəzdində olan Ümumittifaq jurnalistika və fotoreportaj üzrə qiyabi lektoriyanın jurnalistika şöbəsini bitirmişdir. Ədəbi fəaliyyətə 1954-cü ildə "Sovet Ermənistanı" almanaxında çap olunan очерк, hekayə

və ədəbi-tənqidi məqalələri ilə başlamışdır. Ədəbi əlaqələr, N.Nərimanovun ədəbi irsi haqqında dövrü mətbuatda vaxtaşırı məqalələr çap etdirmişdir. Onun "Nəriman Nərimanov" (1984) kitabçası rus, ingilis, fransız və ərəb dillərində kütləvi tirajla buraxılmışdır. Azərbaycan EA Nizami adına Dil və Ədəbiyyat İnstitutunun aspiranturasında təhsilini davam etdirmişdir. (1961-1964). 1966-cı ildə "Nəriman Nərimanovun dramaturgiyası" mövzusunda namizədlik dissertasiyası müdafiə etmişdir. 1965-1968-ci ildə "Azərbaycan" jurnalı redaksiyasında tənqid və ədəbiyyatşünaslıq şöbəsinin müdiri olmuş, 1968-ci ildə müsabiqə yolu ilə Azərbaycan EA Nizami adına Dil və Ədəbiyyat İnstitutunda baş elmi işçi vəzifəsinə

keçmişdir. Orada Cənubi Azərbaycan ədəbiyyatı şöbəsində müdir müavini (1968-1990), 1988-ci ildən işə aparıcı elmi işçi olmuşdur. “Nəriman Nərimanovun yaradıcılıq yolu” mövzusunda doktorluq dissertasiyası müdafiə etmişdir. Hazırda orada Cənubi Azərbaycan ədəbiyyatı şöbəsinin müdürüdür (1996-cı ildən). 1995-ci ildən “Respublika” qəzetinin baş redaktoru vəzifəsində çalışır. 1968-ci ildən Azərbaycan EA-nın “Dünya ədəbiyyatının inkişaf qanunauyğunluqları

problemi” üzrə Respublika Əlaqələndirmə Şurasının elmi katibidir. Nizami adına Ədəbiyyat İnstitutunun, Milli Münasibətlər İnstitutunun Elmi Şurasının, Azərbaycan Qaçqınlar Cəmiyyətinin İdarə heyətinin üzvüdür. “Vətən səsi” qəzetinin baş redaktoru (1990-1991), “Vətən həsrəti”, “Hikmət”, “Yeni fikir” qəzetlərinin baş redaktoru olmuşdur (1992-1993). Azərbaycan EA Milli Münasibətlər İnstitutunda Elmi nəşriyyat şöbəsinin müdiri və “Elturan”

(“Milli məsələlər”) jurnalının məsul redaktoru olmuşdur (1992-2003). “Qrakan Adrbecan” (“Ədəbi Azərbaycan”) jurnalı redkollegiyasının üzvü olmuşdur. Azərbaycan Ali Soveti Rəyasət Heyətinin Fəxri Fərmanı (1982), Akademik Yusuf Məmmədəliyev adına mükafat və medalla (1994) təltif edilmişdir. “İlin nüfuzlu ziyalı” fəxri adına layiq görülmüşdür (1996). “Tərəqqi” medalı ilə təltif edilmişdir (2002).

Ədəbiyyat

Böyük ictimai xadim və yazıçı: Nəriman Nərimanov-130 /T.Əhmədov.- B.: Nurlar, 2001.- 203 s.

Böyük sənət bahadırı /T.Əhmədov.- B.: Nurlar, 2001.- 120 s.

Ədəbi qeydlər /T.Əhmədov.- B.: Nurlar, 2005.- 184 s.

Ədəbi-bədii fikir tarixindən /T.Əhmədov.-B.: Azərbaycan Milli Ensiklopediyası, 2001.- 428 s.

Xəlil Rza Ulutürk /T.Əhmədov.-B.: Azər-

baycan Milli Ensiklopediyası Nəşriyyat-Poliqrafiya Birliyi, 2002.- 204 s.

XX əsr Azərbaycan yazıçıları /Ensiklopedik məlumat kitabı /T.Əhmədov.- B.: Nurlar, 2004.- 984 s.

Mirzə İbrahimov /T. Əhmədov.-B.: Nurlar, 2001.- 183 s.

Müasir Azərbaycan yazıçıları: soraq kitabçası /T.Əhmədov.- B.: Nurlar, 2004.- 56 s.

Nəriman Nərimanov: Həyatı, mühiti, ədəbi yaradıcılığı /T.Əhmədov.-B.: Nurlar, 2006.- 320 s.

Nəriman Nərimanovun dramaturgiyası /T.Əhmədov.-B.: Nurlar, 2005.- 384 s.

Nəriman Nərimanovun yaradıcılıq yolu /T.Əhmədov.-B.: Nurlar, 2005.- 366 s.

Səməd Vurğun /T.Əhmədov.-B.: Nurlar, 2006.- 56 s.

Bəybala Ələsgərov

75 illiyi

Yusif Vəkilov
1935-1998

Yazıçı



Yusif Səməd oğlu Vəkilov 1935-ci il dekabr ayının 25-də Bakı şəhərində ziyalı ailəsində doğulmuşdur. Bakıda 44 sayılı şəhər orta məktəbini bitirdikdən sonra 1953-cü ildə Moskvada Yazıçılar İttifaqı nəzdində olan M.Qorki adına Ədəbiyyat İnstitutuna daxil olmuşdur. Həmin institutun dördüncü kursundan ADU-nun filologiya fakültəsinin beşinci kursuna dəyişilmişdir.

Bədii yaradıcılığa 1953-cü ildən "Azərbaycan

Gəncləri" qəzetində çıxan "Qanlı çörək" ilk mətbu hekayəsi ilə başlamışdır.

Əmək fəaliyyətinə 1958-ci ildə "Kommunist" qəzeti redaksiyasında tərcüməçi redaktor kimi başlamışdır. O, 1958-ci ildən Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvüdür. 1959-cu ildə "Azərbaycan" jurnalı redaksiyasında ədəbi işçi, 1960-1965-ci illərdə nəsr şöbəsinin müdiri vəzifəsinə keçmişdir. 1965-1969-cu illərdə C.Cabbarlı adına "Azərbaycanfilm" kinostudiyasında ssenari redaksiya heyətinin üzvü, 1969-1976-cı illərdə ssenari redaksiya heyətinin baş redaktoru olmuşdur. Daha sonra isə o, "Azərbaycanfilm" kinostudiyasının direktor müavini vəzifəsində işləmişdir.

Yusif Səmədoğlu 1980-ci ildə Azərbaycanın

Əməkdar incəsənət xadimi adına layiq görülmüşdür.

1976-1987-ci illərdə "Ulduz" jurnalının baş redaktoru olmuşdur. 1987-ci ildən "Azərbaycan" jurnalının baş redaktoru vəzifəsində işləmişdir. 1991-ci ildən Azərbaycan Yazıçılar Birliyi katibliyi heyətinə nəsr üzrə katib seçilmişdir.

Yusif Səmədoğlu XX əsr Azərbaycan nəsrinin ən görkəmli simalarından biridir. "Soyuq daş", "Fotofantaziya", "İncə dərəsinə yaz çağı", "Bayatı-Şiraz", "Astana" klassik hekayə nümunələridir. "Qətl günü" çağdaş romançılığıımızın zirvələrindən, ədəbiyyatımızın şah əsərlərindəndir.

Yusif həqiqi yazıçı idi. Nadir istedadla malik təkrarsız nasir idi. Yazıb qoyduqları da kəmiyyətə

deyil, keyfiyyətə böyük ədəbiyyatdır.

“Soyuq daş”ın şairənə lirik təhkiyəsi, “Foto-fantaziya”nın sərt realizmi, “Bayatı-Şiraz”ın, “İncə dərəsində yaz çağ”ının həzin, kədərli ovqatı, “Astana”nın psixoloji və ictimai siqləti 60-70-ci illərdə nəsrimizin keyfiyyətə yeniləşməsindən, daha dərin məzmun, daha kamil üslub, daha maraqlı

forma axtarışlarından sonra verirdi. Yusif Səmədoğlunun da, ümumən yeni nəsrimizin də zirvə əsəri – “Qətl günü” romanı oldu. Dildən -dilə çevrilən, eldən -elə gəzən bu roman Yusif Səmədoğluna Azərbaycan dan çox uzaqlarda da geniş şöhrət gətirdi.

Yusif Səmədoğlu 1990-cı ildə Azərbaycan Res-

publikası Ali Sovetinin deputatı olmuşdur.

Şərəfli, mənalı, dolğun və xalqımız, ədəbiyyatımız üçün son dərəcə faydalı bir ömür sürmüş Yusif Səmədoğlunu vaxtsız ölüm aramızdan apardı. O, 1998-ci il avqustun 17-də Bakıda vəfat etmiş, Fəxri Xiyabanda dəfn olunmuşdur.

Ədəbiyyat

Seçilmiş əsərləri /V. Səmədoğlu; Müasir Azərbaycan ədəbiyyatı.– B.: Şərq-Qərb, 2005.–320 s.

220 sayılı otaq /V.Səmədoğlu.-B.: Gənclik, 1960. – 79 s.

Qalaktika /V.Səmədoğlu.-B.: Gənclik, 1973. – 56 s.

Qətl günü /V.Səmədoğlu.- B.: Yazıçı, 1987.– 130 s.

Xəyal, S. Vaqif Səmədoğlu yaradıcılığı əsasında. /S.Xəyal; red. R.İsmayılov.– B.: Altun Kitab, 2005.– 111 s.

Rus dilində

День казни. Роман, рассказы /Ю. Самедоглы.–М.: Советский писатель, 1988. – 259 с.

Ностальгия по Баку: /Беседа с азербайджан-

ским писателем Ю. Самедоглы //Литературная газета.–1991.–29 мая.– С.3.

В последний путь. Церемония прощания с

Народным писателем Юсифом Самедоглы //Бакинский рабочий.– 1998.– 18 августа - С. 3.

İnternetdə

www.meclis.gov.az
www.wikipedia.org

www.wapedia.mobil

Samirə Eminova

Xankəndi

Xalq gərək daim öz kökünü xatırlasın, tarixini öyrənsin, milli mədəniyyətindən heç vaxt ayrılmasın.

Heydər Əliyev, ümummilli lider

Ərazisi - 1048 km²

Əhalisinin sayı – 57000

İşğal tarixi 26.12.1991



Xankəndi - Azərbaycanın Dağlıq Qarabağ regionundakı mərkəz şəhəridir. Şəhərin bünövrəsini Qarabağ xanı Pənahəli xanın oğlu Mehdiqulu xan qoyduğundan Xankəndi adlanmışdır. Qarabağ xanlığı Rusiyaya birləşdirildikdən sonra buraya gəlmə ermənilər yerləşdirilmişdir. 1923-cü ildə erməni şovinistlərinin təzyiqi ilə kəndə Stepan Şaumyanın adı verilmişdir (Stepanakert).

Azərbaycanda sovet hakimiyyəti qurulduqdan

sonra Azərbaycanla Ermənistan arasında sərhədlərin dəyişdirilməsi Moskvanın səlahiyyətinə daxil oldu. Azərbaycanın Qarabağ bölgəsinin dağlıq hissəsində yaşayan ermənilərə 1923-cü il iyunun 7-də Muxtar Vilayət statusu verildi ki, bu da məhz Sovet Rusiyasının himayədarlığı və bilavasitə iştirakı ilə həyata keçirildi. Azərbaycan tərkibində Dağlıq Qarabağ Muxtar Vilayətinin (DQMV) yaradılması heç şübhəsiz, Ermənistanın Azərbaycana qarşı ərazi iddialarından və düşmənçiliyindən istifadə edən Sovet Rusiyasının uzaqgörən və məqsədyönlü siyasətinin nəticəsi idi ki, bu da ermənilərin Azərbaycana qarşı gələcək

ərazi iddiaları üçün bir vasitə oldu.

DQMV yaradılarkən Azərbaycanın inzibati ərazi bölgüsü kobudcasına pozulmuşdu. Çünki DQMV yaradılana qədər Azərbaycanda Stepanakert, Martuni, Mardakert, Hadrut adında nə şəhər, nə də rayon olmuşdur. 1923-cü ildə qəbul edilən bir qərarla Şuşa, Cavanşir və Qubadlı qəzalarının əraziləri bölünüb DQMV yaradıldı, Xankəndi və Əskəran rayonu bütünlüklə Şuşa qəzasından alındı. 1923-cü ildə Şuşanın Xankəndi, Xocalı, Kərkicahan, Ulubab, Pircamal, Cəmilli, Aranzəmi, Balıca, Dəmirçilər, Sığnaq, Qarabulaq, Muxtarkənd, Dağdağan, Şuşakənd, Daşbaşı kimi on-

larla kəndi alınıb Xankəndinə verilmiş, sonralar isə həmin torpaqlar hesabına Əskəran rayonu yaradılmışdır.

DQMV yaradılan gündən Azərbaycanın iqtisadi potensialı Xankəndinin inkişafına yönəldildi. 10-15 evdən ibarət Xankəndi tarixi şəhər olan Şuşanı geridə qoyub böyük iqtisadi gücə malik qurumun mərkəzi olan “Stepanakert”ə çevrildi. Vilayətin tərkibinə daxil olan Şuşa şəhəri bir çox məsələlərdə Xankəndindən asılı vəziyyətə salındı: Şuşanı respublikanın digər rayonları ilə birləşdirən rabitə xətləri Xankəndi qovşağından idarə olunurdu; Yevlax-Laçın qaz kəməri buradan keçirdi; Ağdam-Şuşa magistral avtomobil yolu Əskəran və Xankəndin-

dəki erməni evlərinin əhatəsinə salınmışdı. Bütün bunların, planlı şəkildə edilməsi və sonralar nə ilə nəticələnəcəyi 1988-ci ildən sonra bizə bəlli oldu.

Xan babalarımızın əli ilə ilk bünövrə daşları düzülən, Azərbaycan xalqının varı-dövləti hesabına tikilib müasir şəhər görkəmi alan Xankəndi Qarabağın başqa yaşayış məntəqələri kimi Ermənistan ordusunun tapdığı altındadır. 19 il öncəyə qədər Xankəndində yüzlərlə azərbaycanlı ailəsi yaşayırdı, yurd-yuvasından didərgin düşən soydaşlarımız orada Kərkicahan yaratmışdılar. Bütün Azərbaycan xalqı inanır ki, Dağlıq Qarabağ problemi ən yaxın zamanlarda birdəfəlik və ədalətlə həll ediləcək,

Xankəndi də, Kərkicahan da, Xocalı da, Şuşa da, Laçın da əsil sahiblərinə - azərbaycanlı övladlarına qovuşacaq.

Dağlıq Qarabağın mərkəzi Qarqar çayının sahilində, Qarabağ silsiləsinin şərq ətəyində, Bakıdan 329 km aralıda yerləşir. Hal-hazırda erməni silahlı qüvvələrinin işğalı altındadır.

Xankəndi ölkənin inkişaf etmiş sənaye mərkəzi idi. Yüngül və yeyinti sənayesi inkişaf etmişdir. Elektrotexnika, avtomobil təmiri və asfalt-beton zavodları, mebel fabriki, tikinti materialları, sənaye, istehsalat və tədris istehsalat kombinatları vardır.

1991-ci ildə şəhərin tarixi adı özünə qaytarılmışdır.

Ədəbiyyat

Xankəndi //Azərbaycan Milli Ensiklopediyası.-B.: ”Azərbaycan Milli Ensiklopediyası” Elmi Mərkəzi, 2007.- S. 849.

Nicat. Xankəndi və Kərkicahanın işğalından 14 il ötdü /Nicat //Mərkəz.- 2005.-27 dekabr.- S. 8.

Səfəroğlu, S. Avropa Şurası Xankəndini dənizliqlərə çağırır /S. Səfəroğlu //Ayna.-2005.-28 yanvar.- S. 1.

İnternetdə

www.azerigenocide.org
www.human.gov.az

www.karabakh.org
www.khojaly.org.az

www.wikipedia.org/

Nailə Alışova

95 illiyi

İsmayıl İbrahimov
1915

Alim



İsmayıl Əli oğlu İbrahimov 1915-ci il dekabr ayının 31-də keçmiş Naxçıvan quberniyasının (indiki Azərbaycanın Naxçıvan Muxtar Respublikası) Ordubad şəhərində anadan olmuşdur. Orta məktəbi bitirəndən sonra Nəriman Nərimanov adına Sənaye Texnikumuna daxil olmuşdur. O, tələbə ikən texnikumun istilik laboratoriyasında, əmək haqqı ödənilməklə laborant vəzifəsinə təyin edilmişdir. Burada o, ilk dəfə nəzarət-ölçü cihazları ilə tanış olmuşdur. L.Krasin adına elektrik

stansiyasındakı istehsalat təcrübəsi ona öz nəzəri biliklərini real sənaye şəraitində sınaqdan keçirməyə imkan yaratmışdır. Texnikum təhsili dəyişən yüklərdə daxili yanma mühərriklərinin faydalı iş əmsalının tədqiqinə həsr edilən diplom layihəsi ilə başa çatmışdır.

İ.İbrahimov 1935-ci ildə texnikumu bitirən kimi Məşədi Əzizbəyov adına Azərbaycan Sənaye İnstitutuna göndərilmişdir. 4-cü kursda ixtisaslaşma zamanı "Nəzarət-ölçü cihazları" ixtisasını seçməsi onun elmdə sonrakı bütün fəaliyyət yolunu müəyyən etmişdir.

1941-ci ilin fevralında İ.İbrahimov nəzarət-ölçü cihazları və avtomatika üzrə diplomlu ilk Azərbaycanlı mühəndis kimi Azərbaycan enerji sisteminin (Azenerji) Mərkəzi İstehsalat Tədqiqat La-

boratoriyasına işə göndərilmişdir.

NÖC və avtomatika üzrə mütəxəssis kimi İ.İbrahimov S.M.Budyon-nı adına Hərbi-Elektrotexniki Rabitə Akademiyasına (Leninqrad şəhəri) oxumağa göndərilmişdir.

1941-ci ildə Böyük Vətən müharibəsinin başlanması ilə əlaqədar olaraq o, Sovet Ordusu sıralarında xidmətə başlamışdır.

Müharibə qurtardıqdan sonra- 1946-cı ildə atıcı diviziyanın əlahiddə rabitə batalyonunun komandiri Azərbaycan Sənaye İnstitutuna qayıdaraq, nəzarət-ölçü cihazları kafedrasında baş laborant, bir ildən sonra həmin kafedranın assistenti, NÖC və avtomatika üzrə ilk azərbaycanlı müəllim kimi fəaliyyət göstərmişdir.

Yeni ölçmə prinsipləri əsasında Vətən cihazlarının hazırlanmasının, on-

ların sənayeyə tətbiqinin labüdlüyünü dərk edərək o, 1952-ci ildə “Elektron potensiometrlərin tədqiqi” mövzusunda dissertasiya hazırlayıb müvəffəqiyyətə müdafiə etmişdir.

İ.İbrahimov avtomatika sahəsində Azərbaycan dilində texniki terminologiyadan başlayaraq, bir sıra dərslik və dərs vəsaiti hazırlamışdır.

1960-cı ildə o, Məşədi Əzizbəyov adına Azərbaycan Neft və Kimya İnstitutunun rektoru təyin edilmişdir.

1961-ci ildə Sovet dövlətinin ali məktəb təcürbəsində ilk dəfə olaraq neft, neft-kimya və qaz profilli ali təhsil üzrə metodik komissiya (sonralar elmi-metodik şuraya çevrilmişdir) yaradılmışdır. Bu komissiyanın (elmi-metodik şuranın) sədri İ.İbrahimov təyin edilir və 1987-ci ilə qədər, 27 il

həmin vəzifəni yerinə yetirmişdir.

O, respublikada elektron, radio və cihazqayırma sahələri üzrə istehsalat müəssisələrinin və yeni elmi tədqiqat institutlarının yaradılmasına fəal kömək edir, respublikada sənayenin neft emalı, kimya sahələrinin inkişafında, Azərbaycan energetika kompleksinin, maşınqayırmanın modernləşməsində öz bilik və bacarığını əsirgəmir.

İsmayıl İbrahimov 1980-ci ildə Respublika Elmlər Akademiyasının həqiqi üzvü seçilir. 1983-cü ildə isə o, “İstehsalın səmərəliliyini yüksəltmək üçün idarəedici və məlumatverici sistemlərin işlənməsi və tətbiqi”nə görə bir neçə alimlə birlikdə elm və texnika sahəsində SSRİ Dövlət

mükafatına layiq görülmüşdür.

Dövlət onun fədakar əməyini və böyük yaradıcılıq fəaliyyətini yüksək qiymətləndirmiş, onu 1 və 11 dərəcəli “Böyük Vətən müharibəsi”, “Qızıl Bayraq”, “Lenin”, üç “Qırmızı Əmək Bayrağı” həmçinin Almaniya Demokratik Respublikasının “Vətən qarşısında xidmətlərinə görə” ordenlərinə, “İgidliyə görə”və bir çox başqa medallara layiq görmüşdür. 1986-cı ildə ona “Sosialist Əməyi Qəhrəmanı” adı verilmişdir.

Ona həmçinin Azərbaycanın Əməkdar elm xadimi, fəxri neftçi, qaz sənayesinin fəxri işçisi adları verilmişdir.

1988-ci ildə Sovet Uşaq Fondunun Azərbaycan şöbəsinin sədri seçilmişdir.

Həyatımın səhifələrindən /İ.İbrahimov.-B.: Nafta-Pres, 2006.- 372 s.

Uşaqlar gələcəyimizdir. 1 iyun – Uşaqları Beynəlxalq Müdafiə

Ədəbiyyat
günüdür /İ.İbrahimov //Respublika.- 2008.- 1 iyun.- S. 5.

Akademik İsmayıl İbrahimov: bibliografiya.-

İnternetdə

B.: İnformasiya Texnologiyaları Nəşriyyatı, 2006.- 145 s.

www.google.az

Səmayə Quliyeva

105 illiyi

Yusuf Məmmədəliyev
1905-1961*Akademik*

Müasir dünya sivilizasiyasında hər bir xalqın özünəməxsus yer tutması onun dahi şəxsiyyətlərinin adı ilə bağlıdır. Azərbaycan xalqı onunla fəxr edə bilər ki, xalqın şərəfli oğlu, dahi kimyaçı alim, uzun müddət Azərbaycan EA-nın prezidenti, BDU-nun rektoru olmuş akademik Yusuf Məmmədəliyev belə şəxsiyyətlərdəndir.

Yusuf Hacı Heydər oğlu Məmmədəliyev 1905-ci il dekabr ayının 31-də Naxçıvan Muxtar Respublikasının Ordubad şəhərində anadan olmuşdur.

Atası Hacı Heydər əslində xüsusi təhsil almasa da, elmin, maarifin nə olduğunu yaxşı başa düşdüyündən övladlarını oxutdurub biliyə qovuşdurmaq arzusu ilə yaşayırdı. Elə bu məqsədlə də oğlu Yusufu mollaxanaya qoydu. O, mollaxanada bir il ərzində ərəb dilini mükəmməl öyrənməyə nail oldu. Dil öyrənməyə xüsusi həvəsi olduğu üçün fars və rus dillərini də mənimsəmişdir.

1918-ci ildə erməni daşnaqlarının Ordubada vəhşi hücumları zamanı xilas olmaq üçün Hacı Heydər də başqaları kimi öz ailəsini Araz çayını keçirərək Təbrizə aparmalı oldu.

Hacı Heydər kişi Təbrizdə yaşadığı müddətdə kiçik oğlanlarını gimnaziya tipli Rüşdiyyə məktəbinə qoydu. İl yarım

sonra onların ailəsi yenidən Ordubada qayıtdı.

Tələbə yoldaşlarının müəllimlik etdiklərini görüb, Yusuf də müəllimlik fəaliyyətinə başladı və bu ülvəi sənətini ömrünün axırına kimi davam etdirdi. Bu dövrdə Yusuf eyni zamanda yaşlılar arasında savadsızlığı ləğv etmək məqsədilə axşam kursları təşkil edir, onlara da savad öyrədirdi.

Təhsilini davam etdirmək üçün o, 1923-cü ildə Azərbaycan Pedaqoji İnstitutuna daxil olur və 1926-cı ildə Kimya fakültəsini müvəffəqiyyətlə bitirib Gəncə şəhərinə müəllim göndərilir. Gəncədə iki il işlədikdən sonra Yusuf 1928-ci ildə Yerevanda Pedaqoji Texnikumda müəllimlik edir.

1929-cu ildə Moskva Dövlət Universitetinin Kimya fakültəsinin II kursuna imtahansız qəbul

olunmuşdu. Dünya kimya elminin korifeylərindən biri sayılan N.D.Zelinski Y.Məmmədaliyevin kimya elminə, xüsusən neft kimyasına olan marağını duyub onu öz laboratoriyasında işə cəlb etdi. Onun rəhbərlik etdiyi laboratoriyada işləməsi Y.Məmmədaliyev üçün bir həyat məktəbi oldu.

Y.Məmmədaliyev 1931-ci ildə Moskva Dövlət Universitetini bitirdikdən sonra qısa müddətdə zavodların birində mühəndis işləməklə yüksək xasiyyətənamə ilə aspiranturada saxlanmasına aid zəmanət aldı. 1932-ci ildə respublika rəhbərliyinin çağırışı əsasında Azərbaycana qayıdıb Gəncə Kənd Təsərrüfatı İnstitutunda kafedra müdiri, bir qədər keçəndən sonra Bakıdakı V.V.Kuybişev adına elmi-tədqiqat institutunda laborant işləməyə başlayan Y.Məmmədaliyev sonralar akademiklik zirvəsində fəth etdi. Bu ildən etibarən Y.Məmmədaliyev kimya elminə aid intensiv axtarışlar aparmağa və ilk məqalələrini çap etdirməyə başladı.

1933-cü ilin sonunda onun ilk elmi əsəri – “Etil spirtinin neft qazlarından

alınması”, 1934-cü ildə ikinci məqaləsi – “Azərbaycanda süni kauçukun problemləri” məqalələri çap olundu.

1938-ci ildə Moskva Dövlət Universiteti Y.Məmmədaliyevin neft qazlarının tədqiqi sahəsindəki elmi-nəzəri işlərini ümumiləşdirib ona dissertasiya müdafiə etmədən kimya elmələri namizədi alimlik dərəcəsi verdi. Yenilikçi alimin ən dəyərli elmi uğurlarından biri də dəhşətli müharibə ilində – 1942-ci ildə yüksək oktan ədədli benzin istehsalını təmin edən ixtira oldu. Bu yüksək keyfiyyətli yanacaq Böyük Vətən müharibəsində qələbənin təmin olunmasında böyük rol oynayıb. 1943-cü ildə Y.Məmmədaliyevə kimya elmləri doktoru alimlik dərəcəsi elmi adı verildi.

Dünyaşöhrətli kimya alimi Y.Məmmədaliyevin elmi nailiyyətləri çoxdur və onlar misilsiz əhəmiyyətə malikdir. Dahi alimin görkəmli elmi xidmətləri yüksək qiymətləndirilmiş və ona 1944-cü ildə “Lenin” ordeni, 1946-cı ildə isə Stalin (Dövlət) mükafatı verilmişdir.

1946-cı ildə Y.Məmmədaliyev SSRI Nazirlər

Soveti nəzdində Neft Sənayesi üzrə Elmi-Texniki Şuraya sədr təyin edildi. 1947-ci ildə respublika rəhbərliyinin çağırışı ilə Bakıya qayıdıb Azərbaycan EA-nın prezidenti seçildi. Bu vaxtdan onun elmi fəaliyyətində daha məsuliyyətli və daha məhsuldar dövr başlandı. İlk növbədə akademiyanın problem məsələlərinin həllinə, fundamental tədqiqatların inkişafına, elmi kadrların yetişdirilməsinə xüsusi fikir verdi.

Y.Məmmədaliyevin prezident olduğu 6 il ərzində 20-dən çox azərbaycanlı alim Lenin və SSRI Dövlət mükafatına layiq görüldü. 1954-cü ildə Azərbaycan Dövlət Universitetinin rektoru təyin olunan Y.Məmmədaliyev tədris və elmi-tədqiqat prosesində xeyli mütərəqqi dəyişikliklər həyata keçirdi, universitetin təzə tədris korpusunu və yeni-yeni kafedralar təşkil etdi. Y.Məmmədaliyevin rəhbərliyi altında universitetdə elm, mədəniyyət xadimlərinin yubileylərinin keçirilməsi bir ənənəyə çevrilmişdi.

Y.Məmmədaliyevin universitetdə apardığı uğurlu islahatlardan biri

də Azərbaycan dilini dövlət dili səviyyəsində bərpa etməsi oldu.

Y.Məmmədəliyevin Azərbaycan dilinin nüfuz bayrağını ucaltmasını rəğbətlə qarşılayan Xalq şairi Səməd Vurğun deyirdi: “Hörmətli Yusuf müəllim, Sizin mədəniyyətimizin rəhni olan milli-mənəvi sərvətimiz Azərbaycan dilini qoruyub saxlamaqda çox cəsarətli addımınız dilimizin gələcəkdə daha da çiçəklənib inkişaf etməsinə zəmanət verir”.

Onlarla Beynəlxalq, Ümumittifaq forumlarının, konfrans və konqres-

lərinin məruzəçisi və iştirakçısı olan Y.Məmmədəliyev Azərbaycanın mənəvi, elmi bayrağını daim uca tutmuş, dünya elm nəhəngləri tərəfindən sayılmış və seçilmişdir. Akademik Y.Məmmədəliyevin qızı, fəlsəfə elmləri doktoru, professor, Azərbaycan Mədəniyyət Nazirinin müavini S.Y.Məmmədəliyeva “Akademik Y.Məmmədəliyevin həyat yolu” məqaləsində yazırdı: “Onun ürəyinin genişliyi barədə əfsanələr danışılır. O, hamıya kömək əlini uzadırdı.

Ədəbiyyat

Əliyev, F. Azərbaycanın kimya sənayesi və görkəmli kimyaçıları /F.Əliyev.- B.: Təhsil, 2002.- 314 s.

Məhərrəmov, A.M. Tarixin canlı salnaməsi /A.M Məhərrəmov, M.N.

Rus dilində

ева; ред. С.Мамедалиева.- Б.: Туту, 2005.- 94 с.

Платонов, Б. Страницы жизни /Б. Платонов,

“Yaxşılıq etməyə tələsin” - Şərq filosofunun bu kəlamı onun həyat devizi idi.”

1961-ci il dekabr ayının 15-də əbədiyyətə və haqqa qovuşmuş bu elm fədəisinin zəngin elmi irsi, kəşfləri və ixtiraları, misilsiz elmi nailiyyətləri vətənimizin qızıl fonduna daxil edilmişdir.

Ulu öndərimiz, Heydər Əliyevin dediyi kimi: “Xalqımız məhz belə insanlarla tanınır... Yusuf Məmmədəliyev xalqımızın fəxridir.”

Qiyasbəyli.- B.: İsmayıl nəşriyyatı, 2000.- 272 s.

Y.Məmmədəliyevin anadan olmasının 100 illiyi: Metodik tövsiyələr /tərt. ed. M.Məmmədov.- B., 2005.- 31 s.

Ю.Г.Мамедалиев.- Б.: Изд-во Акад. Наук АзССР, 1966.-223 с.

İnternetdə

www.anl.az/
www.bsu.az/

www.mammadaliyev.ru.

Məmməd Məmmədov

Əlavələr



Milli ədəbiyyat

Ədəbiyyatşünas Xətib Təbrizinin (1030 – 03.01.1109) anadan olmasının **980** illiyi

Mütəfəkkir, ilahiyyatçı filosof Bakuvi Seyid Yəhya Cəlaləddinin (təqribən 1410 – 1462) anadan olmasının **600** illiyi

Şairə Heyran xanımın (1790 – 1860) anadan olmasının **220** illiyi

Şair, şərqşünas Topçubaşov Mirzə Cəfər Əlimərdanbəy oğlunun (1790 – 04.02.1869) anadan olmasının **220** illiyi

Şairə Fatma xanım Kəminə Ağə Mirzə Bəybaba qızının (1840 – 1898) anadan olmasının **170** illiyi

Şairə Qiyasbəyova Rəncur Şahnigar xanım Kazımağa qızının ((1850 – 1899) anadan olmasının **160** illiyi

Şair Qafarzadə Əbdülxalıq Səfərəli oğlunun (Əbdülxalıq Cənnəti) (1855 – 06.06.1931) anadan olmasının **155** illiyi

Şairə Pərnaz Azay qızının (1860-62 – 1968) anadan olmasının **150** illiyi

Şairə Zeynəb Zərbəli qızının (1860-62 – 1942) anadan olmasının **150** illiyi

Dramaturq, şair Axundzadə Səkinə xanımın (1865 – 1927) anadan olmasının **145** illiyi

Şairə Püstə Şikar qızının (1880 – 1947) anadan olmasının **130** illiyi

Şairə İmanova Ağcaqız Kərbəlayi Dadaş qızının (1880 – 1974) anadan olmasının **130** illiyi

Şair Əli Fitrət Məhəmməd oğlunun (1890 – 1948) anadan olmasının **120** illiyi

Şair Sultanzadə Əli Hacı Kazım oğlunun (Əli Cədid) (1900-1950) anadan olmasının **110** illiyi

Nasir Əsədullayeva Ümmülbənu Şəmsi qızının (Ümmülbənu) (1905-1994) anadan olmasının **105** illiyi

Şair, dramaturq Abbasov Əyyub Cəbrayıl oğlunun (1905 – 18.11.1957) anadan olmasının **105** illiyi

Şair, nasir, dramaturq Həsənov Fərrux Həsən oğlunun (1910 – 1944) anadan olmasının **100** illiyi

Tənqidçi Qaziyev Ənvər Məmməd oğlunun (1910) anadan olmasının **100** illiyi

Şair Kazımov Əbdül Rəcəb oğlunun (Əbdül Kazım) (1910 – 1954) anadan olmasının **100** illiyi

Ədəbiyyatşünas, şair, tərcüməçi Cəmsidov Şamil Allahverdi oğlunun (1920) anadan olmasının **90** illiyi

Şair, publisist Əliyev Dünyamalı Kərəm oğlunun (Dünyamalı Kərəm) (1920) anadan olmasının **90** illiyi

Şairə Əlibəyli Xanımana Sabir qızının (1920-07.05.2007) anadan olmasının **90** illiyi

Şair, tərcüməçi, ədəbiyyatşünas Əbülfəz Hüseyni Aslan oğlunun (1925 – 1987) anadan olmasının **85** illiyi

Şair, ədəbiyyatşünas, mətnşünas Ələsgərov İslam Ələsgər oğlunun (1925) anadan olmasının **85** illiyi

Şairə Cəfərova Nərinə Əvəz qızının (1930) anadan olmasının **80** illiyi

Professor, tənqidçi, ədəbiyyatşünas Abdullayev Cəlil Mehdi oğlunun (1930) anadan olmasının **80** illiyi

Şairə Məmmədli Firuzənin (1940) anadan olmasının **70** illiyi
Publisist, dilşünas Mahmudəli Çehrəqani Müntəzir oğlunun (1955)
anadan olmasının **55** illiyi



Xarici ədəbiyyat

Qədim yunan dramaturqu Aristofanın (e.ə təqribən 445 – e.ə. təqribən 385) anadan olmasının **2455** illiyi

Qədim yunan dramaturqu Esxil Aysxilosun (e.ə.təqribən 525 – 456) anadan olmasının **2535** illiyi

Türk şairi Yunus Əmrənin (təqr.1240 – 1320) anadan olmasının **770** illiyi

İngilis yazıçısı və publisisti Defo Danielin (təqribən 1660 – 26.04.1731) anadan olmasının **350** illiyi

Türk yazıçısı, publisist Əziz Nesinin (1915-1995) anadan olmasının **95** illiyi

Təbrizli şairə Mərziyə Əhmədi Üskuyinin (Dalğa) (1945 – 1972) anadan olmasının **65** illiyi



Milli Bayramlar

Orucluq bayramı

Qurban bayramı



Tarixi günlər

Şirvanşahlar sarayı (1420-1460-cı illərdə) tikilmişdir.

“Həyat” qəzeti nəşrə başlamışdır (06.1915)

“Açıq söz ” qəzeti nəşrə başlamışdır (1915)

Azərbaycan Musiqili Komediya Teatrının (1910) yaradılmasının **100** illiyi

Azərbaycan Tarixi Muzeyinin Bakıda yaradılmasının (1920) **90** illiyi
Azərneft İstehsalat Birliyi Azərbaycan ərazisində quruda neft və qaz kəşfiyyatının çıxarılmasının rəhbər idarəsinin yaradılmasının (1920) **90** illiyi

Azərbaycan Milli Arxiv İdarəsinin (1930) yaranmasının **80** illiyi
Azərbaycan Sovet Ensiklopediyasının Baş redaksiyasının yaradılmasının (1965 dekabr) **45** illiyi

“Mozalan“ satirik kinojurnalının yaradılmasının (1970) **40** illiyi
Üzeyir bəy Hacıbəylinin xatirə ev- muzeyinin yaradılmasının (1975-ci il) **35** illiyi

Vahid Poeziya Evinin yaradılmasının (1995) **15** illiyi

Azərbaycan Mədəniyyətinin Dostları Fondunun (1995) yaranmasının **15** illiyi



Siyasət. Hərbi iş

Azərbaycan sərkərdəsi və siyasi xadimi Babək əl Xürrəminin (təqribən 795 – 14.03.838) anadan olmasının **1215** illiyi

Qaraqoyunlu dövlətinin əsasını qoymuş görkəmli dövlət xadimi və sərkərdəsi Cəmaləddin Qara Yusif Baraninin (1355 – 1420) anadan olmasının **655** illiyi

Dəniz səyyahı Magellan Fernanın (1480– 27.04.1521) anadan olmasının **530** illiyi

Cənubi Azərbaycanda milli azadlıq hərəkatının görkəmli xadimlərindən biri, publisist Xiyabani Şeyx Məhəmməd Hacı Əbdülhəmid oğlunun (1879/80 – 14.09.1920) anadan olmasının **130** illiyi

Türkiyənin görkəmli dövlət xadimi, Osmanlı dövlətinin hərbi naziri Ənvər Paşanın (1880 – 04.08.1922) anadan olmasının **130** illiyi

Rus generalı, knyaz Baqration Pyotr İvanoviçin (1765 – 24.09.1812) anadan olmasının **245** illiyi

Publisist, ictimai xadim Daşqıran Tazəxanın Əhməd bəy qızının (Tezer Daşqıran) (1905-04.05.1979) anadan olmasının **105** illiyi



Tarix. Din

Qədim yunan tarixçisi Herodotun (e.ə.təqribən 490 – e.ə.təqribən 425) anadan olmasının **2500** illiyi



Fəlsəfə

Qədim yunan materialist filosofu Demokritin (e.ə.təqribən 460 – 370) anadan olmasının **2470** illiyi



Neft

Məşhur Azərbaycan milyonçusu, xeyriyyəçi, Azərbaycan sahibkarlığının və neft sənayesinin görkəmli nümayəndəsi Muxtarov Murtuzanın (1855 – 1950) anadan olmasının **155** illiyi



Kimya.Biologiya. Tibb

Əməkdar elm xadimi, həkim Topçubaşov Mustafa Ağabəy oğlunun (1895 – 1981) anadan olmasının **115** illiyi



Maarif. Təhsil. Elm

Maarifpərvər Qayıbov Hüseyn Əfəndinin (1830 – 20.01.1917) anadan olmasının **180** illiyi

Maarif xadimi, şair Mövsümov Mirağa Mirmövsüm oğlunun (1850 - 1926) anadan olmasının **160** illiyi

Maarifçi ziyalı, xeyriyyəçi Rəfiyev Hacı Məhəmmədhüseyn oğlunun (1860 – 1920) anadan olmasının **150** illiyi

Maarif xadimi Bədəlbəyov Bədəl bəy Bəşir oğlunun (1875- 12.09.1932) anadan olmasının **135** illiyi

Publisist, pedaqoq Nərimanova Nabat Məhəmməd qızının (1890 – 1975) anadan olmasının **120** illiyi

Mətbuat xadimi, şair, nasir, maarifçi Hüseynzadə Əlipaşa Fərəculla oğlunun (Səbur Əlipaşa) (1885 – 11.05.1934) anadan olmasının **125** illiyi

Azərbaycan Dövlət Neft Akademiyasının (keçmiş Azərbaycan Neft və Kimya İnstitutu) fəaliyyətə başlamasının (1905) **105** illiyi

Ə.Əzimzadə adına Azərbaycan Dövlət Rəssamlıq Məktəbinin yaradılmasının (1920) **90** illiyi

Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universitetinin (keçmiş Azərbaycan Dövlət Teatr İnstitutu) təsis olunmasının (1945) **65** illiyi

Azərbaycan Texniki Universiteti (keçmiş Ç.İldırım adına Azərbaycan Politeknik İnstitutu) yaradılmasının (1950) **60** illiyi



Kitabxana işi. Kitabxanaşünaslıq

AMEA-nın Nizami adına Ədəbiyyat Muzeyinin Kitabxanasının (indiki Kitabxana və İnformasiya Mərkəzi) (1940) yaranmasının **70** illiyi

F.Köçərli adına Respublika Uşaq Kitabxanasının (Yanvar 1965) yaranmasının **45** illiyi

Şəki şəhər Mərkəzi Kitabxanasının (1925) yaranmasının **85** illiyi

Aşdaş rayon Mərkəzləşmiş Kitabxana Sisteminin (1980) yaranmasının **30** illiyi

Ağstafa rayon Mərkəzləşmiş Kitabxana Sisteminin (1990) yaranmasının **20** illiyi

Biləsuvar rayon Mərkəzi Kitabxanasının (1960) yaranmasının **50** illiyi

Qəbələ rayon Mərkəzi Kitabxanasının (1930) yaranmasının **80** illiyi

Tərtər rayon Mərkəzləşmiş Kitabxana Sisteminin (1980) yaranmasının **30** illiyi

Tovuz rayon Mərkəzi Kitabxanasının (1925) yaranmasının **85** illiyi

A.Babayev adına Naxçıvan Respublika Uşaq Kitabxanasının (1965) yaranmasının **45** illiyi

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Mərkəzi Elmi Kitabxanasının (1925) yaranmasının **85** illiyi

Azərbaycan Tarixi Muzeyinin Kitabxanasının (1920) yaranmasının **90** illiyi

Respublika Elmi Tibb Kitabxanasının (1940) yaranmasının **70** illiyi

Azərbaycan Texniki Universitetinin Kitabxanasının (1950) yaranmasının **60** illiyi

Respublika Elmi-Texniki Kitabxanasının (1930) yaranmasının **80** illiyi

Azərbaycan Dövlət Neft Akademiyasının əsaslı Kitabxanasının (1920) yaranmasının **90** illiyi

Milli Arxiv İdarəsinin Elmi Məlumat Kitabxanasının (1930) yaranmasının **80** illiyi



Rəssamlıq

İntibah dövrü italyan rəssamı Ancelikonun (Fra Covanni da Fyezole) (1400 – 18.02.1455) anadan olmasının **610** illiyi

İtalyan rəssamı Betticelli Alesandronun (1445–17.05.1510) anadan olmasının **565** illiyi

Görkəmli rəssam, portret və ornament ustası Mirzə Qədim İrəvaninin (1825 -1875) anadan olmasının **185** illiyi



Teatr. Kino. Estrada

Teatr xadimi, pedaqoq, aktyor Zeynalov Cahangir Məşədi Rza oğlunun (1865 – 1918) anadan olmasının **145** illiyi

Əməkdar incəsənət xadimi, aktyor Əhməd Həşim oğlu Məlikovun (Əhməd Qəmərinski) (1880 – 09.03.1952) anadan olmasının **130** illiyi

Əməkdar artist, aktyor Tağızadə Süleyman İsmayıl oğlunun (1905 – 13.09.1960) anadan olmasının **105** illiyi



Musiqi

Xanəndə Hacı Hüsü Niftalı oğlunun (1830 – 1898) anadan olmasının **180** illiyi

Xalq artisti, mahir tarzən, Pirimov Qurban Bəxşəli oğlunun (1880 – 29.08.1965) anadan olmasının **130** illiyi

Musiqi xadimi, bəstəkar, tarzən Əmirov Məşədi Cəmil Əmiraslan oğlunun (1875 – 1928) anadan olmasının **135** illiyi



Folklor

Qarabağ xanı İbrahimxəlil xanın qızı Ağabəyim Ağa Ağabacının (1780-1781 illərdə - 1832) anadan olmasının **230** illiyi

Aşıq Hüseynov Teymur Səfər oğlunun (Aşıq Teymur) (1895-1980) anadan olmasının **115** illiyi

Aşıq Quliyev Hüseyn Cəfərqulu oğlunun (Aşıq Hüseyn Bozalqanlı) (1860 – 13.11.1941) anadan olmasının **150** illiyi

Aşıq şeirinin ən görkəmli nümayəndələrindən biri olan Aşıq Pərinin (1810 – 1911) anadan olmasının **200** illiyi

Aşıq Hüseynov Nəcəf Alı oğlunun (Aşıq Nəcəf) (1905 – 1941) anadan olmasının **105** illiyi



Azərbaycan tarixinə Babək xalq-azadlıq müharibəsinin başçısı və görkəmli sərkərdə kimi daxil olmuşdur.

Tariximizdə azadlıq mübarizəsinin parlaq səhifələrindən biri, bəlkə də ən möhtəşəmi Ərəb xilafətinə qarşı 60 ildən artıq davam etmiş xürrəmilər hərəkatıdır. Xürrəmilərin ("xür" – alov, Günəş) təlimində sosial ədalətsizliyə qarşı mübarizə, azad kəndli icmasının yaradılması ideyaları mühüm rol oynayırdı. Onlar İslam ehkamlarını qəbul etmir və Azərbaycanda qədimdə

yayılmış atəşpərəstliyə qayıdışı təlqin edirdilər. Xürrəmilərin əsas məqsədləri Azərbaycanı yadellilərdən azad etmək idi. 778-ci və 807-808-ci illərdə Azərbaycanda xürrəmi üsyanları baş vermişdir.

816-cı ildən xürrəmi hərəkatının başında Babək dayanmışdır. Babək 795-ci ildə Ərdəbil yaxınlığındakı Bilalabad kəndində kasıb bir ailədə doğulmuşdur. Ərəblərin yazdığına görə, onun adı "Həsən" olmuş, xürrəmilərə qoşulduqdan sonra isə atəşpərəstlik təlimində ən hörmətli adlardan olan "Babək" adını götürmüşdür. Atasını erkən itirən Babək uşaq yaşlarında əvvəlcə çobanlıq eləmiş, sonra sarvan olmuş, daha sonra isə usta köməkçisi işləmişdir. Xürrəmilərin başçısı Cavidan ibn Səhli Babəkin cəsarəti, vətən

pərvərliyi cəlb etmiş və onu özünə köməkçi götürmüşdür. Cavidan həlak olduqdan sonra xürrəmilər Babəki özünə başçı seçmişlər. Xürrəmilərin mərkəzi Ərdəbildən 145 km şimal-qərbdə Bəzzeyn dağında qurulmuş Bəzz şəhər-qalası olmuşdur.

Babək ilk gündən zülmkarları məhv edib, əzilən xalq kütləsinə azadlıq verəcək bir mübarizəyə başladığını bəyan etmişdi. Bu şüar onun ətrafına minlərlə məzlum kəndli, sənətkar, şəhər yoxsullarını toplamışdı. Babək onlardan güclü qoşun yaratmağa nail olmuşdu. Bunu gördükdə xəlifəyə düşmən olan bir sıra iri feodallar Babəkə qoşulmuşlar. Xürrəmi qoşunlarının hərbi təşkilatı dövrün tələblərinə cavab verirdi. Qoşunun əsas hissəsi kəndlilərdən təşkil edil-

miş piyadalar idi. Süvari hissələr azlıq təşkil edirdi. Qoşunları silahlarla təchiz etmək üçün emalatxanalar açılmışdı. Qoşunlarda kəşfiyyat xidmətinin təşkilinə böyük diqqət yetirilirdi.

Xürrəmi hərəkətinin genişlənməsi xəlifə əl-Məmunu Azərbaycana ordu göndərməyə vadar edir. 819-cu ildə sərkərdə Yəhya ibn Müaz Azərbaycana soxulsa da, üsyanı yatıra bilmir. Xəlifə onun yerinə İsa ibn Məhəmmədi komandan təyin edib Azərbaycana göndərir. 821-ci ildə Bərdə döyüşündə Babək qalib gəlir. Xəlifə Züreyq ibn Əli əl-Əzdi və Əhməd ibn əl-Cüneyd əl-Askafinin başçılığı ilə Azərbaycana yeni qoşun göndərir. Babək yenə də qələbə çalır və əl-Askafi xürrəmilər tərəfindən əsir götürülür. Xəlifə bu dəfə ordu komandanı vəzifəsinə ərəblərin ən yaxşı sərkərdələrindən olan Məhəmməd ibn Hümejdət-Tusini təyin edir. O, 827-ci ildə Azərbaycana qoşun yeridir, lakin 829-cu ilin yayında Həştadsər dağı yaxınlığında (Bəzdən 6 km aralı) Babəkət-Tusinin ordusunu məğlub edir. 830-cu ildə digər sərkərdə – İbn-rahim ibn

əl-Leys xürrəmilərin üstünə göndərilir, lakin o da məğlub olur.

Yeni xəlifə əl-Mötəsim yeni qoşunlar təşkil edir və onların tərkibində türklər çoxluq təşkil edir.

835-ci ilin yayında Afşin Heydər ibn Kavus ərəb qoşununun komandanı təyin edilir. Bizansla aparılan döyüşlərdə fərqlənən Afşin əslən Uşruşana (Fərqanə) türklərindən olmuşdur. Bölgəyə gələn kimi o, Zəncan ilə Ərdəbil arasında olan yolları və yolboyu istehkamları bərpa edir, əvvəlcə Ərbəlidə, sonra isə Bərzənddə qərargah qurur. Bərzənddən Bəzzə qədər olan məsafə 50 km-dir. O, əsas diqqəti kəşfiyyat xidmətinin fəaliyyətinə və xürrəmi kəşfiyyatçılarının zərərsizləşdirilməsinə yönəldir. Xürrəmilər ətrafında istehkamlar zolağı yaradılır. Babək belə şəraitdə partizan xarakterli əməliyyatlara keçir və xırda kəskin zərbələrlə ərəblərin hərəkət sürətini azaldırdı. İşlərin belə getdiyini görən bəzi yerli feodallar xürrəmilərə xəyanət edib bu dəfə ərəblərin tərəfinə keçməyə başlayırlar. Belə ki, Təbriz şəhəri və Şahi qalasının sahibi feodal əl-

Baisin xəyanəti nəticəsində bir xürrəmi dəstəsi ərəblər tərəfindən mühasirəyə alınaraq məhv edilir.

Afşinin Babəklə danışıqlar aparmaq cəhdi Babək tərəfindən qətiyyətlə rədd edilir. Afşin Babəkin əsir düşmüş oğlunun əli ilə yazılmış və təslim olmağa çağıran məktubu Bəzzə göndərir. Cavab məktubunda Babək ona belə yazır: “40 il qul kimi yaşamaqdansa, bir gün azad yaşamaq daha üstündür.”

837-ci ilin yayında ərəblər Bəzzə tam yaxınlaşır və onu mühasirəyə alır. Xürrəmi qoşunlarının pusqu yerini öyrənən Afşin bu dəstəni məhv edir. Bundan sonra ərəblər atma qurğular və süvari döyüşçülərin köməyi ilə Bəzzin hücumuna başlayırlar. Xürrəmilər inadla vuruşurlar, lakin qüvvələr nisbəti bərabər deyildi. 837-ci il avqustun 27-də Bəzz qalası süqut edir. Babək xırda dəstə ilə Arrana doğru hərəkət etməyə başlayır. Lakin əvvəllər onun müttəfiqi olmuş alban knyazı Səhl ibn Sumbat artıq ərəblərin tərəfinə keçibmiş. Tutulub ərəblərə verilən Babək və onun qardaşı Əbdəllah xi-

lafətin mərkəzi şəhəri və iqamətgahı sayılan Samirəyə aparılır. 838-ci il martın 14-də xəlifə əl-Mötəsimin iştirakı ilə Babək və onun qardaşı əzabla edam olunurlar. Ərəb müəllifləri xüsusi olaraq qeyd edirlər ki, Azərbaycanın xalq qəhrəmanı ölümünü mərdliklə qarşılayır.

Xürrəmilərin Babəkin başçılığı ilə apardıqları

xalq-azadlıq müharibəsi Azərbaycan tarixinin ən şanlı səhifələrindəndir. İrimiqyaslı və qanlı müharibədə o zaman dünyanın ən güclü dövlətlərindən olan Ərəb xilafətinə 20 il müqavimət göstərmiş xürrəmilər təxmini hesablamalara görə düşmənin 200 mindən artıq döyüşçüsünü və onlarca sərkərdəsini məhv etmişdir. Müharibə məğlubiyyətlə nəticələnsə də, Azərbaycanın azad edilməsi üçün zəmin yaranmışdır. Müharibə zəncirvari reaksiya əsasında digər regionlarda da üsyanlar doğurmuş və son nəticədə Ərəb xilafətinin parçalanmasına səbəb olmuşdur.

Babəkin adı isə Azərbaycan xalqının istiqlaliyyət uğrunda mübarizə rəmzinə çevrilmişdir.

Babəkin adı isə Azərbaycan xalqının istiqlaliyyət uğrunda mübarizə rəmzinə çevrilmişdir.

Ədəbiyyat

Azərbaycan Sovet Ensiklopediyası: on cildə /baş red. C.Quliyev.- B.: “Azərbaycan Sovet Ensiklopediyası”nın Baş redaksiyası, 1976.- C.I.-S. 521-523.

Azərbaycan tarixi [ən qədim zamanlardan XX əsrədək] /Z.Bünyadovun

və S.Yusifovun red. ilə.- B.: Azərnaşr, 1994.-687 s.

Azərbaycan tarixi (Uzaq keçmişdən 1870-ci illərə qədər) /red. S.Əliyarlı.- B.: Azərbaycan, 1996.- 869 s.

Əhmədov, S. Azərbaycan tarixindən yüz şəxsiyyət /S.Ə.Əhmədov;

red. İ.Qasımzadə.- B.: Ayna Mətbu Evi, 2006.- 267 s.

Qacar, C. Qədim və orta əsrlər //Azərbaycanın görkəmli şəxsiyyətləri /C.Qacar.- B.: “Nicat” nəşriyyatı, 1997.- 193 s.

Rus dilində

Бунятов, З. Азербайджан в VII-IX вв.- Б.: Азернешр, 1965.- 308 с.

Томара, М. Бабек /М. Томара.- М., 1936.- 207 с.

Məmməd Məmmədov



Azərbaycan şairi, ədəbiyyatşünas Xətib Təbrizi (Əbu Zəkəriyyə Yəhya ibn Əli) 1030-cu ildə Təbriz şəhərində dünyaya göz açmışdır. 20 yaşlarında səyahətə çıxmış, Bəsrəni, Bağdadı, Misiri gəzmış, müxtəlif alimlərlə görüşmüşdür. O, Suriyaya gedib, məşhur şair-filosof Əbu-l-əla əl-Məərridən dil, ədəbiyyat tarixi, fəlsəfə və ilahiyyat elmlərini öyrənmişdir.

1067-ci ildə Bağdadda yenidən açılmış "Nizamiy-

yə" mədrəsəsinə ədəbiyyat müəllimi və kitabxana müdiri təyin olunmuş, ən dəyərli əsərlərini də bu vaxt yazmışdır.

Xətib Təbrizinin əsərlərində də Şərq ədəbiyyatına xas olan xüsusiyyətlər öz əksini tapmışdır. "On qəsidənin şərh", İbn Düreydin "Məqsurə"sinin şərh və s. əsərlərində ərəb ənənələrini əldə rəhbər tutmuşdur. Şeirlərində paxıllıq, xudpəsəndlik, haqsızlıq kimi yaramaz əxlaqi sifətlər tənqid olunur.

Bağdadda yaşayarkən "Əbu Təmmamın divanının şərh", "Səqtəz-zənd"-in şərh, "Həmasə"nin şərh, "Əl-Müfəddəliyyat"ın şərh kimi mühüm əsərlərini yazmışdır. Xətib Təbrizi eyni zamanda dilçiliyə dair "Quranda hallanma", "Nəhvə aid qısa qeydlər" və s. ədəbiyyat nəzəriyyəsi üzrə

"Əruz və qafiyə elmlərinə dair qısa xülasə" əsərlərini yazmışdır. Müxtəlif əsərlərə şərh yazan Xətib Təbrizi forma ilə məzmunu vəhdətdə götürmüş, lakin məzmunu üstünlük vermişdir.

Xətib Təbrizi xalq həyatını düzgün əks etdirməyi poeziyanın başlıca vəzifəsi sayır, forma kamilliyi ilə məzmun gözəlliyinin vəhdəti prinsipini müdafiə edirdi. Xətib Təbrizi həm də, görkəmli tənqidçi olmuşdur. O, göstərirdi ki, "şeyri tənqid etmək onu yazmaqdan çətindir". Tənqidçi şairin yaradıcılığını düzgün təhlil etmək üçün onun dövrünü, əsərlərində toxunduğu ictimai məsələləri, xalqın adət və ənənələrini dərinlən öyrənməli, tarix, fəlsəfə və s. elmləri bilməlidir.

Xətib Təbrizinin bədii əsərinin az bir qismi bizə qədər gəlib çatmışdır. La-

kin bu şeirlərdə onun paxıl, nadan, mənəviyyatsız adamlardan əzab çəkdiyini, onlarla bir mühitdə ya-

şamağın çətin olduğunu qeyd edir.

Xətib Təbrizi 1109-cu il yanvarın 3-də Bağdad şə-

hərində vəfat etmiş və elə orada da dəfn olunmuşdur.

Ədəbiyyat

Cəfərov, T. Xətib Təbrizi /Cəfərov, T. Əhmədova, Ş. //Məktəblinin ədəbiyyat lüğəti.-B.: Ayna Mətbu Evi, 2007.- 83 s.

Mahmudov, M. Xətib Təbrizinin həyat və yaradıcılığı /M.Mahmudov.- B., 1972. - 53 s.

Mahmudov, M. Piya-da... Təbrizdən Şama qədər /M.Mahmudov.- B., 1982. - 67 s.

Allahverdiyev, Q. Xətib Təbrizi və xalq poetikası. /Q.Allahverdiyev //Azərbaycan müəllimi.- 1984.- 19 oktyabr. - S.3.

Məmmədov, Z. Xətib Təbrizi /Z.Məmmədova //Kitablar aləmində.- 1983.- № 1. - S.11-12.

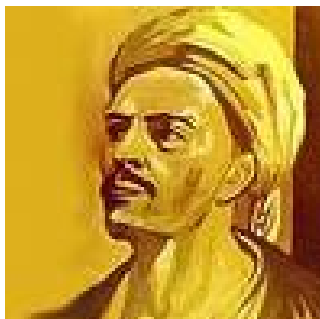
Səfərli, S. Xətib Təbrizinin elmi hünəri /S. Səfərli //Azərbaycan müəllimi.-1983.- 28 yanvar.- S.4.

İnternetdə

www.azerbaijan.az
www.elibrlaru.az
www.memorial.aznet.org

www.movqe.az
www.wikipedia.org

Samirə Eminova



Türk sufi ədəbiyyatının görkəmli nümayəndəsi olan Yunus Əmrə (Yunus Emre) təqribən 1240-cı ildə Sakaryada Sarıköy-nək kəndində anadan olmuşdur. Suriya, İran, və Azərbaycana səfər etmiş, sufizmi yaymışdır. Təəs-süf ki, böyük şairin həyatı haqqında bir o qədər də geniş məlumat yoxdur. XIII yüzilliyin II yarısı-XIV yüzilliyin ilk yarısında yaşamışdır. “Divan”ı və “Risalət ün-nushiyyə” (“Nəsihətnamə”) adlı 562 beytlik bir məsnəvisi olduğu məlumdur. Qul Yunus, Aşiq Yunus, Miskin Yunus, Dərviş Yunus adları ilə yazan Yunus Əmrə

əsasən, aşiq şeiri tərzində, heca vəznində yazmış, öz əsərlərini çalıb oxumuşdur. Şeirlərində ilahi eşqin tərənnümü ilə yanaşı, humanizm, əməkçi xalqa rəğbət, ədalətsizliyə, haqsızlığa, tərkı dünyalığa qarşı etiraz motivləri də güclüdür. Əsərləri dilinin səlisliyi və yüksək xəlqiliyi ilə seçilir. Yaradıcılığı türk, habelə Azərbaycan şeirinin inkişafına qüvvətli təsir göstərmişdir. O, alınma ünsürləri belə türkcənin sirri-sehri içərisində görünməz edib yad olduqlarını az qala unutturacaq qədər onları milli ahəngə uyğunlaşdırmışdır.

İslami təsəvvüf görüşünə ən böyük mütəsəvviflərdə belə rast gəlinməyəcək qədər gözəl və təbii şəkildə anladan Yunus Əmrə sözün həqiqi mənasında, türk ədəbiyyatının azman şairlərindəndir. Şeyx Əziz Mahmud Xudayi onun haqqında belə deyirdi: “Mənəvi mərtə-

bələrin hansına yetdimisə bu türkmən dərvişi-Yunusu önümdə gördüm”.

Türk ədəbiyyatının ilk mütəsəvviflərindən olan Yunus Əmrənin xəlqi ruhlu şeir dili XIII əsr türkcəsinin milli çöhrəsini, bu dilin səs arxitektikasını son dərəcə canlı, işıqlı və aydın əks etdirir. Türk dilinin bir yazı dili, sənət və mədəniyyət dili olmasında “aşiq qoca” son dərəcə böyük xidmət göstərmişdir. Hər kəsin anlaya bildiyi qədər son dərəcə anlaşıqlı, musiqi dolu bir dildə - təmiz türk dilində yaradan dərviş Yunusu xalq yüzillər boyu sevə-sevə oxumuş, övliya qatında əziz və müqəddəs bilib onu bugünlərəcən yaşatmış, türk dili var olduqca da yaşadacaqdır. Çünki Yunus Əmrə “vətən coğrafiyasının torpaqdan yüksələn bütün gözəl səslərini türk xalq diliylə birləşdirmiş”, bu səbəbdən də onun unudulması

sadəcə mümkün deyil. Yunus Əmrəni XX əsrdə elm aləminə tanıtmmaq şə-rəfi “Türk ədəbiyyatında ilk mütəsəvviflər” əsəri-nin müəllifi, şöhrətli alim Fuad Körpülüyə nə-sib olmuşdur. Sonrakı dövrdə şairin divanı dəfələrlə işıq üzü görmüşdür. Onun əsərlərinin nəşri və öyrə-

nilməsi Bərhan Topraq Əbdülbaqi Gölpınarlı və bir sıra başqa Yunus Əm-rə araşdırıcılarının adları ilə sıx bağlıdır.

Azərbaycan oxucusu Yunus Əmrənin əsərləri ilə daha çox şairin 750 il-lik yubileyi şərəfinə Bakı-da nəşr olunmuş “Güldə-s-tə” şeirlər toplusundan ta-

nışdır. Müasir Azərbay-can türkcəsinə uyğunlaş-dırılmış bu kitab eyni adlı toplusunun 1990-cı il Anka-ra nəşri əsasında hazırlan-mışdır.

Görkəmli şair təqribən 1320-1321-ci ildə 82 ya-şında vəfat etmişdir.

Ədəbiyyat

Əsərləri /Ə.Yunus.-B.: Öndər, 2004. - 335 s.

Divan /Ə.Yunus.-B.: Naftalan-Press, 2004.- 284 s.

Güldəstə: Şeirlər /Ə. Yunus.- B.: Yazıçı, 1992.- 228 s.

Bəxtiyar, T. Yunus oğuz məktubları və ya qədim türk tarixinə yeni

bir baxış /T.Bəxtiyar.- B., 2005.- 235 s.

Özgen, K. Yunus Əm-rəm var yarına: roman /K.Özgen.- B.: Vektor Nəşrlər Evi, 2008.- 123 s.

Rus dilində

Венок: Стихи /Э. Юнуса предисл. Б.Ва-габзаде.- Б.: Гянджлик, 1994.-80 с.

Джавелидзе, Э.Ф. У истоков туретской лите-ратуры /Э.Ф. Джаве-лидзе.- Тбилиси, 1985.- 299 с.

Куделин, В.Б. Поэзия Юнуса Эмре /В.Б. Ку-делин.- М.: Наука, 1980.- 176 с.

Adilə Abdullayeva



Məşhur ingilis yazıçısı, yeni dövr Avropa realist romanının banilərindən biri Daniel Defo hesab olunur.

O, Kriplkeytdə ət satıcısı və şam fabrikantı Ceyms Fonun ailəsində 1660-cı ildə dünyaya gəlmişdir. Danielin ailəsi puritan idi və dissenterlərin dini-fəlsəfi görüşlərinin daşıyıcısı idilər (Dissenterlər XVI-XVIII əsrlərdə hakim kilsəyə qarşı çıxmaları ilə tanınırdılar). Puritan ruhani akademiya-sına oxumağa verilsə də, heç vaxt dini həyata güclü

meyl etməmişdir. Onu daha çox kommersiya əməliyyatları cəlb etmiş, amma dəfələrlə iflasa uğradığı üçün kreditorlardan və polislərdən gizlənməli olmuşdur. Onun yaradıcılığı ingilis nəsrinin təkamülündə bütöv bir dövrü əhatə etmişdir. Maarifçilik romanı tarixində ilk pillə olmaqla bərabər, Defo yaradıcılığı XIX yüzillikdə sosial mühitin irimiqyaslı mənzərəsini əks etdirən realist romana yol açmışdır. Ədəbi fəaliyyətə 1697-ci ildə başlayan Defo ilk çalışmalarını jurnalistika istiqamətində aparmış, “Layihələrə dair təcrübə”(1697) əsərində bir sıra iqtisadi və ictimai islahatlar keçirilməsi ideyasını irəli sürmüş, vətəndaş azadlıqlarına dair broşuralar yazmışdır. O, 1685-ci ildə kral Yakov əley-

hinə hersoq Monmutun başçılıq etdiyi üsyana qatılmış, üsyançıların məğlubiyyətindən sonra uzun müddət gizlənmək məcburiyyətində qalmışdır. 1688-ci ildə III Vilhelm siyasətini dəstəkləyən Defo kral III Vilhelm Oranlını “qeyri-ingilis” kimi gözdən salmağa çalışan zadəganlara qarşı yönəldilmiş “Əsl ingilis”(1701) adlı satirik şeirini yazaraq özünə müsbət siyasi imic və karyera qazanmağa çalışmışdı.

Defo ənənələrini Henri Fildinq (1707-1754) və Tobayas Corc Smolletlə (1721-1771) yanaşı Çarlz Dikkens (1812-1870) də davam və inkişaf etdirmişdir.

Defo roman janrının macəra, bioqrafiya, psixoloji, tarixi və tərbiyəvi roman kimi rəngarəng növlərinin əsasını qoymuşdur.

Qarabağ xanlığının son hakimi İbrahimxəlil xanın qızı Ağabacı ləqəbi ilə məşhur olan Ağabəyim ağa 1780-ci ildə Şuşada anadan olmuşdur. Ağabəyim ağa haqqında biz ilk məlumatı P.Kovalevskinin “Записки о Грузии” (“Gürcüstan haqqında qeydlər”) əsərindən öyrənirik. Bu əsərin “Qarabağ” başlığı altında gədən fəslində onun həyatına aid bəzi məlumat vardır. Bundan başqa M. Müctəhidzadənin “Riyazül aşiqin” kitabında, Xan Qaradağının “Təzkirə”ində, İran mənbələrindən: Ələkbər Müşiri Səliminin “Zəmani-süxənvər” (“Qadın yazıçıları”), “Təzkirətül-xəvatin” (“Qadınlar haqqında təzkirə”), “Nameyi-həftəgi” (“Həftəlik qəzet”) və başqa mənbələrdə məlumat vardır.

P.Kovalevski öz əsərində Ağabəyimin çox

ağıllı olduğunu, İranda “Ağabacı” çağrıldığını, ingilis kralı I Georq İrana gəldiyi zaman onunla görüşdüyünü, onun İranda yaşadığı müddətdə Rusiya-İran münasibətlərinin yaxşı keçdiyini qeyd etmişdir.

Ağa Məhəmməd şah Qacar 1797-ci ildə Şuşada qətlə yetiriləndən sonra taxta onun yerinə Fətəli şah çıxır. Fətəli şah “hər iki tərəfin xatircəmliyi üçün” İbrahim xana öz qızı Ağabəyim ağanı (Xurşudbanu Natəvanın bibisi) hərəmxanasına göndərməsini söyləyir. İbrahim xan bu nigaha qol qoyur və öz sevimli qızını İran hökmdarı Fətəli şahə verir. Qərrib bir diyar-da ömür-gün sürən, min nazın, nemətin içində bəslənən Ağabəyim vətən həsrətini söylədiyi bayatılarda dilə gətirir:

Əziziyəm, Qarabağ,

Şəki, Şirvan, Qarabağ,
Tehran cənnətə dönsə,
Yaddan çıxmaz Qarabağ!

Qələm də, bayatı da, göz yaşları da vətən həsrətini ovuda bilməmişdir. Ağabəyim ağanın könlünü şad etmək, onu sevindirmək üçün Fətəli şah Tehrandə möhtəşəm bir bağ saldırır. Şuşada bitən bütün ağac, gül-çiçəyi burada əkdirir ki, Ağabəyim doğma yerlərin havasını bu bağdan ala bilsin. Bəlkə onda könlu toxtayar. Hətta, bağbanı da Şuşadan gətirirlər. Bu gülüstanın da adını “Vətən bağı” qoyurlar. Ağabəyim həmin bağa seyrə çıxarkən çox qəmlənir. Dərindən ah çəkərək ağlayır. Bütün saray əhli bu vəziyyətə heyran kəsilir. Çünki “Vətən bağı” elə Şuşanın bir parçası idi. Ağabəyim üzüntüsünü belə ifadə edir:

“Vətən bağı” al-əlvandır,
Yox üstündə Xarıbülbul.
Nədən hər yerin əlvandır,
Köksün altı sarı, bülbul.

Ağabəyim ağa qabiliyyətli, bacarıqlı və gözəl olmaqla bərabər, həm də çox vətənpərvər bir qadın olmuşdur. Ağabəyim ağa dustaqların zindandan azad olunması, əsirlərin buraxılması, ölüm hökmü ilə məhkum edilmişlərin əfv olunmasına nail olmuşdur. Maraqlı olan bu faktdan çıxış etsək və bu günün prizmasından dövrü gender müstəvisində təhlil etsək, Ağabəyim ağa insan hüquqçusu qismində çıxış etməyibmi?! Bu, Azərbaycanın qadın tarixidir.

Mənbələr göstərir ki, Ağabəyim ağa atasının vəziri Molla Pənah Vəqifin yetirməsi idi və sonradan fransız dilini öyrənərək, avropalılarla sərbəst danışmış, dövrün bir sıra şəxsiyyətləri ilə məktublaşmışdır. 1811-ci ildə o, Fransız imperatorunun arvadı ilə görüşmüş, onun vasitəsilə Napoleon Bonaparta məktub göndərmişdi. Rusiya – İran münasibətlərinin barışıqla nəticələnməsi işində də Ağabəyim ağanın rolu az olmamışdır. Rus çarçası Ağabəyim ağaya göndərdiyi məktubunda yazırdı: “Ey Bəyim, Siz öz müdrikliyinizlə mərhəmətli şahın ikinci Zöhrəsi, tale ulduzu

olmuşsunuz”. Ağabəyim ağaya Qarabağı çox se-vən, öz torpağının həsrəti ilə yaşayan, ermənilərin xəyanətinə nifrət edən bir ictimaiyyətçi də demək olar. Digər bir mənbənin yazdığı kimi, İrəvan xanı “Sarı Aslan” ləqəbli Həsən xanı rus əsirliyindən qurtarmaqda da köməkçi olmuş, onu əsirlikdən qurtarmışdır.

Xan Qaradağı da öz “Təzkirə”sində onun Şuşada anadan olduğunu, İranda qərblilik həyatı keçirdiyini və təxminən 50 yaşında vəfat etdiyini və Qum şəhərində dəfn olunduğunu qeyd edir.

Ədəbiyyat

Şeirlər /Azərbaycan qadın şairləri antologiyası.-B.: Avrasiya Press, 2005.- S.28-29.

Qasımzadə, F. Yazılı ədəbiyyatda aşiq şeiri

tərzi /F.Qasımzadə //XIX əsr Azərbaycan ədəbiyyatı tarixi /F.Qasımzadə.-B.: Maarif, 1974 .- S.49-51.

Elçin. Hökmdarın taleyi: kino povest //Se-

çilmiş əsərləri: 10 cildə.- B.: Çinar Çap, 2005.-Cild II.-S.301.-368.

İnternetdə

www.folklorumuz.azeriblog.com

www.wikipedia.org/

Nailə Alişova



Mustafa Ağabəy oğlu Topçubaşov 1895-ci ildə qədim Azərbaycan şəhəri İrəvanda anadan olmuşdur.

İlk təhsilini İrəvanda aldıqdan sonra Mustafa Kiyev Universitetinin tibb fakültəsinə daxil olmuş və oranı müvəffəqiyyətlə bitirmişdir. 1920-ci ildə Azərbaycana qayıdan Topçubaşov Azərbaycan Dövlət Universitetinin Tibb fakültəsinin fakültə cərrahlığı klinikasında ordinator kimi fəaliyyətə başlamışdır. 1923-cü ildə o, assistent təyin edilmiş və 1930-cu ilədək bu

vəzifədə çalışmışdır. Bu dövrdə Topçubaşov patoloji məsələlər, cərrahi problemlərlə dərindən maraqlanmışdır. Onun tibbdə seçdiyi istiqamət öddəsi xəstəliklərinin müalicəsi, periferik iflic xəstəliyinin və portal hipertoniyanın xüsusiyyətləri və müalicə üsullarının araşdırılması ilə bağlı olmuşdu. Bu istiqamətdə Topçubaşov hamını heyrləndirən orijinal diaqnostika və cərrahi üsul kəşf etmişdir.

1937-ci ildə M.Topçubaşov dünyada ilk dəfə olaraq analgeziyanın müalicə üsulunu kəşf etmişdir. Bu üsuldən indi də geniş istifadə olunur. 1940-cı ildə cərrah Azərbaycan SSR Əməkdar elm xadimi fəxri adına layiq görülmüşdür.

1941-ci ildə faşist Almaniyası SSRİ-yə hücum edir. Sovet dövlətinin tərkib hissəsi olan Azərbay-

canın faşizmin bəşəriyyət üçün necə böyük təhlükə törətdiyini yaxşı anlayan minlərlə oğul və qızları könüllü olaraq cəbhələrə yollanmışdır. Azərbaycanın bütün iqtisadiyyatı cəbhə üçün işləməyə başlamışdır. Azərbaycanın tibb işçilərinin də faşizm üzərində qələbənin qazanılmasında böyük rolu olmuşdur. Cəbhəyə göndərilən hərbi hissələr həkim, feldşer, tibb bacısı və sanitar kadrları ilə burada təmin edilir, bütün lazımı tibbi avadanlıq və vəsaitlərlə təchiz olunurdu.

Müharibə illərində Bakı şəhərində 70 iri hərbi hospital yaradılmışdır. Bütün cəbhələrdən bura minlərlə yaralı gətirilirdi. Mustafa Topçubaşov hərbi-səhra cərrahiyyəsinin yeni-yeni üsullarını icad etməklə bərabər, hospitallarda keçirdiyi əməliyyatlarla minlərlə yaralını ölümdən xilas etmişdir.

Hərbi həkim kimi fədakar fəaliyyətinə görə M.Topçubaşov 1943-cü ildə SSRİ Dövlət mükafatına layiq görülmüşdür.

1945-ci ildə M.Topçubaşov Azərbaycan SSR Elmlər Akademiyasının akademiki seçilmişdir. 1945-ci ildə Azərbaycan SSR Eksperimental Tibb İnstitutunun direktoru təyin edilən M.Topçubaşov 1948-ci ilədək bu vəzifədə çalışmışdır.

1951-1956-cı illərdə M.Topçubaşov Azərbaycan SSR Elmlər Akademiyasının vitse-prezidenti seçilmişdir. İkinci dəfə bu vəzifəyə alim 1969-cu ildə seçilmiş və həyatının son günlərindədək bu vəzifədə çalışmışdır.

Respublikada böyük hörmət sahibi olan Mus-

tafa Topçubaşov dəfələrlə deputat seçilmişdir. 1955-1959-cu və 1967-1971-ci illərdə o, Azərbaycan SSR Ali Sovetinin sədri olmuşdur. Parlamentin sədri kimi məsul vəzifədə çalışan M.Topçubaşov xalqın bir sıra problemlərinin həllində yaxından iştirak etmişdir.

1960-cı ildə M.Topçubaşovun elmi fəaliyyəti Sovet İttifaqı miqyasında yüksək qiymətləndirilmişdir. O, SSRİ Tibb Elmləri Akademiyasının akademiki seçilmişdir. Həmin ildə ona həm də Azərbaycanın Cərrahlar və Uroloqlar Cəmiyyətinin fəxri sədri adı verilmişdir. Tibb sahəsində ən yüksək pillələrə qalxmasına baxmayaraq məşhur cərrah yorulmadan elmi tədqiqatlarını da-

Ədəbiyyat

Əhmədov, S. Azərbaycan tarixindən yüz şəxsiyyət /S.Ə. Əhmədov; red. İ.Qasımzadə.-B.: Ayna Mətbu Evi, 2006.- 267 s.

Hüseynov, Ş. Azərbaycanın görkəmli təbibləri

Rus dilində

М.А.Топчибашева /Ред. проф. И.М.Топчиба-

швам etdirirdi. 1961-ci ildə onun rus dilində çap olunmuş “Portal hipertenziya və onun cərrahi müalicəsi” kitabı tibb elmində inqilab kimi qiymətləndirilir. Alim-cərrah yeni, daha optimal üsul təklif etməklə minlərlə xəstəyə qısa müddət ərzində şəfa tapmaq imkanı verirdi.

1975-ci ildə görkəmli həkim və alim M.Topçubaşova SSRİ-nin ən yüksək mükafatı – Sosialist Əməyi Qəhrəmanı fəxri adı verilmişdir. Bu dövrdə o artıq 4 dəfə “Lenin” və 5 digər orden, onlarca medalla təltif edilmişdi.

Mustafa Ağabəy oğlu Topçubaşov 1981-ci ildə Bakıda vəfat etmiş və Fəxri Xiyabanda dəfn olunmuşdur.

/Ş.Hüseynov.-B.: İşıq, 1994.- 146 s.

Mustafa Topçubaşov: (Fotoalbom) /tərt. ed. Ş.Qədimova.-B.: İşıq, 1988.- 104 s.

Өтраф мөһит вө сағлам-
лық /М.Топçубашов; ред.
В. Будақов.-Б.: Elm,
1979.- 59 s.

Xüsusi cərrahlılıq:
Tibb İns-tu üçün dərslük.-
B.: Maarif. I-IV hissələr.-
1974-1982.

Сборник научных
работ, посвященных 70-
летию академика

шев.- Б.: Изд. АН
АзССР, 1968.- 286 с.

Məmməd Məmmədov

*Şeyx Məhəmməd
Xiyabani
1880-1920*

*Dövlət
xadimi*



Şeyx Məhəmməd Əbdülhəmid oğlu Xiyabani 1880-ci ildə Cənubi Azərbaycanın mərkəzi şəhəri Təbrizdə anadan olmuşdur. Atası Əbdülhəmid tacirliklə məşğul olduğundan şəhərdən-şəhərə köçürdü. Məhəmməd ilk təhsilini Xamnə şəhərində məktəbdə almışdır.

O dövrdə Şimali Azərbaycan Rusiya imperiyasının, Cənubi Azərbaycan isə İran dövlətinin tərkibində olsa da, vətənimizin hər iki hissəsi arasında sıx əlaqələr mövcud idi. Cə-

nubi Azərbaycandan gəlmiş minlərlə fəhlə Bakının neft mədənləri və zavodlarında işləyir, Şimali Azərbaycandan sənaye malları, Cənubi Azərbaycandan isə ərzaq malları gətirib-aparan tacirlər qızğın ticari fəaliyyət göstərirdilər. Tacir Hacı Əbdülhəmid Şimali Azərbaycandan köçərək Rusiyanın Port-Petrovsk (indiki Mahaçqala) şəhərinə gəlmiş və burada ticarət məntəqəsi açmışdı. Oğlu Məhəmməd ona bu işlərdə kömək edirdi. O, hələ yeniyetməlik çağlarından belə nəticəyə gəlmişdi ki, Rusiya və onun tərkibində olan Şimali Azərbaycanda çap olunan ədəbiyyatı oxumaq üçün rus, Avropada çap olunan ədəbiyyatı oxumaq üçünsə fransız dilini öyrənmək vacibdir.

Təbrizə qayıtdıqdan sonra Məhəmməd mədrə-

sədə ruhani təhsili almışdır. Bu sahədə fəaliyyətini davam etdirərək o, müctəhid dərəcəsinə çatmışdı. Bununla bərabər, Şeyx Məhəmməd rus və fransız dillərini də öyrənmişdi. Dərin bilikləri sayəsində Təbrizin Talibiyyə mədrəsəsinə işə qəbul edilən Şeyx Məhəmməd burada nücum elmindən (astronomiya) dərs demişdir. Vətəninin ağrı-acılarına şərik olan gənc şah rejiminin özbaşınalıqlarına, xarici şirkətlərin İranın daxili işlərinə qarışmasına, ölkənin səfalət içində olmasına qarşı çıxış edir.

O dövrdə İranın iqtisadi və mədəni mərkəzlərindən biri olan Təbriz ölkədəki inqilabi hərəkatlarda da mərkəz rolunu oynaymış. Təsədüfi deyil ki, 1905-1911-ci illər İran inqilabının əsas hadisələri Cənubi Azərbaycanda cərəyan etmiş, Təbriz inqila-

bın mərkəzi olmuşdur. Şeyx Məhəmməd İran inqilabı dövründə siyasi həyata qədəm qoymuş, inqilabın fəal iştirakçılarından olmuşdur. 1908-1909-cu illərdə Təbrizdə baş verən döyüşlərdə o, Səttərxanın başçılığı altında iştirak etmiş, Təbrizin Xiyaban məhəlləsinin müdafiəsini təşkil edib qalib gəldiyinə görə Xiyabani adını qazanmışdır. Xalq arasında böyük nüfuza malik olan Şeyx Məhəmməd Xiyabani 1909-cu ildə Azərbaycan milli əncüməninin (yerli özünüidarəetmə orqanı) üzvü seçilmişdir. Bu sahədəki fəaliyyət onun hörmətini artırmış və o, 2-ci çağırış İran Məclisinə deputat seçilmişdir. Bu dövrdə Şeyx Məhəmməd demokratik islahatlar keçirilməsi məqsədi ilə yaradılan İran Demokratik Fırqəsinə üzv yazılmışdır. Lakin məlumdur ki, Rusiya və İngiltərə dövlətlərindən kömək alan mürtəce şah rejimi əksinqilabi silah gücünə boğmuşdur. Şeyx Məhəmməd Xiyabani Cənubi Azərbaycanı tərk etmək məcburiyyətinə qalmışdır.

1911-ci ildə mühacir kimi Rusiya ərazisinə keçən Xiyabani Bakı, Port-Pet-

rovsk, Tiflis şəhərində yaşamışdır. Burada o, inqilabi fikirlərin necə yayılmasının, gizli siyasi təşkilatların fəaliyyət göstərməsinin, Azərbaycan ziyalıları arasında milli-azadlıq ideyalarının yaranmasının şahidi olmuşdur.

1914-cü ildə Şeyx Məhəmməd Xiyabani Təbrizə qayıdaraq ədəbi-fəlsəfi dərnək yaratmışdır. Əslində, bu dərnəyin üzvləri şah rejiminə qarşı mübarizə yolları barəsində düşünür, gizli siyasi fəaliyyətlə məşğul olurdular. Tərəfdaşlarının sayını artıran Xiyabani getdikcə fəaliyyət sahəsini genişləndirir. O, İran Demokratik Fırqəsinin Azərbaycan əyalət komitəsinin sədri seçilir.

1917-ci ildə Rusiyada fevral inqilabının baş verməsi və çar hakimiyyətinin devrilməsi Şeyx Məhəmməd Xiyabani tərəfindən rəğbətlə qarşılanmış və alqışlanmışdır. Onun başçılıq etdiyi komitə açıq fəaliyyətə başlamışdır. İlk növbədə inqilabi ideyaların xalq arasında yayılmasına önəm verən Xiyabani bu sahədə fəaliyyətini genişləndirir. 1917-ci il aprelin 9-da İran Demokratik Fırqəsinin Azərbaycan

əyalət komitəsinin rəsmi nəşr orqanı olan "Təcəddüd" qəzeti çap olunmağa başlayır.

1917-ci il avqustun 24-də İran Demokratik Fırqəsinin Azərbaycan əyalət komitəsinin geniş iclasında Azərbaycan Demokratik Fırqəsi müstəqil elan edilir. Xiyabani partiyanın mərkəzi komitəsinin sədri seçilir. ADF Cənubi Azərbaycan ərazisinə yeridilmiş Antanta qüvvələrinə qarşı mübarizə aparmaqla bərabər, onların milli ədavət siyasətinə qarşı da çıxış edirdi. Belə ki, avropalılardan kömək alan erməni silahlı dəstələri ay-sorlarla birləşərək Cənubi Azərbaycanın şimal-qərbində Azərbaycan türk əhalisinə qarşı soyqırımı siyasətini həyata keçirir, kəndləri yandırır-dılar. Xiyabaninin təklifi ilə yaradılan silahlı dəstələr dərhal Şərefxan, Səlmas, Urmiyə istiqamətlərinə yeridilir, buradakı quldur dəstələrini dağıdır və bununla da qətl-qarətlərin qarşısı alınır.

1920-ci il aprelin 7-də Təbrizdə başlayan üsyan sürətlə bütün Cənubi Azərbaycana yayılır. Hər yerdə şah tərəfdarları tutduqları vəzifələrdən qovu-

lurlar. İctimai idarə heyəti faktik olaraq müvəqqəti hökumət kimi fəaliyyət göstərməyə başlayır. İyunun 23-də onun əsasında Milli Hökumət təşkil edilir, Xiyabani Milli Hökumətin sədri seçilir. Cənubi Azərbaycan “Azadistan”, yəni Azadlıq ölkəsi adlanmağa başlayır. Yeni iş yerlərinin açılması, pul islahatının keçirilməsi, bank-maliyyə sisteminin yaradılması, bələdiyyə seçkilərinin keçirilməsi istiqamətində işlər aparılır, torpaq islahatı başlanır. Həmçinin səhiyyə, maarif və ədliyyə sahələrində tədbirlər həyata keçirilir.

Milli-azadlıq və demokratik hərəkət İngiltərənin İrandakı rəsmi nümayəndələri və İran hökumətini təşvişə salmışdı. Hərəkətin getdikcə genişlənməsi, Milli Hökumətin tədbirlərinin xalq arasında rəğbətlə qarşılanması onları qorxudurdu. Nəticədə birgə səylərlə hərəkəti silah gücünə boğmaq qərara alınır.

1920-ci il sentyabrın 12-də Cənubi Azərbaycana hücum başlanır. Azsaylı fədai dəstələri müqavimət göstərsələr də qüvvələr nisbəti qeyri-bərabər olduğundan Təbriz şəhəri tutulur, axıra qədər müqavimət göstərən Xiyabani həlak olur.

Şeyx Məhəmməd Xiyabaninin başçılıq etdiyi hərəkət məğlub olsa da, o, Azərbaycan xalqının imperialist ağalığına, şahlıq rejminə qarşı, milli istiqalaliyyət uğrunda mübarizə tarixində mühüm yer tutur. İran ərazisində yaşayan azərbaycanlıların milli özünüdərk prosesinin inkişafında Xiyabaninin əvəzsiz xidmətləri olmuşdur.

Ədəbiyyat

Atabəyi, T. Azərbaycan: etnik mənsubiyyəti və İranda qüdrət uğrunda mübarizəsi /T.Atabəyli; tərc. ed. Mədətli Nigar.– B.: Təhsil, 2002 – 98 s.

Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti Ensiklope-

diyası. İki cildə.– B.: Lider nəşriyyatı, 2005.– C.II.-472 s.

Əhmədov, S. Azərbaycan tarixindən yüz şəxsiyyət /S.Əhmədov.-B.: Ayna Mətbu Evi, 2006.- 267 s.

Rüstəmov, S. Şeyx Məhəmməd Xiyabaninin publisistikası /S.Rüstəmov //ADU-nun elmi əsərləri.–Jurnalistika seriyası.-1977.-№4.– S.48-56.

İnternetdə

www.azeribloq.com
www.bayraqdar

www.yeninefes.az
www.wikipedia.org

Samirə Eminova

Qurban Pirimov 1880-1965

Tarzən



Qurban Bəxşəli oğlu Pirimov 1880-ci ilin oktyabr ayında Ağdam rayonunun Gülablı kəndində anadan olmuşdur. Bu kənd hələ lap qədimdən bir çox aşiqaların vətəni kimi məşhurdur. Qurban Pirimovun atası da böyük musiqi həvəskarı idi və o, həmişə fəxr edirdi ki, məşhur Azərbaycan xalq aşığı Valehin nəslindəndir. Qurban Pirimov hələ kiçik yaşlarından musiqiyə həvəs və qabiliyyət göstərir, beş yaşında ikən atasının rəhbərliyi altında saz çalmağı öyrənməyə başlamışdır. Oğlunun mu-

siqiyə olan həvəsini və bacarığını görən atası sonralar onu Şuşa şəhərinə aparmış və o zamanın görkəmli tar çalanı Mirzə Sadıq Əsəd oğlunun yanında şagirdliyə qoymuşdur. Mirzə Sadıq gənc Qurban Pirimovun yaradıcılıq cəhətdən inkişafında mühüm rol oynamışdır.

Qurban Pirimov 1905-ci ildə Bakıya köçür və burada Nəcəfbəy Vəzirov, Əbdürrəhimbəy Haqverdiyev, Mirzə Ələkbər Sabir, Üzeyir Hacıbəyov kimi qabaqcıl sənətkarlarla dostluğu və ünsiyyəti Qurban Pirimovun dünya görüşünün formalaşmasında böyük və həlledici rol oynamışdır.

Qurban Pirimovun ifaçılıq sənəti Azərbaycan opera sənətilə yaxından bağlıdır. Orkestrin gözəl və məharətli solisti olmaqla bərabər, Qurban

Pirimov opera əsərlərinin özlərinin yaranması uğrunda yorulmadan çalışan bir musiqiçi kimi tanınmışdır. R. M. Qlier “Şah Sənəm” operası üzərində işlərkən Qurban Pirimov ona yaxından kömək edib, xeyli qiymətli material vermişdir. Təsadüfi deyildir ki, Qlier Azərbaycan xalq musiqisini öyrənmək işində Qurban Pirimovu özünün müəllimi adlandırır. Görkəmli Azərbaycan bəstəkarlarından Müslüm Maqomayev Azərbaycan muğamlarını yazmağa və tutuşdurub tərtib etməyə başlayarkən, bir çox şeyləri Qurban Pirimovun ifasından yazmışdır.

Əgər onun müəllimi Mirzə Sadıq, Qurban Pirimovun özünün dediyinə görə, xanəndəni tarla müşayiət etmək sənətini o zamana qədər heç bir

musiqiçinin xəyalına gəlməyən bir yüksəkliyə və bədii kamilliyə çatdırmışdısa, unutmaq olmaz ki, bu sahədə Qurban Pirimov özü də həqiqətən yeni söz demişdir. Oxuyanı müşayiət edən tarzənin yaradıcılıq vəzifəsini dərinədən başa düşən Qurban Pirimov tar çalanda özünə məxsus bir sənətkarlıqla parlaq surətdə göstərmişdir ki, musiqidəki obraz, fikir, podtekst, ən incə boyalar və bir sıra bədii ifadə vasitələri tarın çalğısında özünü büruzə verir.

Şuşinski, F. Qurban Pirimov /F.Şuşinski //Azərbaycan xalq musiqiçiləri.-B.: Yazıçı, 1985.-S.276-291.

Абулгасымов, Ф.А. Курбан Пиримов и его роль в развитии музыкальной культуры Азербайджана: Автореф. дис. на соиск. учен. степ.

www.afrasiyab.musigidunya.az/

Azərbaycan muğamlarını gözəl bilən Qurban Pirimov öz ifaçılıq məharəti ilə Azərbaycan tar çalma sənətinin ən yaxşı ənənələrini inkişaf etdirmiş, bu ənənələri zənginləşdirmişdir.

Muğamlarımız Qurban Pirimovun ifasında çox aydın, dolğun, geniş və bitkin ifadəsini tapmış, texniki cəhətdən kamil və məharətli verilmişdir.

Qurban Pirimovun xidmətləri yüksək qiymətləndirilmiş, 1929-cu ildə ona Respublikamızın Əməkdar artisti, 1930-cu

Ədəbiyyat

Xatirə axşamı (tarzən Qurban Pirimovun anadan olmasının 125 illiyinə həsr edilmiş xatirə axşamı) //Azərbaycan.-2005.-27 dekabr.-S.7.

Rus dilində

канд. Искусствоведения. 17.01.02 /Ф.А. Абулгасымов.-Киев, 1983.-25 с.

Алиев, Ф. Жизнь, посвященная тару /Ф. Алиев //Бакинский ра-

ильде işə Respublikanın Xalq artisti adı verilmişdir. 1938-ci ildə Moskvada Azərbaycan incəsənəti dekadası keçirilərkən Qurban Pirimov “Şərəf nişanı”, 1955-ci ildə Qırımızı Əmək Bayrağı ordenləri ilə və Böyük Vətən müharibəsi illərində medallarla təltif olunmuşdur.

Böyük tarzən Qurban Pirimov 29 avqust 1965-ci ildə Bakı şəhərində vəfat etmişdir.

Xəlilzadə, F. Sənət dünyasının zirvəsində dayanan tarzən: Qurban Pirimov-125 /F.Xəlilzadə //Azərbaycan.-2005.-1 oktyabr.-S.9.

бочий.-2004.-31 августа.-С.4.

İnternetdə

www.musigi-dunya.az/

www.pencere.az/

Nailə Alişova



Türkiyənin görkəmli dövlət xadimi, Osmanlı dövlətinin hərbi naziri Ənvər paşa, Killigil 1880-ci ildə İstanbulda anadan olmuşdur. İstanbulda hərbi təhsil almışdır. O, 1903-cü ildə kapitan, 1907-ci ildə mayor, 1913-cü ildə qayməqam, 1914-cü ildə polkovnik, elə həmin ildə 34 yaşında ikən general-mayor, 1916-cı ildə isə general-leytenant hərbi rütbəsi almışdır.

1914-cü ildə Osmanlı ordusu Baş qərargah rəisi, 1915-ci ildə Osmanlı ordusu Baş komandirinin müavini, 1916-cı ildə Os-

manlı sultanının xüsusi yavəri, 1917-ci ildə hərbi nazir və Baş komandan müavini təyin edilmişdi.

O, “İttihad və tərəqqi” partiyasının liderlərindən biri, türk xalqlarının mə-nəvi – siyasi birliyi ideyasının – turançılığın fəal tərəfdarlarından idi.

1917-ci il fevral inqilabı nəticəsində Romanovlar mütləqiyyətinin devrilməsindən sonra Rusiya ərazisindəki türk xalqlarının milli azadlıq hərəkatının güclənməsi Ənvər paşada turançılıq ideyalarının reallaşmasına ümidi artırmışdı. O, Rusiyanın türk-müsəlman xalqlarının, o cümlədən, Azərbaycan xalqının həyatında baş verən ictimai-siyasi prosesləri yaxından izləmişdi.

1917-ci ilin sonlarında Qafqaz cəbhəsində və Cənubi Qafqazdakı hadisələr haqqında aldığı məlumat-

lardan sonra Ənvər paşada Rusiyanın müsəlman xalqlarına, o cümlədən Azərbaycan türklərinə konkret hərbi-siyasi kömək göstərmək meyli güclənirdi. Ənvər paşa ilk vaxtlar qardaşı Nuru paşanın rəhbərliyi ilə Tehrandə xüsusi bir qurum yaratmaq və həmin qurum vasitəsi ilə Azərbaycan, Dağıstan, Türküstan və hətta Əfqanıstanda cərəyan edən proseslərə fəal təsir göstərmək niyyətində idi. Bu planı bütünlüklə reallaşdırma bilməsə də, Qafqaz İslam Ordusunun yaradılması ilə Azərbaycan və Dağıstandakı milli azadlıq hərəkatını dəstəkləməyə müvəffəq olmuşdu. Ənvər paşa Qafqaz İslam Ordusu adı altında türk zabitlərinin rəhbərliyi və iştirakı ilə Azərbaycanda üç piyada diviziyadan ibarət hərbi korpus yaradılmasını planlaşdırırdı.

1918-ci ilin əvvəllərində Nağı Şeyxzamanlının başçılığı altında Azərbaycan dan gəlmiş nümayəndə heyəti ilə görüşdükdən sonra Ənvər paşa, qəti olaraq, Azərbaycan türklərinə hərbi yardım göstərmək qərarına gəlmişdi.

Ənvər paşa Qafqaz İslam Ordusuna da kimin başçılıq edəcəyinə də böyük əhəmiyyət verirdi. Bu vəzifəyə başqa namizədlərin də olmasına baxmayaraq, Ənvər paşa Qafqaz İslam Ordusunun komandanı vəzifəsini qardaşı Nuri paşaya etibar etmişdi.

1918-ci il aprelin 5-də Ənvər paşa Qafqaz İslam Ordusunun təşkil olunması və onun qarşısında duran vəzifələrə dair təlimnaməni təsdiqləmişdi.

Nuru paşa Gəncəyə yetişdikdən sonra aydın oldu ki, Azərbaycanın müstəqilliyinin qənim kəsilmiş Bakı Soveti qoşunlarının artıq Gəncə istiqamətində başladıkları hücum əməliyyatının qarşısını almaq üçün yerli qüvvələrdən qısa müddətdə güclü ordu yaratmaq olmayacaqdır. Odur ki, Nuru paşa Türkiyə rəhbərliyi, o cümlədən Ənvər paşa qarşısında Azərbaycana türk hərbi

qüvvələrinin göndərilməsi barədə məsələ qaldırdı. 1918-ci ilin iyunun 4-də Batumda Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti ilə Osmanlı dövləti arasında imzalanan müqavilədən sonra Ənvər paşa Azərbaycana hərbi qüvvələr göndərilməsinə dair göstəriş vermişdi.

Ənvər paşa Bakının azad olunması əməliyyatını qələbə ilə başa çatdırmaq üçün 15-ci türk diviziyasının da Azərbaycana göndərilməsinə nail olmuşdu.

Ənvər paşanın Bakının azad edilməsinin nə qədər böyük önəm verdiyi onun Nuru paşaya göndərdiyi teleqramda da aydın görünür. "Böyük Turan imperatorluğunun Xəzər kənarındakı zəngin bir qonaq yeri olan Bakı şəhərinin zəbti xəbərini böyük bir sevinc və mutluluqla qarşıladım. Türk və İslam tarixi sizin bu xidmətinizi unutmayacaqdır. Qazilərimizin gözündən öpər, şəhidlərimizə fatihələr ithaf edərim".

Birinci Dünya müharibəsinin nəticələrinə əsasən, Osmanlı hökuməti istefa vermək məcburiyyətində qaldıqda, Ənvər paşa Azərbaycana gəlmək

və ölkənin müstəqilliyinin möhkəmləndirilməsinə xidmət göstərmək niyyətində idi.

1918-ci ildə müttəfiqlər tərəfindən məğlub edilmiş Osmanlı dövləti üçün təslim aktı olan Mudros barışıqı imzalanandan sonra Ənvər paşanın həyatına təhlükə yarandı. Belə olduqda o, 1918-ci il noyabrın 8-də hökumətin bir neçə üzvü ilə birlikdə Azərbaycana gəlmək üçün gizlicə Türkiyəni tərk etmək məcburiyyətində qalmış. Alman gəmisini ilə Krıma gəlmiş, lakin Ənvər paşa Şimali Qafqazda hərbi şəraitin kəskinləşməsi üzündən Azərbaycana gələ bilməmişdi və Moskvaya getmişdi. Ənvər paşa burada "İslam ihtilal cəmiyyətləri ittihadı"nı yaratmışdı. Bu cəmiyyətin nümayəndəsi kimi Azərbaycana gəlmiş və 1920-ci il sentyabrın 1-7-də Bakıda keçirilən Şərq xalqlarının qurultayında iştirak etmişdi. Qurultayda iştirak edən türk kommunistlərinin tələbi ilə onun çıxışına imkan verilmədikdə, Zinovyevin təklifi ilə Ənvər paşanın çıxışının mətni bolşevik Ostrovski tərəfindən oxunmuşdu.

Lakin bolşevik hökuməti ilə əməkdaşlığın onun əqidəsinə zidd olduğunu anlayan Ənvər paşa 1922-ci ildə yenidən Bakıya gəlmiş və buradan Türküstanə keçmişdi. Türküstanə sovet-bolşevik işğal-

çılarına qarşı azadlıq mübarizəsinə qoşulmuşdu. Ənvər paşa 1922-ci il avqustun 4-də indiki Tacikistan ərazisində, Abı-Dərya çayı kənarında bolşevik qüvvələrinə qarşı döyüşdə şəhid olmuşdu.

XX əsrin 90-cı illərində onun cənazəsinin qalıqları İstanbula gətirilərək burada torpağa tapşırılmışdı.

Ədəbiyyat

Sevgili Naciyə! Ənvər paşanın son məktubu //Yeni Azərbaycan.- 2001. – 2 noyabr. – S.9.

Aydemir, Ş.S. Makidoniyadan Orta Asiyaya Enver paşa /Ş.S.Aydemir.- İstanbul, 1993. – S.125.

Şeyxzamanlı, N. Azərbaycan istiqlal mücadiləsi xatirələri /N.Şeyxzamanlı.-B.,1997.- S. 107.

Şəkili, İ. Ünvensiz məktublar /Alman qadını Anna Blokun Türkiyənin hərbi və siyasi xadimi Ənvər paşaya sevgi məktubları /İ.Şəkili //Ədəbiyyat qəzeti.- 1995.- 27 yanvar. – S.7.

Turan, A. Gülü güldən edən Ənvər paşa... (dr.Yusif Yədiklinin “Ənvər paşa. Nitqləri, məqalələri, bəzi bəyannamələri

və məktubları”) /A.Turan //Ədəbiyyat qəzeti.- 2005.- 25 noyabr. – S.5.

Umudlu, İ. Ənvər paşa vətənə döndü /Osmanlı imperiyasının vətəndaşı Gənc Türklər inqilabının, İttihad və Tərəqqi Partiyasının liderlərindən biri haqqında /İ.Umudlu //Ayna.-1996.-10 avqust.- S.4.

İnternetdə

www.azeribloq.com
www.day.az
www.xazar.com

www.racfoqlu.az
www.wikipedia.org

Samirə Eminova



Əhməd Haşım oğlu Məlikov (Qəmərinski) 1880-ci ildə Bakı şəhərində anadan olmuşdur. İçərişəhərdə boya-başa çatan Əhməd Sultanməcid Qənizadənin məktəbində təhsil almışdır. Əhməd Qəmərinskinin gənclik illəri Bakıda teatr sənətinin sürətlə inkişaf etdiyi dövrə təsadüf etmişdir. Səhnəyə ilk dəfə 1906-cı ildə Balaخانıda həvəskar aktyorların hazırladığı “Adı var, özü yox” (N.B. Vəzirov) tamaşasında çıxıb. Sonralar “Nicat” Cəmiyyəti-

nin nəzdindəki teatr trupasının aktyoru olmuşdur.

Səhnədə tanınmış aktyorlar Sıdqi Ruhulanın, Hüseyn Ərəblinskinin oyununu gördükdən sonra Əhməd Qəmərinski dərk etmişdir ki, o, yalnız aktyor ola bilər. Çünki onun fitri istedadı və sənətə olan tükənməz məhəbbəti var idi. 1908-ci ildən etibarən Əhməd Qəmərinski azərbaycanlı aktyorlarla birlikdə Azərbaycanın bir sıra kənd və rayonlarını gəzib ən ucqar guşələrdə aktyor dostları ilə birlikdə çıxışlar etmiş, Azərbaycan, eyni zamanda dünya dramaturgiyasının ən tanınmış əsərlərində müxtəlif obrazlar yaratmışdır. Onun teatr məktəbi bax, beləcə yaranıb. Məsələn, Nadir şah faciəsində Ədhəm xan, “Otello” tamaşasında se-

nator Brabansion obrazlarını yaradıb. Əhməd Qəmərinskini bir aktyor kimi şöhrətləndirən onun Ə. Haqverdiyevin “Pəri-cadu” tamaşasındakı şeytan obrazı olmuşdur. Bu tamaşadan sonra aktyorların, o cümlədən tamaşaçıların Əhməd Qəmərinskiyə olan münasibəti dəyişmişdir. Onun özünə məxsus ifa tərz, nitq mədəniyyəti diqqəti cəlb etmişdir. Qəmərinski ləqəbini ona Hüseyn Ərəblinski vermişdir. Qəmərli kəndindən qastroldan qayıdarkən dostuna Qəmərinski təxəllüsünü təklif etmiş və Əhməd həyatının sonunadək bu soyadı daşımışdır.

O, həmçinin yazıçılıqla da məşğul olmuş, tarixi və müasir mövzuda yazdığı 12 əsərinin demək olar ki, hamısı 1910-1920-ci il-

lərdə H. Ərəblinski, S. Ruhulla və başqa görkəmli sənətkarlar tərəfindən tamaşaya qoyulmuşdur. Bunlardan “Cavanlar”, “Tufan Kərbəla”, “Rüstəm və Söhrab”, “Məkr-i-zənən”, 1920-1945-ci illərdə yazılmış “Eşq-məhəbbət”, “Məktəb vodevili”, “Ziyarət nəticəsi”, “Maymaq” və s. kiçik həcmli pyeslərdə Ə. Qəmərinski ictimai hə-

yatda baş verən mühüm problemlərə toxunmuşdur. Onun köhnəliyi, fanatizmi ifşa edən acı satirası qaraguruhçu adamları qəzəbləndirir və onlar müəllifə qarşı kəskin hücumlar edirdilər. Əhməd Qəmərinskiyin yazdığı kiçik həcmli əsərlər bu gün də öz əhəmiyyətini itirməyib.

Ə. Qəmərinski Azərbaycan yeni yaranmaqda olan kino sahəsinə

də maraq göstərmiş, “Almaz”, “Səbuhi” və “İsmət” filmlərində bir sıra epizodik rollara çəkilmişdir.

1940-cı ildə Əməkdar incəsənət xadimi adına layiq görüldü.

Əhməd Qəmərinski 9 mart 1952-ci ildə Bakıda vəfat edib.

Ədəbiyyat

Qəmərinski //Azərbaycan Sovet Ensiklopediyası: on cildə.-B.: ASE, 1979.- C. III.-S.136.

Qəmərinski Əhməd Haşım oğlu Məlikov //Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti Ensiklopediyası:

II cildə.-B.: Lider nəşriyyatı, 2005.-C.II.-S.148.

İnternetdə

www.xalqqazeti.com/
www.customs.net/

www.mct.gov.az/

www.wikipedia.org/

Nailə Alışova



Tarixin müxtəlif mərhələlərində aşıq sənətini təmsil edən saz-söz ustaları yazılı ədəbiyyatın klassikləri ilə eyni səviyyədə dayanan sənətkarlar olmuşlar. Belə sənətkarlardan biri də XIX-XX əsrlərdə yaşayıb-yaradan, saz-söz sənətinin zirvəsində dayanan ustad sənətkar aşıq Hüseyn Bozalqanlıdır.

Hüseyn Cəfərqulu oğlu Quliyev (Hüseyn Bozalqanlı) 1860-cı ildə Tovuz rayonunda Bozalqanlı kəndində anadan olub. Kənddə yeni açılan dini məktəbdə, molla Səməd Axundun məktə-

bində üç il təhsil alıb, ərəb və fars dillərini mükəmməl öyrənib. Çox kiçik yaşlarından şeirə, sənətə bağlanıb, hələ on iki yaşında ikən şeir yazmağa başlayıb. Toylarda, məclislərdə aşıqlara qulaq asıb, aşıq sənətinə də uşaqlıqdan valeh olub.

Cəmi üç ay aşıq Məmmədquluya şagird olub. Fitri istedadla malik olan Hüseyn toylarda, ziyafətlərdə bacarıqlı aşıq kimi şöhrət qazanıb. Bu, təsadüfi deyildi – Hüseyn haqq aşığı idi, dərsi də ona möcüzələr yaradan Allah vermişdi.

Aşıq Hüseyn Bozalqanlı həmişə hazırcavab, özünə inamlı olub. Atası Məşədi Cəfərqulu kimi cömərdliyi, qəhrəmanlığı ilə seçilən nadir şəxsiyyətlərdən biri hesab edilmişdi. O, həmişə üstündə sazla yanaşı, mauzer də gəzdirmiş...

Aşıqlarla dəyişmədə heç vaxt sözünü birinci deməzmiş, öz rəqibinə fürsət verər və nəticədə təmkinilə qalib gəlirmiş.

Görkəmli sənətkar Qurbani, Abbas Tufarqanlı, Vaqif kimi sənətkarların irsi ilə tərbiyələnən, aşıq poeziyasının bütün formalarında yaratdığı şeirlərlə - gözəlləmələr, qoşmalar, təcnislər, do-daqdəyməzlər, divanilər, gəraylılar, dastanları ilə aşıq və şairlər içərisində həmişə seçilmiş.

Azərbaycan xalq yaradıcılığının inkişafında da Aşıq Hüseynin böyük xidməti olub. O, "Qara Tanrıverdi", "Nəriman", "Xanlar", "Hacı Tağı" dastanlarının yaradıcısıdır. "Koroğlu" dastanının ən kamil bilicisi məhz Aşıq Hüseyn hesab edilib. Dastanın bir neçə qolu – "Koroğlunun Toqat səfəri", "Bağdad səfəri", "Həmzənin Qıratı apar-

ması”, ”Koroğlunun vuruşması” və s. qolları Aşıq Hüseynin dilindən yazılıb.

Bu böyük sənətkar dövrünün görkəmli tarixi şəxsiyyətləri ilə qarşılaşıb və həmişə də onların məhəbbətini qazanıb.

Metex qalasında həbsdə olarkən N.Nərimanovla yaxından tanış olmuş və sonradan ”Qoca Şərqi Nərimanı gəlirmi?” şeirini və ”Nəriman” dastanını yazmışdır.

Bədahətən söz deməkdə də Aşıq Hüseynin əvəzi olmayıb. Buna görə də sevimli Xalq şairimiz Səməd Vurğun onu ”əli qılınclı şair” adlandırıb və

həmişə ona dərin məhəbbət bəsləyərdi.

”Geri dur” müxəmməsi və digər şeirlərindən aydın olur ki, Hüseyn Bozalqanlı Sədi, Firdovsi, Füzuli kimi klassiklərin əsərlərinə dərinləndirilib. Satira isə onun yaradıcılığında xüsusi yer tutub. Müxəmməslərində satirik poeziyamızın novatoru Sabir duyğuları duyulur.

1937-ci il noyabrın 13-də aşıq Hüseyn Bozalqanlı Azərbaycan Yazıçılar İttifaqının üzvü və ittifaq nəzdində olan Aşıqlar bölməsinin rəhbəri seçilib. Ustad sənətkar I və II Aşıqlar qurulu-

şlarının, eləcə də, Moskvada keçirilən Azərbaycan ədəbiyyatı və incəsənəti ongunlüyünün iştirakçısı olub. Şairin əməyi dövlət tərəfindən çox yüksək qiymətləndirilib. O, ”Şərəf nişanı” ordeni və Fəxri fərmanla mükafatlandırılıb, 1941-ci il oktyabrın 16-da isə Azərbaycanın Əməkdar incəsənət xadimi adına layiq görüldü.

Hüseyn Bozalqanlı 1941-ci il noyabrın 13-də vəfat edib. Qəbri Bozalqanlı kəndinin el qəbiristanlığındadır.

Ədəbiyyat

Aşıq Hüseyn Bozalqanlının Kəlbəcər səfəri: Dastan /top.tərt. və red. fil.elm.n. Şamil Əsgər Dəlidağ.-B.: Sabah, 2004.-146 s.

Aşıq Hüseyn Bozalqanlı //Azərbaycan aşıq şeirindən seçmələr: 2 cilddə.-B.: Şərq-Qərb, 2005.-C.II.-S.133.

Quliyev, F.Obyektivlik nəminə /F.Quliyev // Yeni

Azərbaycan.-2003.- 24 avqust.-S.5.

Quliyev, F.Qüdrətli sənətkar /F.Quliyev //Yeni Azərbaycan.-2002.-15 noyabr.-S.6.

Rus dilində

Стихи /пер. В.Кафрова.-Б.:Язычы, 1984.-

27 с.

İnternetdə

www.customs.net/news

www.wikipedia.org

www.wikisource.org

Nailə Alışova



Murtuza Muxtarov 1855-ci ildə Bakının Əmircan kəndində arabacı ailəsində anadan olub və əmək fəaliyyətinə də bu kənddə başlamışdır. O, da, Bakının bir sıra milyonçuları kimi adi fəhlədən neft maqnatı səviyyəsinə yüksəlmişdir. Uzun müddət malakeşlik etdikdən sonra araba ilə neft daşımış, xırda podratçılıqla məşğul olmuşdur. Qara qızıl fantanları nəhayət onun da üzünə gülərək, əlini milyonlara çatdırmışdır.

1870-ci ildən Balaxanı, Zəbrat kəndləri ətrafındakı mədənlərdən birində

fəhləlik etmişdir. Burada adi fəhlə kimi işə başlamış, sonra usta təyin edilmişdir. İxtiraçılıq qabiliyyəti, qazma dəzgahınınin təkmilləşdirilməsi, dözümlü və qətiyyəti sayəsində sahibkara çevrilmiş, şəxsi qazma konтору açmışdır.

M.Muxtarovun adı daha çox Bakıda neft çıxarılması texnologiyasının inkişafı ilə bağlıdır. Ali texniki təhsili olmasa da neft maqnatları içərisində neft yataqlarınınin sirrini və qazma işlərini onun kimi dərinədən bilən ikinci bir sahibkar, çətin ki, tapılaydı.

M.Muxtarov diplom-suz neft mühəndisi kimi şöhrət tapmış, Azərbaycan neft sənayesi tarixinə özünün ixtirası ilə daxil olmuşdur. 1895-ci ildə dünyada ilk dəfə metal ştanqlarla zərbə qazma dəzgahını quraşdırmış və bunun üçün dövlət patenti

almışdır. O, bu ixtirasına "Bakı qazma sistemi" adı vermişdir. Həmin dəzgahın əvvəlkilərdən üstünlüyü çox idi. Onun bir sıra digər ixtirası da vardır.

Əsasını 1891-ci ildə qoyduğu "Muxtarov M" şirkəti neft sənayesi üçün texniki avadanlıq buraxmış və neft quyuları qazmaqla məşğul olmuşdu.

Bundan əlavə özünün xüsusi mədənləri də vardı. Elektrik qatırı ilə Bakıdan Buzovnaya gedərkən Sabunçudan sonra birinci dayanacaq onun adı ilə "Muxtarovka" adlanır. Bu dayanacağın ətrafındakı bütün neft quyuları vaxtılıq ona məxsus olmuşdu.

M.Muxtarov XIX əsrin axırlarında Bibiheybətdə qazma avadanlığı zavodunu işə salmışdır. Muxtarov zavodun buraxdığı dəzgah və avadanlığı Rusiyaya və xarici ölkələrə də satmışdır.

M.Muxtarov geniş xeyriyyəçilik fəaliyyəti göstərmiş, ictimai binaların, məktəblərin inşasına heş zaman vəsaitini əsirgəməmişdir. O, “Nəşri maarif” və “Nicat” cəmiyyətlərinin işində fəal iştirak etmiş, idarə heyətlərinin üzvü olmuş, mətbuata, maarif və mədəniyyətə, incəsənət xadimlərinə qayğı ilə yanaşmış maddi və mənəvi köməyini əsirgəməmişdi.

Bakıda və ətraf kəndlərdə, Rusiya və Avropanın bir sıra şəhərlərindəki çoxlu binalar onun adı ilə bağlıdır.

Həyat yoldaşı Liza xanım Avropa səyahətində olarkən Venetsiyadakı binaların arxitekturası Muxtarovu valeh etmiş, Bakıda bir il ərzində (1911-

Mirzəyev, G.M. Azərbaycan neft sənayesinin milyonçuları /M.G.Mirzəyev, M.Mirzəliyev //Neft haqqında nə bilirsiniz?.-B.: ”MBM”, 2005.-S.122-123.

Джанахмедов, А.
Нефтяной магнат
Муртуза Мухтаров /А.

www.adam.az

1912) onlara oxşar saray tikdirmişdir. Memar İ.K. Ploşkonun layihəsi əsasında fransız qotik üslubunda tikilmiş bu mülk indi onun adına olan küçədəki “Səadət” sarayının binasıdır.

M. Muxtarov bizə əzəmətli binalar miras qoyub getmişdir. 1910-cu ildə Əmircan kəndində tikdirdiyi məscid binası indiyədək öz memarlıq quruluşu və əzəməti ilə göz oxşayır.

1913-cü ildə Abşeronun qumsal dəniz sahilində maya qülləsi, Mərdəkanın Pirhəsən adlanan yerində Axund Mirzə Abu Turabın qəbri üstündə günbəz, Vladiqafqaz şəhərində məscid, Kislovodskda, İtaliyanın Florensiya şəhərində mövcud

Ədəbiyyat

Məmmədov, T. Murtuza Muxtarovun bağı: Mərdəkan Dendaririsi /T. Məmmədov.-B., 2000.-124 s.

Nizami qızı, H. Haqsızlıq: Bakı milyonçusu

Rus dilində

Джанахмедов.-Б.:
Чашыоглу, 2000.-66 с.

İnternetdə

www.akademiya.net

olan gözəl, yaraşqlı binalar M. Muxtarovun pulu ilə tikilmişdir.

1908-ci il iyunun 3-dən fəaliyyətə başlamış “Tərəqqi” qəzeti “İrşad” mətbəəsində Muxtarovun pulu ilə çap edilmişdir.

Təbiətə çox məğrur olan bu şəxsin həyatı faciə ilə bitmişdir. Bakıda Aprel inqilabının ilk günləri idi. Bu günlərdən birində 1920-ci ildə Muxtarov Vrangel (indiki Əhməd Cavad) və Persidski (indiki Muxtarov) küçələrinin tinindəki mənzilinə iki silahlı hərbiçi gəlir. Muxtarov qapını açıb, onları gördükdə atəş açıb, onlardan birisini öldürür, ikinci gülləni də öz alınına vurmuşdur.

Murtuza Muxtarova qarşı /H. Nazım qızı //Mədəniyyət.-2007.-22 iyun.-S.3.

www.forum.azinba.com

Nailə Alişova

Qarabağın Azərbaycan poeziyasına bəxş etdiyi istedadlı el şairlərindən biri də Aşıq Pəridir. Aşıq Pəri 1810-ci ildə Cəbrayılın Maralyan kəndində anadan olub. Azərbaycanın XIX əsr qadın aşığıdır.

Tədqiqatçıların fikrincə, Azərbaycanın Cəbrayıl bölgəsində dünyaya gəlmiş Aşıq Pəri gənclik illərində Şuşaya köçmüş, ömrünün sonuna kimi orada yaşamışdır. İlk təhsilini doğulduğu Cəbrayıl bölgəsində alan Aşıq Pəri gözəl, ağıllı istedadlı bir xanım olmuşdur. Məktəbi bitirdikdən sonra aşiq şeiri ilə maraqlanmağa başlayıb. Qısa zaman içində şan-şöhrəti hər yana yayılıb və öz dövrünün aşığılarının diqqətini özünə çəkib. Onun yaradıcılığı ilə məşğul olan həm Azərbaycan, həm də

Avropa şərqşünasları Aşıq Pərini işvəli bir nazənin kimi təqdim edərək bədhəştən şeirlər deyən, azad ruhlu, həyatsevər bir qadın olduğunu yazıblar. Deyilənə görə Aşıq Pəri çox nakam ömür sürmüş, dövrünün kişi şairləri ilə deyişmiş, lakin onun bu müstəqilliyi ərinin xoşuna gəlmədiyindən şəxsi həyatı olduqca sıxıntılı və acınacaqlı keçmişdir.

Firudin bəy Köçərli onun bilikli, gözəl bir xanım olduğunu yazır. Aşıq məclislərində böyük hörmətə sahib olub. Şairlər onun gözəlliyini öz şeirlərində vəsf etmişlər. Aşıq Pəri Mirzə Həsən, Kərbəlayı Abdulla Canı-zadə, Cəfər Gülhan Nəva, Mirzəcan Mədətov və s. aşığılarla və şairlərlə deyişmişdir. Bu deyişmələrin hamısında uğur qazanmışdır. Ölimizdə

əsasən qoşmaları var. Bu qoşmalar sadə və anlaşıqlı bir dillə söylənilmişdir. Dövrünün tanınmış aşiq və şairləri arasında böyük nüfuz qazanmış Aşıq Pəri haqqında hələ XIX əsrdə Rusiyada və Avropada çap edilmiş məcmuələrdə məlumat verilirdi. Deyirlər ki, Aşıq Pəri həm də cəsarətli, yeri gəldikdə kəskin danışmağı bacaran, o cümlədən yumşaq yumora malik çox həssas bir qadın olub.

Aşıq Pərinin adı həmişə qəlblərdə yaşamaqdadır. Azərbaycan qadınlarının aşiq sənətinə meyl edənlərin təşəbbüsü ilə respublikamızda “Aşıq Pəri” məclisi fəaliyyət göstərir. Məclisin üzvləri keçmiş ədəbi irslərini ləyaqətlə qoruyaraq, Aşıq Pərinin adını öz yaradıcılıqlarında yaşatmağa çalışırlar. Nə qədər ki,

Azərbaycanda şeirə, sənətə məhəbbət və qiymət var, XIX əsrdə yaşayıb-yaratmış Aşıq Pəri də

qədirlən insanların yadından çıxmayacaqdır.

Aşıq Pəri təxminən 1847-ci ildə (deyilənə gö-

rə 34-35 yaşında) Şuşa şəhərində vəfat etmişdir.

Ədəbiyyat

Qoşmalar. Gəraylı //Könül çırpıntıları kit-da.-B.: Gənclik, 1972.-S.21-24.

Qoşmalar.Deyişmələr //Azərbaycan qadın şairləri antologiyası.-B.:

Avrasiya Press, 2005.-S.48-55.

Aşıq Pəri //Azərbaycan aşıq şeirindən seçmələr: 2 cildə.- B.: Şərq-Qərb, 2005.- C.I.-S.274-278.

Xəlilzadə, F. Aşıq Pəri /F.Xəlilzadə //Azərbaycan.-2005.-3 aprel.-S.6.

Məmmədova, S. Aşıq Pəri və bəzi müasirləri /S.Məmmədova //Azərbaycan müəllimi.-1982.-5 fevral.-S.5.

İnternetdə

www.folklorumuz.azeriblog.com

www.wikipedia.org

Məmməd Məmmədov



Türk ədəbiyyatının ən böyük satira ustası olan, böyük ədəbi nüfuz qazanmış yazıçılardan biri də Əziz Nesindir. Əsl adı Məhməd Nüsrət olan yazıçı 1915-ci ilin dekabrında İstanbulda, Heybəliadada dünyaya göz açmışdır. 1940-cı ilin ortalarından etibarən müxtəlif qəzet və jurnallarda əməkdaşlıq etmiş, Səbahəddin Alinin hökumət əleyhinə çıxışlarına görə bağlanmış “Marko Paşa” satirik qəzetində işləmişdir. Qələmə aldığı hekayələrdə, əsasən Türkiyə həyatının ictimai ziddiyyətlərini

(“Hansı partiya qalib gələcək” (1957), “Afərin”(1959), “Kor döyüşü”(1959) və s.); istismarçı həyat tərzini (“Orkestr adam”, “Əgər mən qadın olsaydım”, “İş adamı” və s.); dini təəssübkeşlik və cəhəlləti (“Necə hacı oldum”, “Allah qəbul eləsin” və s.) tənqid hədəfi seçmişdir.

Əziz Nesinin müsbət qəhrəmanları daha çox kiçik məmur, sənətkar və işsiz yoxsullardır (“Yoxsulluğa eşq olsun!”, “Satış məsələsi”, “Meydan saatları” və s.). Çox sayda hekayə kitabının – “Geri qalan” (1948), “İt quyruğu” (1955), “Fil Həmdi” (1955), “Damda dəli var” (1956), “Ölmüş eşşək” (1957), “Bizdən adam olmaz” (1962), “Vətən sağ olsun”(1968), “Yaşasın məmləkət” (1969), “Heyvan deyib keçmə” (1980) və s.; romanlarının – “Qadın olan kişi” (1955), “Erkək Səbahət” (1957),

“Qol kralı Səid hopsəid”(1957), “Saçqıran” (1959), “Tək yol”(1978) və s. pyeslərin – “Bir az gələrsinizmi” (1958), “Toros canavarı” (1963), “Tut əlimdən, Rovni” (1970) və s. şeir kitablarının – “Sağlıqla qalın” (1990), “Sivas acısı” (1995) və s. felyeton və satirik nağılların müəllifidir. Ümumi tirajı altı milyona çatan bu əsərlər dünyanın 30-dan artıq xalqının dilinə, o cümlədən Azərbaycan dilinə tərcümə olunmuşdur. Pyesləri neçə-neçə ölkədə, həmçinin Azərbaycan səhnələrində tamaşaya qoyulmuşdur. Yazıçı iki dəfə Bakıda olmuşdur.

Əziz Nesin təkcə Türkiyənin deyil, eləcə də dünya satirik ədəbiyyatının ən istedadlı nümayəndələrindəndir. O, İtaliyada keçirilən beynəlxalq müsabiqədə iki il dalbadal birincilik qazanmışdır. Neçə-neçə şeir, roman və heka-

yə müəllifi olan tanınmış yazıçı 1972-ci ildə kimsəsiz uşaqlara yardım məqsədilə “Əziz Nesin vəqfi” yaratmış, kitablarından gələn bütün gəliri həmin vəqfə bağışlamışdır. 1992-ci ildə keçirdiyi infarktdan sonra yazıçı: “Aslan kimiyəm, amma ürəyim yaralıdı”- demişdir.

Yazıçı həm də şəxsiyyət olaraq, cəmiyyəti saflaşdırmaq yolunda bütün həyatı boyu mübarizə aparmışdı. Bu yolda təqib də olunmuş, dəfələrlə mühakimə də edilmiş, sürgünə də göndərilmişdi, məhbəsdə də yatmışdı, lakin əqidəsindən dönməmişdi.

Əziz Nesin həqiqətən kiçik satirik və yumoristik hekayənin böyük ustasıdır. Əsərlərinin ictimai məzmunu, maraqlı kompozisiyası, yığcam süjeti, lakonik dili təqdirəlayiqdir. Oxucu onları sanki birməfəsə mütaliə edir.

O, eyni zamanda şeirlər müəllifi kimi tanınmışdı. Türkiyə ədəbiyyatında “daşlama” adıyla bilinən həcv xarakterli kəskin damğalayıcı şeirləri, onun “Əziznamə” kitabında toplanmışdır. Bu şeirlər özünün ümumi ruhuna görə dahi Sabirin “Hop-hopnamə”sinə yaxındır.

Əziz Nesin olduqca sadə və təvazökar, istedadlı ol-

duğu qədər də zəhmətkeş bir yazıçı olmuşdur. Onun əsasən hekayələr məcmuəsi olan onlarla kitabı işıq üzü görmüşdür ki, bu kitabların demək olar, hamısı oxucular tərəfindən böyük rəğbətlə qarşılanmışdır. Əziz Nesinin qələmi hər zaman vətənin, xalqın səadəti üçün çalışmışdır.

Ən yeni dövr türk satirik ədəbiyyatının böyük təmsilçisi olan Əziz Nesin 1995-ci ilin iyul ayında vəfat etmiş, vəsiyyətinə uyğun olaraq, heç bir mərasim keçirilmədən Çatalcada “Əziz Nesin vəqfi”nin bağçasında torpağa tapşırılmışdır.

Ədəbiyyat

Seçilmiş əsərləri.-B.: Şərq-Qərb, 2006.- 240 s.

Futbol kralı: Satirik hekayələr və roman.-B.: Gənclik, 1988.- 222 s.

Hekayələr.-B.:Azərneşr, 1985.- 164 s.

Rus dilində

Избранные произведения.- М.: Художественная литература, 1985.- 542 с.

Если бы я был Женщиной: Юмористические Рассказы, роман.- Ташкент, 1988.- 576 с.

Рассказы: Для сред. и ст. шк. возраста.- Б.: Гянджлик, 1988.- 165 с.

Adilə Abdullayeva

Əsədullayeva Ümmülbanu (Banin) 1905-1992

Nasir



Məşhur Azərbaycan milyonçuları Şəmsi Əsədullayevin və Musa Nağıyevin nəvəsi, Azərbaycan Demokratik Respublikasının nazirlərindən biri, milyonçu Mirzə Əsədullayevin qızı Ümmülbanu 1905-ci ilin yanvar ayında gözdən-könüldən uzaq bir kənddə dünyaya göz açıb.

Banin danışdı: "Mən doğma anamı tanıyırdım. 1905-ci ildə inqilabı gərginliyi aradan qaldırmaq istəyən hakimiyyət Qafqazı millətlərarası qarşıdurmaya təhrik etdi.

Azərbaycanlıları, erməniləri, rusları, kürdləri, iranlıları üz-üzə qoydular. Anamı qəddarlıqdan və ağlasığmaz talanlardan qorumaq, eyni zamanda doğmaq üçün atam onu doğma Bakıdan uzaqda yerləşən bir kəndə göndərir. Doğuş çox ağır keçir, yaxınlıqda həkim olmadığından anam həyatla vidalaşır, mən isə sağ qalıram". Bu hadisədən sonra anasının şərəfinə qızını Ümmülbanu adlandırırlar. Doğulduğu kimi, Ümmülbanu sonrakı həyatı heç də rəvan keçmir. Körpə ikən anasını itirmiş, avropalı dayə fröyleyn Anna onun təlim – tərbiyəsi ilə ciddi məşğul olmuş, bir sıra avropa dillərini öyrənə bilmişdir.

Onun avtobioqrafiyası ilə tanışlıq göstərir ki, ziddiyyətli və mürəkkəb bir dövrdə yaşamışdır.

Həyatı ziddiyyətlər burulğanında keçmiş yazıçının cəmiyyətə, dövrə, quruluşa, ailəyə, ayrı-ayrı fərdlərə münasibəti bir-mənəli olmamışdır. Ümmülbanunun uşaqlıq və gənclik illəri XX yüzilliyin əvvəllərindən başlanır, əsrin bu illəri böyük faciələr, paradokslar, emosiyaların coşub-daşan, "insan ruhunun yüksəlişi və enişi əsridir". Bu dövr tariximizin sosial-iqtisadi, ictimai- siyasi və mədəni proseslərlə zəngin olan 20 illik (1900- 1920) bir zamanıdır. Bəllidir ki, məhz bu dövrdə Azərbaycan xalqının milli şüurunun inkişafı tarixində keyfiyyətə yeni mərhələ başlanır, milli azadlıq mübarizəsi yeni yüksək mərhələyə qədəm qoyur.

Xarici pasport alıb Türkiyəyə qaçmaq üçün istəmədiyi, lakin hörmətli bir şəxsə ərə gedir. O, 19

yaşında Türkiyədə əri Bababəy Qocayevdən ayrılaraq Parisə doğmalarının yanına yollanır. Ögey anası ilə olan gərgin münasibətləri Banini evdən çıxmağa və müstəqil həyata atılmağa məcbur edir.

Banin iş axtarmağa başlayır. Məlumatlara görə, Banin bir müddət maneken, sonra mağazada satıcı, dəftərxanada kاتبə, tərcüməçi işləyir... İmkani çatən bütün peşələrə yiyələnən Banin fransalı dostlarının məsləhəti ilə xatirələrini qələmə almağa başlayır. "Qafqaz günləri" adlı tərcümeyi-hal xarakterli romanı onun 15 illik uşaq dünyagörüşünün məhsulu olub, Azərbaycanın ziddiyyətlərlə dolu olan tarixindən bəhs edir. Həmin roman XIX əsrin ilk on illiyindən başlanan kəşməkeşli tariximizin, mədəniyyətimizin aynasıdır. Bu tarixi gedişi biz azərbaycanlıların çoxu hələ yaxşı dərk etmir, bu tarix eyni zamanda bizim xalqın milli şüurunun formalaşması üçün də bir salnamədir.

1980-ci ilin sonuna kimi Ümmülbanu (Banin) fransız yazıçısı kimi ta-

nınırdı. Bir azərbaycanlı kimi, Ümmülbanunu ictimai-siyasi quruluşun dəyişməsi, aşkarlıq və demokratiya əslən tanıtdı. Çünki sovetlər dönəmində onu yalnız fransız yazıçısı kimi tanıyırdılar.

Yasaq və qadağalar illərində Ümmülbanunu həmyerlimiz kimi tanıya bilmirdik. Lakin 80-ci illərin əvvəllərindən ümumittifaq mətbuatı ilə yaxından tanışlıq, yazıçı və mədəniyyət işçilərimizin, alimlərimizin Fransada görüşləri Ümmülbanunu bizə tanıtdı. Yazıçı Anar 9 yanvar 1985-ci ildə "Bakı" qəzetində dərc etdirdiyi "Fransa görüşləri" adlı oçerkində fransız yazıçısı, həmyerlimiz, Banin ləqəbi ilə tanınan Ümmülbanu Əsəddullayeva barəsində məlumat vermişdi. 1986-cı ildə Banin "İzvestiya"nın Fransadakı müxbiri Yuri Kovalenko ilə geniş söhbət etmiş, özünün rus yazıçıları İ.A. Bunin, N.A. Teffı, habelə rəssamlardan A.Benua və başqaları ilə olan dostluğundan xeyli danışmışdır. 1987-ci ildə M. Sərvər rus dilindən Ümmülbanunun "İvan Buninin son höcəti" sənədli povestini tərcümə

edib, "Azərbaycan" jurnalının 12 sayında çap etdirmişdir. Bu povest ömrünün sonuna kimi Oktyabr inqilabı ilə barışmayan, lakin hər dəqiqə, hər an vətən həsrəti ilə alışıb-yanan böyük rus yazıçısı – mühacir İvan Bunin haqqında yazılmış xatirələrdir.

1946-cı ildə dərc olunan Baninə şöhrət gətirən "Qafqaz günləri" kitabından sonra onun "Paris günləri" (1947), "Ernst Yungenlə görüş" (1951), "Mən opiumu seçdim" (1959), "Sonra" (1961), "Xarici Fransa" (1968), "Sonuncu ümidin zovu" (1971), "Ernst Yungenin portreti" (1971), "Ernst Yungen müxtəlif sifətlərdə" (1989) romanları geniş oxucu kütləsi qazandır. Baninin sonuncu dərc olunmuş kitabı – "Mariya mənə nə danışdı" romanı 1991-ci ildə ölümündən bir il əvvəl işıq üzgü görüb.

Banin Fransada təkcə romanları ilə deyil, həm də rus, ingilis, alman dillərindən gözəl bədii ədəbiyyat tərcüməçisi kimi də məşhur idi. Banin Buninin və Dostoyevskinin yaradıcılığının ən yaxşı bilicilərindən biri sayılırdı. Fransız ədəbiy-

yatına qaynayıb-qarışmasına baxmayaraq, Banin öz xalqını heç vaxt yaddan çıxarmazmış. O, Dağlıq Qarabağda baş verən hadisələrdən olduqca dərin həyəcan keçirərmiş.

Banin Parisdə “Azərbaycan evi” assosiasiya-

sının üzvü idi. O, Fransanın kütləvi informasiya vasitələrində mütəmadi olaraq Qarabağ hadisələrində öz xalqını müdafiə edən məqalələrlə çıxış edərmiş.

1992-ci il oktyabrın 29-da Fransanın “Fiqaro”

qəzeti ölkəni sarsıdacaq bir məlumat yayır: “İlk fransızdilli azərbaycanlı yazıçı Banin vəfat edib...”.

Ədəbiyyat

Qafqaz günləri /U. Banin; fransız dilindən tərcümə edəni və ön sözün müəllifi Hamlet Qocayev.- B.: Yazıçı, 1992 .- 227 s.

Azərbaycan tarixi: (1900-27 aprel 1920).- B.: Elm, 2001.- C. V.

İsmayılov, R. Dostluq telləri (Fransa- Azərbaycan ədəbi əlaqələri) /R.İsmayılov.-B., 1982.

Nigar, A. Azərbaycan-Fransa mədəni əlaqələri /A.Nigar //Qobustan.- №3.-1987.- S. 14.

Abutalıbova, N. İztirab etüdü /N.Abutalıbova, Q.Quliyev //Azərbaycan.- № 12.-1987.-S.161- 163.

Anar. Fransa görüşləri /Anar //Bakı.- 9 yanvar.- 1985.-S.5.

Rus dilində

Кавказские дни: Автобиографический роман /У.Банин; ин-т стратегических исследований Кафказа.-Б.: «Кафказ», 2006.- 218 с.

Произведение Банина в многотомнике Бунина

(«в 14-м томе повесть соотечественницы писательницы Банин (Умм-Эл-Бану), последний поединок Ивана Бунина») //Бакинский рабочий.-2007.-14 марта.- С.4.

Абуталыбов, Р. Франция оплакивала ее /к кончине Умм-Эль Бану Асадуллаевой /Р. Абуталыбов //Литературный Азербайджан.-1992.-27 ноября.-С.6.

İnternetdə

www.adam.az

www.ahiska.iatp.az

www.lit.az

Nailə Alişova

Mündəricat

<i>Yanvar ayı üçün təqvim</i>	3
<i>Şərq Təqvimi (Pələng ili)</i>	9
<i>Mehdi Abbasov -50</i>	11
<i>Səməndər Rzayev -65</i>	13
<i>Məmmədağa Sultanov -100</i>	15
<i>Leyla Bədirbəyli -90</i>	17
<i>Əjdər Xəlilov -75</i>	19
<i>Mixay Eminesku -160</i>	21
<i>Aleksandr Sergeyeviç Qriboyedov -215</i>	23
<i>Azərbaycan xalqının Milli Azadlıq mübarizəsi</i>	25
<i>Zəlimxan Yaqub-60</i>	28
<i>Həzi Aslanov-100</i>	30
<i>Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası-65</i>	33
<i>Nemət Qasımov -70</i>	36
<i>Adil Babayev- 85</i>	38
<i>Anton Pavloviç Çexov-150</i>	40
<i>Gömrük İşçiləri Günü</i>	42
<i>Fevral ayı üçün təqvim</i>	44
<i>İşğal</i>	49

<i>Gənclər Günü</i>	51
<i>Nazim Babayev -35</i>	54
<i>Nazim Quliyev -45</i>	56
<i>Əziz Mirəhmədov-90</i>	58
<i>Elşad Məmmədov-35</i>	60
<i>Tamara Gözəlova-Ağamirova -70</i>	62
<i>Şopen Frantsişek-200</i>	64
<i>Tahir Həsənov-40</i>	66
<i>Georq Fridrix Hendel-325</i>	68
<i>İmam Mustafayev-100</i>	69
<i>Tariximizin qan yaddaşı</i>	72
<i>Mart ayı üçün təqvim</i>	76
<i>Məmməd Həsən Hacınski -135</i>	82
<i>İsmayıl Cəfərpur-85</i>	84
<i>Beynəlxalq Qadınlar Günü</i>	85
<i>Qəmər Almaszadə-95</i>	87
<i>Bəşir Səfəroğlu-85</i>	89
<i>Daxili Qoşunlar Günü-15</i>	91
<i>Bəhrüz Mənsurov - 45</i>	93
<i>Mikayıl Rzaquluzadə-105</i>	95
<i>İohan Sebastyan Bax-325</i>	97
<i>İrqi ayri-seçkiliyin (diskriminasiyanın) Ləğv edilməsi uğrunda Beynəlxalq mübarizə günü</i>	99

<i>Süleyman Rəhimov- 110.....</i>	<i>101</i>
<i>Zəroş Həmzəyeva- 85.....</i>	<i>103</i>
<i>Ələsgər Ələkbərov- 100</i>	<i>105</i>
<i>Sabit Rəhman - 100</i>	<i>107</i>
<i>Rüstəm Rüstəmzadə- 80.....</i>	<i>109</i>
<i>Beynəlxalq Teatr Günü.....</i>	<i>111</i>
<i>Əziz Şərif - 115.....</i>	<i>113</i>
<i>Şəfiqə Məmmədova -65.....</i>	<i>115</i>
<i>Azərbaycanlıların soyqırımı</i>	<i>117</i>
<i>Aprəl ayı üçün təqvim.....</i>	<i>121</i>
<i>Ümumdünya Gülüş Günü</i>	<i>126</i>
<i>Emil Zolya -170.....</i>	<i>128</i>
<i>Hans Kristian Andersen-205.....</i>	<i>130</i>
<i>Azad Şərifov-80.....</i>	<i>132</i>
<i>Məhəmməd Ağa -80.....</i>	<i>134</i>
<i>Cəfər Rəmzi-105.....</i>	<i>135</i>
<i>Qəmər Adıgözəlova-Polçayeva-95.....</i>	<i>136</i>
<i>Nəriman Nərimanov-140.....</i>	<i>138</i>
<i>Məcid Behbudov-140.....</i>	<i>142</i>
<i>Mikayıl Hüseynov-105.....</i>	<i>144</i>
<i>Xalidə Hasilova -90.....</i>	<i>146</i>
<i>Əbülfəz Qarayev -125.....</i>	<i>148</i>
<i>Çərkəz Quliyev - 70</i>	<i>150</i>

<i>Əliağa Şıxlinski -145</i>	151
<i>Azərbaycan Televiziya və Radio Verilişləri Qapalı Səhmdar Cəmiyyətinin yaradılması</i>	153
<i>Mikayıl Rəfili -105</i>	156
<i>May ayı üçün təqvim</i>	158
<i>Sürəyya Qacar -100</i>	165
<i>Beynəlxalq Söz və Mətbuat Azadlığı Günü</i>	166
<i>Ədil İsgəndərov-100</i>	167
<i>Qasım Rzayev -40</i>	169
<i>Əzim Əzimzadə -130</i>	171
<i>Pyotr Çaykovski-170</i>	173
<i>Cəfər Xəndan-100</i>	175
<i>Maqsud İbrahimbəyov -75</i>	177
<i>Fuad Əbdürrəhmanov -85</i>	179
<i>Famil İsgəndərov-35</i>	181
<i>Əbdürrəhimbəy Haqverdiyev-140</i>	183
<i>Ümumdünya İnformasiya Cəmiyyəti Günü</i>	185
<i>Əliqulu Qəmküsar-130</i>	187
<i>Cavad Heyət-85</i>	189
<i>Mixail Şoloxov -105</i>	191
<i>Fikrət Sadıq - 80</i>	193
<i>İyun ayı üçün təqvim</i>	195
<i>Sevil Qaziyeva -70</i>	200

<i>Ətraf Mühitin Mühafizəsi Günü</i>	<i>201</i>
<i>Robert Aleksandr Şuman-200</i>	<i>203</i>
<i>Amaliya Pənahova-65</i>	<i>205</i>
<i>Möhsün Sənani -110</i>	<i>207</i>
<i>Aleksandr Tvardovski -100</i>	<i>209</i>
<i>Dövlət Qulluqçularının Peşə Bayramı</i>	<i>211</i>
<i>Ziyad Səmədzadə -70</i>	<i>213</i>
<i>Milli Silahlı Qüvvələr Günü</i>	<i>215</i>
<i>Ağakşi Kazımov-75</i>	<i>217</i>
<i>İyul ayı üçün təqvim.....</i>	<i>219</i>
<i>Azərbaycan Polisi Günü.....</i>	<i>223</i>
<i>Seyid Əzim Şirvani-165</i>	<i>225</i>
<i>Cəlal Qaryağdı-95.....</i>	<i>227</i>
<i>Məstan Günər -75.....</i>	<i>229</i>
<i>Vasif Adıgözəlov -75.....</i>	<i>230</i>
<i>Avqust ayı üçün təqvim.....</i>	<i>232</i>
<i>Azərbaycan Kinosu Günü</i>	<i>237</i>
<i>Məmmədrza Şeyxzamanov-95</i>	<i>239</i>
<i>Hərbi Donanma Günü</i>	<i>241</i>
<i>Gi De Mopassan -160</i>	<i>243</i>
<i>Cəmşid Naxçıvanski -115.....</i>	<i>245</i>
<i>Bəxtiyar Vahabzadə -85</i>	<i>247</i>

<i>Şıxəli Qurbanov -85</i>	<i>250</i>
<i>Azərbaycan Sərhəd Qoşunlarının yaranması günü</i>	<i>252</i>
<i>Xüsusi Dövlət Mühafizə Xidməti əməkdaşlarının peşə bayramı</i>	<i>255</i>
<i>Bəkir Nəbiyev-80</i>	<i>257</i>
<i>Fikrət Qoca-75</i>	<i>259</i>
<i>Georq Vilhelm Fridrix Hegel-240</i>	<i>261</i>
<i>Əlibala Hacızadə-75</i>	<i>263</i>
<i>Çingiz Mustafayev -50</i>	<i>265</i>
<i>Əmiraslan Əliyev -50</i>	<i>267</i>
<i>Sentyabr ayı üçün təqvim.....</i>	<i>269</i>
<i>Aleksandr İvanoviç Kuprin-140.....</i>	<i>273</i>
<i>Maqsud Hacıyev-75</i>	<i>275</i>
<i>Mixail Kutuzov -265</i>	<i>277</i>
<i>Üzeyir Hacıbəyli-125</i>	<i>278</i>
<i>Müslüm Maqomayev-125</i>	<i>281</i>
<i>Neftçilər Günü</i>	<i>283</i>
<i>Beynəlxalq Turizm Günü.....</i>	<i>285</i>
<i>Oktyabr ayı üçün təqvim</i>	<i>287</i>
<i>Prokurorluq İşçiləri Günü</i>	<i>293</i>
<i>İmamverdi Əliyev -50</i>	<i>295</i>
<i>Xocavənd.....</i>	<i>297</i>

<i>Sergey Yesenin -115</i>	<i>299</i>
<i>Rixard Zorge-115</i>	<i>301</i>
<i>Müəllim Günü</i>	<i>302</i>
<i>Elşad Hüseynov -50</i>	<i>303</i>
<i>Hacı Sabir Həsənli -65</i>	<i>305</i>
<i>Əliağa İsgəndərov -115</i>	<i>306</i>
<i>Şamxal Məmmədov -100</i>	<i>309</i>
<i>Hüseyn Seyidzadə -100</i>	<i>311</i>
<i>Müstəqillik Günü</i>	<i>314</i>
<i>Süleyman Sani Axundov-135.....</i>	<i>317</i>
<i>Toğrul Şahmurov -85.....</i>	<i>320</i>
<i>Elmira Şahmurova -80.....</i>	<i>322</i>
<i>İvan Miçurin -155</i>	<i>324</i>
<i>Noyabr ayı üçün təqvim.....</i>	<i>326</i>
<i>Televiziya və Radio İşçiləri Günü.....</i>	<i>330</i>
<i>Vahid Əziz - 65.....</i>	<i>332</i>
<i>Zemfira Verdiyeva-75.....</i>	<i>333</i>
<i>Gültəkin Əsgərova -50.....</i>	<i>335</i>
<i>Fətəli Xan Xoyski - 135.....</i>	<i>337</i>
<i>Aleksandr Blok- 130</i>	<i>340</i>
<i>Beynəlxalq İnformasiya Təhlükəsizliyi Günü.....</i>	<i>342</i>

<i>Dekabr ayı üçün təqvim.....</i>	<i>344</i>
<i>Beynəlxalq Əlillər Günü</i>	<i>350</i>
<i>Kamal Abdulla-60.....</i>	<i>352</i>
<i>Nadir Əbdürrəhmanov-85.....</i>	<i>354</i>
<i>Qara Namazov-80.....</i>	<i>356</i>
<i>Rəşid Behbudov - 95.....</i>	<i>358</i>
<i>Azərbaycan Respublikası Fövqəladə Hallar Nazirliyi.....</i>	<i>361</i>
<i>İmrüz Əfəndiyeva-75.....</i>	<i>363</i>
<i>Lüdviq van Bethoven -240.....</i>	<i>365</i>
<i>Osman Sarıvəlli - 105.....</i>	<i>367</i>
<i>Namiq Kamal- 170.....</i>	<i>369</i>
<i>Həsən Seyidbəyli -90.....</i>	<i>370</i>
<i>Teymur Əhmədov-80.....</i>	<i>372</i>
<i>Yusif Vəkilov- 75.....</i>	<i>374</i>
<i>Xankəndi.....</i>	<i>376</i>
<i>İsmayıl İbrahimov - 95</i>	<i>378</i>
<i>Yusif Məmmədəliyev -105.....</i>	<i>380</i>
<i>Əlavələr.....</i>	<i>383</i>
<i>Babək - 1215.....</i>	<i>392</i>
<i>Xətib Təbrizi- 980.....</i>	<i>395</i>
<i>Yunus Əmrə -770</i>	<i>397</i>
<i>Daniel Defo -350.....</i>	<i>399</i>

<i>Ağabəyim ağa (Ağabacı) -230.....</i>	<i>401</i>
<i>Mustafa Topçubaşov-115.....</i>	<i>403</i>
<i>Şeyx Məhəmməd Xiyabani-130.....</i>	<i>405</i>
<i>Qurban Pirimov-130.....</i>	<i>408</i>
<i>Ənvər paşa-130</i>	<i>410</i>
<i>Əhməd Qəmərinski -130.....</i>	<i>413</i>
<i>Hüseyn Bozalqanlı -150</i>	<i>415</i>
<i>Murtuza Muxtarov-155.....</i>	<i>417</i>
<i>Aşıq Pəri-200.....</i>	<i>419</i>
<i>Əziz Nesin- 95.....</i>	<i>421</i>
<i>Əsədullayeva Ümmülbanu (Banin)-105.....</i>	<i>423</i>

ƏLAMƏTDAR VƏ TARİXİ GÜNLƏR TƏQVİMİ

2010

Nəşriyyat redaktoru: *T.Ağamirova*

Korrektorlar: *T.Ağamirova*
Ş.Əhmədova

Kompyuter yığımı: *A.Abdullayeva*

Kompyuter dizaynı: *Şahbazova Nazlı*

Ünvan: AZ-1000 Bakı ş., Xaqani küç.29

E-mail: contact@anl.az

URL: www.anl.az

M.F.Axundov adına Azərbaycan
Milli Kitabxanasının mətbəəsində
ofset üsulu ilə çap olunmuşdur.

Sifariş:42

Çapa imzalanmışdır:21.10.2009

Tirajı: 200

Pulsuz: